STARINE

NA SVIJET IZDAJE

JUGOSLAVENSKA AKADEMIJA

ZNANOSTI I UMJETNOSTI

KNJIGA XXXVII.

UREDIO

FERDO ŠIŠIĆ

U ZAGREBU 1934

TISAK NADBISKUPSKE TISKARE

STARINE

NA SVIJET IZDAJE

JUGOSLAVENSKA AKADEMIJA

ZNANOSTI I UMJETNOSTI

KNJIGA XXXVII.

UREDIO

FERDO ŠIŠIĆ

U ZAGREBU 1934

TISAK NADBISKUPSKE TISKARE

SADRŽAJ

Fancev Franjo: Građa za povijest školskog i književnog rada isusovačkoga kolegija u Zagrebu (1606—1772) . 1

Matić Tomo: Izvještaj austrijskoga političkoga emisara o Dubrovniku i njegovu balkanskom zaleđu iz g. 1805 . 177

Šišić Ferdo: Rukovet spomenika o hercegu Ivanišu Korvinu i o borbama Hrvata s Turcima (1473—1496) . 189

Građa za povijest školskog i književnog rada isusovačkoga kolegija u Zagrebu (1606—1772).

Priopćio Dr. Franjo Fancev.

Primljeno u sjednici historičko-filologičkoga razreda Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti 17. decembra 1912.

U književnim bilježnicama naših ljudi iz kraja 18 stoljeća može se naići na distih nepoznata mi pjesnika, koji glasi:

Paulus amat valles, colles Benedictus amabat,
oppida Franciscus, celebres Ignatius urbes.

Taj je distih naročito važan po tome što u neku ruku sadrži u sebi ključ za inače upravo *zagonetnu prosvjetno-književnu pasivnost pavlinskog i franjevačkog reda u javnome životu kajkavske Hrvatske.* Stoljeća su ta dva reda djelovala i ovdje u ovim stranama, pa ipak do početka 18 stoljeća ni jedan ni drugi nije nikako zahvatio u našu štampanu književnost, a i kratkotrajna javnost lepoglavske samostanske gimnazije biva opozvana onim časom, kad su škole u našim stranama počeli otvarati Isusovci. Očito tu pasivnost mislio je nepoznati pjesnik gornjega distiha da može objasniti najbolje tako, što je istakao da *»Paulus«* t. j. red sv. Pavla voli zabitne *»valles«* — drage, kao što je *»Benedictus«*, to jest red sv. Benedikta, volio brda, *»Franciscus«*, odnosno red sv. Franje, utvrđena *»oppida«*, a samo *»Ignatius«*, ili upravo njegova *»Societas Jesu«*, podizao je svoje samostane u gradovima gdje je usredotočen sav javni život jednoga naroda. I u toku 17 stoljeća kad će isusovački red svoje djelovanje proširivati i na naše strane, *prema drevnim pavlinskim samostanima u Lepoglavi, Remetama, Sv. Jeleni kraj Čakovca, Sveticama i t. d. Isusovci su svoje kolegije podigli u Zagrebu, Rijeci, Varaždinu, Osijeku i Požegi.* Otada je školski, prosvjetni i književni rad kajkavske Hrvatske, više nego iko drugi, pokretala Družba Isusova.

Glavne više i srednje škole u Zagrebu, Rijeci, Varaždinu, Požegi, Osijeku i t. d. osnovao je i u svojim rukama držao red družbe Isusove. Kako je te škole naša sredina jedva dočekala, vidimo na pr. iz povijesti zagrebačkog isusovačkog kolegija. Druge godine svoga bavljenja u Zagrebu, naime god. 1607, otvoriše Isusovci

prvu hrvatsku javnu gimnaziju, i već u toj godini, kako priča kolegijski historik, ona je brojala »praeter centum e nobili familia pueros, duplo plures plebejae sortis adolescentes«. God. 1615 polazi tu gimnaziju već oko četiri stotine učenika: »Discipulorum hoc anno numerus quadringentesimum attigit«. U potonjim godinama broj učenika, koji su polazili zagrebačku isusovačku gimnaziju, kretao se broj između pet i šest stotina, a za ona vremena to je bez sumnje bio vrlo visok broj.

Nastojanje oko hrvatske narodne knjige, koje je u ovim stranama iznijelo u 16. stoljeću na vidjelo nepoznate *»Molitvene knjižice«*, štampane god. 1560 troškovima Katarine Frankopan, žene sigetskoga Nikole Zrinskoga, prijevod Verbecijeva *»Tripartita«* od Ivanuša Pergošića († 1592), štampan u Nedelišću 1574, *»Kroniku«* (Ljubljana, 1576) i *»Postilu«* (Varaždin, 1586), Antuna Vramca, prekinuto je smrću Vramčevom bez nasljedovatelja gotovo za jedno cijelo polustoljeće. U ovim hrvatskokajkavskim »Ostacima« od nekadašnjega hrvatskoga kraljevstva, hrvatsku će narodnu knjigu tek u dvadesetim godinama 17 stoljeća probuditi na nov život isusovac O. Nikola Krajačević (1582—1653); njegovim će stopama doskora zatim poći isusovac O. Baltazar Milovec (1612—1678), izdajući na novo Krajačevićeva djela a sastavljajući i sam nova. Na osobitu visinu hrvatsku kajkavsku knjigu 17 stoljeća podigao je naročito isusovac O. Juraj Habdelić (1609—1678). Hrvatsku narodnu knjigu u 17 stoljeću njegovali su još i isusovci O. Petar Ljubić (1582—1645), Andrija Makar (1620—1666) i Nikola Galović (1614—1684); od književnoga rada ove posljednje trojice nije se doduše ništa sačuvalo, barem ne pod njihovim imenima, ali jer ga posvjedočuju njihovi biografi, svakako je postojao.

A da se već u tim isusovačkim srednjim školama ne samo poštivala već i unapređivala pismenost na narodnom jeziku, sasvim se lijepo razabire iz *školskih knjiga*, izdavanih za njihove potrebe.

U isusovačkim gimnazijama i naših strana, svake su se godine priređivale u raznim prigodama *javne deklamacije i pretstave*, pa su baš i tim radom udareni i prvi temelji hrvatske dramske književnosti ovih strana.

Isusovci su napokon g. 1667 donijeli u Zagreb i *prvu štampariju*, nabavivši je u Ljubljani iz legata hrvatskog plemića Petra Bošnjaka, koji je god. 1664, »memor suae patriae pro publico emolumento, potissimum vero Gymnasij nostri«, ostavio bio zagrebačkom isusovačkom kolegiju u tu svrhu 1900 forinti. To je ona ista štamparija, koju je god. 1692 dobio na iskorištavanje Pavao Ritter-Vitezović.

Pa ipak premda je cijeli prosvjetni i književni rad, možemo reći, cijele Hrvatske za dva stoljeća najtješnje bio vezan s djelovanjem isusovačkoga reda, ipak je ono još uvijek vrlo slabo poznato. Uzroci su poznati. Vrela, gdje se moglo crpsti znanje o tome djelo-

vanju još do nedavna bila su sasvim nepoznata. A davno je tome što je Iv. Kukuljević počeo upozoravati na najvažniji izvor za povijest zagrebačkoga kolegija: god. 1851 u prvoj knjizi *»Arkiva za povjesnicu jugoslavensku«* (isp. str. 178) među rukopisima »od veće ili manje važnosti za historiju jugoslavensku« spomenuo je on naime i rukopis knjižnice peštanskoga sveučilišta *»Historia Collegii Zagrabiensis S. I.«*, a na jednom drugom mjestu pozivlje on kojeg učenog našinca da prouči taj važni rukopis. Na poziv Kukuljevićev, koji je ostao onda bez odziva, kasnije se i sasvim zaboravilo. Prošlo je i opet više od jednoga polustoljeća, te je taj rukopis i dalje ostao neiskorišten u našoj nauci.

Traganje za vijestima o hrvatskoj kajkavskoj književnosti 17 stoljeća dovelo me je do pomenutih Kukuljevićevih napomena, a u uvjerenju da ću u rukopisnoj kolegijskoj povijesti moći naći najpouzdanije vijesti o našim književnicima-isusovcima, posredovanjem prof. Vjekoslava Klaića, bio sam ubrzo postigao to, da je kr. sveučilišna knjižnica u Budimpešti, zamoljena da rečeni rukopis pošalje u Zagreb, to najspremnije i učinila, za što budi joj ovdje izrečena iskrena zahvalnost.

»Historia Collegij Zagrabiensis S. J.«, pod kojim ju je imenom Kukuljević kratko spomenuo, ima dva dijela: p r v i, koji obuhvaća godine 1606 do 1726, ima ovaj naslov: *Historia Collegii Societatis Jesu, in monte Graeco Zagrabiae siti, quae, cum fastis personarum simul ac officiorum ejusdem Collegii, a primis adventus nostri in hanc urbem diebus, in posterorum instructionem et consolationem, accuratissime coepta est in hunc librum referri Anno salutis nostrae 1628. 18 Februarii«*, a d r u g i d i o s natpisom *HISTORIA ac ANNUAE | COLLEGII ZA | GRABIENSIS | Ab Anno 1727 |* obuhvata kolegijsku povijest za godine 1727 do 1772.

Oba dijela su folijanti (31 cm/20 cm). P r v i d i o, vezan u kožu, ima ispisanih 727 strana originalne paginacije, ili 364 lista bibliotečnoga signiranja, dok su listovi rukopisa 365—449 ostali prazni; drugi list (str. 3—4) ovoga dijela, koji je već u kolegiju morao propasti, zamijenjen je praznim listom — prema vodenom znaku istoga frabrikata kao i najveći broj listova tog istog dijela — valjada s nakanom da kogod ispiše na njemu okrnjeni početak ove povijesti. D r u g i d i o, s originalnom paginacijom samo do str. 89 (u god. 1744), ima 147 ispisanih listova; listovi 148—150 ostali su prazni. Na l. 150 bio je neko nakanio unijeti u taj svezak kolegijski *»Urbarium«*, ali osim natpisa dalje nije napisao ni jedne riječi.

U zagrebačkom kr. zemaljskom arhivu ima također rukopis s poviješću zagrebačkog isusovačkog kolegija,[1] tuj su obuhvaćeni samo počeci kolegija do god. 1618. Autor toga sastavka jest O.

[1] Ovaj tekst izdao je E. Laszowski u XV (1913) knjizi »Vjesnika kr. hrvatsko-slavonsko-dalmatinskoga zemaljskoga arkiva« (str. 161—178) pod natpisom: »Povijest zagrebačkih Isusovaca od g. 1608—1618«.

Đuro Forró (1571—1641), koji je kao rektor stajao na čelu zagrebačkoga kolegija god. 1618—1623. Ta Forrova povijest nije ušla u sastav kolegijske povijesti u ova dva folijanta, već je ona ovdje nanovo obrađena i za god. 1606—1618. Kako smo vidjeli, u natpisu prvoga dijela izrijekom se kaže, da je ta nova obrada započeta 18. veljače 1628 godine, t. j. za rektorovanja O. Đure Dobronokija.

Prvo pitanje, na koje u vezi s nastankom ove zagrebačke kolegijske povijesti ovdje želim odgovoriti, jest: ko su upravo njeni pisci? To pitanje opravdava činjenica što se stalna služba kolegijskoga historika u zagrebačkom kolegiju započinje s god. 1670, kad je, kako se to razabire iz kataloga lica, po prvi put među službama pojedinih lica uz ostale službe O. Baltazara Milovca *istaknuta i njegova služba kolegijskoga historika riječu »historicus«.* Milovca je u toj službi g. 1677 naslijedio Hrvat Ladislav Magyaradi, ovoga g. 1678 opet Hrvat Nikola Galović i t. d.

Ali Milovec je, kako se on sam u svojoj obradi češće nazivao, samo *»continuator historiae«,* pa prema tome treba iznaći ko su mu u tome poslu bili prethodnici. Odmah ovdje valja istaknuti, da je Milovec u obrađivanju kolegijske povijesti imao samo dva prethodnika, od kojih je prvi obradio kolegijsku povijest od početaka do zaključno god. 1621; drugi je obradio samo god. 1622, a kolegijska povijest za godine 1623 do 1673, pisana rukom o. Milovca, rad je prvog službenog a inače upravo trećeg kolegijskog historika O. Baltazara Milovca.

Ime prvog Milovčeva prethodnika, odnosno prvog historika ove kolegijske povijesti izrijekom nigdje nije spomenuto, ime drugog, odnosno neposrednog Milovčeva prethodnika istaknuto je u uvodu u povijesti godine 1622. Pa ipak i ime prvog historika, koji je 18. veljače 1628 počeo pisati ovu povijest, nije teško otkriti, jer se u ovom svom poslu na jednome mjestu i on prilično sigurno i jasno očitovao. Pred tim prvim historikom, koji je svoj posao počeo u 23 godini djelovanja zagrebačkoga kolegija (isp. quidquid hactenus actum est ante nos totis viginti tribus annis), treći po redu rektor kolegija bio je O. Đuro Forró: »praeter R. P. Georgium Forro, tertium a me Collegij hujus rectorem« kaže se u uvodu u kolegijsku povijest. Odatle izlazi, da je tadašnji kolegijski historik bio ujedno i rektor kolegija, i to upravo treći rektor za o. Đ. Forrom. Po jednom i po drugom računu izlazi, da je taj prvi historik krije upravo u rektoru o. Đuri Dobronokiju, jer Dobronoki je bio rektorom i na 18. veljaču 1628, kad je pisanje povijesti započeto, a između njega i rektora Forroa tri godine (1624—1627) bio je kolegijskim rektorom samo još o. Petar Ljubić.

Još jedna činjenica potvrđuje, da je doista o. Dobronoki počeo pisati ovu kolegijsku povijest u prvom folijantu, a za god. 1606—1621. U svojem opisivanju otvorenja zagrebačke gimnazije

bezimeni historik završio je svoj prikaz riječima: Haec de scholarum nostrarum hic initiis, quibus ego interfui, satis. Ovo posljednje kazao je upravo o. Đuro Dobronoki još na jednom drugom mjestu a u vezi s počecima zagrebačkoga kolegija. S rektorskoga položaja u Zagrebu otišao je Đ. Dobronoki g. 1630. na poziv Nikole Esterhazija u Trnavu »ad curam aedificii Basilicae«, a otale zatim u Šopronj. Kao historik šopronjskoga kolegija, govoreći o zaslugama hrvatskoga bana Ivana Draškovića za isusovački kolegij u Zagrebu, izložio je on u povijesti šopronskoga kolegija i povijest početaka zagrebačkoga kolegija, pa je gornju tvrdnju o svojoj nazočnosti pri otvaranju kolegijskih škola i tu ponovio riječima: cui et ego, juvenis tunc saecularis, interfui«.

Dobronokijev rad oko obrađivanja povijesti zagrebačkoga kolegija tek god. 1655 nastavio je drugi kolegijski historik, Hrvat o. Juraj Habdelić, kako se to razabire iz ovoga uvoda u prikaz kolegijske povijesti za god. 1622: »Intermissa fuit hactenus a 33 annis hujus Collegij Historiae descriptio, an per primorum successorum praeteritis vicinorum negligentiam, an ob metum molestiarum, quas proximi nobis Rectores subverebantur in tanto expediendo onere, nescitur, utrumque tamen probabile est. Igitur Anno 1655 providus posteritati R. P. Georgius Habdelić Rector, eam ex variis chartis conquiri, combinari et contexi voluit usque ad sua tempora, ne in longiori mora majus fieret rerum scribendarum periculum, simulque consulens successuris in munere, ut tanto facilius quotannis quae iis notanda occurrerint huc referre possint, nihil de rerum praeteritarum serie solliciti . . .« Habdelić je napisao samo povijest godine 1622, ali i u toj jednoj godini tako se jasno ističu odlike njegova pera; i tu kao i u svojim štampanim djelima on se dotakao i poroka svojeg suvremenog društva.

Poslije godine 1655 u pisanju kolegijske povijesti nastaje i opet dulja stanka, a prekinuo ju je tek g. 1670 već spomenuti prvi službeni kolegijski historik o. Baltazar Milovec.

Milovčevu naklonost za historička razmatranja pokazuje i posveta, kojom je svoj *»Dvojdušni kinč«* (Beč, 1661) posvetio *»Svetle, visoko i dobrorođene gospe, gospe grof Ane Katarine od Frankopanov, vekivečne grofine od Trsata, svetloga, zmožnoga, visoko- i dobrorođenoga viteškoga gospodina, gospodina Petra Zrinskoga, vekivečnoga grofa od Zrinja . . ., zakonomu tovarušu«*, gdje govori o prošlosti kuće Frankopanske, ponavljajući ovdje poznate tvrdnje o trojanskoj i rimskoj lozi Frankopana po patricijskoj kući rimskih Anicija. U povijesti zagrebačkoga kolegija ta se njegova naklonost očituje gotovo na svakoj strani, jer je Milovec i ovdje zgodnim načinom upletao u kolegijsku povijest i znamenitije suvremene događaje. O. Milovec, koji je nastavio kolegijsku povijest s godinom 1623, latio se toga posla tek god. 1670, a za sedam godina, t. j. god. 1670—1676, što je bio kolegijski historik, napisao je kolegijsku povijest za vrijeme od

1623 do 1673 god., ne stigavši da se u tom poslu primakne i samoj godini 1676, jer mu je staračka ruka, na koju se u svome radu češće žalio, bila valjada i sasvim klonula.

Poslije Milovca službu kolegijskih historika vršili su još ovi kolegijski članovi: Ladislav Magyaradi (g. 1677, 1681, 1682, 1684), Nikola Galović (1678—1680), Ladislav Despotović (1691, 1696), Tomo Mirnik (1692—1695, 1701), Vid Kaiser (1702—1703), Ivan Pécsi (1704), Franjo Janešić (1705—1706), Kristof Kolchsmit (!) (1710), Nikola Živko (1711), Juraj Škoda (1712), Franjo Franck (1713), Ferdinand Liskutin (1714), Franjo Pröckenfeldt (1716—1717), Franjo Zdelar (1718), Stjepan Benger (1719), Juraj Posavec (1721), Franjo Sušnik (1722, 1735), Danijel Piton (1723), Luka Bakranin (1724), Antun Terzi (1725), Josip Novoselić (1726), Andrija Ilija (1727), Baltazar Darić (1728), Josip Fleischer (1729—1732), Ivan Krst. Prus (1733), Nikola Mrzljak (1734), Nikola Pilepić (1738), Petar Radojčević (1739), Nikola Lovrenčić (1744, 1749), Antun Werntle (1745—1747), Ivan Jutrović (1748), Andrija Briglević (1750), Ivan Križančić (1751), Josip Agosti (1752—1753), Franjo Dabrović (1754), Petar Skenderlić (1755—1756), Franjo Radevčić (1757), Ivan Krst. Šimunić (1758), Kazimir Bedeković (1759—1760), Andrija Blašković (1761), Vuk Konjiković (1762—1763), Martin Sabolović (1764), Samuel Kratzer (1765), Antun Pauckner (1766), Ivan Stipanović (1767), Franjo Ks. Volković (1768—1770), Mirko Mihalji (1771) i Josip Mikoci (1772).

Prije no što završim ovaj uvod, treba da kažem nešto o granicama, kojima je ova »*Građa*« obuhvaćena. Ona naime ne pretstavlja cjelovit prijepis pomenute kolegijske povijesti — osim za god. 1606 do 1609 koje su u ovu Građu ušle u cijelosti — jer za to ne bi dostajale i dvije knjige »Starina«, niti bi u tom opsegu bila ona od općega interesa. Zbog toga u ekscerpiranju ja sam se ograničio prije svega na materijal, koji će objašnjavati kulturno djelovanje zagrebačkoga kolegija uopće, njegovo školstvo napose. Iz pomenute kolegijske povijesti preuzete su zato u ovu »Građu« sve vijesti što govore o radu kolegijske arhigimnazije. Ovamo su dalje preuzete i sve vijesti iz kojih se doznaje štogod o književnom radu pojedinih kolegijskih članova. Napokon, jer mogu da imaju i širi interes, preuzete su u »Građu« vijesti o kolegijskom »Seminaru«, a o bratovštinama, osnovanima od kolegija, samo one što se odnose na njihove prve početke.

Katalog kolegijskih lica sa svim službama, što su ih ona u kolegiju vršila, zbog svoje opsežnosti, iz ove je »Građe« izdvojen, otkupljen od Akademije pohranjen je u akademijskom arhivu na signaturi 4. d. 79. Međuto, kako za povijest najstarije hrvatske javne gimnazije nije bez interesa, ko je za 168 (1606—1773) godina

opstanka zagrebačkog isusovačkog kolegija stajao na čelu, kolegija i u kolegijskim školskim institucijama vršio nastavničku službu, iz ovog potpunog kataloga lica ovdje je na čelo svake godine u izvatku stavljen popis rektora, upravnika-prefekta nižih i viših škola i seminara kao i samih nastavnika, a osim toga na samom kraju »Građe« alfabetski popis svih kolegijskih lica.

Od elogija u kojima kolegijska povijest čuva spomen na svoje umrle članove ovamo su ušla u cijelosti samo elogija književnika i istaknutijih Isusovaca hrvatske narodnosti a od ostalih samo u izvatku.

Kako napokon nije bez interesa i to, na koji su način kolegijski historici reagirali na znatnije događaje iz hrvatskoga javnog života, u ovu su »Građu« preuzete iz kolegijske povijesti i poneke bilješke te vrste.

Historia Collegii Societatis Jesu, in monte Graeco Zagrabiae siti, quae, cum fastis personarum simul ac officiorum ejusdem Collegii, a primis adventus nostri in hanc urbem diebus, in posterorum instructionem & consolationem, accuratissime coepta est in hunc librum referri Anno salutis nostrae 1628. 18 Februarij. l. 1a

Duae potissimum res ad compilandam huius Collegij historicam farraginem nos impulerunt, quarum primam debita Superioribus obedientia, alteram vero paternus in charam posteritatem amor sibi vendicat. Magnum sane nobis ex utrisque incitamentum, et non solum ad scribendum, verum etiam ad fideliter ac religiosa cum veritate scribendum, par incitamentum, par momentum. Et quidem ut de utroque pauca prooemij loco disseramus, iteratae, imo saepius repetitae Patrum Provincialium, quotannis pro more Scttis hoc Collegium visitantium, extant sanctiones, quarum authoritate Superioribus loci hujus imponitur, ut juxta laudatissimam Instituti nostri consuetudinem, sicut aliorum alibi Collegiorum initia et progressus ab ipsis eorum incunabulis, accuratissime notata conservantur, ita et hic Zagrabiae, ad posterorum memoriam, res omnes, quas venturis aliquando saeculis scire oportebit, ab ipsis Collegij primordijs, fidelissime simul ac studiosissime, in aliquem historicum codicem referrentur. Verum a totis viginti duobus annis, qui a fundato hic Scttis domicilio jam effluxerunt, neminem reperio, qui injuncto huic operi manum admovisset, praeter R. P. Georgium Forro, tertium a me Collegij hujus Rectorem, qui cum septem annis huic Collegio laudabiliter praefuerit, multaque ipse memoratu digna et tulerit et fecerit, *aliquot annorum acta in chartas male munitas conijci curaverat*, unde cum talium fragmentorum male sartorum infirmitas, rebus etiam in ea relatis minaretur periculum, etsi ad historicum subsidium comparandum, primus omnium aliquid opis attulisse videatur, praedictus Pater tamen ad rerum stabilitatem, quarum hic duraturam quaerimus

perennitatem, non grande momentum attulit. Alij autem qui eum in onere Regiminis praecesserant, aut is etiam qui subsecutus eundem est, cur negotium hoc scriptionis suscipere noluerit, suas
l. 1b utique | easque justas habuerunt rationes, quas disquirere vel examinare non est praesentis Instituti. Unde cum R. P. Provincialis Christophorus Dombrinus, ex hac eadem civitate oriundus, anno superiori Collegium visitasset, vidissetque sensim cum tempore, nostrarum etiam rerum tolli memoriam, futurumque post paucos annos, ut sublatis senioribus Collegij Patribus ac fratribus, una cum eorum funere, sepelirentur etiam ea omnia, quae Parentes nostri prudenter simul ac fortiter in Collegij hujus progressu promovendo exantlarunt, nisi scripto aliquo vindicarentur ab oblivione, decimam suarum ordinationum sanctionem, voluit esse de historiae Collegij continuatione, quam vel in schedas tumultuarie relatam viderat, vel vero etiam plurium annorum serie intercisam, ac ab ijs punctis divulsam, quae ut dixi, imitando posteris omnibus exemplo P. Georgius Forro corroserat. Ejusdem historiae conficiendae onus, ante septemdecim annos, R. P. Argentus Provinciae nostrae Provincialis, decreto undecimo suae visitationis, P. Superioro Christophoro Dombrino, nunc, ut dixi, Provinciali, demandaverat, et post annos novem, P. Gregorius Rumer, itidem Provincialis statutum illud renovaverat, uti videre est in ultima Visitationis ejus paragrapho factae anno millesimo sexcentesimo decimo octavo, sed ita contigit, ut dum nectuntur impedimenta, desideratum a multis historiae contexendae opus, in hunc usque annum differretur, et tunc incrementi sui feliciter auspicaretur primordia, cum tot superiorum ea de re mandatis reverenter obediretur. Cum itaque studium obtemperandi fuerit princeps ad scribendum ratio ac incitamentum, de eoque modeste jam aliquid deliberaverimus potius quam dixerimus alteram suscipiendi laboris causam, a charitate posteris nostris debita petitam, ut adumbrem potius quam exprimam, illud dixisse fuerit satis, identidem nos passim in opulentis cenobitarum Monasterijs, ac etiam Clericorum Collegijs capitularibus, pene cum lacrijmis conquestos audijsse viros et pietate et doctrina clarissimos, ita se luce veritatis destitui, quae ex historijs ac Annalibus peti solet, ita circa claustrorum suorum ac beneficiorum fundationes caligare ut ne fundatorem quidem scirent, multo vero minus scire ea possent, per quae, primi illius Monasterij patres, aut adversa aut secunda tam fidam et quietam posteris stationem praeparassent. Ignorare se quid quolibet anno accreverit rebus domesticis, quidve demptum ex ijsdem; quo jure hoc illudve dominium; quo titulo fundi alij cum vineis praedijs; cujus munificentia hoc illudve communitati accesserit, non minus se nescire dictitabant, quam eos qui nunquam nati sunt in lucem homines. Si ulterius ab ijs quaesitum fuisset, quid ab ejus Residentiae Patribus, per tot annorum centurias, anno quolibet, utiliter ad dei gloriam proximorumque salu-

tem praestitum fuisset, quid aliud, ope talium commentariorum destituti, nobis respondissent, quam se penitus ignorare. Quapropter ne quando sera hujus Collegij posteritas, juste sui ordinis Majoribus ac loci superioribus indignari posset, quod extincta hac, cognitionis face, lumen ipsi ademerit, ac in tenebras precipitatam, sine testibus sine tabulis, sine literis, in eorum omnium induxerit ignorantiam, quae si accurate conscripta fuissent, ingentem venturae soboli spem ad optima quaeque, et singularem in omnibus paritura fuissent consolationem, ne inquam posthuma Scttis nostrae posteritas, hanc negligentiae calumniam suis majoribus impingere posset, stylo non tam compto quam religiose simplici, ac nudae veritatis citra exaggerationem amantissimo quicquid hactenus actum est ante nos totis viginti tribus annis complexi sumus et non solum ipsas res, ut quotannis gestae sunt, debita serie digessimus, verum etiam* |

* Ovdje se pričanje prekida, jer je iskonski list 2 Historije propao, a list kojim je propali list nadoknađen ostao prazan. Nadoknađeni list 2 po vodenom znaku istovremeni je fabrikat s najvećim brojem listova te Historije uopće (isp. l. 4, 6, 10, 17, 19, 21—26 i t. d.).

O. Juraj Dobronoki u historiji šopronskog isusovačkog kolegija o počecima zagrebačkog kolegija napisao je ovo:

Joanni Draskovitio Bano Croatiae debet Societas, quod Zagrabiae sedem fixerit.

Huic magno Heroi debet Societas, quod Zagrabiae in Regia civitate sedem fixerit. Anno enim 1602, pacatis adhuc Hungariae rebus, ut senatores dictae civitatis contra Capituli Zagrabiensis (quod in alia subjecta valle est) canonicos in aliquo literatorum hominum collegio inducendo praevalerent, e consilio dicti Joannis Draskovitij, tunc Sclavoniae et aliorum Regnorum Bani, P. Alfonsum Carillium Austriae Provincialem Pragae, ubi tunc apud Rudolphum Joannes etiam Banus morabatur, adeunt oratore Joanne Crusselio et Michaele Vernicz, ab eoque petunt impense, ut operam Societatis Regno Sclavoniae non gravaretur communicare, se in Civitate et templum B. V. dicatum, cum simplicibus aliquot beneficijs, quae ad Civitatis pertinerent collationem, una cum fundo futuri Collegij ac Scholarum, adjectis hortis, benevolentissime oblaturos. Mitteret pro inde aliquos e Societate, qui Zagrabiam venirent et cuncta pro futuro ingressu nostrorum, coram dispicerent ipsi. Ursit nomine Regnicolarum et Croaticae nobilitatis idem argumentum Joannes quoque Draskovitius apud P. Carillium et obtinuit eodem anno 1602, ut P. Joannes Zanitius et P. Petrus Wragovicz, qui ex ijs partibus erat oriundus, Zagrabiam ad videnda illa, quae Societati offerebantur, Sellia proficiscerentur. Nec destitit deinceps etiam Croatiae idem Banus, qua coram, qua per literas urgere P. Carillium, ut exploratam jam et acceptatam Societatis sedem, novis Zagrabiae e suo ordine colonijs, occuparet, quod tamen non prius obtinere potuit, quam per tumultus Boczkaianos nostri Thurocio et Sellia pellerentur Ao. 1605 in autumno. Sequenti enim statim Ao. idem P. Joannes Zanitius cum P. Petro Wragovicio, P. Joanne Veghio Saxone Transylvano, P. Stephano Ratkai et M. Leonardo Pressol Zagrabiensi Residentiae initium dederunt. Tandem Ao. 1607 dum praesente Bano Regni Comitia celebrarentur et maximus omnium ordinum ad ea factus fuisset concursus, rati Patriae Proceres cum loci ordinario Rmo D. Simone Bratulicz, honorificum fore Societati, si in illas aedes, quas Princeps Graecii Serenissimus Ferdinandus Societati, rogatu P. Bartholomaei Villerij donaverat, cum solenni statuum ac ordinum comitatu, c u i e t e g o, j u v e n i s t u n c s a e c u l a r i s, i n t e r f u i, deducerentur, sacrorum itaque solennia in

l. 3a ..... esse prius R. Pri Alphonso Carillio tunc Provinciali, propensissimum Cttis in Scttem studium, ut si spem aliquam ille faceret mittendorum huc Patrum, polliceretur tunc civitas non defuturam Patribus de stabili mansione modo venirent, provisionem, frustraque de loco futuri Collegij, aut annuis ejusdem censibus cogitationem suscipi quam communitas certa reddatur sitne voti sui futura compos nec ne. An autem hoc ipsi Patri Provinciali immediate, aut cuipiam e nostris fuerit prius, quasi tentandi animi causa apertum, priusquam civium consilia Patri Provinciali innotescerent, non liquet, illud certissimum est, quod anno post Christum millesimo sexcentesimo primo, in publicis Regni Comitijs Posonij, primus omnium e nostris fuerit P. Joannes Zanitius, Residentiae Turociensis Superior simul ac Procurator, cui Civitatis legati, negotiorum causa Posonium amandati, conclusam in Senatu sententiam pro nostris habendis aperuerunt, eundemque quam potuerunt, rogarunt maxime, ut cum in Comitijs non adesset P. Provincialis, cui sua fusius explicarent studia ac desideria, scriberet ipse in eorum causa praedicto Patri, et ad promovendam Zagrabiae Civitatis simul ac externorum pietatem, duos e Patribus impetraret, qui postquam omnia coram explorassent, exactiorem Superioribus informationem de colonia nostrorum eo deducenda, darent informationem.

VII Hoc eorum in Societatem studium ac benevolentia, uti P. Joanni Zanitio vehementer placuit, ita collaudatis eorum conatibus, prolixe suam ad omnia pollicitus est operam, nec prius se Posonio abiturum, quam laudatissimam hanc Zagrabiensem in Scttem propensionem, Patri Provinciali fideliter ac ut par erat, studiose perscriberet. Hac spe civium Legati redeunt, omnemque sui propositi successum, unius Patris Zanitij metiebantur industria, qui licet promisso suo cumulatissime satisfecerit, et identidem scriptitando Patrem Provincialem ad id pertrahere conatus fuerit, quod ille ad Dei gloriam intendebat, nihilominus tota hujus anni parte residua imo nec in sequenti toto anno, qui millesimus sexcentesimus secundus fuit, quisquam e nostris comparuit, donec tandem tertio, post susceptum Advocati officium anno, qui millesimus sexcentesimus tertius fuit, idem ipse Pater Joannes Zanitius, insigni prudentia vir et juvandae religionis Catholicae, in paucis studiosissimis, Za-

aedem D. Marci Parochialem indicunt, quibus ut nobilitas tota cum Baronibus, Canonicis, magistratu civili ac studiosis patribusque nostris intersit, Episcopus et Regni Sclavoniae Banus, edicunt. Factum ita; finitisque rite Sacrorum caeremonijs, erant autem feriae Pentecostes, M. Leonardus Pressol, de rationis et orationis conformitate, deque praestantia earundem, si per literas, quas Societas profiteretur, excolantur, copiose et eloquenter disserit attentissimis omnium animis. Ad calcem orationis, offert ad omnia pietatis et literarum exercitia Societatis operam, et Illmi D. Bani reliquorumque Regni Procerum, ad tam auspicata coepta, auxiliarem benevolentiam et patrocinium, exposcit.

Iz »Historia Collegii Soproniensis ab ipsis eiusdem initijs anno 1636 iactis, per continuatam diligenter annorum seriem, charae posteritati fideliter tradita«. str. 27—29; ova se istorija čuva u narodnoj biblioteci u Beču, sign. 14002—14004.

grabiensium animos, ac pene decolatam eorum spem jucundissima sui praesentia recreavit.

VIII Erat tunc in Sctte P. Petrus Vragovitius, quoad familiam notissimae in hac patria nobilitatis, cujus parens cum prope Vinicensem agrum in Curia sua Crisovlian vocata, ad ipsam Dravi ripam, jam senio confectus, ad alteram se vitam praepararet, nec e triginta sex liberis, quos susceperat, illum haberet ad sui spiritus solatium, ne morituro parenti religiosi filij deesset pietas, P. Zanitius impetrat licentiam a Superioribus, ut una cum praedicto P. Vragovitio, excurrant in Sclavoniam et auxilio sint illi, qui constitutus in extremis eorum opem exposcere credebatur. Etsi vero P. Vragovitio in obtenta per socium licentia hac, nihil aliud prae oculis fuerit, quam ut parentem senio jam praemortuum, viventem adhuc recrearet, Pater tamen Zanitius sub obtentae licentiae praetextu illud maxime intendebat, ut Zagrabiam excurreret, coramque oculis omnia lustraret, quae vel Residentiae futurae locum vel ejus sustentandae censum concernerent, ut sic, vel ad omittendum penitus negotium, si praedictorum nihil adfuisset, vel ad promovendum, si in utroque spes affulsisset, superiores ex ijs informaret, quae experimento didicerat.

IX Rebus igitur in Crisovlian ex animi sententia confectis, seneque ipso ad ulteriorem vitam bene disposito, uterque Zagrabiam excurrit, uterque quod suscepto serviebat consilio, modeste simul et prudenter omnia dispicit, paucorumque dierum hospitio contentus uterque, abit iterum unde venerat, sicque factum, ut longe majorem suo discessu civibus reliquerint tristandi materiam, quam adventu suo ijsdem attulerint laetitiam. Nec tamen diu omnino Patri Zanitio contigit abesse Zagrabia, | sed ad hanc spartam, l. 3b quam ille tam ambitioso labore quaesiverat, si non exornandam, saltem certe inchoandam, in sequenti anno iterum redire debuit. Cum enim notae perfidiae vir Stephanus Boczkai, Transylvanus Dynasta, Rebellium Hungarorum ac Turcarum etiam sibi conciliasset animos, et excusso e Transylvania Rudolphi Caesaris imperio, nostros pariter Claudiopoli ac Alba Julia proscripsisset, irrupit etiam in Hungariam, et quibus seditionum flammis inferiorem vastaverat Hungariam, in ijsdem etiam involuit superiorem, ita ut nec Canonicorum Capitula, nec Monachorum aut Monialium claustra, rapacissimi nebulonis effugerent manus. Hic Calviniani dogmatis impijssimus Assertor, dum ex odio Catholicae religionis, insolentissime pro libitu debacchatur in omnes, irruit etiam in nostros acerbissima violentia, et ejectos e Turocensi Residentia ac Selliensi Collegio, passim per Austriae, Moraviae ac Bohemiae Collegia dispergit.

X Haec lamentabilis procella dum varie nostros disijcit, Patrem Zanitium, e Residentia Turociensi, cui Superior praeerat, Viennam transfert, ibique si non expediendo saltem promovendo illi negotio, quod in Zagrabiensium favorem ante triennium exple-

tum susceperat, et pene jam depositum haerebat, opportunissimam ei offert occasionem. Sicut enim antea per P. Vragovitium habuerat occasionem, ut Sclavoniam ingressus Zagrabiam visitaret, sic hoc anno per Charissimum Religionis nostrae fratrem S t e p h a n u m R a t k a i, nactus est opportunitatem revisendi Zagrabiam, apud quam magnum sui ante annum reliquerat desiderium. Erat tunc in Collegio Viennensi praedictus frater noster Stephanus Ratkaj, ex illustri Baronum familia hic oriundus, qui cum e consensu Patrum in Sclavoniam adeundae haereditatis causa mitteretur in Sclavoniam, adjunctum sibi habuit in socium P. Joannem Zanitium, qui cum olim e Capitulo Nitriensi Canonicus Scti nomen dedisset, atque ante initam religionem, praeclaram juris patrii notitiam hinc inde per tribunalia jactatus, acquisivisset, optimam sperabatur praedicto fratri nostro, in extricandis tricis haereditarijs operam praestiturus, quam, ut eventus docuit, praestitit etiam cumulatissimam.

XI Discedunt igitur ambo Vienna, et quamvis adeundae haereditatis negotium tractandum esset in Nagy Thabor cum Joanne et Georgio Ratkaj, fratris nostri fratribus uterinis, nihilominus necessarium fuerat Zagrabiam etiam excurrere, quando juxta vetustissimum legum municipalium ac Regiarum processum, lites vendendae vel dividendae haereditatis, non alibi quam in Canonicorum Capitulis decidi soleant. Itaque dum nostri ad Zagrabiense Capitulum festinant, ipsaque urbis moenia praeter vehuntur, ecce cives jam aliunde praemoniti, turmatim effunduntur, duosque e Senatorio ordine viros eligunt, qui novos hospites in civitatem inducant, ijsque omnia communitatis officia humanissime polliceantur. Diu certatum mutuis utrinque studiis, hinc ut oblatum hospitij jus nostri amplecterentur, illinc vero ut salvis omnibus benevolentiae titulis, liceret nostris in oppido Capitulari tantisper diversari, donec negotium, pro quo expediendo venerant, ex animi sententia conficerent. Vti vero haec Primorum Civium in nos officiosissima studia Patri Zanitio vehementer placuerunt, ita pro ijs impense gratijs actis, iterum renovavit ijsdem senatoribus promissum illud suum vetus, obtinendi nimirum, si non plures, saltem duos a Superioribus, qui futurae aliquando in agro Zagrabiensi messis uberrimae sementem, in animis hominum disseminent. Instare illi acrius, et hoc ipsum quod Pater ultro promiserat se facturum urgere illi per omnia sacra, ut Pater Provincialis eorum orbitatem miseratus primo quoque idoneas ad haec pietatis obsequia personas expediat.

XII Sicut vero anni proxime lapsi menses ultimi, qui fuerunt anni millesimi sexcentesimi quarti, propter Boczkaianae factionis
l. 4a incendia Patri Zanitio abierant in vasis colligendis, | rebusque nostris, quae raptim ex ijs flammis eripi poterant, ad loca tutiora transferendis, ita postremi aliquot hujus anni menses, qui erant anni millesimi sexcentesimi quinti, in varijs peregrinationibus eidem Patri cum socio effluxerunt, quas uti diximus, Superiorum authoritate, in divisione aut resignatione haereditatis Ratkajanae fuerat

suscipere coactus. Et sane, ut sequentibus annis dicemus, suus etiam operae locatae constitit fructus, unde cum rerum bene gestarum successu laetus, una cum socio fratre charissimo Stephano Ratkai, Pater reditum Viennam pararet, civibus in spem bonam erectis, valedixit, et se negotij promovendi fidelissimum ubique futurum Curatorem spopondit.

XIII Coeterum, licet optimo Patri nihil ad industriam deesset, qua susceptae semel causae promovebat successum, illud tamen impedimento futurum tunc videbatur vel maxime quod P. Provincialis Alphonsus Carillius, cum P. Stephano Mori, Madritam in Hispaniam excurrerat, ut quaedam suae fidei commissa, in Catholici regis Aula expediret, ac proinde, nec videbatur consultum, eo absente novam alio deduci coloniam aut rebus ijs praeludere, quas ille postequam redijsset, approbaturus non judicabatur. Nihilominus memor P. Zanitius eorum, quae Zagrabiensibus stipulata pene manu se expediturum fuerat pollicitus, memor etiam earum precum, quibus apud se anno priori senatores usi fuerant, ut tandem aliquando negotium hoc exitum sortiretur, quam optatissimum memor, inquam, horum omnium, Viennae, cum R. P. Ferdinando Albero vice Provinciali simul ac Rectore Collegij Viennensis, communicat negotium, et quod identidem nactus occasionem insinuare non intermiserat, utpote Consultori P. Provincialis, nunc idem data opera, omni quo potest studio, eidem Patri, jam Provinciae Superiori, commendat.

XIV Haec opportuna simul et importuna Patris Zanitij procuratio fuit sane plurimum efficax, tantique momenti, ut accedente etiam consensu Adm. Rdi P. N. Generalis ex Urbe, nihil P. Alberus habuerit antiquius, quam ut per idoneas huic negotio personas, bonum Sctis odorem, qui passim jam in Christianitate sparsus suavissime fragrabat, etiam Sclavoniae Regno, ejusque primariae urbi, sine invidia communicaret. Quapropter dum personas expendit huic oneri pares, eosque conquirit, qui et vitae integritate ac doctrinae praestantia, suscitatam de Sctte opinionem cum laude tuerentur, nemo ad hoc munus expeditior, nemo optior occurrebat, quam ipse P. Joannes Zanitius, ejusque ante triennium Zagrabiam, ut diximus, Comes P. Petrus Vragovich, quorum prior tunc in Collegio Nouodomensi Procuratoris munia obibat, posterior vero Olomucij ad Academicam Juventutem insigni cum laude Latinas habebat conciones.

XV Itaque P. Provincialis utrumque per literas monitum Viennam evocat, monitisque praesenti negotio peropportunis instructos, Zagrabiam per Hungariae fines expedit, utque exulantem tunc ex Ungaria Scttis familiam, ipsi quasi suis in Sclavoniam humeris inferrent, ubi quietas illi sedes Deus polliceretur, prolixe satis exhortatur. Nec facile hic conijcias, an in imperante plus ad imponendum ac etiam ablegandum fuerit voluntatis, quam in duobus hisce Patribus ad exequendum fuerit animi simul ac virium, unde factum

est, ut priusquam locum hunc attingerent, paucorum dierum decursu quibus erant in itinere, praeter duos ex haeresi conversos ac Ecclesiae restitutos quinquaginta hominum generales confessiones exceperint, dubios in fide confirmaverint, aliaque vocationi suae propria fecerint, quae prodromo rumore Zagrabiam delata, eorum videndorum iterum, imo et stabili hospitio excipiendorum ingens in omnibus excitaverant desiderium. His itaque manipulis, e copiosa messe quasi raptim collectis, praedicti duo Patres primi, Zagrabiam attigerunt, vigesimo octavo die (28.) Octobris duobus nimirum Apostolis, Simoni et Juda, sacro. Annus autem agebatur a nativitate Domini Millesimus sexcentesimus sextus. |

l. 4b

Annus Christi Domini 1606.

Catalogus personarum:

1. R. P. Joannes Z a n i t i u s, Superior;

2. P. Petrus V r a g o v i c h, concionator.

I Ubi primum urbem nostri sunt ingressi, post publicos privatosque gestientis populi plausus, qui se venientibus obviam effunderet nihil Senatui fuit antiquius, quam tot precibus expetitos, tamque diu desideratos hospites, pro eorum meritis, proque suo in Scttem studio quam posset honorificentissime exciperet. Quapropter viro in paucis egregio, B a l t h a s a r o V l a h o v i c z, tunc civitatis judici negotium datur, ut eos in suas aedes excipiat, ac e publico censu, de victu, vestitu, lectis, alijsque id genus provideat, nec aliquod officij genus, ijs mensae suae adhibitis deesse patiatur, quod eorum commodo profuturum iudicaret.

II Duos omnino menses in hoc judicis convictu nostri exegerunt, hoc est Novembrem totum cum Decembri, magna cum omnium satisfactione. Eorum tamen quae nostri sunt Instituti, nihil prius aggredi voluerunt, quam Rmum Dnum Episcopum Zagrabiensem Simonem Bratulich adirent, ac ab eo ad praedicandum, caeteraque rite intra Dioecesim obeundum, facultatem simul ac benedictionem impetrarent. Erat hic Antistes, uti propter praeclaras naturae dotes principibus viris gratus, ita propter religiosas virtutes, quae ipsum in ordine S. Pauli primi Eremitae, ad ipsam Generalis dignitatem evexerunt, ac postmodum sub Rudolpho Caesare in Zagrabiensis Capituli Praelaturam extulerant, omnibus singulariter charus, unde quia huic Scttis functiones extra Croatiam obitae, jamdudum perspectae fuerant, excepit nostros humanissime, et optata benedictione impertitos ab se dimisit. Addidit futurum se praesidio in ijs omnibus ubi ejus operam nostri requirerent, proinde ubi vel angustia rei domesticae, vel incommodis alijs premi se sentirent, accurrerent fidenter, nihil se votis eorum negaturum, quorum operam ad sublevanda Praelatorum onera, passim alibi didicerat esse vel maxime necessariam.

III Accepta ab ordinario licentia, P. Vragovich, qui magni tunc Concionatoris nomen etiam in Hungaria Selliae obtinuerat, insequenti die Dominico Cathedram Sti Marci conscendit, et ad frequentissimum populum concionem habuit primam. Subsecutus eum est interjectis diebus aliquot P. Zanitius in eadem urbis primaria Cathedra, et quem plausum alter tulerat, eundem et ipse retulit. Nec operae defuit pretium, siquidem ad fidem catholicam, sex e Lutheri dogmate sunt conversi, quorum duo quinquagesimum tunc agebant aetatis annum. Praeterea duo in religionis negotio fluctuantes confirmati, et alia praestita, quae magnam hominibus Societatis conciliarunt et probitatis et doctrinae opinionem.

Annus Christi Domini 1607.

I Inter eas quas diximus occupationes, exacto in aedibus judicis bimestri, etsi nihil erat, quod nostris ad ordinarias vitae necessitates non studiose simul ac cumulate praeberetur e publico, illud tamen nostros premebat, quod aedium angustijs conclusi minus libere ac commode ea obirent, quae sui erant instituti. Quare P. Superior Missionis praemonito judice petit a Senatu in alias aedes commigrandi licentiam, ne vel Judici, se nostri causa in aedium suarum angulos recipienti molesti amplius essent, vel ad | sua l. 5a munia pro more Scttis obeunda, minus expediti.

II Etsi vero Judex e nostrorum convictu nihil se prorsus incommodi sentire palam profiteretur, nihilominus, ne patrum desiderio deesse videretur, rem totam in Senatu proponit, rogatque ut secum acriter dispiciant, ubi commodior diversandi locus nostris inveniri possit. Agunt illi rem propositam quam possunt exactissime, sed tamen perpensis undique partium commodis simul ac incommodis, nihil occurrit, quod plausu dignum offerri nostris posset. Erant tunc aedes quaedam Petri Kuslyan, civis Zagrabiensis, tectis omnino male sartis; quia tamen laxiores erant prioribus, ac ad nostrorum quietem religiosam aptiores, placuit senatui eas offerre nostris tantisper, donec de alijs commodioribus prospici possit, quod propediem futurum omnes pollicebantur. In eas nostri commigrant e judicis domo, in cujus fundo D. Vice-Banus Thomas Mikulich nunc splendidas aedes e fundamento excitavit e regione templi S. Marci, commigrant inquam et occupationibus omnibus, a nostris obiri solitis, portam aperiunt. Concionantur ambo, visitant moribundos, adsunt poenitentibus, discordes conciliant, dubitantibus recte consulunt, scrupulis implicatos expediunt, integras civium familias ad optima quaeque formant, verbo, quicquid ad Christiani hominis vitam rite instituendam pertinet, id totum duo hi morum Paedagogi conficiunt.

III Dum haec ministeria nostrorum longe lateque celebrantur, Illmus D. Comes Thomas Erdődi, ex Banali dignitate non ita diu defunctus, Posonio literas e comitijs expedit ad P. Provincialem

Ordinis S. Francisci, monetque eum pro amore, quem erga illum Sanctum ordinem semper habuit singularem, ut in semirutas illas Claustri parietinas, quas olim Monachi Franciscani Zagrabiae in Capitulo, et Varasdini in civitate vacuas reliquerant, confestim missis in utrumque locum Monachis occuparet, futurum enim asserebat, ut Jesuitae eas incolis vacuas sibi occupent. Stramineus hic magni viri Achilles, tantum terrorem P. Provinciali Franciscanorum incussit, ut conquisitis duobus tribusque suorum patribus, utriusque claustri rudera semiruta susceperit inhabitanda, nuncque jam hac ex adventu nostrorum arrepta occasione, amplius quam viceni quaterni computantur in duobus coenobijs. Tantum quippe valet industria quando imminentis damni suspicione vel levissima exacuitur.

IV Duo soli Patres quatuor pene mensibus Zagrabiae hactenus manserant et ad domesticae necessitatis munia famulis externis utebantur, fiebatque non raro, ut ij rerum imperiti molestiae plus afferrent nostris quam emolumenti. Quare monitus de his P. Provincialis Alfonsus Carillius, qui tunc expeditis rebus ex Hispania in Provinciam ad officium suum resumendum advenerat, submittit subito in subsidium nostrorum Petrum Moralem Hispanum Coadjutorem, qui praecedentibus annis, Sellia cum alijs, dissipato ibi per tumultum Collegio, Graecium advenerat.

V Hujus adventu sicuti nostrorum labor aliquantulum circa domestica respiravit, ita habitationis angustiae sic auctae sunt, ut si vel unicum e nostris supervenire contingeret, jam pro eo locus non haberetur, in qua tamen, comparatione prioris habitationis, sat laxe judicabantur habitare. P. Superior ratus optime se rebus et famae simul Scttis consulturum, si talem in urbe locum invenire posset, ubi non tantum modernis sed futuris etiam auctiori numero nostrorum usibus ac perpetuae mansioni, sedes figeretur, ne dum Hamaxobiorum ritu, quotannis e gurgustijs in gurgustia migraremus, vel inquieti iudicaremur in oblatis, vel petacis haberemur pro novis aedibus offerendis. Dum haec agitat Pater, et omnia circumspecte discutit, ecce occurrit domus a porta Capitulari quarta prope civitatis moenia, uni turrium pene contigua, in quam etsi fatiscentem et rimosam, serenissimus Ferdinandus Archidux, nunc Caesar, sui Armamentarij Praefectus imposuerat inquilinos. Haec, ut dixi rimarum licet esset aeque plena ac altera, nihilominus quia situ erat opportunissima, spemque dabat non dubiam fore, ut contiguae etiam aliae suo tempore accederent totusque tractus ille, qui Sae. Catharinae parietinas cingebat ac e moenibus in Capitulum ac plagam Turopoliensem prospectum praebebat longe jucundissimum, in nostrorum veniret potestatem, uti et venit. Quapropter plenus spe Pater Serenissimum Principem Graecij tunc agentem adit eique Scttis amantissimo Patri suscepti itineris causam explicat, quid Croatiae simul ac Regiae urbi no-

strorum adventus attulerit commodi, edocet, aliaque promit, quae instituto suo opportuna Principem ad postulata flectere poterant.

VI Non fuit ei multis suadendum, qui ad bene de Scte merendum suapte natura | habitus a puero semper fuerat propen- l. 5b
sissimus. Itaque Patrem voti compotem facit, aedes donat suas, simulque ad Senatum Zagrabiensem mandatum expedit, ut Patres Scttis in eas introducant, jureque perpetuo mansuros ibi stabiliant, cui mandato Senatus totus non minus reverenter, quam alacriter morem illico gessit.

VII Facta trium nostrorum in has aedes introductione, novae rursus curae Patrem Zanitium missionis superiorem coeperunt premere. Quia enim hactenus piorum tantum liberalitate ac non diu duratura communitatis stipe nostri sustentabantur, multum quieti religiosae Pater obfuturum arbitrabatur, si sine spe census annui ab ijs in usus quotidanos necessaria emendicaret, qui nec in dando faciles, nec in possidendo essent copiosi. Multa quidem spe ac prolixis pollicitationibus tam civitas, quam alij Provinciae Proceres nostros hactenus lactaverant, sed cum ijs nihil rei Pater subesse notaret, omniaque in longum protrahi videret, domi quaerere coactus est praesidia, quae foris frustra quaesiverat. Erat enim tunc adhuc in studijs theologicis Viennae charissimus ordinis nostri frater Stephanus Ratkai, qui ante biennium, ut supra retulimus, una cum hoc eodem Patre Zanitio suos in hoc Regno fratres convenerat, ut portionem haereditariam e paternis et aviticis bonis se concernentem pro rata parte exciperet ac de ea disponeret. Hoc divisionis negotium, uti duo fratres Georgius et Joannes Ratkai, natu majores, aegerrime tulerunt, ita ad ejus executionem impediendam plurima contra Stephanum repererant impedimenta, siquidem per varia Regni tribunalia fatigatum tamdiu divexarunt, donec ad ipsas etiam Imperatoris Rudolphi Secundi aures intricatae hujus litis processus pervenerit. Imperator, ut erat aequi servantissimus, negotium statim dat Domino Joanni Draskovit tunc Sclavoniae Proregi, ut dissidium hoc authoritate sua dirimat, ac omnem trium fratrum substantiam dividat trifariam, ut portio illa, quae Stephanum concernebat, eo ipso anno, qui millesimus sexcentessimus quintus fuerat, adiretur, occuparetur, ac pro Superiorum eorum, qui Stephanum moderabantur, in Ordine Religioso disponeretur arbitrio. Paret mandatis Prorex, et ut fuerat jussus, haereditatem inter fratres trifariam dividere aggreditur. Georgius et Joannes, rati noxium fore suae familiae si frater religiosus aliquid in bonis immobilibus possideret, postque mortem suo Ordini transscriberet partem suam in perpetuum, rem cum peritioribus communicant, sicque concludunt, ut in singulos annos Stephano fratri, dum viveret, in parata pecunia quingenti floreni Hungarici ad primum Januarij diem in Capitulari templo S. Stephani Zagrabiae deponerentur, eosque ille vel per se, vel per suos illinc acceptos deputaret ad ea, ad quae judicio Superiorum Scttis applicandi vide-

rentur. Addita est insuper poena, quod si census hic vitalicius ad praedictum diem plenarie dependi negligeretur, haberet Stephanus ipso facto, citra omnem litis processum, occupare portionem illam pro rata se concernentem. Placuit pactum hoc, et datis literis res tota firmatur, eodemque anno dati sunt Stephano 400 floreni non in sortem dictae pensionis, sed in viatici honorarium, cum enim pactum fuisset de futuris annis a prima die Januarij computandis, eoque jam anno dudum elapsus fuerit Jannuarius nihil ex vi pacti ab ijs exigendum erat, sed sequentibus annis, quod factum est statim 1a Jannuarii anno 1606, quae tota pensio quingentorum florenorum, ex authoritate et consensu Rdi Patris Provincialis, cessit Graecensi Collegio, demptis tamen ex ea centum florenis, quos Pater Zanitius in hanc causam superiori anno lucrandam exposuerat.

VIII Hanc itaque pensionem sollicitat apud Superiores P. Zanitius, ut si non in solidam fundationem, saltem ad sarcienda Residentiae incommoda, durante fratris Stephani vita Collegio Zagrabiensi quotannis applicaretur. Ad hoc quia voluntas etiam ac propensio ipsiusmet Stephani propediem futuri sacerdotis ac Zagrabiam venturi, videbatur accedere, non magnopere desiderio Patris Zanitij repugnarunt Superiores, sed omnem illam pecuniam, uti petebat, pro Residentiae subsidio impetravit, coepitque statim sequenti anno, qui millesimus sexcentesimus septimus fuit, prima Januarij die census hic in usum nostrorum currere, hodieque adhuc currit, ac ut diutius etiam currat, optamus. |

l. 6a IX Laxatis aedibus ac censu etiam aucto, quia res nostrae majora capiebant incrementa, omniumque unicum hoc erat desiderium, ut juventus regni hujus una cum literis pietatem simul in Scholis nostris imbiberet. Hoc pium ac liberale desiderium ut P. Superior pro singulari suo zelo promoveret, iteratis vicibus scribit P. Provinciali, scribit accensa omnium desideria, praesto jam esse subsidia, quibus scholastica sustineamus onera; unde nihil a quoquam judicari superesse quidquam aliud, quam ut mittantur Magistri, et sicuti duo hi patres ad aetatem maturiorem pro concionibus ad optima quaeque virtutum studia incitaverant, ita praeceptores scholastici teneriores puerorum animos ad omnem christianae vitae disciplinam fingerent formarentque.

X Coeterum etsi ea quae diximus in censu ac aedibus nostrorum tolerabili jam essent loco, nihilominus quia scholarum occupationes ampliora requirebant spatia, adiit senatum P. Superior, eique proposuit, ut si publico bono consulturus scholas habere desideraret, de commodo earum loco prius dispiceret, ac erigendas susciperet. Ille quamvis voto Patris optima proponentis magnopere cupiebat satisfacere, tamen quia nihil expeditum occurrebat, anceps aliquantulum haesit, donec optimam explicandi se nactus est viam. Erat domui nostrae ab Archiduce donatae vicinum S-ae Catharinae templum, quod militaris pietas, eo tempore quo Petri-

nam Turca occupabat, in annonarium penu converterat. Templum hoc sat male materiatum una cum adjuncto Dominicanorum Monasterio, ruderibus deformato, ac pene jam ob vetustatem solo aequato, item cum annexo eidem horto sat spatioso, Magistratus Patri Zanitio confert in perpetuum, ut ibi scholae excitentur. Actis gratiis accipit Pater quod offerebatur, et e publico civium auxilio parietinas coemento firmat, expurgat ruinas ac e bufonum ac serpentum latibulis sat commodum Musis excitat diversorium.

XI Facto in hunc modum novo iterum rerum nostrarum progressu, scribit iterato P. v. provinciali Ferd. Albero P. superior, omniaque, uti ad laborem literarium essent jam matura, significat. Placuit res omnibus et quia grande bonum ex hoc literarum seminario sperabatur in hoc regno, et in literatis, et in clericis pene ad inopiam destituto, annuit statim P. V. Provincialis tresque Graecio Magistros destinavit, qui si non distincte ac pro more Societatis saltem confuse hoc priori anno docendi facerent principium. Placet eorum nomina, omniumque aliorum deinceps etiam Magistrorum ac Patrum una cum fratribus coadjutoribus, magno labore hinc inde conquisita, catalogo hic inserere, ac in futurorum memoriam posteris nostris commendare, ut videant quorum labore ac industria res nostrae steterint quotannis, eorumque animam Deo commendare in precibus ne graventur.

Catalogus personar[um] Residentiae Zagrabiensis Anno 1607:

1. P. Joannes Zanitius Sclavus Turociensis, superior et procurator Resid.

2. P. Petrus Wragovitius, concionator, confessarius, consultor, monitor.

3. P. Martinus Slabinus Bohemus, praefectus scholarum, consultor.

4. P. Joannes Veghius Saxo Transylvanus, docuit confuse grammatistas, syntaxistas futuros.

5. P. Leonardus Pressol Slavus Turociensis, docuit similiter in confuso.

6. M. Jacobus Matthiades Silesius, docuit elementarios et principistas.

I Tribus itaque magistris ac uno coadjutore novo postquam nostrorum numerus auctior est redditus, fama statim divulgat magistros Societatis publicum docendi munus aggressuros, unde quia sparsus hic per Regnum rumor, multorum jam nobilium filios Zagrabiam exciverat, habito prius consilio, placuit P. Superiori ad initium Maij, quam posset solemnissime | digestis in certas classes l. 6b pueris, scholas aperire. Ad hoc opportunissimum se tempus Pentecostes obtulit, in quod Regni Prorex Joannes Draskovith generalia Regnicolis in hanc urbem indixerat comitia. Itaque negotium dat P. Joanni Veghio, ut is Latinam orationem mature, quam elegantissimam conficeret, eamque cum tempus posceret, publice etiam ad Regni proceres urbisque hujus primores e cathedra S. Marci in ipso

Cathedrali templo memoriter diceret. Paret is, et quanta sit Rationis cum oratione Societas ac nexus imo quam parum possit Ratio, nisi eam explicet oratio, facunde ac ornate in suae dictionis argumento disserere aggreditur, licet postea morbo propeditus nihil eorum, quae scripserat, dicere potuerit, sed perorandi provinciam ex authoritate Superioris M. Leonardo Pressol imposuerit.

Scholae inchoantur.

II Adventantibus itaque feriis Pentecostes, et praesente etiam magna Procerum pro comitiis turba, sic scholarum initia Patres nostri sunt auspicati, uti fusius in Annuis scriptum his sequentibus verbis reperimus. Convocatis aere campano discipulis, sp[irit]us sancti opem petituri, ad templum Sti Marci e Scholarum area, supplicantium ritu, praelatis pro more crucibus sibique invicem juncti processere. Civitatis Parochus, R. D. Petrus Cupres, nunc jam Canonicus dum haec scribimus, veste linea indutus, Hymno Veni Creator sp[irit]us initium dedit, sequebatur processionem ingens hominum turba, imprimisque duo Infulati Antistites, Zagrabiensis Rmus Simon Bratulich, e Lepoglavensi Monasterio Zagrabiam promotus et e sui ordinis Generali factus Ecclesiae hujus Episcopus, et Rmus Franciscus Erghelius postea Vespriniensis Ecclae Antistes, cui nunc etiam vivus praesidet. Hi duo una cum Venerabili capitulo solemni huic societatis actui volebant interesse una cum ijs ingens eorum multitudo, quos partim e nobilibus, partim e baronibus negotiorum ad comitia traxerat necessitas. Ad templum Scti Marci ubi ventum est, P. Superior Missam de Spiritu Scto canere aggreditur, civibus interea circa publica laetitiae signa procuranda oppido in ipso Scti Marci foro distentis, constititque sane positae operae fructus, siquidem dum Euangelii textus sacer decantaretur, hostiaque sacra in altum tolleretur, ac tandem peracta re divina populus adstans benediceretur, iteratus tertio tormentorum fragor ac e majoribus machinis in ipso foro explosi pulveris nitrati tonitru totam Zagrabiensem viciniam impleuit simul ac terrefecit.

III Facta hac post peracta sacra tormentorum displosione finitaque ea oratione Latina, quam noster praesenti Instituto opportunam susceperat publice dicendam, reditum est ad eandem Scholarum aream ex qua Processio sumpserat initium. Cumque servato tam studiosorum quam coeterorum ordine forum e templo transiretur, Hymnusque Te Deum laudamus in omnium ore personaret, ecce quarto boatus iterum colubrinarum, tremor bombardarum, ac fulmineae machinarum majorum explosiones opplent omnia et densa fumi caligo noctis offunderat speciem, si perrectum ulterius fuisset.

IV Hoc festivo aenearum fistularum sonitu reducti Proceres in scholas, una cum Rmis Praelatis vario carminum genere salutantur a discipulis, quos tumultuarie confluentes nostri Patres ac-

ceperant erudiendos et ne quidpiam officii praetermitteretur, ipse Pater superior illustribus patriae hujus Dynastis amplissimas egit gratias, quod posita tantisper familiae ac sanguinis dignitate in rudes ac pene in rudera congestas aedium nostrarum parietinas divertere fuissent dignati rebusque nostris lucem adferre clarissimam. Ibi variae civium, Procerum, nobilium, Praelatorum verbo omnium pollicitationes ac spes pene summae, quae ut stabiliori nixae fundamento subsisterent, Rmus Zagrabiensis frugale cum nostris eodem die prandium sumere voluit, et Prorex filium suum natu minimum, sibique cognominem Joannem Draskovitium, (qui nunc seminario aedes suas donavit), paucis post diebus futurum in Scholis disciplinae nostrae alumnum cum insigni erga nos benevolentiae suae attestatione submisit. Haec de scholarum nostrarum hic initiis, quibus ego interfui, satis. |

V Quamprimum passim innotuit Proregis filium Scholarum l. 7a
nostrarum factum esse discipulum, certatim statim tota vicinior nobilitas ejus secuta est exemplum, tantumque brevi tempore numerus discipulorum accrevit, ut praeter centum e nobili familia pueros, duplo plures plebejae sortis adolescentes Magistri sub suis signis scholaribus numerarent. Horum omnium ut profectus in literis esset illustrior, possetque clarius declarari quantum Sclavonica juventus posset, si Magistrum sortiretur gnauum ac prudenter industrium, placuit Magistris ipso Corporis Christi die periculum facere, eosque utcunque jam exercitos in theatrum producere, *Actionis comicae* argumentum fuit: *Poëtica laudatio variarum Sclavoniae partium, eorumque omnium expressio, quae in singulis earum partim in fructibus, partim in moribus eminerent, essentque cuiusque propria.* Res haec etsi non habuerit omnes numeros Actionis comicae, uti solet in principiis evenire, nihilo minus quia hactenus invisa res et insolens fuit, tantum meruit plausum, ut forum S. Marci, quod alias sat pro hoc loco capax est, accurrentium multitudinem vix capere potuerit. In theatrum, sumptus fecit Magistratus.

VI Dum Magistri suas in theatro et scholis obeunt partes, Patres etiam ad spiritualia promovenda deputati strenue suo funguntur munere, unde factum est, ut opera duorum duntaxat operariorum, ad Paschales ferias mille et sexcenti peccatorum apud nos maculas eluerint, et quorum nonnulli ex ipsis Bosniae finibus accurrerant. E praedicto poenitentium numero, qui generalem totius vitae confessionem instituerunt fuere octingenti, qui vero e nocturnis Sagarum conventibus sunt extracti, censi sunt in utroque sexu duo supra triginta, qui diebus Sabbathi ab esu carnium sunt avocati, fuere sex, quibus addendi octo alij ab haeresi abstracti et Ecclesiae reconciliati.

VII His in publicum bonum studijs excitati sunt plerique potentiores, ut nostrorum tenuitatem stipe satis copiosa sublevarent, inter quos eluxit eximia liberalitas Illmi Dni Joannis Draskovitij

Sclavoniae tunc Bani, et summae domi forisque viri authoritatis, qui Collegio quingentos et novem talleros cum tribus vini generosi vasis cumque panno vestiendis nostris sufficiente donavit, sequedata nostris fide spopondit non tantum futurum ubique Patronum, sed parentem. Rdmus etiam Antistes frumenti et similium ad victualia pertinentium sat bonam adjecit copiam. Nec Magistratus suam passus est requiri munificentiam, siquidem ad exsolvenda Magistrorum viatica, et Patris Zanitii, centum et viginti quinque florenos obtulerunt. Vtque suum erga Scttem studium clarioribus argumentis exprimeret, addidit beneficium Sanctorum Fabiani et Sebastiani cum sacello in templo S. Marci existente, quod ex consensu Adm. R. P. N. Claudij Aquavivae nostri acceptarunt, donec de plena et sufficienti fundatione Collegij provideatur. Onus autem huic Sacello nullum est annexum, nisi ut singulis septimanis semel a quopiam Patrum sacrum ibi legatur. Est hoc Beneficium Collegio sat commodum, siquidem habet tres colonos, prata item agros et sylvulam ac vineam Muro civitatis ad meridiem subjectam cum hortulo, in cujus postmodum parte nostri praedium extruxerunt, cum hoc tempore nulla in eo fundo fuerint aedificia.

VIII Quia vero nec in templo Sanctae Catharinae, armis tunc adhuc oppleto, nec item in praedicto SS. Fabiani et Sebastiani sacello poterant nostri commode sacris operari, placuit ejusdem senatus munificentiae templum B. V. a Collegio non nihil dissitum nostris offerre, cui olim Monialium fuerat adjunctum Coenobium, licet ejusdem nunc vix vel sola visantur vestigia. Cum hoc templo dati sunt etiam quinque coloni ad illud pertinentes, agri duo et foenilia tria, de quibus tamen an ad templum B. V. pertineant, vel vero ad ruinosam Sanctae Catharinae aediculam, dubium est. Etsi vero literaria Instrumenta Beneficij SS. Fabiani et Sebastiani, quae civitas prae manibus habuisset nostris resignasset, suae tamen collationis nobis factae nullas voluit dare literas.

N. B. Erratum est in *specificatione literarum*, praeterquam enim quod nullas SS. Fabiani et Sebastiani beneficium concernentes literas nobis tradiderint, nullas suae donationis Fraterschiczae testes literas dare voluerunt, sed sola instrumenta literaria concernentia fundos Dominicanorum consignarunt.*

l. 7b IX Ad perpetuam porro nostrorum memoriam proderit hic eam chartulam scriptis mandare, quam, nisi per oblivionem excidisset, anno superiori, quo conscripta est per P. Vragovitium, ponere debuissem. Ea totidem verbis ita sonat: »Domini cives Zagrabienses Montis Graecensis, donec Collegium fundetur, haec promiserunt se daturos ex sua sancta et liberali munificentia. In pecunia R 40, tritici quartas 20. vini cubulos 50. hordei quartas 12. avenae quartas 12. milij quartas 10. foeni plaustra 7. Exceptis 40 florenis et 50 cubulis vini horum hoc anno elapso nihil datum est. Petimus itaque summa animi demissione dominos vices tanquam Patronos nostros nostri etiam atque etiam memores esse velint.«

* Ovaj N. B. pripisao je o. Baltazar Milovec.

Haec P. Petrus Vragovitius in quadam charta, ex qua haec descripsi, ipsumque Originale autographum, subducta altera charta in Archivium reposui, ut seri nostri nepotes videant, quidnam Civitas Collegio contulerit. Vtque res tota sine fuco clarius constet, subdo hic alterum catalogum taxationis in Magistratu factum, eodem anno praecedenti factum, nostrisque postea e Praetorio missum, ut quod singuli senatores promisissent ultro, id nostri ab ijs ostiatim exigerent. Catalogus ille sic se habet: In subsidium Collegij contributio per Dominos Seniores et alios cives. D. Judex Matthias Posarell R. 1, D. Senior Judex Laurentius Nagy promisit se daturum asseres ad portas et cathedram. D. Senior Judex Balthasar Vlahovich R. 1. D. Lucius Calcinelli R. 2. D. Senior Decanus Michael Pakaszich cubulum unum vini. D. Modernus Decanus Stephanus Szempczinus d. 25. D. Jacobus Casparin R. 1. Gregorius Tepechich d. 25. Sebastianus Stabe d. 25. Justus Aquilea d. 25. Franciscus Zunko d. 40. Petrus Jussich d. 25. Nicolaus Paukovich d. 25. Hic est totius contributionis catalogus, quem totidem verbis, conservato in Archivio originali, huc inscribere volui, non ut Civitatis paupertati insultarem, aut modicum hoc, quod capitatim contulerunt, contemnerem, sed ut haberent nostri posteri, quod sui aliquando temporis senatoribus opponerent, si contingeret eos majorum suorum erga Scttem profusos jactare sumptus, uti fecerunt anno postea millesimo sexcentesimo vigesimo secundo, quando missis a Sua Majestate Commissarijs publicorum Civitatis proventuum et sumptuum sunt jussi dare Rationes. Nunc redeamus ad interruptam anni superius positi historiam.

X Hoc eodem 1607 anno publico Magistratus consensu contulerunt nobis Domini Senatores possessionem suam Liublanicza vocatam, sed ad septennium duntaxat donec interim aliunde, quod fundando Collegio sufficeret, offerretur. Laborabat enim per supplices libellos apud suam Majestatem tam Civitas, quam D. Draskovitius, ut Abbatia Pornensis e manibus filij Philippi Lang peregrini hominis eriperetur et huic Collegio in dotem fundationis offerretur; aut si hoc non succederet propter gratiam, qua Philippus Lang, Judaeus alias, apud Rudolphum Imperatorem plurimum valebat, tunc suae Majestatis fiscus redimeret Abbatiam S. Gothardi in Hungaria eamque huic nostrorum Residentiae applicaret. Sed neuter modus successit, imo nec tertius etiam de Bosjakovinae e manibus Zriniorum eximendae et nobis conferendae. Extant paria supplicum libellorum omnium in Archivio cum illo eodem supplici libello, quo cives apud suam Majestatem institerunt, ut si quispiam civium aliquid testamento legaret Collegio, dignaretur sua Majestas illud legatum, tanquam in pios usus destinatum, suo etiam gratioso consensu ratum habere et confirmare, quod addere placuit ad cautelam, nam cives jam ipsi impediunt talia legata. |

XI Hactenus ea retulimus, quae alij gratuito decursu hujus l. 8a
anni obtulerunt, placet nunc addere illa, quae P. Joannes Zanitius

in usus nostrorum parata comparavit pecunia, inter quae occurrit primo vinea illa, quam ab Doctore Daniele Rosenberger, olim Societatis homine, comparavit cum sylva et aliquot jugeribus terrae 29. Martij florenis Hung.cis nonaginta, quae quidem vinea fuerat prius Pauli Huszar. Deinde empta etiam est domus ab eodem Paulo Huszar cum area in medio vitibus consita nostrorum domui, quam Archidux contulit, a meridie vicina. Emit autem florenis centum et decem, quae emptio, ut ex literis apparet, facta est 25 Januarij. Denique florenis nonaginta accessit alia domus 2. Octobris a Christophoro Mikulich cive coempta, quae est proxima domui Orechocianae, et a septentrione vicina domui turrique nostrae.

XII Haec de omnibus quae Collegio tam pro pecunia, quam gratis accesserunt, interim dolore torminum correptus Pater Superior Joannes Zanitius adulta jam aestate moritur, et felicissimos Residentiae progressus inopinato vitae exitu funestat Augusto mense, dum scilicet Graecio Zagrabiam redit in summis caloribus. Annum aetatis agebat tunc quadragesimum nonum, initae vero Religionis decimum octavum, trium in societate votorum professus. Sepultus est ad S. Marci in ipso, quod paulo ante curaverat Collegio, SS. Fabiani et Sebastiani sacello, cui iusta persolverunt non tantum nostri, sed et Civitas imo et Rmus cum Canonicorum collegio, Huic viro tantum Zagrabiense collegium debet, quantum splendidissimae familae posteritas e tenuibus subvecta principiis debet primo illi fundatori, cujus virtute, constantia, prudentia, pietate, coeterisque crevit ad summum.

Annus Christi 1608. Collegij Annus III.

Catalogus personarum Collegij pro A.o 1608.

1. P. Gregorius Vasarheli Siculus Transylvanus, superior.
2. P. Petrus Vragovitius, concionator, consultor, monitor Rectoris, confessarius.
3. P. Ludovicus Lucari Dalmata Spalatensis, operarius.
4. P. Stephanus More Slavus Turociensis, consultor, procurator.
5. P. Martinus Slabinus, praefectus scholarum et simul syntaxista.
6. P. Joannes Mislenović, minister Collegii.
7. M. Leonardus Pressol, grammatista.
8. M. Jacobus Matthiades, principista.

I Exempto, uti diximus, ex humanis P. Joanne Zanitio eoque intra dextrum cornu Altaris et intra templi parietem in Sacello S. Sebastiani sepulto, Superior factus est P. Gregorius Vasarheli, Vngarus e Transylvaniae Siculis, functusque est hoc officio toto pene anno, donec tandem converso ad fidem catholicam Dno Comite Christophoro Banfi, Superiorum voluntate ad eum in fide fovendum remque catholicam in ejusdem dominio propagandam, Alsolinduam se conferre debuit, illincque postea in Turciam, ut Quinqueecclesiensi nostrorum Missioni fundamenta jaceret. Prius-

quam tamen hinc abiret, res Collegii reddidit auctiores unius vineae adjectione, quam utpote priori a D. Daniele Rosembergero emptae vicinam et conterminam cum aliquot terrae jugeribus et sylvula emit florenis | Hungaricis nonaginta, idque 3. Junij ab Antonio l. 8b
Glaszijch plebeio homine.

II Annus hic non Societati tantum, sed toti etiam Sclavoniae ob fidei catholicae periculum fuisset omnino luctuosus, nisi flagrantissimum Dni Draskovitij caeterorumque Sclavoniae procerum in rem catholicam studium obstitisset. Cum enim Matthias Imperator Hungaris obstinate deposcentibus Religionis libertatem concessisset, egerunt ijdem Hungari in Posoniensibus Comitiis, quae Matthias ad sui coronationem indixerat celebranda, ut caeterae etiam Provinciae, quae a Coronae Hungaricae penderent societate, eandem Religionis libertatem amplecterentur, quodque plus est, sicut Hungaria ante annos quatuor Jesuitas proscripsisset, ita caeterae etiam Provinciae, si eos proscriptos recepissent, vi publicorum Articulorum tenerentur eliminare.

III Grandibus haec in comitijs Haereticorum jactata sunt clamoribus, fuissentque protervius adhuc reciprocata, nisi legati omnes Sclavoniae, authore Illmo D. Joanne Draskovitio, publice audiente tota Hungariae Corona fuisset protestati, libentius longe Sclavoniae Regnum a Societate Coronae Hungariae secessuram, quam Societatis Jesu religionem sibi tot titulis charam aliquando proscripturam. Quod vero ad promiscuae religionis attineret libertatem, malle se omnes cum liberis et uxoribus atrocissima quaeque subire, quam vel latum unguem ab ijs recedere, quae Sacrosancta Ecclesia Romana tot saeculis jam retroactis in Sclavonia sine ulla erroris labe docuisset.

IV Tantum haec animosa zelique plenissima valuit responsio, ut postea nunquam vel de nobis hinc proscribendis, vel vero de haeresi per Praedicantes huc inducenda, mentionem facere fuerint ausi. Quapropter nostri etiam hoc defuncti periculo, ut gratiam toti Regno reponerent, animosius ad ea se applicuerunt, quae solidandae fidei catholicae videbantur opportuna. Vnde factum est, ut in festo Corporis Christi nostro concionatore realem Christi Domini praesentiam sub sacris speciebus solide copioseque comprobante, D. Comes Christophorus Banfi, qui e vicino Linduensi suo dominio Zagrabiam tunc fors excurrerat, Lutheri schola deserta, cujus a puero disciplinam imbiberat Graecij in Academia haeretica, catholicam amplecteretur religionem, quam nunc etiam retinet magno cum Ecclesiae incremento bonorumque omnium gaudio.

V Caeterum cum discipulorum in singulos dies major fieret accessio, jamque trecenti censerentur in duabus illis scholis, quas annis prioribus ad tradenda Grammatices elementa Patres aperuerant, ad laxandas angustias et ad altiores literas expeditius tradendas placuit hoc anno tertiam etiam adijcere, in qua Poesis in-

mixta praeceptis syntacticis confuse traderetur a P. Martino Slabino. Fuit haec scholarum accessio ad cumulandam Societatis opinionem excellens medium, quandoquidem in decursu anni semel ac iterum in theatrum prodientes disciplinae nostrae alumni, eum ex actionibus comicis plausum retulerunt, qui Societatis in instituenda juventute dexteritatem et industriam vehementer commendaret. Inter hos scenicos ludos spectatissimus fuit tertius ille ac ultimus, quem de *Jephtes filia immolata* Regni proceribus ad initium autumni tunc ad comitia congregatis exhibuerunt in ipso Scti Marci foro, faciente senatu civitatis sumptus omnes ad theatri fabricam necessarios. Clausit scenam insignis in literas Rmi Antistitis nostri munificentia, qui studiosis diligentioribus primus proemia distribuit hactenus Zagrabiae invisa, unde factum, ut hac speciosa proemiorum ambitione vehementer juvenum animi exarserint ad uberiores progressus in literis faciendos. |

l. 9a VI P. Joannes Veghius ob periculum phtisicae luis, quam haud dubijs signis colligebatur jam contraxisse, missus est in Bohemicam Provinciam, ut ibi crassioris cerevisiae haustu morbi subtilitatem castigaret. Successit illi P. Martinus Slabinus, qui Superiori anno advenerat. Imo ut unius abitus cumulatiore numero compensaretur, hoc eodem anno quatuor alii Zagrabiensi Residentiae socii accesserunt P. Stephanus More, P. Ludovicus Lucari, P. Joannes Mislenović, et qui res domesticas curaret, Joannes Špišak, etiamnum hoc eodem in loco superstes.

VII Quid porro in publicum Regni bonum, civitatis emolumentum totiusque amplissimae hujus dioecesis commodum spirituale Societatis industria contulerit hoc anno, fuse habetur in Annuis impressis hujus anni, unde historia peti poterit. Item quibus accessionibus res domesticae, sacraque Templi supellex sit auctior reddita, fuse satis ibidem expressum habetur. Supplendum hic duntaxat, quod ibi neglectum est, Patrem scilicet Gregorium, Residentiae superiorem, vineam quandam priori anno emptae conterminam ab Antonio quodam plebejo homine florenis hungaricis nonaginta comparasse et coemisse: quod §. 1°. positum hic repetitur.

Annus Christi 1609. Residentiae Annus IV.
Catalogus personarum Resid.ae pro Anno isto.

1. P. Christophorus Dombrinus Sclavus Zagrabiensis, Residentiae superior.
2. P. Petrus Vragovitius, concionator, minister.
3. P. Ludovicus Lucari, confessarius nostrorum et externorum. Item operarius.
4. P. Joannes Mislenović, procurator Collegij.
5. P. Stephanus More, syntaxista et simul praefectus scholarum.
6. M. Leonardus Pressol, grammatista.
7. M. Jacobus Matthiades, principista et parvista.

I. Conversus, ut supra dictum est, comes Christophorus Banfi ad fidem catholicam nihil habuit antiquius, quam ut quorum

opera fidei veritatem agnoverat, eorundem etiam Patrum industria caeteros dominij sui subditos in Alsolinduensi districtu, pulsis praedicantibus, ad ejusdem verae religionis lumen adduceret. Itaque literas dat P. Joanni Argento tunc Provinciali rogatque, ut sibi, adhuc in fide catholica novello minusque probe instructo, Hungarum aliquem cum socio e Societate Patrem velit submittere, qui tantisper Alsolinduae resideant, donec et ipse profundiora catholicae professionis jaciat fundamenta, et Aulae etiam servitia, damnatis Lutheri Calvinique erroribus, una cum suae ditionis subditis ad Romanae Matris Ecclesiae gremium, unde exciderant, redirent. Nemo ad hanc Spartam exornandam eo tempore visu est aptior P. Gregorio Vasarheli, Siculo Transylvano, qui anno praecedenti l. 9b toto Residentiae hujus Superiorem egerat. Quare substituto in Februario P. Christophoro Dombrino in P. Gregorij Vasarheli locum, is eo, quo per literas P. Provincialis destinabatur, profectus est cum socio coadjutore Gregorio Adamosi Linduam ad Comitem, mansitque ibidem tribus fere annis, donec ab Energumeno quodam Szighethiensi Begho Canisiensis Bassae opera fuit Szighetum avocatus, ut Sacris Exorcismis dictum Beghum ab inquilino Daemone liberaret, nam dictus Pater magnam curationum habuit gratiam partim per Medicinas, quarum et conficiendarum sat commode tenebat rationes, partim vero per virtutem sibi coelitus datam.

II Curato per sacros Exorcismos Begho, non redijt P. Gregorius Linduam amplius, sed consensu Superiorum Szighetho Quinqueecclesias se contulit, ibique impetrata a Turcis Residendi facultate, in Christianorum solatium, qui ibi complures sunt ex Ungaris et Sclavis, Missionis Quinqueecclesiensis et fundator et promotor extitit cum socio Patre Zacharia Jekkelio, qui postea defecit a Societate. Haec placuit annotare, ut sciret posteritas, eam Missionem Turciam, quae opera Patrum nostrorum ab eo tempore usque ad hunc adhuc annum continuuntur, ab hominibus hujus Collegij sumpsisse primordia.

III Quantum autem ad domesticarum rerum attinet statum, illud imprimis ponendum est, quod augescente discipulorum numero ipsas etiam scholas oportuerit augeri. Quare ad illas tres, quae jam extiterant, quarta hoc anno accessit, in qua selectiores e Syntaxi doctrinaque uberiore ejus juvenes coepti sunt praeceptionibus Poeticis separatim imbui in superiore ejus turriculae parte, quae intra Portam, ut vocant, paruam et intra scholarum nostrarum fabricam, muro civitatis adhaerens, ad Savi decursum subjectamque agrorum planiciem prospectum aperit longe jucundissimum, ut vel amoenitate sui situs Musarum aemuletur delicias. Hanc scholam primus omnium professus est P. Stephanus Turocensis, qui anno superiore, postquam ex Hispania cum P. Alphonso Carillio rediisset, huc fuerat missus. Pater autem Martinus Slabinus, ante annum in Syntaxi praeceptor, tabe phthisica tentari coeptus, ut coeli gravioris mutatione sanitatem reciperet, Brunam

in Moraviam erat missus, ubi Procurator factus, aliquandiu supervixit mortuusque est postea anno post hunc tertio.

IV Hoc eodem anno nova musarum soboles in scenam produxit magnum *illum credentium Patrem Abrahamum, filium Isaac immolare volentem,* et adscitis in Societatem comicae actionis, aliarum etiam classium juvenibus, magnum apud omnes sibi nostrisque nomen compararunt. Quia vero Collegialium personarum numerus hoc anno redditus est auctior, factum etiam, ut novus superior, quatuor cubiculorum e ligneis trabibus erectorum accessione, Collegii angustias faceret laxiores. Hinc factum etiam, ut Rmus Antistes, visa nostrorum multiplicatione, daret in alendorum nostrorum subsidia e frugum et vini decumis non contemnendum numerum. Illmus etiam D. Joannes Draskovith notae in hoc collegium liberalitatis Patronus, qua re nummaria, qua pecuaria suum in nos animum fecit testatior[em]. |

l. 10a V Quapropter nostri etiam, ut tot illustribus provocati beneficijs ampliorem apud deum hominesque gratiam inirent, non contenti domesticarum occupationum terminis per vasta Turopoliani campi aequora, suam longe lateque extenderunt industriam et restauratis aliquot templis, quae Turcarum et haereticorum furor vastaverat, insignes in catechizandis rudibus inque concionibus habendis et ad poenitentiae sacramentum alliciendis hominibus fecere progressus, apud quos Catholici et Religiosi Sacerdotis praesentia tanto extitit charior, quanto partes illae ab Hasanis Bassae Szisziensis foeda depopulatione diutius auxilio spirituali fuerant destitutae. Excursum est Petriniam etiam, quae ad Savi Colapisque fluenta, cum non ita pridem a dira Turcarum potestate fuisset erepta, mirum dictu est, quantum nostroum praesentia fuerit recreata.

VI Claudet Anni hujus historiam insignis munificentia magni herois et trium imperatorum consiliarii fidelissimi regnique Hungariae propalatini, domini N i c o l a i I s t v a n f i, soceri illmi dni Joannis Draskovitii, qui pro limatissimo suo judicio, cum accurate Societatis tenues in hoc loco census investigasset minusque reperisset, quam tot alendorum hominum sumptus paterentur, curiam suam Paukoverh vocatam, duobus Zagrabia dissitam milliaribus, cum viginti duobus colonis illi curiae annexis, cumque sylvis, pratis, agris, coeterisque id genus annuis vectigalibus Collegio transcripsit jure perpetuo possidendam. Quae quidem donatio, ut firmioribus niteretur praesidiis, effecit idem dominus Istwanfi opera sui generi tunc in Aula diversantis, ut Matthias etiam secundus, Imperator simul et Ungariae rex, factam nobis donationem per regii consensus tabulas, bullatumque diploma ratam haberet. Extant utraeque literae in Archivio, testes tantae in Societatem benevolentiae, pro qua et magno Caesari et Benefactori munificentissimo utrisque jam mortuis DEVS in regione vivorum gloriam reddat sempiternam. Ita eveniat, piissimi faxint c o e l i t e s.

Annus Christi 1610. Residentiae Annus V.

Catalogus personarum et officiorum hoc anno.

1. P. Martinus Kaldi Hung. Tyrnaviensis, superior et concionator hungarice subinde.
2. P. Petrus Vragović, concionator dominicis diebus.
3. P. Ludovicus Lucari, operarius.
4. P. Joannes Mislenović, procurator.
5. P. Stephanus Ratkai, syntaxista et catechista.
6. P. Stephanus More, in missione Vinicensi apud D. Istvanfi.
7. M. Michael Sumer Styrus, docuit poesim.
8. M. Petrus Magerle, grammatista.
8. M. Petrus Ljubić, principista.

I Postquam R. P. Christophorus Dombrinus ánno toto hanc Residentiam superior gubernasset, promotus hinc voluntate R. P. N. Claudij Aquavivae ad Labacensem rectoratum magistratu defunctus est in Februario, relicto successore P. Martino Kaldi Hungaro Tyrnaviens., qui Bruna fuerat huc destinatus, ubi totis quinque annis Magistratum Novitiorum egerat.

II Iuventus scholastica in quatuor distributa classes, bis decursu anni producta est in theatrum, ac primo quidem tunc cum *Herculem in bivio fluctuantem* cum Apodosi moralis documenti spectandum exhibuit; deinde vero cum adulta jam aestate, *Sanctum Patrem Ignatium, e saeculari Militia ad Spiritualem transeuntem,* pridie Calend. Augusti magno plausu scenicoque apparatu proposuit. Nec aliud de scholis hoc anno dicendum.

III P. Ludovicus Lucari, vir magni zeli peragrando Quadragesimae diebus magnam eius districtus partem, qui Savum inter et Colapim longe protenditur, multo maximos impensi laboris fructus reportavit, siquidem inter caetera quae utilissime praestitit, quatuor hominum millia absolvit a peccatis, quingentos baptizavit infantes, templum a Turcis pene solo aequatum non muro solum et tecto, sed veste sacra etiam exornavit.

IV ... Alij reducendis ad Ecclesiae gremium Haereticis operam suam impenderunt, duoque de triginta Luthero Calvinoque sua sibi habere jusso fidem catholicam sunt amplexi.

VII Claudat huius anni historiam vir in hoc regno primariae authoritatis et juris utriusque doctoratu famosus Joannes Crusselius, qui cum acutissimis colicae doloribus diutius fuisset divexatus, nec tamen uspiam intestino suo malo remedium invenisset, placuit ad opem Sanctorum transfugere. Itaque si convalesceret, vovet Sancto Patri Ignatio in aede Bmae V., qua nunc etiam utimur, suis impensis altare unum erecturum, quo tanti beneficii memoriam posteris omnibus testatam relinquat. Fit ita concipitur votum, recuperatur expetita sanitas, quae cum hominem voti fecerit reum, fecit etiam ut ad id exsolvendum, eundem statim impelleret. Quare hujus miraculi beneficio habemus illud Altare summum, quo jam a novendecim annis in praedicta utimur ecclesia.

Haec hoc anno, quibus tanquam operis fastigio coronidem addam e scholis petitam, quae duos e suorum alumnorum numero in Divi Pauli Primi Eremitae familiam religiosam tyrones transmisit. Faxint pia numina, ut tenues hae primitiae, in foecundissima coeterorum etiam ordinum seminaria, tam nobilis exempli virore, germinent quam uberrime.

Annus Christi 1611. Residentiae Annus VI.

P: Mart. Kaldi, superior, Steph. More, p(oeta), praef(ectus) sch(olarum), Steph. Ratkai, syn(taxista), M: Petr. Ljubić, gr(ammatista), Matth. Vodopija Sclav. Zagr. princ(ipista).

I Quanam cuivis Sparta hoc anno ad exornandum obtigerit in hac residentia, patet e praemisso catalogo, addendum duntaxat qua sedulitate, quave Dei benedictione muneri suo satisfecerint. Et ut historiae textum a Scholis ordiamur, floruerunt illae qua numero, qua diligentia, siquidem trecentesimum suorum discipulorum numerum attigerunt, et in orchestram etiam producti diligentiae suae specimen egregium dederunt iterato. Et quidem primo *Fugitivum S. Joannis Evangelistae discipulum,* postea vero *S. Malchum Monachum captivum* cum plausu spectatorum exhibuerunt. Ex eorundem numero quinque hoc anno reperti, qui in varios religiosorum ordines sanctioris vitae causa sese conferrent. Ex iis unum habuit Societas, Ambrosium Hari, Hungarum e districtu Főlső Linduensi, missum Brunam ad novitiatum, ut postea, licet jam ad Syntaxin pervenisset, peracto novitiatu coadjutorem in temporalibus ageret. Haec est prima Societatis in hac Residentia soboles, quae postea pluribus annis huic collegio profuit.

II Data est hoc anno pro fundatione hujus Collegii Praepositura Glogovnicensis titulo Beatissimae Virginis insignita, quae ab inclytae memoriae Andrea II rege Hungariae, dicto Jerosolymitano, adjecta in comitatu Crisiensi septem pagorum dote fundaverat Crucigeris regularibus canonicis, qui ordinis sui titulum a Sancto sepulchro Jerosolymitano Pontificum approbatione desumpserant. Trecentis circiter annis hanc Praepositurarn dictus ordo possedit et tanto temporum intervallo, per tot piorum hominum legata, perque Praepositorum industriam eo creverat, ut inter opulenta etiam sacerdotum in hac patria collegia merito inter prima censeretur, donec tandem post Mohaczianam cladem, postque diram Turcarum in Bosnia, Croatia, inque ipsa etiam Sclavonia tyranidem adeo est desolata, ut vix aliquod veteris elegantiae et splendoris vestigium retineat. Dissipatis igitur illinc religiosis, pauculae quae superfuerunt e tanta Praebenda reliquiae, in manus episcoporum Zagrabiensium, perque illos, in saecularium sacerdotum ac canonicorum venere potestatem, usque ad ultimum hunc Vincentium Mislenović canonicum zagrabiensem, quo e vivis decedente, R-mus Zagrabiae antistes Simon Bratulić loci superiorem P. Martinum Kaldi monuit praepropere, ut dictam Praeposituram in fundationis subsidium a caesarea regiaque Majestate Matthia II impetraret.

VII Coeterum ut accessione novi beneficii res Collegii haud mediocres acceperunt hoc anno progressus, ita Rmi dni eppi Simonis Bratulić luctuoso funere, non vulgariter sunt retar-

datae, quandoquidem praeter tenuitatis nostrae subsidia apud eum certissima, magnam in ejus benevolentia spem et ad promovendos conatus nostros tam domi, quam foris magnam in ejusdem sapientia, gravitate et authoritate fiduciam secundum Deum defixeramus. Ibat is ex ordinis sui Monasterio in Murakőz ad S. Helenam fundato in Ungariam inferiorem, ut Eperjesini comitiis ut vocant octavalibus sui episcopatus negotia promoveret. Ibat inquam, sed ire procul non potuit, quia in bonis Banfianis Isakocz vocatis, invalescente morbi violentia, viae simul et vitae lucernam extinxit relicto apud omnes maximo sui desiderio. Ejus cadaver cum funebri pompa reveheretur Zagrabiam, quicquid officii et pietatis poterat per nos optimo patrono praestari non est neglectum, quandoquidem et scholae nostrae extra civitatis terminos satis procul obviam praecesserunt.

VIII Non diu vacavit sedes episcopalis, sed in defuncti locum successit Rmus D. Petrus Domitrović tunc capituli Zagrabiensis praepositus et etiam antistes quinqueeclesiensis. In ejus inaugurationem dicta est oratio latine a M. Petro Ljubić, grammatices professore, cujus themati serviebant illa S. Pauli verba ad Titum, quibus ille virtutes episcopo necessarias persequitur. Tulit dictio plausum in frequentissimo cleri simul et regnicolarum in divi Stephani basilica congregatorum consessu. Nec collegio fuit inutilis, siquidem ejusdem Rmi munificentia, cui panegyricam dixerat noster, centum urnas vini collegio donatas accepimus, ut interim scholasticos nostros taceamus, quorum diligentioribus proemia voluit idem Rmus Antistes elargiri.

IX Praeter hanc Rmi Praesulis erga residentiam liberalitatem, experti sumus singularem etiam regnicolarum benevolentiam, qua rebus nostris consultum cupiebant. Inter eos excelluit Comes Thomas Erdödy, qui cum ad Sanctissimum Dnum Paulum Quintum ex Aulae suae primoribus ornatissimum virum Joannem Crusselium supra jam de nobis bene meritum negotiorum causa Romam expedivisset legatum, eidem suo procerumque Sclavoniae nomine dedit in mandatis, ut apud Summum Pontificem ageret de modo solidae fundationis, cum ea omnia, quae hactenus adjecta essent, minime sufficerent ad dotem Collegii Zagrabiensis. Eam prorro solidae fundationis rationem in eo ponebat pius comes, ut Pontifex bona Scti Gothardi in Hungaria redimeret ex haeretici baronis Francisci Bottyani manibus, quae in pignore viginti sex millium florenorum, a quadraginta jam annis possideret, quaeve Ferdinandus I Imperator ob gravissimas bello turcico pecuniae difficultates a Patribus Cisterciensibus relicta sine debito religiosorum numero, uti dixi, sub certa summa Balthasar Bottyani inscripserat possidenda. Hae cogitationes procerum Sclavoniae etsi piae fuerint, propensique erga nos studii argumenta prodiderint, nihil tamen obtinuerunt...

Annus Christi 1612, Collegij VII.

P: Alex. Dobokai Hung. Transylv. r(ector) Colegii primus, St. More praef. sch., M: P. Ljubić p., Wolfg. Magerle Carn. syn., Mart. Matthiades Siles. gr., M. Vodopija princ.

I Auctis utcunque anno superiori vectigalibus, placuit Adm. R. P. N. Claudio Aquaviae et Provinciali R. P. Joanni Argento, *ut e residentia Zagrabiensi Collegium fieret.* Itaque quod pii coelites secundent, hoc anno specioso collegii cognomento coepit haec e pastoritiis magalibus male sarta maceries cognominari, primumque sui rectorem circa festa Pentecostes accepit P. Alexandrum Dobokai, qui superioribus annis Collegium Silliense rectoris potestate gubernaverat. P. autem Martinus Kaldi Graecium fuit missus, ut ibi cum socio P. Georgio Forró revideret *Biblia Hungarica,* quae typo consensu Superiorum et Pontificis P. Georgius Kaldi ex latino transtulerat.

III Quia vero benefactoribus gratiam rependere debuimus, magno illi doctrina et prudentia viro Nicolao Istvanfi, qui superioribus annis curiam suam in Pavkovrh Collegio donaverat, Patrem unum cum socio, superiorum jussu, Vinicam misimus, qui seni jam septuagenario et vasa propediem collecturo tum in sacris dicendis, tum in pijs colloquiis essent subsidio. Missus autem eo erat P. Stephanus More et Joannes Špišak. Nec praesidiarijs militibus nostrorum defuit industria, ad quos Ivaniczij, Capronczae, Crisii et Petrinae degentes cum magno fructu excursum est.

IV Nihil aliud scriptione dignum invenio, nisi quod ad finem anni ex poesi missus fuerit Brunam ad novitiatum Societatis Marcus Čegel, primus omnino e studiosis scholasticis ad studia Societatis muniaque sacerdotum applicandis. Hunc tamen lenta tabes Viennae absumpsit in convictu quarti anni theologum, nec Societati fuit usui, nisi pauculis annis hic et Labaci docendo.

Annus Christi 1613. Collegii VIII.

P: A. Dobokai r., St. More pr. sch., Franc. Szeghi Hung. rh(etor) hic primus, M.: M. Matthiades poe., Laurent. Chrysogonus Dalm. Spalat. syn., Wencesl. Rausch Boh. gr., Andr. Cobavius Carn. princ.

I Hunc annum, renovato rursus a morte P. Zanitii primi superioris funere, Collegio sensimus luctuosum, siquidem P. Joannes Mislenović, concionator et procurator, e vivis excessit adulta jam aestate. Mortem ejus nobiscum luxerunt optimi quique tam e civibus domesticis, quam etiam e dominis capitularibus. Excelluit inter alios et in Societatem benevolentia et in defunctum pietas Francisci Erghelii, eppi Vesprimensis, qui cum e sua residentia Zagrabiam tunc fors accurrisset, intermittere noluit, quin amico simul et consanguineo suo supremum in deducenda funeris pompa praestaret officium. Nec sane tot accurrentium frequentia piisimi Patris exequiae censebantur indignae quandoquidem, dum

in humanis ageret, erat vir in promovenda Dei gloria inque procuranda proximorum salute ardentissimi spiritus, unde contingebat frequenter, ut in devorandis molestiis superandisque difficultatibus, quibus heroicarum virtutum exercitationes sunt circumseptae, nullis ille parceret laboribus, periculis, modo id quod e Superiorum praescripto perficiendum assumpserat, expediret. Nobis sane maximum reliquit imperterriti in arduis animi documentum simulque apud omnes, de quibus foris fuerat praeclare meritus, immortale vivumque sui desiderium. Sepultus est in templo Bmae. Virginis ante summam aram.

II Caeteri suam coluerunt Spartam domique ac foris, in cathedris item templorum ac scholarum egregiam navarunt operam, maxime cum crescentibus discipulorum numeris s c h o l a e etiam adjectione R h e t o r i c a e crescere debuerint, et quod hinc consequitur, labor quoque professorum augeri.

III Sed placet iterum ad argumenta publici luctus calamum convertere, magnoque illi Patriae simul et Societatis Patri Illmo Dno J o a n n i D r a s k o v i t i o trium Regnorum Proregi, lessus threnodos, naevias funerales occinere, qui in publicis Regni comitijs Posonij hydrope sublatus, ingentem reipublicae plagam inflixit. Doluerunt quidem tanti viri praeposteram mortem tum ipse Caesar Matthias, cui fuit charissimus, tum coeteri plurium Provinciarum primores, sed Societati nostrae hic in Sclavonia necdum firme consistenti pluribus sane nominibus fuit ejus obitus lamentabilis. Nam ut ea taceam, quae prioribus annis ejus propensissimo studio huic Collegio vel sunt collata ex proprio, vel procurata ex alieno, aeternam certe liberalissimi Mecoenatis merebitur memoriam ardens ille animus, quo Seminarium studiosis pauperibus erigere suis sumptibus meditabatur in eo fundo, quem Patres postea Cappucini pro suo Monasterio civium consensu occuparunt. Convecta in eum finem omnis jam lignea materia fuerat, quae ne dissiparetur in occurrentes vicinorum necessitates, impetrata ab ijs, quorum intererat licentia, curavimus ad collegium vehi, et ex ijsdem illa cubicula fieri, in quibus nunc etiam, dum haec scribimus, ad Capitularis templi prospectus habitamus.

IV Caeterum uti bonorum aviticorum ita paterni in Societatem affectus reliquit haeredes filios tres: N i c o l a u m natu maximum, G e o r g i u m illi proximum, qui nunc est Abbas Pornoensis et Episcopus Quinquecclesiensis, ac demum J o a n n e m, qui nunc rerum potitur, quibus omnibus fovendi nostri curam pius parens testamento commendatam transcripsit, eandemque uxori etiam superstiti, Dominae Evae Istuanfi, tenerrime commendavit. Sepultus est Posonij in templo Cathedrali S. Martinj, cujus marmoreum epitaphium visitur an latus summi Altaris. Deus det quietem ejus animae, vivamque cinerum ejusdem apud posteros nostros memoriam, siquidem ejus beneficio factum est, ut lectissima foemina defuncti consors, quam paulo ante nominavi, molendinum suum duarum rotarum, quod Zagrabiae ad torrentem Medvenica positum habebat, collegio nostro jure perpetuo donaret possidendum, accedente ad hanc donationem trium etiam filiorum haeredum consensu, uti patet ex literarijs instrumentis.

Annus Christi 1614, Collegij IX.

P. Nicol. C o r o n i u s Siles. Glivic. r. St. M o r e praef. sch., Fr. S z e g h i rh., L. C h r y s o g o n u s poe., M. Daniel B a s t e l i u s Styr. syn., W. R a u s c h gr., Caspar. G o r j a n Sclavus Zagr. princ.

I Quia rhetoricam altero jam anno coeperamus docere, factum etiam fuit, ut egregiorum juvenum tantus ad nostras scholas

fieret accursus, ut triginta ultra trecentos censerentur. Visus hic scholarium numerus sufficiens ad habendum eorum delectum, qui aetate, pietate doctrinaque caeteris grandiores, coetum Marianae Sodalitatis possent conflare. Itaque re cum Superioribus et primaria Romae Congregatione communicata, impetrantur literae a P. Generali nostro Claudio, quarum authoritate permittebatur erigi Congregatio Marianae Sodalitatis sub titulo B. Virg. Annunciatae. Itaque delectis ad haec virtutum et pietatis gymnasia juvenibus quadraginta, Mariana Congregatio coepit hoc anno, in quam plurimi, etiam e forensi occupatione, literati tamen adoptari concupiverunt, ut interim taceam Comitem Georgium Drugeth de Homona, qui ex ultimis Ungariae finibus, authore P. Alexandro Dobokai, in eam adscribi exoptavit et obtinuit.

II Viginti octo censi sunt hoc anno e civibus Zagrabiensibus, qui Lutherana fuligine tincti maculas haereseos eluerunt, quod partim privatis nostrorum colloquijs, partim vero publicis concionibus effectum est. Unus e studiosis absoluta rhetorica Brunam est missus ad novitiatum, Martinus scilicet Lausus, Zagrabiensi e civitate capitulari Sclavus.

III. Nihil aliud hoc anno memoria dignum invenio, praeter ea quae scripsi, nisi quod ope et opera nostrorum effectum hoc tandem anno sit, quod pluribus jam annis frustra fuerat optatum, ut processio Corp. Christi pacifice cum capitularibus perageretur, quia hactenus quolibet anno Seminarium potius turbarum fuit, quam pietatis incitamentum. Insignem huic concordiae navavit operam ipse Rmus etiam Antistes Petrus Domitrović, qui ad reponendum interim, dum processio perageretur, Venerabile Sacramentum aram propriam in Basilica S. Regis Stephani assignavit, quod hactenus negatum fuerat, unde quia Civibus cum parocho cumque Venerabili Sacramento hinc descendentibus nullus ab iis honor exhibebatur, interpretati rem hanc cedere in injuriam Christi Domini inque libertatem Regiae Civitatis infingendam, maxima cum Religionis jactura dissidere cogebantur. Recitata a nostris etiam scholaribus carmina patrio sermone ad stationes in processione hac.

Annus Christi 1615, Collegij X.

P. N. Coronius r., St. More pr. sch., Steph. Varadi Hung. rh., M. D. Bastelius poe., W. Rausch syn., C. Gorjan gr., Georg. Cvetić Sclavus Turopol. princ.

I Discipulorum hoc anno numerus quadringentesimum attigit. Uti vero numero fuere auctiores, ita etiam inter caetera diligentiae argumenta, comicarum actionum frequentia visi sunt spectatiores, siquidem totius anni decursu e scenarum umbris ter in theatri lucem ac solem producti, scholarum splendorem reddiderunt illustriorem. Et primo quidem in ipsa studiorum

renovatione novo Zagrabiensi Praesuli, comiti Joanni Erdödi, cum inauguraretur, *Sanctum Ambrosium, formam et normam episcoporum,* exhibuerunt. Postea vero panegyricas salutationes aliaque emblemata symbolica procuderunt, quibus *Benedicti Thuroczi heroicae virtutes* exprimerentur. Erat autem dictus heros e primis tunc patriae proceribus, qui, defuncto Joanni Draskovitio, in proregis officium seu bani dignitatem succedebat. Ultimo tandem in solemnitate Corporis Christi magno ex utroque testamento figurarum apparatu, in ipso Capituli foro, *Vineam Evangelicam* produxerunt.

IV Porro sicut anno priore fueramus insigni benefactore privati, Joanne Draskovitio, ita hoc anno necdum bene coalitam doloris cicatricem, novi funeris vulnere coacti sumus exulcerare, siquidem Nicolaum Istvanfi, Regni Hungariae propalatinum, defunctique Draskovitij socerum, ad meliorem, uti speramus, vitam praemisimus Viniczae, ubi duo nostri commorabantur in Missione. Moriens magnam nobis Bibliothecae suae partem Zagrabiam transcripsit, uti videre est in iis libris, quos ad tanti viri memoriam ejus liberalitate nos accepisse fatemur in Bibliotheca. Munitus est autem omnibus ad supremam luctam sacramentis, unde et pijssime decessit.

Annus Christi 1616, Collegij XI.

P. N. Coronius r., St. More pr. sch., St. Varadi rh., M. Matthiades poe., Joan. Czerneki Hung. Alsolindv. syn., M. Leonar. Bagnus Flumin. in Istria, gr., Jacob. Gredesius Carn. princ.

I Anni huius historiam ordiemur a luctu domesticorum, quos duplicati funeris acerbitas eodem pene tempore contristavit. R. enim P. Nicolaus Coronius Collegii tertio jam anno Rector, vigesima quarta Julii diem suum obiit dysenterici morbi violentia, quem sequenti statim die Rmus Antistes ordinarius cum longa linteatorum canonicorum serie ad usque tumulum est supremi honoris causa comitatus. Sepultus autem est in templo B. V. ante summam aram. Quinquagesimum et quintum aetatis attigerat annum, Religionis autem in Societate trigesimum secundum. Etsi vero esset externus, utpote e Silesia oriundus, nec idiomatis Sclavonici gnarus, religiosae tamen prudentiae commendatio charum eum fecerat omnibus, sed maxime D-no Adm. R-do Balthasari Napuli praeposito Capituli, qui ejus conversatione plurimum delectabatur. Quare cum et Pater Nicolaus plurimum praepositi faveret inclinationibus, et praepositus etiam, homo hoc saeculo in tota Sclavonia pecuniosissimus et authoritate maximus, plurima consilio Patris agenda pro publico bono susciperet, coeperant hoc et priori anno dni Capitulares vehementer urgere Societatem, ut hinc descenderemus ad Capitulum, ibique munia nostra obiremus. Parati erant illi et cathedram S. Stephani nobis offerre et fundando a se collegio sumptus administrare. Reliqui tamen Patres ipseque etiam R. P. Theodorus Busaeus, e visitatore factus provincialis, minime locum censuerunt mutandum, ne scilicet Civitati videremur aliquo modo ingrati, quae nos ex Hungaria proscriptos benigne fovendos susceperat.

II Cum haec, quae ad mutandam nostrorum residentiam agitabantur, non succederent, minus quodpiam placuit dominis

capitularibus a Societate petere, nimirum ut saltem quotidie nostrorum unus alterve doceret in Scholis capitularibus, ad quod munus pro dignitate obeundum duobus illis praeceptoribus offerebant et aptum ad habitandum locum et omnem victus etiam ac vestitus provisionem. Sed cum hae operarum etiam divisiones incommodae Societati judicarentur, negatum est Capitulo id, quod obtinere moliebatur, unde mortuo Pre. Coronio sepultae sunt eorum cogitationes. Haec occasione P. Nicolai Coronii, qui Capitularibus etiam dominis erat amicissimus, dixisse et scripsisse fuerit satis.

IV Depenso morbis epidemicis duplici hoc tributo, caeteri suas tenuerunt stationes. Et in primis scholasticae nostrorum occupationes plausum meruerunt initio statim anni, quando scilicet *S. Stephanum, Ungariae primum regem,* divisa in duos dies actione, Regni proceribus ad comitia congregatis in scenam dederunt, quo tempore etiam Rmus Zagrabiensis praemia diligentioribus distribuit per classes studiosis, promisitque simul, quod, quamdiu superstes esset futurus, vellet hanc quotannis liberalitatem, quasi debitum Societati Minerval, ad Musarum aram dependere. Die praeterea Corporis Christi duplex itidem actio comica exhibita, quarum prima sub persona *Melchisedech sacerdotis altissimi* Civitati est consecrata, altera vero sub *Abrahami* schemate *filium suum Isaac immolantis* oppido Canonicorum est dedicata, ubi et fuit etiam exhibita.

V Duo sunt in Civitate hoc anno instituta per nostros Concionatores, quae labenti pietati maximum attulere praesidium. Unum est, quod delectis e civium Zagrabiensium coetu civibus ad pietatem promptioribus, hoc anno sit instituta Corporis Christi Congregatio, quae praeter obsequia deducendo Venerabili Sacramento exhiberi solita, stata certis temporibus habet pietatis exercitia, quorum ope factum etiam est, ut in praecipuis anni solemnitatibus, nongenti supra tria hominum millia apud nostros Sacramentum confessionis et communionis obirent. Alterum est, quod ad memoriam Dominicae Resurrectionis, matutini pulsus revocata sit consuetudo, quae plurimis jam annis fuerat in aede S. Marci intermissa.

Annus Christi 1617, Collegij XII.

P. Petr. Vragović vice r., postea Georg. Forró r., M. Matthiades rh., J. Czerneki poe., M. L. Bagnus syn., Petr. Dzalinski Polon. gr., Maxim. Distel Carn. princ.

I Post P. Nicolai Coronij mortem anno, ut scripsimus, superiori vices rectoris obivit P. Petrus Vragovitius usque ad 26 Aprilis, quo postea R. P. Georgium Forró, ex ordinatione R. P. provincialis Ferdinandi Alberi Tyrnavia huc missum, Collegij rectorem promulgavit. Erat autem P. Forró Ungarus e

Transylvania oriundus, et quidem notae inter suos nobilitatis, qui postquam nostri tempore tumultus Boczkaiani fuerant Claudiopoli et Alba Julia proscripti, totis pene tredecim annis, ab anno scilicet 1604-to ad hunc usque currentem, in celebrioribus Transylvaniae et Ungariae missionibus utilissime fuerat accupatus hisque diebus Cassovia ab Sigismundo Forgach avocatus, Tyrnaviae sex circiter septimanis substiterat, ut tantisper quiesceret et novis oneribus cervices firmaret, quae sane difficillimis bellorum temporibus totis sex annis in promovendo hujus Collegij bono utilissime, ut videbitur, fatigatae fuerunt.

III. Commodum Pater Vragovitius fuerat munere vice rectoris defunctus, cum ecce non ita multo post vita etiam defunctus fuit. Cum enim 27a Maii Erisipelae morbus ardore faciem occupasset, et sensim respirandi facultatem adimens, fauces ipsas invasisset, 3-a Junii vitae suae finem p[ijs]sime fecit. Sequenti statim die funeri deducendo, praeter Patres Franciscanos praeterque totius pene civitatis primores adfuit etiam R-mus Antistes e Capitulo et bona canonicorum comitum caterva. Sepultus autem est dictus Pater in templo nostro B. Virginis, dignusque a plerisque iudicatus, cujus depicta imago ad posterorum notitiam servaretur in Archivio Collegii una cum imagine Patris Zanitii, siquidem hi duo fuere primi qui societatis in Sclavonia familiam plantarunt, sane ita censerem et ego, faceremque nunc etiam, si ad eos depingendos Pictor idem, qui utrumque novisset, ad manum esset. Interim cum hoc fieri jam non minime iis deero, quae primi hujus Patris notitiam gratae nostrorum in hoc loco commendent posteritati. Si enim in religione sangvis et generis nobilitas aliquid habet nominis, fuit P. Petrus Wragovitius e primis hujus patriae nobilibus, uti supra retulimus folio 5 § VIII. Si labores plurium annorum decursu tolerati hominem Deo, mortalibusque charum efficiunt, nec hoc laudis argumentum nostro Patri defuit, qui totis triginta pene annis per Transylvaniam, Hungariam et Sclavoniam partim in scholasticis, partim autem in eccleisasticis pulpitis gloriose et cum plausu sudavit et alsit. His porro laboribus olim jam in ipsis adhuc religiosi tyrocinii rudimentis, uti Pater amicis suis identidem candide referebat, divina etiam proluserunt ostenta. Cum enim fuste in caput graviter impacto per nefarium quendam fuisset Brunae laesus, ex agroque, in quem animi causa cum duobus novitiis concesserat, semimortuus domum reduceretur, sensit altiorem esse plagam, quam ut sanari possit. Itaque dum se ad extremum vitae suae agonem apparat, videt per quietem Christum Dominum ea specie, qua ex mortuis resurgens triumphansque depingitur. Videt pone similiter sanctissimam coeli Reginam, et animi dulcedine plenus exoptat Petrus noster utriusque pompae Comitem se adjungere. Instat mater apud filium, ut Religiosus hic tyro voti compos efficiatur. Respondet Christus Dominus, sine Mater modicum, opus est, ut laboret. Hoc dicto visum disparuit, Petrus convaluit iisdem Paschalibus feriis, quae tunc agebantur, et illius medici semper memor, indefesso conatu laborabat, ut aliquando mercedem illam finito cursu reciperet, ad quam tyro adhuc ex ipsis carceribus aspiraverat. Haec in optimi Patris memoriam scripsisse sit satis, cujus memoriam illud etiam nostris debet facere pergratam, quod moriturus omnem eam portionem, quae se ex aviticis bonis concernebat, data syngrapha huic Collegio transcripserit, et insuper centum florenos Hung.cos e legato paternae haereditatis in manus novi Patris Rectoris consignaverat, ut iis difficillimo tempore Collegii necessitatibus subveniretur.

VI Hoc iterum anno Domini Capitulares apud novos et Provinciae et Collegii superiores magnopere institerunt, ut cum scholis nostris in Capitulum descenderemus, aut si non hoc, saltem duos e Societate daremus magistros, qui Capi-

tularis Seminarii clericos reliquamque subjecti oppidi pubem literis informarent et pietate imbuerent. Sed sicut supra ad initium anni praecedentis P. Busaeum provincialem talibus illorum postulatis acriter restitisse retuli, ita hoc etiam anno P. Ferdinandus Alberus provincialis eorundem postulatis et suaviter et fortiter obstitit, non obstantibus illis omnibus promissis, quae fovendae Societati ejusdemque promovendis progressibus prolixe satis et liberaliter offerebantur. Quare, ut passam a nobis repulsam vindicarent, ludum literis aperiunt, suosque e scholis nostris revocatos in eundem compingunt, ac uni suorum erudiendos committunt. Nec tamen haec plaga scholis nostris ita fuit luculenta, ut cicatricem statim obducere nequiverit; cum enim delectu nobilium et aliorum accurrentium numero scholae nostrae essent frequentissimae, nihil admodum has paucorum tyronum decimationes gravioris literaturae senserunt legionarii.

VII Ex umbris siparii bis in scenam hoc anno Musae nostrae prodierunt; ipso quidem Corporis Christi die semel, quando utrique civitati distinctos exhibuerunt dialogos de *Davide Goliat fundo sternente* et de *Serpente aeneo* Altera vero vice, tunc cum Comes Nicolaus a Tersacz, Comes a Frangepanibus, insignia banalis imperii capesseret hic post obitum Benedicti Turoczi, sui in eodem officio praedecessoris. Ex eodem Musarum nostrarum alumnatu tres religiosae vitae sunt amplexi statum, unus quidem sub divi Francisci vexillo militaturus, duo vero alii, Casparus Radić et Georgius Eperjesi, sub signis S. Pris. Ignatii salutis meriturí stipendia.

Annus Christi 1618, Collegij XIII.

P. G. Forró Hung. Transylv. r., Adam. Holovitius Sclav. Tyrnav. rh., M. P. Dzalinski poe., Casp. Gorjan syn., Michael Velikaj Vinicen. gr., Hieron. Zunggo Petov. princ.

IV Floruerunt illae qua nobilitate, qua numero, siquidem ultra trecentos, sub Musarum signis hoc anno manipulares censuimus, qui poetico facetoque dramate, quo *Rusticus bonos mores docebatur*, ipsis Bacchanalibus spectatorum oculos animosque tenuerunt. Diligentioribus praemia sunt donata, diribitore magno illo Patriae hujus Achille Christophoro Mrnjavčić, vice bano Sclavoniae, qui nepotem suum Casparum Mrnjavčić, (nunc societatis candidatum), ex Joanne suo filio susceptum, hoc eodem tempore scholis nostris commisit erudiendum, et ad optima quaeque formandum fingendumque. Inter porro scholasticam pubem sive literarum, sive pietatis spectentur exercitia, primae debentur Partheniis sodalibus, quorum salutari exemplo captus ipse Rmus loci hujus Antistes ardenter expetiit Albo Sodalitatis inscribi, quod et obtinuit. Iidem isti, cum pro more novum legerent Magistratum, coram Regni proeceribus duplici theatro formam ac nor-

mam Instituti sui spectandam produxerunt; in uno quidem *D. Hermannus, Christi Domini convictor et collusor,* ad christianae simplicitatis exemplum proponebatur, in altero vero *Funestum illud animae exilium, tragicumque contra corpus iurgium* audiebatur, quod alicubi S. Bernardus graphice depingit. Duo ex eorundem sodalium numero Societatem sunt amplexi, et quidem absoluta rhetorica, Georgius Matota, ex agro Capronensi, et Matthias Bundić, qui tamen paucorum mensium probationem Leobii actam, ob exulcerati pedis tumores dimissus est, et nunc agit parochum in Moravchano districtu, prior vero nunc etiam in Societate, et dum haec scribo, Collegii procuratorem agit, ut videbitur infra anno 1629.

VI Hoc eodem anno non tam Regnicolarum, quam civium quorundam privato, maxime vero Italorum affectu ac studio Zagrabiam evocati sunt Patres ex ordine S. Francisci, quos phrasi usu jam caninizata Capucinos nominamus. Istis ad erigendum Monasterium cum templo collatus est fundus ille, qui olim Monialium erat. In hoc eodem tractu est etiam templum illud B. V. quod a Monialibus relictum vacuum retulimus supra fol. 13 § VIII, Societati fuisse collatum. Cum itaque Patres dicti templum pro sui Instituti forma in assignato sibi fundo erigere commode non possent, nisi nos cederemus loco, placuit illis bonis adire Rdmum, apud eundemque precibus agere qua summis, qua infimis, ut ipso deprecatore nos aedis sacrae possessione cederemus, qua hactenus usi fueramus, animumque adijceremus vel ad reformandam ac restaurandam Sanctae Catharinae ecclesiam, quae nobis erat longe vicinior, vel vero ea funditus eversa, templum aliud usibus nostris aptius intra Collegij nostri ambitum fundumque assignatum excitaremus. Ad idem a nobis impetrandum excitarunt etiam ipsam Civitatem cum Magistratu, qui ut nobis facilius persuaderet id, quod suadebat, pro subsidio novi nostri templi promisit se daturum fornacem unam latere coctili, alteram vero calce plenam. Erat tunc Provincialis P. Gregorius Rumer Hungarus, cui cum Rmi Civiumque postulata fuissent proposita, re prius cum Adm. R. P. N. Generali communicata, consensum praebuit una cum Collegij rectore, ut tunc, cum nostrum templum finiretur, cederemus e templo Beatae Virginis. Quapropter nova hinc Collegij Rectoribus accessit necessitas, alienissimo etiam bellorum civilium tempore, materiam undique ac sumptus corradere, quibus novam nobis construeremus Ecclesiam, priore illis resignata, quibus authoritate Superiorum nostrum cedere debebamus.

Annus Christi 1619, Collegij XIV.

P. G. Forró r., Nicol. Musich Siles. rh., Jacob. Rampelius Ital. syn., M. Angel. Gosettus Ital poe., H. Zunggo gr., Marc. Čegel Sclav. Zagr. princ.

II Cumque M. etiam Battitore Ragusanus, nobili loco Dalmata, huc ad docendam Syntaxim fuisset missus, nec ob phtisin alibi conceptam aptus esset ad onera scholae, missus est ad principium studiorum Graecium una cum Venceslao Rauscher ...

VI. Sodalitas Parthenia suum in literis et pietate hoc etiam anno solemne retinuit, nisi quod ad conciliandam suae dignitatis opinionem altius aliquot gradibus subsilierit, siquidem non e suo scholari jam coetu, quod hactenus factitaverat, sed ex ipso Canonicorum collegio Rectorem sibi delegerit, Custodem Petrum Szelniczei. Scholasticorum in classes suas dispersorum, quae

fuerit comendatio, hinc apparebit, quod subnectam. Comes, Thomas Erdödi, genere et factorum laude heros clarissimus, ob egregia sua facinora hoc anno in capitulari templo per Mantuani Ducis legatos cooptatus est in Album Sodalitatis Equestris, quae a sangvine Christi titulum habet, Ducisque Mantuani subest gubernationi. Res haec peregrina ne domesticorum careret plausu, sub finem splendidissimi epuli legatis coeterisque Sclavoniae primoribus exstructi, adfuerunt Musae nostrae, quae tam legatis incolumem adventum, quam etiam ipsi comiti hanc meritae laudis adoream gratulatae sunt vario symbolorum apparatu. Inter poeticae fictionis ludicra plausum tulit Mantua civitas, quae habitu Nympharum splendidissime amicta, et Orphei fidibus carmen modulans, earum rerum amplitudine, quas comes gesserat, earumque laudum gloria, quas idem Heros domi militiaeque jam olim meruerat, excitam se adesse, ut virtutem praemio decoret, occinebat. Ad cujus citharae sonitum excitae postea arces Erdödianae amplaque ejusdem ditionis dominia eodem habitu prodibant, et officiosa praecinentis Nymphae mendacia, dicere volebam figmenta, se gratiis omnibus, ubi licuerit, prolixe compensatura pollicebantur. Sequenti die Comes gratiam Musis de suo honore bene meritis relaturus, una cum Mantuanis legatis scholas invisit, ubi rursus novo carminum apparatu varie sunt salutati. Haec omnia, quae ad rem facta fictaque fuerint, vel ex eo conijcias, quod legati Mantuam redire noluerint, nisi prius humanissimis precibus eorum omnium paria sibi scripto traderentur, quae a scholastica pube utroque die fuerant recitata.

Duo e sodalium numero sunt hoc anno Institutum S. Francisci amplexi, qui vero Societatem ex ijsdem ambiverunt, tamquam armis ferendis minus adhuc idonei, in sequentes annos sunt rejecti. Meretur gratam sui beneficii memoriam lectissimus juvenis Franciscus Pacot, qui cum Graecio pergeret ad novitiatum Leobiensem, libros suos humanioribus literis opportunos hujus Collegii Bibliothecae transcripsit, quam superiori etiam anno quinquaginta florenorum libris auctiorem redditam fuisse factum, exciderat monere.

Annus Christi 1620, Collegii XV.

P. G. Forró r., A. Holovitius pr. sch., Nicol. Kuchera Boh. rh., J. Rampelius Sclav. Zagr. syn., Sebast. Praznik Carn. gr., Joan. Horvat Lutembergen. princ.

I ... Hanc rerum nostrarum remoram, ut tandem aliquando tolleremus, diruto priori S. Catharinae templo et aucto per emptionem versus viam publicam ejusdem fundi spatio, item comparata per biennium materia et emendicatis undique sumptuum ac operarum subsidiis, hoc tandem anno, quod Superi bene vertant, piorumque proposequatur liberalitas, sub nomine et auspiciis ejusdem

S. Martyris Catharinae, novi et amplioris ac augustioris templi fundamenta jecimus 20 Maij mensis, die Mercurij...

V Hoc itidem anno, circa haec eadem tempora, Patres etiam Capucini in area sibi a Magistratu assignata templi sui jecere fundamenta, quorum initia, ut essent auspicatiora, concionatorem nostrum P. Ludovicum Lucari invitarunt, qui ad circumfusam multitudinem multa dixit in hujus Ordinis religiosi laudem. Vera quidem illa imo verissima fuerint, minime dubito, quod tamen eodem templo suo struendo dederint initium, quo et nos, maximam progressibus nostris attulerunt difficultatem, quandoquidem si qui precario rogandi aut pretio conducendi erant ad vecturarum subsidia, saepissime praevertebamur.

VI Iidem hi Patres Capucini, ut Instituti sui formam populo explicarent eumque pro concione incibarent ad optima quaeque, petiverunt a nostris Superioribus licentiam, ut in templo nostro B. Virginis, cujus adhuc usum retinemus, sibiliceret Italica lingua sermonem ad illius idiomatis peritos mercatores habere. Passi sunt repulsam. Nec tamen ardor ad dicendum deferbuit, sed a Magistratu impetrarunt, ut in templo parochiali concionarentur. Data est licentia. Auditi sunt aliquoties, sed tandem potata auditorum paucitate dicere desierunt.

VII Caetera, quae hujus anni memoriam merentur, paucis expediam. P. Petrus Ljubić ad festa Natalitia excurrit ad banum Nicolaum comitem a Tersacz, qui nescio quibus maleficarum strigmentis, usu pedum destitutus aeger jacebat in Bosiljevo. Advenerat ex illo lemurum Collegio jam Canidia, quae malefico carmine secretisque sibilis omne se malum detersuram jactitabat. Pater Thesalo carmini Sacramentorum antipharmacum opponit, hortaturque Comitem, ut animi noxas sacra confessione expiet. Facit, convalescit, et interjectis pauculis mensibus per universam Sclavoniam classicum intonat, edicit arma, banale vexillum figit sub dio, totique baronum ac nobilium edicit communitati, ut statuto die ad Dravi ripas infra Varasdinum custodiendas confluant, jam enim rebelles Hungari, praecipuis cis Danubium occupatis praesidijs, prope aderant, et adusto torre Sclavis omnibus incendia minabantur, nisi a Caesare deficerent, eandemque secum ad Betlenij lyram cantarent cantilenam. Sed fortissimi et fidelissimi proregis vigilantia malum omne discussit, nec oppositu castrorum passa est citeriores Dravi partes periclitari. In haec eadem castra proficiscens D. Comes banus progredi noluit, nisi Patrem e Societate secum haberet. Datus est illi P. Ljubić, qui concionibus caeterisque pie in castris obiri solitis magnum toto Octobri Novembrique mense fecit operae suae pretium.

VIII Quae scholas et Sodalitatem spectant, priorum annorum actis sunt concordia, nisi quod Parthenii, congregatis ad Comitia Regni proceribus, occasionis arreptae commoda neglectaque

incommoda, per calvi occipitis, capillataeque frontis schemata, ingeniose et argute adumbrarint. Aptum scilicet tempori argumentum, quo citra morum concurrendum erat ad arma, ne quid respublica pateretur detrimenti ad ripas, ut dixi, Varasdinenses. Iidem, e suo plantario, Lucam Krajačić, bonae spei juvenem, Societatis Seminario Leobium transcripserunt.

IX Nec aliud occurrit, nisi quod P. Nicolaus Sartorius ad tertium probationis annum fuerit missus Eberndorfium, M. autem Casparus Gorjan Labaco missus huc sacris initiatus fuerit.

Annus Christi 1621, Collegij XVI.

P. G. Forró r., A. Holovitius pr. sch., N. Kuchera rh., Matth. Burnacius Boh. poe., M. M. Lausus syn., J. Horvat gr., Balth. Tartius Sclav. ex Capitulo zagr. princ.

I Ab ijs quae proximorum saluti foris proficua fuere, textum historiae, ut exordiamur, placet praemittere P. Nicolaum Sartorium, qui, redux e tertio anno Deoque dives, ablegatus est in pagum nostrum, Kalec vocatum, cum socio Joanne Špišak, ut subditis nostris pastorum cura destitutis auxilio esset in Cathechismo, concionibus et sacramentorum administratione, deinde ut futuro parocho parochiam erigeret, a centum pene jam annis desolatam parochoque destitutam, ac tandem, ut praedium ad percipiendos ex illis agris fructus, opportuniore loco constitueret, quam hactenus fuerat. Datum est huic Missioni initium in Augusto, remque totam paucorum hujus anni mensium, qui adhuc supererant, eo deduxerunt, ut sequenti postea anno, ut dicetur, uberes et in spiritualibus et in temporalibus fructus retulerint, residendo continenter ibi, et hac occasione bona etiam Paukoverensia et Glogovnicensia, tamquam loco dictae Residentiae vicina, officio procuratoris administrando. Planinense autem praedium, Stenevicensem item parochiam, et praedium domesticum cum vineis, molis agrisque domesticis tanquam sibi magis ad navum gubernabat urbanus procurator P. Gorjan cum socio Georgio Salković.

II Praeter hoc insignis etiam fuit opera duorum e Collegio Patrum posita in funeralibus exequiis Georgii Keglević, qui fide in religionem ac caesarem, longo item armorum usu inter primos hujus patriae proceres eminebat. Hic e praesidio Jaurinensi, ubi stipendium meruerat, redux in Slavoniam mortuus est domi suae ad S. Crucem, nostro P. Petro Ljubić praesente, quem cum socio P. rector eo expediverat, ut optimum Societatis amicum ad ultimum illum decretoriumque diem optime disponeret. Praestita sunt omnia cumulatissime, quae tanto militi vasa hinc colligenti erant necessaria. Restabat funebris concio, ad quam pro more Patriae domini Capitulares solent invitari, maxime si funus sit splendidius, nec ii tunc ex antiquo, ut ajunt,

privilegio quempiam alium e cathedra verba facientem patiuntur. Ne itaque quidpiam exequiarum magnificentiae decerperetur, si ii neglecti fuissent, invitantur ad funebrem panegyrim. Pollicentur se die et loco constituto adfuturos, verum secus omnia facta, nam hyberni coeli humiditas lutique ac nivium passim occurrentes lacunae praepediverunt eos, quo minus promissis starent. Nostri non desunt muneri, sed perruptis viarum impedimentis pergunt ad tumulum duplicique concione clarum faciunt, spiritus sancti gratiam nescire tarda molimina. Haec profusa nostrorum charitas, tam alte plerorumque praesentium pectori Societatis impressit opinionem, ut manantibus lacrymis altisque suspiriis, supremae gratiae loco id a Deo expetiverint, ut cum se mori contigerit, nostro curatore moriantur, tumulentur.

III Excurrit tandem idem P. Ljubić cum socio coadjutore Carolstadium etiam, quod in finibus Carnioliae et Illyrij situm, Carolus Archidux, moderni Caesaris parens, insigni praesidio militari contra Turcarum munivit excursiones et insultus. Necessitas eo excurrendi pene fuit suprema, cum enim superioribus annis expurgata ab haeresi Carniolia, Styria, ac Carinthia, magna haereticorum pars in hoc asylum recepisset se, instarque scabiei ideo haec extrema occupasset, ut extra Catholici pastoris ungves, tanto liberius malum pruriret, quanto militari licentia foveretur impensius, timendum omnino erat, ne ad corruptae partis contagium pars etiam syncera traheretur, sicque Praesidium totum pravitatis potius esset latibulum, quam virtutis officina. Quare sylvam hanc frementium bestiarum hortatu Rmi suscipit noster, impetratisque Roma etiam, a R. P. Busaeo assistente, literis apostolicis, quae similibus missionum successibus apprime inserviunt cum socio Joanne Špišak, qui tunc erat in Collegio, Carolstadium proficiscitur 27 Februarij, ibique usque ad 22 Aprilis strenuam navans operam, mille personarum confessiones excepit, tres (ut alios minoris notae taceam) primariae dignitatis, quos inter numerabatur ipse Generalis Praesidij praefectus Comes Wolfgangus de Frangepanibus, cuius conversionis seriem legere, qui cupit, potest in libro Annuarum.

Duos annus iste coelo inseruit P. Alexandrum Dobokaij: primum istius Collegii rectorem, alterum P. Ludovicum Lucari, ambos viros sanctos et singulares, ad quorum revolvenda elogia lectorem remitti ad Annuam anni hujus.

Annus Christi 1622, Collegii 17.

P. G. Forró r., A. Holovitius pr. sch., M. Burnacius rh., Matth. Kolnickh Carin. poe., M. J. Horvat syn., M. Velikaj gr., Mart. Kasperčić Carn. princ.

Intermissa fuit hactenus a 33 annis hujus Collegij historiae descriptio, an per primorum successorum praeteritis vicinorum negligentiam, an ob metum molestiarum, quas proximi nobis rectores subverebantur, in tanto expediendo

onere nescitur, utrumque tamen probabile est. Igitur anno 1655 providus posteritati R. P. Georgius Habdelić rector eam ex variis chartis conquiri, combinari et concipi voluit usque ad sua tempora, ne in longiori mora majus fieret rerum scribendarum periculum, simulque consulens successuris in munere, ut tanto facilius quotannis, quae iis notanda occurrerint, huc referre possint, nihil de rerum praeteritarum serie solliciti. Bene consule, lector religiose, etiam quaedam omissa non scriptoris incuria, sed annotatorum inopia, quae an temporis injuria abstulerit, an alius casus perdiderit, difficile est determinare. Illud certum est, me in diversissimis chartis et chartulis antiquitatem indagasse, alibi nomina personarum, alibi fragmentum aliquod anni parte reliqua iterum alibi deprehendisse, quanquam etiam aliquot annorum (ut per decursum videbitur) Catalogum personarum exactum reperire nullibi potuerim, in ipsis enim catalogis saepe nomen sine cognomine, et econtra legendum erat; et inquirendum vel ex annis prioribus fuit, vel posterioribus, si hoc in Collegio tanto temporum spatio moratus fuit sin uno tamen hic habitavit anno, nomen vel cognomen solum ut scriptum erat descripsi: exemplum habes in hoc ipso folio ut facilius credas. Igitur ad majorem Dei ter optimi maximi gloriam et solatium avidae posteritatis sciendi praedecessorum gesta incipiec annus 1622, quem partim ex annuis erui, partim ex aliis chartis locupletavi, sicut et ceteros ubi aliquid deprehendi.

III Concionatorum zelus effecit, ut multi a prava vivendi consuetudine deterrerentur, et quidem aliquot sacris initiatos Ordinibus ab inhonesto libidinis usu abstraxerunt, domus aliquot a puellis meretricio questu viventibus expurgatae, et juventus assecurata studiosa. Domesticae occasiones ejusdem foedidatis sublatae. Una quae legitimo thoro non contenta passim carnis vitio inserviebat, post confessionem factam resipuit. — Superstitiosa amuletha ac veneficia sublata multa, quorum quaedam erant impedimenta partus et conceptionis in conjugatis, et quidem erat cuidam sera occlusa terrae infossa, quam n(ost)ri suasu exceperunt et Vulcano consecrarunt, hoc praestigio 6 annis effectus Matrimonij fuit illi personae legatus. — Multum sane laboratum est in gentili illo, sed nationi huic apprimis usitato more tollendo, quo per praeficas manes defunctorum carminibus perseque curabant superstites, qui si non omnino oppressus, admodum tamen depressus est. — Cum nulla esset animarum vita functorum cura, unaque cum corpore memoria pariter sepeliretur charorum, effectum ex cathedra, ut ad minus annis singulis 4 temporibus singulis sacra solemniter pro animabus purgantibus celebrentur ijsque cives diligenter intersint, atque etiam ut quotannis die S. Rocho sacro in eiusdem sacello solemniter divina fiant ad avertendum malum pestilentiae. Persuasae complures et quaedam majoris momenti etiam restitutiones. — Illud memorabile: cum concionator Verum Die Veneris sancto in S. Marco ad populum diceret paucum, reliquo in nundinatione per forum passim occupato manente, zelo commotus divino, bacillo arrepto linteatus ut erat in cathedra in forum prodijt, rebusque venalibus disturbatis tantam auditorum copiam in templum impulit, quantam maxima solemnitas vix solet habere. Hunc ego ab ijs, qui spectaverant factum, audivi fuisse P. Petrum Ljubić supra in Catalogo personarum concionatorem nominatum.

IV Ex actione cum proximo illud lucri reportatum est. Mos erat supplicio afficiendos duabus circiter ante mortem horis rursum in torturam agere, hanc consuetudinem noster sustulit. — Discordiae multae non modo inter binas personas, sed integras etiam affinitates aliquot sopitae. In ijs duo primarij ecclesiastici cum gravi totius Regni scandalo pessime et diu dissidebant, hi nostrorum ope a Rmo. Episcopo rogatorum in mutuam rediere concordiam summo omnium stupore ac Societatis non minori existimatione; quanquam illud etiam non parum nobis affert nominis, quod dictus Rmus. Praesul in statuendis, quae ad meliorem suae Dioeceseos disciplinam spectant, nostrorum consilio faciat, hinc Illustriores quoque, cum fatalem horam imminere sentiunt, nostris animas suas concredere in votis maximis habent. Et fuit canonicus Zagrabiensis, qui nostrum ad se vocatum non prius dimisit, quam vivere desijt ajens, se in manibus eorum velle mori, in quorum disciplina bene vivere didicisset, alter item mercator praepotens opibus, cum diuturnitate morbi fractus ut paralyticus jaceret, non ante morj potuit, quam nostro conscientiam per sacram confessionem confidisset.

V Nec vero domi tantum nostrorum charitas operata est, saepius et ad donimos excursum est, nec reditum nisi familijs integris sacra confessione expiatis ac pane coelesti refectis. Ad parochias etiam ministris destitutas, ubi mira cum aviditate nostri excipiebantur, ac spirituali fructu ex Sacramento poenitentiae ac Ven. Eucharistiae comparato onusti dimittebantur.

VI Memorabile facinus 7 civium huius Cttis egregiam dexteritati nostrorum suppeditavit materiam. Cum enim plures e populo pluribus annis se premi a quibusdam Senatoribus quererentur, odii gravissimi eos inter ac populum flamma gliscebat, dum tandem unus, qui summum magistratum ante gesserat, seque injuriis affectum credebat permultis, facem effert in publicum incendium. Tali duce laeti generosiores, ut juniores erant, ac vino pleniores cives cum primus sopor occupasset homines pridie S. Catharinae; unius e tribus tollendis invadunt domum iam quiescentis strictisque mucronibus intentant caedem: ille uxore ad latus relicta filiolum parvulum arreptum pro scuto opponit tam diu, dum lethali accepto vulnere concideret exanimis. Peracto hic negotio citis passibus volant ad alterum, (quamquam enormitate rei condam territi, aut morari viam, aut dilabi cogitarent), et facile in patentes aedes irruunt, sed clamore ancillae prae foribus pannos lavantis excitus dominus, conspectisque per fenestram gladiis, vigiles inclamat Cttis voce quam alta potuit, qua hi velut fulmine territi partim ad PP. Capucinorum coenobium, partim ad principis factionis domum diffugere. Magno mox silentio, universa in arma coacta Civitas judice ipso cum aliquot senatoribus praesentia sua oppressuros domum, in quam se factionarii receperant aientibus, at dum unus e nobilioribus civis comissum sibi perfrigendae portae munus

urget, secundum nasum glande plumbea traijcitur, ac dies post aliquot defungitur. Instantibus nequidquam judice ac senatoribus deditionem facerent conjurati, nec se temere gravioribus exponerent suppliciis, perstabant in defensione sui pertinaces, usque dum post longam moram se longe inferiores viribus adverterent, redditoque ultro citroque pacto parentes lictoribus in custodiam abducerentur. In judicio super reis habito capitis pronunciantur nostrique perituroruм corporum animabus medici advocantur, ad nuncium tale illi se minime legitima juris via damnatos vociferantur, sed nostri dexteritate persuasi tales miserunt voces brevique tantum cum ferrocioris caeteroquen indolis hominibus profectum, ut cum summo dolore ac lachrymis facinora sua provoluti in genua confiterentur. Dux conjurationis, cum omnia sua confiscata ac depopulata inaudisset, fortunam non modo tulit aequo animo, sed et Deo gratias egit. Ante supplicium, cum viduus eset, testamento maiorem Collegio et pauperum studiosorum domui bonorum partem legavit, potens enim erat rerum, sed aduersarii postmodum derogarunt. Cum eo comprehensi socii 6, (reliquis fuga se salvantibus), omnes uxoribus ac liberis irretiti, quorum curam semel divinae providentiae committentes, mente imposterum ita composita fuerunt, ut dicerent, si magistratus cuique 1000 aureos ea conditione largiretur, ut vel uno sese obolo redimerent, nequaquam facturos, ad beatam enim coelitum vitam, non ad mortem sibi videbantur destinati. Primarius factionis biduo ante supplicium extremum in tortura viri constantis ac magnanimi argumentum dedit non exiguum; in tanta enim passione nihil nisi SSa Jesu et Mariae inclamans nomina eiulavit. Pridie quam sententiam exciperent, omnes nixis genibus orantes deprehensi, quod reliquum erat ad fatalem horam, qua precibus, qua piis cum nostro colloquiis transegerunt, usque dum tempus adesset ictum supremum excipiendi, quem omnes vale sibi invicem facto praevenerunt, gloriosaque animositate alter alterum ad collum porrigendum praeire desiderantes. Ad locum supplicio destinatum liberi processerunt, et cum fugae occasio non deesset, nullus tamen eam se cogitare vel signo prodidit minimo; duobus tamen ad intercessionem R. P. Provincialis nostri, qui tum Collegium visitabat, vita donata fuit, extinctorum vero cadavera ritu christiano, nostro procurante, sepulta fuerant.* Dici vix potest, quae voces auditae fuerint de nostris in populo, passim enim dicebatur miram esse Jesuitarum charitatem, et charitati coniunctam dexteritatem in immutandis etiam improbissimis mentibus, unde in sequente die statim, ita volente Rmo. Eppo ac DD. canonicis noster foeminam quandam ob illatam necem marito capite multatam comitari debuit.

* Tom bunom bavi se i rasprava prof. Vj. Klaića: »Statut grada Zagreba od god. 1609. i reforma njegova god. 1618.« (Zagreb, 1912). Kako se tek iz Habdelićeva pričanja razabire, pobunjeni gradski sudac G. Tepečić i neki od njegovih pristaša doista su, u smislu osude, bili pogubljeni, premda za to prof. Klaić nije mogao naći potvrda.

VII Ex Cathechesi hic fructus potissimum extitit. Rosarij usus inductus, campanae pulsus pro salutatione angelica sub auroram fieri solitus, ab aliquot annis per negligentiam intermissus, revocatus fuit. Demum 11 ab haeresi absoluti, quorum unus in Patria gravi morbo pressus communionem a praedicante Calviniano petijt, (eius enim sectae fuerat), at pseudominister quaerit num hostiam, an panem mallet infirmus, se enim dare quibusdam panem, alijs hostiam, prout ijs placeret, quo responso adolescens aeger vehementer offensus, cum nihil apud Catholicos simile se vidisse meminisset, reditem ad S. Matris Ecclesiae gremium cogitare coepit, ac Zagrabiam veniens interdum magno suo perfecit gaudio.

Scholae et Congregatio unum Ordini S. Pauli P. E., 2 Scti dederunt.

VIII Omissa fuerat superius solennitatis narratio, qua celebravimus Canonizationem S. P. N. Ignatii et Francisci Xaverii, ut commodius in calce anni poneretur, ne seriem reliquam sua prolixitate interturbaret. Serius quam intenderamus, festivitatem hanc peregimus, nam Rmus Eppus, qui non modo pontificare apud nos hac die voluit, sed nullum etiam alium de laudibus SS. dicere permisit, ad Soproniensia comitia festinaverat, redux, etsi imparatus die sequenti mox nostris votis satisfacturus. Cum porro is revertisset ex Ungaria sub finem 7-bris, omni, quo potuimus, apparatu festinavimus, novum, et ut dici solet, tumultuarium templum extructum est, quia angustiis nostri quamquam etiam imperfecti prohibebamur, ad D. Marci a nostro indulgentiae applicatae aquiri non potuissent, tecto adversus fortuitos imbres extemplo excitato parietibus aulaeis variis vestitis, quae singulari gratia poeticae artis inventa hinc inde disposita venustabant, gesta SS. symbolis, logogryphis, hisque similibus figmenta referentia. Aram principem erexit et ornavit Sodalitas studiosorum curatis ad id imaginibus duabus, quarum quaevis 7 pedes longa, lata 4 et semis, una S. P. Ignatium, altera S. Franciscum Xaverium repraesentavit. Igitur 17 septembris hora 2-da post meridiem, qua aere campano, qua festo tormentorum fragore vesperarum signum datum est, quas Rmus Eppus stipantibus latera canonicis decantavit ... Symphoniacos adduxerat R. P. Rector Petovio, tubicines Carlostadio ...

Postquam egressus templum nostrum fuit Rmus Eppus ..., e theatro inter templum et scholas erecto *D. Michael Sanctos gratulabundus salutavit,* ac ad idem praestandum 4 orbis partes suis signatas turribus produxit. Inde ad PP. Capucinorum ecclesiam profectum, ubi rursum ad aram perelegantem, conclusam triumphali machina dicti Sancti excepti sunt oratione consueta de SS. Confessoribus. Demum ad aedem D. Marci, in qua eodem honore habiti sunt, reversum est per forum ac plateam, in qua arcus triumphalis erectus fuerat, ad templum nostrum. Moles universa sic disponebatur. Loco primo stabant columnae 2 similes per omnia ad plateae latera lata quaevis pedes 8, alta vero 30, dextra

titulos S. P. Ignatii, sinistra S. Francisco Xaverio inscriptos gestabat, eos hic consulto utpote prolixos nimis omitto; reliquum ad arcum usque trimphalem intervallum 3 una ex parte 3 item ex altera pyramidales occupabant columnae latae pedes 6, altae 30, dextrae S. Fundatori Ignatio, sinistrae S. Indiarum apostolo cum suis titulis. Ex columnis porro omnibus sex duplices dependebant coronae, civica, muralis, navalis, querna laurea aureaque virtutes SSorum adumbrantes, quas tamen chorus pieridum pyramidibus cancellisque immixtus clarius explicabat. Arcus ipse, qui extremis lateribus omnes comprehendebat columnas, latus erat pedes 30. altus 52 trifariam, et ipse divisus, ex quo praeter inscriptiones ingeniosas dependebant sphaera superimposito onusta, sol coruscans ac insignia Societatis. Illuc ubi pervenit supplicatio, post depositum sacrum ferculum bellicae sonuere machinae, sapientia ex suprema arcus statione suis instructa tesseris 7 e captivitate in libertatem asseruit Artes liberales, quae munifico Ignatio grates cecinêre deinde in tabulato secundo: in tercio 7 Poetae laureati laudes Indiarum decantabant apostoli, in infimo gradu in uno latere Atlas coelum ardentibus coruscum stellis sustinebat, in altero diva Astraea in terras revocata. Et merito haec stupuit Zagrabia, quae nihil simile unquam viderat indulgente etiam solennitati, coelo, densis licet festo nubibus dum Sacra peragerentur. Mox a reditu Rmus Eppus sacrum solenne ad triplicem chorum incepit et quamvis omnes brevitati studeremus, ante 1 horam pomeridianam finire non potuimus. Maximus omnium ordinum erat concursus, adfuit etiam comes Thomas Erdeodi ...

... Tertio a coepta festivitate die rursum solenni lythurgia Sacrum cantatum, sub quo numerosi poenitentes sacro refecti sunt pane, quia vero Scholasticorum labores ad calcem anni decurrerant, placuit coram spectatoribus, qui ad Solennitatem convolarunt, actione symbolica de gestis SS. praemissa dignioribus praemia annumque concludere.

Missio Calecensis. Kalec pagus est in comitatu Crisiensi, 4 circiter milliaribus dissitus Zagrabiâ, pertinens ad praeposituram Glogovnicensem, loco quidem amoeno, sed incola rudi ac sylvestri pene. Quia vero fructus temporales inde non paucos colligebat Collegium spiritualibus studere conveniens erat, missique anno superiori sub finem Augusti nostri duo, unus sacerdos, adiutor alter, ad excolendam vineam centum abhinc annis desertam, moraturi illic dum Pastorem ordinarium provideremus, novumque praedium commodiore loco erigeretur. Huc ubi nostros delatos fama vulgavit, certatim ex vicinis pagis accursus coepit fieri ad divini verbi pabulum, edocti sunt Orationem dominicam, Salutationem angelicam, Symbolum fidei, Praecepta decalogi etc. quod ut commodius fieret, cantilenis in patrio sermone compositis propinabatur rudi plebi: personabant ijs postea sylvae et campi rustico ad aratrum, vinicola ad ligonem

pios versus sibi modulante, parvulis senes docentibus ad lachrymas, quod eorum discipuli esse cogerentur, quorum praeceptores eos esse oportuerat, pudebat enim eos tam ignorantis senectutis, nec mirum fuit, quod prima nescientes rudimenta crucem facere, decalogum recitare &c. reliqua etiam, ut rosaria, sacras icones, agnos cereos, lustralem aquam &c., velut crepundia infantium aut deriserint, aut contempserint. Festis vero diebus servilia opera exercere, aut divina negligere, detrahere, maledicere, pejerare, furari, praedari, fornicari, inebriari &c. his affinia nec ma(teri)am confessionis aestimarint, solum ea vitia arbitrantes, a quibus ipsa abhorret natura. Correcta haec omnia, usus Sacramentorum frequens inductus, ut festis solennioribus noster vix sufficiat modo superstitiones coercitae, cum prius vix festis diebus ad sacram missam adduci possent, nunc frequentes etiam profestis accurrunt, suppressa furandi licentia, rapta furto aut vi alia restituta sunt multa, sublatus mos repudiatae super inducendi alium, unus repudiatam, et iam alteri nuptam recepit ac secundam legitimam dimisit, alter strangulare ingratam volens, cum non succederet, deserere statuerat, et hi in pacem operâ nostrâ redîêre, atque concordiam. Usus denunciandi sponsos ex Mandato Concil. Trident. introductus, quem non parum obstiterit parochus quidam exemplo pernocioso, qui filium suum, (dicebat ille privignum: id est ex priori marito a sua coca conceptum), ut constabat, miserat sine praevia denunciacione ad nostrum ut copularet cum sponsa, cum vero noster negaret ob causam supra dictam, ille reduces ipse coniunxit, asserens nihil esse quod obstaret, nec se his teneri legibus. Aquâ lustrari nunc utuntur diligenter, atque etiam agnos Dei cereos expetunt loco schediasmatum superstitiosorum approbante etiam signis divina clementia, nam unus vetulus aetate, febribus graviter attritus, mox ubi ceram benedictam collo appendit, convaluit, alter puer miserabiliter epilepsiâ agitari solitus ex quo hoc sacrum amulethum accepit, immunis vivit. Quo ad temporalia profecimus, templum novo et opportuniore loco ad tectum usque a fundamento erectum. (pag. 58).

Annus salutis reparatae 1623, Collegij 18.

P. G. Forró r., M. Kholnik rh., Andr. Pestvarmegey poe., Matth. Vernić gr., M.: M. Gasperčić syn., Bartholi. Vičić princ.

I Tumultus civilis, de quo anno superiore §. 6. occasionem fecit nostris Patribus, ut ad restaurandam civium pacem et stabiliendam animorum consensionem invenirent modum aliquem; etsi enim factionis capita expedita fuerint, nihilominus haeredum partiumque animi exulcerati fovebant virus brevi in vindictam erupturum. Itaque qua publicis, qua privatis adhortationibus induxerunt civium octuaginta, qui unanimi consensu dederunt literas ad Patrem nostrum Mutium Vitellexum postulantes ab eodem, ut more caeterorum Collegiorum etiam in hoc authoritate Apostolica erige-

retur Sodalitium civium, quod facile obtinuerunt. Itaque rebus omnibus in ordinem dispositis ipso die Virginis Deiparae Purificatae sub eodem titulo Sodalitio datum initium. Cuius primus spiritualis pater factus P. Petrus Ljubić, primus vero rector communibus electus suffragijs D. Josephus Khaill, civis et mercator. Habuit sacri coetus coadunatio optatum effectum, siquidem coniunctis per Fraternitatem Marianam civibus etiam animi eorundem coniungi coeperunt.

IV Si unquam antea, hoc currente anno floruerunt Scholae. Datus in scenam *Beatus Aloysius*. Regni banus Georgius Com:s a Zrinio exceptus gratiosis simbolis praesente et applaudente ipso et tota procerum corona. Sub finem scholastici cursus prodijt *S. Ignatius a militia saeculari ad spiritualem transiens*, qui etiam bene meritis praemia elargitus est largiente Episcopo Zagrabiensi.

Annus Christi 1624, Collegij 19.

P. Petr. Ljubić r., St. Ratkaj pr. sch., A. Pestvarmegey rh., M. Lausus poe., M. Vernić syn., M.: B. Vičić gr., Nicol. Gorup princ.

I Lugubris fuit annus iste in multis argumentis. Obijt Heros Thomas Erdeödij, bis totius Illirici praetor, Hasani tyranni sanguine purpuratus eiectoque paganorum praesidio e Petrinia inclytus. Sepultus est in Ecclesia cathedrali, cui Collegium erecto doloris castro et vestita variis emblematis ecclesia funebria fecit illustriora. Dignus posterorum memoria veluti de patria optime meritus.

II Testiorem fecit aestatis decursum fatale incendium cathedralis ecclesiae, ortum e fulmine in ipsum tectum decidente, ipso Sacrae Pentecostes pervigilio hora 9-a vespertina; quod intra tecti ambitum pervagatum, ubi materiam omnem absumpsisset nemine opinante, 11-a noctis in publicum prorupit, tectumque ipsum et episcopium in cineres redegit, tandem postquam absumpsisset fulcra lignea ingentis crucis aureis laminis indutae, quae supra aram summam super tectum Sanctuarii prominebat, ipsa crux ab intus ferrea, fulcris destituta supra fornicem ruit, quem etiam mole sua perfregit. Et ignem supra summam aram efudit haec causa, quod ara ipsa cum multo viciniore ecclesiae ornatu conflagraverit. In hac calamitate Petrus Domitrović, Eppus Zagr., facinus edidit posteris memorandum. Dum enim intellexisset ecclesiam suam flammis involui, de sua nihil solicitus supellectili, nudus pedibus et capite soloque conto, ut vocant, nocturno coopertus, per medios ignes et deciduos e fornicibus vivos carbones ad summam aram, (quod nemo alter attentare praesumebat), penetravit, inde manu una Monstrantiam, altera Ciborium Eucharistia repletum arripiens per easdem flammas extulit, idemtidem ingeminans: Domine, in me converte iram tuam et parce

domui tuae, intulitque in aedem divi Francisci, veluti a grassante incendio remotiorem et tutiorem. Qui ferociam incendii huius plenius descriptam legere cupit, Annuas consulat anni hujus 1624-ti, suo loco insertas.

III Sed nec illud omittendum erat, pro exemplo iuventutis nostrae curae commissae. Studiosum quendam contractione pedum laborantem miro et lamentabili modo fuisse in corpore punitum ob adhibitum curationis causa magum. Cum media licita nihil, vel parum proficerent, impatiens morae advocavit magum, qui more talium praestigiatorum plenis buccis praeproperam spondebat sanitatem, adhibuit carmina cum unctionibus, sed effecit nihil, nisi quod misero iuveni tota caro e toto corpore ab ossibus avulsa deciderit, et quod inter ossa manserat vivis vermibus corrosum, adeo ut vivum ossarium illudque intolerabili foetore repletum ex aegroto in scenam dederit. Nullis votis, nullis precibus mitigari poterat malum, donec miser et calamitosus homo saepius a peccatis expiatus animam non iam e corpore sed e corrosis et nudatis ossibus eschalaret.

Annus 1625, Collegij 20.

P. P. Ljubić r., St. Ratkaj pr. sch., A. Pestvarmegey rh., Bapt. Faber poe., M.: B. Tarcius syn., Georg. Matota gr., Petr. Hrvoj princ.

I Sodalitas S. Isidori plebeorum erecta, sed non confirmata. Dissidium inter Episcopum et Civitatem compositum. Scholae adeo floruerunt, ut 500-tis plures numerarentur. Sodalitas B. V. Annunciatae processionaliter cum labaris et intermixtis portatilibus simbolis die parasceves sepulchra invisit. Atque processio postea mutata est in vespertinam disciplinantium. Odia plurima inter graves personas et coniuges illustres sopita. Quid collegio accesserit, non constat. Caetera vide in Annuis 1625.

Annus 1626, Collegij 21.

P. P. Ljubić r., Georg. Moises pr. sch., I. B. Faber rh., M.: Lucas Krajačić poe., B. Tarcius syn., G. Matota gr., Georg. Oblocher princ.

I Fabrica templi, quae biennio haeserat, reasumpta, eique tectum impositum cum turricula eleganti ex alba lamina et campana pro usu quotidiano. Perfecta est etiam cripta pro funeribus nostrorum excipiendis idonea, alias hactenus nostri in S. Mariae capella et in parochiali S. Marci tumulabantur, quae tamen funera suo tempore translata sunt inde in ecclesiam nostram, excepto corpore Pris Ludovici Lucari, quod cives ob sanctitatis opinionem ex Capella S. Sebastiani transferri non permiserunt.

Annus 1627, Collegii 22.

P. P. Ljubić r., G. Moises pr. sch., I. B. Faber rh., M.: L. Krajačić poe., Steph. Petheo syn., Thom. Magdalenić gr., Jacob. Kirinić princ.

I Quia hic annus ultimus est gubernationis P. Ljubić, quod de illius gestis per certam traditionem accepit huius Historiae continuator, etsi nesciat ad quem annum referri possit, constat tamen ei attribuendum, quod sequitur.

II Insurgente fabrica templi eius potissimum labore et conatu promota, qui multum gratia et authoritate pollebat apud magnates et nobilitatem, potissimum apud primariam benefactricem Euphrosinam Palffi, eiusque tutorem Petrum Gall, quorum supra 1620 memoria facta est, uti et 1623.

Nec minum, erat enim vir in omni scientia versatissimus, in agendo prudens, providus, fortis, iurium experimentalem habens peritiam, qua primarios etiam Regni iuristas rotabat, timereque faciebat suum congressum. Hinc apud omnes magnam obtinuerat existimationem, multumque valebat Pris Ljubić consilium et verbum, quod continuator Historiae expertus est, dum eidem in hoc Collegio 1635 et 1636 convixisset. Dignus apud posteros memoria, cui Collegium Zagrabiense, post Deum et Fundatorem suum, plurimum debet, siquidem superatis gravissimis difficultatibus circa bona Collegij, circa metas Planinenses et Kalecenses, circa impetitionem Stephani Domjanić in Paukoverh Collegio quietem et securitatem peperit, sub eius enim rectoratu graves Collegium impetus sustinuit.

III Hic itaque sedulus vir de inchoatae ecclesiae perfectione solicitus, excurrit Graecium, ibique apud Uldaricum principem ab Eggenberg instantiam fecit pro campanis templi futuri, cuius boni principis liberalitas vota supplicantis excessit, nam duas fundi curavit campanas tantae molis, ut in erectis binis turriculis stare non potuerint, una quippe 19, alia 17 centenarios ponderabat. Quam ob rem scholas inter et templum extemporaria, e ligno turris sive campanille extrui debuit, ubi personabant cum magno ecclesiae ornamento usque ad fatale incendium, de quo suo loco dicetur. Hoc pro memoria viri principis, insignis huius ecclesiae benefactoris ad posteros transmissum esto.

IV Datus in scenam publicam a studiosa iuventute *Dives Epulo* praemia victoribus largiente Comite Nicolao Erdeody et spectantibus Regni proceribus tunc recte ad Comitia Octavalia congregatis.

Annus 1628, Collegij 23.

P. Georg. Dobronoki r., St. Ratkaj pr. sch., J. B. Faber rh., M.: St. Petheo poe., T. Magdalenić syn., Joan. Pop gr., Joan. Scobelius princ. et inf(imista).

III Hoc eodem anno in Junio mense ad solemnissimum funus Comitis Georgii de Zrinio, bani Croatiae, anno elapso

Posonii defuncti, evocati nostri Zagrabia ad coenobium S. Helenae, prope castrum Chaktorniam situm ordinis S. Pauli P. E. Funebria latinitate et ingenio cum omnium approbatione illustrarunt. Erecto enim cenotaphio amplo et illuminato, quod vulgo castrum doloris dicitur, ecclesiam etiam varietate emblematum et elegantia carminum exornarunt. Et ipse quidem P. rector hungaricam, M. vero Stephanus Pettheö, poetices professor, latinam dixere panegyrim pari cum caeteris applausu.

IV Quae sequuntur ex notatis tardius repertis, ob spatij defectum summatim inserta sunt. Introductus usus, qui hoc in loco (mirum) ignotus fuit, ut post vespertinum Angelicae salutationis signum daretur distinctum pro animabus defunctor(um). Quod et Eppus approbavit.

V Diebus antecineralibus prodijt in theatrum *Martirium Joannis Ingori, filiorumque,* in nouo orbe martyrium non ita pridem passi. Praemia dante Dno Franc. Keglević.

Annus 1629, Collegij 24.

P. G. Dobronoki r., J. B. Faber pr. sch., N. Gorup rh., Gaspar. Radić poe., M.: P. Hrvoj syn., I. Scobelius gr., Georg. Ostanik parv(ista) et princ.

I Hoc anno domina Susana Druskoczy relicta quondam Christophori Mrnjavčić, Regni vicebani, tandem post multas instantias concessit facultatem nepoti suo et filio Joanne Gasparo intrandi Societatem nostram, quem P. rector ipsemet mense Julio deduxit Leobiam ad tyrocinium.

II Obierunt hoc anno duo e numero collegialium, prior fuit Joannes Špišak... Posterior fuit P. Nicolaus Gorup, vir magnae spei, si diutius vivere licuisset. Caeteri omnes etsi variis morbis tentati mansere superstites. Toto etiam Regno epidemia grassata magnam populi partem absumpsit, vix ullo loco intacto relicto. Adeo ut in solo Xenodochio Civitatis, nostrorum opera et conatu erecto, 600 personae sint ad tumulum deportatae.

III Scholastica juventus, etsi peste et fame delapsa maiori parte, t(ame)n dedit in spectaculum *Doctorem Parisiensem,** diligentiorum laborem praemiante Comite Gasparo Drašković.

Annus 1630, Collegij 25.

P. G. Dobronoki r., Georg. Matota syn., Mart. Wautscherus rh., praef. sch., Gasp. Radić p., M.: Petr. Hrvoj syn., G. Ostanik gr., Joan. Levačić princ. et parv.

I Ante finem anni P. Georgio Dobronoki revocato Tyrnaviam ad curam aedificii Basilicae ibidem, ab Nicolao Esterhazi magnificentissime inchoatae, substitutus est eidem in rectoratu P. Nicolaus Sartorius.

* Autor igrane drame jest isusovac I. Bidermann.

II Ne tamen virum tanti momenti taciti praeterijsse videamur. Fuit ille vir tantae prudentiae, ut postquam hinc migrasset in Hungariam, saepius fuerit postulatus ad primas Ecclesiae dignitates. Ita anno 1637 demortuo Cardinali Petro Pazmano, Archieppo Strigoniensi, utriusque status proceres ad Ferdinandum III Imp. miserint sua vota, postulantes a sua Mtte P. Georgium Dobronoki pro successore demortui cardinalis, qui adhuc vivens eundem Patrem Caesari pro successione commendaverat. Itaque anno eodem evocatus Pater mense Aprili Viennam ad Imperatorem, a quo postulationem procerum intellexit audivitque ab eadem sua majestate, praesentem Hungaricae ecclesiae statum virum talem exigere. Bonus tamen Pater memor suae professionis actis gratiis humillime recusavit . . . Hoc continuator Historiae oculatus testis, dum anno eodem Tyrnaviae doceret a primis Patribus et ab ipsomet Patre Dobronoki, cum quo erat coniunctissimus, saepius audivit et communi omnium rumore circumferri percepit. Hic vero pro posterorum solatio adnotavit, ut sciant, quam pretiosi viri Collegio Zagrabiensi quondam praefuerint.

III Celebrata hoc anno Sinodus dioecesana, ad quam duo nostri Patres evocati a Rmo Antistite, ac ad dicendam de rebus sinodalibus sententiam 2° loco admissi. Unus eorum sermonem pomeridianam ad Clerum bis dixit. Alter ad revidendas Constitutiones sinodales adlectus fuit.

Iz građe O. dra. M. Vanina popunjujemo ovu godinu podatkom o prvoj hrvatsko-kajkavskoj isusovačkoj štampanoj knjizi:

Porro mortalitatis illud et aegritudinis malum non se intra solius Collegii septa continuit, sed scholas quoque nostras et totam pene Civitatem accedente fame et non levi rerum penuria graviter afflixit. Unde factum, ut Gymnasiorum numerus a superiorum annorum felicitate haud parum fuerit imminutus. Poenitentium vero et ad S. mensam accedentium crebritas si non auctior, minor certe non fuit, qui repetita exomologesi totius ante actae vitae male patrata eluerunt sexaginta circiter a tribus duntaxat sacerdotibus adnotati sunt. Plures a pluribus auditi e plebe, e nobilitate et genus omne. Ad quod, ut ex utilitate fieret, multum contulit libellus civicae Sodalitatis patrio sermone hoc primum anno in lucem datus, qui tota Slavonia sparsus pietatem passim docuit rite obeundi, poenitentiae praeterea et Eucharistiae Sacramenta et communem ex usu catholico administrationem, cuius lectione alii crimina inolita vitare, mores alii componere, aliena illi restituere, isti festa colere maiore studio atque observantia. (isp. Vrela i prinosi, br. 3, str. 116).

Annus Domini 1631, Collegij 26.

P. Nicol. Sartorius [Krajačević] r., Joan. Zednik pr. sch., M.: G. Oblocher rh. (paulo post dimissus), Jacob. Knapp poe. promotus ad rh., Anton Zerggol syn. promotus ad poe., Andr. Serovnik (Žerovnik) syn. promotus ex gr., Nicol. Turčin gr. missus Graecio, Joan. Levačić princ., Nicol. Blašković inf.

IV Alterum providentiae exemplum accidit. Durante inter Episcopum et Civitatem dissidio cives renuerunt ad processionem Corporis Christi comparere, quos D. Eppus sub interdicto cogebat

ad comparendum, illi tamen maluerunt interdicto, quam mandato Eppi subiacere. Nos cum studiosis nostris veluti non minima pars Civitatis, ne cives offenderemus, et ex alia parte ne cum praeiudicio nostrarum immunitatum episcopi censuris nos subjiceremus, studiosis nostris nec prohibuimus, nec mandavimus comparere, quorum cum nemo comparuisset, canonici male hanc rem interpretati paulo post duos studiosos nostros maiores nihil reos ipsi manibus propriis vices apparitorum, subeuntes incaptiverunt, neque ad ullas instantias demittere voluerunt, donec iubenti Episcopo bene informato praepositus advocatis fabris efractis seris captivos dimisit.

V Videtur alias annus iste fuisse non nihil turbatus in functionibus ob tot personarum mutationem. Nam sub initium Martii obiit P. Stephanus Rattkay cum opinione sanctitatis non vulgaris, siquidem traditio est eum nocte mortis suae in Transylvania comparuisse piae et nobili virgini, antea numquam notum solo se nomine manifestantem, quis esset. Ita et patri Capucino, quo vivens familiariter utebatur. P. Petrus Ljubić in Aprili abiit Viennam ad regendum Collegium Pazmanianum, ex quo paulo post acceptus et datus pro comitiva Legato caesareo in Turciam eunti. Rhetor dimissus Graecii, ob cuius absentiam omnes magistri mutati.

Annus Domini 1632, Collegij 27.

P. D. Bastelius r., M.: Andr. Gutsolt rh., Andr. Peer poe., A. Žerovnik syn., J. Levačić gr., Gaspar. Mrnjavčić princ., Joan. Dukovački parv.

II Hoc eodem anno Ecclesia perfecta est in tantum, ut consecrari potuerit. Itaque mense Septembri R. P. rector evocatis huc R. P. provinciali Georgio Forro, P. rectore Graecensi Vitali Pelliceroli et P. rectore Labacensi aliisque patribus commendavit Ecclesiae consecrationem Francisco Ergelio, episcopo Zagrabiensi. Praesente Sigismundo Erdeödi bano cum magna suorum cognatorum aliorumque procerum corona peracta est dedicatio dominica 3a Septembris, cuius tamen annuam commemorationem in Dominicam 4tam post Pascha idem Antistes transtulit volentibus id nostris superioribus, eo quod ob vacantiam scholarum in Septembri non fuisset futuris temporibus tam commodum anniversariam commemorationem recolere.

III Ut dedicatio tanto solemnius perageretur, comes Sigismundus banus positivum organicum Ecclesiae donavit operis egregii, quo nostri usi sunt usque ad infelix incendium anni 1645, quo una cum Ecclesiae ornamentis ipsum etiam organum conflagravit.

IV Ad eandem solemnitatem augendam P. rector musicos 7 Clagenfurto advocavit eosque in Seminario tunc tenuiter proviso collocavit et magnatum eleemosynis, apud quos gratiâ valebat, ita

stabilivit, ut imposterum in Ecclesia nostra musica figuralis continuaverit.

V Hoc eodem anno Illmus Antistes Franciscus Ergelius, volens suae dioeceseos Zagrabiensis clero providere de doctrina ad animarum curam aprime necessaria, expetiit a R. P. provinciali, ut professorem theologiae moralis Zagrabiam destinaret, pro cuius sustentatione tribuit Collegii rectori flor. Rhen. mille pro censu perpetuo investiendos, qui dati ad censum inclytae Camerae Labacensi ad priora 10 mill., de quibus supra 1628 meminimus, estque anno sequenti destinatus professor, uti ex personarum catalogo patebit.

Annus Domini 1633, Collegii 28.

P. D. Bastelius r., J. Horvat sem(inarii) praef(ectus) ad modicum tempus, Gregor. Főtsch primus cas(uum professor), L. Krajačić praef. sem. et sch., Hartger. Sewing rh., Lambert. Toplich syn. postea minister, M. Velikaj syn., M.: A. Žerovnik poe., Francisc. Tompa gr., Paul. Dolovščak princ., J. Dukovački parv.

I De gestis hoc anno sciri nihil potuit, nisi quod mense Aprili R. P. Daniel Bastelius avocatus sit Viennam, ut esset a confessionibus Archiducis Leopoldi Wilhelmi imperatoris Ferdinandi 2-di filii, cui eodem mense in Rectoratus officio successit P. Sebastianus Janešić.

II Ad Residentiam Varasdinensem inchoandam proque nostrorum stabili mansione ibidem continuanda missi sunt duo, P. videlicet Petrus Ljubić et P. Martinus Lausus. Quam Residentiam Adm. R. P. Generalis iusserat rectori huius Collegij subesse, prouti et subfuit usque ad Annum 1644.

IV Hoc anno Psalmus Miserere simphonia musica decantari incepit singulis ferijs sextis, Quadragessimae prima et Parasceves excepta, idque sub horam quartam pomeridianam addita exhortatione brevi, et flagellantium sese longo ordine Ecclesiam intrante. Devotionem hanc magna excepit populi frequentia, prouti vulgus semper novitatis est avidum.

Annus Domini 1634, Collegij 29.

P. D. Bastelius r., G. Főtsch cas., M. Vernić reg. sem., L. Krajačić pr. sch., H. Sewing rh., M. Velikaj syn., M.: Paul. Tafferner poe., Fr. Tompa gr., P. Dolovščak princ., Maxim. Delffari parv.

I Mense Martio evocatus R. P. rector Daniel Bastelius ab Caesare Ferdinando II, ut filio suo Leopoldo Vilhelmo Archiduci plurium infularum decore conspicuo esset conscientiae arbiter. Huic in regimine substitutus P. Sebastianus Janešić in Aprili.

II Iterum celebrata est Synodus Dioecesana, ad quam Patres nostri et verbotenus ab Illmo Praesule, et per internuncios e ven. capituli Collegio delectos invitati comparuerunt unusque eorum vulgari idiomate ad Clerum sermonem habuit de sacerdotij dignitate.

Annus Domini 1635, Collegii 30.

P. Sebast. Janešić r., Gr. Főtsch car., M. Vernić reg. sem., Joan. Pullinx praef. sch., Petr. Dragovan syn. usque ad quadragesimam, M.: Nicol. Avancinus rh., Mich. Kempski poe., Fr. Tompa syn. a quadragesima, P. Dolovščak gr., Balth. Milovec princ., Lucas Kosak parv., dimissus circa finem anni.

II Ferijs Baccanaliorum datus in publicam scenam *Trebelius, Rex Bulgarorum,* qui regno in filij manus resignato eremum ingressus, sed filio in gentilismum relapso et Christianos persequente, deserta ad tempus eremo imperium reassumpsit et filio profligato capto simul exoculato Christi cultum restituit, et semel adamatam solitudinem repetijt, corona in manus filij iunioris resignata. Victoribus praemia largiente Thoma Mikulić c. m. personali.

IV Venerunt Graecio MM. Georgius Habdelić et Georgius Rattkaij, quorum ille ex patrimonio suo assignavit tres colonos ad S. Claram et ad Kis Mlakam certos fundos arabiles, qui tamen non sine difficultatibus occupati defacto 1670 pacifice a Collegio possidentur. Hic vero flor. h. 1000 attribuit, quos tamen post suam e Societati dimissionem omnibus modis volebat rehabere, sed nihil obtinuit.

Annus Domini 1636, Collegij 31.

P. S. Janešić r., G. Matota reg. sem., L. Krajačić cas., Rainard. Faust, rh. et pr. sch. usque ad Julium, cui successit P. Joann. Schattner, Thom. Ballot poe., I. Levačić gr., M.: B. Milovec syn., G. Mrnjavčić princ., Georg. Trnski parv. usque ad Maium, cui successit M. Joan. Dukovački Graecio submissus.

I Invaserat hoc anno studiosam juventutem aliqua morum corruptela, certis quibusdam incentoribus, quae vix nisi longo tempore erat corrigibilis absque tumultu. Ideo etiam Scholar. praefectus, homo genij ferventioris et non satis caute procedens, nec bene discernens oves scabiosas a sanis, tantum in se odium studiorum concitavit, ut semel dum in ambitu Scholarum cum quopiam professorum inclinatorio innixus colloqueretur, ex domo e regione sita oneratam bombardam in eum exploserint, neque a pectore illius nisi media spitamâ aberraverant, globo in parietem impacto. Ita non multo post dum scholam quandam ingressus fuisset, et antequam magister venerit quempiam ex discipulis puniturus, vix se e schola proripuerit, quo minus per fenestram praeceps iret. Visa tanta totius juventutis conspiratione et exulceratione, Superiores in decursu anni eum alio disposuerunt.

Sed mirum quod abeuntem maior pars juvenum equitum ultra bonum milliare sit comitata. Sed idem bonus vir, postquam in Provinciam suam, e qua in nostram ob tumultus bellicos missus fuerat, rediisset, etiam quatuor vota professus tandem a Societate manu missus est. Adnotatum est hoc exemplum eo animo, ut videant posteri, id quod passim dicitur, omnibus in rebus modus est pulcherrima virtus, nimirum magna opus esse in tractanda juventute discretione, alias medicina fit venenum.

III Sub initium veris in publicum theatrum productus *Imperator Iovininus*, qui ob nimium fastum hominum divumque contemptor, dum in balneo lavaret, Angelo in simili Caesaris forma eiusque personam simulante, Imperio privatus, pro deliro habitus, ostiatim mendicare coactus est, donec agnosceret omnipotentem esse, qui deponit potentes de sede. Tandem mendicitate contritus, ab eodem Angelo Divinae sententiae seriem exponente in thronum repositus didicit humiliter de se sentire. Scholasticae juventutis diligentiam remunerante Comite Wolfgango Erdeödi, in praesidio Petrinia capitaneo.

Annus Domini 1637, Collegij 32.

P. S. Janešić r., L. Krajačić cas. medio anno postea reg. sem., N. Turčin conc. fest medio anno postea cas., J. Schattner rh. et pr. sch., I. Levačić syn., Mich. Sambar gr. medio anno, M.: Steph. Millei poe., Andr. Kopas a Paschate gr., Georg. Ratkaj princ., J. Dukovački parv.

II Hoc anno iterum tentarunt cives casam ligneam erigere ante fores Collegii pro incolatu alicuius civium, sed restitum illis pro omni possibilitate, et resistendum est etiam in futurum. Spatium enim, quod interiacet inter Collegii murum et opposita hortorum saepimenta, fuit olim hortus Luciani Cancinelli, quem eiusdem oeconoma Catharina haeres testamentaria cessit, ut convertatur in liberum spatium, ne nobis incommodaret, cuius cessionis etsi Senatus more suo nullum dederit scriptum, nihilominus Historiae continuator, dum hic anno elapso doceret, testatur se ad scholas longo tempore transire debuisse per lectulos et caudices caulium in eodem spatio prominentes.

Annus Domini 1638, Collegij 33.

P. S. Janešić r. usque ad finem Martii, cui in Aprili successit P. Georg. Turković, L. Krajačić reg. sem. et praef. sch., N. Turčin, cas. Fr. Tompa, poe., J. Levačić synt. M.: St. Millei rh., Z. Pop, gr., Georg Habdelić princ., Nicol. Galović, parv. — P. G. Matota post medium annum reg. sem.

II Successit in rectoratu Pri Janešić P. Georgius Turković sub initium Aprilis, cuius prima cura fuit, ut Senatum, prouti supra dictum § I. 1637 offensum, reconciliaret, estque factum multis interventionibus, disputationibus. Volebat senatus habere privilegium, cuius vigore praetenderemus beneficia oblata.

P. Rector respondebat se non agere cum Senatu iure, sed amice, nec nos venisse huc iure obtento ingressu, sed saepius invitatos, et a Senatu amicissime exceptos, adiutos in necessitatibus, et haec beneficia collata esse in extrema necessitate alendarum personarum, quae si ali non potuerint, diminuentur, si omnia subsidia defuerint, alio migraturos, nec cum Senatu litigaturos. Ad has instantias restituta sunt beneficia. Et simul rogatus P. Rector, ut una cum Senatu revideat et discernat, quis fuit benefactor S. Sebastiani, quis Fraterščicae. Obtulit se P. Rector, tamen propter varia impedimenta revisum non est.

IV Exhibita *comedia de Crispo,* praemia largiente G. D. Ioanne Ručić, tacito tamen nomine ob illius modestiam. Mortuus P. Mathaeus Vodopija, Turopoliensis Slavus, 20 Dec.; fuit aetatis 59, ex quibus Deo in Societate 30 religiose impendit, quorum pene 18 in Missione Quinque ecclesiensi, in qua simul superiorem egit.

Iz provincijskih Anua za g. 1638:

Quod ad scholas attinet, aliquantum hoc erant prioribus annis labefactatae, rursum tamen hoc anno ad pristinum suum vigorem redîêre. Ex his religiosos adierunt ordines 4. Tres S. Franciscum induerunt, unus S. Paulum P. E. Pro juventutis nostrae exercitio datus hoc anno in scenam est Crispus Constantini filius.

Annus Domini 1639, Collegij 34.

P. G. Turković, r., G. Matota reg. sem., N. Turčin cas., Ciprian. Hueber praef. sch., rh., J. Levačić syn., P. Dragovan gr., M: Georg. Miesl, poe., G. Trnski princ., Georg. Gailer parv.

I Rector Collegij tandem apposuit animum ad Collegium e miserrimis et male materiatis mappalibus in meliorem atque religiosae vitae accommodatiorem formam transmutandum. Habitabant nostri annis jam 35 in casis angustissimis e ligno pineo partim, partim e sepimento compactis, cum magna patientia, etsi cum molestiis maximis, erant enim cubicella longa orgias duas, lata orgiam unam, quae inter parietem obversum et lectum ac mensulam solum tantum ingressum et egressum permittebant inhabitatori, poedore et cimicibus plena, cum fenestella sesqui cubitali, atque ad ruinam non parum inclinata. Talium gurgustiorum ordo erat tractus ab ambitus modernae culinae spatio, usque ad procuratoriam muro civitatis impositus, in inferiori contignatione; in superiori vero spatium vacuum pluviis et nivibus expositum. Ante cubicella erat ambitus ligneus, per quem magna fuit cum cautela ambulandum etiam ad lucem, in tenebris vero qui praesumpsit, manifesto se mali casus exposuit periculo. Circa turrim modernam versus modernam procuratoriam commune Musaeum cum duabus obscuris camerulis e muro compilatum prostabat, a turri vero versus plateam inferior contignatio e muro rudissimo pro sartoria, janitoria, refectorio dispensa et culina posita erat, quae sustentabat aliquot

lignea cubicella prioribus nihilo meliora. Et quae est gratia Dei, etsi tam anguste habitaretur, non est tamen auditus aliquis facile conqueri de mala habitatione, quod mirere, ne ex illis quidem, qui alibi assueti amplis aedificiis huc mittebantur.

Tandem hac anno P. Rector, etsi plures extarent ideae futuri aedificii, nulla enim earum omnes habuit approbatores, advocavit peritum magistrum, et formatam novam omnibus consideratis delineationem, misit Romam ad Patrem generalem, a quo ubi consensum et approbationem accepisset, incepit cogitare de mediis congregandi materialia, in quorum praeparatione hunc et futurum annum impendit.

III Obijt comes D. Sigismundus Erdeödi, banus insignis, noster non tantum benefactor, sed etiam patronus, protector et promotor rerum nostrarum. Cui parentavimus in ecclesia Klanecensi die sepulturae affixione emblematica, et sermone tam croatico quam latino, requisiti a Comite Georgio Erdeödi, fratruele eiusdem.

VI Mense Maio, dum Civitatis communitas exerceret meri monopolium, nos quoque domestica necessitate cogente exposita hedera venale proposuimus, sed hedera prae foribus nostris pendula offendit Senatorum oculos adeo, ut duos e medio sui ad P. Rectorem Collegii ablegaverint mandantes, ut hederam deponamus, alioquin per illos deponendam. Respondit P. Collegii rector, nos habere ius vendendi vini eo, quod domus, quam incolimus, fuerit principis, qui Civitati in hac re non subiacuit, nobisque domum contulit cum omnibus eiusdem domus privilegiis et immunitatibus. Quo responso accepto, contulerunt illi capita et concluserunt nos urgere ad ostendenda praetensa privilegia domus, aut inhibere, ne ullus a nobis vinum emat sub poena frangendarum amphorarum, si privilegia ostendere noluerimus. Nos timentes tumultum, aut publicum despectum die quidem durante hederam in loco reliquimus, ingruente vero nocte deposuimus, quo facto illorum quoque machinamenta evanuêre.

Annus Domini 1640, Collegij 35.

P. G. Turković r., Thom. Graser cas., pr. sch., Paul. Lončarić poe., J. Levačić syn., M. Georg. Miesl, rh., G. Trnski gr., G. Gailer princ., Joan. Orgovan inf.

II Mense Januario M. D. Julius Čikulini contulit parochiam Stenjevicensem Collegio possidendam uti antea ita et modo per annos 12, quam Collegium hucusque jam per 20 annos possederat.

VII Operae in salutem animarum impensae pretium fuit. Sedata Capitulum inter et Civitatem discordia, quae saepius annis prioribus sopita nunc longe ardentiores flammas conceperat, idque ratione processionis Corporis Christi solemniis institui solitae. Videbatur dissidentium animorum ardor haud extinguibilis, siquidem nec

authoritate Apostolicae sedis per nuntium apud caesaream majestatem tunc residentem interposita sopiri poterat; nostrorum tamen patrum medio anno continuata meditatione omnis sublata hostilitas in tantum, ut Processio cum magno populi solatio et instituta et peracta fuerit cum ea et concordia et devotione, cui nihil defuisse visum fuerit.

XII Imponat coronidem anni huius historia *Nabucodonosor Rex* in scenam publicam datus, victoribus praemia largiente Comite Ioanne Drašković, Regni prorege.

Iz provincijskih Annua za g. 1640:

Ad alterius vero congregationis, quae Purificatae Virginis titulo gaudet, utilitatem et pietatem augendam, accessit Manuale vulgari lingua rursum recusum multisque salutaribus documentis et piis precationibus auctum.

Isp. Vrela i prinosi, br. 3. str. 117.

Annus Christi 1641, Collegij 36.

P. G. Turković r., A. Žerovnik, rh. praef. sch., P. Dragovan reg. sem., T. Grasser cas., M.: G. Gailer poe., Joan. Maurer syn., G. Trnski gr., G. Orgovan princ., Paul. Cyriani inf. et biblioth.

I Annus iste primus secundi saeculi, secundis rerum Collegii successibus fuit insignis, nam die 20 Junii perviglio Bti. Aloysii sacro, post 35 annorum angustias tandem futuri Collegii primus isque fundamentalis lapis positus per P. rectorem Collegii P. Georgium Turković vices supplentem R. P. provincialis Joannis Rumer, qui hanc sibi gloriam reservaverat, et pro isto primo lapide 100 Imperiales obtulerat. Cohonestarunt actum Comites Thomas et Nicolaus Erdeödi, fratres, sua gratiosissima praesentia, quorum impensis potissima pars Collegii a templo usque ad murum Civitatis protensa exurrexit in eam quae cernitur molem et perrexit feliciter auxilio aeris subministrati, imprimis ab inclyto Regno, quod unanimi comitiorum calculo ex lucro quaestoris destinavit pro aedificio inchoato flor. 1000, tribuisset supra mille adhuc 500, nisi magnates duo sinistro in Societatem affectu moti restitissent.

U školskom teatru i ove je godine, prema navodu Anua austrijske isusovačke provincije, bio igran »Babilonicus Nabuchodonosor«.

Annus Christi 1642, Collegii 37.

P. N. Sartorius r., Mich. Šikuten, praef. sch., T. Grasser cas., A. Žerovnik rh., N. Turčin gr., M.: J. Maurer poe., Joan. Pfleger syn., N. Galović princ., Christoph. Valečić parv.

I Laboris in salutem proximorum impensi hic fuit fructus. Post emaculatas in nostro tribunali conscientias salutari animarum cibo refectorum 19 prope millia e nostra discesserunt ecclesia, praeter eos qui in varijs missionibus more Societatis institutis idem a nostris operarijs consecuti sunt beneficium. Singularis fuit Missio ad praesidium Carlostadiense expedita, ubi veluti in agro incultissimo erroribus gravibus et circa Sacramentorum usum

periculosis, nec minoribus superstitionibus repleto multum operae ponendum fuit. Instituta fuit ibidem Sodalitas Mariana cum magno militis praesidiarij solatio, sed eadem vix orta, neglectu curionum in fumum abijt ne memoria sui relicta. Idem accidit in oppido Čiče ditionis Erdeödianae, ubi cum morte pijssimi dinastae per similem curionum incuriam Sodalitas Annunciatae interijt. Tales enim occupationes, quae praeter sedulum laborem nullam important praebendam, apud mercenarios pastores facile deficiunt. Absoluti duo ab haeresi.

VI Paulo laetiora canamus. Primum sit, quod Benedictus Vinković, Eppus Zagrabiensis, mense Junio celebraverit synodum Dioecesanam, cui etiam nostros duos Patres interesse voluit, qui ad Clerum sermonem habuerunt, suntque adhibiti ad sententiam dicendam in propositis quaestionibus, unde non exigua societati commendatio et existimatio accessit.

Iz provincijskih Anua za g. 1642:

Scholae cum profectu in literis, numero quoque creverunt. Supra quingentos enim scholarium censi, ex iis sacerdotio initiati quaterni, in Seraphici Francisci familiam unus adoptatus. Agendi gratiae dicendique ita per annum dederunt varia specimina, ut palmarem laudem et plausum retulerit Joseph Patriarcha in theatrum productus, cum etiam bravio donati, qui in arena literaria suos synagonistas antecelluerunt, munificentia Josephi Moscon baronis, cui ex asse actio ipsa dicata fuerat.

Annus Christi 1643, Collegii 38.

P. N. Sartorius r., J. Kirinić pr. sem., Joan. Fries cas., pr. sch., Steph. Suberle, rh., Andr. Knechtl poe., N. Turčin princ., M. Carol. Andrusius syn., Joan. Orso gr., Petr. Mitrašinović parv.

I Annus iste sterilem praebuit historico materiam, revolutis enim notatis omnibus, quae haberi poterant, paucula, quae sequntur, notatu digna reperta sunt... Scholam pro puellis erudiendis in legendo, texendo, acupingendo erectam. Et sodalium quaedam castimoniae et patientiae exempla praebita, et quaedam in laudem Congregationis S. Isidori deprompta.

U Anuama kazato je o tome ovo: Haec ruri; in Urbe ipsa consilio et Magistratuum subsidio erecta est puellarum schola in ea legere, scribere. nere caeterasque muliebres artes discunt unaque bonis moribus imbuuntur.

Annus Christi 1644, Collegij 39.

P. D. Bastelius r., J. Fries cas., M. Vernić pr. sem. ab initio anni, Fr. Tompa praef. sem., A. Knechtl rh., Udalric. Reisacher poe., Joan. Wricz syn., N. Turčin gr., P. Dolovščak princ., M. Ignat. Martonfalvai parv.

I De anni huius gestis cum proximo deque progressu nihil inveniri potuit notatum, nisi quantum scriptor Historiae hac transiens meminit partem Collegij a Templo usque ad murum Civitatis factam fuisse habitabilem...

U istim »Anuama« na str. 88 ove godine o školskom radu u Zagrebačkom kolegiju ima zabilješka:

Scholae in disciplina et vigore pristino persistunt. Humaniores agendo se ordini cuilibet probarunt, tum maxime, cum *S. Stanislaus Eppus & Martyr* praemiorum solitae distributioni praelusit; deinde cum die Parasceves ad pium animorum motum *Amoris et Doloris in Christo patiente certamen* patrio idiomate produxit. Ac theologia moralis se aspectabilem publicis casuum conferentiis ad hebdomadarias ordinarias saepius exhibuit. Crevit hoc studium auditore, qui superioribus annis non ita frequens extiterat. Seminarium ad scholarum Musices peritorum sustentationem tot iam alit, quot ad honestum concentum faciendum sufficiunt, et ut maiori cum sensu pietatis novo nostro in templo Divina peragantur.

Annus Christi 1645, Collegij 40.

P. D. Bastelius r. usque ad medium Jan., M. Lausus vice r., Fr. Tompa reg. sem., Hieronym. Richardi cas., J. Fries cas., J. Writz syn., N. Turčin gr., Sigism. Reffinger poe., Wencesl. Suoczki rh. praef. sch., M.: Nicol. Mraz princ., Andr. Makar parv.

I Etsi de anni huius calamitatibus a calamitosis Collegij incolis nihil sit notatum calamo, ipsa tamen calamitas sui reliquit memoriam non nisi lacrimis delendam. Mortuo in Januario R. P. Rectore, qui mortis prodromos secum huc attulerat, Collegium orbum optimo parente in varias domi forisque inicidit adversitates. Prima illa fuit, quod die 27. Martij orto incendio in domo viri nobilis totum, si templi mobilem suppellectilem et bibliothecae partem modicam excipias, quod annis 40 Collegium comparaverat, in trium horarum spatio in fumum abijt et in favillam, re nulla salvata, nisi quo quisque coopertus vestitu, voracem flammam attonitus fugitabat. Ortum id circa decimam noctis, ex incuria iuvenis studiosi bene poti et sub tecto inter fructus stramini impositos dormientis, nec lumine penes se ardente extincto obdormientis, saeviente borea tam atrociter, ut ubi primum se flamma per tectum vento exposuisset, tanta velocitate Ecclesiam S. Marci ocupavit, ut ex tectis eminentioribus templi totam civitatem borealibus furijs expositam intra mediam horam corripuerit; Nec locus, nec tempus erat salvandi sua nobis et misero populo; non locus nam quod ex inflammatis aedibus per fenestras eijciebatur in plateas, id voraces furum circumcursantium manus abripiebant, non tempus priusquam enim incendium hominibus primo somno sopitis innotesceret, iam supra tecta grassabatur. Domestici nostri suppellectilem laneam, lineam, literariam, monetariam partim in cellarium male munitum, partim in bibliothecam comportaverant, sed meliore modicum successu, quam si omnia in rogum sponte iniecissent. Cellarij porta ligneis et tabulatis compacta et decidentibus desuper tectorum trabibus ignem concepit, et flammae viam fecit ad interiora, quae non tantum omnia ibidem recondita consumpsit, sed vini generosissimi urnas facile 600 e

combustis vasis effudit, atque cum cineribus et ruderibus commiscuit. Bibliotheca vero per fenestellam in angulo patentem, quae nemini in oculos inciderat, ignem percepit, qui non minus, quam in cella vinaria, omnia in cineres, quae reperit, redegit.

Eodem plane impetu, quo in nostra tecta, etiam in subiectam Civitati Capituli plagam ventus ignem impulit, ubi cum cathedrali ecclesia Arce Episcopali totum conflagravit Capitulum paucis domunculis circa templum S. Mariae, (quod etiam immune mansit), relictis, imo et subiectus vicus, dictus V l a š k a v u l i c a, eodem furore ignis absumptus est. Quae damna illata sint, facile consideranti patebit. Collegium nostrum, si damna ecclesiae accenseas, (in qua intus forisque praeter parietes ambustos remansit nihil), si campanas, si scholarum ruinam, si Seminarij aedificium, facile damnum 40.000 computabis. Postquam dies illuxisset, aparuit tristissimum spectaculum nudorum parietum, prostantium caminorum et fornacum inter acervos candentium prunarum, circumeuntium complosis manibus omnis status et conditionis hominum lacrimantium et suam egestatem deplorantium turmas.

II Quia in Collegio unica pars Collegii a templo usque ad murum Civitatis paulo ante facta habitabilis muro constabat, caetera omnia ligneis trabeculis compacta pabulum ignis usque ad fundum conflagraverant ideo nullae pro nostrorum habitatione camerae restabant, nisi in communi Musaeo et vicinis duabus cameris, in refectorio culina dispensa et in turri horti nostri angulari, novi enim aedificij tectum solum perierat, caetera infra tabulata non passa damnum, eo se pauculi nostri receperant, caeteri, dissolutis scholis, per Regnum ad bonos amicos sese diviserunt usque ad autumnum. Meretur RR. P. P. Capucinorum charitas memoriam in benedictione, quorum monasterium siquidem communis cladis expers remanserat, nostris hospitium in suo conventu per triduum exhibuerunt, donec aliquibus domi, alijsque foris de mansione provisum est. Qui domi remanserant, divina sub Sacristiae fornice, etsi tecto carente, peragebant.

VII Reliqua pars anni usque Januarium sequentis insumpta est in restauratione Seminarij et partis Collegij tecti fabricatione, et in scholarum anno sequenti inchoandarum praeparatione. Prouti inchoatae fuerunt sub initium Januarij 1646; ubi et qualiter vide sequentis anni § I.

IX Die 16 Novembris huius anni obiit hic P. P e t r u s L j u b i ć, ex Hungaria e rectoratu Soproniensi redux. Cuius in hoc Collegium merita vide supra 1627, § 2. Et elogij loco paucis multa accipe. Virum fuisse omni scientia aprime instructum, Ecclesiasten zelosissimum per multos annos, prudentia singulari praeditum, ob eamque magnatibus et primoribus Regni percharum, cibi parcissimi et laboris continui studiosum, conversationis eruditae et facetae, ob quam cuncti cum eo agere satagebant.

Iz provincijskih Anua za g. 1645:

Sed non diu stetit hic numerus, nam humanitatis debitum solverunt duo, alter et ordine et numero primus, P. Daniel Bastelius, Collegii rector, alter hoc quidem numero ad ingressum anni non comprehensus, auctarium tamen illi fuerat ad exitum, eratque P. Petrus Ljubić, qui unum duntaxat ab adventu suo mensem Zagrabiae postliminio vixit.

Fuit P. Daniel Bastelius, natione Carinthus, patria Plaiburgensis, in Societate 4 votorum professus. Rectorem Zagrabiae egit diversis vicibus cum tanta mansuetudinis, affabilitatis et gratiae conversandi commendatione, ut sicut in vivis tam nostrorum, quam externorum animos in amorem sui mirifice prolectavit, ita post mortem altissimum sui in summorum pariter, ac infimorum cordibus reliquerit desiderium. Leopoldo Archiduci Austriae et caesaris Ferdinandi III germano fratri a confessionibus domi quam militiae aliquot annis inservivit. Viennae ecclesiastem et operarium pluribus annis egit... Musicam, quam figuralem vocant, primus Zagrabiae in Seminarium ac sacras, quibus Diva Catharina patrocinatur, Collegii Societatis Jesu aedes introduxit, et alendorum musicorum magnam curam habuit... Placide in Domino obdormivit mensis Januarii die 15 sub ultimam diei natalis horam.

Denique sicut hunc annum praecoci Pris. rectoris nostri, si rem humanis rationibus pensemus, exorsi sumus iactura, ita finivimus non minus, secundum humanos oculos, importuno P. Petri Ljubić ex hoc mundo decessu. Hic quia hactenus de Collegio saepius bene fuit meritus, sperabatur denuo sua prudentia et conversandi dexteritate multos nobiles ac magnates Croatiae, uti alias saepe fecerat, in magnis necessitatibus combusto Collegio munificos rediturus. Sed aliae sunt Dei, aliae hominum cogitationes. Unico enim ab adventu suo ad Collegium Zagrabiense auramque patriam mense ex hac temporali ad aeternam, ut pie speramus, migravit civitatem 16 Novembris die.

Fuit natione Croata, 4 votorum professus, vir tam aestate, quam meritis iam coelo maturus, aetatis annum 64 a 28 mensis Junii die agere coepit. Vir erat per omnem vitam divinae gloriae imprimis studiosus ac fervens spiritu, et quantumvis viribus exhaustus esset, nunquam tamen destitit laboriosus senex scriptis suis haereticam impugnare pravitatem, Varasdini cum Residentiae initium cum socio faceret, fortitudinem animi in paucis pro gloria Dei ac Societatis incremento ostendit. Nam cum civitatis incolae partim haereseos, partim invidiae veneno depravati, Patrem cum socio a Civitate exules vellent instarentque insolentius, tanta se illorum, contemptis minis omnibus, insolentiae opposuit constantia, ut exire ultro omnino recusaret, mortemque potius, aut vim quamcunque, quam intentabant, pro Dei gloria sustinere paratus esset. Vicit constantiâ insolentes, malitiamque animi magnitudo, qua se animose nec quicquam trementibus objecit. Missione cum caesareo ad Portam Ottomanicam legato functus est dexteritatis iuxta et virtutis commendatione. Octodecim prope annis variis in locis ex altiori pulpito semen Evangelicum in agrum Dominicum solers et indefessus agricola sparsit; imbuendis doctrina Christiana rudibus, annis facile tribus incubuit pietati et formandis ad institutum Christi civium moribus, quatuor in Congregatione annos fructuose impendit. Denique ut plurium officiorum summam, quibus in Societate laudabiliter functus est, paucis perstringam, Rectorem Zagrabiensem per annos tres et medium aliaque inferioris ordinis munia diversis vicibus tam in Collegiis, quam Residentiis et Missionibus inter magnas saepe rei familiaris angustias et adversariorum contradictiones per annos complures obivit. Ipsius doctrina et proximum iuvandi ardor eam illi apud saeculum conciliarunt nominis aestimationem, ut tanquam vir admodum religiosus et literatus, uti erat, passim ambiretur, et in gravioribus dubiis consuleretur: quae duo per omnem vitam suam feliciter coniunxit. Vitae bene actae par exitus respondit; nam cum per integrum ab adventu suo mensem Zagrabiae gravius, quam antehac cum tussi et calore hectico colluctans, persentisceret tandem Domini sui prodromum appropinquare, ut nullum religiosi viri officium pratermiserit, nihil amplius in votis habuerit,

quam de corporis egastulo ad filiorum Dei tranfserri libertatem. Rogavit superiorem, ut nulli ad se admitterentur saeculares; et si quis ex nostris visitatum venirent, ea loquerentur, quae pro aedificatione forent et tempore. Tria pro tunc hominum genera tolerare se non posse asserebat. Unum eorum, qui ipsi fracto et attrito seni longam vitam apprecarentur; alterum, qui de ipsius gestis ac meritis facerent mentionem; tertium, qui de dolore, quo ex ipsius decessu magnates aliqui afficiendi essent, loquerentur. Primum rem inutilem, alterum tentationem, tertium vocabat vanitatem. Ad supremum denique diem, qui erat 16 Novembris, cum perventum est, devotus semper S. Barbarae sodalis ac cliens, sacro pro ultima lucta denuo instrui petiit viatico. Quo instructus aliqua quietis morâ interpositâ, quam in gratiarum actionem impenderat, oculis deinceps in coelum fixis tam diu supinus haesit, donec demum ad inclamata sacrosancta Jesu ac Mariae nomina, expansis primum brachiis moxque in crucem supra pectus repositis sub tempus prandii sacramentis munitus, quasi a pientissimo hospite, quem paucis horis ante acceperat, ad coeleste evocatus convivium, placide sibique ad extremum prope halitum semper praesens, ex hac vita migravit.

Annus Christi 1646, Collegij 41.

P. M. Šikuten r. a 26. VI., M. Lausus vice r. usque ad 26. VI., postea praefectus aedificii vel potius restaurationis, Fr. Tompa pr. sch. & sem., S. Reffinger rh. & poe., M. Bernard. Diestl syn. & gr., A. Makar princ., Nicol. Rutkaj parv.

I Accomodata erant aliquot cubicula supra refectorium, culinam et caeteras aediculas, de quibus supra 1639 § I pro nostrorum habitatione e ligno pineo tumultuario opere, etsi sat angusta, in tali tamen rerum omnium defectu sat commoda, in quibus nostri habitarunt ultra decennium. Verum quia scholae ruinatae tam brevi tempore exurgere non poterant, obtentum est ab Comite Thoma Erdeödy, constantissimo societatis patrono, protectore et benefactore, ita etiam ab urbano Senatu, ut ille domum suam vulgo Luciani nominatam, hic vero partem civilis curiae cederent et accomodarent pro tanto tempore ad usum scholasticae iuventutis, (quae dilapsa, in otio stertebat), donec Gymnasium suo vigori restitueretur. His itaque dispositis, et nostri per Regnum dilapsi ad labores revocati, et qui in Seminario hospitabantur ad noviter erecta habitacula transportati et demum sub initium Januarij 1646ti praesentis initium ordinarijs Scholarum exercitationibus datum, quatuor professoribus iuventutem copiosam in 6 classes divisam instruentibus.

II Continuarunt scholae in aedibus et curia civica ab initio Ianuarii usque ad Novembrem anni praesentis angustae satis ob iuvenum ad literas avide concurrentium multitudinem. Sed labor fuit molestissimus exercendi munia consueta Societatis ex defectu Ecclesiae. Illa enim intus quidem coemento ab ambustis parietibus deciduo repleta et defoedata caeterum plane vacuit vacua et desolata, supra vero tumultuario tectulo e pineis asserculis compacto contra imbres continuos semimunita cum fuerit, praeter bina ternave sacrificia, quae in Sacristia male tecta peragebantur, caetera omnia in Templo Parochiali fieri debuerunt. Facile consideranti patebit,

quanto cum labore hiemali tempore vel maxime per lutum et imbres praelucente, per tenebras laternula ad singula sacra, ad excipiendas confessiones quotidie medium per forum itandum fuerit. Nihilominus Deo auxiliante et pecunia mutuo accepta suppeditante operas, aggressus est tam Scholarum, quam Ecclesiae R. P. Rector, quod utrumque a mense Iulio usque ad finem Novembris sic accommodatum fuit, ut sub Calendas Novembres studiosi in Gymnasium migraverint, in Ecclesia vero festum Divae Tutelaris Partheno Martyris die 25 eiusdem solemniter sit celebratum cum summo populi applausu, nec minore accursu, qui si non maior certo non minor fuit, quam annis florentissimis.

III Ad hunc tam festivum et prosperum progressum subvenit inclytum Regnum, quod, in solemnibus comitijs die 28 Junij celebratis unanimi consensu designavit pro Scholarum reparatione accipiendos e cassa Regni Flor. Rhen. 800. Ad hanc vero liberalem oblationem plurimum movit proceres Comes Ioannes Drašković, Regni banus et paulo post Hungariae palatinus inauguratus, qui non tantum in consessu efficater pro nostra peroravit necessitate, sed etiam magnam copiam fabrorum lignariae artis peritorum e propriis subditis subministravit, immo etiam operas Regni, ut vocant, cum judice nobilium per unam hebdomam pro dolandis asseribus submisit. Ipso etiam die conventus nostro religioso prandio refici dignatus, sub quo a studiosa juventute s y m b o l i c e s a l u t a t u s, filiolos suos, qui tunc nostros inter discipulos numerabantur, unice commendavit discessitque ad Diaetam Hungaricam, optimus Societatis patronus magno sui relicto desiderio, nec inde amplius in patriam reversus unquam.

VI Caeterum post pluviosam aestatem hiems fuit mitissima veris instar, quae prodromus fuit morborum et caritatis annonae sequenti anno ingruentis, de quibus suo loco. Quia huius etiam anni literae annuae nullibi reperiri poterant ideo quid quove progressu cum proximo laboratum sit, nihil adnotari poterat... Illud omittendum non censui, quod mense Septembri h o r r i b i l i t e r r a e m o t u concussa sit civitas intra horas duodecim, bis, non quidem diuturno, sed vehementissimo, quo fornix Ecclesiae multis pluviis labefactatus, ruiturus in illo tremendo fragore putabatur, nihil tamen laesus, ideoque de illius depositione, quod conceptum erat consilium, mutatum est.

I z p r o v i n c i j s k i h A n u a z a g. 1646:

I n C o n f i n i i s magnum est excitatum desiderium nostrorum, quorum fama exciti confluxerunt undique mortales et conscientias varie implicatas, quas suis parochis non fidebant, sacerdotibus nostris aperuerunt, fructum et consolationem animi non vulgarem inde consecuti. E x c u r s u m e s t C a r l o s t a d i u m, celebre contra Turcas praesidium, nec sine consolatione praesentium, ad concionem porro m a t u t i n o s c l a v o n i c e, et v e s p e r t i n o g e r m a n i c e habitam, summi aeque ac infimi concurrerunt, et quia in concionibus actum crebrius de placanda numinis ira per synceram peccatorum confessionem, pene

omnes, qui hoc in praesidii loco commorabantur, ad sacerdotis nostri pedes sua peccata deposuerunt. Ibidem **sacro Parasceves die data est in theatrum Anima vinculis peccatorum irretita, per suspiria ad Deum et gemitus se convertens,** qua conversione ita commoti fuerunt spectatores, ut viri etiam nobiles continere non possent lacrymas. His omnibus rebus perfectum est, ut sicuti nostrorum adventum exceperant magna significatione laetitiae, ita discessum eorundem prosecuti fuerunt pari significatione doloris. Haec foris.

Annus Christi 1647, Collegij 42.

P. M. Šikuten r., Fr. Tompa pr. sch. & sem., S. Reffinger rh. & poe., Gaspar. Cornaeus cas., M.: B. Diest syn., Georg. Knifetz gr., N. Mraz princ. & parv.

II Obiit Viennae mense Aprili comes Nicolaus de Frangepanibus, cuius testamentum piumque legatum pro fundatione amplissimi Seminarii hic Zagrabiae erigendi magnos huic Collegio attulit labores et difficultates insuperabiles, quod tandem malevolorum studiis in fumum abiit, ut post videbitur.

VI ... Occasionem laboris dedit Wolfgangus de Frangepanibus, qui in cuiusdam e nostris concionatoris funebri sermone adeo Societatem adamavit, ut illius homines ad continuam in aula sua mansionem a Superioribus expetere decreverit, quod quia illi iustis respectibus denegatum fuit, crebro per annum hunc et futuros nostris ad illius solatium excurrendum erat, tum ad arcem illius Breseciam in finibus Styriae sitam, tum ad nobile celeberrimumque simul et populosissmum praesidium Carlostadium croatico et germanico populo, electa etiam tam Patriae, quam vicinarum provinciarum nobilitate refertissimum.

A nostris eo excurrentibus neglectum est nihil, quo populus magnae vivendi libertati assuetus et zelosorum pastorum cura destitutus, ad meliorem vivendi formam christianamque pietatem et Sacramentorum rite percipiendorum usum revocaretur. Usitatum erat peccata propria alteri committere confitenda, et hoc sive verecundia, sive sacerdotis inopia ipse reus manifestare non posset, maxime vero moribundi in confinijs et conflictibus usurpabant modum istum peccata sua manifestandi. Omnia plena erant amuletis magicis contra arma, pro fortuna et futurorum eventuum cognitione, filtris amatorijs, schedis superstitiosis quarum gestatione et obliteratis quotidie certis orationibus putabant, se non posse mala morte mori. In confessione summa ignorantia, adeo ut putaverint se rite confessos, si dicerent se peccasse cogitatione, verbo, opere, se non servasse Divina praecepta, se esse quotidianos peccatores, se male locutos et operatos. Et haec oppugnare erat tangere pupillam oculi non tantum vulgi, sed etiam primae nobilitatis. Tulerat non nemo religiosorum spe largioris eleemosynae, Roma indulgentiam plenariam pro invocantibus sacra Jesu et Mariae nomina in mortis articulo, hanc male explicatam in

magnos abusus trahebant milites: dum enim signum daretur ad egressum, quem alarmam vocant, stabat in ponte praesidij quispiam sacerdos, qui egredientibus contra hostem Jesum et Mariam inclamabat, hunc clara voce imitati putabant, se ab omnibus peccatis absolutos ac proinde, si reduces in confessione de peccatis in particulari interrogarentur, reos quidem se esse fatebantur, absolutos tamen in nomine Jesu et Mariae. Haec et his similia grandis erat labor eliminare, effecit tamen labor pertinax, qua in concionibus, qua privatis congressibus, ut plurima pars praesidiariorum etiam primariorum ad nostrorum aures vitae praeteritae errata a pluribus annis deponeret. Iucundum est, quod vir magnae nobilitatis e primis capitaneus Spiritu sancto motus Patrem nostrum ad conclave secretum vocaverit, fassus se dubitare, utrum vita sua recte confessus sit, ac proinde rogavit, ut Pater sibi non aliter, quam puero per examen confessionem dictaret ad calamum, quam secundum Patris instructinem conscriptam die sequenti cum magno dolore et lacrymis pronus ad genua recitavit, nec contentus hac humilitate, etiam deposito gladio vir quinquagenarius baro, primarius officialis, Patri, de cuius manu Eucharistiam suscepit, ad Sacrum ministrare voluit. Caeterum dici non potest, quanto cum gaudio et accursu non solum praesidiarii, sed etiam finitimi pagi nostrorum adventum acceperint, innumeri ad conciones et exomologesim accurrebant, adeo ut tandem portae praesidij occludi debuerint diebus festivis ad arcendam populi compressionem et militum incommoda. Sacro die Parasceves productum in publicum theatrum spectaculum illic locorum numquam antea visum. Fuit illud *Isaac novi testamenti Christus ex mandato Patris iussus aram crucis conscendere,* tantis lacrimis et gemitibus spectatum, ut nisi qui vidit, vix credere possit.

Praeivit caeteris exemplo una cum filijs et consorte ipse Comes Wolfgangus generalis, qui quoties adessent nostri, ad eos conscientias suas adferebant, continui nostrarum concionum auditores, quas etiam per colloquia mensalia crebro repeti cupiebant. In eorum aula labor non fuit infructuosus, sublatae enim magna ex parte violentae et militibus usitatae compotationes, colloquia mensalia spurcitijs referta ad pios et iucundos discursus, et morales disceptationes commutata, creber sacramentorum usus inductus, uti et Angelicae salutationis binum quotidie signum. Adeo ut passim faterentur commensales Illmorum Comitum se a mensa generalis meliores discedere, quam a multis concionibus. Publicus etiam erat clamor Carlostadium brevi futurum aliud, si tales religiosos habuerit inquilinos.

VII Finem impono Missioni fructuosissimae, innumeri Deo reconciliati, sublati libri haeretici et magici, uti et amuleta et schediasmata Satanae, expulsa e praesidio scorta infamia, prohibita authoritate Illmi Generalis diploma Caesareum inhibitorium duella, idque sub amissione stipendij et gratiae, et

relictus quod maximum est bonus odor et summum Societatis desiderium...

Iz provincijskih Anua za god. 1647:

Ad augendam huius populi devotionem et pietatem, feria VIta Christi patientis datus est in scenam **Isaac, Novi Testamenti Christus, conscendens aram sacrificii, iubente Patre,** quae res magnos effecit animarum motus, spectata cum lachrymis et approbatione multorum. Constanter laboratum est, ut scelera, quae in hoc militare praesidium irrepserant, quantocius extirpata eliminarentur, plurimi subtracti sunt libelli et schedae et amuleta magica, quae usurpabant contra vim armorum militarium, quibus se invulnerabiles putabant, eorum loco inductus est usus Agnorum Dei. Libri haeretici, quos Germanus detinebat miles, subtracti.

Annus Christi 1648, Collegij 43.

P. M. Šikuten r., B. Milovec pr. sch., G. Cornaeus cas., Fr. Tompa pr. sem., Gabr. Dietenshamer rh., M.: Christ. Rosacinus poe., G. Kniffetz syn., N. Mraz gr., Franc. Borošić princ. Vit. Vitellius inf.

I Inundavit annus iste multis calamitatibus publicis et privatis, quae Collegium multis implicuerunt difficultatibus. Fames ingruit publica in tantum, ut passim sub saepimentis et parietibus cadavera fame extinctorum invenirentur, concurrebant undique famelici non tantum e Regno, sed etiam e vicina Carniolia fugitivi et palabundi coloni dominorum, sperantes se hic famis asillum reperturos, sed aegestas civium multis abreviavit manus. Data est seges nostris Patribus exercendae misericordiae, quae, quantum fieri potuit, impensa est multis, quâ vivis impetrato a potentioribus subsidio, quâ procurata defunctis sepultura et linteolis ad obtegenda nudorum et miserabili modo exhaustorum cadaverum, ossa potius quam corpora. Enituit in hoc misericordiae exercitio quotidiana charitas P. Collegii rectoris, qui inito pacto cum Joanne Zakmardi, Collegii nostri vicinissimo, alternis inter se partitis vicibus quotidie aluit 100 pauperes ad portam domus longo ordine per protensam plateam discumbentes, subventum illis leguminibus, pane non cribrato, caulibus et caeteris hortensibus, nonnunquam etiam pecuniolâ inter eos divisâ, quae rarius dabatur, quia quod pecunia emeretur, nihil prostabat in foro. Duravit haec largitas usque ad maturam messem.

II Praecessit famem comes fere semper individua, pestis, quae primo statim autumno anni elapsi, suspitione tantum praevia innotuit, postea manifesta virulentia debacchari incepit per suburbia tam Urbis, quam Capituli, quae etsi muros Civitatis non transgressa fuerit, scholarum tamen inchoationem et progressum penitus interclusit usque ad mensem Majum, etsi enim grassante lue nemo in Civitate afflatus, multo minus enectus fuerit, tamen providentia senatus strenue vigilante nemini aditus patebat intrandi, nemini fas excundi, qui redire cogitabat. Familiae nostrae praediali victus per

fenestram muri subministrabatur, ita etiam literarum commercium non nisi per murum ibat redibatque usque ad Februarium.

III E toto collegii numero sublati e vivorum numero tres aetate provecti et in stadio religiosae vitae bene meriti. Primus fuit P. Martinus Lausus Zagrabiensis, amplius quam 20 annis in curis et laboribus huius Collegii versatus, procurando rem oeconomicam. Vir erat industrius, nulli parcens labori, quo minus negotia sibi concredita ad optatum finem deduceret. Postquam a viro nobili enormi percussione, (de qua anno 1645, §. III sat extat), confractus fuisset, numquam integra valetudine fruitus, satagebat tamen pro viribus, ut officiis suis non deesset. Letalis morbi initium sumpsit ipso die dedicationis ecclesiae, quo ultra vires et febricitans in confessionali poenitentibus aures praebuisset ultra meridiem; impransus decubuit, et quarta post die, quae fuit 13 Maij, occubuit aetatis anno 53, initae Societatis 32. Coadiutor spiritualis formatus, homo in se durus, in alios facilis et comis, integro sexennio ante mortem coena abstinuit. Superiorum observantissimus. In Dei Matrem singulari pietate praeditus.

Alter fuit P. Gasparus Cornaeus, natione westphalus, suedici belli furore adactus e Rheni in hanc Provinciam Austriae.

V Testamentum Comitis Nicolai de Frangepanes, cuius mentionem anno praeterito §. 2 iniecimus, campum hoc anno aperuit laboris immensi et, nescio quo divino consilio, numquam emensi. Ut enim primo Comes Viennae mortuus est, veluti dato signo tot adversarii convolarunt, et coniunctis in unum viribus et consiliis oppugnare non destiterunt tum piam ipsius dispositionem, testamentum miris modis detorquendo et exponendo, tum Societatem ad illicitas obligationes cogendo, tum iurisdictionem, inspectionem, protectionem, dispositionem sibi arogando, tum denique pecuniam, cuius 17 millia in conservatorio Capituli pro omni Seminarii futura necessitate deposita erant, extorquendo, et haec vel maximam movebat orexim hominibus, qui privatum commodum praehabent publicae patriae utilitati. Itaque frater defuncti primus se in sepulturam, quae alteri testamentô erat commissa, ingessit, et huius praetextu e conservatorio Capituli milia 7 flor. Rhen. absque omni difficultate obtinuit, contentusque sua portione nihil se amplius in negotium saltem pûblice ingessit. Bona enim testamentô legata cum fuerint testatoris aquisita praetendere non potuit.

VI Pertexamus telam, quam sumus adorsi. Interim donec hic disceptatur de lana fere caprina, adversariis quaestiones super quaestiones moventibus comes a Lichtenstein, Moraviae Capitaneus et simul tutor pupillorum baronis cuiusdam Hoffman, instantissime urget et praetendit apud Tribunal Moravicum et Bohemicum, ut arx Altechain pro Seminario Zagrabiensi testamentô Frangepanicô legata suis pupillis Hoffmanis tradatur, eo quod illis esset hipothecata sub 32 millibus flor. Moravicorum, quam arcis traditionem etiam vivente Comite testatore multis litibus urserat. Erat arx in maximo occupationis periculo Ideo R. P. Rector Collegii abire coactus est in Moraviam ad occupandam arcem, in cuius occupatione et hic et ibi maximas expertus est difficultates, nihil Imperatoris Ferdinandi III singularibus favoribus, decretis mandatis suffragari aut evincere valentibus. Difficultas prima fuit in testamento originali, quod in Capitulo Zagrabiensi conservabatur, et nullis precibus a Capitulo obtineri poterat, solum par vidimatum extradederunt, quod iuxta statuta Moravica non sufficiebat, originale in prima, ut aiunt, figura requirebatur, quem defectum nec speciale optimi Caesaris decretum supplere poterat, Tribunali Bohemico contra nitente, (sentiebant dominium tam amplum dari alienigenis), haec causa

fuit morae longioris, urgendum enim erat Capitulum duplici suae Maiestatis mandato ad extradandum originale testamentum, quod tandem coacti dederunt non Patri Rectori, nec alicui de societate, sed per unum canonicorum expensis Seminarii conductum transmiserunt Joanni Drašković, Hungariae palatino tunc Viennae vel ni fallor Posonii commoranti, per quem tandem transmissum est Moravico Tribunali Brunam. Vigore huius urgente Imperatorio decreto tandem die 10 May traditum est cum arce dominium in manus Patris Pauli Leskovar, veluti plenipotentiarii Rectoris Zagrabiensis. Sed non diu fuit secura possessio, ut annis sequentibus videbitur.

VII Praeposito illius temporis, (qui nescitur, quo zelo incensus et in hoc et in aliis Societatis progressibus semper se contrarium exhibuit), stimulante, D. Eppus Zagrabiensis et familia testatoris moverunt novam difficultatem, adhuc antequam dominium in manus nostras traditum fuisset. Volebant illi, velut tutores, executores et protectores testamenti ipsa testatoris ultima voluntate instituti, habere reversales inusitatas a Societate, quod nimirum impedire nolint, multo minus resistere, quo minus Eppus Zagrabiensis pro tempore existens prouti et in Capitulum sint inspectores directoresque Seminarii, prouti moris est in Seminariis Italiae Romae et alibi Societatis curae concreditis, et prouti ipse testator in suo testamento inspectionem supranominatis commisisset. Verum enim vero quia testator illam a se commissam inspectionem speciali codicillo paucis ante mortem diebus limitaverat, totumque ius Seminarii Societati more aliorum Provinciae Austriae Seminariorum commiserat, nec aliunde eam ad aliquas reversales dandas obligaverat, talem rem insolitam et praeiudiciosam Collegii Rector de plano renuit et denegavit, ita iudicante R. Pre Provinciae praeposito una cum suis, quos a consiliis habebat. Inde supra nominatus Praepositus Zagrabiensis omnem conatum adhibuit, ut dictum codicillum anullaret, seseque in omni negotio huius Seminarii adversarium ostenderet, quod fecit constantissime. Interim Altechinium, etsi prae manibus esset Societatis, plurimas tamen impetitiones ex rubiginosis et antiquatis praetensionibus eruderatas sustinuit et expedivit. Dominis tutoribus et executoribus multa disputantibus, nihil decidentibus, deque colore et forma vestium de calceis, de pileis et mensura potus pro futuris aluminis catalogos texentibus, de bonorum vero conservatione ne minimum solicitis, ut patebit futuris annis. Addere possum pro futura posteritatis cautela et instructione. Si bonus testator tot obstetricibus nobilissimum piae voluntatis partum non commisisset, sed unius Societatis curae fidei et industriae commendasset, iam Patria adulto foetu gauderet thesauro pretiosissimo, quem centenis aliis annis non reperiet. Reiecto itaque Seminarii infelici successu in tempora, in quae incidit, in reliquis Collegii progressibus calamum occupemus.

XI Mense Junio inchoato ad instantiam Senatus caeterorumque regnicolarum inchoatae simul fuere scholae, quibus epidemia valvas occluserat, uti praemissum est. Affluxere in magno numero auditores, praesertim Varasdino, ubi fatale incendium, Residentia Societatis et scholarum parietibus in favillam redactis, studijs locum sustulerat.

XIV Excursum iterata vice Carlostadium ad Nascentis et Patientis Salvatoris ferias cum fructu uberrimo et Societatis mira commendatione summoque perpetuo habendae desiderio. Tres ibi eiurata haeresi ad Ecclesiae gremium repositi, illustriores personae, quae sacrum tribunal abhorrebant, inductae, ut absque horrore sacerdotibus nostris se iudicandas praeberent. Reis impetrata venia, crudeliora proposita mansuetudinis emplastro mitigata. Libri ab haeresi et praestigijs infames Vulcano traditi. Die qua patientis Christi memoria recolitur,

datus in scenam innumerae spectatorum multitudini idem Servator vivus, in cruce pendens, Matris et coelitum lacrimis deploratus, a solo peccatore illusus, irrisus, vim lacrimarum tantam in ipsis illustrissimis viris et heroibus excivit, ut palam dixerint, se ne parentum charorumque mortem tot lacrimis deflevisse. Debuerunt versus lingva vernacula in proscenio recitati describi et divulgari, quo teneriores affectus renovarent et foverent. Tot poenitentibus sacerdotes bini aures praebere debuerunt per dies 14, ut vix quieti et refectioni tempus invenerint, cum tamen saepius ad populum eis dicendum fuerit.

Iz provincijskih Anua za 1648:

Libri ab haeresi et praestigiis infames subtracti. Die, qua memoria servatoris nostri tormenta recolimus, datus in scenam idem Servator e Cruce moriens, maestissimae Matris, Caelitumque lacrimis deploratus. Placuisse contestatae sunt spectatorum etiam nobilissimorum lacrimae, quorum plurimi asserere non dubitarunt tantum in hunc usque diem nunquam a se lacrimarum profusum, quantum ad hoc amoris divini proscenium. Quorum accensi teneriori affectu animi expleri non potuere, nisi versus lingua vernacula recitati ipsis consignarentur.

Annus Christi 1649, Collegii 44.

P. M. Šikuten r. usque ad finem Junii, N. Sartorius vice r., B. Milovec pr. sch., Christoph Staierer cas., Joan. Misch rh., Joan. Sumereker poe. chori praef., soc(ius) P. reg. in sem., M.: N. Mraz syn., Joan. Tomašić gr., Fr. Borošić princ., Steph. Levačić inf.

I Sub initium anni huius comes Nicolaus de Zrin in officium proregis, banum vocant, Varasdini promulgatus et installatus est, quem elapso quadrimestri hic hospitem in hospitio suo Gymnasium nostrum symbolico apparatu salutavit, praesente maxima procerum corona. Qui apparatus etsi tumultuarius et extemporaneus fuerit, ita tamen Dno bano arrisit, ut non tantum publico applausu exceptus fuerit, sed etiam ab ipsomet prorege in scripto expetitus

VI Nostrarum vero scholarum alumni, quod mirum, etsi quotidie tot inter funera versarentur, nemo tamen de fuga cogitavit, ob quam animi constantiam, ut pie interpretabantur toto anno nisi tres, et illi non morbo grassante, sed aliis vexati, extincti sunt. Hac magnanimitate interveniente completis decem mensibus scholae continuatae sunt absque omni perturbatione cum solito fructu, quod a quadriennio factum non fuit.

Annus Christi nati 1650, Collegii 45.

P. N. Sartorius vicer., usque ad Aprilem, postea L. Bagnus r., B. Milovec praef. sch., Fr. Tompa reg. sem., Joan. Misch rh., I. Sumereker p. & soc. reg., M.: Joan. Tomašić syn., Fr. Borošić gr., St. Levačić princ., Joan. Merešić parv.

I Anno hoc terni viam aeternitatis, ut speramus, beatae ingressi nobis valedixerunt. Primus fuit M. Andreas Galović Zagrabiensis, qui huc e prima

Societatis probatione ad docendos parvulos destinatus advenerat phtisico astmate plenus... Alter successit Mense Maio P. Jacobus Kirinić, collegii procurator, fuerat de more huius Collegii ad Festa Paschalia ad bona pro subditorum pauperum spirituali solatio et subsidio ibi maligna febri correptus, decubuit et morbum praesumptuosa magnanimitate contempsit... Natus erat mundo in vice trans Zaviano, Nova Čiča nuncupato. Coadiutor spiritualis formatus variis in Collegiis qua ministri, qua procuratoris munere functus, hic etiam annis pluribus ad populum cum laude dixit, postquam in Hungaria molestis et laboriosis missionibus sese impendisset. Vir in actionibus suis serius et religiosae disciplinae zelosus amator et promotor. Binos secutus est ipse R. P. Rector, Leonardus Bagnus, qui postquam decima die Aprilis redux e procuratione negotiorum Seminarii ad clavum gubernationis consedisset, vix duarum hebdomadum spatio, desiderata fruitus valetudine, in morbum ex effusa bile incidit, quam paulo post subsecuta manuum pedumque contractio tanta, ut ne cibum nisi alienis manibus sumere potuerit, tandem phrenesi correptus, etiam usu loquelae destitutus, prorsus inhabilis evasit, multis variisque medicamentis nihil iuvare valentibus. Demum 31 octobris illucescente, iterata phrenesi concussus vivere desiit. Natus Flumine in Liburnia. Vota quatuor professus. Scientiis bene instructus, quarum talenta abunde declaravit qua moralem theologiam saepius, qua philosophiam Viennae docendo. In Deiparam ferventi ardebat affectu, quo eiusdem Sodalitates erexit et rexit cum singulari profectu. Vir fuit in omnigena virtute consummatus, naturam suavissimam a Deo nactus, desolatorum omnium aptissimus consolator, pollens singulari dexteritate agendi cum studiosa iuventute, quorum plurimos solida imbutos virtute ad varia religiosorum domicilia transmisit, semper sibi visus similis, quasi omni bile careret semper laetus et hilaris honoris divini promovendi appetentissimus, unde et morbum unaque mortem ei obvenisse credimus, quod in Seminario Frangepanico cessuro in magnum divinae gloriae incrementum, (cuius vehementissimo erigendi tenebatur desiderio), undique malevolorum et Societatis progressibus invidorum hominum studiis via ipsi praecluderetur. Rexit Collegium Fluminense et modico tempore istud, quamvis senio confectus longiore tamen dignus vita. Obiit in morbo diuturno saepius exomologesi etiam generali et Eucharistia munitus paucisque ante mortem diebus salutari unctione delibutus.

II Quam molesta et importuna fuerit horum mors Collegio, (cuius incola nullus fuit, qui malignis caloribus tentatus non fuisset, adeo ut saepe tres quatuorve saniores totius collegii domestica et scholastica munia obirent), consideranti facile patebit. Nam loco magistri sub initium Januarii defuncti donec alius subministraretur, schola infima per saecularem doceri debuit. Defuncto vero procuratori cum nemo fuerit qui substitui potuisset, Seminarii regens suam et Collegii oeconomiam administrare debuit cum magna negotiorum et proventuum perturbatione et confusione. Seminarii vero Frangepanici periculo qui subvenire posset, nemo erat defuncto Patre Rectore gnarus, in quibus negotium terminis versaretur.

IV Ut videant sciantque posteri, a superioribus huius temporis nihil fuisse neglectum, quo minus Seminarium Frangepanicum suum sortitum sit effectum. R. P. Rector ut primum in Aprili rediit, omnem curam eo impendit, ut pecuniam pro exoluenda Hoffmanorum pupillorum hippotheca compararet. Invenerat 2000 fl. in penu domestica, quae pro futura aedificii ampliatione destinata fuerant, haec mutuo contribuere paratus erat, erat etiam summa non contemnenda e proventibus Altichanensibus comparata et a tot litibus superatis residua. Incepit ergo instantissime agere cum Eppo,

qui ex Praepositura ad Infulam fuit promotus, in suo tamen erga Scttem animo constans, egit qua precibus, qua argumentis cum Capitulo caeterisque testamenti executoribus, ut illa 10 m. pecuniae Frangepanicae in conservatorio Capituli per testatorem pro exurgentibus Seminarii necessitatibus deposita extradarent, et si illâ pecuniâ, (quod praetendebant), pia legata testatoris solvenda essent, obligabat Seminarium ex suis proventibus piis legatariis proximo quoque tempore satisfacturum, quod fieri poterat, cum proventus annuus Seminarii 5000 superabat, pia vero legata una cum familiaribus ut nominabant legationibus vix summam unius anni proventuum excedebat, sed in cassum omnia ivere, nihil preces, nihil rationes, nihil pericula reoccupandorum Altichain bonorum praevalebant, unum hoc opponebatur, pios legatarios non posse expectare compensam Seminarii, super hoc una controversia super alteram excitabatur de rebus nullius momenti. In his tricis aestas tota transacta, effectum nihil, donec P. Rector viribus, manibus, pedibus, loquella destitutus, inchoato Octobri mortuus est, Seminarii cursus ad ultimam ruinam dilatus.

VI In comitiis Hungariae movebant haeretici multa de exclusione Societatis, vel si hoc evincere nequirent, saltem ut bonis stabilibus privaretur. Idem G. D. Ioannes Zakmardi protonotarius et simul Regni ablegatus, de Societate in Sclavonia commorante solicitus, ne eodem turbine involveretur, nobis inscijs obtinuit diploma sigillo Regni munitum, quo Societas in Sclavonia commorans prorsus immunis eximitur ab omnibus Articulis vel decretis contra Societatem Hungariae inquilinam, vel emanatis eatenus, vel imposterum emanaturis. Quod diploma nobis redux hic praesentavit, optimus et fidelissimus patronus. Habetur in Archivio diploma.

VII A festo Corporis Xti usque ad finem anni scholastici studiosi nostri singulariter insolentes et contumaces non cessarunt tumultuari eousque, ut etiam scholas frameati et baltis armati ingredi praesumpserint. Processionem Corporis Xti interruperunt, eo quod cives nimis multos sclopetarios concives ad vexillum civicum post studiosos collocassent. Mense Julio una nocte devastarunt agros demesso frameis florente panico et dissectis hortensibus fructibus caulibus et caeteris incipiendo a S. Rochi Sacello usque ad lateritiam venerab. capituli. Miserabile fuit spectaculum audire lamenta tot pauperum plorantium sibi et prolibus panem et cibum sublatum esse. Hac insolentia moti tani capitulares, quam cives unanimi consensu statuta fecerunt horrida contra studiosos, quorum unum erat, ut quivis civium, qui studiosum in hospitio haberet, sub mulcta 12 flor. teneatur senatui indicere, si studiosus apud se hospitans per noctem abfuisset.

Alterum amissis aliis, ut quicunque studiosorum post signum Angelicae salutationis extra hospitium inveniretur per satellites ad carcerem traheretur. Et si fuisset nobilis die sequenti dimitteretur regno accusandus, si vero minoris conditionis, a senatu examinatus pro condigno puniretur. His statutis Collegii Rector non potens communi furori resistere, consentire debuit. Alias in promptu erat, ut sub gravissima poena omnibus studiosis hospitia denegarentur.

Tumultus in supra nominata processione factus occasio fuit, ut in pervigilio Octavae senatus miserit binos e suo numero quaesitum ad Collegii Rectorem, utrum contenti simus, ut imposterum cum vexillo civitatis tantum

18 cives armati procedant post studiosos? Responsum est illis tumultum illum nobis insciis factum, nec studiosos per suos professores redigi potuisse in ordinem, eo quod studiosi potiori parte nobiles admixti etiam magnatibus graviter sentiant se contemni a mechanicis, nosque non posse eos cogere ad cedendum praerogativae nobilitari absque offensione totius regni. Si tamen domini cives non plures, quam 18 cum vexillo procederent dacuros operam, ut imposterum processio pacifice cum utriusque partis satisfactione peragaretur, quod et factum est. Prius autem processerant 80 paria, ita ut vexilla mechanicorum tantum comitantibus binis vel ternis studiosos praecederent, caeteri cives omnes cum civico vexillo sequebantur. Statutorum vero contra grassantes studiosos factorum datum fuit exemplum Mense Septembri. Iverat non nemo talium grassationum antesignanus noctu tumultuatum, impegit in civitatis vigilem horas proclamentem, quem nuda invasit framea et digito mutilavit, ortus clamor concurritur undique, ipse capitaneus cum multis accurrit, videns invasor se undique cingi, profugit ad hospitium nobilis viri, cuius filii pedagogum agebat, concursus pro tunc solvitur. Mane datur signum ferali campana prouti ad incendium, concurrit populus undique, tunc capitaneus cum turma armatorum irruit in hospitium, in quod invasor se salvaverat, inquiritur ubique, invenitur sub pulvinaribus jacens arripitur et a tumultuante populo directa trahitur ad portulae, ut vocant parvae, pinnaculum inde praecipitandus, quod et factum fuisset, nisi G D. Joannes Zakmardi obvius tumultum sedasset periculumque inde toti civitati eventurum declarasset. Eripuit itaque miserum e faucibus mortis non tamen e manibus furentium, ibi enim malleis fabrilibus peltisque bene contusum detrudunt in durissimum carcerem, nec inde dimiserunt nisi post dies aliquot ad multorum instantiam. Sed caro illis stetit irruptio in hospitium viri nobilis, nam in proximis comitiis accusati per gratiam solverunt 100 Imperiales et 12 ulnas purpurae pro illata violentia. Et iste fuit finis statutorum, quorum postea nulla facta est mentio, studiosi etiam facti modestiores alieno periculo.

O školskom radu imaju provincijske Anue ovu bilješku: Nec studiosa juventus sibi defuit nam praeterquum quod Christo morienti ad sepulchrum lugubri dramate parentaverit, et ad Eucharisticam solemnitatem augendam in theatrum dederit Manna celeste Israelitis in deserto subministratum etiam in area Collegii et in triclinio domestico eleganti scena salutarunt Comitem Herwardum ab Auersperg benefactorem Collegii nostri.

Annus nati Salvatoris 1651, Collegij 46.

P. Milovec, vicer. usque ad Maium, a Maio P. J. Schattner, r., G. Radić reg. sem., Joannes Juraj cas., J. Misch, rh. pr. sch., J. Sumereker, p., M. St. Levačić, syn., Sigism. Rukel, gr., Steph. Glavač, princ., J. Merešić, parv. usque ad Jan., postea a Maio incip. Jacobus Lašičević, intermedio tempore docuit saecularis.

I Numerum sociorum minuit M. Ioannes Merešić, Croata, natus in oppido Vinica ad litus Colapis... Obiit sub initium Januarii...

II Eodem mense Januario inchoata sunt Judicia quadraginta dierum, quae Octavalia dicuntur. Omissa erant haec iudicia ab A. 1636 usque praesentem, cum tamen singulo triennio celebrari deberent de iure...

III Sub dies antecinerales biduo in scenam datus est per studiosam inventutem *S. Gallicanus martyr et miles.* Spectante eodem prorege Nicolao de Zrin cum maxima procerum corona, cui etiam bene meritis in stadio literario praemia elargitus est. Placuit maxime duplex militaris conflictus ad vivum repraesentatus.

IV Mense Februario purgata est area, dirutae veteres parietinae, effossa fundamentorum profunda pro aedificio orientalis partis Collegii, et die 7ma Martij positus primus lapis eo progressu, ut usque ad finem Octobris muris tectum solidum sit impositum, soli enim fornices ambituum restabant.

V Die 13 Maij fulmen primo sacellum SS. Fab. et Sebastiani petijt, et perforato fornice nomen Jesu in superficie Arae situm denigravit prouti et aliam partem modicam, qui casus suspicaci populo occasionem dedit loquendi, Sacellum illud brevi a Jesuvitis tollendum, sed prout solent vulgi rumores, et iste in fumum abijt.

Alia tempestas die S. Jacobo Aplo. sacra, exorta longe fuit calamitosior, plenaque periculi. Tertia, nocte S. Annae terribilis adeo orta est, ut instantem Judicii extremi diem praeseferret, duravit a 10-a noctis usque ad 2dam tanto defluxu aquarum per duo milliaria a monte Medved in longum et latum, ut fluviolus Medvednica in interjacente declivitate Capitulum inter et Civitatem domus 18 radicitus evulserit, hominum 52 aquis praefocaverit, inter quos duo periere studiosi et murarij nostri 3, mola etiam nostra maiori parte eversa, totaque Civitati plaga subiecta maris instar aquis cooperta cum ingenti segetum iactura. Inter innumera fulmina unum Scholae poeseos caminum concussit et non nihil laesit. Collegium praeter molae eiusque alvei ruinam non nisi intra medium annum reparatam, passum est jacturam 80 plaustrorum defalcati foeni, quod inundans aqua in Savum abstulit. Hi fuere terrores de coelo.

VI Non defuere tumultus hominum, et unum quidem studiosi in solemni Corporis Christi progressu fecerunt, ob non servatum pactum, de quo anno elapso § 7 notatum est. Alterum autem, quando propter incarceratum puerum furunculum in furto deprehensum, ipsi in vindictam eundem civem, (qui furem puerum custodiae tradiderat), exeuntem e templo Capucinorum vi abripuerunt, et in carcerem, seu potius fornicem sub schola casuum situm, intruserunt et sera concluserunt. Primus turbo correctus fuit durante processione. Secundus magnam concitavit civium tempestatem, ad arma enim in foro convocati, armati concluserant Collegium invadere, dumque irent G. Dm. Zakmardi consultum, quid facto opus esset, interim inclusus civis e custodia efracta sera per praefectum scholarum emissus est, et secuta turbatorum civium malatia, postquam intellexerunt rem factam esse per moram studiosorum petulantium absque omni scitu nostrorum patrum. Die tamen sequenti misit Senatus binos suorum ad R. P. rectorem expetitum poenam de insolentibus studiosis, quae illis promissa quidem est, sed praemissa tamen gravi exprobatione, quod nimirum studiosi talia patrent iusto dolore incitati, cum videant immunitatem suam passim infringi per cives et studiosos incarcerari absque requisitione sui legitimi Magistratus, quem illi non Senatum civicum, sed Collegii rectorem agnoscunt. Ad quam expostulationem responderunt exmissi cives, Dm. judicem imposterum non captivaturum studiosos, sed traditurum in manus Pris rectoris, si tamen aliqui zagrabiensium filii delinquerint, eos in parentibus requisiturum et puniturum. Quatuor insolentes eiecti ex scholis, tres tamen ad multorum supplicationem iterum recepti, erant enim ex nobilioribus.

VIII Nondum finis. Tutores Frangepanici testamenti prouti inceperant, ita non cessarunt, donec Seminarium destinatum sine flamma in fumos mitterent, Convenerunt ergo in arce Episcopali et praemissis multis usque falsissimis querelis dicam vel imposturis, nescio, Dni Wolfgangi de Frangepanibus fratris defuncti testatoris, quas scripto per fidum Achatem discutiendas transmiserat contra totam societatem, et nominatim contra Patrem vicerectorem Collegii, quaerebant nodum in scirpo, ideo fumi nec digni calamo. Ad rem. Cognitis querelarum fucis, proponunt legatariis utrum contenti esse velint, ut singulis quarta pars legati defalcetur? quid abnuerent homines plus de offula sua, quam de publico patriae bono soliciti, annuunt ergo omnes; ut solus Collegii rector contradicat, erat contra torrentem niti, annuit ergo et ipse, alias parte sua cariturus. Verum quia nihil in manu habebant praeter illa 10000 flor. in conservatorio Capituli deposita pro emergentibus Seminarii necessitatibus, illa ergo aggrediuntur, et dispertiuntur inter legatarios. Collegii rectori committunt, ut sibi pro sua parte satisfaciat ex pecunia proventuum in Collegio deposita, accepit ergo pro 500 flor. Collegio legatis sequestravitque flor. 375. Et quid aliud fecisset in communi direptione. Remanserunt ergo adhuc 6000 flor. in conservatorio, sed non diu, ut videbitur suo loco.

IX Videntes Superiores modum procedendi et rem totam in cassum ire, R. P. Joannes Bucellini Provinciae praepositus, habito cum suis consilio, Dominis tutoribus per literas resignat curam Seminarii, totamque solicitationem et promotionem periculosorum eius negotiorum significat simul Societatem neque promoturam neque acceptaturam Seminarium, nisi Dni tutores admittant codicillum Viennensem, de quo supra 1648 § 7. Hic codicillus post multas disceptationes admissus est, non tamen sine glossis, parum instituto nostro repugnantibus, illis tamen Collegii rector subscribere noluit prius, quam Rdo P. provinciali earum contentum significaret. Hic haesit filum brevi penitus praecidendum.

XII Sub finem Augusti mensis rector Collegii abiit Viennam ad Congregationem provincialem, inde in Moraviam, ut videret visaque complanaret negotia et pericula dominii Altechan, quod pro Seminario Frangepanico adhuc prae manibus erat Societatis et administrabatur per P. Michaelum Tamasffi, rectorem Olumucensem. Invenit collecta ex proventibus 5 circiter millia flor., quorum rationes, qui nosse voluerit, inveniet eas inter fasces dicti Seminarii literarum in archivio Collegii.

XIV Pars orientalis Collegij surrexit a principio Martij usque ad medium 9-brem per magna impedimenta, etsi enim pecunia sufficiens praesto esset, nihilo tamen minus tum materialia, tum opificum fallaciae magnas iniecerunt remoras. Venerabili Capituli debentur semper duraturae gratiae, quod in lignis quernis, in lateribus, in duplici calcine concessione nobis gratiose et oportune subvenit.

Annus Salvatoris 1652, Collegij 47.

P. J. Schattner r., B. Milowec pr. sch., I. Juraj cas., G. Radić reg. sem., J. Sumereker rh., M. Christoph. Warmuet p., S. Rukel syn., Petr. Merkaš gr., St. Glavač princ., J. Lašičević inf., soc[ius] reg.

I Totus hic annus insumptus est in praeparatione interioris ornatus camerarum Collegij partis orientalis, et in exactione atque perceptione pecuniae partim Cameraticae, partim legati

Draskovichiani, partim Moravicae, de quibus anno elapso singillatim notatum extat. Moneta enim absque difficultatibus non acquiritur, ideo etiam pro hac obtinenda varia et molestiora subeunda erant itinera, quae tamen particularia acciderunt scitu digna, sequuntur.

Persecutio in concionatorem nota.

III Quod evenit medico palpanti morbidos, qui tunc ploratum exprimit, cum laesam partem comprimit, idem evenit nonnumquam verbi Dei praeconibus, qui dicunt non quasi aerem verberarent verbis in ventos proclamatis, sed vitia specialiter insectando, ubi premuntur male sibi conscii, clamant. Idem evenit Concionatori huius anni, qui requisitus a viris praeclaris Deumque timentibus, ut abominandum peccatum magiae, quae passim etiam deposita fronte, impune Magistratu connivente exercebatur, acrius exagitaret. Fecit Ecclesiastes decursu anni saepius. At vero dum die quodam Dominico promisisset se quasdam sagarum ad terrorem nominaturum, (nec tamen ita fuit ignarus, ut ignoratet statum suum, suamque, qua loqui posset, potestatem), fecit, quod potuit, dixitque plurimas esse in urbe et in vicinia, quas si cuperent scire, id cognoscere possent in proxima urbecula Rakispurgi, ubi quaepiam flammis exusta multas nominavit e vicinis provincijs, quae cum illa anno praeterito interfuerunt nuptijs in vicino monte Medvedensi, durante illa tempestate, de qua anno elapso § V relatum est. Has porro nuptias concionator relatas habuit ex publico meridianae relaxationis colloquio. Factum concionatoris multo minus apprehenderunt externi, quam nostri domestici, inter quos quid gestum sit, ne posteri malum exemplum a suis antecessoribus accipiant, expedit supersedere. Summum fuit quod perperam factum. Quod Judex Civitatis, qui cum primario Senatore marito uxoris publica famâ sagae, veteres fovebat simultates, hinc occasionem se habiturum ratus eum persequendi, si Rakispurgi, quo casu rescire posset, eius uxorem inter maleficas recensitam esse. Sed rescivit nihil, etsi in persona eo sponte sua suscitatum profectus fuerit, ideoque totum furorem in Ecclesiastem vertit. Qui amans quietis a Superioribus abitum expetijt, et obtinuit, atque Ionâ in profundum demerso secuta est domi forisque tranquillitas. Sed sagae triumpharunt. Placuit historiographo exemplum historiae inserere eo potissimum motivo, ut noverint posteri nostri in tali occasione fratrum et sociorum suorum errata coram externis sopire excusare, extenuare, tegere pro omni possibilitate, ut de illis dicant filij saeculi, quod olim gentiles de primaevis Christianis, teste Tertuliano, passim dicebant: Ecce quomodo amant se, ecce quomodo unus pro altero mori paratus est. Absit, ut dicatur contrarium de nobis.

IV Organum cuius anno proxime antecedente § 15 meminimus, hoc praesente perfectum usui esse cepit, nec minus Collegij pars orientalis quo futuro anno accommodata, proximo autumno expirante, Collegialibus habitationem commodam et amoenam praebuit.

Annus Domini 1653, Collegij 48.

P. J. Schattner r., J. Juraj cas., Bernardus Reffinger cas., sch. pr., G. Habdelić reg. sem., J. Sumereker rh., Mich. Papler syn., M. Georg. Klepac gr., Erasmus Spichig princ., Nicol. Peršić poe., Steph. Šajković inf.

I Sacerdotum numerum binis mors imminuit. Quorum iunior antecessit P. Georgius Orgovan, natus in districtu Dravi fluminis, homo scientiis ad munia Societatis rite obeunda apprime instructus, indefessum per Slavoniam Croatiamque missionarium egit biennio, in quo munere per incommoda, rerum ad vitam conservandam necessariarum maximo defectu valetudinem irreparabiliter hebetaverat... Obiit consumptus lenta tabe, cum vixisset annis 37, religiosus annis 18.

II Hunc mense Martio subsecutus annis et meritis plenus P. Nicolaus Sartorius,* Siscij ad nobile Christianitatis propugnaculum natus. In iuventute miles, postea scientiis instructus canonicijs in venerabili capitulo adscriptus, inde animarum zelo et bonorum contemptu Societatem expetiit. In qua admirabili proximorum salutis et regularis observantiae desiderio flagrabat suumque ignem qua dicendo bis senis annis ad populum, qua agendo sive cum domesticis, sive cum externis abunde declarabat. Septies nostrae Societatis domiciliis rector et superior praefuit. Cum vero esset naturae ferventioris, si quando subditum etiam non sacerdotem offendisse se animadvertetet, flexis genibus veniam expetere non erubescebat. Postremis annis podagra aliisque senectutem comitari solitis aegritudinibus factus inhabilis, libellos in salutem animarum perutiles concinnabat, edebatque typis, ut ne lecto quidem affixus proximorum commodis deesset. Obiit aetatis anno 71, initae societatis 38. Funus eius cohonestavit Illmus Antistes cum toto canonicorum Collegio, una cum senatu populoque civitatis frequentissimo.

VII Translatio S. Victoris Martyris (31ª Augusti).

Post meridiem eiusdem diei data in scenam *Susanna Veteris Testamenti castissima.* Praemia victoribus largiente eodem Illmo Dno Petro Petretić Eppo totiusque solemnitatis antesignano.

* Iz Krajačevićeva elogija u provincijskim Anuama ispisujem ovo:

Alter, quem Zagrabiense Collegium extulit 9 Martii, fuit P. Nicolaus Sartorius Croata natione. Postquam in juventute militiam adversus Turcas sectatus fuisset, ad litterarum castra se convertit, in quibus partim in Italia, partim in Germania meruit, tum in Canonicorum Zagrabiensium coetum, atque hinc in Societatem transcriptus est, in qua vota quatuor professus, bis senis annis per fractuosum egit divini verbi praeconem... Postremis annis acerrimis doloribus afflictatus podagrae, calculi nec non cholicae proximorum tamen commodis qua confessionibus excipiendis, qua precatorijs ijs libellis, Evangeliis et Catechismo in vulgare idioma transferendis typoque vulgandis incubuit, solida interim pietatis, humilitatis oboedientiae ac regularis observantiae praebens exempla. Obijt anno vitae 71, religionis 38, funus cum primariis Canonicorum Rmus Eppus, Magistratus cum plerisque civium praesentia sua cohonestarunt.

VIII Divinae protectionis circa istud Collegium manifestum apparuit signum in eo, quod s u p p o s i t i t i o i g n e non conflagraverit. Erat enim juvenis, qui ut Erostratus nominari non meretur, scholarum nostrarum frequentator in infimis scholis, alias notus, protervus, civitatis hujus filius, nescio qua animadversione irritatus, die 17 Martii ignem cum fomitibus aptis supposuit, demisso tectulo penes templum eo ipso tempore, quo nostri de more Sanctorum patrocinia vesperi implorant, interim dum nostri orationi illi vacant, flamma excrevit: quam nisi domestici auxilio Seminaristarum e Litaniis exeuntes in tempore extinxissent, facillime Ecclesia cum Collegio in fumos abivisset. Traditus ille est Senatui, sed partim conniventiâ, partim defectu sufficientis probae, partim formidine expensarum a mortis sententia liber expulsus. et in perpetuum urbe illi interdictum.

XIII Postquam domini tutores t e s t a m e n t i F r a n g e p a n i c i ad plurimas instantias ne illa quidem 6 millia flor., quae residua habebant in conservatorio Capituli ad eliberationem dominii Altechan a praetensione Hoffmanorum pupillorum extradare noluissent, nec ullam aliam curam adhiberent dominium conservandi, Societati vero in tot difficultatibus nec facile, nec consultum fuisset vel totam, vel partem summae pecuniariae suppeditare, dominium Altechan a tutore pupillorum Comite a Rottal die 5 Maij occupatum est. Hoc occupato Dni tutores die 18 Augusti sex illa millia et 376 flor. suppeditatis e proventibus, de quibus 1651 §. 12, flor. 624 postulanti comiti Georgio de Frangepanibus ad censum sex per centum annuatim pendendum dederunt, completa florenorum millia septem, de quibus usque ad hunc annum 1671, quo ista scribuntur, ne obulus pro censu datus est, silentibus aliis, rectoribus non valentibus extorquere. Et si fundatio Seminarii habeat in suo Capitali ultra 90 etiam invidorum factione redacta est in nihilum. Noverint posteri a Societate et rectoribus huius Collegii nihil fuisse neglectum laboris itinerum, curarum caeterorumque, quae ad effectuationem totius rei profuturae esse poterant, qui impediverunt, reddent Deo rationem.

XIV Claudat anni historiam S o d a l i t a s J e s u a g o n i z a n t i s e t m o r t u i pro felici morte vivorum et subsidio defunctorum erecta mense Decembri ex indulto Innocentij X, Summi Pontificis, concessa perpetua Indulgentia et approbatione Ordinarij, inchoata est cum magno fervore et ingenti populi accursu, qui religiosis quibusdam et nonnullis saecularium congregationibus metum incussit, quod eorum sodalitia per hanc prorsus desolabuntur, quam ob rem non intermiserunt omni occasione novum sodalitium sugillare, contemnere populumque ab eo avertere. Sed fervidae concionatorum adhortationes evicerunt, ut zelus praeposterus invidorum deferbuerit, et pietas populi cum magno animarum lucro in maius ac maius incrementum amplificetur.

Annus nati Redemptoris 1654, Collegij 49.

P. J. S c h a t t n e r r. usque ad Maium, J. J u r a j cas., Matth. G r o s c h l cas., G. H a b d e l i ć reg., sch. praef. usque ad Maium post r., J. S u m e r e k e r rh., Joann. M ü l n e r p. usque ad Martium, postea Hieron. M i l s e r, M. Ladisl. M a g j e r a d i syn., Carol. V i t e l l i gr. & soc. reg., Mich. Š k e n d e r i ć princ., Balth. H u m s k i parv.

II Post obitum Illmae [Dnae Ursulae a Tonhausen, natae baronessae ab Holenek ex vetustissimo Styrorum sanguine] R. P. Provincialis venit huc die 20 Aprilis, abivit Petovium cum P. Collegij rectore; eique ibidem arcem cum bonis resignavit, relictis in ea duobus nostris, Patre uno cum adjutore, qui oeconomiam cum subjectione Pris rectoris administrarent.

Annus nati Salvatoris 1655, Collegij 50.

P. G. Habdelić r., J. Juraj cas., M. Grossel cas., praef. sch., G. Mrnjavčić reg. sem., St. Levačić rh., M. L. Magjeradi p., St. Glavač syn., Domin. Porta gr., Nicol. Horvat princ. Steph. Ištvanić inf.

III Civium quidam Michael Cvetušić, (post annos aliquot etiam judex), offensus a quopiam puerorum e parva schola, insecutus eum in ipsam scholam, deiectum ad terram verberavit, quam diu ipsi placuit. Hanc ita praesumptuosam invasionem et loci privilegiati violationem Collegii rector non dissimulavit, sed a senatu litem expetiit, quam etiam instituere paratus fuit. Nihilo minus ad intercessionem senatorum condonata illi alia poena, supplex fieri debuit Pri rectori, et puero verberato den. 40 dedit, insuper literas minore Civitatis sigillo munitas in testimonium, quod iniuria non nisi ad supplicem Senatorum instantiam condonata sit. Extant literae in Archivo sub titulo Paukoverh pro cautela, si futuris temporibus quis civium simile quid attentare praesumpserit.

IV Notatum extat in historiae contextu, saepius concionatores de Societate hic passos fuisse persecutionem; singularis tamen fuit illa, de qua relege Anni 1652 § 3 relationem. Hanc noluit R. P. provincialis cum notam Concionatori inusserit non exiguam dissimulare, praesertim cum judex, de quo ibidem, absentem Concionatorem proscindere non cessabat, asserendo iam expulsum in Bohemiam, iam carceri inclussum, iam a Societate dimissum. Restituit itaque concionatorem finito absentiae biennio et Collegio et cathedrae, verum quia subverebatur aliquem motum, dum concionator redux primum cathedram conscenderet, eam ob causam pro suo paterno affectu visitationem Collegij ita instituit, ut praesens adesset ei tempori. Clamabatur sed in Collegio tantum concionatorem certo a populo lapidatum iri, si prodierit, qui domesticus rumor Rdm. P. provincialem magis solicitum reddidit et perplexum. Nihilo tamen minus data syncera informatione, concionator ab externis animatus et confisus Deo populique pristino affectui, prodijt; et ecce tibi lapides illi conversi in amplexus, salutationes, lacrimas gratulantium sibi et concionatori per plateas et forum obviantium utriusque sexus hominum. Invenit ille in ecclesia tantam populi multitudinem, quantam ibi numquam viderat antea. Dixit ad lacrimas, quibus perfusos dimisit auditores, Deoque gratias agentes de recepto totque votis expetito concionatore.

Ut Rdi Patris provincialis paternus amor innotescat, ad portam Collegij reducem Concionatorem praestolabatur, a quo postquam rei successum intellexisset, laetus non parum succensuit tam sinistrorum rumorum satoribus. Fuit is R. P. Bernardus Gaier.

Verum enim vero cum odij ea sit natura, ut non facile eradicetur e corde humano, postquam profundas radices miserit, ita adversum est in judice civitatis, qui videns se populi et senatus favore, nec non prudenti Societatis Superiorum constantia superatum, coxit bilem contra Concionatorem unicus ex omnibus, nec cessabatat clam denigrare famam eiusdem, donec occasionem nactus sumendae vindictae. Ad Comitia Posoniensia ablegatur a civitate, de more: nactus ibi scurram e Gymnasio isto ob excessus eiectum, et Concionatori prorsus ignotum, hunc induxit, ut suo cujpiam socio studioso literas scriberet, in quibus eundem rogabat, ut inter studiosam juventutem non minus, quam inter

cives, spargeret, qualiter Concionator ex Aula magnatis primarij, apud quem in Hungaria morabatur, cum ignominia ad tubas et tympana fuerit expulsus. Divulgata infamia Concionatorem impulit ad implorandam famae suae defensionem. Significat itaque magnati totum figmentum divulgatum hic, cognito authore. Comes ille, (fuit tunc curiae Regiae judex), imposturam adeo apprehendit non minus sibi, quam Patri ignominiosam, ut statim judicem, per judicem nobilium Posonij in hospitio arestaverit, paulo post eundem in publicum carcerem clausurus. Verum ille non expectatis lictoribus domum sese proripuit. Secutae sunt illum literae judicis Curiae ad Senatum datae acerrimae, in quibus exigebat tam foedum Aulae suae denigratorem sibi ad iudicium sisti, secus se vigore sui officij processurum contra civitatem. Territus magistratus inops erat consilij et infamator videns se undique premi tandem ad R. P. Provincialem supplex venit, qui tunc in secunda aderat Collegij visitatione, fatetur se totius imposturae authorem esse, deprecatur, implorat auxilium apud Curiae judicem. Advocato Concionatori flexis deprecatur genibus, promittit omnem affectum. Condonata est illi culpa, promissa et praestita intercessio apud judicem Curiae ea tamen conditione, ut coram Senatu excuset factum suum, et ille, qui literas infamatorias non solum tulerat, sed etiam earum contentum verbotenus divulgabat, publice plectatur, erat colonus civitatis. Factum, est enim in foro baculatus. Et sic laquei contriti, et Christi servus liberatus pluribus annis verbum Dei praedicavit non cum minore gratia et fructu, quam antea. O chara posteritas, quae haec lectura es, si quando contigerit domesticum Dei quid perperam fecisse, sequere consilium mellifui Bernardi, et fratrem tuum excusa, si non potes factum, excusa intentionem. Nec portae inferi praevalebunt, si conlunctis per charitatem animis mutuo sibi astiteritis. Funiculus triplex difficile rumpitur.

VII Claudat finem huius anni historicae relationis *S. Eustachius Martyr*, mense 7bri in scenam per studiosam iuventutem datus, victoribus in palaestra literaria praemia donante Comite Georgio Erdeödi tunc temporis juniore.

Annus aerae Christianae 1656, Collegij 51.

P. G. Habdelić r., Christoph. Crämer cas., G. Mrnjavčić reg. sem., M. Jacob. Menegati rh., St. Glavač p,. D. Porta syn., Gregor. Kralić gr., Gregor. Ilijašić princ., Andr. Stanko parv.

I Ne mirere lector, cum legeris annum praesentem esse Scttis in urbem hanc adventus quinquagesimum primum, et celebratum esse ut saecularem, cum tamen teste praesente historia notum sit, advenisse Societatem 1606, ipsorum SS. Ap. Simonis et Judae festivo die, sic, si non quinquagesimus, sed quinquagesimus primus est, non erit saecularis. Verum si combinaveris a mense 8bri a. 1606 usque ad mensem 8brem anni 1607mi, invenies primum annum fluxisse, etiamsi Christi nati diversi anni fuerint. Ideo etsi Collegij hic praesens annus sit 51mus, est tamen saecularis, quia ex 1606to et 1607mo unus conficitur annus nostrae in Urbe hac commorationis, cum in fine 1606ti huc venerimus.

II Una hebdomas binos e numero viventium delevit viros, zeli apostolici plenos et de Christianitate sub jugo turcico gemente optime meritos. Primus fuit P. Joannes Horvat Croata Melnicensis natus annos 63. In Societate formatus coadiutor spiritualis, in qua annis 40 vixit qua iuventutem erudiendo, catechizando rudiores, Seminaria regendo, ad populum dicendo, denique potiorem religiosae vitae partem in animarum cultura traducendo. Hac in urbe partibusque circumiacentibus pater pauperum audiebat, nec immerito,

eorum enim saepe coram magistratu advocatum agere et aegrorum assiduum consolatorem inopumque inopiae sublevatorem obire solitus. Sodalitas plebeorum sub invocatione S. Isidori erecta ipsum authorem agnoscit, ecclesia S. Spiritus iam celeberrima et taumaturga restauratorem; aliae non minus vicinae capellae eius opera quaedam a fundamentis erectae, quaedam nitori pristino redditae Patrem Joannem depraedicant. Quid annis sedecim inter barbaros egerit sustinueritque, Deo soli cognitum est, ut enim taceantur communes omnibus ibi commorantibus persecutiones, verbera, catenae, carceres, quotidiana vitae pericula, bis a tyranno mortis crudelissimae accepit sententiam, quam palo infixus subivisset, nisi Christianorum pia largitione eliberatus fuisset. Constat testimonio Christianorum in partibus Turciae commorantium eum saepius per manus impositionem morbos gravissimos, interdum etiam incurabiles, non tantum in Christianorum, sed etiam in Turcarum corporibus persanasse. Postquam redux e Turcia Collegio Jaurinensi triennio praefuisset, huc ad antiquum agrum excolendum rediit, in cuius cultura mature praeviso obitu ad viam aeternitatis roboratus animam posuit morte repentina die 8. Januari.

III Alter etsi priore iunior, zelo tamen et meritis non impar, obiit P. Nicolaus Blaškovič nob. Croata Oboroviensis, annum agens 47. Trium votorum professus. In quo alienae salutis desiderium vel inde metiri poteris, quod etsi ingenio praeditus capacissimo, tamen morae impatiens medium theologiae cursum interrupit, ut eo citius misero populo subsidium ferret in terris Mahometanae sevitiae subiecto. Sacris igitur initiatus in Turciam expeditus, non unius urbis sed multarum provinciarum factus apostolus, ab obsequiis animarum nec vastitate terrarum, nec periculis, nec barbarorum furore territus indefesso animo se impendit. Socius erat Patris Joannis in vinculis, in verberibus, in periculis. Non semel accusantibus Arianis morti adiudicatus moriturus certo, nisi bene numatis Christianorum precibus evasisset. Imo contemptis terroribus usque ad destinatam a Deo mortem in tot malis vivere perseverasset, nisi ipsorummet Christianorum instantia odio se haereticorum subtrahere coactus fuisset, iussum enim erat sub poena capitis, ne ullus Christianorum Patri, (Nicolao Sacerdoti vocitato), hospitium, multo minus vitae necessaria suppeditaret, iis vero qui eundem aut vivum sisterent aut interimerent, magna fuere promissa praemia.[1] Igitur furori cedere coactus venit ad Collegium hoc, e quo expeditus ad Missionem Comitis Georgii de Frangepanibus, ubi quantum virtute suaque sincerissima et candidissima conversatione animos hominum sibi devinxerit inde colliges, quod comes non valens demortuo Patri alter gratificari, per omnes ditionis suae parochias compulsari et litari praeceperit pro anima dilecti sibi Patris Nicolai. Nec mirum, erat enim mira charitate et serviendi aliis praeditus alacritate. Tandem cum Illmo Comite suo huc adductus totus pleuritide et pectorali astmate succensus obiit 15 Januarii sacramentis requisitis rite munitus relicto apud nos et in domo Frangepanica magno sui desiderio.

Annus Salvatoris nati 1657, Collegij 52.

P. G. Habdelić r. usque ad finem Maij, Andr. Makar cas. et sch. praef., Fr. Tompa reg. sem., Ch. Kramer cas., Mich. Olsewski rh., D. Porta p., J. Lašičević syn., Mich. Wisiak gr., Mich. Škrlec princ., B. Humski parv. duobus ultimis mensibus, eo usque saecularis docuit.

I Unus e toto numero coelo transmissus est P. Aloysius Capuanus Tergestinus, natus annos 37, dum in Missione comitis Georgii de Frangepanibus obsequiis sese impenderet...

[1] O njegovu misionarskom radu u ugarskim Senicama (kod Nitre) vidi u Franc. Kazy Historia Universitatis Tyrnaviensis Soc. Jes. (Tyrnaviae 1738) str. 260.

S. Xaverij Capella ad vineam erigitur a comite Nicolao Erdeödi.

II Orbis thaumaturgus S. Franciscus Xaverius in his terris hoc anno gratias coelestes coepit elargiri... Publicae venerationis origo ista fuit. Comes senior tunc Nicolaus Erdeödi inciderat in libellum Graecii impressum, quo continentur miracula per Sanctum Indiarum Apostolum Potamij in Siciliae regno patrata...

Collatis itaque consiliis, accedente Superiorum authoritate visum est non penes ecclesiam... sed ad vineam olim dictam S. Emerici erigere saccellum divo Patri dedicandum, quod foris potius, quam domi placuerit Sanctum exponere publico cultui... Re ita conclusa Comes manum armavit et penum aperuit operique opificum laborem accinxit eo conatu, ut usque ad sequentis anni Augustum mensem Capella omni ex parte perfecta...

VII Scholae floruerunt, a quibus in octava Corporis Christi in publicam scenam datus *Maximilianus Austriacus* e rupe, ad quam errore deductus fuerat, Eucharistiam adorando ereptus a mortis periculo, plausum tulit.

Annus salutis restauratae 1658, Collegij 53.

P. Joannes Pfleger r. a principio Junij anni praeteriti, Daniel Calo cas., sch. praef., G. Habdelić reg. sem., M. Groschel cas., M. Olsewski rh., M.: Andr. Olipec p., J. Lašičević syn., Matth. Gregarić gr., M. Škrlec princ., Joan. Jantolović parv.

VIII Nunc paulo meliora notemus. Anni proxime praeteriti § 2 leges sacellum Xaverianum inchoatum, quod demum hoc currente, die 18 Augusti sollemnissime simulque piissime est dedicatum per I. D. Petrum Petretić, Eppum ordinarium...

Qui fructum de proximis relatum colligere cupit, cum senilis historiographi manus ad tot annorum codices describendos non sufficiens remittit ad perlegendas huius anni Annuas in separato codice repostas.

Annus Domini 1659, inchoati Collegij 54.

P. J. Pfleger r., G. Habdelić reg. sem. & praef. sch., M. Groschel cas., M.: G. Klepac rh., Albertus Göpeld p., M. Gregarić syn., M. Škrlec gr., Mart. Bičaj princ., Balth. Šeligović parv.

I Duo e toto numero civium subterraneorum catalogo transcripti. Primus fuit P. Gasparus Radić Croata Carlostadiensis, coadiutor spiritualis formatus, lenga tabe consumptus, nihilominus... vitam ultra sextam annorum decadem protraxit, qua concionando, qua catechizando parvulos... vitamque finivit die 17 Octobris initae religiosae vitae anno 43.

II Hunc paulo post secutus P. Joannes Dukovački Sclavus Krapiensis. Quatuor vota professus, diu multumque in patientiae schola exercitus... diem ultimum 30m Octobris habuit.

Annus Christi nati 1660, Collegij 55.

P. J. Pfleger r. usque ad finem Maij, M. Olsewski sch. praef., Carol. Peverelli cas., G. Habdelić reg. sem., M. Groschel cas., N. Galović ab initio Junij rector, St. Levačić rh., M.: M. Gregarić p., St. Ištvanić syn., Gr. Kralić gr., Gr. Ilijašić princ., Nicol. Grahovljan inf.

I Obiit cum fine anni praesentis 30 Decembris P. Nicolaus Turčin, qui potiorem vitae religiosae partem in schola patientiae transegit, partim oculorum lipitudine, partim podagra et chiragra lecto affixus, sanioris vitae spatium docendo parvulos et praelegendo conscientiae casus insumpsit. Externis tam ecclesiasticis, quam saecularibus primariis viris in aestimatione fuit ob solidam theologiae qua moralis, qua speculativae scientiam et conscientiarum dirigendarum peritiam atque dexteritatem. Vixit annis 55, in Societate 35. Vota quatuor professus.

II Alter, quod illatum est ecclesiae nostrae, funus fuit Joannis Ručić vicecomitis Comitatus Zagrabiensis, Collegio nostro in hoc vel maxime luctuosum, quod in viro primae authoritatis syncerissimum amicum et potentem defensorem perdiderit. Nec nostro solum luctu, sed communi totius civitatis pupillis et viduis patrem. Religiosis nutricium, civibus in omni necessitate refugium, complorantibus importatum est.

Ut post mortem etiam beneficus esset, praeter amplam aureorum summam, quam ipsemet in ultima aegritudine in viduas et inopes nec non in diversas sodalitates elargitus fuerat, novem millia flor. in pias causas distribuenda consignavit, quae ab eiusdem vidua insigni heroina Ga Dna Helena Patachich fidelissime, quo designata fuerant, sunt distributa. Ecclesiae nostrae pro fundatione arae cesserunt flor. 500, quibus eadem Ga Dna relicta statim post funebria addidit aureos centum. Collegio vero iugera terrae 6, pretii facile flor. 400, eo commodiora quo civitati viciniora in plaga templi Scti Spiritus subjacente sita. Obiit vir optimus die 9 Februarii in manibus nostrorum, sacramentis in trium mensium languore saepius expiatus, cuius virtutem vel inde colligere licet, quod moriens constituerit, ut lapidi sepulchrali inscriberetur: »Hic iacet Joannes Ruchich peccator expectans Dei misericordiam«. Vetuerat etiam omnem pompam funebrem, sacerdotum vero copiam, quae fieri poterat maximam expetijt. Sed et consors vidua dignum notatu amoris signum praestitit, toto enim anno duos candidos cereos supra tumulum ardere fecit.

V Mense Julio habita sunt Regni comitia Varasdini, quibus in unum congregatis porrexit libellum supplicem Collegij huius P. rector, expetens subsidium pro scholarum non parum ruinosarum restauratione. Concesserunt, ut per quinquennium dica Regia, quae obvenire deberet in cassam publicam, a nostris et seminarii colonis cedat in expetitum subsidium, 500 circiter flor. Rhen. totum simul computatum effecisset.

VI Sed nec publica turbatione caruit annus iste. Comes enim Zrinius banus in litore fluminis Murae prope oppidum Legrad ad compescendas Kanisiensium Turcarum insolentias ad eorum partem erexerat, et vicino colli imposuerat praesidium quadringentorum militum facile capax, illudque Neozrinium intitulaverat. Fuisset quidem antemurale in defensionem patriae et ad continendos barbaros peroportunum. Verum pagani impositi sibi froeni impatientes non cessarunt, donec illuc solo aequarunt, ut

videbitur suo loco. Hos igitur praesente anno sparsus de eorum potentiae adventu rumor Banum et una cum illo excivit regnicolas ad arma. Mense igitur Augusto castra metati sunt penes litora fluminis Dravi in vicinia Prelokij oppidi, indicta fuit viritimalis insurrectio, ideo e medio nostri duo fuerunt Patres expediti, qui castrensibus spirituali essent subsidio et solatio. Attamen hostili rumore evanescente etiam miles reversus est ad sua.

Annus a partu Virginis 1661, Collegij 56.

P. N. Galović r., M. Olsewszki sch. praef., C. Peverelli cas., G. Habdelić reg. sem., M. Groschel cas., Mart. Regnjak rh., M.: M. Wisiak p., Gr. Ilijašić syn., Joan. Laurenčić gr., N. Grahovljan princ., Mich. Šorša parv.

I Duos coelo mense uno transmisimus. Petrum videlicet Herk, coadjutorem temporalem, senio et laboribus fractum. Alterum P. Fridericum Cyriani, virum magnae spei et florentissimae aetatis, absoluta enim primo theologia missus fuerat huc Vienna ad explicandam Moralem theologiam, verum mortem maturam in visceribus attulit, nam phtisica lue pene consumptus vix limina Collegij salutaverat, post hebdomadas tres in viam aeternitatis abijt.

Tertius quem in sepultorum domicilio collocavimus fuit P. Georgius Matota, etsi dierum plenus, tamen viribus pollens, maligna febri decoctus. De hoc collegio apprime meritus, cui in oeconomia annis ultra viginti operam impendit cum insigni proventuum incremento et cum manifesto vitae propriae periculo non semel superato. In Deiparae cultu excelluit, prodebat amorem suum in oblatis occasionibus. Varasdini insignis basilica eidem Dei Matri a fundamentis erecta, etsi Comitis Gaspari Drašković aere posita potiori ex parte, Patrem Matota authorem, promotorem, architectum agnoscit et loquitur. Grata item suavique et religiose faceta conversatione magnatibus et proceribus adeo placuit, ut in difficillimis negotiis animos eorum, quo intendebat, inflecteret. Potiorem religiosae vitae partem procurando bona collegii, seminaria regendo et ad *populum cum magno fructu dicendo consumpsit.* Tandem formatus Spiritualis coadiutor naturae debitum exsolvit.

Quartum, quo ecclesia nostra est nobilitata, funus fuit praenobilis Dni Joannis Vojković de Klokoče, caesarei in Krisiensi praesidio equitum capitanei. Ex vetustissima ille croaticae nobilitatis prosapia miles fama inclitus, in omni occasione ferventem se nostrae Societatis defensorem et promotorem exhibuit. In publicis regni conventibus, utpote sermone potens et authoritate caeteris praestans, pro nobis cordialiter locutus... die 17 Januarii in eamdem criptam illatus, in quam insignis factor et benefactor priore anno binos eosque in florentissima aetate positos filios et sponsos simul intulerat.

Tumultus Zrinianae initium.

IX Imposita coronide incidit, quod non omittendum erat, terribilis nimirum tumultus inter Marchionem Franc. de

Frangepanibus et Civitatem istam, qui nisi duorum nostrorum labore et industria mitigatus fuisset, plurima et cruenta funera peperisset. Propter servum Marchionis in scelere deprehensum et carceri inclusum, nec ad imperiosam instantiam dimissum, Marchio invasit armatus domum judicis, sed occlusis portis domus prohibitus, per fenestras domus plurimas bombardas exoneravit; hinc, tumultus, et die sequenti portae urbis occlusae cives vero cum suis armati forum occupant. Advocati nostri, comparuit rector cum suo socio. Iteratis vicibus ultro citroque mediando effecerunt nostri, ut pro tunc et Marchio cum sorore sua comitissa Zriniana patentibus portis abiret et cives arma deponerent. Ita tamen tragoedia grandia postea mala attulit, quae sequens annus dabit.

Annus Christi Redemptoris 1662, Collegij 57.

P. N. Galović r., A. Makar cas., G. Habdelić reg. sem., St. Levačić cas., sch. praef., M.: Ferdin. Elwanger rh., Leonh. Sabbater p., Gr. Kralić syn., N. Grahovljan gr., soc. reg., M. Šorša princ., Sim. Muczoll parv.

I Annus hic tristia miscuit laetis, funeribus plenus, quorum primum fuit Illmum quidem et in ecclesia nostra usque hunc annum non visum, verum Collegio nostro luctuosum ob amissum magnum fautorem, qui omnes vires intenderat, ut Societatem Carlostadii implantaret. Fuit illud Illmi et fortissimi herois Georgii de Frangepanibus, comitis a Thersacz, ex vetustissima Aniciorum Romanorum familia, a Flavio Frangepanes Romano per lineam rectam descendentis, ideoque a Mario Marchione ultimo Romanorum in heredem adoptati. Obiit ille anno elapso die 13. Febr. in florentissima aetate, anno videlicet vitae suae 32, vita longiore dignissimus, hoc tamen anno die videlicet anniversaria obitus Carlostadio, ubi per annum quieverat, huc adductum et in templo Cathedrali per noctem repositum cadaver, die sequenti in ecclesiam nostram illatum cum pompa et apparatu regio, nec hic antea spectato. Erectum fuit illi in eadem ecclesia nostra coenotaphium, vulgo castrum doloris, dignum viro Principe, funere quidem Illmum luminibus tamen et lampadibus fulgentissimum, sustentabant illud sex vastae columnae luminibus flammeae, et cingebant 12 virilis staturae heroum Frangepanum statuae, quae maiestate et elegantia sua spectantium oculos perstringebant. Harum in meo pluribusque gradibus elevato in theatro depositum tanti herois exanime corpus auro argentoque collucente sarcophago. Parietes templi atro panno, et gentilicijs panifragorum leonum argento expressorum figuris, adiunctis tanto viro dignis enchomijs. Atrium vero templi centum hastatis et atratis equitibus replebatur. Dicta illi panegiris primo latino sermone a religioso Societatis nostrae Ferdinando Elwanger, tunc rhetoricae professore, tandem croatico idiomate a Balthasare Milovec, ord. alias concionatore, utraque cum magno applausu. Obvenit ex hoc funere ecclesiae nostrae pannus argenteus seminiger, quo tumba operiebatur alter solidi nigri holoserici, quo equus ductilis obvelatus ducebatur, panni etiam pulli coloris, quo summa ara vestita fuit, et floreni centum in offertorio oblati, quibus addenda flor. duo millia pro inauratione summi altaris annos ante aliquot a vivente Illmo et gloriosa memoria dignissimo benefactore. Tandem finitis divinis, exuviae impositae in tumbam Anglicano de stanno fabricatam et elegantissimam statuis et inscriptionibus formosam, sepulchro illatae, inter tubarum sonos, bombardarum et confractarum hastarum fragorem. Demum itum ad mensam, quae pro magnatibus nostris et ecclesiasticis capitularibus in domo nostra lautissime, pro nobilitate et clero in domo civica, pro sexu faemineo nobiliore in

domo primarii civis Jacobi Gasparini, pro egenis vero in medio extructa fuit. Illud non ommitendum, hanc tam nobilem tumulationem mirum in modum invidisse plurimos et potentes, nec non omnem motum fuisse lapidem ad illam a nostra ad Cathedralem ecclesiam avertendam, omnes tamen conatus elusit optimus Illmae Dnae relictae consortis affectus, quae nullis motivis se permoveri passa est, ut maximum suum thesaurum, (ita maritum nominabat), alio quam in sinum Societatis, quam ipse tantopere dilexisset, reponeret. Quod si quando posteros scire hoc oportebit, est cum ossibus tumbae inclussum e puro auro et lapidibus pretiosis clenodium flor. 800 pretii.

II Die 14 post tumulationem adductus fuit huc Ranâ, sive ex Brežec, sepulti Comitis unicus filiolus, triennis ante biennium mortuus, Nicolaus nomine, idque sero vespere et in idem doloris castrum collucentibus facibus depositus, comitantibus funus puerulis Angelorum genios vestitu et innocentia praeseferentibus longo ordine. Die vero sequenti post decantatum solenne de Angelis, innocentissimi angeli Frangepanis corpusculum parenti appositum, circumdantibus iisdem angelis albosque cereos gestantibus circa coenotaphium.

IV Revolve anni proxime elapsi § 9, reperies adnotatum tumultum plenum periculi. Exortum inter Marchionem de Frangepan, eiusque sororem, consortem Petri Zrinii, et inter civitatem, cuius origo fuit fastuosa postulatio comitissae Zrinianae et inconsideratum judicis urbani responsum. Cives metuentes civitati direptionem et stragem, quam Frangepanici et Zriniani satrapae minati fuerant, occluserunt portas publicas, nec eas patefecerunt, priusquam a praenominatis assecurationem acceperint. Hanc, ut vocabat Zriniana, arestationem reputans factam in suae familiae despectum, indulsit genio suo et omnia Regni tribunalia foemineis implevit lacrimis et lamentis, ipsum Regni banum levirum suum ad genua provoluta cum lacrimis imploravit pro iustitia, profecta demum Viennam ipsum imperatorem supplici libello pleno exageratis iniuriis flexa lacrimans invocavit pro auxilio, permovit justum principem et cuius naturae esset supplex mulier ignarum, adeo ut ipsi rigidum mandatum dederit ad sedem comitatus zagrabiensis, quo iubebatur vice banus sedem cogere et iudicem civitatis cum senatu ad ius citare. Obeditum est mandato caesareo, agebatur de vita et fortunis miserorum, nisi Dnus Eppus furorem mulieris mitigasset, eoque permovisset, ut esse vellet contenta mulctis florenor. videlicet 1200, quibusdam fundis et caeteris denariis. Verum ne lector succenseat tricas istas ad collegii historiam impertinentes esse.

Noverit primo Societatem imploratam esse pro mediatoribus apud D. banum, sed eo profectus Collegii rector pro civibus supplicaturus, nihil obtinere valuit, nisi honestam excusationem. Respondit enim D. banus, se esse iustitiarium Regni ac proinde nulli iustitiam imploranti, se eam denegare posse. Alterum est, quod Patrem e Collegio, qui mediatorem durante tumultu inter invasores et civicum senatum egerat, mulier cholerica et tunc temporis vix sibi praesens, postea insimulavit de dato contra cives testimonio idque Patris testimonium, (de quo numquam cogitaverat), et supplici suo Caesari porrecto et mandato caesareo et ipsi iuridico processui inservierat tamquam fundamentum, ut eo testimonio praetensionem suam credibilem faceret. Verum Pater sibi obiecto testimonio obstupuit im-

posturam, et cum veritate asseruit, se non tale testimonium, sed plane contrarium dedisse, videlicet cives non ad arestandam Zrinianam, sed ex metu direptionis portas occlusisse. Videns domina sui impotens, suae litis fundamentum ruisse, totum furorem contra Patrem convertit, miraque movit, minas intentavit, sed ubique veritas triumphavit. Et pro impeditis homicidiis Pater foemineum furorem pro mercede recepit. Sic agunt filii saeculi.

VII Accedit funeribus infame pondus de furca vix non pendulum, studiosus mediae classis grammaticae et civilis filius in furto intempesta nocte deprehensus, orto sole, publico carceri mancipatus et post paucos dies ad restim condemnatus, per gratiam tamen multis precibus obtentam sub patibulo capite imminutus est ense carnificis. Captus quidem fuerat durantibus autumni feriis, sub initium tamen scholarum priusquam capitalem sententiam audiret, publico programmate e numero studiosae iuventutis expunctus est.

VIII Paulo laetiora notemus. Datum hoc anno initium studio philosophico die 6. 9-bris, primo professore ideoque merito hic nominando P. Stephano Glavač Croata Varasdinensi; qui primo professurae suae die numeravit discipulos 50, postea plures. Datum initium post invocatum Divini Spiritus pneuma, solemniter pontificante Rmo Dno Nicolao Dijanešević, praeposito maiore Ecclesiae Zagrabiensis, qui flor. 5000 contulit pro alendis tribus philosophiae professoribus, qua sua munificentia annuente A. R. P. nostro generali Ioanne Paulo Oliva obtinuit titulum Fundatoris philosophiae Zagrabiensis. Divinis absolutis, dixit neoprofessor ad novos Aristotelis primipilos latinam orationem perelegantem, quae etiam typis edita.[1]

Annus Domini 1663, Collegij 58.

P. N. Galović r. usque 13 Junij postea, G. Habdelić, G. Mrnjavčić sem. reg. postea ab Augusto, P. Joan. Tomašić, D. Calo cas., M. Groschel cas., St. Glavač (prof. primus) log(icae), Philipp. Zeferin rh., Math. Madrian syn., M.: J. Jantolović p., Joan. Despotopić gr., S. Muczol princ., Mich. Vuk inf.

I Non minus afflictum fuit Collegium hoc, quam priore anno, ob spectatos domi forisque tristissimos casus. Domi quidem sublatus e medio domesticorum P. Gasparus Mrnjavčić, ipsa die octava S. Pris Nostri, cui a juventute devotissimus fuit. Vixit in societate annis 34, professorum 4 votorum anno 1648 adscriptus

[1] O otvoreńu filozofijskoga tečaja u isusovačkom kolegiju u Zagrebu čitamo kod Ivana Krst. Prusa u ńegovoj Memoria beneficiorum a Collegio Societatis Jesu Zagrabiensi receptorum etc. (Zagreb 1733, str. 51) ovu bilešku: »Prius quam lectioni philosophicae 6. Nov. anni 1662. daretur initium, Rmus Dnus fundator ipse in Pontificalibus Sacrum solenne peregit, atque prolusioni academicae typis vulgatae, dictaeque a Stephano Glavač, primo philosophiae Zagrabiensis professore, gratissimam suam praesentiam indulsit...«

numero, vice rectoris et Seminariorum regentis, caeterisque muniis cum laude perfunctus, saepius ad populum dixit annis 14... Et licet illustri esset sangvine prognatus, de se tamen humiliter sentire et loqui suique contemptus sine animi perturbatione suscipere solitus. Demum annum agens aetatis 54 de Collegio hoc optime meritus, uti testantur gesta praeteritorum temporum, pie in Domino obdormivit.

II Magnam accepit Collegium plagam etiam de obitu Comitis Nicolai Erdeödi, tunc senioris, cuius erga Societatem affectui nullus par est calamus describendo. Obijt 15 Junij inter manus nostrorum Patrum, qui eum sacramentis morientium communiverunt...

III Obiit hoc eodem anno Sigismundus Mrnjavčić, Patris Gaspari, de quo supra elogium plenum enchomiis inscripsimus, patruelis, ultimus nobilissimae et vetustissimae Marniavarum, principum olim de Zvornik in Bosnia, familiae, quae adhuc a gentilitate trahens originem, ab idolo Marna nomen sortita, etiam reges dedit Bosniae. Vukazinum enim Marnavam nonum per ascensum, horum duorum avum regem Bosniae fuisse, tradunt Annales Illiricae...

IV Miserandus fuit huius anni cursu in finem labente status Hungariae, qui nostram etiam Patriam non parum concussit. Augusto enim mense Ahmet Hano, summus purpuratorum Aulae Turcicae vizerius, cum ingenti exercitu in Hungariam Strigonio effusus, ad pagum Marczaltü dictum, caeso primum Forgachio cum milite auxiliario Comitatus Posoniensis, munitissimum partium transdanubialium et Marchionatus Moraviae praesidium Archieposcopale Vivarinum cinxit sub finem supra nominati mensis, quod die 26 Septembris vi partim, partim etiam minus cordata obsessorum resistentiâ adiuvante expugnavit, eoque expugnato in totam oppositam plagam ad ipsa Moraviae viscera Tartarorum manu debacchatus, ad 40 mill. Christianorum mancipiorum in miseram abduxit captivitatem. Priusquam munitio in manus hostium venisset, repentino turbini imparatus Caesar, quem opponeret militem non habuit, etsi sufficienti propugnatores armaturâ numerô et comeatu instructi fuerint, (dummodo et animus amplior fuisset ad resistendum), tantae tamen potentiae barbarorum, quae subterraneis minis potius, quam aperto marte ingruebat, et aforis dominabatur campo pro libitu, visum est, sed tarde nimis absqque exterius impedituro milite repugnari non posse, ipsum vero Hungariae regnum, inter se discors, plenum competentiis et aemulationibus, in auxilium venire partim nolebat, partim non valebat. Itaque evocatus in subsidium Croatiae Banus Nicolaus Comes de Zrinio, militari laude gloriosus terror Turcarum, qui volente sic Imperatore, e Regno isto octo circiter millia selectiorum equitum in unum coegit corpus, cum supremi Generalis potestate profectus in subsidium labantis viciniae, ibi coniunctis suis cum magnatum aliquot copijs, iustum 15 mill. circiter eformavit exercitum. Verum priusquam veniret in tempore, hostis aris et focis Vivariensibus potitus, victor e moenibus adventantem spectavit Zrinium, nec damnum sibi illatum vidit aliud, praeter paucas turmas suorum castrorum aliquot velitationibus carptim profligatas. Huic expeditioni Illmus Dnus Ordinarius, pro spirituali subsidio voluit duos e Societate nostra adiungere, quos et obtinuit. Unum quidem ex hoc Collegio, alterum vero e Residentia Varasdinensi, hos priusquam ad iter expediret, liberali viatico flor. 100 communivit. Tulerunt illi fructum secundum Societatis institutum, sese militibus aegris, moribundis, mortuis, supplicio affectis impendendo, talem ut a toto exercitu laudem, a supremis capitibus magnam commendationem reportaverint, et meritis lucrisque animarum cumulati ad sua redierint prouti latius in anni buino (!) annuis lectori earum patebit.

VI Inchoata etiam ipso Virginis Deiparae Assumptae festo, cuius etiam titulo gaudet, Sodalitas pro discipulorum

inferiorum captu et spirituali emolumento. Cum enim gymnasium philosophico studio fuerit auctum, accrevit etiam discipulorum numerus, quem unus conventus non poterat commode capere, praeterquam quod teneriorum animi teneriori etiam alimento opus habebant; ideo sic divisa fuit studiosa juventus, ut philosophos rhetoresque maior antiquior Annunciatae, poetas vero syntaxistas et selectiores grammatistas minor recentiorque Assumptae sodalitas complecteretur.

VII Habita prima eaque solemnis disputatio de Prolegomenis logicae thesibus impressis proposita sub auspicijs Rmi Dni praepositi Nocilai Dijanešević, cursus istius fundatoris. Hic primae concertationis actus auditoribus visus est insolitus, utpote hactenus non visus, ipsi t(ame)n Rmo Dno fundatori interni solatij testes excivit lacrimas.

VIII Quia crebrae sunt cives inter et scholarum nostrarum alumnos controversiae, quae pro varietate offensarum varios sortiuntur effectus, ideo placuit hic apponere, quod die S. Matthiae Apli evenerit.

Jacobus Terczo, filius Alexandri mercatoris et senatoris, sub vesperum veniens a poculis, quibus cum parente largius indulserat in officinam mercatoriam, ibi deprehendit in vicina studiosum quempiam; hunc scomatibus bene inspersum arguit, quod florenos tres ex officina furto sustulisset. Negat studiosus furtum, et hospitium suum repetit. Impostor vero patrem vino ardentem clamoribus, querulis excitat et incitat, ad Iudicem implorandum pro potestate furem apprehendendi et incarcerandi, quae illis prompte conceditur; hac accepta uterque armatus invadit hospitium putati furis et studiosi. Invadit, fit clamor, tumultus, concurrunt undique studiosi, tumultu excitus etiam logicae Pater professor accurrit. Sed tam ignominiosis ille cum studiosis et universa Societate proscissus calumniis ore efrenato bene tumulenti Alexandri, ut salvo Societatis honore tam indigna probra dissimulari non potuerint. Citatur itaque ad senatum causam dicturus, verum deprecatores ad Collegium mittere consultius iudicavit, quam manifestum reatum lite mediante diluere. Condonata illi iniuria ea tamen conditione mediante, ut scripto se obliget numquam amplius Collegium offensurum, quod utrum praestiterit, Historico non constat. Sic et posteris faciendum, efroenis debaccandi licentia linguosae plebis refroenanda est, nec enim omnis malignitas religiosa patientia et silentio vincitur.

Annus a partu Virginis 1664, Collegij 59.

P. G. Habdelić r., Anton Trost cas., B. Milovec reg. sem., Gaspar. Filcz cas., Joann. Grančić log., M. Škrlec praef. sch., St. Glavač phys(icus), Joan. Oštrić rh., Mich. Rokošić p., M.: I. Despotović syn., M. Vuk gr., soc. reg., Mich. Brešić princ., Steph. Stanko parv.

I Annus inchoatus favente bellica fortuna arridebat patriae viciniaeque, mense enim Januario Comes Nicolaus a Zrinbanus cum spontaneorum praedaeque spe allectorum militum aliquot millibus associaverat se imperialium in subsidium caesaris missorum, aliquot etiam millibus duce Wilhelmo comite de Hohenloie Calviniano, effudit se transmisso Mura fluvio in partes Kanisae, munitissimo Turcarum propugnaculo circumiacentes; devastavit totam illam plagam, urbem Quinque Ecclesiarum cum omnibus vicinis praesidiis, Zigettum usque expugnavit, diripuit, tandem mense Maio expirante ipsam Kanisam valida obsidione cinxit, occurrerunt regnicolae etiam coloni viritim exciti in subsidium, variorum etiam Imperij Principum numerosi advenerunt exercitus, Styria ipsa

munitione ad expugnationem requisita fideliter succurrit, iamque spes erat, quasi indubitata potiundi fortissimi praesidij, fuissetque expugnatum, si tot exercituum duces unius fuissent animi; quidam vero indicabant domos intra moenia iniectis ignitis pirobolis incendendas, alij munitionem absque hac flammarum debaccatione posse expugnari rati, parcendum flammis voluerunt cupidine tanto maioris praedae.

At vero dum discordibus animis et consilijs negotium agitur, adfuit fortunatus ille tyrannus Ahmet Hano, supremus vizerius, cum 80 mill. exercitu eoque florentissimo, cuius potentiam obsessores nec expectare in statione sua ausi sunt, sed obsidione soluta suisque impedimentis tumultuarie sublatis receperunt se ad munitionem Neozrinij, de qua revide Anni 1660 §. 6. Ibi per Muram flumen strato sicco ponte pars exercitus nostri traiecit in insulam Muraköz, pars in praesidiolum se recepit illud propugnatura, pars vero superiori in parte castrametati sunt. Hos, soluta obsidione, Vizerius e vestigio subsecutus est, occupavitque angustiam inter collem et Muram interiacentem, inde qua subterraneis minis, qua tormentorum impetuosa et incessanti quassatione die 30 Junij Neozrinium expugnavit, et in cineres redegit, priusquam hoc fieret, comes Zrinius praesagus ruinae tormenta sua inde Chaktorniam avexit, et militum imperialium duo facile millia, dum volebat Muram transire, rupto ponte in profluente submersa sunt, quibus cum etiam P. Claudius Boraius, Societatis sacerdos, interijt.

II Dum vizerius rem suam ageret, metuit Regnum hoc, ne victor barbarus trans flumen Dravi omnia igne et ferro devastaturus sese effunderet, ideo indicta universalis insurrectio, castra posuêre ad litora Dravi, prohibituri, si paganus tentaret transitum. Verum quae Dei fuit bonitas, nec tentavit transitum, nec damnum vicinitati Sclavoniae vel unius obuli intulit. Interfuere castris duo Patres e collegio nostro, cum subditorum maiori parte, quae videlicet ad arma fuit aptior, unde grave damnum sicut Regnicolis, ita Collegio emersit, colonis bellantibus eo potissimum anni tempore, quo sibi et dominis agricolae maturam messem in horrea importare debuissent et pro futura terram subigere.

III Vizerius, liberata Kaniša, et incinerato Neozrinio, victor redijt Byzantium, nostra etiam castra dissoluta fuere. Verum patriae cui Turca pepercit populabundus miles magna in reditu damna intulit. Ita nostra curiola in Kalec per militem Zrinianum efracta et expilata fuit. Ferventissimae fiebant preces et processionaliter institutae supplicationes pro felici istorum conatuum eventu, verum Deo non placuit, miseram Christianitatem a semel imposito tyrannico iugo eripere, placuit tamen devotam sibi Sclavoniam a vicinissimo incendio protegere et tueri, nisi enim dextera Domini protexisset nos, facillimum fuisset exulcerato et victori eique potentissimo hosti flumen in pluribus locis vix non vadabile transire et vicinam plagam devastare. Imo paganus furor, qui Deo protegente nobis pepercit, post modicum tempus, in militem imperialem patrios lares repetentem, circa S. Gotthardi castrum erupit, pugnatum enim ibidem cum clade multorum millium utrimque caesorum, in qua praeclarissimi aliquot heroes nostri ceciderunt, adeo ut appretiative ambigua fuerit victoria. Haec quidem ad Collegij historiam nihil attinent, mearum tamen partium esse duxi, ad posteros transmittere memoriam periculorum, cladium

turbarumque, quas hoc anno misera patria subijt et moesta vidit, ut olim cum Davide dicere possint: Mementote, quomodo salvi facti sunt patres nostri.

VI Generosus autem Dominus Petrus Bošnjak, natus quondam in Comitatu Krisiensi non procul a dominio Nagy Kamnik, postea promotus ad secretas Comitis Francisci Veseleni, Hungariae palatini, expeditiones, demum connubio opulentissimae viduae copiosis ditatus thesauris, memor suae patriae pro publico emolumento, potissimum vero gymnasii nostri, legavit moriens, et traditi sunt Collegio n(ost)ro per Ioannem Zakmardi de Dijankovec, personalem, flor. 1900 pro erigendo typo publico, qui anno ab hinc tertio a Collegio Labacensi emptus et allatus est, pluribus tamen annis otiosus nulli fuit usui, nescio quibus difficultatibus moram inijcientibus.*

VIII Quod post inserta anni huius gesta incidit, pro aequali memoria posteritatis addendum esse infelicissimum obitum Comitis Nicolai de Zrin Croatiae bani, iudicavi. Qui, postquam elapsa anni hujus aestate infelici successu, licet forti conatu propugnatum Neozrinium perdidisset, e multis sinistris casibus exulceratum animum refocillaturus, venationibus indulsit. Demum mense Novembri in silva Dravo flumini vicina ab apro monstrosae magnitudinis prostratus, et dilacerato gutture occisus est. Omnia vanitas praeter amare Deum. Accidit infelicissimus casus iste anni huius die 18 Novembris.

Annus nati Salvatoris 1665, Collegij 60.

P. G. Habdelić r., B. Milovec reg. sem., Franc. Jambrehović rh., Joan. Bapt. Kugelmon cas. sch. sup. praef., M. Škrlec log., praef. sch. infer., St. Glavač (prof.) metaph(ysicae), M. Bičaj syn., M.: I. Despotović p., G. Merešić gr., Georg. Rudniczki princ., Mich. Pušić parv. soc. reg.

I Molestis impetitoribus annus hic caruit, nihil enim hostile in notatis reperio, imo talia, quae ad reddendas Numini grates incitamento esse poterant, evenerunt. Nam e scholis absolutus elabente aestate primus inchoatae ante triennium philosophiae cursus plausum tulit, quando in theatrum dedit universae Aristotelis doctrinae egregios quatuor propugnatores, qui thesibus impressis eam publice oppugnandam pro ingenij concertatione proposuerunt, et unum quidem ex ijs Societati militaturum Viennam ad S. Annam transmisit. In decursu vero anni sub cibi Eucharistici solemniis *Filium Prodigum*, sub finem vero scholarum *Iosaphatum et Barlamum* in publicam scenam dedit juventus gymnastica, et sub hoc quidem drammate diligentioribus praemia largitus est Comes Nicolaus Erdeödi. In

* NB. vide inferius annum 1691. quo est foras datus, vide inquam annum 1692.

toto denique studiorum decursu id minus ad votum accidit, quod professore anni elapsi logicae ob irradicatam aegritudinem alio transmisso, discipulis etiam ad exiguum numerum redactis non fuerit opus pro tam paucis novum professorem substituere, ideoque cursus philosophicus pro eo anno interruptus fuerit, solique duo Aristotelem explicuerint.

Iz provincijskih Anua:

Sunt discipuli: in Theologia morali: 12, in Metaphysica: 26, in Logica (Physica vacat): 44, in Rhetorica: 48, in Poesi: 38, in Syntaxi: 71, in Grammatica: 62, in Principiis: 51, in Infima: 171. Igitur universim sunt discipuli 522.

Annus Christi 1666, Collegij 61.

P. G. Habdelić r., M. Škrlec phys., N. Galović reg. sem., P. Merkaš log., praef. sch. infer., St. Glavač cas., A. Makar cas., praef. sch. sup., Gr. Ilijašić rh., Georg. Haydt p., M.: G. Merešić syn., G. Rudniczki gr., M. Pušić princ. Mart. Szalanczij parv.

I Mense Januario expirante P. Franciscus Borošić expiravit Varasdini, quo exigente sui muneris necessitate profectus fuerat, ut pro futura litis celebratione viros iuris peritos conquireret. Verum in via e cibi cuiusdam esurialis male cocti nausea malignaque febri correptus dierum 18 spatio decoctus est.

Erat Croata, natus Petrovinae in oppido capitularis ditionis. Solidam virtutem per annos 24 in variis muniis probavit... Demum formatus coadjutor spiritualis, aetate in annum 47-um inclinante obijt.

IV Accesit et illud Collegio peroportunum, quod Nicolaus Dijanešević, praepositus, fundationi philosophicae, quam anno 1662 inchoaverat pro duobus tantum professoribus alendis, hoc anno pro tertii sustentatione addiderit capitale mille Imperialium, et sic compleverit promissionem suam superadditis etiam literis fundationalibus, quibus suum intentum clare explicat, ut nimirum, ad Dei honorem et pro Patriae bono inque eorum subsidium, qui in exteris philosophicis disciplinis se tradere nequeunt, Collegium hoc semper idoneos tres professores iuxta suum Institutum sustineat; in eum finem se eiusdem Collegii superioribus consignasse tria millia imperialium in certum et securum sive censum, sive proventum investienda.

V Binis Sodaliciis Virginis Annunciatae et in coelos Assumptae prosper fuit annus iste. Siquidem illa *Manualium Marianorum* exemplaria ter millena typis edidit aere floren. 250 Petri Petretić, archiepiscopi Colocensis, munificentia collato. Labaro etiam elegantissimo nec minus auro, quam acupictoria arte specioso et pretioso ditior evasit, cui labaro regiae instar coronae super impositus est radius argenteus et inauratus, continens in medio venerandum Mariae nomen e politis lapidibus utrinque pellucentibus expressum. Accessere his splendoribus allia non nulla singularis pretii, adeo ut

sodalitas facta sit opulentior suppellectili valoris facile florenorum 900. Altera vero etsi novella Mariae Assumptae, facta est illustrior labaro item per eleganti auro et serico acupicto, quod primarium benefactorem agnoscit Sebastianum Haid, inclytae Graecensis camerae perceptorem, qui in id opus facile flor. 200 pretium impendit.

VI Sed et ipsa sodalitia suo non defuere officio. Siquidem inter caetera pietatis fomenta et incitamenta die Christo in Cruce morienti annuo recursu dedicata morienti Salvatori pompam funebrem apparatu hoc in loco antea non facile spectato instruxit et circumduxit, Annunciatae Dei Matris Congregatio, (Horum inter heroica et singulari memoria digna facinora, quae avidus lector in Anni huius Annuis fastis non sine admiratione legere poterit), illud singulare fuit, redivivum Nicaetam spectare, dum succensam libidinem, ut extingueret quidam linguam sibi, praemordit cum manifesto, ne e linguis fieret periculo, fuissetque, nisi benigna Mater suo clienti usum linguae cum integra sanitate restituisset, pro qua eidem supplex fuerat.

Annus a Virgine facta Matre 1667, Collegij 62.

P. Philipp. Kavšić r. a 23 Nov. anni 1666., A. Makar cas., Fr. Jambrehović log., G. Habdelić reg. sem., M. Škrlec metaph., P. Merkaš phys., St. Glavač cas., St. Levačić sch. praef., J. Laurenčić rh., M.: G. Merešić p., G. Rudniczki syn., M. Pušić gr., Joan. Mezger princ., Ignat. Teuffenpach parv.

I E toto numero futuro saeculo transmissi duo. Primus fuit P. Andreas Makar, Varasdini mundo natus, ingressus societatem philosophiae creatus magister et post emensum dimidium Theologiae cursum, in qua quatuor vota professus, cursum Aristotelis bis explicuit. Certabat in illo virtus solida cum doctrina ingeniique facilitate, qua gravissimas quasque conscientiae difficultates enodabat, adeo ut summi quique ad eum consilii causa recurrebant. Erga Eucharistiae ferculum, erga sanctum Indiarum apostolum mire afficiebatur, proximos his Christi pauperes in visceribus gerebat, quibus tenerrimo affectu a cognatis suis et caeteris magnatibus subsidia emendicabat, ultimis vitae annis cum morbo articulari oppressus aliud nil agere valebat, libellos croatico idiomate concinnabat et edebat typis in proximorum subsidium. Obiit mense Decembri anni proximi (1666) expirante Joanni Evangelistae sacro die, aetatis annorum 46, quorum 26 religiosae vitae impendit.

III Mense Martio obiit in Hungaria Neosolii, quo ad septemvirale comitium exigente officio profectus fuerat, Joannes Zakmardi baro de Diankovcz, C. M. personalis praesentiae locumtenens, cuius praeteritis annis saepius laudabidem intulimus mentionem id exigente illius virtute et constantissimo in societatem affectu. Astitit ille nostris necessitatibus qua doctrina et jurisprudentia, qua authoritate inter Regni proceres primaria in tantum,

ut uno vivente Zakmardio nullum adversarium extimuerimus, saepius pro nobis decertavit usque ad odium adversariorum, difficillimas contravresias in favorem nostrum non minus iuste, quam feliciter enodando. Propter quod illius in Societatem propensissimum studium Adm. R. Pater noster generalis volens gratitudinem in virum de filiis suis tam bene totiesque meritum testari meritorum Societatis participem effecit.

Nec solo cordis affectu et doctrinae verbo nobis astitit, verum et fundationes alumnorum nostrorum administrationi concredidit, Varasdini adscita in subsidium fratris sui Georgii Zakmardi, vice comitis Crisiensis, penu dedit pro pauperum studiosorum sustentatione partim in parato, partim in bonis millia 14, Zagrabiae in eandem intentionem millia prope octo, praeter particularia beneficia in ecclesias et domicilia nostra collata, pupillorum, viduarum et oppressorum fidelissimus patronus. Ut porro notum sit, unde iste viri praeclarissimi in Societatem et pauperes studiosos affectus originem sumpserit, noverint eum e nobili quidem Hungarica, sed bellorum et temporum iniuria depauperata familia natum, venisse pauperem adolescentem Olomutium animo philosophicum stadium decurrendi, ubi dum nostris Patribus innotuisset eius ingenium atque docilitas, admissus fuit in convictum caeterorum eiusdem fortunae iuvenum, in qua non studendi occasione, non tantum vitae necessaria, sed etiam vestimentorum subsidia a benevolis Patribus accipiebat, inde illius gratitudo in Societatem et commiseratio in eos, queis adversa fortuna Palladias fores occludit. Huius tanti in Collegium hoc Zagrabiense totamque Societatem viri affectum, qui singilatim scire desiderat, revolvat anni 1648 §. I, anni 1650 §. V et VI. Sit memoria illius apud posteros in benedictione et anima in refrigerio. Corpus vero iacet in Capella adiuncta Cathedrali ecclesiae a parte meridionali ab ipso fundata, estque illi appositus ex fratre nepotulus, qui bonorum universorum haeres institutus, sed in pueritia abreptus occasionem dedit patruo, ea quae ingenio et fortuna comparaverat in Dei causas dispertiendi, extendunt se facile ad millia 70.

IV Post completam per dnum fundatorem pro tribus philosophiae professoribus provisionem, additus est duobus tertius, ita ut cursus integer progressum inchoaverit, qui vero triennali labori finem imposuit, octo dedit athletas in arenam et unum quidem cum eleganti emblemate, qui cum plausu oppugnantium tela exceperunt suisque dogmatibus pro virili propugnatis victores loco certaminis excesserunt.

Provincijske Annuae o školskom radu zagrebačkoga kolegija imaju pribilježeno ovo:

Zagrabiae praeter frequentem et ardentem disceptationum usum, quod alibi usurpatum quoque est, bini sub thesibus typo expressis totam logicam, quaterni sub paribus totam philosophiam propugnarunt fundatore illius praesente, qui tanta hinc delibitur animi voluptate, ut literas fundationis statim dederit summamque capitalem ad censum annuum ferendum, unde professores abunde alantur, pari gaudio investiverit.

Annus a nato Deo homine 1668, Collegij 63.

P. Ph. Kavšić r., B. Humski log., Fr. Jambrehović phys., praef. sch. infer., G. Habdelić reg. sem., M. Škrlec cas., Joan. Tallat cas., praef. alt. sch., P. Merkaš metaph., M. Šorša rh., Joan. Steidler syn., M.: M. Vuk p., Steph. Šišinački gr., M. Brešić princ., Albert. Pelczhoffer parv.

I P. Joannes Tomasić Croata Zagrabiensis, natus 1618, in societate 4 vota professus, paucorum dierum huius Collegii inquilinus die 11 Februarii futuro saeculo transcriptus. Fuit homo ingenii acuti et acrioris, cuius subsidio scentiam tam humaniorem, quam speculativam in eminenti gradu consecutus, vitam religiosam qua docendo et ad populum dicendo, oeconomiam exercendo et in variis seminaris iuventutem dirigendo transegit.

II Hunc mensis Martij sole 24 ipso pervigilio Deiparae Annunciatae, cuius in sacello Lauretano eximius cultor fuit, subsecutus est Andreas Fabijanić, coadjutor temporalis formatus, Croata Zagrabiensis. Saeculo natus Christi anno 1612 potiorem religiosae vitae partem in schola patientiae consumpsit, variis usque continuis morbis exercitus par annos plus quam 26; id rarum quod etsi corpore langueret, otii tamen osor singularis, cum enim aliud nihil potest ob pedem adeo ulcerosum..., tabellas ligneas exprimendis Christi, Deiparae Divorumque imaginibus sculpebat ad augendam rudium pietatem. Cum neque hoc valeret, sacris cantilenis tempus dabat.

III Dies Virgini sine macula conceptae sacer, qui ob anniversarium nundinarum recursum hoc in loco fit celebrior, miserandum exhibuit spectaculum: vetus enim inter Capitulum et Civitatem odium saepius sopitum, nunquam extinctum, in flammam publicam erupit. Praecesserant annis proxime evolutis rixae partem inter utramque de ponticuli decurrenti fluviolo impositi proprietate paucisque ante diebus Cives partem illius restauraverant, quod signum est assumptae proprietatis. Hoc viso Capitulum, requisito Dno bano, (erat ille Petrus Comes de Zrinio), obtinuit brachium, ut dicitur banale, equitum peditumque Colapianorum octingentorum circiter, qui ex condicto ductore Francisco Bukovački, homine ad omnia mala expeditissimo, irruerunt a parte septemtrionali impedituri cives, si quis eorum praesumeret resistere destructioni restaurati ponticuli, quam eodem tempore Capitulares exequebantur. Cives dato quidem feralis campanae pulsu ad arma confugiunt, sed nimiae multitudini armatorum occurrere non sunt ausi, paucos qui temerarij potius, quam magnanimi extra urbis portam excurrerunt, si excipias. Eorum vulnerati aliquot, occisus unicus. Diruto ponte tota illa armatorum copia in dirreptionem miserorum civium suburbij inquilinorum dato, quasi signo conversa, despoliavit domos et praedia omnibus, quae reperit, nemine resistere valente, ab hospitali incipiendo usque ad puteum Manduševec et oppositam partem usque ad Ecclesiam S. Margaretae; nostro praedio parsum tuente illud supra nominato ductore. A nostris domesticis lacrimabilem speciem plebeculae plorantis et fanaticorum instar quaqua versus cursitantis e fenestris spectantibus nec se furiosae militum turbae immiscere audentibus succurri non potuit, nisi quod finita tragedia excurrerint ad solatium vulneratorum et despoliatorum. Qui primi et virtutis amantiores inter Dnos Canonicos, ubi viderunt miseram calamitatem populi,

indoluerunt, se nec autores nec incentores, imo nec conscios huius tumultus protestantes, factum fuit totum consilio quorundam, qui minus circumspecte non memores militaris petulantiae et rapacitatis, eos in subsidium evocarunt, qui ad rapinas proptissimi omnem nocendi occasionem obvijs ulnis amplectuntur.

V Notatum est anno 1662 (§ 7) et 1664 (§ 4), quod initium, quemque progressum philosophia hic fundata habuerit. Hoc demum anno adnitente R. P. rectore perfectum aedificium, quantum fieri potuit, (resistente spatiumque amplius denegante tam vicino cive, quam ipso senatu), opportune capax trium professorum, quod portas aperuit philosophis migrandi ex aliena domo in proprium Gymnasii domicilium. Nam in initio studii huius G. D. vir humanus Petrus Vukmanić concesserat e regione Gymnasii sitam domum percommodam, (Gorupiana dicebatur), cuius haeres fuerat, in usum cursus philosophici, quamdiu societati placuerit, ex hac professores nostri Calendis Novembris migrarunt Aristotelem postmodum explicaturi in domicilio societati subiecto

Annus Christi 1669, Collegij 64.

P. Ph. Kavšić r., B. Humski phys., Ferdin. Preischaff cas., praef. super. sch., Fr. Jambrehović mphys., J. Jantolović log., P. Merkaš cas. reg. sem., St. Ištvanić sch. praef., Leonard. Sabbater rh., M.: Guiliel. Saffer p., St. Šišinački syn., soc. reg., M. Brešić gr., Sigism. Semen princ., Georg. Belošić parv.

II Intra octavam Paschatis obijt hic Comes Thomas Erdeödi, vir pijssimus, justus, vitae celibis religiosorum amans, sed maxime Scttis nostrae... Huic tam syncero constantique patrono et munifico benefactori die tumulationis Collegium reposuit dignum eius virtute elogium. Professor enim poeticae in ecclesia Sctae Trinitatis eleganti oratione Thomam veluti stellam sex radijs fulgidam luxisse inter Regni et cognatos proceres declaravit cum magno auditorum applausu. Sex vero radijs stellam illam, quam alias in gentilitio scuto gerunt, eluxisse Regno isti in sex praeclaris Thomae virtutibus dixit.

III Hunc triduo post, die videlicet 27 Aprilis, secutus est Comes Joannes Herbardus ab Auersperg, Confiniorum Croatiae supremus generalis, vir etsi vitae liberioris, uti mos est militum, cor tamen syncerum et ab omni malignitatis felle alienum habens. Circa cuius mortem et tumulationem contigerunt ea, quae pro solatio posterorum memoriae digne transmittuntur.

Aegrotabat non nihil bonus Heros, et cum saepius medicum ad se in castrum Samobor evocasset, ab eoque repulsam passus fuisset eo, quod ibi aegro diu intendere non posset, iussit se tandem eodem medico suasore Zagrabiam deportari, hic longiorem curam labefactae valetudini commodius adhibiturus de morte vero nihil prorsus cogitans...

Demum praefixo instituendae funebris solemnitatis die 16 Novembris adornata est tanta talisque pompa, quantam in his partibus nulla retro acta tempora spectarunt. Placebit posteris nostrorum temporum elegantias legere, quas non licuit spectare oculis.

In ecclesia erectum fuit cenotaphium pro templi capacite, ut maius erigi non potuerit, totum inargentatum licet, innumeris tamen lampadibus illustre. In hoc sex inargentatae columnae sustentabant arcus et pegmata, inter quae

vastae magnitudinis globus coeli stellarum varietate et Zodiaci signorum ordine belle exornatus. Haec inter signa Zodiaci visebatur Taurus auro decorus, gentilitium videlicet familiae insigne, cum inscriptione globum ipsum circumcingente: Heroes inter propria est in sede locatus. Pegma vero ipsum coronidis instar circumductum sustentabat sex Heroes e familia Auerspergica, rerum bene gestarum fama inclytos, cum ingeniosis inscriptionibus in singulorum scuta insertis, quae et merita eorum et stemmatis vetustatem succincte edocebant. Similes superioribus statuis aliae sex inargentatae astabant columnis in inferiori theatro, maiores tamen superioribus. Gradus porro repleti erant inargentatis candelabris, quorum singulis fax candida ardensque imposita. Toti machinae mirum splendorem cum spectatorum admiratione fecit globus ille Zodiaci, qui tenui filo ferreo a longe vix visibili undique affixus in aere pendere videbatur. Templi vero parietes usque ad coronidem atro panno obvelati, machinam argento foliato et tot lampadibus facibusque collucentem, multo reddebant fulgentiorem. Sic ecclesia arisque funebri colore coopertis illatum funus hoc ordine. Primi erant parvuli scholares, qui nulli sodalitati inscripti censebantur; hos subsecuti trecenti equites lugubri vestiti et albis equis insidentes manuque hastam cum nigro vexillulo cuspidato gestantes. Tertij fuere confiniarij capitanei cum suis turmis ductore Dno Christophoro Delišimunović, quem sui loco ad cohonestandum funus transmiserat Carlostadio Comes Joannes Josephus Comes ab Herbergstan, successor in dignitate huius, cuius exuviae tumulo inferebantur; erant facile quadringenti numero sub vexillo officij Generalatus. Huic adiuncta volabant banderia quadrata singulorum capitaneorum. Militiae successere sodales binarum sodalitatum cum funebribus labaris, hos exceperunt religiosi S. Francisci et S. Pauli Primi Eremitae e vicinis coenobijs, quin ex tota fere Carniolia evocati prope ducenti numerabantur. Ultimum antecedentis processionis locum obtinebat clerus ,primo parochorum e toto Regno convocatorum, demum Capitularis Dominorum Canonicorum, agmen clausit *Illmus D. Episcopus. Hunc secuti equi auro gemmisque gravati vexilla, armigeri* scuta gentilitia, tumbam immediate praecesserant quatuor pupilli filij, cum magno procerum tam Croatiae, quam Carnioliae numero, subsecuta vidua cum comitiva nobilium foeminarum. Sermonem habuit Croatico idiomate P. Balthasar Milovec, ordinarius ecclesiae nostrae ecclesiastes, latinum vero enchomium dixit P. Leonardus Sabbater, rhetoricae professor.

Finitis Divinis itum ad refectionem pro magnatibus in Collegio, pro confiniarijs in domo Erdeodiana, pro parochis in Curia Civitatis, religiosis ad propria domicilia transmissa praeparatam. Hospitalium incolis pro epulo cessere boves bini, bina item vasa vini. Post meridiem corpus exanime impositum est loculo stanneo, varijs emblematis exornato pretij florenorum sexcentorum; cuius haec est inscriptio, non facile visura solem:

Herbardum Comitem claro de stemmate gentis
Aûerspergae genitum, continet urna. Duce
Quam fuerit foelix hoc Martia signa tenente
Illiris, hostiles ingemuere plagae.
Et belli socijs, spolijs et faustus opimis
Virtus magna fuit, lucra dedisse suis
Fortunam Herbardo virtusque Deusque dedêre
Qui fortunatis; invidet ille Deo.

Accessit ex hoc splendidissimo et tot hominum invidiae exposito funere ecclesiae ulnae panni atrati 600, imperiales 600, insignia auro cumulato picta et contexta 18 singula florenis 70 comparata, equus nigri holoserici velo caudato coopertus, velum tumbae auro argentoque intertextum pretij facile florenor. 200 praeter donaria, quae Illmae viduae liberalis munificentia post peracta funebria subministravit ad valorem duorum millium.

IV Accesit binis Illmis heroibus funus tertium Collegio non parum luctuosum Georgij comitis Erdeödy, filij quondam Wolfgangi, qui a

patruo suo Nicolao, Scttis nostrae amantissimo, in cuius sinu a cunis educatus fuerat, didicerat nos tenerrimo in affectu conservare conservavitque constantissime usque ad ultimum vitae respirium. Optabat semper, ut in manu alicuius e Societate eflaret animam, cuius voti factus etiam est compos, nam submissus Pater noster non tantum pijssime morientem sacramentis aegrorum munivit, sed etiam aliquot hebdomadarum decursu cum morte acerbissimos inter morbi dolores luctantem confortavit, animavit et ipso demum tumulationis die virtutum eius enchomiastes fuit in ecclesia Claniecensi ordinis S. Francisci, ubi tenerrimi amatoris nostri ossa maioribus suis apposita sunt. Testamentario iure Collegio nostro aureos centum transcripsit, quos Illma vidua fideliter transmisit.

V Anno praeterito assumptus fuit ad gubernandam Ecclesiam Zagrabiensem D. Martinus Borković, ex Ordine S. Pauli Primi Eremitae, cui bis cum generalis prioris authoritate praeerat. Hoc demum anno mense Maio celebravit D i o e c e s a n a m S y n o d u m, ab annis 30 intermissam. Ad hanc literis circularibus evocavit et Collegij rectorem veluti praelatum Glogoncensis Praepositurae, numquam hactenus haec ceraemonia Collegij rectoribus fuit exhibita, etsi Patres invitati fuerint, qui ad convocatum clerum verba fecerunt. Hoc tamen tam specioso titulo nemo fuit accitus, sed et iam videbatur quid insolens, quia tamen Dominus Episcopus syncero, ut revera fuit, affectu suasit Collegij Patri rectori, ut nullo modo emaneat, se hanc invitationem non casu, sed singulari studio fecisse pro Societatis in hoc Regno commorantis emolumento, per hanc enim aiebat invitationem Societas inter clerum, qui medium constituit Regni statum, recipitur et acceptatur, persuasit, quod voluit. Et omnia fuissent perhonorifice transacta, si Dominus Praelatus procacissimam duorum parochorum hominum fama et authoritate vilissimorum loquacitatem compescuisset. Erat unus parochus pro tunc Biskupicensis, prope suburbia Varasdini, inde paulo post digne electus, alter vero capellanus noster in Ecclesia Glogoncensi; hi duo tanta coeperunt audacia Collegij rectorem et accusare et proscindere, ut non nulli clamaverint ad turrim cum illo; defuit etiam Collegij rectori cor et animus ad homines nauci (!) redigendos in ordinem. Ob hanc ignominiam iudicatum fuit tunc, Collegij rectores in futurum, quantumcumque invitentur, in talibus conventibus comparere non debere, numquam enim deerunt his similes blaterones.

In eadem synodo duo Patres e Collegio ad Clerum perorarunt, a l t e r d e m a t r i m o n i o, a l t e r d e c l a v i u m p o t e s t a t e cum omnium satisfactione. Neque imposterum hoc catechizandi munus, si quando oblatum fuerit, reijciendum erit, cum sit pro Societatis honore et commendatione.

Ove je godine ugledalo svijetlo djelo profesora metafizike O. Frana Jambrekovića, posvećeno utemeljitelju zagrebačkih filozofskih studija, prepoštu Nikoli Dijaneševiću. Natpis štampane knjige je ovaj:

Philosophia peripatetica. In caesareo Societ. Jesu collegio Zagrabiae sub auspiciis reverendissimi domini, domini Nicolai Dianesevich, cathedralis ecclesiae Zagrabiensis majoris praepositi

&c. propugnata per eruditum ac perdoctum D. Joannem Deszput, AA .LL. & Philosophiae auditorem emeritum. Praeside R. P. Francisco Jambrehovich, e Societ. Jesu, ejusdem facultatis professore ordinario. Anno M. DC. LXIX. Vienae Austriae, Typ. Joan. Jac. Kürner (12°, 4 l + 519 str. + Index 6 str.).

U provincijskim Anuama ima i ovo:

Zagrabiae demum cuidem Christo triumphanti applausere symbolo Davidis puerum Aegyphum ab Amalecitis relictum pane confortantis et eius roborati ductu de latrunculis triumphantis.

Annus nati Redemptoris 1670, Collegij 65.

P. P. Merkaš r., B. Humski mphys., B. Želigović rh., F. Preischaft cas., praef. sch. sup., Georg. Meisriembl log., Gr. Kralić syn., G. Vitellius gr., J. Jantolović phys., M. Škrlec cas., St. Ištvanić praef. sch. inf., M.: Christoph. Kräiner p., Andr. Khapus princ., Franc. Šilekovič inf.

I Annum hunc plenum turbis et publicis periculis placuit historica relatione inchoare cum Zriniana seditione. Erupit illa in flammam publicam ineunte mense Martio, postquam occultis tum Turcarum, tum Hungarorum potissimum haereticorum rebellium conspirationibus aliquot annorum decursu velut sub cinere fota et nutrita latuisset, in magno fuit totum Regnum periculo, ne Turcarum iugo sub titulo protectionis contra Germanorum insolentias subijceretur. Societas vero, ne penitus e toto Regno exturbaretur utrumque malum suum habuisset effectum, quem progressum sciri non potest; bona enim Collegii iam destinabantur et dividebantur inter complices et ipsum Collegii aedificium pro habitaculo primarii, qui sibi harum partium gubernationem vendicabant, vigili etiam oculo circumspiciebatur, ne quid de thesauris, quos sibi in penu nostra imaginabantur, in exteras provincias exportaretur. Hinc misera plebecula tremore et stupore concussa, etsi in religiosorum domicilia substantiolam velut ad locum tutiorem reconderet, ad nostram tamen domum veluti indubitatae praedae expositam nemo hilum reposuit. Verum Dei opportunum subsidium nec Regno defuit, nec nobis. Donec enim Marchio Franciscus de Frangepanibus, homo ferventis et inquieti nec minus ambitiosi ingenij, tumultuaretur, militem cogeret, civitati ducem cum potestate praefuturum imponeret, omnia susquedeque mutaret, innovaret et iam publice commeatum Caesareum depraedaretur, domum annonariam occuparet, capitulum et civitatem ad defectionem a Caesare instanter iam minis, iam aureis policitationibus solicitaret, ecce tibi Joannes Josephus Comes ab Herbergstain, Croatiae confiniorum cum generali potestate praefectus, conflato ex suis confiniariis et ex submissis e Carinthia auxiliaribus copiis iusto exercitu effudit se Carlostadio, et in procinctu turmam Zrinianorum et Frangepanicorum tum peditum, tum equitum, qui

ductore quodam Franculino Liburno homine vafro Zagrabiam pergebant, ad torrentem Kupčina fudit fugavitque tunc Brezovicam, ubi Frangepanes cum suis consilia cudebat, recta properat, ibique omnes factionis ministros deprehendisset, nisi praemoniti per profugum e clade Kupčinensi militem fuga sibi consuluissent.

Inde Frangepanes solus Zagrabiam se recepit cum manipulo domesticorum et hic in certa domo usque ad tenebras delituit, illis ingruentibus per avia et devia Chaktorniam se ad Zrinium recepit, Comes vero Josephus generalis castra promovit, coniunctus cum copiis comitis Nicolai Erdeödi Degoiam versus: est praesidium Colapianum, quod pro primo auxiliarium Turcarum diversorio destinatum fuerat, illud in cineres redegit ibique castra metatus est et patriam pristinae restituit tranquillitati. Zrinius vero cum suo Frangepane ingruente in Insulam Caesareo exercitu tradita in manus Generalis Sponkavij arce Chaktornensi et relicta ibi coniuge, Viennam ad Caesarem perrexit, inde Neostadium remissi, post anni decursum anno videlicet 1761 die 29 Aprilis gladio carnificis occisi sunt. Et hic fuit finis publici Croatiae tumultus. Heroes alioquin fuere digni cedro aeternaque memoria, nisi turpi facinore indelebilem nomini suo maculam inussissent.

Tendunt in altum, casu ut graviore ruant. Quid facit stulta ambitio. Habent posteri exemplum, non sapere ultra sobrietatem.

IV Sopita una ex Zrinibus, quae publicas furias evomuerat, invasit alia studiosum non ita pridem ob mores non satis pudicos e medio studiosorum nostrorum expeditum, simulque pedagogiae subsidio privatum. Addixerat se ille obsequijs Illmi Domini Episcopi, qui vir alioqui integerrimus ignorabat genium discoli iuvenis, admisit eius servitia. Verum non longo temporis intervallo, quis esset, declaravit, habito enim cum sibi similibus consilio p a s q u i n u m i n f a m e m, quo Societatem et praesertim Collegium istud, in eoque determinatas personas teterrimo denigravit cavillo, composuit, sparsitque in publicum. Facile fuit authorem investigare, suo enim et prius noto chirographo calumnias exaraverat. Delatus ad Dominum, cui famulabatur, et petita ab eo tam iniuriae poena, quam famae redintegratio. Vix credi potest, quantopere optimus Praelatus tam gravem laesionem domus religiosae apprehenderit, obtulit reum puniendum ad libitum Pris Rectoris sive carcere, sive plagis, sive exilio et proscriptione publica, sive etiam iniuriosae manus mutilatione iudicialiter infligenda. Verum pro ea, quae Societatis est propria modestia, nulla alia poena de eo expetita est, nisi ut infamiam scriptam coram authenticis personis tam ecclesiasticis, quam saecularibus scripto revocet, seque fateatur mendaciter et non nisi in vindictam tam infamia de Societate divulgasse. Dictum factum. Froenumque impositum iuventuti, quae s i m i l i b u s n o t o r i j s s c r i p t i s alios passim inceperat dilacerare.

V Acerbum etiam vulnus accepit Collegium ex morte Rdssimi Domini Nicolai Dijanešević, praepositi Zagrabiensis, qui die 29 Augusti in manibus nostrorum pie obijt; erat enim syncerissimus nostrae Societatis et intimus amicus, nec minus zelosissimus rerum nostrarum patronus et defensor. Qualem se in omni data sibi occasione clare demonstravit tam coram capitulo suo, quam coram quibuscumque impetitoribus nostris. Parentatum illi in Ecclesia nostra erecto coenotaphio parietibus emblematica funebri affixione convestitis panegyrica oratione, nec non solemni Missae sacrificio, quod comitatu plurima sine cantu persoluta. Supra meninimus eum cursum philosophicum in gymnasio nostro hic pro tribus professoribus fundasse. Substituat Deus plures Societati nostrae amicos, huic similes.

VII Adnotatis illis quae lectori tristiores ingerunt cogitationes, vertatur calamus ad ea, quae solatium adferunt. Durante tumultu quem antea retulimus, generosa Domina Helena Patačić, relicta generosi quondam viri Joannis Ručić vice comitis Zagr., quos prioribus annis ob multiplicia in nos beneficia albo calculo saepius notavimus, inaudierat S. Josephum verbi incarnati nutritium et sponsum Matris Virginis, in periculis singularem esse periclitantium auxiliatorem, huic voverat se erecturam sacellum in loco opportuno, si intercessione sua ingruenti patriae ruinae finem imponeret, assecuta finem intentum, votique rea, quod promiserat, fideliter praestitit, et in fundo Seminarij nostri in secundo a moenibus colle erexit intra anni dimidium elegantem Capellam, quam speciosa ara omnibusque ad Divinum cultum rite peragendum abunde instructam anno sequenti mensis Julij die 26 in honorem eiusdem Sancti Josephi solemniter consecrari curavit per Martinum Borković Ordinarium; cura Capellae commissa Patri Regenti seminarij pro tempore existenti.

U provincijskim Anuama ima o školskom radu ovo:

Zagrab. Colleg. Philosophia nihil de superiorum annorum solemni remisit, tametsi sub festa paschalia non nihil ab inconvientibus malis concussa fuerit. Eam universam aliquot ex thesibus impressis propugnarunt. Humaniores vero literae se publice probarunt Corporis Christi die octava dramate, cuius fuit argumentum Eucharisticum Epulum antidotum esse contra morbos omnes animorum.

Annus nati Salvatoris 1671, Collegij 66.

P. P. Merkaš r., I. Jantolović mphys. praef. sch. inf., G. Maisriembl phys., Gr. Ilijašić log., F. Preischaft cas., M. Škrlec reg. sem., Sigism. Patribus rh., Joan. B. Korbič p., Gr. Kralić syn., M.: A. Khappus gr. soc. reg., Joan. Patačić princ., Gregor. Šikuten parv.

I E toto numero unus transmissus aeternitati. P. Joannes Bapt. Korbič Labacensis Carniolus, Viennâ e studiis theologicis huc expeditus, mortem jam maturam in pectore tulit...

II Sicut annus prior ob publicos tumultus plenus fuit periculi, ita hic praesens, in cuius successu describendo versamur, fuit non

minus Collegio turbatus, quam molestus et calamitosus ob civilia cum studiosis et collegialibus dissidia, instar catenae circulorum concatenatione colligatae sibi succedentia. Longum esset et ad Historiae intentum non pertinens singula recensere, sat est dixisse, vix aliquam defluxisse hebdomadem, quae nullum peperisset conflictum aut devastationem, aut cruentum concursum iam civibus eorumque subditis, iam studiosis incentoribus, et licet utrinque coriphaei tumultuum plecterentur, numquam tamen exulcerati animi placari poterant. Tandem cives statuunt decretum in senatus consulto, ne imposterum ulli studiosorum in civitate hospitium praebeatur, idque ipsum statutum per Castellanum civibus intimatum sub poena flor. Hungaric. 12, qui secus fecerit. Iugulum petebatur gymnasii nostri, proximaque instabat scholarum, si non ex toto, maiori saltem ex parte dissipatio. Itaque ex consilio domestico, cum nullum esset mali tanti remedium, (passim enim studiorum instante principio juvenibus etiam nobilissimis hospitia denegabantur), conclusum, ut senatus de tam toti Regni nobiliumque filiis iniurioso et praeiudicioso decreto accusetur, in publicis comitiis et dominorum procerum ad abolendum illud imploretur auxilium. Factum. At vero postquam Senatus advertit Regnum gravissime apprehendere, imo succensere senatui ob factum tam insolens, timore consilium suppeditante expresse coram sede Regni judex praesens negavit, tale decretum a senatu esse conditum, cum tamen eadem die paucis ante horis coram judice nobilium pro testimonio advocato expresse fassus fuerit conditum esse. Nec satis fuit negasse, insuper addidit protestationem super inustam per Jesuvitas senatui publicam calumniam, senatum suo tempore et ordine requisiturum tam gravem iniuriam. Judex vero nobilium, etsi ibi praesens esset, quia tamen fuit e numero senatorum, ne judicis et senatus authoritatem minueret, incepit mutire, verba frangere ambigue loqui et tandem asserere, se non recordari, quidnam Iudex locutus fuisset ratione controversi decreti. Proceres porro advertentes angustias animi, quae judicem premebant, hanc tulere sententiam. Si decretum tale non fecistis, bene factum est, si fecistis, abrogate et numquam facite, ni poenas im lege praescriptas contra tales turbatores experiri velitis. Sed necdum finis.

IV Recreemus lectorem iucundiori narratione. Proxime antecedentibus annis Collegii rector existens R. P. Philippus Kaušić obtinuerat gymnasio isthic erecto a sua Caesarea Matte p r i v i l e g i a A c a d e m i a e V i e n n e n s i s cum omnibus libertatibus et a potestate civili exemptionibus ibidem studiosae inventuti concessa. Haec siquidem cives inter et studiosos tunc vel maxime feruerent hostilitates, ad refroenandam civium audaciam, placuit illa inclyti Regni proceribus praesentare, ab iisque acceptationem et confirmationem eflagitare immunitatum, sine Regni consensu nullum vigorem habiturarum.

Sunt itaque privilegia in eleganti capsula laminea, rubro

compacta holoserico a foris, intus vero aureo collucentia caractere in consessum Regni allata, et praesentata Illmo Dno. Martino Borković, Eppo Zagrabiensi et protunc banalis officii locumtenenti, qui ea Regni protonotario publice legenda tradidit. Perlecta et ab omnibus acceptata, nemine contradicente, uno Civitatis judice excepto, qui nomine Civitatis contradixit in tantum, si praejudicarent libertatibus civilibus. Verum iussus suae contradictionis reddere rationem, se non absolute, sed conditionate contradicere respondit, ideoque eius contradictione reiecta, confirmata, acceptata, et per protonotarium iussu Regni subscripta sunt caesaris Leopoldi privilegia Gymnasio Zagrabiensi concessa. Quae tamen successu temporis per patres provinciales limitata et restricta sunt quo ad juridicos processus.

Porro ut etiam posteritas grata recolat memoria tanti favoris promotores, eo maxime tempore, quo cum civitate intestinis cruciabatur societas Zagrabriensis dissidiis, placuit singulorum nomina, qui hac in re cooperati sunt posteris transmittere, ut vita functis bene precentur: Martinus Borković, episcopus ac pro-banus, Nicolaus comes Erdeödi, Regni capitaneus, Gaspar Orahoczy baro, vice-banus et supremus comes Cottuum Zagrabiensis et Krisiensis, Franciscus Chikulini baro et suae Mattis capitaneus equestris in Confinio Krisiensi, Nicolaus Patačić, Regni protonotarius et Cottus Varasdinensis vice comes, Petrus Prašinski, vice comes Cottus Varasdinensis, Stephanus Švastović, vice comes Zagrabiensis, Ioannes Vojković, vice comes Cottus Zagrabiensis, Franciscus Majcen, vice comes Krisiensis, Ludovicus Vagić, Regni notarius et comes Turopoliensis, Ladislaus Chernkoczy, Regni ad Breszt capitaneus, Petrus Fodroczy juris consultus. Haec vero confirmatio facta est die 4. Novembris anni currentis, eodem die iisdemque comitiis Regni durantibus, quo publica contra Senatum proposita est querela, quam revolve supra § 2.

X Jucundum etiam fuit spectaculum diebus antecineralibus videre per triduum Dnum Ordinarium M a r t i n u m B o r k o v i ć cum potissima sui venerabilis capituli parte quotidie videre ad aram supplicem cum populo et tandem litantem Salutare sacrificium, quod exemplum, quia insolitum hactenus, merito posteritati transmittendum erat, tum ad declarandam tam Sancti Praesulis pietatem, tum eius erga Collegium paternum affectum, quo rerum Societatis tam admirator, quam approbator extitit.

XII Durante eadem celebritate die 13 eiusdem mensis Augusti horis pomeridianis datus in scenam publicam *S. Franciscus Borgia, Sanctus dux, aulicus prorex,* sub cuius actionis finem juventuti gymnasticae, quae caeteros conatu praecessit, distributa praemia largitore Martino Borković, Eppo Zagrabiensi.

U provincijskim Anuama o toj istoj pretstavi ima ovaka bilješka:

Zagrabiae demum bis in Theophoriae solemni pompa et infra octavas celebratae apotheseos D i v i F r a n c i s c i B o r g i a e, cui Dux ipsemet Sanctus Aulicus, prorex et gloriosus mundi Contemptor argumentum praebuit.

Annus a Matre Virgine 1672, Collegij 67.

P. P. Merkaš r., M. Škrlec reg. sem., I. Jantolović cas., Fr. Jambrehović cas., G. Meisriembl mphys., G. Ilijašić phys., praef. sch. inf., I. Laurenčić log., G. Rudnicki rh., M.: Joan. Ratkaj p., Fr. Šilekovič syn., I. Patačić gr., Gr. Šikuten princ. Ottho Paumgartner parv.

I... Subsecutus hunc die trigesimo, id est 8a Martij, P. Jacobus Lašičević, Croata Krapinensis. Quatuor in Soctte vota professus, annos 22 religiosae vitae qua docendo teneriorem aetatem, qua catechizando insumpsit et concionando...

Successit his M. Gregorius Šikuten, Croata ex Šašinovec, qui ante quinquennium hinc ad probationis locum transmissus, et tandem absoluto philosophiae cursu remissus parvulos in annum II erudiebat... Obiit... die 11 Julii.

NB. Memoratus Mgr Šikuten comparuit post suam mortem Rndo Pri Rectori Petro Merkaš, existenti in bono Paukovec, circa horam vespertinam 10, dum adhuc lumen in cubiculo arderet, cui pulsanti more consveto portam P. Rector ad 2-dum pulsum admisisset ingressum, cognitus a Rectore et interrogatus, quid velit et quomodo se habeat? Reposuit defunctus, se arceri ab ingressu coeli, nihil tamen pare, ea quod contra instructionem datam a Pre Rectore pluries quam bis portam pulsaverit alienam, per quam intrare more consveto volebat ad quempiam e nostris, proinde se petere suffragia. Posthac numquam comparuit. Haec retulit P. Franciscus Janešić se audivisse ab ipso Pre Merkaš.

II Notatum est anni proxime andecedentis § IV. privilegia Gymnasio huic a Leopoldo Primo concessa, in publicis Comitijs Regni acceptata ac confirmata esse; hoc demum anno die 19 Maij praxi roborata sunt. Est enim celebratum iudicium criminale contra duos studiosos, qui vigilem civitatis petulanter quidem, tamen lethaliter vulneraverant. Ideoque a Senatu satisfactionem exposcente graviter accusabantur non sine minarum intentatione. Itaque evocati e sede vicebanali, quae tunc celebrabatur, assessores eiusdem sedis ad Collegium, qui habito intra se et cum nostris Patribus consilio constituerunt, judicem futuri iudicij loco Collegij rectoris G. D. Franciscum Majcen, vice comitem Krisiensis Comitatus, fiscum Gymnasij Jacobum Ilijašić. Caeteri vero uti, Nicolaus Patačić, protonotarius et vice comes Varasdinensis, Nicolaus Gottal, vice comes Zagrabiensis, Stephanus Švastović, item vice comes Zagrabiensis, Ladislaus Chernkoczi, capitaneus in Letovanić, alijque permulti de Regni nobilibus vicem assessorum obibant. Instituunt igitur Judicium criminale contra Georgium Pojatić, nobilem phisicum, et Ioannem Haden, civem Varasdinensem logicum, et imprimis evocant Senatum Civitatis, qui duos supranominatos studiosos criminaliter accusaverant, ut compareant, et si quid accusationis habent, coram sede proferant. Verum ob suam praetensionem et conceptum praeiudicium illi recusarunt comparere. Tunc fiscus substitutus causam proposuit. In causam attractorum causidicus respondit, tandem deliberatum est, *ut Joannes Haden peremptorie citetur, si non comparuerit, pro-*

scribatur. Georgio verò Pojatić concessa quindena ad se purgandum. Verum ultra nihil motum est Civitate ultra nihil movente.

Iudicium hoc multum profuit ad stabilienda Gymnasij privilegia, verum mediati superiores uti P. Generalis et P. Provincialis instigati inviolâ quorundam collegialium exterae nationis, graviter apprehenderunt et succensuerunt errores in hoc processu admissos et illud vel maxime, quod usi sint titulis Academiae, Magnifici Patris rectoris, fisci academici, absque scitu et approbatione eorum et in absentia Collegij rectoris. Quae causa fuit, ut postmodum Adm. R. P. noster Ioannes Paulus Oliua declaraverit, in quantum concessa per Caesaream Mariestatem privilegia valitura sint in Ordine ad correctionem studiosorum exorbitantium, et refroenandam Civium audaciam in vendicando sibi iure in nostros discipulos. Habetur declaratio in Ordinationibus Patris Provincialis, sive potius in Memoriali relicto post visitationem anni huius.

III Circa hoc tempus iuvenis quidam fugitivus ex famulitio comitis Emerici Erdeödij incarceratus fuerat per senatum in custodiam curiae, hic dum examinaretur post dies aliquot e pleno senatu, ex ipso conclavi proripuit se velocissime, et nemine insequente profugit in aream Gymnasij nostri, inde manu missus, quod ubi comes antenominatus Senatui exprobrasset, illi ad suam excusationem scripserunt captivum armata manu studiosorum vi ereptum ipso ex carcere. Rei tamen veritate cognita, excusatio, uti figmentum evanuit, sic velitationes exulceratorum animorum protractae erumpebant, donec caduceus pacificationis interpositus finem odiorum extinxit.

IX Illud etiam inter acrementa numerandum, quod ubi pia Sodalitas agricolarum per nostros Patres in vicina S. Spiritus ecclesia annis ab hinc 45 erecta unanimi consensu se Societati gubernandam sub invocatione S. Isidori Agricolae in perpetuum tradidisset, etsi extra fundos Collegij erecta sit, vigore tamen Bullae Sixti V. per Patrem nostrum Ioannem Paulum Oliva, praepositum generalem, primariae Romanae congregationi ex concessione Gregorij XIII. aggregata est et emanato diplomate confirmata, quo Adm. Rdi Patris nostri favore mirum pietate et numero, in modum aucta est augeturque quotidie.

Annus nati Salvatoris 1673, Collegij 68.

P. M. Škrlec r., F. Preischaft cas. praef. sup. sch., G. Habdelić reg. sem., Gr. Ilijašić mphys., I. Jantolović cas., I. Laurenčić phys., Steph. Battiani log. praef. sch. inf., M. Vuk bimestri, postea Christoph. Piscator aliquo tempore rh., et alij plures supplentes, M.: Gerard. Pauli p., I. Patačić syn., Ladisl. Buzjaković gr., bibl(iothecarius), Gregor. Rodoff princ., Jacob. Heruc parv.

I Coelo transmissus die 22 Julij lenta consumptus tabe, P. Stephanus Ištvanić, vir religiosissimus. Natus Varasdini

(1634), in Scte quatuor vota professus, singularem dicendi gratiam a Deo nactus, propter quod coelo datum donum, et ob religiosam morum compositionem ac in agendo suavitatem domi forisque omnibus fuit acceptissimus . . .

II Obijt cum communi luctu tam Capituli, quam nostro Matthias Slovenčić, praepositus Colocensis et lector Capituli Zagrabiensis, vir ob vitae probitatem omnibus venerabilis.

IV Decursu anni etsi molestis casibus impetiti, faventem tamen numinis dexteram experti sumus. Nam ubi die 18 Februarij Comitia Regni indicta fuissent, in quibus Caesareae maiestatis querela plena sensu proposita fuisset, quasi sua Maiestas inaudivisset Croatiam se velle Turcarum iurisdictioni subdere. Sed falsa calumnia facile diluta est. Privatis colloquijs tum exterorum, tum incolarum etsi caeterae religiosae familiae, qui Regni sunt indigenae veluti suspecti, facile crediderim quod iniuriose traducerentur, de Societate t(ame)n toto hoc turbato triennio ne minimum verbum auditum, quo aliqua vel minima perfidiae nota illi inureretur. Imo contrarius fuit omnium sensus, nam malevoli machinatores putabant, se Jesuvitis praesentibus non fore tutos. Fideles vero in publicis congressibus nos veluti patronos et apud Caesarem intercessores multis enchomijs extollebant. Paulo post alia convenerunt comitia, in quibus promulgatus in Hungariae Gubernatorem Princeps ab Omeringen, magnus Teutonici Ordinis magister, promulgatio cum communi disgustu accepta, nec acceptata nisi in tantum, in quantum non praeiudicat antiquis Regni iuribus et libertatibus. Sed et in hoc sensu Societatis eluxit modestia, approbantis et laudantis legitimi principis statuta et ordinationes.

IX Relege lector anni 1669 § V., leges Collegij rectorem in Synodo Dioecesana duorum parochorum procaci garrulitate indigne fuisse tractatum, quam ob ignominiam actum fuit inter collegiales, ut imposterum nullus rectorum, quantum cumque invitaretur, talibus conventibus interesset. Hoc tamen anno mense Junio optimus praelatus repetijt Synodum, ad quam non tantum duos e Collegio, qui ad clerum dicerent, sed ipsum etiam Collegij rectorem peramanter tam per literas circulares, quam privatis alloquijs invitavit, et ne viro tam bene de Collegio merito disgustus aliquis crearetur, comparuit et humanissime tam in assignatione loci post Valachicum episcopum et Capituli praepositum proximi, quam in reliquis omnibus ibi tractari solitis habitus est.

X Die Sacrae Eucharistiae gestatione solemni in scenam datus *Samaritanus verus in sacramento animarum medicus.* Universim, ut praemissum est, totius anni decursus favente Deo fuit favorabilis et praeter morem pacatissimus, adeo ut praeter divinum auxilium, cuius ope eluctatum est Collegium e variis iisque molestissimis impetionibus et tricis, toto anno ne minimus ortus est tumultus studiosam inter iuventutem, ad arma natam et facilem, ac inter civilem populum. Anni huius relationem scriptor hoc claudit

Epiphonemate, quod posteris transmittit. Qui cum communitate litem et dissidium ingreditur, mare vix enatabile ingreditur. Expertis credant.

Annus a partu Virginis 1674, Collegij 69.

P. M. Škrlec r., B. Humski praef. sch. inf., F. Preischaft cas. praef. sch. sup., Fr. Jambrehović cas., G. Habdelić reg. sem., I. Jantolović cas., I. Laurenčić mphys., Petr. Glaser log., St. Battyani phys., G. Merešić rh., M.: I. Patačić p., G. Belošić syn., Philip. Jambrečić gr., J. Heruc princ., Joan. Farkaš parv.

II Laetiora sunt ea, quae 16 Febr. anni currentis nobis proponit, qua comes Nicolaus Erdeödi de Monyorokerek, Montis Claudij comes perpetuus, installatus est locumtenens cum potestate banali et investitura sceptri, vexili, aereorum tympanorum caeterisque banalis potestatis insignibus...

Altera die apud nos prandio exceptus et eleganti *Argi centoculi* drammate, in nostro communi Musaeo exhibito.

V Seminarium quoque honori S. Josephi dicatum, praesenti anno iuxta meliorem novi aedificii erigendi ideam, a Superioribus approbatam, aedificari coeptum et ad maiorem tum alumnorum, tum Musicorum commoditatem. Lapidem fundamentalem benedixit Rdssmus Ordinarius.

VIII 25 Junij, sub hora tertia pomeridiana in domo judicis huius anni exorto incedio Civitas haec ac utraque Capituli pars aliqua conflagravit. Collegium quoque nostrum ac templum decore intructum edax flamma absumpsit, scholis dumtaxat nostris salvis remanentibus et Patrum Capucinorum Monasterio cum domibus ternis intermedijs. Idque spatio duarum circiter horarum peractum, ventis contrarijs austro et borea inter se duellantibus.

Annus ab Incarnato Verbo 1675, Collegij 70.

P. M. Škrlec r., Fr. Jambrehović cas., G. Habdelić reg. sem., G. Merešić rh. et p., M.: Georg. Plasman syn. et gr., Paul. Bakšaj princ. et parv.

I E tanta paucitate visum est Divinae bonitati coelo, ut speramus, adscribere 29 Maij P. Georgium Merešić, Croatam Vinicensem, aetatis anno 35, societatis vero 16, ob morum candorem domesticis atque externis perquam charum, quem exemplaris vita ac vultus serenitas condiebat...

II Superiore anno in cineres redacta hac urbe, Collegio et ecclesia nostra, prima cura fuit Rdi Patris rectoris Collegij nostri templi restauratio; requisiti fuere statim ij, qui flammis absumpta altaria fieri curaverant, an placeret nova erigere; in quod plerique consensere. Quare probatus fuit fornix, an ex igne debilior redditus fuisset et ingenti ferreo malleo examinatus a murario nihil cessit,

adeo, ut is fateretur, se tam fortem fornicem extruere non posse. Fuit itaque hoc anno templum nostrum noviter incrustatum ac dealbatum totum, tectum tegulis fenestrisque vitreis atque duorum sacellorum altaribus auctum. Turricula praeterea, tota lamina obducta, ecclesiae nostrae superposita, cui impositae sunt binae campanae, una, empta aere tavernicorum magistri Emerici Erdeödi de Monyorokerek etc, habens pondo centum et quinque, hocque eodem anno benedicta fuit sub titulo Beatissimae Virginis sine labe conceptae ab Martino Borković antistite Zagrabiensi. Altera similiter, sub titulo S. Crucis, duorum centenariorum et 26 pondo; ab dna generalissa, vidua relicta Herbardi ab Auerspergh dono data, valoris 130 Rhen.

IV Quibus etiam Scholae nostrae hospitium praebuêre, cum domus eorum in cineres redactae fuissent, ut est Adm. Rdus Dnus parochus, et e primarijs cives aliqui, usque dum domos ad inhabitandum aptas extruerent. Et utriusque sexûs inferioris conditionis civibus quâ pharmacis ex Apotheca nostra, quâ eleemosynis succursum fuit, nam malum morborum et annonae penuria incendium fuerant subsecuta.

Annus Salutis humanae 1676, Collegij 71.

P. M. Škrlec r. a 26. XI. 1672, Fr. Jambrehović cas., G. Habdelić reg. sem., I. Jantolović cas., Gr. Ilijašić bibl., St. Glavač cas., praef. sch. sup. et inf., St. Šišinački log., M. Brešić rh. et p., M.: Joan. Prentaller syn. et gr., P. Bakšaj princ., Georg. Berseney parv.

I Placuit divinae bonitati ex hoc numero Collegialium ad vitam immortalem, uti confidimus, evocare ternos, inter quos primus fuit P. Joannes Jantolović, gente Croata patria Ribnicensis. Natus is fuit mundo anno 36 hujus seculi 21 Junij, Soctti vero 1655, die 29. Octobris, cuius expectationi egregie satisfecit, dum emenso in illa philosophiae et theologiae speculativae curriculo, hanc impressis thesibus laudabiliter propugnavit; vnde geminis quasi virtutis ac doctrinae subvectus alis in 4 vota professorum Socttis numerum fuit adscriptus Zagrabiae 2. Febr. 1673. In eadem deinde trieteridem philosophiae praelegendae, alteram vero Casibus conscientiae impendit. Solide doctus ex sententia etiam externorum. Sed non minus pietate, quam doctrina fuit lucens et ardens P. Joannes, lucens conversatione matura et seria oculorum ac animi demissione, parcitate verborum, colloquiis spiritualibus, observantia silentij, neminem verbo facile laedens, aut otiari visus, sedulus cubiculi custos. Accuratus in minimis circa officij sui rationem, Institutique nostri observantiam, cuius magnam habuit peritiam; unde factum, ut ab omnibus vir religiosus, innocens, sanctus, regularum observantissimus vocaretur.

Eandem viam aeternitatis inijt hoc anno magnum sui relinquens desiderium P. Martinus Bičaj. Natus is erat mundo

Lutumbergae in Styria 10. Nov. 1633., Societati vero 1652 die 21 Octobris, in quam susceptus Varasdini, ingressus est Leobij. Absolutis in saeculo humanioribus literis in Scte philosophiam tribus, theologiam 4 annis audivit, alios 4 erudiendae juventuti impendit. procuratoris munus gessit in annum septimum, panegyres sanctorum dixit biennio Zagrabiae, consultor ibidem fuit supra triennium. In numerum coadjutorum spiritualium formatorum adscitus est Varasdini ipso festo Assumptae in coelos Deiparentis, anno reparatae salutis 1667 . . .

Hic alter a conflagratione Civitatis huius annus plurimis fatalis extitit ob famis ingruentis flagellum morborumque saevitiem, quibus malis enecta dicuntur ultra 18 hominum millia, quam mortis durae stragem ut evitarent, plurimae in partes Turcae tributarias familiae integrae commigrarunt, quod ut praeverteret P. regens Seminarii S. Josephi 500 circiter flor. Rhen. in subditos suos absque ulla refusione distribuit. Collegii vero nostri misericors liberalitas et liberalis misericordia plus ultra patuit, dum etiam studiosis pauperibus ad januam Collegii nostri eleemosynam percipere solitis duplicavit annonam, caeterisque mendicabulis eodem confluentibus indies a summo mane ad seram usque noctem panis frangebatur pretium sexcentorum excedens, pro tegendae miserorum nuditati centenae ulnae panni distributae egentioribus sub die, noctis et caeli iniurias tolerare coactis. Civibus quoque, quos ignis depauperaverat et erubescentia mendicare prohibebat, largiter succursum. Duobus ordinis S. Francisci monasteriis virorum, (nam moniales alio migraverant tempore incendii), qui mendicato vivunt, potissimum nostrum Collegium succurrit tribusque pauperum Xenodochiis.

Domus Seminarij S. Josephi incrustata et expolita in tantum fuit parte illa, quae meridiem respicit, ut aliquot allumnis ac P. Regenti commodum praeberet hospitium. Dicto Seminario accessere duo subditi, empti 275 Rhen.

Annus ab Incarnatione verbi 1677, Collegij 72.

P. St. Sajković r. a 12. XII. 1675, Andr. Sluka log., Fr. Jambrehović cas., G. Ilijašić praef. sch. inf., Mich. Mazzoll cas., St. Glavač reg. sem., praef. sch. sup., St. Šišinački phys., Vinc. Piscon rh., Paris Hiette p., Fr. Šilković syn. et gr., M.: Ladisl. Despotović princ., Franc. X. Mazzoll parv.

Tertius, qui diem 11 Maij vitae suae extremam habuit, non in collegio, sed in arce quadam liberi baronis Nicolaij Ratkay, quo negotiorum causa cum socio excurrerat, fuit P. Balthasar Humski, Croata, Collegij minister. Natus is fuit mundo 1635. 25 Januarij. Ingressus Socttem Viennae 1651. in qua anno 1669 die 2 Februarij professorum numero adlectus est. In Scte varijs munijs laudabiliter perfunctus, etiam philosophiam triennio praelegit. Vocationis suae adeo fuit amans in ipso principio, ut ex Croatia Graecium, inde post R. P. Provincialem Clagenfurtum profectus fuerit, nulli incommodo aut labori parcens, quoadusque voti sui compos efficeretur. Conversatio illius cum saecularibus semper religiose jucunda et exemplaris, qua Scti addictos conservare, aversosque eidem conciliare satagebat. Castrensis quoque capellanus suae Mattis uno anno fuit.

Praeter largas eleemosynas variis distributas et impensam Saluti animarum curam a nostris desudatum fuit in iis, quae ad cultum divinum pertinent, quare ecclesia nostra aforis dealbata fuit et in frontispicio S. Partheno-martyris Catharinae imago depicta, campana maior 20 centenarior. benedicta ab loci ordinario antistite honori S. Michaelis Archangeli dicata. ... Tectum quoque templi firmatum, quod ruinam minabatur a fulcris adiutam, turricula etiam munita, ne ad motum campanarum tremat, ut antea, ligneaque turris supra trabes quercinas posita pro sustentanda maiori campana Scholas inter et templum. Ex hoc loco deductus est canalis subterraneus per hortum domesticum Collegii usque ad foramen, quod patet in muro Civitatis, pro aquae et sordium defluxu pro maiori munditiei decoro, ac ne foetens aura hominum officiat sanitati.

Annus a nato Christo 1678, Collegij 73.

P. St. Sajković r. et praef. sch. sup., Andr. Kappus log., A. Sluka phys., Dom. Carl cas., M. Mazzoll cas., P. Glaser mphys., praef. sch. inf., St. Battyani reg. sem., Ferdin. Leüzendorff rh., M.: L. Despotović p. et bibl., cur. rer(um) com(icarum), L. Buzjaković syn. et gr., cur. horologii, Mich. Šišinački princ. et soc. reg., Thom. Solari parv.

Primus erat e numero collegialium, qui 17. Januaarii supremam habuit Balthasar Milovec; natus ille fuit Murakeziensis (1612), 4 vota professus. Elapso autumno prope totus consumptus aliunde ad nos venerat. Potiorem is aetatis suae partem verbum Dei in animis mortalium e pulpitis et cathedris cum magno animarum fructu seminando consumpsit, zelantissimus gloriae et honoris Divini promovendi, ornatus varios templo nostro a diversis Patriae proceribus procurando. Nec minorem curam habuit in adornanda anima sua et aeterna eius salute procuranda, dum conscripta propria manu libellis aliquibus, quid sibi expediret, factum fuisse in morte, ut in eo vita durante se quotidie exerceret. Obiit mortem non tam metuens, quam optans et expectans, ad quam se tam sedulo in vita praeparabat. Fidelis multorum annorum historicus Collegii.

U elogiju provincijskih Anua ima o Milovcu i ovo: ... Excultus dein altioribus scientiis et ob Poesin Viennae traditam etiam Pallio Aristotelico ornatus, quatuor votorum meruit anno 1648. Concionibus aptus, Ciceroque Croatiae dictus cathedram solum Zagrabiensem tricenis annis integris constanter tuitus est facilitate, felicitate, fertilitateque fructuum spiritualium.

Tertius, quem extulimus 27 Julij, fuit P. Petrus Glaser,[1] 4 vota professus; apsoluta metaphysica ministerium Collegij susceperat ex obedientia, in quo omnibus, quantum poterat, gratificari conabatur.

Hunc non integro mense post subsecutus est P. Andreas Kappus,[2] logicae professor, qui quocunque in loco aut officio versabatur cum magna superiorum satisfactione munus suum exequebatur.

[1] Isp. Sommervogel, Biblioth. de la Comp de Jésus, nouv. éd., tom. III. str. 1498.

[2] Isp. Sommervogel, Bibl. de la Comp. de Jésus, nouv. éd., tom. IV., str. 916.

Ultimus demum vitam suam terminavit 27. Novembris P. Georgius Habdelić et ipse 4 vota professus, cuius potissimum vita fuit scholas docere, congregationes, seminaria juvenum et nostros regere. Nostris praefuit Varasdini superior annis tribus et medio, Zagrabiae bis rector, in Seminario regens plus quam annis 20. Ordinarie fere primus ad confessionale, ultimus ibat ex illo. In pauperes et egenos liberalissimus, quos et spirituali et corporali ope sublevabat. Affectum eius in B. V. depraedicant aliquot libelli de illa ab ipso nativo idiomate publicae luci dati. Sacellum Lauretanum sub eius regimine inchoatum et consummatum et statua eiusdem B. V., quae alias pluribus annis in privato loco absque ulla veneratione manserat, ipso Rectore anno 50 a nostrorum in hanc civitatem adventu publicae venerationi in templo nostro exposita fuit. Charus omnibus summis et infimis propter suavem suam affabilitatem. Fractus tandem senio et curis variis, plenus dierum et meritorum vitam terminavit temporalem, ut inchoaret aeternam.

Annus redemptionis generis humani 1679, Collegij 74.

P. St. Sajković r., A. Sluka mphys., I. Laurenčić reg. sem., Joan. Pakay phys. et praef sch. inf., Matth. Šambar cas., Steph. Götz log., Steph. Pominowszki cas. et praef. sch. sup., M.: L. Despotović rh. et bibl., Paul. Treffinger p., cur. rer. com., Andr. Csanady syn. et gr., Joan. B. Jurković princ. et soc. reg., Thom. Glavinić parv.

IV ... Et ut pergatur consequenter de eodem Seminario S. Josephi, musica excellens inducta est, qua caruimus a communi urbis conflagratione, partes, (ut vocant), musicaliaque instrumenta procurata centum circiter Rhen. florenis. Suppellex quoad res lineas et laneas, lecticas exteraque pro dormitorijs, refectorio et culina accommodata decore.

Iz provincijskih Anua:

Zagrabiae pro anni auspicio schola eloquentiae Sacram eloquentiam in Verbo Incarnato triumphantem solemniore ornatu poetico proposuit. Perambulantes demum scenas, fercula comica prodeunt publicis in processibus, vel in Parasceve poenitentium, vel intra dies Ignatianos catecheticorum per publicos urbium ambitus circumlata. Recensentur a domiciliis paucissima solumque Passionis dominicae.

Annus Christi 1680, Collegij 75.

P. J. Despotović r., I. Laurenčić reg. sem., I. Pakay mphys., M. Šambar cas., Mich. Pušić praef. sch. inf., St. Götz phys., St. Pominowszki cas. et praef. sch. sup., Thom. Šigraj log., M.: L. Despotović rh., Ludov. Bandez p., P. Bakšaj syn., G. Bersenyei gr. et cur. rer. com., Georg. Domitrović princ. et soc. reg., Marc. Stručić parv. et bibl.

Cum anni exitu exitum vitae P. Stephanus Stanko 5. Dec. fecit. Erat is natione Croata, nobili sanguine, in mundum natus 1642. 22 Junij. Ad Scttem Zagrabiae post humaniora emensa

studia susceptus, eam ingressus est Trenchinij 1659. 15 Octobris. Vota coadiutorum spiritualium emisit Leuthovia 1675. 15 Augusti. Eluxit in eo morum gravitas cum religiosa tamen hilaritate coniuncta. Magister in scholis summa cum utilitate discipulorum inferiores grammaticae classes tribus annis, rhetoricam cum poesi annis 2 docuit. Repetijt in Sctte humaniora, cursumque philosophicum ac theologicum absolvit septennio. A superiorum nutu ne in minimo recedere unquam voluit.

III Seminarium S. Josephi novum tractum, respicientem orientem solem et Capitulum, a fundamentis erexit trium contignationum altitudinis, undecim orgiarum longitudinis, latitudinisque quinque, complectens cellarium unum, novena cubicula, sumptibus ipsius dicti Seminarij, pro qua parte erigenda evocati fuere murarij e Styria, supra Graecium, quini.

Operae pretium esse duxi hic ad calcem huius anni addere hoc et sequenti anno luxisse fatalem cometam immanis longitudinis, nec facile antea visae, qui Viennae primo 26. Decembris, alibi 16a observatus fuit; quid portenderit, anni sequentes explicabunt.

Annus a nato Salvatore mundi 1681, Collegij 76.

P. J. Despotović r. a 27. XII. 1678, Fr. Šilković log., Fr. Jambrehović cas., Joan. Dugovački reg. sem., M. Pušić praef. sch. inf., St. Pominowszki cas. et praef. sch. sup., T. Šigraj phys., M.: L. Bandez rh., Nicol. Gaus p., P. Bakšaj syn., N. Domitrović gr. et soc. reg., Georg. Rohonczy princ. et cur. rer. com., Petr. Benković parv.

I M. Georgium Bersenyei, nobili ortum sanguine, Croatia mundo dedit a. 1655; absolutis cum laude mansuetiorum litterarum studiis Societatem ingressus est Trenchinij 1673. 21 Decembris, ad quam admissus est Zagrabiae. ... Post exactos moderatorum voto annos Trenchinii aetati teneriori litteris imbuendae adhibitus est Zagrabiae, quod laudabiliter et fructuose praestitit. Inde ad excipienda severiora studia missus Graecium, ubi ex infectis tabe hectica pulmonibus ingravescente morbi vi, viribus deiectus, nondum absoluto cursu philosophico Zagrabiam ad nativam redire auram jussus. Nec tamen aura mutata morbi vis aut vicinae mortis terminus mutatus est, quam spiritualium exercitiorum fervori, aut commisso sibi docendi muneri, quod iterato aegrotus licet in alterum annum mediae classi grammaticae impendit, subbractum fuerit...

Hunc secutus est 1a Novembris P. Stephanus Levačić Zagrabiensis, annorum 59, Societatis 34, professus 4 votorum.

Ob periculum contagiosae luis, quae iam Graecij in Styria grassabatur, scholae nostrae studiosae juventuti primo post ferias Paschales patuerunt.

Annus Incarnationis Dominicae 1682, Collegij 77.

P. J. Despotović r., Fr. Šilekovič phys., Joan. Nexinger cas., M. Pušić praef. sch. inf., St. Pominowszki cas. et praef. sch. sup., Th. Šigrai mphys., M.: Marc. Kappus rh., Mich. Majetić p., N. Domitrović syn., Mich. Šišinački gr. et soc. reg., P. Benković princ. et cur. rer. com., Barthol. Wenger parv. et cur. bibl.

Quae autem fuit divina in nos benignitas, nullus ex domesticis obiit, esto plurium fuerit tentata valetudo et metus ingens in hominibus, cum pestifera lues ad urbem Varasdinensem, pagum quendam Novaki dictum corripuisset et inde non longo post tempore sese latius diffudisset ac in ipsam Urbem demum irrepsisset. Qua de causa scholae nostrae nulli patuerunt a Septembri mense, qui ad initium studiosos manu misit.

Auxit devotionis fervorem jubilaeum universale, quod aliae provinciae jam pridem obtinuerant contra immanem Christianitatis universae hostem Turcam; nos autem nonnisi anno praesenti illud obtinuimus. Rumor namque nec vanus erat Ottomanicam totam potentiam sub auspiciis Vezirii Cara Mehmetis, proregis Aegypti, Turcis permixta Tartarorum ducenta millia in Hungariam educere, ac primo Capronczam in Sclavonia, vel Jaurinum in Hungaria obsessura incitante et Turcas evocante comite Hungaro, rebellium antesignano Tekelio, qui et tributum annuum quadraginta millium Imperialium a Regno Hungariae Turcae spoponderat, si se regem Hungariae crearet ac militare auxilium tribueret adversus legitimum regem Hungariae et simul imperatorem Leopoldum I-um, ut omittam alias iniqui foederis conditiones. Quibus omnibus assensum magnum vizirius praebuit 25 Maij. Quid non audet perfida ambitio!

Annus Aerae Christianae 1683, Collegij 78.

P. Mich. Škrlec r., gub. a 1-a Novemb. 1682; Fr. Šilekovič mphys., Joan. Hölgyi log., I. Nexinger cas., Joan. Laurenčić cas., praef. sch. sup., M. Šambar reg. sem., Andr. Lenković rh., Georg. Krizmanić p., M.: M. Šišinački syn., P. Benković gr., B. Wenger princ., Nicol. Ermenović parv.

Hunc (Fr. Michael Farber) secutus est P. Joannes Hölgyi, natione Hungarus. Is quoque Viennae Societatem ingressus 14 Novemb. a. 1665, et hoc anno currente 1683 Zagrabiae 4 vota professus die 12 Febr. In Societate repetiit studia humaniora anno uno, philosophiae impendit triennium, quadriennium theologiae, utramque propugnatis publice thesibus defendit. Triennio inferiora, altero triennio rhetoricam docuit. Ethicam anno superiore Lincii, hoc currente hic logicam absoluit et vitam finivit mortalem ...

Postquam visum est divinae bonitati anni superioris pestilentem luem extinguere, ne se late per Regnum effunderet, cooperante etiam vigili curâ episcopi Martini Borković ac comitis bani Nicolai Erdeödi, visum etiam fuit Superioribus Societatis consentientibus praenominatis illustrissimis personis et approbantibus, ne

studiosa juventus diu profectu litterario careat scholas aperire, quas et aperuit 12ª die mensis Januarii anni currentis, esto omnem moveret lapidem Magistratus civicus, ne id fieret. Affluxit itaque laeta juventus ad desiderata subsellia, et numerum 700-mum superavit. Ex his erant clerici 43, magnifici barones 5, nobiles 150. Successu deinde temporis clerici complures ad sacerdotium sunt promoti, et exercitijs Sⁱ Parentis nostri exculti, presbyteri 21, ac parochi duo. E nostra juventute scholastica religiosum statum 9 sunt amplexi, clericam vero suscepêre 13. Haec de scholis, de quarum apertura vel clausura pro studiosa juventute Societas nostra ius penes se servat, quod ut luculentius demonstraret, interdum citius juventutem ad autumnales ferias supplicante Magistatu civico dimisit; interdum vero preces eorum non recepit, sed suo iuri mordicus inhaesit ad evitandam praescriptionem.

Annus a nato Christo 1684, Collegii 79.

P. M. Škrlec r., Andr. Fugatius reg. sem., Fr. Šilković praef. sch. inf., Joan. Pakay cas., praef. sch. sup., I. Patačić phys., Joan. Skerpin cas., Thom. Owcharovicz log., Joan. Badlahar rh., Andr. Domanskij p., subreg. sem., M.: Georg. Ivanić syn., bibl., cur. rer. com., N. Ermenović gr., soc. reg., Marc. Stručić princ., Joan. Novak parv.

Patrem Nicolam Galović virum aetate, virtute longisque patientiae ac religiosae vitae meritis gravem, November die 8ª sepulchro intulit. Natus est is Zagrabiae anno huius saeculi (16)14 28 Septem., et ibidem post absoluta cum laude humaniora ad Societatem admissus ingressusque Viennae 12 Novembris 1635, ubi absoluto cum magna majorum satisfactione tyrocinio, et post modum alibi philosophiae ac theologiae cursu cum laude peracto in numerum 4 vota professorum 1 Maii adscriptus est. Munia varia sibi per vitae decursum commissa cum laude gessit. Instruxit teneram juventutem pari virtutis ac litterarum profectu annis 2, in re domestica magno cum Collegii emolumento procuranda annos 9, in regendis vero Seminariis annos 5 insumpsit, egit praeterea ministrum & praefectum ecclesiae annis 7, totidemque praesidem Congregationum, praefectum spiritus et monitorem annis 15, consultorem 12, dixit eximio cum fervore ad populum annis 13. Praefuit superior Residentiae Varasdinensis anno 1, Collegio vero Zagrabiensi rector triennio. Operarium strennum ac indefessum carcerum et xenodochii curatorem, unaque gnavum et solertem pro sacro tribunali judicem annis egit compluribus. Otii osor erat acerrimus, laborum non tam patiens, quam amans, adeo ut ipso etiam morbi tempore, quocum iam inde a decennio luctabatur, semper vel pii quidpiam laetitaret, vel Marianam corollam pertesceret, vel accepti expositique rationes aliorum tuto supputaret, vel demum, quoad per manuum debilitatem licuit, libellos pios patrio idiomate concinnaret, aut certe per alios iam conscriptos in maternam lingvam traduceret. Obedientiam ex ge-

nuino Societatis spiritu a subditis exegit severe, sed longe severius a seipso, ut sese per omnia Deo et superiorum placitis conformaret. Sanctae paupertatis cultor fuit, qualem S. Pater noster in constitutionibus exigit, nulli terrenae rei afflixus, nullius nisi de superiorum venia aut mandato usurpator. Quo vero in pretio angelicam puritatem habuerit, testis est singularis illa oculorum modestia, tunc praesertim, quando vel cum formae melioris adolescentibus, vel cum feminis, ita necessitate exigente agendum fuit; observatus enim est vix unquam in vultum coniecisse, sed defixos ut plurimum in terram tenuisse. Testis est etiam Superiorum quispiam, cui non multo ante obitum se suamque vitam a puero patefecerat, eum intaminatum semper virginalis pudicitiae nitorem ad extremum usque vitae spiritum conservasse. In procuranda proximorum salute zelantissimus, laborem omnem eius gratia susceptum in delicijs numerabat seu noctu ad moribundos excurrendum esset, seu obeunda pauperum tuguriola, seu animandi rei et ad ultimum supplicium pie disponendi. Idem pressis inopia eleemosynam aut victum materna solicitudine emendicare, idem pueris orphanis parentum loco esse, idem operâ, alloquio omnibus opitulari, idem sedare discordias, omnibus omnia fieri studuit, ut omnes Christo lucrifaceret. Illud certe in P. Nicolao suspexêre plures, quod dum meliuscule haberet, baculo innixus ad sacrum sedile adreptans verius quam ambulans etiam asperrimo hyemis tempore confitentibus aures commodaret, ea constantia votis et desideriis satisfactum esse cognosceret. In quanta veneratione & cultu habuerit Dei parentem, vel ex hoc colligere licet qui pridie festor(um) eius sibi omnem victum interdicebat. Denique optimi Religiosi vitam vixit, et omnibus sacramentis ad aeternitatem requisitis praemunitus ad Patriam coelestem, quam quaesivit et anhelavit, discessit.

Annus Christi 1685, Collegij 80.

P. M. Škrlec r., destin. Leobium ad dirigendos Pres 3-iae probationis, quo etiam abiit hinc 13 Nov. retento rectoris titulo, Gregor. Rhodoff log., I. Dukovački reg. sem. (obiit 17 Martii, cui suffectus est St. Šišinački), I. Laurenčić cas., praef. sch. sup., I. Patačić metaphys., L. Despotović venit 1 Maij Judenburgo ex 3-a probatione ad supplendam poesin in locum defuncti M. Antonii Blagušić († 13 Apr.), M. Šambar cas († 14 Jan.), Th. Owcsarovics phys., A. Domansky rh., M. Stručić syn., soc. reg., Ignat. Horvath gr., dimissus hinc 1689 2 Dec. Varasdinum ad docendam syntaxim, I. Novak princ. († 21 Apr.), Franc. Plemić parv.

XVI Scholae hoc anno cursum tenuerunt consvetum, quibus initium datum 8ª Novemb. anni proxime praeterlapsi cum consveta solennitate. Orationem dixit P. Gregor. Rodoff, professor logicae. Et quia pragmatica nondum publicata fuit, prandium professoribus hac vice datum est, uti haectenus anterioribus annis. Studiosorum numerus per anni decursum excessit 600mum. Inter hos barones 4, nobiles majoris nominis prope 30 numerati.

12a Februarii propugnavit publice theses proëmiales ex logica impressas Wolffgangus Vincentius Kukuljević, dedicatas comiti Adamo a Zrinio, praeside suprafato P. Greg. Rodoff, logices professore.

P. Joannes Patačić philosophico cursui (a se alioquin ante obsidionem Viennensem Tyrnaviae inchoato) finem imposuit solemniter. Subindeque ternas habuit publicas et celebriores disputationes ex Universa Philosophia, jam in libello, defendente Francisco Pogledić patrono Comite Adamo a Zrinio, cui theses dedicabantur cum eleganti praefatione; haec singulariter placuit mecoenati. Alteram pariter in libello — hic oblatus fuit Do Joanni Šorša, vicecomiti comitatus Varasdiensis — defendit D. Thomas Ivančić Turopoliensis. Tertiam in emblemate praegrandi inclytis Carnioliae statibus dedicato propugnante D. Josepho Marpurg Fluminensi.

Ad exitum anni scholastici exhibitum est elegans drama in Theatro, foris erecto, honori Alexandri Ignatii Mikulić, praepositi majoris, hoc anno in Tinniniensem episcopalem infulam a caesarea regiaque maiestate evecti, agente potissimum nostro quopiam Viennae; cujus etiam liberalitate studiosae juventuti de re scholastica benemeritae praemia distributa fuêre, et sic scholis feliciter impositus finis. Ex his ad religiosum statum abiere aliquot, duo quidem ad PP. Franciscanos, unus ad PP. Capucinos, duo ad PP. Paulinos, 14 facti clerici. Ad Societatem nostram pro statu fratrum coadjutorum temporalium duo suscepti, unus quidem e scholis Marcus Kuretić, alter vero ex Apothecae nostrae cura Ioannes Martinačić.

XXIX Ad Collegium autem beatorum, uti speramus, per anni decursum, quemadmodum et supra dictum est, abivêre quaterni. Primus fuit P. Matthias Šambar, Varasdini in Croatia nobili familia in lucem editus anno 1618. 27. Aprilis. Absolutis cum praecellentis ingenij et eximiae indolis commendatione humanioribus scholis ad Scttem admissus Jaurini, ingressus vero Viennae anno 1637. 1° Decembris, ubi quam solida religiosae vitae fundamenta posuerit, argumento est omnis ejus deinceps vita inter apostolicos labores potissimum transacta. Ex ipso tyrocinij cursu ob sociorum penuriam Posonium evocatus anno uno infimam docuit. Exinde trieteridem philosophiam decurrit feliciter propugnatis ex universa thesibus. Hac absoluta, magno suo solatio missus in Transylvaniam ad erudiendam in literis et pietate illius patriae juventutem, quod et cumulate praestitit Monostorini seu Claudiopoli florente tum temporis nostrae Scttis residentia, ubi triennio poesin et rhetoricam docuit magna ingenij commendatione. Theologiam deinde Graecij emensus, quam universam publice defendit cum audientium applausu. Oblatam philosophiae cathedram, ut se totum apostolicis dicaret laboribus, demisse recusavit; ejus tamen laurea moderatorum jussu insignitus, ac dein consveto

tempore elapso in numerum 4 vota professorum relatus anno 1655 die 24 Januarij. Varijs postea munijs, praefecti spiritus ac scholarum, consultoris, praesidis Sodalitiorum, catechistae, exhortatoris domestici cum laude peractis, casus praeterea conscientiae, controversias et scripturam sacram professor exposuit. Praefuit etiam Convictibus ac Seminarijs sexennio, nostrorum vero in diversis residentijs superior decennio curam solicitam gessit. Quae porro apostolicorum ejus laborum summa fuit gloria, egit in Transylvania et superioris Hungariae partibus missionarium simulque in destitutis vero animarum pastore ecclesijs parochum octennio indefessum, praeterea in promovenda fide catholica et excolenda Christi vinea operarium annis 25 ac demum ferventem ac zelosum e praecipuis Hungariae cathedris ecclesiastem integro 30 annorum spatio. Quae inter quanta egerit, quantaque tulerit, longum foret prosequi, notant pleraque in annuis. Tandem ad nos delatus finem laborum ac vivendi fecit plenus meritis, ad eorum condigna praemia, ut speramus, evocatus aetate, laboribus, morbis ac praesertim asthmate consumptus.

Hunc subsecutus est P. Joannes Dukovački Croata Krapinensis, natus mundo saeculi hujus trigesimo quinto, obijt ejusdem saeculi octuagesimo quinto. Exacta philosophiae trieteride sanctioris disciplinae posturus initia Cassovia Trenchinium abijt, quantum inibi virtutum studio profectum egerit, palam est, cum et maxima fecerit et plurima pro gloria Dei passus sit inter barbaram Turcarum gentem annis compluribus; id etiam ejus virtuti debebatur, ut post quadriennium theologicum duodecimo ab inita Sctte anno tria vota fuerit professus. Elementa, infimam et mediam classem grammaticae scholasticam juventutem annis duntaxat duobus docuit, ipseque jam sacris scientijs eruditus continuam in annum duodecimum operam zelosus et apostolicus missionarius proximorum saluti impendit, quos omnes non nisi uno dempto in Ungaria Turcico jugo subiecta Quinque Ecclesijs partibusque circumadsitis ingenti labore et fructu exigit.

Tertius ibidem decimo ab inita Sctte anno post repetita in ea humanitatis studia, exceptam triennio philosophiam ac tradita juventuti in biennium Latinitatis elementa, annoque tertio syntaxeos praecepta, obijt poëseos Magister Antonius Blagušić Italus Tergestinus.

Ultimus praecoci fato extinctus, Mgr Ioannes Novak, natione Croata, patria Varasdiensis. Visus malignas febres morbillosque a regentis sui P. Joannis Dukovački consortio, cujus et socium in Seminario et assiduum Consolatorem adjutoremque in morbo agebat, contraxisse. Juvenis ab angelica modestia morumque compositione tum a domesticis, tum ab externis passim angeli nomen promeritus.

Annus Christi 1686, Collegii 81.

P. J. Despotović v. r., r. deinde renunciatus 24 Julii, Gr. Rodoff cas., J. Patačić cas., praef. sch. sup. et inf., L. Despotović log., Mich. Mazzoll cas., venerat Labaco, obiit in Junio, Th. Owcsarovics mphys., Joan. Fabijanković rh., venit Judenburgo, M.: Sever. Kandler p., venit Judenburgo, Andr. Novaković syn., soc. reg., venit Varasdino, Joan. Šidić (Sidich) princ., venit Varasdino, Barthol. Pilepić parv., venit Graecio.

I Hic numerus Collegarum duobus intra spatium anni diminutus est capitibus; fatis enim concessêre P. Michael Mazoll, professor casuum et 4 votorum professus, multis hactenus jactatus vicissitudinibus morbisque frequentibus attritus, et M. Severinus Kandler, professor humanitatis, praeclaris a Deo talentis instructus et a religiosa conversatione cunctis charus.

IV Ad finem anni scholastici productus est in scenam publice, in area Gymnasij, apparato eleganti theatro *S. Quirinus, episcopus Sisiensis et martyr,* honori dni Stephani Dojčić, cujus munificentia praemia studiosae juventuti distributa fuêre, Instructore dramatis P. praefecto.* Res optatum habuit successum cum applausu spectantium et ipsius Illmi ac Rssmi mecoenatis, (qui cum aliis multis ex nobilitate spectator aderat), approbatione singulari.

Nostri jam per triennium, nempe a tempore obsidionis Viennensis, non exiverunt, (uti superioribus annis factum fuerat), ad autumnalem consuetam recreationem in Kalec ob temporum varias calamitates, sed ea fruiti sunt ad S. Xaverium apud vineam nostram. Hoc tamen anno, cum respublicae felicius procederent, educti sunt in Kalec post absolutos labores scholasticos.

Annus Christi 1687, Collegij 82.

P. J. Despotović r., A. Lenković log., Gr. Rodoff mphys., Joan. Oštrić cas. mox in Januario Labacum, unde venerat, rediit, in casibus suffectus illi Th. Owcsarovich, L. Despotović phys., M. Brešić reg. sem., M. Škrlec cas., praef. sch. sup., obijt in Majo, cujus deinde munia supplevit P. Rodoff, Petr. Kyss rh., M.: Jacob. Krausowsky p., cur. rer. comic., Fr. Plemić syn., Urban. Zopff gr., soc. reg., Paul. Tudorović princ. et praef. chori, Andr. Maurek parv., biblioth.

III Personae ternae persuasae impudicos cantus Vulcano tradere et aliae complures blasphemandi usu desuefactae . . .

VIII P. Michael Škrlec, 4 vota professus, decessit 28 Maij 1867. Vir hic erat eximijs naturae gratiaeque donis instructus et ad gubernandum ob suavitatem apprime idoneus, apud omnes plurimum valebat ob prudentiam in dandis consilijs, ob suavitatem conversationis, ob aequum animum in adversis, ob zelum animarum, ob solicitudines in procurandis rebus sacris, procurandaque templi supellectile. Florebant et aliae in eo religiosae virtutes ut castitas,

* To je u ovome slučaju O. Ivan Patačić.

paupertas, obedientia et reliquae, quae in tali viro, ut oculi in capite, micabant.

IX In templo Collegij ara major, quae in luctuoso hujus Urbis et domus nostrae incendio hactenus defuerat, eleganti opere pretioque 1200 absque inauratione recens erecta est munificentia comitis Nicolai Erdeödi, Croatiae proregis, eiusque coniugis Magdalenae e comitibus Draskovitiis. Superest ultima pictoris manus, qui binas icones pingat et aram ipsam auro illinat... Congregationis Agoniae cessit commodo libellus de Missae sacrificio 30 iconibus.

Annus Christi 1688, Collegii 83.

P. J. Despotović r., gub. a 24 Julii 1686, A. Lenković phys., I. Laurenčić cas., L. Despotović cas., praef. sch. sup., M. Brešić reg. sem., Nicol. Quaresima log., St. Šišinački cas., praef. sch. inf., Joan. Farkaš rh., M.: B. Pilepić p., soc. reg., Frider. Perizhoff syn., A. Maurek gr., Franc. Xav. Barčić princ., Joan. Lorber parv.

I Adversarius fuit vitae nostrorum hic annus, quatuor enim ex numero superiore vivos eripuit, ternos patres, quartum coadjutorem in temporalibus. Primus ex his decessit 29 Januaarij P. *Joannes Laurenčić, 4 vota professus 1688. Vir erat severa* et suavi morum gravitate ad religiosae modestiae leges apprime composita...

P. Stephanus Šišinački, 4 vota professus, diem extremum obijt die 30 Martij anni 1688. Eminebat in illo amoenissima morum suavitas, expeditissima erga omnes charitas...

P. Matthias Stojković, coadjutor spiritualis formatus, die 23 Augusti 1688 mortuus... Missiones varijs in locis per Hungariam obivit annis omnino 12 cum magno animarum fructu...

III Dominica 5ta post Pascha, qua celebratur anniversarium dedicationis sacelli nostri suburbani S. Xaverii, supplicatio educta ex ecclesia cathedrali comitante ipsomet episcopo cum utroque capitulo et universo clero pro publicis necessitatibus ac speciatim pro felici successu armorum christianorum augustissimi caesaris. Adfuit etiam solemnitati, cui per pedum debilitatem supplicationi adesse non licuit, comes banus... Ibidem pransi sunt comes banus, episcopus et hic tanquam novus pastor adornato dramate ibidem salutatus, quod uti singulariter placuit, sic et plausum non mediocrem tulit.

VII Sodalitas Agoniae Christi, salvatoris ac redemptoris nostri, praeter solemnitatem Dominicae Passionis, S. Agoniae Dominicae, haec habuit pro hoc anno particularia. Libellorum supra 500 exemplaria patronorum liberalitate impressa, compacta et demum distributa sunt ad augendam devotionem erga Passionem Christi domini; siquidem exhibent *Sacrum Missae Sacri-*

ficium, applicatum passioni Domini per icones aere expressas 36, additis ubique pijs oratiunculis, valoris supra 1000 Rhen. flor.

VIII Numerus juventutis scholasticae ex eo colligi potest, quod sola logica numeraverit ad initium prope 50. Praeter alia menstrua dramata rhetorum ac poëtarum, specialis illa actio fuit, quâ *S. Alexander Eppus* Alexandro praesuli nostro exhibitus fuit in Septembri, ubi Illmus mecoenas bene meritae de literis juventuti praemia liberaliter distribui voluit.

Annus Christi 1689, Collegii 84.

P. I. Despotović r., A. Lenković phys., L. Despotović phys., praef. sch. inf., M. Brešić reg. sem., Otto Baumgartner cas., St. Sajković cas., praef. sch. sup., Thom. Mirnik log., M.: Joan. Bapt. Barbolan rh., Fr. Perizhoff p., soc. reg., Matth. Gundtschnig syn., Franc. Galjuf gr., Franc. Novak princ., externus clericus parv.

IV Celeberrima fuit hoc anno solemnitas S. Patriarchae nostri Ignatii duplici potissimum ex capite. Nam primo pro primis huius festivitatis vesperis apertum novum organum ad musicas notas insonuit, curatum, (uti hactenus memoratum est annis duobus proxime praeteritis), ex pio et liberali legato Fr. Martini Borković ex ordine S. Pauli P. E. eppi zagrab. ac demum archieppi Colloc., per quendam organificem Labacensem artificem praeclarum confectum pretio 1000 flor. rhen.

V Cursum philosophicum superiori anno a P. Nicolao Quaresima inchoatum, post impetratum ab eodem hinc abitum prosecutus est hoc anno in lectionibus physicis P. Ladislaus Despotović. Pater item Otto Paumgartner submissus Flumine venit 12 Maii ad docendos casus.

Annus Christi 1690, Collegii 85.

P. Mich. Škenderić r. gub. a 13 Nov. 1689., I. Despotović cas., L. Despotović mphys., praef. sch. inf., Ladisl. Szekely cas., M. Brešić reg. sem., St. Sajković cas., praef. sch. sup., Th. Mirnyik phys., Valent. Amartina log., M.: Fr. Perizhoff rh., M. Gundtschnig p., Marc. Vlahović syn., Joan. Šidić gr., E. Lorber princ., Mag. saecularis parv.

II Antecesserunt id funus extera illustrium personarum funera . . . Horum prima obiit nobilis ac perillustris domicella Catharina Domjanić... Dixit pro ejus funere nostrum non nemo ita, ut de eo sermone dictum fuerit, dignum fuisse, qui ab omnibus Patriae incolis audiretur.

Alteri, comiti Emerico Erdödio, terni nostrum, unus morituro, bini mortuo religiosis functionibus et muniis aderant... Pro funeribus exequiis a binis nostrorum peroratum est, praeter exteros totidem patrio primum sermone, quem suus pro merito excepit applausus. Latino dein idiomate petita

haec dictio a pluribus magnis etiam dignitate et sapientia viris, et ante evulgata fama, quam typo, quo demum etiam excusa prodiit.

V. Quod universim de gymnasii nostri juventute memorari laude potest, illud e primis est nonnullorum arrogantem quandam contumaciam, mores minus compositos et quibusdam in rebus plus aequo majorem agendi licentiam, tam forti et constanti disciplinae scholasticae accuratione temperatam, pressamque esse, ut sub autumni exitum, cum finem laboribus scholasticis imponimus, nemo civium hortorum aut vinearum suarum damnum studiosorum injuriâ factum quereretur; cum alias nullus annus a culpa hac omnino innocens exierit, ipsaque locorum propinquitas sponte ad damna aliena curiositatem oculorum et gustus cupiditatem invitet. Bina inferiorum scholarum classis eam ab instructoribus suis modestiam morumque compositionem edocta est, qua dum tacita, debite ordinata, manibusque Corollas Marianas prae se ferens e scholis templum peteret, pie curiosis oculis, pulchro spectaculo et delicio esset. Omnes, quos nostrorum moderatorum industria hic excoluit, definiebantur numero circiter 630. Horum e sola theologia morali in presbyteros inaugurati et ad vineam Domini excolendam emissi sunt 16. Unum e collegio et gymnasio nostro ad tirocinium nostrum misimus. Unum alterumve Seraphicus D. Francisci coetus suum sibi alumnum et tironem esse voluit. PP. Capucinorum institutum complexi sunt bini: totidem aliis candor religiosorum D. Pauli P. E. placuit.

VI. Cum dioecesanam hic synodum zelus et cura pastoralis loci ordinarii instituisset, singulis diebus e nostris unus quaestiones casuum, quas ipse Ordinarius disceptatas voluit, elucidavit. Terni item ejusdem praesulis voluntate et quodam quasi amico imperio nunc primum in examinatores synodales delecti.

Annus Christi 1691, Collegii 86.

P. M. Škenderić r., Franc. Coller cas., Joan. Dubovski cas., M. Brešić reg., St. Sajković praef. sch. sup., Th. Mirnyik mphys., Val. Amartina phys., praef. sch. inf., Fr. Plemić rh., M.: J. Šidić p., M. Vlahović syn., C. Lorber gr., soc. reg., Joan. Marjeković princ., Mag. saecularis, clericus quidam, parv.

I ... Hunc post mensem, lenta dudum tabe consumptus, secutus est Joannes Martinačić, Liburnus Veprinacensis, arte pharmacopaejus, quem ut Zagrabia tyrocinio Viennensi 1685 14 Novembris misit, ita nunc coelo, ut confidimus, 16 Octobris transmisit. Erat Johannes religiosi silentii ac modestiae observantissimus, in curanda apotheca speciebusque comparandis accuratus, in parandis pro aegrorum solatio medicamentis charitativus, in pietate erga Deum et coelites fervidus, qui ne aliquando negligeret, dum curaret alios, tale sibi recipe composuit, cui titulus: *Confectio pro salute animae.* In eo postquam omnes religiosi hominis virtutes sub diversarum radicum, florum et foliorum, seminum specierumque schemate non ineleganter composuiset, subnectit demum: Misceantur omnia in mortario conscientiae, terantur pistillo doloris, agitentur baculo iustitiae, cribrentur memoria passionis Jesu

Christi, conspergantur zacharo divini amoris. Fiat confectio cordialis pro pilulis pura et sincera mente masticandis et deglutiendis quotidie, quae ille et plura similia, ut scripsit ingeniose, ita perfecisse credi potest quotidie religiose.

III Circa initium Augusti ob timorem pestis scholae fuerunt praepropere nimis dissolutae, collecta est deinde juventus ad finem Novembris, et consuetis pro ascensu probationibus subiecta. Ex his deserto saeculo septem Christi castra sunt secuti. Alij, quorundam ante vacationes tumultuum participes contra cives habitorum, pro rei merito puniti, primipili vero ex scholis amandati.

Annus Christi 1692, Collegii 87.

P. M. Škenderić r., Barth. Wenger log., I. Dubovski phys., praef. sch. inf., I. Oštrić cas., praef. sch. sup., L. Despotović reg. sem., Th. Mirnyik cas., Val. Amartina mphys., M.: Carol. Marković rh., C. Lorber p., A. Maurek syn., soc. reg., Nicol. Rajčić gr., Franc. Janešić princ., Joan. Gubac parv.

I Ex numero eorum, qui hoc anno Collegium nostrum incoluere, amandati sunt a Societate nostra duo: sacedos unus, alter coadjutor temporalis, qui huc in decursu anni missus fuerat. Tertius ad felicem, uti speramus, vitam abijt P. Ladislaus Magjaradi. Fuit is natus in oppido SS. Triados in Croatia anno 1628. die 7 Octobris. Absolutis in saeculo humanioribus susceptus Zagrabiae, ingressus Viennae 1646 die 24. Novembris. Audita deinde per triennium philosophia, theologia vero per quadriennium, in graduum coadjutorum spiritualium est adlectus. Praeter scholas humaniores, quas omnes cum egregio discipulorum in litteris et spiritu profectu docuit, obivit per 30 integros annos varijs in Collegijs munia catechistae, praesidis congregationum, concionatoris, ministri, missionarij castrensis, procuratoris, consultoris, praefecti spiritus, in quibus officijs virum se exhibuit... Praevalente demum violentia morbi, sacramentis rite munitis, in corona nostrorum comprecantium animam pretiosam in manus Conditoris sui tradidit 2 Julij, hora 3ª pomeridiana.

IV In disciplina scholastica rigori pristino restituenda allaboratum est serio et cum optato fructu. Unde concitatores turbarum et contumaces programmate publico proscripti sunt 8, alij poenitentijs publicis castigati; perniciosus chartifoliorum lusus, ex quo notabile juventuti detrimentum in litteris et moribus enascebatur, magna ex parte deferbuit, postquam in primipilos castigationibus publicis et ab ipso etiam loci Ordinario rejectione a suscipiendis ordinibus sacris animadvertum est. Iis praeterea, qui aetate maturâ, ingenio vero ad tractandas litteras aut exiguo, aut nullo praediti fuerant, persuasum est, ut scholis relictis honesto sese opificio addicerent. Oratoriae facultatis ille fuit in cultu Beatissimae Virginis fervor specialis, quod Lauretanam aediculam binis qualibet hebdomadae vicibus professore duce visitaverint universi: die quidem Lunae pro felici studiorum successu, die vero Sabbathi pro persolvendis gratijs.

V Intra hos annos, nescio quo, typus latinus, qui multis annis haerebat et servabatur apud nos in Collegio, extraditus est Dnis Regnicolis ad instantiam eorum, qui eum dederunt Ritter Paulo poetae, equiti aurato etc., qui eo libros imprimit consequenter.

NB. Vide superius annum 1664. § 6, in quo hic typus ad nos venerat.

Annus Christi 1693, Collegii 88.

P. Th. Owcsarovics r. a 19 Nov. 1692, A. Horvath log., Carol. Haas cas., praef. sch. sup., discessit Varasdinum in Februario, inde Klagenfurtum in Aprili vel Maio, I. Dubovski mphys., L. Despotović reg., Marc. Stručić phys., praef. sch. inf., Th. Mirnyik cas., M.: C. Lorber rh., Matth. Sodar p., soc. reg., Georg. Patačić syn., biblioth., Franc. Novak gr., Jacob Jakobović princ. et parv.

III Laudem et approbationem non parvam tulit panegyricus ille latinus, qui coram illma procerum Regni et plus quam trecentorum ecclesiasticorum ac diversorum religiosorum corona dictus fuit 16a Novembris a M. syntaxeos Georgio Patačić in exequijs Comitis Nicolai Erdeödi, Regnorum Dalmatiae, Croatiae et Sclavoniae bani, nostri in vita fautoris et Ecclesiae nostrae eximij benefactoris, utpote qui in ea aram maiorem erigi curavit, impensis circiter 2 millia flor., ostensus fuit in praefata oratione Atlas Croatiae. Nec abs re, nam talis erat.

De morte eius, cum intellexisset S. C. R. maiestas Leopoldus I dixit: ergo mortuus est fidelis noster banus Croatiae! Deus det illi requiem aeternam! Ita ad nos praepositus domus professae P. Fran. Siserus. Sepultus est in S. Stephani basilica cathedrali, erecto sumptuoso coenotaphio et ingeniosa poesi ornato. Noster orator dixit apud S. Margaritam, priusquam corpus levaretur a templo, ubi pro interim obmuratum fuerat. Post hunc dixit vernacula quidam Franciscanus.

VI Congregatio civica coemptis auro, argento, serico et materia attalica alba dedit acupictrici domicellae Držanićanae opere phrygio labarum elaborandum.

VIII Succedant sanctis S. Patris nostri Ignatii exercitiis exercitia filiorum eius in erudienda juventute scholastica. In hac praeter studentium numerosam multitudinem effulsit nobilitatis primariae splendor in 12 partim comitibus, partim baronibus. Propugnavit cum laude proemiales ex logica baro Josephus a Paradeyser sub auspiciis Illmi.

Prodierunt in scenas leviore socco poesis et rhethorica, singulae quinquies, et suprema grammaticae semel cothurnata; singulae cum debita laude et audientium approbatione. Prodiit quoque sub finem anni scholastici ante ecclesiam nostram in publicum tragoedia, assumpto in argumentum *Alvaro*

Luna in fortunae suae plenilunio eclipsim passo, in qua ex liberalitate et munificentia Alexandri Ignatii Mikulić, eppi Zagrabiensis, erectum de novo cum suis scenis comicoque agentium ornatu theatrum, et condigna mecoenatis tanti favoribus juventuti scholasticae de re litteraria bene meritae praemia fuerunt distributa. Exceptus etiam fuit comes neoinstallatus banus Croatiae Adamus Battiany in triclinio nostro sub finem mensae per juventutem scholasticam ingeniosâ cuiusdam nostri ex eiusdem praefati comitis insignijs fausta ei Regnisque, quibus praeficiebatur, omnia ominante poësi. Actum fuit hoc dramation breviter, verum non sine suae excellentiae complacentia, et aliorum illmorum omniumque praesentium applausu. Plausum et illa prior cum aureo munere poëtae ab Illmo mecoenate donato tulit.

XI Inclyti status et ordines Regnorum Croatiae, Sclavoniae et Dalmatiae specialem hoc anno Societati nostrae favorem exhibuerunt, quando eandem motu proprio in gremium suum et jurium suorum acceptarunt, ita ut deinceps R. P. Rectorem Zagrabiensem modernum et successores eius ad Regni congregationes literatorie invitandos decreverint; prout sequens Articulus authoritate Dominorum statuum et ordinum in Cogregatione Regni conditus ac sigillo eiusdem munitus, et R. P. Thomae Owcsarovich, Collegij tunc rectori, ab ipso Alexandro Ignatio Mikulić, eppo zagrabiensi, in gratiosa magnatum aliorumque primariae dignitatis virorum corona oblatus exprimit et refert his verbis: Ex actis et articulis Congregationis Regni pro die 22 Junij anno 1693 Zagrabiae ex indicto Illmi et Rssmi Dni Eppi Zagrabiensis Alexandri Ignatii Mikulić, officio banatus per mortem comitis Nicolaj Erdeödi vacante, celebratae conclusis. Articulus unus et tertius. Quia ex Dominorum Regni ablegatorum relatione et aliunde Domini Status et Ordines intellexissent Reverendissimos Patres aulicos e Societate Jesu tum apud suam Sacratissimam Maiestatem, tum excelsa Tribunalia et Augustae Aulae ministros communi Regni causae syncere, dextere et laboriose adstitisse, (praeterquam quod multa alia sacrae huius Religionis in hoc Regnum sint merita), Domini quoque status et ordines in vicem gratitudinis, ad mentem Articuli postremae Diaetae Posoniensis, sacram eandem religionem in gremium suum et jurium suorum motu proprio acceptarent. Imo R. P. Rectorem Zagrabiensem modernum et suos successores ad Regni Congregationes literatorie vocandos decernunt. Ita Articulus, qui iam ipso etiam usu roboratus est. Gratum id accidit moderatoribus nostris ita, ut et R. P. Provincialis gratias egerit humanissimas, et ipse Adm. R. Pater Societatis nostrae Generalis gratiarum actorias humanitate ac grati animi significatione plenas ad praefatos Regnorum status et Ordines dederit.

Annus Domini 1694, Collegii 89.

P. Th. Owcsarovics r., A. Horvath phys., praef. sch. inf., Franc. Kiriš log., German. Plume cas., praef. sch. sup., L. Despotović reg., M. Stručić mphys., Th. Solari cas., M.: A. Maurek rh., Joan. Bapt. Lorber p., bibl., Georg. Patačić synt., cur. rer. comic., Steph. Dinarić gr., soc. reg., Franc. Reisser princ., Joan. Folnpergh parv.

I Ex dicto sociorum numero 2 coelitibus adnumerati sunt: quorum primus P. Stephanus Sajković, Croata Planinensis, mundo natus 1631 mense Augusto Sctti vero 1650, 6 Octobris, quatuor vota professus Graecij 1668, 2 Februarij. Post docta humaniora absolutumque severiorum disciplinarum septennium Mgr. philosophiae et theologiae creatus illam triennio, hanc octennio, quoad omnes materias partim Graecij, partim Cassoviae tradidit, Scripturam interpretatus est annis 7, totidem casus conscientiae resolvit domi, in scholis annis 5. Nulli parcebat labori, dum professor suos instrueret, ut debiliores iuventur, nulli sollicitudini et vigilantiae, dum in diversis Academijs decanum altiorum, ac demum cancellarium biennio ageret Tyrnaviae, ut disciplina scholastica inviolabiliter servaretur. Faciebat maximi Sanctum Societatis nostrae institutum, ac propterea tam tenere diligebat, ut de Societatis felicibus statu et progressu, de animarum per eam factis lucris, uti etiam de Augustissimae Austriacae domus gloriosis progressibus nec dicere, nec audire potuerit, quin protinus in dulces, quas gaudium ciebat, lacrymas prorumperet; hinc sive dum Rectorem triennio ageret Zagrabiae, sive dum in diversis domicilijs praefectum Spiritus, consultorem, monitorem, vel exhortatorem domesticum, in id unum tendebat zelosissime, ut omnia regulis conformiter peragantur. Obedientiae et humilitatis cultor eximius, paratus sube(ss)e omnibus, prae(ss)e nulli, utpote, quod quantum salva obedientia fieri potuit, regimen humillime depraecabatur, et defectus suos, natalesque obscuriores, pro sui confusione propalabat. Eximius iuris Canonici, Scientiâ et prudentiâ celebris multumque propterea a primarijs tam ecclesiastici, quam saecularis status viris aestimatus, egregie profuit consulentium etiam per literas animarum saluti. Debet illi non paucas Superior Hungaria vel conversas illius cooperatione, vel roboratas in catholica fide illius zelo et sapienti disputatione animas. P. enim Stephanus, (vere dignus Patroni sui nomine), qua publice, qua privatim disputabat cum diversarum haereseon praedicantibus, et non poterant resistere sapientiae et spiritui, quiloquebatur. Castitatem eius angelicam non parum reddit comemndabilem, qu(o)d vitium quoddam illi contrarium in iuvenibus non sane infrequens, ne de nomine quidem per annos 27 notum habuerit, et tum primum ex librorum necessaria lectione didicerit. Amorem paupertatis in eo non mors solum, quae invenit prope nihil, sed tota vita abunde ostendit, in qua ne oblatas quidem extra domum nostram refectiunculas absque licentia superiorum unquam acceptavit. In schola patientiae miles emeritus, alter Jobus a plerisque propter acutissimos

podagrae aliorumque una saevientium morborum dolores patientissime toleratos merito vocatus ad coronam gloriae, uti pie speramus, evocatus 4 Aprilis ipsa Palmarum Dominica migravit. Funeri ejusdem loci Ordinarius Alexander Ignatius Mikulić nobiscum officium recitando iusta persolvit.

IV ... In festo S. Fundatoris nostri neoepiscopus Stephanus Šeliščević in templo pontificem, in triclinio hospitem agere dignatus est, ibidem illi illustrior gymnasii nostri juventus eleganti ac ingeniosa actione applaudit.

XIII E templo exeunti proximae scholae occurrunt, in his numeravimus 562 discipulos, quorum 6 comites, 5 barones, sacro presbyteratus ordine insigniti hoc anno 12, minorita in scholis inferioribus unus ex partibus Dalmaticis huc missus, religiosi facti octo, e quibus unus ad nostram Societatem susceptus. Omnes fere classes gratiosis dramatibus theatra instruxerunt.

XIV Intermissae fuerant aliquot praecedentibus annis philosophorum defensiones sub finem anni, nunc vero ex 29 metaphysicis absolutis quini universam philosophiam mandatis typo conclusionibus et praefixis symbolorum loco Sanctorum iconibus publice propugnarunt: et primus quidem suas theses dedicavit principi cardinali e comitibus a Kolonich, isque erat ex Seminario Valachorum, ac proinde tanquam fundatori loci illius gratum se praesentare voluit, secundus Illmo eppo totique Venerabili Capitulo Zagrabiensi, tertius Rdssimo praeposito majori, quartus Colonello Crisiensi Ladislao Patačić de Zajezda, quintus demum Divo Georgio Martyri, mecoenatis sui patrono, sic illo volente. Erat is Georgius Plemić, Gegnorum Dalmatiae, Croatiae et Sclavoniae magister protonotarius.

Annus Domini 1695, Collegii 90.

P. Th. Owcsarovics r., A. Horvath mphys., praef. sch. inf., Anton. Solar log., Franc. Jambrehović cas., decanus philosophiae., Fr. Kiriš log., Lad. Despotović reg., Th. Solari cas., M.: Fr. Xav. Barčić rh., Matth. Czignarovich p., cur. rer. com., St. Dinarić soc. reg., Fr. Xav. Reisser gr., Hyacinth. Sporber princ., Georg. Saić parv.

I E quorum numero ad triumphantem in coelis societatem, uti speramus, evocatus est P. Petrus Benković, Crapinae Croatiae oppido vitam auspicatus est mortalem anno 1656 die 6 Junij. Tyrnavia vero eum Aristotelis suprema laurea insignitum transmisit Sctti nostrae, quam ingressus est Trenchinij 21 Octobris 1678. Elapso probationis biennio teneram juventutem magister in grammaticis excoluit tribus annis, discipulus ipse in theologicis quadriennium absoluit, ac subinde in numerum coadjutorum spiritualium adlectus est Zagrabiae 1689. 15 Augusti. Excepto ultimo vitae suae anno, quo Collegij ministri et zelosi matutini concionatoris officio fungebatur, oeconomiam procurator utilis et diligens septennio integro

cum magna Superiorum satisfactione et Collegij bonorum incremento curavit.

V ... Et alias numerat Parthenia virtus victorias, quas cum plurium laudabilium actionum manipulis aeternorum meritorum libro inscriptas hinc excludimus, quia fusius in historijs Marianis annotatae sunt.

VI Dum zelosi congregationum praesides in cura animarum desudarunt, suos etiam in palaestra litteraria decertatores habuit Pallas nostra, ex quibus comites 6, barones 7, praenobiles 20, collective vero sumendo omnes 520 numerabantur. Ex 16 absolutis metaphysicis Universam philosophiam 8 ex propositis thesibus in pijs Sanctorum imaginibus defenderunt.

Annus Domini 1696, Collegii 91.

P. Fr. Jambrehović r. a 21. XII. 1695., Fr. Kiriš mphys., histor., Th. Solari reg., An. Horvath cas., praef. sch. inf., Ant. Solar phys., Gabriel Szerdahely log., M.: Georg. Patačić rh., Franc. Zunggo p., J. Marekvić syn., Nic. Stipe gr., St. Petretić princ., Georg. Grošić parv.

II Erga magnam Dominam et Matrem nostram triplici hic loco partim continuat, partim proficit, partim etiam sumit cultus et devotio ...

... Ea porro V. Stmae statua non longe post a Societatis nostrae in hanc civitatem ingressu, alio inclaruerat prodigio. Anno nempe 1618 exeunte Majo, quod etiam in typos a nostrorum quopiam [in marg.: P. Georgio Habdelić] idiomate Illyrico est datum. Complures enim civium ad eam suismet auribus inaudierant voce angelica illam decantari symphoniam: Regina coeli laetare, Alleluja, cujus olim etiam author non alius fuerat, quam ipse hic geniorum coelestium chorus.

Annus Domini 1697, Collegii 92.

P. Fr. Jambrehović r., M. Stručić cas., Andr. Madacsani phys., praef. schol. inf., A. Solar mphys., Ant. Stieff log., L. Despotović cas., praef. sch. sup., Th. Solari reg., Georg. Vukmerović rh., M.: J. Marekvić p., bibl., Joan. Grbac syn. soc. reg., N. Stipe gr., cur. rer. comic., St. Petretić princ., Balthas. Chernkoczy parv.

I Encomiasten Scttis nostrae non vulgarem egit Adm. Rdus Pr. Minimorum e Divi Francisci conventu Gvardianus. Solennitatem hanc excepit annus saecularis Japonicae Triadis, divorum videlicet Pauli, Joannis et Jacobi, quem nos ea, qua decebat, exegimus festivitate 5ª Februarii. Peristromata quippe elapso anno comparata tum primum Sanctuarij naviculam mire exornarunt, sub quorum conopaeo divinis functus neoinfulatus Judas Thadaeus Šidić, Abbas de Bela Stena et Capituli Ecclesiae Zagrabiensis archidiaconus cathedralis, et dum ad musicos concentus ille decantaret, ad latera

privatam Hostiam litavere, hinc Stephanus Šeliščević, loci Ordinarius, inde Pater Frater totius Venerabilis Ordinis Divi Pauli P. E. prior generalis, qui Divinis peractis frugali mensae accubuere, hac subinde terminata ad Mgri principiorum actionem invitati in Scholas concesserunt, unde cum satisfactione rediverunt eo potissimum ex capite, quod apta festivitati materia: *victoriosa videlicet in Cruce Trias* proposita fuerit in theatro...

II Ut non immerito typis datae Xaverianae pietatis praxes hic in effectum passim deducantur, uti hoc anno ternae ex inferioribus, poesis videlicet, syntaxis et grammatica novemdialem deduxere, sub cujus finem constituta recreationis die praedictarum Mgri cum potioribus suarum classium discipulis Xaverianum sacellum inviserunt, habitisque ibi ex condicto missis atque pios inter affectus recitatis de Divo litanijs publicae in Divum pietati coronidem imposuerunt.

XI Ab Ecclesiasticis cahtedris ad pulpita Scholastica gradus faciamus. Philosophiae universae propositas sub elegantissimis iconibus assertiones cum laude propugnavere octoni non sine eximia professorum nostrorum commendatione. Humaniorum professores juventutem in theatro exercuere quaterni, Rhetor scilicet et Poeta, Grammatista et Principista, omnes non sine laude. Scholastica juventus numerum adaequavit 598, ex his presbyteri 7, clerici 29, comites 3, baroni 3, ex praecipua nobilitate 141.

Quos omnes uti nunc Societas dirigit, ita dirigere docet.

XII Ad collegium beatorum, uti speramus, per anni decursum, prout superius innuimus, abiere bini. Primus fuit P. Michael Brešić, qui postquam exegisset annum a vitae primordio 58, a Scttis ingressu 35, ab emissa 4 votorum professione 18-um, vitam hanc mortalem, quam olim Crisij fuit auspicatus, placido tranquilloque exitu consumavit. Ut vero sanctiorem vivendi normam in coetu religioso inire posset, neque votis suis, quibus Scttem ambiebat, in Patria satisfactum iri sperasset, in Superiorem usque Ungariam suae fautorem vocationis secutus est; sed cum neque ibi metam ardentium votorum assecutus fuisset, in patriam redux, hic demum continuatis precibus tamdiu pulsare n(on) destitit, usquedum illi janua tyrocinij Threnchiniensis reclusa non fuerit. Exacto in schola virtutis tyrocinio, partim magister et professor quinquennio in scholis humanioribus juventutem erudijt, partim discipulus in septennium integrum severioribus disciplinis eam impendit operam, ut Universam philosophiam publice de propositis thesibus propugnarit, theologicam autem propugnationem ob sinistram valetudinem deprecatus sit, eamque etiam ob rem voto nuncupato, uti Sanctae Divinae Matti spopondit, se o(mn)em operam concionibus daturum, si revalesceret, ita fidelis sponsor supra quam 20 annos diversis in locis ad populum zelosedixit, quo ipso in Tyrnaviensi Academia theologici studij tempore dignus a morum gravitate alijsque dotibus visus est, qui ad

generale Regni Ungariae clericorum Collegium destinaretur, ut Regentis socium et Congregationis illius praesidem ageret. Ubi verbi divini sementem e sacris exedris ab eo sparsam, et in tot annos continuatam excepit non impar zelo messis inimicorum reconcilia(ti)o, pax dissidentium et peccatorum ad frugem meliorem conversio, dicendique pro concione fervor male sibi conscios auditores ad sacra impellebat tribunalia, ut etiam cum lacrymis delicta sua expiarent. Ab ecclesiastica tantisper cathedra ad martium campum de facultate superiorum evocatus, unus Germanici Illyricique militis gnarus idiomatis, impigrum pro re et necessitate praesenti se exhibuit, eos saepius Crucifixi armatus simulacro exhortando. Nec minores faciebat illis animos, ut mortem forti christianoque animo exciperent, quibus Iustitiae tribunalia delictorum poenas decernebant. Erantque eorum quam plurimi, quos graeco schismate innutritos, rerum divinarum ignora(nti)a et pervicacia animi asperos et pene intractabiles fecerat. Sed religiosa charitate, opportunis alloquijs et sibi eorum a(nim)os devinxit et Romanae ecclesiae Deoque reconciliavit. Si quid aliquando in alium deliquisse visus est, mox apud illum veniam et apud Superiorem quidem genuflexus deprecatus; a misericordiae operibus Pater pauperum audijt. Postremo uni eoque perpetuo usque ad defectionem virium concionatorio muneri, etiam alia adjuncta sustinebat, egit enim praesidem variarum sodalitatum, ac in sexennium continuatum Seminarij Sancti Josephi regentem Zagrabiae. Omnium ultimo spiritualis Patris officio est immortuus.

Alter fuit P. Michael Pušić. Non multum intercessit temporis, quo rursum e vivis alius abijt, prioris ad aeternitatem comes, et ut spes est, socius vitae immortalis. Hunc igitur P. Michaelem Pušić nobilibus ortum parentibus edidit in lucem Croatia anno 1638 et post exactum aetatis 22 recepit inter suos Societas, magisterij jam philosophici laurea ab Universitate Graecensi dignatum, suis etiam meritis a scientiae et vitae religiosae tenore dignum, qui ad 4 votorum professionem anno 1677 2 Februarij admitteretur. Vixit complures annos plura fortiter patiendo, quam agendo... Ita comparatus sacroque ceromate unctus, obitis alijs etiam per frequentatas vices divinis, vivere desijt 23 Octobris.

Annus Domini 1698, Collegii 93.

P. Fr., Jambreković r., M. Stručić cas., A. Madocsani mphys., A. Stieff phys., L. Despotović reg., praef. sch., Marc. Vlahović rh., St. Petretić p., Joseph. Gall syn., B. Chernkoczy gr., G. Grošić princ., Mich. Borovec parv.

V Habuit demum haec Assumptae in coelum Virginis minor Sodalitas infulatum sub missa solemni pontificem, uti et major suum rectorem Rmum hujus Capituli canonicum et abbatem. Eadem sacro Morienti Salvatori die pium et elegans per urbis plateas circumlatum exhibuit spectaculum,

cujus hoc summarium est: *Post bellum pax sub trophaeo crucis sancita.*

VI Scholas nunc ingrediamur. Census universae juventutis scholasticae initus est ad numerum usque 603. Presbyteri hoc anno sacris initiati ordinibus censentur 19, cum caeteris, qui antea sacerdotali charactere insigniti sunt, 25. Primi ordinis nobilitas baronum et comitum definita est numero 8, aliorum vero nobilium 119, universim 127. Ex his Seminarium S. Josephi in scholasticorum transmisit Societati nostrae candidatum 1, Collegium vero pro fratre coadjutore alterum, recepit sacer Paulinorum coetus 5, inter quos alumnus Seminarij Josephiani 1. Sub ipsam studiorum instaurationem Missae decantatae solenniter interfuit Graeci ritûs episcopus subselijs ijsdem, quibus R. P. rector cum altiorum scholarum professoribus genu flexus, ac ab ejus fine habitae etiam a P. neologico dictionis auditor fuit. Disputationibus philosophicis datum solenniter initium sub insignibus et auspicijs comitis proregis nostri. Inferiorum scholarum magistri theatralia spectacula et drammata exhibuerunt laudabiliter omnes. Rhetoricae et humanitatis professores suos in dicendo agendoque exercuerunt, quisque septenis vicibus. Instillatae etiam cum sapientia virtutis testimonium est, quod scandalosus blasphemandi mos in nonnullis sit abolitus, recteque non tantum latine sed et christiane loqui docti, quod magnus item synceritatis amor persvasus illis, quibus nigrum pro albo, et quid vis dicere, verum falsum perinde fuit; ut nonnulli eorum postea mallent conscientiae consultum, quam arti aut honori esse. Ablata sunt etiam vetita lusuum instrumenta; compotationibus multum imminutis, magis culta sobrietas, erepta quibusdam adversus arma amuleta et schediasmata, atque ita eorum emendati mores, ut unus religiosum etiam coetum iniverit. Habita praeterea fuit oppido frequentior ad scholasticam juventutem catechetica dictio instituta, totumque per annum continuata peculiaris ad Divum Xaverium a binis scholis devotio, recitatae statis temporibus eius honori concinnatae Litaniae, eaeque sub scholarum exitum a peracto Missae sacrificio solenniter decantatae, atque haec omnia eum in finem, ut vel a Divo exoraretur scholasticae juventuti favor, sospitus et studiorum profectus, vel grates debitae ex oratis beneficiis redderentur.

Huc spectat controversia illa de scholarum nostrarum privilegijs et jure Civitatis jus sibi in scholasticam juventutem vendicantis: interceptus quidam philosophus fuerat ab urbis satellitibus in ipso tumultus molimine, sed a nobis expetitum nostro etiam carceri Judicis vicarius et Magistratus reddidit, jure dehinc adversus illum a Magistratu actum et reus capitis postulabatur, imo et impetebantur privilegia caesareo-regia, sed substituti a nobis judicis, Regni protonotarij aliorumque virorum dignitate illustrium calculo res definita est, scholasticus a poena omni immunis denunciatus, et privilegia caesareo collata favore rata, agnita eorumque robor et firmitas declarata.

Annus Christi 1699, Collegii 94.

P. Joan. Patačić r. a 16 Nov. 1698, praef. sch. sup., Th. Solari cas., A. Stieff mphys., Barth. Pilepić praef. sch. inf., Car. Guarient cas., L. Despotović reg. sem., M. Vlahović phys., Steph. Dimarić log., M.: Franc. Janešić rh., Zachar. Kappus p., bibl., Petr. Križetić syn., soc. reg., Ignat. Gesler gram., cur. rer. comic., Nicol Kralić princ., Nicol. Živko parv.

III ... Sua sacris sodalitatibus haec fuerant magis peculiaria et majori quidem juventuti scholasticae sub nomine Sctssmae Virginis ab Angelo salutatae, quod operantem ad aras sub infula pontificem habuerit praepositum Titiliensem Paulum Tuškan, eundemque archidiaconum Dubicensem et Zagrabiensem canonicum. Institutum item ab ea est sacro Parasceves die pium per Civitatem suis cum symbolis spectaculum ad frequens auditorium et populum, cui pro synopsi thema erat: *Discors a Deo humanum genus per filii Dei sanguinem concors effectum.* Intermiscebatur a(ute)m feretris copiosus saccis indutorum poenitentium et flagellantium numerus, coeli tum pluvii, tum frigidi injuriis a tam pio opere minine depulsus ...

... Iuventus, quae in Athaeneo nostro eruditioni litterariae navabat operam, universim supergressa est numerum 640-mum quorum illmi stematis censuit 7, denos illustrioris nobilitatis, alia e nobilitate copiosos, clericos demum V. Capituli alumnos vicennos. De censu isto vendicavit sibi divina dignatio in sui religiosi obsequij candidatos septennos, Societati nostrae in tyrocinium transmisit 1; sacro Capucinorum coetui, uti et D. Pauli Eremo singulis singulos, Seraphico vero S. Francisci ordini de observantia quaternos. Totidem philosophi ab exacta studij sui trieteride specimen philosophiae exhibuerunt sub elegantibus Christi Crucifixi, divae Virginis et utriusque Ioannis iconibus coram DD. Canonicorum et ipsius praesulis auditorio omnes universim usque ad finem studium Aristotelicum decurrere perseverarunt terni cum tricenis. Oportuna etiam occasione, qua hic Segniensi Episcopatu inauguratus est Martinus Brajković, humaniorum scholarum juventutem exercuit drama symbolicum, quod cum post frugale prandium sacro neopraesulis honori fuisset exhibitum, utriusque et consecratori et consecrato et Venerabili Capitulo ac pluribus e vicina nobilitate spectatum magnam satisfactionem dedit.

Annus Domini 1700, Collegii 95.

P. I. Patačić r. usque ad 2. April. cui 19 Maij successit, A. Horvath r. et praef. sch. sup., Adrian. Cromberg phys., Car. Guarient cas., L. Despotović reg., M. Vlahović mphys., Ignat. Zanetti log., praef. schol. inf., Ph. Solari cas., M.: J. Gall rh., Franc. Parlinger p., bibl., N. Kralić syn., G. Saić gr., cur. rer. comic., Franc. Grošić princ., Matth. Ledinski parv. soc. reg.

XII Fuerunt in scholis nostris de statu magnatum 7, nobilium 124, omnes universim 528, e quibus religiosi facti tres, sacerdotes

ecclesiastici 13. Produxerunt sua dramata humaniores scholae omnes non sine auditorum solatio et actorum publicê collaudata ab Illmo et Rssmo nostro dexteritate. Quini universam philosophiam sub finem anni typo datis thesibus, sub gratiosis Christi Dni, B. Virginis, S. Josephi et S. Catharinae V. et M. iconibus propugnarunt.

Coepimus hoc anno sub finem examinare etiam philosophos, ut hoc modo conatum, diligentiam et industriam maiorem adhibere cogantur studendo, ac tandem fructum e studiis carpant uberiorem; qui vero aut incapaces harum disciplinarum, aut suâ incuriâ nihil profecisse deprehensi fuerint, scholis iubeantur dicere vale.

E memorato superius Collegalium numero, terni ad triumphantem ut speramus, in coelum Societatem migraverunt. Praeivit caeteris e protracta continuatim in sesqui alterum annum morborum serie exercitum ipsum Collegii nostri caput, videlicet R. P. Joannes Patačić, rector, quem secunda a dimidio noctis hora post diem 2dam Aprilis abeuntem, precibus et suspiriis prosecuti sumus. Natalis illi ex antiquae nobilitatis parentibus Vinicae in Croatia dies 18. Julii anni 1649 illuxerat; cooptatum in societatem decimoquinto aetatis anno Zagrabiae, domicilium S. Annae tyronem recepit, ac demum suo corpori per 4 vota solennia anno 1682 emissa, societas adlegit. Virum spectatae virtutis et politiori litteratura scientiisque praecellentem. Vitam prope omnem ex maiorum voluntate exegit in Athenaeis, namque post classes grammaticae et facultates poeticam ac oratoriam, disciplinas quoque severiores philosophicam et theologicam primum moralem, deinde post triennalem juris canonici explanationem speculativam integro septennio tradidit ea perspicuitate doctrinae, morum amoena gravitate, facili simul ac humili cum omnibus etiam discipulis domesticis aeque ac exteris agendi ratione, ut approbationem cum laude meruerit ab Universitatibus ternis, Tyrnaviensi, Graecensi, Viennensi. Nullus facile eum conveniit, quem non magna cum charitate exciperet, isque solatio plenus recederet, ex amoeno viri amabilissimi affatu, quo dum mutuum apud alios amorem sibi pariter conciliaret, plurium discordium animos, in quo visus est, fuisse plurimus, dexterrime ad invicem conciliabat. Fortem in adversis animum externis aeque ac domesticis pertinax una et multiplex exhibuit aegritudo. Quamvis enim unum et dimidium circiter annum aegre insideret sellae, aut potissimum lecto decumbere necesse foret; ut sui iam corporis impotentem alienae manus quoquo movere vertereque debuerint, numquam tamen visus est dolorum impatiens queri acerbius; quin subitis acutisque convulsionibus perculsus, ut plurimum sospitatricia Jesu et Mariae nomina inclamabat. Pertinax ista ut ut fuerit infirmitas, non ita tamen prostrato corpore animum labefactare potuit, quin is lectum convertens in Manresam octiduana sese ascoesi excoleret; quo etiam tempore uni e fratribus in piorum affectuum societatem assumpto sacra Divi Patriarchae nostri exercitia explanabat.

Quantum super eius desperata valetudine viri illustres et patriae primates indoluerint, Illmus loci praesul abunde testatus est, cum ab eo visitato digrediens ad plures tunc praesentes capituli sui canonicos dixit: libenter se duo aut tria etiam millia ei medico persoluturum qui bonum Patrem primae valetudini redderet.

Paupertatis religiosae amator erga se eximius, in coelites dives esse studuit, nam praeter icones Divi Judae Thadaei aeri incisas ac pro eiusdem cultu augendo aliis distributas, etiam reliquiare duplex perelegantis operis magno Indiarum Apostolo in eius miraculoso extra civitatem isthic templo ornatui serviturum curavit. (Est in uno eorum inclusa Crux e tumba seu ex ligno tumbae S. Francisci Xav. facta, et Goâ Romam a P. nostro Ciceri delata, ibidemque Pri nostro Gregorio Ilijašić, pro tunc poenitentiario illyrico existenti, donata atque ab hoc eodem huc pro tempello praefato transmissa; est in altero Cruci-

fixus ex succino flavo, aut quasi ex flavo albescente, qui eidem praefato Pri Gregorio datus, aut potius per eum transmissus fuit ad praenominatum sacellum nostrum ab Eminentissimo S. R. E. Cardinale N. Cibo, cuius tunc Romae confessarius erat supradictus P. noster Georgius Ilijašić, Croata Zagrabiensis; ibidem postea vita pie functus. Haec solum pro notitia charae posteritati notata senso hic per accidens, ut sciant, unde sacer ille thesaurus habeatur, et quonam ipsa reliquiaria spectent). Redeo ad elogium.

Sacros Deiparae Virginis dies in suprema etiam aegritudine pridiano colebat ieiunio, neque negare supplici quidquam potuit, quod eius amore, aut nomine petebatur. In cuius prodigiosam statuam in templi nostri muro ad aram S. Francisci Borgiae versus meridiem sacello primo sitam, secum ut exhiberet affectum, concinnatis affabre ligneis auro tamen splendidis parergis arae instar circumdedit pretio facile 70 flor. superante. In familiari colloquio cuipiam fassus est, ad id usque temporis nihil se a Deo postulasse, quod non fiducia in Divam Virginem eiusque intercessione obtinuerit, sperareque, quod eiusdem interventione, uno ad minus ante vitae exitum quadrante, migrationis suae tempus praesensurus sit. Atque hanc ejus spem elusam non fuisse, eventus ipse docuit. Nam unus omnino vitae quadrans adhuc supererat, cum praesentem sibi e nostris Patrem fracta iam voce affatus: Cito, Pater, tempus est, pileolum lauretanum magnae Matris capiti meo imponatur. Haec prolocutus, (cum iam prius omnia morientium sacramenta percepisset, seque in actibus fidei, spei, charitatis et poenitentiae ad lacrymas circumstantium cum magna humilitate exercuisset), post suavissima Jesu et Mariae invocata nomina loqui primum, ac post commendationem animae etiam vivere desiit in terris die Mariano, hoc est sabbatho inchoato; ut sabbathum aeternum inchoaret in coelis.

Alter post ipsum evocatus, die 23. Septembris fuit P. Carolus Gvarient, hic anno 1660, die 18. Martij Viennae in Austria e nobili prosapia mundo natus, et ibidem ex Lincensis Gymnasij logica post annos 15 die 21 Octobris nostrae Sctti renatus, nempe 1675. In qua post solida posita vitae spiritualis fundamenta repetitasque humaniores facultates, philosophiam triennio, quadriennio theologicam audivit, eo profectu, ut et magister philosophiae creari Viennae, et gradum 4 vota professorum accipere Lincij dignus iudicatus fuerit, anno 1695 2a Februarij. Munijs interea ac deinceps sibi impositis erudiendo inprimis parvam et principia Judenburgi anno 1, grammaticam cum Syntaxi Crembsij anno 1, Passavij poesim eandemque Viennae singulis, agendo concionatorem festivum, catechistam et operarium Traunchirkij 1, catechistam item, operarium et Missionarium Leobij similiter 1; docendo Lincij ethicam, agendo simul operarium, et praeterea confessarium atque concionatorem apud Ursulinas 1. Absolvendo ibidem philosophiam 3, Goritiae annis 2, totidem apud nos profitendo moralem theologiam, decisorem casuum et exhortatorem domesticum, annis 12 poenitentibus externis, 2 etiam nostris Collegialibus in sacro Tribunali aures praebendo, quaternos praeses Scholasticorum B. M. V. sodalium diversis in locis insumendo.

Tertius secutus priores 24ª Novembris fuit P. Ladislaus Despotović; hic sibi genuinum elogium non calamo, sed morum vitaeque innocentia, anno superioris saeculi (16) 54 a 6 Januarii vivus conficere occepit; idemque penultimo mense eiusdem saeculi die 2da circa quintam matutinam perfecit et coelo prius quam terrae probandum obtulit, approbatumque, ut pie confidimus, et collaudatum cum mercede recepit. Natales illi Croatia, patrium solum in castro Božjakovinae illustres contulit, quos et ipse quamvis lingua tacuerit, factis tamen et virtutibus egregie illustravit. Viennae post absolutam philosophiam tyronibus nostris 8ª Octobris adscriptus ea iecit religiosae vitae fundamenta, quibus deinceps secure ingentem solidarum virtutum molem et coelo proximam Evangelicae perfec-

tionis turrim superaedificasse est visus. Vitam omnem post absoluta sua studia partim magister in scholis docendo praeter humaniores litteras philosophiam 5, theologiam moralem 1, partim ecclesiastes in cathedris concionando 6, partim fidelis oeconomus Seminaria regendo 8 annis insumpsit. Talentis a Deo sibi datis philosophandi, dicendi scribendique egregie usus: dixit quaedam typo iam vulgata panegyrice; scripsit plura, for s tempore suo, si superis placuerit, vulganda.[1] Exequebatur ea, quibus applicatus fuerat, non solum prompte ac serio, verum etiam erudite ac splendide. Rigidum in se fuisse, quadruplicatum cilicium et ferreum flagellum a morte repertum indicat, et unica iam aliquot ab annis intra diem refectio probat. Tempellum S. Josephi in territorio Seminarii partim ex antiquo pioque (Dni Joan. Uzolin Cittis hujus quondam judicis) testamentario legato, partim ex propriis Seminarii sumptibus et expensis media parte ad antiquam addita e fundamento amplificavit, et iam sub tectum perduxit, coronidem impositurus, ni Deus pro meritis mortalibus ad coronam beatae immortalitatis citius evocasset. Confirmor in hac opinione illustri duorum in eandem sententiam de praefato Patre scribentium elogio. Indoluissem, (scribit aliunde unus eorum), morti dilectissimi viri Ladislai, nisi indubitanter illum coelo transcriptum crederem, tum ob eius candidam innocentiam, eximiam charitatem, vitam religiosissime transactam aliasque solidas illius virtutes mihi perspectas, propter quas illum semper suspexi, ac velut angelum terrestrem fui veneratus. Alter de illo sic: Pater Ladislaus fuit vere integer vitae, Angelus in carne, quod conscientia eius interne, externe mores et conversatio per totum vitae cursum comprobarunt. Puer nihil puerile gessit, sed omnibus in dictis et factis exemplar fuit mirabile et admirabile. Scientia cum probitate vitae, prudentia cum patientia, quo plus in illo sibi aemulabantur, eo plus perficiebantur usque in finem. Animam sortitus bonam et ad statum religiosum adaequate qualificatum, secure credendus est, eam nulla unquam gravis culpae noxa maculatam creatori suo tradidisse. Hucusque illi. Nec ego ultra: nam in ore duorum vel trium stat omne verbum.

Annus Domini 1701, Collegii 96.

P. A. Horvath r. a 1. Maij 1700, praef. sch. sup., M. Vlahović praef. sch. inf., Adr. Cronberg mphys., Gotthard. Gelb cas., Ign. Zanetti phys., Th. Solari reg., Vitus Kaiser log., Joan. Bapt. Giettler rh., M.: Leopold. Breitter p., cur. rer. comic., Ignat Janešić syn., Fr. Grošić gr., Mat. Ledinski princ., soc. reg., Aloys. Scap parv.

Verum ut feralibus hisce cruentisque spectaculis exasperatos nonnihil recreemus animos, ad jucundiores nos convertamus gymnasii zagrabiensis luctas. In hoc more annis etiam superioribus recepto, theologicas de conscientiae casibus quaestiones explanabant sacer-

[1] Isp. Sommervogel, Bibl. de la Comp. de Jésus, nouv. éd., tom. III, str. 15.

dotes 2, 3 item in libros Aristotelis commentabantur, 1 eloquentiae perdiscendae methodum tradebat, 5 tandem Magistri totidem inferiores literaturae mansuetioris classes moderabantur. Universa porro gymnasii juventus numerum 510 aequabat. Inter omnem hanc juvenum turbam 2 eminebant ex illustrissimis comitum familiis, ad quos dignitate proxime accedebant liberi barones 5, stipati numerosâ praenobilium 6, ac nobilium 124 coronâ. Ab hac scholasticorum frequentiâ procul hoc anno abfuerunt armata dissidia; atque horum loco literaria tantummodo ingeniorum certamina, non sine egregia commendatione perstrepebant. Atque inprimis tripartitae philosophiae juventus maturior cum menstruis, tum hebdomadariis disputationibus dimicavit acriter; ac ut excitatus studendi fervor, exacto certaminum philosophicorum tempore, quemadmodum fieri assolet, minime intepesceret, jussi sunt omnes ante feriarum autumnalium principium sese examinatoribus sistere, thesium praefixarum privatâ propugnatione doctrinae specimen daturi. Cui mandato paruerunt hoc anno prope omnes, quantumvis eidem anno proxime praeterlapso, quo isthaec ingeniorum lustratio primum inchoata est, haud modico strepitu, ac pertinaciâ fuissent reluctati. Non parum scilicet juventus cum equis generosissimis convenit, qui primo quidem habenas mordere et contra stimulum calcitrare solent; dein vero ipsâ sessoris constantiâ victi, nutum omnem faciles sequuntur. Non minus autem inferiorum scholarum classes aemulatione gloriosâ ad profectum in literis incubuêre. Quas inter oratoria et poetica facultates, uti dignitate, ita publicâ eruditionis commonstratione eminuerunt, solutâ ligatâque oratione dramatum instar declamatâ et consueti pensi debitum exolvendo et auditorum sibi animos obligando. Quo factum est, ut imitatricem quoque diligentiae sua nanciscerentur infimam grammatices classem. Haec *S. Hilarionem adolescentem* perbelle exhibendo, frequentem auditorem et ab ore benevole pendentem habuit, et cum satisfactione dimisit. Exeunte vero mense Augusto a gymnasio universo ludi theatrales sunt habiti, quibus supra pegma opere tumultuario extructum *Divus Udalricus Episcopus* in spectaculum est datus apparatu auditorum expectationem superante, successu etiam et plausu haud minore. Terminatum est drama munificâ liberalitate Stephani Šeliščević, Episcopi Zagrabiensis, e cujus aerario victores in palaestrâ literariâ pugiles hoc anno sunt donati praemiis inter tympanorum turbarumque festivos applausus. Quemadmodum autem publica isthaec gloriosaque praemiorum largitio egregia scholasticae juventutis ingenia ad certamina literaria deinceps alacrius capessenda continuandaque magnopere stimulavit, ita ex adverso justa ac necessaria moderatorum severitas adolescentûm indoles in desidiam ac enascentia inde scelera proclives fortiter coërcuit. Unum siquidem ad supremam grammatices classem jam eluctatum infamibus literis e gymnasio publice proscripsit, complures vero pingvioris Minervae filios jussit scholis valedicere,

attamen citra ignominiam. Neque solum strenue adlaborarunt moderatores, ut scholastica gymnasii hujus juventus artium liberalium altiorum scientiarum disciplinis ad Regni decus ecclesiaeque incrementum excoleretur, verum etiam haud segniter satagebant, ut vitia resecarentur, morum vero probitas virtutumque omnigenarum amoena superisque chara varietas in discipulis effloresceret. Et sane non caruit exoptato effectu solers industria (pag. 489/490).

Annus Domini 1702, Collegij 97.

P. A. Horvath r. praef. sch. sup., Franc. Plemić reg., Ign. Zanetti mphys., praef. sch. inf., Joan. Bagni cas., Joan. Pécsi log., Th. Solari cas., V. Kaiser phys., Mich. Chaucigh rh., venit Quinque Ecclesiis 20 Jan. loco M. Ign. Janešić qui 23 Jan. Quinque Ecclesias abiit, M.: Joseph. Rožman p., bibl., cur. rer. comic., Fr. Grošić syn., soc. reg., Al. Schapp gr., Mich. Borovec princ., Jos. Kralić parv.

Quanto autem studio, quanta contentione ac profectu omnes in augmentum Divinae gloriae, in ecclesiae orthodoxae decus, in emolumentum ac splendorem inclyti Regni, privataque singulorum commoda incubuerint, modo recensere auspicor. Ordior a re literaria, cujus pertractatio et Societatem nostram a religiosis ordinibus caeteris plurimum discriminat et ob utilitates quam maximas in Rempublicam Christianam dimanantes, animos nobis externorum conciliat idoneosque reddit ad influxum zeli apostolici pronius recipiendum. Theologiam moralem in gymnasio Zagrabiensi hoc anno sacerdos idem tam matutino, quam pomeridiano tempore enodabat, collegâ ejusdem cum pertinaci podagra, chiragraque conflictari solito; tres abstrusam Stagiritae sapientiam elucidabant, unus item sacerdos praecepta tradebat eloquentiae. Magistri demum 5 tenerioris adolescentiae turbam in totidem classes partitam mansuetiore literatura imbuebant. Gloriabatur gymnasium triade ex comitum familia et liberorum baronum quaternione, quos perillustres aliique nobiles 115 stipabant. Omnis vero discipulorum multitudo numerum conflabat 562. Quemadmodum vero vix unquam ager copiosis fluctuat aristis, quin aliquid infelicis lolii ac zizaniorum admixtum habeat; haud aliter in hac scholasticorum gymnasii Zagrabiensis frequentia reperti sunt degeneres nonnulli, aulaque Minervae haud quaquam digni adolescentes juvenesque. Quapropter quidam eorum ob hebetem obtusamque mentem ad stivam, quam ad calamum aptiores a scholis amandati sunt; tres vero propter flagitia ignominiose exturbati. Ex horum numero quispiam a Facultate oratoria proscriptus ante ludi literarij initium clavâ militari gravis in scholâ comparere, scamnum confringere, cathedram repetitis ictibus quatere, elevato brachio supervenientis professoris capiti ictum intentare minime irritum, nisi elusus hujus dexteritate fuisset. Comprehensus itaque carcerique inclusus, sex propemodum hebdomadarum poenitentia luit audaciam. Quin etiam criminalis contra illum actio per judices delegatos

secundum juris legumque consuetudinem celebrata est, qua capitis reus agebatur, vix effugiturus sententiam, nisi actoribus satius visum esset, commonstrato scholasticis caeteris rigore, solâ rei a scholis universoque comitatu Zagrabiensi proscriptione et praestito de non sumenda unquam vindicta vade contentos esse. Pax vero studiosos inter ac cives integra hoc anno perstitit, praeterquam quod idem tumultuosus orator, anteaquam a scholis proscriberetur, ob convicium in civem quempiam temere jactatum, bombardâ globulis plumbeis fartâ ab eodem graviter periculoseque sit sauciatus, inflictâ propterea civi a magistratu multâ. In iuventute reliqua uti non pauci reperiebantur excellentibus instructi naturae dotibus: ita non raro acria spectabantur ingeniorum certamina, praesertim ubi sponte sua ad pugnam ruentibus insuper calcaria admovebant moderatores. Tergemina imprimis philosophorum turma hebdomadariis menstruisque disputationibus perstrepebat alacriter; observatusque est hoc etiam anno mos biennio ab hinc in lyceum Zagrabiense primum inductus philosophiae auditores ante feriarum autumnalium principium sistendi examinatoribus ad exhibendum doctrinae specimen. Neque suis deerant partibus oratoriae et poeticae facultatis studiosi; verum soluta ligataque oratione alternatim laudabiliter in scenam prodeundo, inferiorum quoque classium adolescentes ad aemultationem concitabant. Et suprema quidem grammatices classis ante Bacchanalium ferias deridere visa est mundum, in quo praesertim triduo quadragesimale jejunium antecedente stultorum plena sunt omnia. Hanc secuta mox est infima grammatices classis, quae declamatum ac decantatum alibi saepius *Chremetem* etiam hic loci auditoribus declamavit decantavitque. Aestate vero media grammatices classis *B. Stanislaum Kostkam,* et inclyti Poloniae Regni et Societatis Jesu decus, in scenam adduxit, tersa latinitate, stylo facundo, carmine eleganti, eamque spirante religionem in Deum, mundi contemptum, caeterasque virtutes quae redivivum Stanislaum minime dedecerent. Accedebat adolescentûm in dicendo agendoque gratia, quae parvis amoenior inesse consuevit. Gloriosum tandem ludis theatralibus finem imposuit fundamentalis literatura. Haec *Czechum & Lechum fratres Crapina pervetusta Croatiae urbe ortos, illum subinde Bohemiae, hunc Poloniae ducem, exules fortunatos,* exhibuit apparatu egregio. Tantopere placuit rdssmo nobilique auditorio cum materia ipsa, tum rara et pene virilis in pueris agendi ratio, ut praeter universorum admirationem, applausum et encomia, Rdmus quidam comoedum nostrum actoresque complures proxima scholarum feria lautae opiparaeque mensae adhibuerit. Eminuit vero ex omni actorum numero adolescentulus ille, qui Czechum referebat: Hic etenim sic oculos, sic manus, sic vultum, sic pronuntiationem verbis rebusque accommodabat, tanquam si intelligeret singula, ac

inter scenas & dramata educatus esset. Quae studendi aemulatio in scholasticae juventutis animis haud dubie exardescet amplius, ubi nova gymnasii moles, quae hoc anno feliciter est inchoata, ad fastigium perducta fuerit, et apparatu ad habitationem commodam necessario instructa. Quod si vanis veterum praesagiis inter christianos locus esset, plura, hisque majora sponderet Meteorologus noster; qui dum biduo circiter ante quam ab Illmo ac Rdmo episcopo Zagrabiensi Stephano Šeliščević lapis fundamentalis novi gymnasii jaceretur, cum aliis permultis sub horam 12am meridianam spectâsset aream, seu coronam solarem, fossae pro fundamentis paratae desuper imminentem, ita laetus accinuit:

Si me non vani quondam docuêre Magistri
Noscendi meteora viam, verique latentis
Abdita perscrutandi artem; labentibus annis
Tot sua lauricomis praecingent tempora sertis,
Ac tot honoratis gestabunt pallia tergis,
(Pallia Aristoteli, et turbae consueta Sophorum),
Zagrabiae insignes juvenes: quot puncta coronam
Composuêre novam; splendorem gloria vincet.

Tanto vero pluris in hac scholasticorum multitudine merito faciendum est Artium Liberalium, scientiarumque studium, quanto majore conatu permulti satagebant virtutem literis associare. Ut enim annulus aureus Indicaque gemma communicato vicissim splendore jucundius rutilant: ita gratior quoque est in adolescente literato spectata virtus (pag. 497—500).

Exinde feria sexta Parasceves Major studiosorum Sodalitas, ut D. Patronae suae ob acerbissimos Unigeniti cruciatus contristatae ac dolenti sese conformaret ac insuper christianum populum exemplo suo ad salutarem cordis contritionem scelerumque detestationem extimularet, per praecipua urbis compita insigni apparatu deduxit poenitentium supplicationem, quam quina discriminabant fercula: Primo deportabatur argenteum Deiparae Virginis simulacrum pyramidi innixum, stipatumque 4 geniis laudes Virgineas decantantibus. Sequebatur Ariadna Persei beneficio ab interitu vindicata, genus humanum referens, quod Divina Nemesi perditionem urgente, Misericordia vero redemptionem suadente, ab Amore Divino Salutiferae Crucis Virtute ab exitio est revocatum. Medium tenebat Anima peccati lethalis jaculo saucia ad sanguineos Patientis Dei fontes accurrens, ac Fidei, Spei, Charitatis, Poenitentiaeque auxilio medelam reportans. Huic succedebat Cruci affixus Mundi, Daemonis Martisque Triumphator, cujus opem Anima adversus Septicipitem peccatorum capitalium Draconem dimicans implorare docebatur. Postremo sepulchrum Salvatoris artifice scalpro ac penicillo magnifice elaboratum deferebatur (pag. 503—504).

Annus Domini 1703, Collegii 98.

P. A. Horvath r. usque ad 28 Oct., quo die promulgavit satis prolixa dictione suum successorem P. Joannem Despotović ex Graecensis Collegii rectoratu in 5-tum annum producto huc translatum, praef. sch. sup., Fr. Plemić reg., Joan. Pécsi phys., St. Dinarić cas. (missus fuit Lauretum ad poenitentiam pro illyrica natione, supplevit eum in cas., Th. Solari praef. sch. inf., Philip. Paulini log., V. Kaiser mphys., M.: Sebast. Caesar rh., Ant. Weinman p. et bibl., P. P. Križetić syn., soc. reg., Jos. Kraljić gr., Georg. Pagan princ., Petr. Milković parv.

I Hic porro sociorum numerus in tribus diminutus fuit personis, ex totidem classibus singulis, singuli capite uno nimirum sacerdote ad poenitentiam Lauretanam translato, coadjutore formato temporali altero a Societate ob merita sua manumisso, tertio demum Petro Milković, classis infimae praeceptore, e mortali ad immortalem, ut speramus, vitam evocato.

Erat is charissimus noster in Christo frater Petrus Milković Croata Stinkensis (!) anno 1682 die 28 Junii mundo natus... Mansvetioribus aequidem litterarum studiis in saeculo cum profectu egregio absolutis Neostadii in Austria susceptus, ingressus Scttem Trenchinii anno 1700 die 18 Octobris... Vivere desiit 23 Maji.

V Adstitit non minori laude et Societatis commendatione idem operarius noster virgini Barbarae Držanić,* prope septuagenariae...; in ecclesia nostra sepulta est, utpote de ea et Collegio nostro optime merita, cum enim laboris phrygii perita foret, peristromata pro toto templo, antipedia per omnia altaria, planetas et vela pia acu effinxit cathedram eleganti tapete, aras syndone, suppellectilem templi argenteo schypho pretiosis lapidibus exposito, Collegium selectis mappis et mensalibus strophijs ditavit.

X Scholae hoc anno cursum tenuerunt consvetum, quarum numerus ad 529 ascendit. Ex his comes 1, barones 4, praenobiles 8, reliqui nobiles 142, praesbyteri 8, clerici alii 12, praeterea Basiliani 3 et 1 Eremitarum tertii ordinis S. Francisci Seraphici. Hos inter omnes 1 Societas sibi vendicavit, 1 S. Pauli primi Eremitae familia, 1 sacram Capucinorum regulam elegit, 5 ex logica publico programmate eliminati, qui seditionis primipilli erant, ne consveto hic loci ad finem studiorum philosophi examini imposterum subesse cogantur ob annuum philosophorum examen, cui nec ipsi interesse volebant, nec alios minas et verbera intentantes subire patiebantur. Per totius autem anni decursum tam severorum in disputationibus menstruis et hebdomadariis, quam mansuetiorum disciplinarum alumni in declamationibus ac dramatiis suis sese accuratos exhibuerunt. Producta siquidem fuit ante cineralem hebdomadam non minus ad poeseos leges accommodata, quam ad mores informandos idonea *Dulcedo amara, seu Devorastius primogenitus Bacchi, reiecta Abstinentia, Abundantiae nuptias ambiens inter convivandum extinctus.* Sub huius finem, ut ordinationi superiorum satisfaceremus, lecti sunt benemeriti in pulvere scholastico anni prae-

* Isporedi i god. 1693.

cedentis pugiles, quibus pro merito condigne praemiandis, cum defacto Patroni defuerint, honorem singulis integrum pro sua capacitate ac dignitate obtulimus referenda. Placuit et illa dramatica actiuncula, quam principistae dederunt, in qua devotionem erga beatissimam Virginem excitare visi sunt. Sed prae omnibus memorabilis venit, quia prae omnibus plausum tulit, illa iterato a magistro grammatices producta, qua post inaugurationem Martini Brajković ex episcopo Segniensi in Zagrabiensem nostrum factum applausit eidem nomine collegii et gymnasii nostri nobilior humaniorum studiorum juventus, materiae dicto conveniente suae ad S. Xaverium in loco suburbano consvetae recreationis nostrae, quo se ultro praefatus Illmus ac Rdssmus Praesul venturum obtulit, adfuitque mature cum sacro ad plenum chorum musicum habito cumque numerosa revendissimorum, item nobilissimorum saecularium dominorum comitiva: mire sibi complacuit tum in dramate, cuius partem iterum sibi a meridie exhiberi voluit in triclinio, tum in religiosa nostrorum conversatione, et erga se affectu et observerantia peramice exhibita. Unde in serum eius diei confidenter nobiscum ibidem conversari fuit dignatus (pag. 527).

Processiones sodalium extra ad vicinum Civitati locum et intra flagellantium feriis VI Quadragesimae fieri solitae, hoc anno pari priorum annorum fervore habitae sunt. Extra quidem binae ad miraculosam B. V. Remetensem, sic dictam sub cura PP. ord. S. Pauli P. E. sacrum ibidem inter concrepantia tympana tubasque decantante P. Collegii rectores, assistentibus Gymnasii nostri praesbyteris. Intra Civitatem praeter Theophoricam exhibita est feria VI Parasceves: **Hominis Jesu in peccatores humanitas,** cuius symbolum primum referebat Patronae Virginis super palmam collocatam, sparsis hinc inde diversis florum picturis duobusque geniis condignas suae tutelari laudes deprecantibus, secundum exhibebat Christum verum Cypris botrum, super insignia D. rectoris duobus leonibus eadem insignia vitemque fulcientibus, qui animos mundi vanitatibus implicitos sub umbram suam Cruce et culice Passionis liberandos, reficiendosque invitabat. Tertium repraesentabat Genium peccatoris ab inferno absorbendum ac timoribus quatuor novissimorum perculsum, qui dum querebatur se hominem non habere, ab Amore Divino et Misericordia hominem exhibentibus in eundem sperare edocebatur. In quarto fuit videre Christum medium inter montem myrhae et thuris Cruci affixum, quem anima sub arbore scientiae boni et mali lethaliter saucia aspicere iubebatur in medelam. Postremo sequebatur gloriosum Patientis Jesu sepulchrum arte sculptoria et picturis ex mysteriis Passionis depromptis elegans et sumptuosum. (p. 528—529).

Annus Domini 1704, Collegii 99.

P. Joan. Despotović r. a 28. X. 1703, praef. sch. sup., Adrian. Cronberg cas., Joan. Kappus log., Joan. Pécsi mtphys., Phil. Paulini phys., Th. Solari cas., praef. schol. inf., M.: Daniel Sarmeda rh., Franc. Xav. Vogl p., bibl. et cur. rer. comic., Franc. Xav. Roviš syn., N. Živko gr., soc. reg., Franc. Premegg princ., Marc. Sombori parv.

In scholis nostris erudivimus discipulos universim 629. Ex his presbyteros partim prius, partim anni hujus decursu sacris iniciatos 11, quibuscum clericos 26, comitem 1, barones 3, perillustres 10, nobiles supra 150. Habitae ad eos cum fructu

ut ipsi non semel fassi sunt, sive in festorum occurrentium vigilijs adhortationes, sive sabbathinis alijsque diebus explanationes catecheticae, quibus subinde ingerebatur mundanorum odium et horror peccati, hinc non pauci ad meliorem frugem redîêre. Et terni quidem per triennium et amplius sacrilegis noxis foedatam animam sacro in tribunali mundârunt, a qua perniciosâ ducti verecundiâ totis animis abhorrebant. Complures a conversationibus non tam periculosis, quam pravis avocati: detectae dissipataeque cujusdam insidiae, quibus nonnullorum innocentia perditum ibat, contemptis etiam minis, quibus t(antu)m abest, ut correctus fuerit, ut potius inde gravius irritatus malevolus impostor in innocentem calumnias commentus sit. Libelli aliquot vel haeretica dogmata, vel minus castigata Vulcano traditi. Praeter eas processiones supplicationesque publicas, quae quotannis hic loci ad minus decies septies cum studiosis institui solent, hoc anno specialiter pro publicis ne(cess)itatibus per 4 consequenter dies institutae fuerunt tam ante, quam post meridiem, ad aliam et aliam per singulos dies ecclesiam, in qua eo die preces ardentesque ad confertum ex omni statu, tribu et populo auditorem exhortationes habebantur, et quidem a nostro binis vicibus nempe in parochiali et nostra ecclesia; ab aliis pariter binis vicibus semel in cathedrali, semel in P. P. Franciscanorum templo. Harum processionum, quamvis ab Illmo et Rdmo loci ordinario pro publicis necessitatibus indictae fuerint, ex nostro privato et R. P. Rectoris in bonum publicum zelo, instituta fuit ab omnibus studiosis et eorum professoribus processio ad tempellum miraculosum thaumaturgi nostri D. Indiarum Apostoli extra muros urbis nostrae situm, ubi Missae sacrificia cum ea, quam tantum mysterium et tanta boni publici necessitas exigit, pietate complura celebrata et audita.

Ex omni scholarium numero misimus ad PP. Capucinos unum par, aliud ad eremum D. Pauli P. E., ad PP. Franciscanos unum, ac totidem Societati nostrae duo adnumerati sunt, Rhetor unus, philosophus alter absolutus cum fratre ex apotheca accedente. Magistri rhetor et poëta declamationes suas gratiose et ingeniose hebdomadarias produxerunt, et unam extra praescriptum numerum rhetores, qu(a)m ipsi discipuli composuerant, declamârunt: quos quidem privatos discipulorum labores suâ praesentiâ dignatus est Bosnensium Antistes, ipseque supremus totius ordinis D. Pauli moderator, nec non complures e DD. Canonicis. Argumentum erat: *Regni Croatiae felicitas, eo, quod velit et possit legitimo proregi adhaerere,* praemissâ ex adverso Hispaniae et Scotiae infelicitate, eo, quod non possint, Poloniae vero et Hungariae, eo, quod non velint legitimo suo regi obsequi. Media et infima classes in theatro dramatice comparuerunt; in harum prima egregie producta, distributa sunt etiam de re literaria bene meritis praemia ex liberalitate et munificentia R. P.

Rectoris, quibus multum delectata et ad studium animata juventus. Produxit et suprema academias, (ut in ratione studiorum vocantur), geminas cum pulchra suorum concertantium aemulatione, ubi pariter publice et praemiabantur bene meriti et poenitentiam suam accipiebant demeriti. In scholis superioribus excercitationes litterariae more alias consueto habitae fuerant, uti etiam sub finem anni instituta philosophorum examina: universam v(er)o hoc anno nullus defendit ob temporum injuriam et continuas ob hostium metum vicissitudines. Aliqui scholasticis legibus minus auscultantes, sua alibi quaerere in perpetuum jussi sunt. (pag. 536—537).

Annus Christi 1705, Collegii 100, seu saecularis.

P. I. Despotović r., praef. sch. sup., Adr. Cronberg cas. († 24. XI), Franc. Janešić log., J. Kappus phys., M. Vlahović reg, sem., Ph. Paulini mphys., Th. Solari cas., praef. sch. inf., M.: Joan. Löger rh., Adam. Kunic p., soc. reg., Nic. Živko syn., Franc. Xav. Marotti gr., cur. rer. comic., bibl., venit Tergesto (postea episcopus Petinensis), Franc. Preckenfedt princ., Joan. Purchardt parv.

Scholae novae omnes hoc anno sic adaptatae sunt, ut ad eas Nro octonas octo pariter classium transitus sit factus, remanentibus duntaxat metaphysicis et casistis in fabrica veteri, adhucdum pro his comoda futura, etiam in sequentes annos, donec altera pars novae fabricae surgat. Juventus vero, quae apud nos tum in pietate, tum litteris instruebatur, complebat numerum 693. In his erant comites 2, barones 3, perillustres 10, nobiles facile 250, partim presbyteri, partim alij clerici 15 et Basilianus unus; facti subinde ex praefato numero Paulini 3, Franciscanus 1, 1 Capucinus, Jesuitae 2, 1 scholasticus, alter coadjutur temporalis futurus, ecclesiastici 10. In altioribus continuata sunt consueta exercitia, concertationes, scabella et circuli. Subinde etiam vel in pervigilijs majorum festorum, vel alia occurrente circumstantiâ ex temporali adhortatione ad majorem vitae Christianae perfectionem accensi sunt ita, ut ipsimet non raro longioris discursus dederint materiam ipsorum spirituali solatio et consonae directioni servituram. Continuata item sub finem anni non humanistarum modo, sed et philosophorum examina; hinc bene meriti promoti et in conditionibus melioribus accomodati; minus digni vero vel a conditionibus, vel etiam a scholis remoti sunt, praecipue in quibus moralis aliqui defectus notati fuêre. Rhetor et poëta produxerunt suas declamationes cum laude. Nec reliquae inferiores classes eisdem facile palmam cesserunt, nam eorum ternae cum suis dramatijs, infima vero grammaticae classis cum jucundo dialogo, in quo per arma Croatica exhibebatur liberata a direptionibus hostium Styria, plausum tulerunt. In ea, quam syntaxistae produxerunt, nomina bene meritorum de re litteraria publice proclamata sunt,

atque ita secundum ordinationem superiorum nostrororm ijs, qui ante finem scholarum pro praemiis componendo, aut respondendo certaverunt, praemiorum loco honor fuerat attributus. Scholae singulae suos patronos, more aliis annis consueto, cum ea, qua poterant, devotione celebrarunt (p. 542).

E sociorum numero accepit sibi Deus hoc anno unum. Fuit is P. Adrianus Cromberg[1], nobili genere prognatus Lincij..., anno 1664. Januarij die 25. Eodem in loco a pijs parentibus ad omnem vitae honestatem educatus, ac subinde humanioribus disciplinis excultus, in logicis etiam concerta(tion)ibus per annum strenue probatus, sublimiorum capacis ingenij scientiarum nobile dedit experimentum; cumque et indole et ingenio morumque probitate caeteros inter emineret, ad Scttem nostram votis ardentibus expetitam admissus, ejusdem tyronibus adscriptus est Viennae anno 1680, die 23. Februarij. Exacto cum plena moderatorum satisfactione probataeque virtutis commendatione probationis biennio, consvetis nostrae Scttis votis, cum ardore spiritus animique sui singulari solatio nuncupatis, repetijt humaniora anno uno. Mox ad severiorum disciplinarum studia translatus, philosophiae curriculum triennio, theologiae quadriennio decurrit eâ felicitate, ut non solum utriusque scientiae positiones publice tueri meritus sit, sed etiam eâ commendatione propugnarit, ut dignum se reddiderit, qui successu temporis in antiquissima Viennensi Universitate, dum humanitatis leges prolegeret, in philosophiae magistrum crearetur, ac postmodum Lincij anno 1697 die 15 Augusti quatuor vota professorum catalogo inscriberetur. Probatus in philosophiae studio a virtute et applicatione ad imbuendam virtute pariter et litteris juventutem missus est Lincium, ubi docuit infimam, grammaticam, syntaxim et poesim, singulas annis singulis, claro doctrinae ac virtutis test(imo)nio, quod eum celebre illud Provintiae nostrae Gymnasium integro quadriennio a se avelli passum non sit. Egit ibidem subregentem in Seminario anno uno; Viennae, dum scholasticus theologiae daret operam, Minori Congregationi studiosorum praesedit et simul humanioribus in convictu anno uno, altero philosophis praefuit. Sacerdotio tandem initiatus et ex affectuum schola egressus post Poesim Viennensem docuit Ethicam Lincij anno uno, philosophiam ibidem triennio et dein simul Ethicam cum Metaphysica. Et quia casus intervenerit, quo Philosophia Zagrabiensis orbata suo professore postulabat alterum, P. Adrianus ad omnia expeditus non tam imperio, quam nutu Superiorum, eandem hic in philosophicis et metaphysicis lectionibus sesqui annum impigre prosecutus fuit, reliquum anni dimidium Morali theologiae discipulis explicandae impendit, quam mox enim explicuit Passavij uno, Tyrnaviae altero, ac demum apud nos postremo vitae biennio integro, cui etiam immortuus est. Direxit praeterea Conscientiae arbiter convictrices apud Sanctimoniales Ursulinas Lincij, ibidemque doctrinam christianam tum populo ad nostrum templum convolanti, tum numerosae illic juventuti scholasticae apostolus explanavit annis singulis. Fuit Passavij praefectus inferiorum scholarum, et examinator consistorialis celsissimi Principis, nunc Eminentissimi P. R. E. Cardinalis, loci ejusdem Antistis anno uno, exhortator ad domesticos ferventer dixit ibidem anno uno, Tyrnaviae cum praefectura spiritus uno, Zagrabiae annis 3, ubi simul ma(teri)am orationis matutinae Fratribus coadjutoribus praelibavit anno uno. Casus decidit domi et praefectum spiritus egit annis duobus. Confessarius nostrorum hic et alibi fuit annis 8.

In omnibus his a Divina providentia sibi per superiores impositis functionibus erat vir ad religiosam humanitatem velut a natura formatus... Zelum suum ad animarum lucra, praterquam ubi ubi spiritualem opem aegris adferre poterat, festinus aderat, in eo etiam testatum fecit, quod ad comparandam sibi sermonis Croatici peritiam operosam adhibuerit industriam, quoad minus rudium ac parvulorum occurrente necessitate confessiones excipere posset... (pag. 543—544).

[1] Isp. Sommervogel, Bibl. de la Comp. de Jésus, nouv. éd., tom. II, str. 1698.

Annus 1706, Collegii 101.

P. I. Despotović r. etc., Adr. Cronberg cas. (obiit 24. XI. 1705), demum in locum eius Tobias Fieger, Fr. Janešić phys., Georg. Grčić log., Joan. Kappus mtphys., M. Vlahović reg. sem., Th. Solari cas., praef. schol., M.: Archang. Douglas rh., Jos. Pichler p., Jos. Gottwaldt syn., Franc. Grošić princ., soc. reg., Joan. Gotthall parv.

II Numerus hic Sociorum diminitus primum fuit per sacerdotis unius (P. Nicol. Rajčić) e Superiorum dispositione discessum Epidaurum vulgo Ragusam, subinde per obitum duorum pariter sacerdotum sub anni dimidium, demum post luctuosum Collegii, templi scholarumque omnium ac totius Civitatis universale bustum, (de quo infra copiosius), coactis alio migrare severiorum disciplinarum professoribus humaniorumque disciplinarum praeceptoribus ad minorem censum personarum reductus est.

Caeterum studiosae juventutis numerus, si non excessit, certe nihil numero superiorum annorum, quibus censebantur in scholis nostris adolescentes plerumque ultra 600, atque hos inter scholis durantibus partim de majori nobilitate, partim etiam illma viceni, omnesque pro sua quisque classe per septenos menses egregie literis excolebantur, dabantque complures eorum palam specimina suae capacitatis per varias concertationes consvetasque scholarum declamationes. Par fuit etiam ardor in concertationibus altiorum classium, usitatae disputationes in philosophicis solite ac frequenter habitae, menstruae nimirum et hebdomadariae. Uni priorum ipse R. P. Provincialis noster, dum collegium hoc lustraret, cum satisfactione ac solatio ad finem usque aderat: accedebant praeterea externi etiam, prasertim vero RR. PP. Franciscani lectores productos in arenam oppugnaturi. Proëmialem logicorum disputationem in thesibus impressis a nobili adolescente Paravigić habitam ipse Rdssimus et Illmus Praesul noster, (cui positiones illae dedicabantur), cum alijs aliquot Rdssimis e venerabili Capitulo hujus ecclesiae cathedralis canonicis praesentia sua illustrare dignatus est. Pauculis ante fatale bustum diebus cursui suo finem solemniter imposuerunt metaphysici, quorum etiam aliquot parabant doctrinae suae specimina palam exhibere, assertionesque philosophicas sub diversorum Sanctorum iconibus elaganti scalpro elaboratis, appressas, in disceptationem publicam proponere, nisi Vulcani saevientis furor meditata, imo jam propemodum parata molimina evertisset.

Exinde scholae omnes tectis nudatae, alumnisque suis viduatae post acceptos copiosos imbres destillantibus per ipsos fornices pluvijs, velut lachrymis orbitatem suam deplorabant manseruntque vacuae usque ad quadragesimam sequentis anni, nisi quod pueros per paucos in rudimentis et grammatica duplici gemini praeceptores externi nostris alio dilapsis sub anni scholastici exitum instruxerint.

Quantumvis autem scholae sic desolatae, nihilominus omnino steriles non fuêre, fructus enim suos protulêre non contemnendos pluribus in diversos religiosorum ordines transmissis. E quibus 1 sibi vendicavit Societas nostra metaphysicum absolutum, alterum e seminario musicum pariter metaphysicum sacer ordo Canonicorum Regularium in Tyrolin usque. Tertium ex eodem seminario religio S. Pauli primi Eremitae, aliorum numerum sacris diversis religiosorum familiis adscriptorum voracis flammae fumus intercepit. Militiae clericali ex una duntaxat classe adscripti sunt quaterni supra denos.

Fatale Collegii incendium. Caeterum procedebant omnia secundo cursu, tam domesticos inter parietes, quam in scholasticis ecclesiasticisque cathedris usque ad 14 Junij currentis aut potius claudicantis anni, quo die sub horam tertiam a meridie, dum suis lectionibus professores ac juventuti erudiendae scholarum inferiorum praeceptores omnes attenti forent, erupit repente flamma in extima parte inferioris civitatis capitularis ex camino Seminarij alumnorum venerabilis Capituli hujus Ecclesiae, loco ad ictum tormenti a nobis distante. Mox dato signo campanis studiosi praecipites turmatim omnes e scholis dilapsi, (nec postea reversi), properabant in locum incendij. Principio non metuebatur statim superiori Civitati Regiae, ut pote ab inferiori remotae, atque in edito colle sitae: verum quia ab ingenti aestu praevio, per multos dies continuato, illoque ipso die sole praeter morem fervente tecta domorum omnium aestuabant, igni concipiendo paratissima. Accessit vis venti orientalis calidi euro flante, flammasque contra superiorem civitatem urgente ac ferente; momento quasi erumpens flamma vicina DD. Canonicorum tecta corripuit, mox hinc inde sparsa urgente, uti dictum, vento calido ac vehementi urbem hanc superiorem invasit, tantaque erat ignis vis ac poscea ut plura simul hinc inde tecta flammis involveret, omneque consilium et auxilium eriperet. Per ipsas civitatis plateas flammarum impetus veluti quidam fluctus volvebatur. Ita demum civitatem hanc superiorem luctuosum vastavit incendium, ut nulla omnino habitatio, nulla Ecclesia immunis a vorace flamma fuerit. Collegium templumque nostrum, quamvis utrumque tegulis lateritijs probe contectum, beneque munitum, scholas item novas ac veteres usque ad fornices idem communis ardor absumpsit, cum duabus turribus altera quidem Collegii, altera templi elegante, caminisque versita; campanae in utraque omnes dissolutae. Horologium pretiosum tum pondere ruentis campanae majoris, tum signorum ardentium strice obrutum ac ruinatum. Terna cubicula in tractu septemtrionem versus usque ad fundum cum rebus omnibus, uti et Pharmacopaea eximie instructa cum suis libris penitus absumpta. Frumenti diversi vis ingens, et quamquam sub Collegii tecto supratabulatum asseribus dolatis probe stratum asservabatur una cum parte magna vestiarij, eandem sortem subiere, insuper et

suburbanum praedium, horreum amplum, plene instructum, cum stalulis et magna vi trabium, asserum, aliorumque lignaminum, una cum domo lateritia, eique adjunctis, licet satis procul ab urbe ac praedio dissita, usque ad fundum incinerata. Pars magna tabulati cubiculorum in orientali tractu superiore vitiata. Invaserat violentia flamae ipsos in Collegii ambitus, in quibus aliquot conservatoria sodalitatum, resque in eisdem repositas, unum quoque armarium Ecclesiae nostrae cum antipendijs altarium, (quamquam non ex melioribus), in cineres redegit. Demum usque adeo vehemens erat flammarum furor, ut aer ipse totus ardere crederetur, ipsique putei consumerentur. Strues lignorum ingentes in binis areis, pro foco ac fornacibus infutur(um) paratae ducentarum circiter orgiarum ita consumptae, ut nec carbo quidem vel unicus manserit, sed modicum cineris duntaxat. Damnum Collegii, templi ac scholarum rerumque aliarum omnium judicio extendit se ultra 25 millia fl., imo alii communiter iique rerum ejusmodi periti ad multo maiorem summam extendunt. Certe quidquid sit 25 millibus non facile reponentur omnia in statum priori parem. Non multo post damnum accessit aliud, cum durante simili aestu, rustici alicujus incuria sylva quaepiam Collegij tota conflagraret damno facile 200 fl. aestimato.

In hac tanta clade Dei bonitas ac Providentia in pluribus adhuc nostri miserta est, et quidem 1°, quod fornix ecclesiae nostrae, (qui hoc iam tertium sustinuit incendium), integer etiamnum permanserit. 2° quod interiora templi, ut sedilia, cathedra, organum et altaria omnia manserint integra, quae tamen omnia omnino incendio praecedenti ann. 1674 consumpta fuere, quamvis hac vice fenestra templi una bene magna et arae D. Barbarae contigua tota conflagrarit, aram tamen ipsam iconemque S. Annae fenestrae immediate subjectam, ignis omnino nihil vitiavit. 3° quod synthesis templi fere omnis (exceptis duntaxat aliquot mediae sortis antipendijs cum suo repositorio) conservata sit: cum tamen asceterium RR. PP. Capucinorum ad fundum usque cum omni sua suppellectili omniaque interioria templi praeter calices paucasque casulas cum reliquiaribus quibusdam a voraci flamma consumpta fuerint, uti et coenobium Sanctimonialium, omniaque pariter in Ecclesia ipsarum, licet utrumque claustrum tegulis lateritijs munitum fuerit. In ipsa quoque Parochiali ecclesia nulli domui contigua ara major conflagravit. Pretiosiora quoque templi nostri raptim in cryptam conjecta, ut quae tuto non crederentur vivis, multo securius crederentur mortuis, 4° demum suppellex domestica majori et parte servata, exceptis in Apotheca repositis, paucisque in uno ex consumptis cubiculis, servati sunt. Luctuosus iste casus fecit, ut et studiosa juventus, utpote hospitiis et habitatione destituta, quaquaversum dilaberetur; et septeni nostri qua sacerdotes, qua Magistri alio migrare cogerentur, reliquis ad angustias absque tecto redactis.

[1] Opis ovoga požara vidi i u Klaića »Savremeni opis zagrebačkoga požara od g. 1706« (u »Vjesn. kr. hrv.-slav.-dalm. zem. arhiva«, XII, str. 236).

Seminarium pauperum studiosorum et musicorum Sancti Josephi dictum curae nostrae commissum ipsum etiam tegulis lateritijs contectum, majore adhuc ruina involutum, consumpta omni suppellectile, ipsoque Triclinij fornice corruente (pag. 546—547).

Dixerunt praeterea nostri duo Sacerdotes ad id speciatim requisiti orationes latinas in totidem illustrium virorum funeribus pro more hujus Patriae, alter quidem in funere Ladislai Patačić de Zajezda, s. c. r. m. praesidij totiusque Confinij Crisiensis propraefecti ductorisque militiae campestris, Alter vero ad funus et exequias Francisci Chernkoczi de Chernkovecz, ad aulam caesaream compluribus annis Patriae hujus deputati, praememoratae s. c. r. m. consiliarij militiaeque campestris tribuni. Uterque utrobique ad numerosam illmorum, rdssmorum ac illustrium auditorum coronam cum ea satisfactione pariter et approbatione, ut instanter iteratis vicibus expeterentur eorum dictiones typo vulgandae, utpote dignae ab omnibus judicatae, quae post funebrium tenebras in lucem publicam prodirent, quo ab alijs etiam tum absentibus legi possent, inque futuram utriusque familiae memoriam asservari, sed obstitit modestia nostri, quae maluit approbari suas dictiones, quam jactari, mereri potius laudem, quam venari, silentio demum in auditorum auribus conservari, quam per manus censorum circumire (pag. 552).

E duobus, quos Collegio huic mors eripuit, prior fuit P. Gregorius Kralić, vir ut aetatis inclinatae senio, sic et solidae virtutis merito coelo maturus. Mundo natus prope Varasdinum anno 1633 ineunte Februario, denatus exeunte Martio hujus anni, expletis nempe 73 annis, ad Scttem nostram, quam votis ardentibus expetierat, Varasdini admissus, eidemque in tyrocinio Leobiensi adscriptus die 23 Octobris anni 1653, explevit religionis jubilaeum, immo triennio superavit. Excultus antea laudabiliter humanioribus, ut in his prompto festivoque erat ingenio, subinde philosophiam primum triennio, dein vero theologiae cursum absolvit in Scte quadriennio. Inter haec erudiendae juventuti tenerae operam impendit exemplarem n(on) minus, quam sedulam octennio integro. Docuit enim Varasdini rudimenta latinitatis cum elementari schola simul anno uno, ibidem supremam ac mediam grammaticae annis duobus, solam vero mediam grammaticae annis itidem duobus Zagrabiae, solam pariter supremam ibidem triennio. Ministri munus cum adjunctis alijs gessit cum approbatione Superiorum et satisfactione plena domesticorum Varasdini anno uno, Flumine biennio. Exhortationes o(mnin)o serias ac ferventes habuit ad scholasticam juventutem Varasdini anno uno; uno Zagrabiae Sodalitatem civicam sub titulo Purificatae Vis Dei Genitricis praeses charus omnibus administravit. Cum autem Epidavrum pervetustam urbem et archiepiscopali sede insignem nunc Ragusam dictam missionarius Illyricus prudens ac zelosus expeteretur, nemo ad eam Spartam judicatus fuit magis idoneus Patre Gregorio. Eo proinde Superiorum dispositione missus Romanaeque Provinciae adscriptus, quo spirituali fructu, qua omnium externorum aeque ac nostrorum satisfactione illic versatus fuerit, vel mora ipsa testimonium praebet luculentum, nam per ipsos 19 annos una illa in statione per circumsitas tamen etiam plagas operarij, missionarij ferventis, discreti ac zelosi partes

constanter obivit, non utique tandiu retinendus, nisi virtutem in eo solidam, conversationem circumspectam, operationemque fructuosam superiores in viro religiosam perspectam habuissent; ideoque cum ob vires laboribus apostolicis nonnihil attritas revocaretur in Provinciam, uti commorantem illic singulari affectu servabant, ita discedentem non sine dolore omnium amittebant. Externi praesertim, ut charum Patrem virumque apostolicum colebant, absentem quoque magnis et continuatis praeconijs extollebant. Mansit, manetque in hodiernum usque venerandi Patris Gregorii grata memoria, tamquam optimus Christi odor in tota urbe illa relictus cum benedictione. Testimonio sit complurium sensus de viri existimatione communi post intellectam ejus mortem a quopiam illinc nostro sacerdote Zagrabiam hoc tenore perscriptus:

»Perscribo, quae fideli relatione R. P. superioris ejusdem P. Gregorij per 9 continuatos annos quique etiamnum isthic praest, aliorumque venerabilium sacerdotum, religiosorum, saecularium personarum etiam illustrissimarum testimonio accepi, apud quos omnes memoria R. P. Gregorii viget in benedictionibus. Egit is per 19 annos hic loci domi forisque operarium strenuum, missionarium extra indefessum ac zelosum, cui domus haec et Civitas multum debet. Vivunt etiamnum illustrissimae personae, quae cum primum isthuc advenissem, de P. Gregorij constitutione ac valetudine sollicite admodum exquirebant, cumque referrem prostratis iam viribus decumbere senem, ac fors etiam hactenus vita functum ingemiscentes complures illico missas celebrari curârunt pro eiusdem incolumitate, si etiamnum viveret, pro expiatione vero animae, si iam decessisset. Illi se spem firmam salutis animarum suarum debere affirmantes; ut pote qui per complures annos eorundem paternam sollicitamque in Spiritu curam habuisset, quique sub ejusdem directione complures inter calamitates urbis huius ac temporum vicissitudines contentissimi Divinam laudantes Providentiam vixissent, non minus ac tempore quocumque feliciore, praesertim vero fervente bello Turcico, cujus occasione a vicinae serenissimae Reipublicae navibus armatis, caeteroque apparatu conclusi, undique in extremas angustias, rerumque penuriam omnium urbs illa redigebatur.

Patri Gregorio adscribitur Crucifixi manu ejusdem propria extra Urbem oportuno loco positi communis publicusque cultus ac veneratio, quo in loco uti nusquam et nunquam otiosus erat, tum pro Collegij portis ac fenestris, tum pro eleganti capella erigenda industria sua perquam operosa manibusque proprijs per cuniculorum ingeniosa molimina e solo petroso saxa & lapides necessarios evolvebat, quadrabat, adaptabat, ut non tam curatorem fabricae, praefectumque operariorum, quam ipsum operarium strenuum agere videretur, quae dum per ingentes etiam solis ardores laboriose molitur manibus, accidit, ut impetu saxi majoris evoluti suram pedis alterius

amiserit non sine manifesto vitae periculo: placuit nihilominus Deo sospitatori eum ad ulteriores adhuc labores conservare; periculo igitur depulso, pedeque Divina potius, quam humana firmato ope, resumpsit laborem, domi pariter continuatum ad horti domestici culturam et munimen, murosque Collegij facilitandos. Debet ei domus haec varios eosque commodissimos aquae ductus per syphones subterraneos, (ut in machinicis eximie peritus erat), ad oportuna loca directos, ejusdem pariter industriae debentur in horto suburbano apparatus copiosi ex vetustis ruderibus coacervati ad elegantem domum pro nostrorum religiosa relaxatione constructam. Hujus ejusdem inclytae urbis Excellentissimi senatus animos, religiosa sua humili fucique omnis ignara agendi ratione usque adeo sibi devinxisse memoratur, ut quidquid ab eo petierit, non gravate obtinuerit, id quod rarum mirumque censes. Hoc ipso die, (qua nempe scribebat memoratus Pater), Illustrissimam quampiam primae nobilitatis, vitaeque pientiss(im)ae matronam, aetate gravem, ut pote 76 annorum, per 17 continuos annos P. Gregorii spiritualem filiam agoni proximam dicentem audivi, se ad coelum a P. Gregorio invitari, cui solatia sua lectamque mortis expectationem plurimum adscribit, eademque pro memoris animi testimonio suas facultates omnes collegio transcripsit, si tamen in Ecclesia nostra tumuletur. In hunc sensum pauca e multis illinc ad nostros perscripta, plura utique illic pro zelo suo ac industria per tot annos laudabiliter egit, siquidem inde ad nos cum eximia commendatione, viribus per labores apostolicos attritis redijt. Sane ab ipso A. R. P. nostro ejusdem voluntate in Urbem tantisper digressus, suae missionis gestorumque suorum approbationem paternam promeruit.«

Isthic porro et Varasdini dum teneram aetatem literis imbueret, in id potissimum incubuit, ut exemplo primum suo, dein suavi, seria tamen instructione cum literis et pietate probisque moribus omnes imbueret, ob singularem agendi, conversandique rationem molestus nemini, charus omnibus. Haec inter dum erudiendae juventuti tenerae sedulus incumberet, insigne praebuit specimen religiosae demissionis. Docebat Pater quopiam in loco mediam supremamque classem, grammaticae, docebat alter Mgr juvenis, olim P. Gregorij discipulus, tunc autem collega Mgr infimam cum rudimentis, in sequente anno Pater quamvis iam annis aliquot sacerdos expetijt, obtinuitque, ut eodem in loco parvulos in latinitatis elementis institueret, Mgro autem juveni suo ante discipulo utramque grammaticae ultro cèssit. Neque minus videtur illud, quod vir iam aetate gravis, postremis etiam suae senectutis annis Magistrum alterum rudimentistam ex diuturna aegritudine prostratum ut supleret, ultro suam operam detulerit, ac prope ingesserit et omnino re ipsa supplevit. Et quia matheseos practicae gnarus erat, si quid ab officij sui occupationibus reliquum temporis nansisceretur, otiosus nunquam, huic disciplinae impendebat; inque

suis aliorumque condocentium declamationibus per varias artis illius machinulas mire spectantium animos Mgr oblectabat.

Postquam in Provinciam redijt, destinatus quidem erat ad hujus Collegij administrandam rem temporalem in munere procuratoris, quod etiam impigre gessit aliquo tempore, verum quia vires tam laborioso muneri sentiebat impares, translatus ad Seminarium Varasdinum, habuit curam juventutis pro industria sua o(mnin)o sedulam et fructuosam per anni spatium; quia vero et aetas iam inclinata et vires corporis laboribus attritae indies deficiebant, remissus ad nos egit hic primum praefectum spiritus, confessarium Collegij, monitorem Rectorum, examinatorem candidatorum quasi triennio, adjuncta simul cura clericis externis tradendi Exercitia spiritualia S. P. nostri, quae singuli sacerdotio initiati ex constitutione synodica Dioecesis in Collegio nostro, antequam ad missam publice dicendam admittantur, obire debent; quo in genere armorum eius modi spiritualium tractandorum, iuxta Regulam Sacerdotum 7 et libenter versabatur, et peritiam dexteritatemque magnam sibi comparaverat, quod munus uti et confessarij nostrorum a praefectura Spiritus jam antea liberatus, ad extremum usque retinuit. Multosque clericali militae adscriptos per quinos aut senos postremos vitae annos fructuose non minus, quam operose sacris illis commentationibus excoluit, et ad labores apostolicos in agro dominico subeundos animavit. Coelites inter post Deiparam singulariter D. Indiarum Apostolum coluisse visus est, cui etiam in prodigioso exara urbem sacello ex peculio, quod sibi a Romano iti nere supererat, ab externis eleemosynae nomine oblato, cum bona superiorum venia lampadem argenteam appendit. In excipiendis poenitentium confessionibus assiduus iam inde a principio sacerdotii sui ad extremum usque spiritum promptus et expeditus etiam in aetate decrepita, cum non nisi baculo senili nixus gressum aegre traheret, primus tamen, vel certe primos inter in sacro tribunali aderat, postremusque ab eodem recedebat, rudium praesertim ac plebeorum expiationi multo libentius operam suam impendere animadversus. Multisque o(mnin)o hoc in studio januam salutis aperuit. Vir demum erat simplex et rectus corde offendi et offendere nescius; charitate plenus in omnes, omnibus charus ob religiosam suam amoenamque conversandi rationem, unius hostis otij: si quid orationi et proximorum in Ecclesia superesset temporis diebus feriatis, operi manuum suarum varia fabricando, (uti erat peritus complurium), impendebat. Ac vel pro Ecclesiae nostrae ornatu plasmabat utilia, vel eiusdem vasa instrumentaque diversa aerea et argentea, uti etiam triclinij ac ipsius coquinae reficiebat; quod si autem eventilationis gratiae descendisset ad hortum domesticum, illic etiam non otiosus, inutilesque noxiasque herbas bonus senecio runcina ferrea sucudebat et repurgabat. Sui suarumque commoditatum neglector eximius, vilissimis in victu, vestitu, habitatione contentus, nihil eximium admittebat, minus exigebat. Vestimentis

attritis iam et obsoletis usus, eademque sotanna per plures annos amictus, repudiatis, quae offerebantur novis aut melioribus. Et quamvis ob male affectum pedem claudicare, baculoque nixus incedere cogeretur, a communi tamen triclinio et ab aditu templi, dicendaque in ordine Missa, eximi non sustinuit; nisi gravior aegritudo penitus obstaret. Esum carnium in quadragesima, quantumvis aetate iam decrepita viribus interpellaretur etiam a superioribus, nunquam admisit. Multis annis, multa in patientiae palestra meritus cum et pedum ulceribus et hernia ingenti alijsque doloribus exerceretur assidue, demum senio laboribus morbisque confectus superveniente febricula, sacramentis ad agonem ultimum necessarijs rite praemunitus in obtutu Salvatoris e cruce pendentis defixus, inter comprecantium nostrorum suspiria, sub ipsa commendatione a(nim)ae placide obdormivit in Domino die Martij 30.

Hunc ad aeternitatem, ut speramus, felicem secutus est die 25 mensis proxime subsequentis, Aprili die 25 P. Georgius Vukmerović, Collegij minister, Croata Stubicensis, nobili loco natus anno 1668 die 20 Januarij, a pijs parentibus ad morum probitatem piè pariter educatus, literis dein humanioribus in scholis nostris primos inter excultus, animum ad Scttem nostram adjecit, quam cum instanter expetijsset, indole praeclara ingenioque prompto instructus ad eandem prae caeteris competitoribus Zagrabiae susceptus, Viennae vero ad S. Annae tyrocinium ingressus die 14 Novembris an. 1682, ubi peractis biennio cum plena satisfactione moderatorumque commendatione praeclara consvetis tyronum experimentis, ac post nuncupata subinde scholasticorum vota simplicia philosophiae triennio, theologiae quadriennio sedulam navavit operam, inter haec severiorum disciplinarum studia docuit Varasdini rudimenta cum elementis latinitatis anno uno, altero ibidem supremam ac mediam grammaticae, simul eodem socius P. Regenti Seminarij attributus, Zagrabiae dein philosophiae praecepta explicuit anno uno, adiecta cura sodalitatis Marianae e casistis, philosophis ac rhetoribus coadunatae. Magistrum egit utrobique sedulum industrium et exemplarem, quique discipulos simul et verbo ad pietatem duceret, probisque moribus inbueret. Exacto postea laudabiliter tertiae probationis anno dixit ad concionem semper frequentem zelosus ecclesiastes qua Zagrabiae, qua Varasdini diebus dominicis omnibus, et quamvis vires nec validae, nec pares animo zeloque P. Georgij suppeterent, uno t(ame)n haud contentus munere, alia insuper dictionibus adjecta obibat impigre. Ita Varasdini cathecheses cum exhortationibus sextis quibusque quadragesimae ferijs habuit anno uno, ibidem Seminarium studiosae juventutis in eodem curam cum dominicali parochiae urbicae cathedra quadriennio laudabiliter sustinuit. Adiecta etiam scholarum praefectura anno uno, curam Congregationis Agoniae, dein Sodalitatis civicae concionibus pariter adjunctam gessit Zagrabiae singulas annis singulis, cum ijsdem pariter munijs rectoribus a consilijs erat, domique ad nostros exhortationes in Spiritu fundatas habuit quadriennio; ministri primum Zagrabiae officium accurate obijt anno uno, atque iterum hoc postremo vitae suae, cui etiam cathedraeque concionatoriae immortuus est. Gratiam dicendi a Deo sortitus egregiam in id solum intentus, ut conciones adornaret non tam ingeniosas, quam fructuosas, ex quibus non aucuparetur plausum, sed colligeret fructum. Haec inter coadjutoris spiritualis gradu per vota publica insignitus anni 1699 die 15 Augusti, iam tum demonstravit modestiam religiosam, plenamque indifferentiam, ac in Dei voluntatem Superiorumque jussa resignationem. Cum enim ipsius eo tempore Superior, cui cognitum erat viri et ingenium et gratia dicendi ultro suam operam obtulisset ad impetrandum gradum digniorem, P. Georgius humilitatis observantiaeque religiosae memor gratijs pro affectu paterno actis solicitudinem oblatam submisse deprecatus, contentissimum se asseverabat cum dispo(sition)e Superiorum eorumque arbitrio acquiescere per

omnia, nec aliud sibi esse in votis, quam obsequio D(omin)o suae proximorumque saluti, quocunque demum in Scttis gradu se totum vires operamque suam impendere. Ferventioris naturae impetus virtutis rectae rationis normam temperare solitus, cavebat, ne quam justae offensionis ansam in conversatione domestica praeberet. Dissimulare multa solitus, simulare ignarus: in quadriennali administratione Seminarij rem familiarem et oeconomicam, cujus peritus erat et in eadem accuratus insigniter promovit et auxit elocata in uberiores proventus pecuniaria summa non levi. Juvenibus interim alumnisque suae curae concreditis solerter de omnibus providebat necessarijs, quo et literarum studijs impensius incumberent et morum probitatem disciplinaeque consvetae, (quam urgebat efficaciter), tenorem exactius observarent, id quod et authoritate, qua pollebat, religiosa et agendi ratione circumspecta facile obtinuit; quibus pariter medijs religiosae sinceritati conjunctis non fucatis politicae artificijs penetrabat in animos axternorum, securosque reddebat sensa cordis linguae dictis consentire. Inde factum, ut complures eo conscientiarum suarum arbitro certatim uterentur et a plagis etiam dissitis ad expiandas easdem accederent. Respectum in postremis habuit, ubi pro Dei gloria, studio virtutis, Collegij bono, aut Scttis existimatione dicendum agendumve foret, quidpiam pro veritate stetit, intrepide, dixit egitque sine respectu ea tamen moderatione, ut veritas odium non pareret. Disciplinam domesticam in officio ministri pariter sine rationibus humanis ad normam legum nostrarum promovebat efficaciter, nullis aut obtrectationibus, aut censuris a praescripto rectique norma deterritus. In consultionibus clare, simpliciter ac sincere sententiam suam nullis implexam ambagibus in medium proferebat; si quid vero promeretur ab alijs, quod in rem praesentem expedire magis videretur, perlibenter acquiescebat. Quae ipsi a superiore commissa erant, exequebatur integre, fideliter et sine respectu, magno Spiritus animo, et sive ad sustinendum, sive ad operandum viribus corporis validiore, nec adversis cessit, nec laboribus perpercit; sustinuit interdum ea, quae robustam etiam virtutem percellere possent; sed ita sustinuit, quasi alium quempiam concernerent, nihil turbatus, neque ulli questus vultum non mutavit, nec ad sensum admittere visus silentio religioso cuncta pressit, Deoque arcanorum conscio in ara cordis obtulit in sacrificium. Tanto utique gratius Deo, quanto acerbius homini. Continuam vero per aliquot iam annos de se ipso viribusque suis immolabat victimam Domino, licet enim interna occultaque tabes valetudinem depasceret, dictiones tamen ab exedra usque ad ultimum non deseruit, nisi cum vita ipsa, cum enim feria 6-ta Dominicam tertiam post pascha praecedente pararet se ad concionem, perendie habendam, ea ipsa nocte alteratione primum febrili, mox gravi dolore viscerum correptus, ac ad extrema deductus necessarijs ad supremum agonem sacramentis praemunitus ea ipsa Dominica, (dies erat 25 Aprilis, Divo Evangelistae Marco sacra), post horam 6-tam matutinam inter nostrorum gementium preces piè decessit transijtque, ut sperare licet, ad consortium Evangelistarum, quorum Evangelica scripta per tot annos populo fideliter ac ferventer explanavit. Vulgato viri pretiosi obitu ingemuerunt externi plerique, prae caeteris Matrona magni nominis familiaeque illustrissimae, quae in rebus conscientiae ipsius requirebat consilia, ipsum ad sacras examologeses prudentem adhibebat arbitrum. Haec inquam intellecto Patris decessu, inter lachrymas doloris testes, aclum ingemuit scripto etiam contestata, se non minus dolere inopinatum sibi Patris obitum, quam si quispiam e sangvine junctis, aut illustrissima hujus familia decessisset. Inclytus huius Urbis Magistratus intellecta morte clari sibi Ecclesiastae curavit campanas omnes compulsari, quod et sequenti die tumulationis fieri voluit, per vices ternas, id quod non nisi primae notae personis indulgetur. Ad funus defuncti ultro studiosa juventus externique alij adfuerunt, frequentes admodum etiam honoratiores, comprecationi nostrae suas etiam preces pro anima defuncti adjungentes. Studiosi vero cum nostris officium defunctorum alternantes. Funus impositum cryptae majori, quam non multo ante repurgari ac renovari curaverat, ut praefectus ecclesiae, quasi praesagus mortis, locum sibi quietis parâsset (pag. 558—560).

Annus Domini 1707, Collegii 102.

P. Joan. Despotović r., M. Vlahović reg. sem., M.: Franc. Pisterk rh. et poe., P. Marc. Jurina syn. et gr., huic post ejus discessum Venetias successit Joan. Bapt. Darić, P. Balth. Chernkoczy princ. et parv., cui ad Pascha successit Joan. Bapt. Žagar.

Triduum antecinerale choro quantumvis collectitio nihil tamen cessit, sive quoad frequentiam tam nobilitalis, quam populi comprecantis, sive quoad apparatum ac devotionem in hoc etiam superavit, quod Hierotheca Theophorica spectabilior fuerit sub novo eoque pretioso tabernaculo acu phrygia elaborato liciisque aureis divite. ... Quamvis autem scholae nostrae adhucdum a busto suo desolatae nullos censerent alumnos, aderant nihilominus ultro scholares numerosi, qui partim in Gymnasio capitulari, partim apud RR. PP. Francisci Seraphici strictioris observantiae religiosos literis dabant operam et ad horas comprecationum antea usitatas diligentes aderant et ad supplicationem praememoratam servata classium suarum ordinata serie concinentes procedebant (pag. 561).

Ut quidem unus dominicalis ecclesiastes noster (P. Franciscus Plemić) novenas in aliarum ecclesiarum exedris sacras dictiones ad frequens auditorium habuit: apud Sanctimoniales festo S. Trinitatis ecclesiae ipsarum titulari, festo S. Clarae religionis patronae, ad S. Antonium Patavinum in Stenevec, festo S. Barbarae in Brdovec, altero ab urbe milliario, feria 3-a Pentecostes ad S. Spiritum, ad S. Georgii, S. Margarithae, S. Rocchi suburbanas capellas ecclesiasque parochialis ecclesiae filiales, ad S. Fabianum in Monte Ursino, ubique cum plena satisfactione fructuque non poenitendo. Idem quoque ad hoc specialiter requisitus orationem latinam insigniter elaboratam in funere Adolescentis Illmi Comitis Nicolai Erdődi lineae Croaticae de hac inclyta familia postremi, eaque dicendi qua pollet gratia sermonis cultura, rerumque apparatu, ut aliquoties postea dictio illa publice vulganda typoque subijcienda instanter expeteretur, et vulgata omnino fuisset quantis cunque impensis, nisi modestia nostra et oratoris praesertim obstitisset. Argumentum ex re nata, vel potius mortua sumpserat, ultimum videlicet lineae, quod cum ultima rerum linea erudite combinavit ac deduxit (pag. 562—563).

Mutae quin et extorres erant Musae Gymnasij nostri jam inde a medio superioris anni Junio tristique silentio bustum domicilij sui lugebant. Juventus interea bono numero collecta in scholis Venerabilis ac Rdssimi Cathedralis hujus ecclesiae capituli civitatis inferioris per ipsorum sacerdotes pro modulo suo imbuebatur. Cum autem persvasum palamque foret omnibus accuratius apud nos pro nostra professione adolescentes instrui, magisque proficere nobilitas pene omnis civesque urbis obsecrabant, instabant, ut quacunque demum ratione probabili juventutis alioquin parum profecturae instructionem, quam primum resumeremus. Itaque tecto scholis extemporaneo imposito, fornicibus in tractu inferiore adhuc dum integris reliquisque necessarijs opere tumultuario provisis cum verni jejunij principio, ne jejunos a literis juvenes diutius moraremur, ludum scholasticum senis inferioribus classibus aperuimus, binis ac binis classibus invicem constrictis, et quia magistrorum nostrorum,

qui literas humaniores traderent non nisi unicus ad manum erat, Patres gemini, quamvis alijs abunde distenti munijs operam suam ultro singulari humilitate ac zelo detulerunt, usque dum alij sufficerentur a superioribus. Atque ita invocato Divini Spiritus adjutorio Hymnoque ambrosiano solenniter decantato gymnasium accessuris patuit. Et vero ut primum patuit, illico a scholis capitularibus turmatim juventus advolavit, et ex ijs etiam qui apud Seraphici ordinis lectorem Scoto addictum logicas excipiebant pralectiones, nonnulli ad apertum apud nos Eloquentiae campum redîêre. Censaeque sunt primis illico diebus ternae in scholis hisce inferioribus adolescentum centuriae. Subinde ad Paschales ferias submissi a R. P. Provinciali duo praeceptores nostri ex metaphysica Graecensi, alter pro infima et rudimentis, alter pro media supremaque gramaticae classe docenda, sacerdotes nostros praememoratos ab earundem classium paedagogia liberavêre, non sine commendabili charitatis religiosae studio, parendique promptitudine, cum ad propugnandas ex universa philosophia positiones per examen publicum uterque fuisset approbatus. Iisdem quoque diebus resumpta cathechesis parvulorum in templo nostro, coetusque Mariani frequentari coepti. Exinde post exactum autumnalium feriarum interstitium sub initium Novembris, cum denuo scholarum cursus ritu solenni resumptus fuisset, resumptae pariter fuerunt praelectiones logicae ac moralis theologiae adhortatoria prolusione ad literarum candidatos a professore logices praemissa (pag. 564).

Sed et Pharmacopaea domestica eodem, quo Collegium, busto desolata magnam partem hoc anno instaurata, fornicibus, quibus antea carebat, munita, novis recentibusque materialibus provisa impensis Collegii Rhen. facile novies centenos exaequantibus, apparatu reliquo sequenti anno ad plenitudinem perfectionemque desideratam deducenda (pag. 566).

Sub autumni medium, dum congregandis pro Collegio agrorum vinearumque fructibus pro industria sua sedulo intenderet, praematurus ipse fructus a morte improvisa decerptus ereptusque nobis est die 26 Octobris P. Petrus Križetić Croata. Natus fuit in oppido Samoboriensi honestis pijsque parentibus, anno 1670 26 Junij. Hic a teneris in Collegio primum Soproniensi nostrae Societatis aliquo tempore, deinde vero ultra quinquenium in hoc nostro Zagrabiensi educatus, literisque humanioribus excultus, cum se tum a constanti diligentia in literis, tum ab integritate morum, vitaeque innocentia sufficienter probasset, nostramque Scttem ardenter expetijsset, meritus fuit post biennium in studio Rhetoricae positum e familia domus in filiorum Dei numerum assumi. Susceptus itaque ad Scttem Zagrabiae, eidemque in tyrocinio Viennensi ad S. Annae adscriptus die 9-a Octobris 1690. Expleto probationis biennio cum plena satisfactione, ac singulari moderatorum commendatione ea visus est collegisse sibi religiosarum virtutum principia, quae postea fervens eiusdem zelus, labor assiduus, animusque ad omnia promptus, per totius vitae (quamvis brevioris ac optassemus) cursum egregie demonstrarunt. Subinde triennium impendit philosophiae, alterum theologico, quartum annum, ut eo citius pro gloria Dei laborare, operamque suam in Scttis obsequijs proximorum saluti posset impendere, ultro resignavit, pari semper animo ad quemvis in Scttе gradum, etiam coadjutorum temporalium, si superioribus ita placeret comparatus. Inter haec studia tenerae juventuti rudimentis elementisque latinitatis imbuendae impendit

Varasdini annum unum, alterum ac tertium in infima ac media, mox in media ac suprema grammaticae Quinque Ecclesijs: post hoc supremam grammaticae docuit Zagrabiae anno uno, ubi etiam socium P. Regentis in Seminario egit biennio. Rudimenta fidei catholicae per catechismum Sctti nostrae proprium explanavit Quinque Ecclesijs in Parochiali anno uno, uno itidem Zagrabiae in templo Collegij. Procuratorem demum sedulum hujus ejusdem Collegij egit in 4-tum annum, adjuncta sibi cura Sodalitatis Ruricolarum S. Isidori biennio, ac tempelli suburbani S. Franc. Xaverij triennio. Coadjutor spiritualis formatus anno 1705 2 Febr. postquam tertiae probationis annum absolvisset Judenburgi, cum optima satisfactione et commendatione Superiorum, quod ipsum testimonium brevibus et ponderosis verbis referre promeruit a suo R. P. Instructore, adscripto insuper hoc encomio non vulgari: P. Petrus erat vir humilis, charitate plenus, promptus ad omnia, praesertim ad religiosae charitatis obsequia: sincerus ac sine fuco et respectu humano; dicere aliquando auditus: malle se mori, quam laedere fraternam charitatem. Quae omnia opere ipso testata fecit, nam si quando supplendus erat aliquis in quocunque charitatis religiosae obsequio; sive iam in triclinio, et coquina, sive in templo et exedra, sive in ag(en)do socium P. exeuntium praesertim ad infirmos, carcere dententos, aut supplicio affiiciendos, commune refugium erat P. Petrus tam ut scholasticus antea, quam ut sacerdos deinceps. Cum doceret supra memorato biennio Quinque Ecclesijs, praeter catecheses in templo parochiali habitas domi agebat cellarium, dispensatorem, familiae curatorem, ac fere omnia reliqua Coadjutoris temporalis aut famuli domestici munia; neque minus dum ageret Socium Regentis in Seminario, in quo rara sane dexteritate serius aeque ac benevolus, ita juventuti studebat esse attentus, ut et metueretur a singulis, et amaretur ab omnibus, eosque ad nutum omnem promptos, disciplinaeque domesticae haberet observantes. Iam inde a prima juventute cum adhuc studijs humanioribus operam daret, mira in eo pro ea aetate apparebat agendi, omniaque sibi commissa dexteritas ac fidelitas exequendi, conjuncta cum prudentia annis juvenilibus majore ac plane virili: quidquid ei demandaretur, sic efficiebat, ut a maturiore viro plus desiderari nequiret, atque ut genio ingenioque praeditus erat jucundo, hilariter expediebat omnia, nec sine multorum externorum, etiam illustrium admiratione et commendatione. In itineribus et socium et cocum et famulum, sive superioris, sive illius cui adjungebatur, agere solitus. In religiosa conversatione modeste facetus ita sales temperabat religiosos, ut charus esset omnibus, molestus nemini. Nihil erat in eo, quod non profundam spiraret humilitatem in omnibus verbis et factis; cumque probe nosset sororem humilatis e(ss)e paupertatem, hanc ita coluit, ut observantissimus Matrem filius, vilissimis quibusque tam domi, quam foris non contentus duntaxat, sed et laetus quidquid vel a longe delicias aut singularitatem saperet exosus. Dum vel in bonis Collegij, vel alias in itineribus ageret, obvia et vulgaria quaeque pro electis habuit et quantumvis indulgere sibi posset commodioribus. quae ad manum erant, vilia tamen praeligebat plerumque victu et haustu familiae, saepius pane obsonioque modico refectionem suam absolvebat. Vestitu detrito, lacero, lutulento gaudebat, ut religiosae paupertatis ornamento. In officio procuratoris ne minimum quidem aliquum, sive in commodum usumque suum accepit vel adhibuit, sive alijs praesertim externis, praeter aliquam pauperibus eleemosynam, largiri praesumpsit, nisi facultate superioris habita: non raro etiam admonitus ultro a Superiore, ut vel commodiora sibi circa vestitum fieri, vel detrita et lacera refici curaret, respondebat: Bonum est hoc pro me. Ab eius morte nihil omnino circa ipsum foris ubi decessit, sive in cubiculo ipsius domi repertum est, quod paupertatem apostolicam non demonstraret. Intemeratam viri puritatem testatur abunde, tum vitae innocentis ab ipsa pueritia constans tenor, tum eximia in religioso verecundia, qua sequiorem sexum aversari visus, neque facile unquam extra Sacrum tribunal, nisi coactus atque tum semper in propatulo cum mulieribus loqui animadversus. In obtemperandi studio ad normam legum nostrarum efformatus, pendebat a Superiorum nutu totus, eorum jussa praeveniens: ad omnia diu noctuque promptus et expeditus. Cum ad Collegii bona expediretur, ama-

bat sibi agenda scripto consignari, ut eo rectius ac securius commissa exequeretur, sic porro foris agebat procuratorem et oeconomum fidelem, ut aeque simul agens missionarium zelosum, si quempiam e subditis vicinioribus morbo colluctantem inaudijsset, relictis tantisper curis oeconomicis accurrebat illico, cumque parochus utpote dissitus acciri commode non posset, expiabat ipse infirmos, sacro viatico muniebat, in id noctu diuque intentus, ut animas aegrotantium in tuto collocaret; quamquam corporibus etiam aegrotorum curandis aeque fructuosam saepius ac solicitam curam impenderit. Nullum festum D(omi)nicumve diem, dum foris ageret, praetermittere solitus, quo non et poenitentibus aures praeberet, et ad collectam in aedicula sacra plebem verba faceret. Domi pariter nullis curarum ingruentium occursibus aut subditorum familiaeque impetitionibus praepediri se sinebat, quo minus in accursu praesertim frequentiore plebis, primos inter accurreret ad sacrum tribunal, aures poenitentibus praebiturus, a quo non recedebat facile, dum vel unus aliquis superesset. Et quamvis a longo iam tempore interna quapiam corruptione laboraret, quae ipso dissimulante, in vultu se prodebat, nihil tamen eorum, quae sui muneris erant, intermisit, neque sibi labores imminui sustinuit, nec a Superiore monitus operari pro Collegij commodo destitit, vires corporis animo superante. Rogatus amice ab amico, sibi ut parceret, reposuit: se libenter in laboribus pro Collegij obsequio susceptis vitam positurum; et vero posuisse visus est, quando in quopiam Collegii praedio, itinere diei dissito diem integrum, sumpta perexigua inter familiam refectiuncula operarijs dirigendis impendit, operis ejusdem director et adjutor eodem vespere post persolutum officij divini pensum, sumptamque coenulam, ordinatis in crastinum curis et reditu constituto, praemisso examine, precibusque vespertinis, cum se ad quietem nocturnam composuisset, inter horam circiter apostemate rupto, uti creditur, erumpente simul, faucesque occupante copioso sangvine, ad beatam ut speramus requiem abijt (pag. 567 sq.).

Annus Domini 1708, Collegii 103.

P. I. Despotović r., Car. Schretter cas., M. Vlahović reg. sem., Nicolaus Kralić log., Th. Solari cas., praef. sch. inf., M.: Leopold. Tausch rh. et poe., Ant. Janković syn. et gram., I. B. Žagar princ. et parv., huic in Junio successit Joann. Donati parv., Samuel Javorski theolog. moralis auditor.

Coronidis loco annectimus elogium P. Thomae Solari, quem hoc anno mors nobis sustulit vita longiore dignum. Erat is natione Croata patriâ Ludbregensis, mundo editus 1656 die 11 Nov. honestae conditionis, susceptus Varasdini, Scttis tyrocinium ingressus Trenchinij 1675 25 Octob.; absolvit humaniora in saeculo, eademque cum septimanis aliquot repetijsset, prosequi non valuit, evocatus ad parvulos erudiendos, quos cum Zagrabiae per annum reliquum erudijsset, philosophiae operam dedit triennsio, theologiae quadriennium impendit solidum partim in hac, partim in Bohemica provincia Pragae, quo cum pluribus alijs ex provincia nostra, Turcico ardente bello, missus est, utrobique autem et in utraque facultate suos inter studiorum collegas eminebat o(mnin)o tam virtutis, quam ingenij commendatione, quam utramque singularem ex illa provincia retulit; meritoque ad utriusque facultatis positiones publice propugnandas primos inter dignissimus habebatur, atque ob solidam scientiam, cuius in publica universae theologiae defensione specimen exhibebat, a sibi Praesidente P. Professore hoc elogio decoratus est, quod cum honore posset theo-

logicam ut professor cathedram conscendere. Apud PP. vero Bohemos eam sibi peperit eminentis doctrinae aestimationem, ut eum a se per alios salutatum volentes dixerint: salutate nobis magnum illum virum P. Thomam Solari. Docuit inter haec studia supremam ac mediam grammaticae classem Varasdini anno uno, ibidemque poesim rhetoricae iunctam altero, una et praeses Congregationis B. V. anno eodem. Theologicis adhuc studijs dum daret operam in convictu Viennensi alumnis theologis praefectus sodalitatis etiam celeberrimae Stae Barbarae V. et M., ibidem in vicem P. Regentis curam gessit perquam sedulam, quam non minus adhibuit in curanda sodalitate Christi Agonizantis ut praeses hic Zagrabiae annis ternis, totidemque Congregationem Civicam sub titulo B. V. purificatae sedulus, zelosusque praeses administravit ita, ut viros etiam graves ac honoratos in potestate haberet, simulque ad Christianae virtutis normam efformaret. Spiritualibus Scti Patriarchae nostri exercitijs clericos externos geminis excoluit annis. Conciones ad populum spiritu non minus, quam in eruditione plenas partim dominicis, partim festis diebus obijt annis prope novennis. Operarius in spiritu et veritate indifessus annis ternis, omnibus omnia factus, proximorum saluti quaternos impendit annos, uno minus curae carcerum et hospitalium, quamquam etiam alias esto munus hoc ex officio ei obeundum non foret, promptus tamen aderat reis ad suplicia condemnatis, interdum signanter ab ijsdem expetitus. Exhortationes quadragesimales de mysterijs Christi patientis obijt annis 7nis, ministrum Collegij egit Varasdini uno, Zagrabiae in 5tum annum, simul conscientiae casus explanavit, quo in munere ultra octennium perseveravit magna sui apud omnes existimatione, ut proinde a viris etiam externis doctis et gravibus passim consuleretur. Regentem Seminarij 3nio egit, multumque in hoc munere oeconomus utpote fidelis rem familiarem Seminarij promovit. Rectoribus a consilio fuit fere decennio. Scholarum inferiorum praefectus sexennis, poenitentibus aures confertissimis praebuit annis plus quam vicenis. In his alijsque muniis omnibus accuratus et in id intentus, ut o(mni)a et singula quam exactissime ageret. In juventute scholastica moderanda dum praefectum ageret, blande severus ac severe blandus nil dissimulabat, nullo particulari affectu addictus, ulli aequus omnibus, ita tamen ut probos foveret, improbos autem castigaret, atque corrigeret, aut si correctio non proficeret ad correctionem, e scholis demum exterminaret. Quatuor vota professorum cathalogo adlectus Zagrabiae 2a Februar. anni 1693, quo gradu tum per eminentem doctrinam, uti supra memoravimus, tum per virtutem q(uam) dignissimum se reddidit. Vir enim erat cum Deo coniunctus, spiritualibus addictus, quae ad clepsydras exigebat, vitae integerrimae tenerrimaeque conscientiae, quod manifestum fecit sacrosanctum Missae sacrificium celebrando, vel Divinum officium recitando, quae attentissime ad defatigati-

onem usque et sudorem persolvere conabatur, seque de minutissimis naevis in sacro tribunali accusabat; hac de causa, dum horarum canonicarum pensum persolveret, vel abdebat se, ne interpellaretur distrahereturve, vel socium adsciscebat, ne quidpiam vel omitteret, vel minus recte pronunciaret. Otij erat osor accerrimus, regularumque observator accuratissimus, mortificationis studio per quam addictus: nam et ab illis abstinuit, quae alias Societas ultro liberaliter indulget. Collocutionem pomeridianam accedebat nunquam, convivia et hujusmodi plusculum corpori indulgendi occasiones studiose semper evitabat, neque aliquod singulare admittebat, ordinarijs contentus. Speciali quadam devotione ferebatur in S. Indiarum Apostolum, cujus tempelli suburbani curam sibi ultra depoposcit. Ad illud recurrebat frequenter ac fiducialiter ibidem Missam celebraturus. In publicis etiam populi necessitatibus, cum pluvia vel serenitas desideraretur, deligebat e scholis parvulos innocentes, magisque pios adolescentes, quos educebat ordinata serie ad supplicationem comprecantes ac plerumque impetrabat cum illis, quod volebat. Ad alijs gratificandum prompto existebat animo: in ministri munere constitutus plurium supportabat onus et officia supplebat, raro, aut nunquam extra ordinem visus, ostendebatque ipso facto, non se venisse ministrari sed ministrare. Invictam patientiam, tum in proferendis mentis anxietatibus et scrupulis, quibus vehementer torquebatur, tum in tolerandis afflictae valetudinis molestijs specialiter exhibuit, dicere solitus id unum, dum angeretur scrupulis, libenter videbo, quid tandem ex his faciet Deus, tandem postquam longa eaque gravi ac diversa aegritudine exercitus, multum in schola patientiae meruit, ex medici approbatione ad curam Thermarum Teplicensium profectus est, et mortis suae quasi praesagus, ultimum vale inter affectus religiosae pietatis superiori, et per eum omnibus dixit alijs, veniam humiliter ab ijs expetens, si quem unquam in aliquo laesisset, aut molestus fuisset, grates pariter Superiori dilectaeque Matri Scti, prolixe quantum potuit, agens-abijt, unde non redijt; nam in praefatis Thermis phreneticis mox convulsionibus exagitari coepit, hinc proinde Varasdinum translatus intra triduum animam Deo reddidit. In extrema hac sua aegritudine nec de doloribus questus unquam, nec de rebus alijs aut loqui, aut audire placuit, quam de Deo et sic in abalienatione sensuum sese recoligebat ad actus theologicos exercendos. Admonitus sacrae communionis accipiendae reposuit: libenter, quam etiam festo visitantis acciperem, sed non licebit in terris, cum hodie certo ad aeternitatem laetus transeam. Ubi deinde sacrosancta Eucharistia allata est, genibus flexis inventus est, quamvis ad rem alium usum destitutus viribus erat. Contigit, ut non multis ante mortem horis a fratre suo visitaretur, cum quo multum in religionis commendatione et sui demissione locutus est, seque indignum fatebatur, qui tot quasi servos numeraret, quos in religione socios ad inserviendum sibi paratos haberet, addens, quod illi, qui se hac veste reni-

grârunt, simul coeli candidatos effecerint. Demum multis pietatis documentis amoris et timoris Dei plenissimis relictis, morientium sacramentis praemunitus pie obijt Varasdini 29 Junii, Morte eius audita nobilis quaedam persona in lacrymas effusa tanquam optimum, quondam etiam arbitrum deploravit. (pag. 572—573).

Annus Domini 1709, Collegii 104.

P. Paul. Szomálovics r. a 7. Januarii, B. Chernkoczi log., Car. Schretter cas., Joan. Pécsi reg. sem., Nic. Kralić phys., praef. schol. Franc. Leidmannsklehner rh., M.: Ant. Janković poe. subreg., I. B. Žagar syn. et gram., Georg. Sternberg gram., Joan. Donati princ., Georg. Posavec parv.

Discessit ex Collegio hoc Viennam R. P. Despotović 11a Januarii totius Provinciae nostrae regimen suscepturus, traditis antea Collegii, (quod 4 iam annis rexerat), clavibus R. P. Paulo Somálovics.

Scholas nostras hoc anno frequentârunt 560, inter quos comes 1, barones 3, ex nobilitate spectabiliori 8, ex communi nobilitate quam plurimi. Sacerdotali insignes caractere 4 ex venerabili capitulo 2, Basiliani aliquot. Ex quibus variae religiones aliquos sibi vendicârunt. Unus amplexus est regulam S. Pauli P. E., alter D. Augustini ordinis Eremitarum, 3us S. Francisci Seraphici de observantia strictori, 4 PP. Capucinorum, 3 clericalem adamârunt statum. Duos elegit Societas, quibus junxit alios duos, qui ad frequens ministerium se occuparent. In eo totus professorum existebat labor, ut sive philosophicis concertationibus, sive humanisticis exercitijs juventutem excelerent, et quemvis pro sua cujusque capacitate quam optime informarent. Quare praeter consvetas rhetorum, in quibus duo lib. barones ab Oršić reliquis palmam plerumque praeripiebant, et poetaram declamationes, syntaxistae et principistae in publicum prodiverunt et gratiosam spectatoribus sive parvulorum instructionem, sive eruditam deductionem spectârint, exhibuêre spectaculum. Ne tamen et virtutum profectui et literarum progressui admitteretur poni impedimentum, quidam e scholis nostris eliminati sunt, qui aut ad studia inhabiles, aut corruptis et pravis moribus alijs scandalo vel offendiculo esse comperiebantur, si aliâ viâ, quae varia tentabatur, ad frugem reduci non poterant, cujus intentionis executioni non exiguum attulit subsidium, quod hoc anno casus, qui post ultimum civitatis incendium in venerabili capitulo doceri coepti sunt, et non paucos ob defectus repraehensos, nec debitam et statutam poenam subire volentes a scholis nostris abstraxerunt, iterum cessaverint, et non tam saeculares, quam clerici capitulares ad nos transierint.

Ut e scholis ad templum transitum faciamus, primariae quemadmodum etiam secundariae in templo nostro solemnitates eo, quo poterant apparatu et concentu musico, qui hoc anno et numero et musicorum peritia ita auctus est, ut licet anno priore uno basista

et tenorista constiterit hoc tamen, si duo vel tria Provinciae nostrae domicilia excipias, nulli cedere videantur, cellebratae sunt. (pag. 575—576).

Totus labor noster oeconomicus in hoc sistebat, non solum ut penum domesticum augeamus, sed ut vel vetustate, vel incendio destructa reparemus, aut de summe necessariis provideamus. De erat Gymnasio nostro integro iam saeculo auditorium, in quo scholarum professores et scientiae suae et discipulorum in dicendo aptitudinis specimina exhiberent. Quare hoc anno, ne deinceps sub aperto coelo iam imbribus, iam turbinibus, aut aliis aëris molestiis actiones eorum perturbante in omnem eventum prodeant, paratum est auditorium sat amplum cum novo theatro tectoque novo. Etiam scholae, quibus ab ultimo incendio miserabili et exiguo tecto provisum erat, novum obtinuerunt e longinquo et cum magna molestia advectis asseribus, facile 1000 flor. impendio, nec modicam et ipsum Collegium et bona ad illud spectantia sui senserunt meliorationem, nam in horto nostro domestico ad angulum muri Civitatis, separatum a reliquis aedificiis granarium muratum cum duabus contignationibus accepit.. Quod autem cubicula Collegii concernit, ea portis novis, fenestris, fornacibus, oratoriis, pulpitis et alio necessario apparatu, qui vel antiquitate, vel iniuria temporum, vel incendio consumptus est, instructa sunt. (pag. 578).

Annus Domini 1710, Collegii 105.

P. P. Szomálovics r. et decanus super. scholar., Ant. Argento cas., Balt. Chernkoczi phys., praef. sch. inf., Bernard. Wenko log. (dimissus ex Scte 10 Sept.), Ernest. Khőffer cas., Fr. Janešić reg., Nic. Kralić mtphys., Christ. Kolchschmit rh., M.: Franc. Zdelar poe., P. Aloys. Csáp syn., subreg., reg(ens) chori, Joan. Donati gr. et princ., Mich. Lipšić princ., Georg. Posavec princ., bibl. (ante bacchanalia Varasdinum abiverat), Mich. Lovinić parv. lit. cur. rer. comic. atque Musaei.

...Feria sexta Majoris Hebdomadae eduxit consueta Major studiosorum congregatio processionem poenitentium et pie in se saevientium sodalium, quam augebat rara et hic loci non spectata pios inter gemitus et suspiria ex utroque sexu multitudo: devotioni augmentum et processioni pretium fuerunt terna symbola, non tam a splendore et apparatu magnifica, quam ab egregia perorantium et apta ad ciendos pios animorum motus erga patientem salvatorem dictione commendata, quae spectatorum non paucos in lachrymas indices compatientium patienti Salvatori animorum solvit: argumentum erat: *Genus humanum morte Christi in spem frugis erectum, sub schemate arboris sterilis sangvine salvatoris foecundatae.* (pag. 584—585).

Numerus scholarium nostrorum hoc annô excurrit ad 545, inter quos barones 3, perillustres 7, inferioris nobilitatis numerosi recensebantur. Disciplina scholaris ita viguit, ut nullus e scholis eli-

minari meruerit, et pluribus pingvioris Minervae et opificio magis, quam litteris aptis ad eas passus praeclusus fuerit. Consvetae superiorum scholarum exercitationes consvetum cursum tenuerunt; illa tamen ceteris superior, quam sub binis emblematis sustinuit nobilis D. Franciscus Šušnik sub auspicijs Pauli Patačić de Zajezda, S. C. R. M. praesidii Središčkani commendatoris. Compluribus eadem generositas animi minime defuit publice decertandi, at sine nervo certaminis nec togata, nec armata Pallas prodit in publicum, quo factum, ut abunde comparatas pro publico vires publice ostendere nequiverint. Severioribus disciplinis licet succedant, non tamen sui in genere cedunt Musae mansvetiores, quae consveta in eloquentiae campis et Parnassi jugis artis ingenij specimina ediderunt non modo ad satisfactionem, sed commendationem. Debetur sollertiae professorum, quod ante Pascha in rhetorica et humanitate finem acceperint consvetae exercitationes in publicum proferri; quod et in media grammaticae classe factum, quae quibus pollebat viribus, ostendit vanam spem figere adolescentes in adolescentia sua, exemplo *Alfredi nobilis adolescentis subito in lusu fatô sublati.* Succesum haec actio tulit desideratum ab erudita argumenti deductione et bona actorum instructione.

Scholasticis laboribus et certaminibus coronidem imponat, quae reliquorum merito corona fuerat magna, (ut dici amant), actio theatralis, expoliverat hanc ad omnem artis et ingenii amussim noster humanitatis professor, qui rem tempori accommodans argumentum sumpsit *a Pallade munifica dignis laborum praemiis ad Martis invidiam bene meritos de se clientes munerans.* Nato huic e re nata argumento ars et ingenium eum fecerant splendorem, qui omnes spectatores fecit sui encomiastas: ad hunc non parum fecerunt actores multo professoris labore optime informati, et quod caput est, nunquam hic loci spectatum auditorium theatrô et pergulâ eleganter instructum: scenae omnes novae saepius sibi succedebant: raptus vero rarissime hic spectati, confertissimi spectatoris rapiebant non minus animos ac oculos, qui ex excellsmis, illmis et rdssmis compluribus illustrabatur, cumprimis vero Praesule Zagrabiensi, qui adeo in hac actione sibi complacuit, ut diceret se specialiter devinctum R. P. Rectori, et auctori actionis, quod tam eximiam ab ingenio, arte exculta actorum indole actionem sibi exhibuerit, cujus honori omnino exhibebatur. Praemia bene meritae de re litteraria juventuti munifice contulit R. P. Rector, quorum tamen pretium, uti et scenarum, (quae solae ad 200 fl ascendunt), a se persolvendum recepit. Uti nunquam ab hoc gymnasio in simili apparatu et loco adornata fuit antea actio, ita in hac una spectatorum erant oculi et linguae celebranda: unum splendori deerat, nempe quod vestes comicae, pro quibus numerati multo prius tempore fuerant 132 fl., Venetijs in tempore non advenerint. Atque haec sunt, quae professores nostri tum altiorum, tum inferiorum classium pro re

litteraria tum publice, tum privatim in publicum t(ame)n Reipublicae commodum promovere satagebant. Quo vero instituendis ad virtutem animis studio desudârint, palam faciunt sequentia. Quod nimirum juventus singulari studio et pietate SS. Poenitentiae et Eucharistiae Sacramenta frequentaverit ita, ut non sit inventus, qui in eo contra leges scholasticas peccare sit animadversus. Schediasmata complura omnis nequitiae artificem male olentia pro merito erepta et Vulcano tradita, et quidem juvenes non tam liberalium, quam pessime liberarum artium disciplinas ingressi, retracti et in meliorem frugem repositi fuerint. Argumento optimae in pietate instructionis sit 13 scholarium nostrorum praeter complures, qui clericos induerunt, vitae et morum muta(ti)o: ex his sibi Societas nostra elegit 4, 2 philosophos absolutos, totidem svadae emeritos. 5 in eremum S. Pauli sese abdiderunt; 1 Capucinorum sub cappa latere elegit, 2 in Franciscanos sunt attonsi (pag. 585—586).

Annus 1711, Collegii 106.

P. S. Szomálovics r. et dec., A. Argento cas., B. Chernkoczi mtphys., praef. sch. inf., Ern. Khöffer cas., Fr. Janešić reg. sem., Joan. Bapt. Prešern phys., Nic. Živko log,. M.: Fr. Zdelar rh., Joa. Donati poe., subreg., G. Posavec syn., Stephan. Benger gr., bibl. et rer. comic., Mich. Lipšić princ. cur. rer. comic., Mich. Lovinić parv.

Imminuit numerum hunc mors Ruperti Goderič 22ª Maji pie in Domino defuncti. Fuit is Carinthus Clagefurtensis, natus anno 1671, Vienae admissus atque susceptus 1702. Pharmacopeam sedule et cum magna tum nostrorum, tum exterorum administrabat satisfactione sex annis cum dimidio (pag. 587—588).

Intermiscuit se de pompis festivis lugubris illa, quâ Augustissimo Josepho Iº, Romanorum imperatori, parentatum est. Habuit illa hoc praecipuum, quod eodem ipso triduo, id est 18. 19 et 20 Junij, quo Viennae in Aula, etiam in templo nostro acciderit. Non sine numine Divorum: quandoquidem Croatis cum Vienna semper bene convenit. Pontificem die primo egit loci parochus. Die vero tertia Rdssmus d. Nicolaus Gottal. Surgebat in medio ecclesiae castrum doloris plurimis collucens cereis virgine e materia. Quid vero Castrum doloris figurarum, emblematum aliorumque id genus habuerit, divinandum relinquo. Clausit pompam dictio eleganter elaborata in laudem Josephi a dominicali nostro (P. Francisco Plemić), quam vota omnium ac desideria typo subjiciendam censebant, de sumptu nemo sollicitus erat (pag. 588).

Nec omittenda hic D. Xaverii solemnitas, quae quottannis Dominica 5ª post Pascha recurrit. Habuit illa, praeter elegantem musicum concentum, (qualis hic loci haberi potest), quidquid ad magnificentiam desideratur...

E studiosorum congregationibus Marianis, quidam saeculo nuncium remisêre. Ex quibus 2 Societatem nostram, 2 D. Pauli P. E., 1 S. Francisci Minorum, nonnulli Patrum Capucinorum ordinem amplexi. Porro exercitia scholastica ita viguerunt, ut metaphysici ipso die Valedictionis menstruam disputationem facere

voluerint, ne quid deesse videatur, quod omisissent aut negligentiâ, aut oblivione. Praemiales logicorum sub eleganti cupro in publicum spectaculum prodiverunt. Rhetores quater declamârunt privatim. In fine anni per menstruam, in qua praemia bene merentibus distributa. Materias tamen declamationis, quae fuerit, divinandum relinquo. Similiter de poetarum aliorumque industriis ac declamationibus altum silentium.

Marginalna bilješka:

Non erat opus divinatione, nam sine perspicilijs videre poterat in suo cubiculo periocham actionis praemiferae, cui titulus: Amazon in ducem belli electa a Carolo 3° Hispanarum rege (pag. 589).

Die 16 Junii tota superior Urbs Zagrabiensis cum Collegio et Seminario singulari Dei misericordia ab imminenti incendio servata est, saevientibus undique flammis Regni amplissimae curiae, (dicant, qui oculis spectarunt), in medio Urbis sitae totaliter conflagrantis. Laudata specialiter nostrorum opera in communi Urbis discrimine strenue collocata, quia docti eramus recenti exemplo, quid sit pigra manus in incendio. Hac animati fratres et studiosi a voracibus flammis vicinas domus egregie tutati sunt.

Atque haec sunt, quae praeter reliqua cum annis superioribus communia memoriae transcribenda erant; hic quidem compendio grammaticali Viennam tamen polito magis charactere antea transmisso: neque enim paginam facere multis parergis et loquacibus auris, (ut ad Prota loquar), adhibitum erat, et simul aliae occupationes majorem sibi curam vendicantes distinebant calamum. Accedit, quod pretium sit rebus omnibus a qualitate (pag. 589).

Annus Domini 1712, Collegii 107.

P. P. Szomálovics r., dec. schol. sup. usque ad 26 April., cui successit P. Franc. Pécsi, A. Argento cas., B. Chernkoczi reg. sem., Ern. Khöffer cas., bibl., Georg. Skoda log., I. Prešern mtphys., Nic. Živko phys., praef. schol. inf., Jos. Gottwaldt rh., reg. chori, M.: Sigism. Kayseli poe., P. Joan. Šimatić syn., subreg., M. Lipšić gr., Mich. Lovinić princ., Joseph. Sušić parv.

Hunc collegarum numerum ferales Parcae imminuerunt, dum Fr. Wenceslaum Hönzigg 14 Sept. e vivis sustulerunt. Fuit is natione Bohemus, arte Pharmacopaeus in Provincia Bohemiae ad Societatem nostram susceptus et in eadem educatus, quem tamen eadem Provincia instante Provinciae nostrae praeside in defectu aliorum pharmacopaeorum nobis indulsit. Qui ad Collegium nostrum Hradistio ex Moravia missus (pag. 591).

Eminuit praecipue suavis et emphatica Ecclesiastae dominicalis (o. Franc. Plemić) patriae hujus, (ut passim audit), Tullij facundia, quae novies in praecipuis diversarum religionum festivitatibus extra consvetas templi parochialis exhedras audita est semper cum audientium plausu, semper cum praeclara Scttis nostrae commendatione; tum praecipue, quando funebres laudes Stephano Jellacich, Regni hujus vicebano, adornavit, ubi praecipuus de clero,

quanti sacri oratoris nostri facundiam aestimet, declaravit, dum ad plurimos congregatos dixit: Dolendum, quod haec dictio a totò Regno non sit audita (pag. 592).

Scholares nostri per totius anni decursum numerum 652 compleverunt, in hoc praeter clericos et D. Basilii religiosos perillustres aliquot, inferioris nobilitatis copiosi censebantur. Disciplina scholastica acriter hoc anno fuit defensa et in suo vigore retenta; hinc effusa nimis in libertatem juventus constricta, familiaritates noxiae et pravae societates abolitae, turpiloquia, pravi mores et consuetudines sublatae adolescentibus alijs ad frugem reductis, alijs praeservatis, alijs poena mulctatis et aliquot e schola eliminatis. Conquieverunt etiam querelae magistratus aliorumque loci hujus primorum, qui urgebant scholas solito maturius dimittendas ob factas tum alijs, tum hoc anno aliquorum insolentias; ubi experti sunt tam graviter punitos, custoditos, maceratos et ejectos eorum authores, ob quod gratias referunt et multum serietatem curamque nostrorum collaudant. His ita compositis egregie omnes professores nostri in instituendis ad virtutem et literas animis collaborarunt. Exercitationes altiorum scholarum non minori quam alijs annis cursum tenuerunt; aemulatae sunt Musae mansvetiores, quae praeter consvetas Rhetorum et Poetarum declamationes cum laude productas classes etiam quatuor minores in scenam adduxerunt spectante et approbante utriusque status Illmo et Rdssimo auditorio.

Meliorem personam ut agerent, decem se transvestivêre Deo et angelis in religione spectaculum futuri: quinque D. Pauli primi Eremitae habitum assumpserunt, tres Franciscanorum, unus Capucinorum fune est contentus. Unicus societatis nostrae veste in tyrocinio est donatus; omitto plures, qui statui ecclesiastico se mancipârunt ad laudabiles has vitae mutationes praeterquam quod zelosa professorum dexteritas qua instruendo, qua hortando sit cooperata, eaedem etiam binis Marianis coetibus, in quibus juventus scholastica ad omne virtutum genus excolitur, adscribendae videntur: aliqua de parthenijs his conventibus adnotare libet (pag. 595).

Annus Domini 1713, Collegii 108.

P. Fr. Pécsi r., A. Argento cas., B. Chernkoczi reg., E. Khőffer dec. sch. sup., cas., bibl., Jacob. Pejačević phys., Joan. Hellensteiner, cui successit Andr. Bochus cas., J. Gottwaldt log., reg. chori, N. Živko mphys. praef. sch. inf., Franc Franck rh., M.: Laur. Haydolt poe., subreg., Carol. Tosch syn., cur. rer. comic., M. Lovinić gr., P. Casp. Schuzbi princ. (abiit in Julio valetud. Labacum), Franc. Sušnik parv., a 21 Julii princ., Steph. Pitak parv. a 21 Julii.

Profectus in litteris. Anno praesente in ludo litterario recensebantur 591 discipuli, e quibus partim presbyteri, partim clerici 40, scholis exclusi 6, ob incapacitatem remissi 8, bini Capucinorum numerum auxerunt, quinqueni Paulinorum, unicus Franciscanorum, unum quoque sibi nostra Societas delegit. Clericum complures induerunt. Philosophi consuetis seu hebdomadariis, seu

menstruis exercitationibus prodierunt, ad quarum ultimam Episcopus Zagrabiensis ex residentia sua pedes comparuit, qui omnes tres singillatim ac nervose et mane, et a prandijs oppugnavit, totamque diem ipsamque adeo noctem nobiscum exigere dignatus est, postero vero die pedes iterum, vere philosophice domum remeavit. Metaphysici ex Universa disputarunt quini sub emblematibus. Magistri inferiorum classium praeter ordinarias rhetorum et poëtarum omnes cum suis in theatro prodierunt magna et sui et discipulorum cum commendatione. Logici praemialem suam egregie sustinuerunt sub duplici eleganti imagine. Examina tum philosophorum, tum humanistarum instituta ad Pascha et minus habentes manumissi sunt; examen idem in fine anni repetitum etiam cum philosophis. Actum praeterea in rhetorica, ut consuetudo tempore aestivo in publico fluvio balneandi tolleretur. Hinc saepius sunt admoniti, saepius transgressores puniti. Contigit tamen Dominica quapiam, ut licet pridie in schola, ipsa die in conventu Mariano de periculo vitae saepius his in casibus interveniente fuerint admoniti, temerarij nihilominus quidam finita vix congregatione se undis crederent. Sed non vanas fuisse monitiones, eventus docuit: dum enim duo inter undas nugarentur, eorum unus aquis infeliciter haustus, alter, qui socium induxerat, et ipse apertum vitae discrimen vix evadens fugâ sibi consuluit, publice tamen scholis eiectus est. Praeter consuetas rhetorum declamationes Illmo ac Rdmo Dno Eppo Zagrabiensi Viennam reduci, ac in triclinio hospiti brevis actiuncula exhibita est (pag. 602).

Elogia defunctorum. Binos e nostris hoc anno mors sibi vindicavit, magistrum unum, sacerdotem alterum. Priori nomen Laurentius Heydoldt obtigerat, natus ille Leobii Styriae superioris 7° Kal. Jun. 1683, Societati vero nostrae renatus est Viennae 1707, 7 Id. Octobr. philosophia in saeculo exacta...

Hunc priorem 6-to Kal. Octobris eandem ad metam secutus est vir aetate ac meritis gravis P. Ernestus Kőffer, editus in lucem Clagenfurti 1664, 17 Kal. Maij, absolutis humanioribus ad Scttem admissus Viennae 1678, 4 Idus Octobris...

Annus Domini 1714, Collegii 109.

P. Fr. Pécsi r., bibl., Andr. Bochus cas., J. Pejačević mphys., J. Gottwaldt phys., Nic. Živko praef. sch., Jos. Rasp log., N. Kralić reg sem., decan. altior. schol., Fr. Preckenfeldt rh., Ferdin. Liskutin poe., soc. bibl., ht. curam chori, J. B. Darić syn. et gr., M.: Steph. Pitak princ. et parv„ cur. rer comic.

Locus posceret, ut de domestica quoque suppelectille pauca diceremus, sed ante ad scholas momento divertendum est. Discipulorum numerus 542 complexus est; probi et seduli omnes, rejectis ad Pascha praehabito tam altiorum, quam humanistarum examine deinceps etiam continuando, minus bonae in virtute et litteris notae aliquot, exemplo ad plurium fortasse annorum famam ac terrorem in inertes et improbos valituro. Tum clericos, tum

presbyteros 36, Basilianos vero religiosos 3 habuimus; habuimus et ex comitibus 2, e baronibus itidem 2, ex equestri seu provincialium ordine denos, qui praenobiles nobilesque se dicunt patriae more quam plurimos. Declamârunt laudabiliter rhetores et poetae consueta sua exercitia, quin declamantibus gloriose inferioribus quatuor classibus, non contenti institutis privata ex diligentia extraordinarie in publicum aliquotiens prodierunt. Et altiores praeter more recepto habitas menstruas et hebdomadarias, terminata trieteride, propositas ex Universa conclusiones publice propugnandas suscepere quaterni eorum sub libello *Geographiae veteris et novae synopsim*[1] continuante, duo sub majoribus elegantibus augustanis imaginibus, beatos nostros adolescentes Aloysium et Stanislaum referentibus, impendium in hoc liberaliter uni subministrante Episcopo Zagrabiensi, alteri Gregorio Šubarić, abbate Rudinensi. Illa vero, quod e scholarium numero ad Societatis tyrocinium 4, ad regulam divi Pauli P. E. 2, ad seraphicos Patres 1, ad ecclesiasticum statum plures transierint quam viceni, gloriantur scholae nostrae ut plurimum (pag. 611).

Annus Domini 1715, Collegii 110.

P. Nic. Kralić r., dec. schol. sup., cas., Nic. Živko cas., praef. sch. inf., J. Pejačević cas., J. Gottwaldt mtphys., Nicol. Genova reg. sem., J. Rasp phys., Fr. Preckenfeldt log., Bened. Schroniz rh., Joan. B. Darić poe., M.: Fr. Sušnik syn., subreg., Steph. Pitak princ. et parv.

V Res a Sodalibus gestae. Tres Zagrabiae ad augendum Deiparae cultum erectae sunt sodalitates... Caeterum peculiaria haec de se memoriae prodit sodalitas salutatae ab Angelo Virginis, nimirum ex beneficentia rectoris sui Gregorii Šubarić, canonici zagrabiensis, senioris abbatis archidiaconi nec non protonotarii apostolici, in xenium obtulisse Manualia, quibus titulus Officium Rakoczianum, eleganti recentissimoque typo expressa et inauratis involucris investita, quae pretium 160 fl. argent., qua liberalitatis sponte sua concepta ratione multum sane consuluit mecoenas optimus sodalium pietati, qui alias libellorum hujusmodi usu plurima ex parte ob penuriam destituti otiose tempus in templo fallere soliti sunt, praesertim ubi major aliqua solemnitas longiorem in his moram praefixit. Habuit et anno hoc elegantem in

[1] Veteris et novae geographiae compendiosa congeries, seu compendiosa expositio geographica Europae, Asiae, Africae, Americaeque typo data, dum in almo caesareo Societatis Jesu Gymnasio Zagrabiensi, Mense Augusto, Die... Theses ex universa philosophia defenderet eruditus ac perdoctus dominus Andreas Svehar Croata Petriniensis. Praeside: R. P. Jacobo Peiaczevich e Soc. Jesu AA. LL. et philosophiae professore. Zagrabiae, Typis Jacobi Wenczeslai Heywl, Inclyti Regni Croatiae Typographi (1714), mal. 8°, 81 str.

Ima i izdanje, gdje na naslovnom listu mj. imena »Andreas Svehar Croata Petriniensis« stoji ime »Petrus Szechen Croata Severinensis«.

Parasceve Domini supplicationem, vel a memoria sua hic loci neutiquam visam fuisse. Nec mirum, cum adeo suo in eam non percercerit aerario, ut amplius 90 flor. ad hanc instituendam expenderit, subiungit deinde brevem eius periocham, cui titulus erat: *Vicit Leo de tribu Juda,* Apoc. 5. 3, *sive vita aeterna per vitam et mortem patientis Servatoris vindicata.*

VI Res Litterariae. Pallas nostra universim anno hoc numerabat alumnos 446, e quibus sacris ordinibus initiati 32, religiosis vero vinculis sub D. Basilii instituto constricti 3. Magno fervore anno hoc juventus nostra scholastica sua obiit exercitia, quae etiam in publicam lucem prodierunt et copiosum ac eruditum ad se accivere auditorem, sive cum ex Universa philosophia terni sub elegantibus emblematis augustanis, unus vero ex proëmialibus logicae prolusionibus positiones propugnarunt non sine preclaro haustae apud nos doctrinae specimine, sive cum inferiorum classium moderatores singuli tenerum suum gregem varijs tum solutae, tum vinctae orationis declamationibus more alias usitato exercuerunt, quos inter singulari memoriâ recensendus est supremae classis magister, qui ternis vicibus suos in scenam produxit: primum quidem in Theatro maiori, deinde in Seminarij triclinio ad exhilarandos ibidem nobilissimos ac rdissimos hospites sub ferijs bacchanalium, demum in suburbano nostro praedio nostrorum relaxationi hebdomadariae sub aestivum tempus destinato, ubi, reducem ex comitijs Posoniensibus eppum nostrum Emericum Eszterhazij gratiosissimo et apposito ad rem natam dramate excepit: hic cum bini genij alter Xaverianus, alter Musarum se spectandos exhiberent, illico a principio totum se a Xaveriano genio captum esse, (eo nimirum alte infixus in Xaverium animum amor impulit), penitusque devinctum professus est. De reliquo disciplina scholastica optatum plane anno hoc florem obtinuit, neque enim ullo minus turbarum ac querelarum ac anno praesenti experiri licuit: uni tamen scholarum ulterior accessus interdictus est. Metaphysicae studiosi cum suo P. professore per decemdialem D. Xaverij devotionem suam clauserunt trieteridem, ac tandem solenni ad aram maiorem sacrificio et in templo domestico et in suburbano D. Xaverii sacello labores suos triennales Deo ad ampliorem eius gloriam obtulerunt. Tandem e profano hoc Scientiarum curriculo ad meliorem morum culturam inter religiosa claustra transierunt 14, quorum 8 Eremus D. Pauli, 3 Seraphicus ille Franciscus, 1 quidem strictissimo Capucinorum, reliquos vero suorum de observantia alumnorum gremio excepit.

VII Progressus Seminarii. Seminarium Zagrabiense unum est e melioribus in Provincia nostra in juventutis bonum erectis domicilliis, cuius moles sane perquam magnifica et singulari Urbis ac Regni huius ornamento staret, nisi frequentioribus incendiis id numeris omnibus absolvi et ad perfectam exurgere formam prohibita fuisset, habuit etiam anno hoc non contemnenda incrementa, aluit selectissimum bonoque numero: vix enim nobiliori oriundus prosapia quispiam scholas nostras obibat, qui non suam

ibidem sibi defigere sedem expetiisset, inde non modica Seminario accessere foenora; praeterquam enim quod aeris alieni contracta expunxit debita, illis etiam aerarii locupletatum est accessionibus, ut animum ac consilia de continuando aedificio meditari coeperit, quin iam aliqua eiusdem rudimenta praemiserit, dum pomoerium suum sat amplum hactenus plurimam partem lateribus cinctam, muro circumvalavit. Neque enim Progeni quandoquidem tum moribus, tum litteris ita ibidem exculti fuerint: ut publicis scholarum concertationibus fere semper seminarii huius alumni ac convictores caeteris palmam proripuerint, aut certo honorificum sibi ordinem promeriti sint. Templo quoque nostro instructo plene musicorum choro providit, adeo ut maioribus festivitatibus solennem tubarum tympanorumque concentum alias in Urbe hac non reperiendum hac e domo arcessere licuerit. Festam D. Josepho lucem, cuius sibi adoptavit patrocinium, in suburbano tempello confluente illuc copioso e civitate populo omni, quo potuit, celebravit apparatu. Et vero patronam Scti huius opem singulariter anno hoc experiebatur. Cum totum annum eiusdem incolae adeo incolumes transegerint, ut pene nullus e tam copioso adolescentum aliorumque numero, tametsi plurimi in iisdem peregrini atque aurae huic minus asveti forent, sinistra infestaretur valetudine. Exhibuit invitatis nobilissimis ac rdssimis ipsis in genialibus bacchanaliorum feriis drama peramoenum, in quo actores non nisi e gremio domestico delecti laudem retulerunt maximam, neque id mirum cum ista tot nobilissimorum adolescentum gratia dramatis gratiam gratioso ac bene culto suo agendi modo ac varietate immensum adauxit.

IX. Elogia. 1-mum. Patri Josepho Rasp, qui currentis anni diem 16 supremam habuit perbrevi laudum elogio laudabili de Societatis more parentamus. Mundo is editus ab antiquae nobilitatis genitoribus Locopoli a. 1680 22 Januarij, in Scttem cooptatus est Graecii absolutus iam philosophus a. 1701, Octobris mensis die 9, Viennae vero tyrocinium posuit ea moderatorum approbatione, ut in virtutum solidarum studio tyronibus omnibus in exemplum dari meritus fuerit...

Alter quem non minus senio, quam meritis gravem consvetis Scttis suffragijs nuper etiam mortuum commendavimus, est P. Engelbertus Schweiger... Primam is lucem aspexit Labaci, metropoli Carnioliae, a. 1647 30 Decembris, quem urbs eadem Scti dedit die Novembris 21, a. 1663...

Annus Domini 1716, Collegii 111.

P. N. Kralić r., praef. sch. alt., A. Janković log., Fr. Janešić cas., Fr. Plemić biblioth., Fr. Proeckenfeldt phys., J. Goldwaldt mtphys., N. Genua reg. sem. et chori, N. Živko cas., praef. sch. inf. Paul. Grueber rh., I. B. Darić p., M.: Jos. Šušić syn. et gr., soc. reg., Balt. Darić princ. et parv.

V Acta Sodalitatum... Ternae de more Sodalitatis huius (BB. V.) deductae sunt supplicationes, quarum prima felix studiosorum auspicium a prodigiosa virgine in Remetensi PP. Paulinorum coenobio in eleganti sacello proposito impetrare, altera vero ad finem anni gratias ibidem pro decurso prospere studiorum curriculo rependere nitebatur, utramque universa studiosorum hic loci cohors pulchro ordine conflabat. Tertia demum die Parasceve

flagellantium seriem cum 4 feretris publicae in Salvatorem nostrum compassioni excitandae accomodatis per urbem deduxit. Thema eidem praefixum erat: Lis Iustitiam inter et Misericordiam super peccatore ope divini amoris composita...

Iniquae temporum vices, quae in diuturno volvuntur cursu, ita anno hoc omnem mecoenatum coarctarunt munificentiam, ut impos patroni cuiuspiam niti auxilio Philosophia privatos modo inter limites se continere, neque ultra menstruas suas concertationes in publicum progredi potuerit, una tamen Logica, (cui id melioris et affulsurae sortis augurio sit), prima philosophici sui tyrocinij rudimenta sat eleganti sub icone in arenam produxit, quam suâ praesentiâ quin et assumpta propositorum argumentorum ulteriori adversus defendentem elucidatione non dedignatus est ipse Zagrabiensium praesul D. Emericus Eszterhazij, cuius sub auspiciis praemiales illae assertiones propugnabantur. Musae vero inferiores duabus potissimum actionibus drammaticis gloriantur, quarum alteram suprema et media classis grammatices exhibuit *In triumpho crucis de Japone regulo et duobus filiis eius fortissimis fidei Christianae propugnatoribus.* Tenuit illa mirifice spectatorum oculos ob vivacem adolescentum agendi modum in se defixos. Alteram vero ad augenda ludo honesto Bacchanalium hilaria tum hospitibus nostro triclinio exceptis, (quos inter erat ipse Excellentissimus loci ordinarius cum episcopo quodam Negromontano partium Graecarum e Moscovia), tum copiosis alijs auditoribus spectanda proposuit facultas oratoria, cuius festivi lepores non exigua voluptate spectantium animos satiarunt. Numerum porro eorum, quos lycaeum nostrum excoluit, conflabant 458 Palladis & sapientiae alumnis, quos inter sacerdotes 19, clerici 7, Basiliani 3, praeter non modicam aliam nobilium turbam numerabantur. Ex horum gremio sanctiori divini spiritus instinctu impulsos sibi 2 delegit sacra D. Pauli eremus, 2 Societas nostra, 1 rigida Capucinorum familia, 10 vero clericorum in seriem sunt ordinati (pag. 639).

Annus Domini 1717, Collegii 112.

P. N. Kralić r., praef. sch. alt., A. Janković phys., Ferdin. Rein cas., Fr. Janešić cas., Fr. Proeckenfeldt mtphys., bibl., Fr. Zdelar praef. sch. inf., Godefr. Wenger log., N. Genova reg. sem. et chori, I. Donati rh., M.: Jos. Novoselić poe., Jos. Aparnik syn., P. Georg. Jambrešić gr., Jos. Sabalić princ., soc. reg., Matth. Črnić parv.

IV. Conciones, Missiones et Operationes... Inter alios apostolicos excursus bini prae reliquis recordationem postulant, alter qui ad Dominicam Palmarum in Stubicam arduo atque difficili itinere ob praealta montium juga peractus est, cum pie memoriae Adamus Sigism. Domjanić, campestris Croatarum militiae vice colonellus, e diuturno morbo decumbens nostrum unum aliquem pro spirituali suo solatio expetiisset, qui postquam illum totamque aulam, paucorum intervallo dierum in rebus animae procurasset, illud effecit, ut obnixe aut is, aut alter quispiam supplici epistola a Collegii moderatore non ita multo post efflagitaretur. Alter non dispari fructu obitus est trans Savum in Kurilovec, cum etenim apud D. Paraminsky quaedam

anus Ungara, pluribus annis bonis eius praefecta, gravius haberet, expeditus autem pro confessario nuncius Zagrabiae sacerdotem Ungarum non reperiret, noster, quamvis et ille non multum linguae peritus, ad succurrendum periclitanti animae expeditus est...

VI Sodalitates... Eadem Sodalitas (M. V. A.) magno Parasceves die ingenti populi accursu eduxit consvetam poenitentium supplicationem quatuor feretris instructam, distributis plurimis typo editis periochis compendio singula feretra praesentantibus. Titulus periochae erat: Prodigiosus animae morientis medicus, sive generis humani peccatorum morbo patientis salutifero sanguinis Christi pharmaco redivivi felicior sanitas. In primo feretro videre erat Genus humanum sub arbore pomi extreme fatiscens, cui Coelestis Genius a monte Oliveti calicem Christi in salutis pacatum offerebat. Secundam exhibebat piscinam probaticam, ad quam sub specie paralitici decumbens anima querebatur se hominem non habere, a quo, cum aqua turbata fuerit, in piscinam mittatur, sed a Coelesti genio Christum a Pilato propositum intelligit esse hominem, qui eius malis medeatur. In 3-o spectabatur Christus cruci suffixus, e cuius 5 vulneribus copiosus sanguis defluebat in aram suppositam, in qua vetus homo cum vitiis et concupiscientiis suis in holocaustum offerebatur et conburebatur. Anima foenici insidens in meliorem novamque vitam e flammis evolabat. Quartum denique propenebat sepulchrum Domini copiosis luminibus illustre, ab octo sodalibus linteatis gestatum.

VII Res scholasticae. Pallas Zagrabiensis labente anno non nihil turbulata est, postquam en binos eius alumnos Civitas ad carceres traxisset ob nocturnum insolens factum, quo vigilem horas inclamantem aggressi gravius laeserant, eosque demum foro legitimo reddidisset, ij non expectato rei eventu clam e Tulliano suo negligentia custodis noctu profugerunt, quo circa publico programmate e scholis eiecti sunt cum quatuor alijs partim ejusdem facinoris complicibus, partim nova quadam moliri conantibus. In caeteris cum pietate viguere literae, quas vehementer promovit Thomas Kovačević, Capituli custos et canonicus, dum benemeritis de re literaria adolescentibus praemia decrevit. Exhibita proinde est actio major, cuius synopsis typis data continebat: *Sissiensem victoriam christianis felicem, Turcis funestam.*[1] Historia, victoriam a canonico quopiam Zagrabiensi Castri Sisseg praefecto adversus Turcam complectens, fusè describitur a Mercurio Gallo Belgico, unde vel ob argumentum spectatori nobili et copioso actio arrisit. Eam postmodum mecaenas praelo subiecit, atque capitulo suo dedicari curavit, cum primum positiones ex Universa philosophia non nemo e principibus actoribus tueretur. Actui huic praeiverat logica, quae assertiones proëmiales gloriose defendit, sub auspicijs Francisci Magjer, archidiaconi Varasdiensis et canonici Zagrabiensis, praesente ipsomet excellentissimo loci ordinario, atque

[1] Sissiensis Victoria | Christianis felix, Turcis funesta | Antea in Scenam | Dum Reverendis. Dominus Dominus | Thomas Kovachevich | Venerabilis Capituli Eccl. Za|grabiensis Canonicus & | Custos Proto-notarius Aposto|licus &c. &c. bene meritis de re litteraria Scholaribus in Acade|mico Caes. & Regio Societ. Jesu Zagrab. Lycaeo prae|mia decerneret. | Nunc vero Honori | Totius Vener. Capituli Eccl. | Zagrab. praelo commissa|... Anno Domini 1717. Mense... die...

argumenta omnia, pro insigni quâ pollet scientia, mirifice illustrante. Nec classes inferiores eruditionem suam desiderari passae sunt, siquidem rhetorica, praeterquam quod quater declamavit, bis in theatrum maius prodiit, et quidem postrema vice spectandum exhibuit *Cheriesium magni nominis inter confines Turcas militem*, hoc eodem anno a Regnicolis in conflictu non altero illo infelici, sed priori, eodemque prosperrimo interemptum. Syntaxis pariter et principia in dramatis suis plausum habuêre cum ob juventutem egregie instructam, tum ob materiae, versuumque elegantiam. Infima classis prodire non potuit, quod paratis fere iam omnibus primarius actor, nescio quo, evaserit. Grammatica Dialogum e dubijs scholae suae ingeniose concinnatum utilem juventuti atque jucundum auditori proposuit. Inter haec literaria egregie opera collocata est in instillando teneris mentibus peculiari affectu erga Deum et Coelites, potissimum vero Magnam Matrem, effectumque, ut nullus scholas adeat, quin eandem in Lauretano templi nostri sacello antea veneretur. Et quoniam sacelli hujus meminimus, addamus et illud, quod ex duobus millibus centum et septuaginta sacris, quae anno hoc in templo nostro celebrata sunt, pars fere maior capellam hanc prodigiosam contingit. Certe ut reliquos taceam, qui frequenter missas isthic curant fieri, memoranda est singularis pietas Capituli lectoris, qui diebus Sabbathinis singulis per unum aliquem ex ordine Minorum honori Deiparae in hoc sacello curat litari.

Ad scholas denuo, post magnam Matrem speciali devotione honorare visae sunt illae anno hoc Divum nostrum Indiarum apostolum, et S. Christi in terris nutritium divum Josephum, siquidem illi decemdialem pietatem schola rhetoricae et humanitatis persolvit, huius vero Grammatica, praemissa confessione et communione sacra, per continuos 7 dies totidem dolores et gaudia, novâ, sed quod superest, duraturâ imposterum devotione recoluit, atque haec pietas juventutis potissima fuit ratio, quod complures ex ea, desertis mundi castris ad sacratiorem diversis in religionibus militiam abierint, et quidem Societati nostrae 3 nomen dedêre, uni minorum S. Francisci, plusquam 20 clericorum saecularium instituta placuêre. Porro 500 universim alumnos Pallas hoc anno numeravit, sacerdotio conspicuos 18, aliô quôpiam ordine iniciatos 23, religiosos D. Basilii graeci ritus 5, maioris nobilitatis 12, mediae vero aut inferioris quam plurimos.

Annus Domini 1718, Collegii 113.

P. B. Chernkoczy r. a 31 Martii 1718, Andr. Pirchner cas., A. Janković mtphys., Fr. Zdelar praef. sch. inf., bibl., hist., G. Wenger phys., I. B. Darić log., J. Gottwaldt log., N. Genova reg. sem., I. Donati rh., M.: Franc. Xav. Fődisch poe., J. Aparnik syn., soc. reg., J. Sabalić gr., M. Črnić princ., Nicol. Mrzljak parv.

VII Res scholasticae. In huiate gymnasio uti multa praeclare gesta sunt, ita multa priori aliisque subinde titulis memorata sunt; nonnulla, quae parcè historici calamo comissa sunt, sequuntur. Adolescentes 501 censi sunt, quos inter vir unus Dalmata quadragenario major, idemque dudum jam praesbyterio et canonicatu Segniensi insignis tenellae aetati immixtus fundamenta Latini sermonis perdiscebat. Caeterum in alta ubivis pace hosce suos clientes Pallas nostra in spes magnas educavit, eduxit in publicum honoris theatrum grammaticae classis infima, media et suprema suos, quaelibet singilatim optato cum fructu, applausu singulari, praeiverunt his rhetores quinis vicibus, poetae quaternis consuetis sibi minoribus praelusionibus, quibus omnibus elegans tragoedia coronam imposuit, nimirum: *Marcus Chrisinus Martyrij laureâ coronatus,* in fine studiorum 6 Septembris in theatro majori exhibitus, nec sine quorundam lachrymis spectatus, laudem quidem praeclare agendi ratione actores, scholarum vero primipili praemia retulerunt, quae mecoenas Paulus Češković, almae cathedralis ecclesiae Zagrabiensis praepositus major, magnificâ liberalitate distribuenda proposuit. Ex philosophis soli logici grandiore apparatu in publicum subiêre: dum nempe sub Augustano Emblemate, quod in majori atque eleganti forma B. Franciscum Regis exhibebat proemialem singulari cum gratia et promptitudine defenderet Comes Alexander Keglević. Exeunte demum anno Gymnasium istud quinos diversis religiosorum tyrociniis, plures subinde clero saeculari transmisit.

Annus Domini 1719, Collegii 114.

P. B. Chernkoczy r., A. Argento cas., Ant. Stancker log., G. Wenger mtphys., Ig. Zanetti cas., praef. sch. inf., I. B. Darić phys., N. Živko reg. sem., praef. schol. alt., Steph. Benger rh., M.: I. Aparnik poe., J. Sabalić syn., Ignat. Sabalić princ., Balth. Gregurić parv.

VII Res litterariae. E templo tandem ad scholas transeamus et reperiemus eorum numerum, qui ingenuis moribus indefessum iunxere studium literarum politiorum acquirendarum, 567 aequâsse, non inito calculo scabiosarum ovium 11, quas, ut lycaeum hoc academicum tales comperit, e gremio rejecit, ne pars sincera traheretur. Erant ex illis ad aram litantes 21, perillustres, praenobiles, nobiles copiosi. Primas logicae positiones sub elegantibus S. Petri et Pauli emblematis tuiti sunt duo, tres Universam philosophiam sub tribus augustanis iconibus defenderunt. Tandem e profano hoc scientiarum curriculo ad scholam meliorem morum abierunt 8. Tres ad eremum S. Pauli confugerunt, unus capucio S. Francisci tectus est, 4 Ignatiana castra secuti, non numeratis plurimis in clericos attonsis.

Annus Domini 1720, Collegii 115.

P. B. Chernkoczy r., A. Stancker phys., Georg. Posavec log., G. Wenger cas., Ig. Zanetti cas., praef. schol. inf., I. B. Darić mtphys., I. Donati bibl., N. Živko reg. sem., praef. schol. alt., cas., M.: J. Aparnik rh., J. Sabalić poe., N. Mrzljak syn., Balt. Darić gr., Jos. Locatelli princ., Georg. Mulih parv.

VIII Profectus in litteris. Gymnasium hoc anno excoluit auditores 560, ex ijs ad religiosas familias abiere 8: ad Societatem 2, 3 ad ordinem S. Francisci de observantia, et totidem ad ordinem S. Pauli P. E. Ex casibus ad sacros ordines, ac subinde ad curam animarum suscipiendam promoti sunt 11. Sub elegantibus augustanis imaginibus Universam philosophiam 3 propugnarunt. Praeter consuetas a rhetoribus ac poëtis recitatas publice declamationes, reliqui inferiorum scholarum professores cum suis in scenam prodiverunt. Syntaxistae recitarunt dramation sub titulo *anagramaticè annum curentem exprimente: Idea vera conversationis et necessitudinis, sive Adamandus adolescens Spoletanus, integer vitae, scelerisque purus.* Grammatistae exhibuerunt *in fuga victoriam, sive B. Stanislaum Kostkam ad religionis asyllum convolantem.* Principistae exhibuerunt *Phirandum Japonem Christianum principistam fidei rudimenta sangvine et vitâ defendere paratum.* Classis tandem elementaris *pro scena* exhibuit *Hereditatem fustuariam a patre nimium indulgente filijs testamento legatam.* Hae omnes a spectatoribus primae notae hujus loci tum ex elegantiâ compositionis, tum ex instructione juventutis eximiam commendationem reportarunt.

Svršit će se.

Izvještaj austrijskoga političkoga emisara o Dubrovniku i njegovu balkanskom zaleđu iz god. 1805.

Priopćio T. Matić.

U Rešetarovu Zborniku (Dubrovnik 1931.) objavio sam članak o prilikama u Dubrovniku i susjednim krajevima na osnovi izvještaja, što ga je prezidentu austrijske Oberste Polizeihofstelle Sumerau u kolovozu 1805. poslao zagrebački kanonik Vinko Vlatković, koji je kao austrijski politički emisar boravio u Dubrovniku od siječnja do kolovoza te godine. Jer je Vlatkovićev izvještaj za komunističkih nemira u Beču g. 1927. za uvijek propao u požaru palače vrhovnoga suda, a ima u njem zanimljivih vijesti o našim krajevima, priopćujem ovdje cio tekst toga izvještaja, kako sam ga ranije prepisao iz spisa 1120—1806, koji se do g. 1927. čuvao u arhivu austrijske Oberste Polizeihofstelle.

O ličnosti V. Vlatkovića, a i o nekim ličnostima spomenutim u njegovu izvještaju, pisao sam opširnije u Rešetarovu Zborniku (str. 165. i dalje).

*

Geruhen, Euer Excellenz, gnädigst zu erlauben, jene Beobachtungen, die ich auf meiner Reise der hohen Weisung zufolge theils in dem türkischen Gebiete selbst, theils in den angränzenden Landen mit Verlässlichkeit gesammelt habe, vorzutragen. Ohne dass ich mich hiebei in politische Betrachtungen einzulassen wagen sollte, werde ich bloss Facta anführen und diese Euerer Excellenz erlauchten Einsicht und Beurtheilung treulich darstellen.

Ich tratt meinen Weeg den 8ten 7ber 1804 von Agram über Zengg nach Dalmatien an, gieng von da verkleidet nach Bosnien, nach Erzegowina und am Ende nach Ragusa, weil ich diesen Ort am schiklichsten fande, die gesammelten Data wegen Anwesenheit des französischen Geschäftsträgers, eines russischen Generalconsuls und ihres Anhanges berichtigen zu können, um Euer Excellenz mit unbezweifelter Verlässlichkeit über die Lage der Sachen und des Einflusses der französischen und anderer Nationen auf die Bewohner jener Provinzen eine genauere Übersicht liefern zu können.

Da ich vorzüglich mein Augenmerk auf die etwaigen Intriguen der Franzosen richtete, so geschahe es doch, dass ich gleich anfangs meiner Dahinkunft auf den Fürsten Saphieha stiess, dessen

Bemühungen dortorts sehr auffallend gewesen sind, ohne dass ich mit Bestimmtheit anzugeben im Stande bin, zu welcher Parthey oder zu wessen Handen er eigentlich diese in sich gefahrvolle Reise unternommen habe, obschon er ganz das Gepräge eines französischen Emissairs führt.

In meinen unterm 12ten September, 12ten, 19ten und 27ten October, 1ten und 15ten November und 14ten Xber 1804, dann 18ten, 24ten und 31ten Jänner, 15ten und 23ten Februar, 1ten, 15ten und 29ten März, 6ten, 18ten und 26ten April, 5ten, 15ten, 24ten und 30ten May, 6ten, 14ten und 28ten Juny, 4ten, 16ten und 25ten July 1805 eingesendeten Rapporten und Relationen dann den mehreren theils in Originali, theils in Copia accludirt gewesenen Beilagen habe ich alle über oben berührte Gegenstände eingeholte Erkundigungen, Überzeugungen und vera facta weitwendiger berichtet. Ich berühre sohin alles dieses hier nur in möglichster Kürze.

Russischer Fürst Alexander Sapieha, der eine sehr feine französische Erziehung verrathet, dann der deutschen, polnischen, russischen, griechischen, italiänischen und französischen Sprache kündig und dabei ein Ingeneur ist, reiste laut seines österreichischen Hofpasses ddo 24ten Februar 1804 in Begleitung eines Secretaire und eines Kammerdieners nach Venedig und Rom, dann laut eines anderen, vom österreichischen Minister Freyherrn v. Giusti, ddo Genua am 6ten Juny 1804, ausgefertigten Passes von Paris kommend, wo er seine Frau (die daselbst bei dem bekannten pohlnischen Generaln Kosziusko sich stäts aufhaltet) mit 2 Kindern zurückgelassen hat, von Venedig aus nach Triest, Fiume, Buccari, Zengg, Portorè, Quarnerische Inseln Veglia, Insel Arbe, Zara, Knin und längs dem türkischen Cordon durch ganz Dalmatien bis Imoski und Narenta, dann von da durch das türkische Gebiet nach Mostar und endlich nach Ragusa.

Während dieser Reise besichtigte er Seehäfen, Inseln, jede importante Gegend des festen Landes langsam und genau, nahm das nötig findende al occhio auf, hielt unterwegs in Dalmatien und im Türkischen Zusammenkünfte und Unterredungen meistens mit Klostergeistlichen des graeci ritus non uniti, vorzüglich aber zu Zara mit dem gewesenen Consigliere Conte Stratico, machte unterwegs auch hie und da Absendungen oder Expeditionen einiger Emissaires.

Unter andern kam er auch im Türkischen, und zwar in Mostar, mit dem französischen Ingeneursofficier Philippe Lavren zusammen, welch letzterer von der französischen Armée aus Italien, und zwar aus dem Neapolitanischen, verkleideter dahin gekommen war und der illyrischen sowie der türkischen Sprache vollkommen kündig ist. Mit diesem hielt sich der Fürst 2 Tage in Mostar auf, dann gieng jener über Serrajo—Zvornik zur servischen Insurgentenarmée und dieser nach Ragusa, allwo der beim französischen Chargé d' affaire einquartiert gewesene Medicus Salvatori, von Turin kommend, auf ihn wartete.

Obgedachter Lavren, der berührterermassen, jedoch unter einem anderen Namen, bei der Armée des Czerni George stehet, macht von dort aus Rapporte an den französischen Chargé d' affaire, welche über Bosnien durch die Anverwandte der Gemahlin des unten später beschrieben werdenden Marcus Bruère sicher nach Ragusa befördert werden und von da theils nach Paris, theils an den französischen Generaln en chef ins Neapolitanische und theils an den damaligen französischen Chargé d' affaire zu Constantinopel ablaufen.

In Ragusa hielt er sich 4 Monate auf, wohnte daselbst beim raguseischen Senator Tomass Basselli, dessen Ehegattin eine Tochter des hierortig gewesenen Hofraths Born ist, im Hause, welcher Basselli seit 25 Jahren in intimer Freundschaft mit dem dortigen französischen Chargé d'affaire lebet, speiste aber täglich beim dortig russischen Generalconsul, lockte von diesem alle von Seiten des russischen Hofs in Hinsicht auf Bosnien, Montenegro und servischen Insurgentenarmée erlassene Aufträge heraus und theilte sodann solche in denen zur Nachtzeit in seinem Quartier mit dem Sohne des französischen Chargé d'affaire, Namens Marcus Bruère, gehaltenen Zusammenkünften und Unterredungen dem französischen Chargé d' affaire geträulich mit, welch lezterer sodann diese Comunicata an den französischen Minister Talleyrand über Ancona nach Paris mittelst ausführlichen Bericht unter verschiedenen Daten abfertigte.

Von Knin und Imoski in Dalmatien dann von Ragusa aus hat er in allem sechsmal an seine Gattin nach Paris geschrieben, welche Briefe immer in dem Paquet des französischen Chargé d' affaire nach Paris abliefen.

Von Ragusa segelte er in einem eigends aufgenommenen Schiffe in Begleitung des vorerwehnten Medici Salvatori, der ihm in Turin beigegeben wurde und obberührtermassen auf ihn in Ragusa wartete, nach Barletta im Neapolitanischen, wo er mit dem vorhin pohlnischen, nunmehrig französischen Generaln Dombrowsky und mehreren anderen pohlnischen in französischen Diensten stehenden Officiers durch 3 Tage Unterredungen hielt, ihnen Schriften und Pläne zurückliess, auch dem französischen Chargé d' affaire und seinem Quartiergeber Senator Basselli nach Ragusa schrieb und von dannen über Corfù nach Constantinopel, und befindet sich gegenwärtig zu Morea in Griechenland.

Französischer Chargé d' affaire zu Ragusa, Namens Rainere Bruère, ist ein Mann von beiläufig 75 Jahren, ein geborner Franzose und ein Mitglied der französischen Ehrenlegion, hat vor der französischen Revolution bei denen französischen Gesandtschaften in Holand und Schweden gedient und befindet sich auf dem gegenwärtigen Posten seit 35 Jahren. Ist von allen Ragusäern ohne Ausnahme geliebt und sehr geschätzt.

Russischer Generalconsul zu Ragusa, Namens Charles Fonton, beiläufig 42 bis 43 Jahre alt, ist ein gebürtiger Franzose,

war unter dem letzten Könige Ludvig XVI. Consulatscancelliere zu Smirna, wanderte in der Zeit der französischen Revolution nach Russland aus, verehligte sich daselbst und begleidet seit beiläufig 5 Jahren die gegenwärtige Stelle. Wird von allen Ragusäern durchaus sehr gehasst.

Marcus Bruère, ein Sohn des französischen Chargé d' affaire, begleitet gegenwärtig bei seinem Vater die Stelle eines Vicecomissaire, ist ein talent- und intriguenvoller Mann, dann der türkischen und illyrischen Sprache vollkommen kündig, hielt sich während des letzten französischen Kriegs zu Travnik in Bosnien durch 4½ Jahr auf und verehligte sich daselbst, zettelte alldorten bei den Türken während dem letzten französischen Krieg Empörungen gegen uns an, welche aber ohne Effect blieben. Er ist in unserem Dalmatien sehr bekannt und ein intimer Freund des

Medicus *Andrea Zuliani*, der ehemals in Constantinopel als Protomedicus bei dem Grossherrn durch mehrere Jahre gestanden. Er war ganz französisch gesinnt und Freund des Oubert Dubajet, damaligen französischen Gesandten zu Constantinopel. Dieses wurde in der Folge, als Bonaparte Egypten in Besitz genommen hatte, entdekt, und er sohin von Constantinopel verwiesen. Er ist ein intriganter und zu Revolutionen geneigter Mann, wusste sich das Zutrauen des russischen Generalconsul Fonton, der stäts kränkelt, vollkommen zu erwerben, erfuhr sohin, was Fonton that, und theilte alles dem französischen Chargé d' affaire Bruère fleissig mit. Er logirt zu Sabioncello auf dem raguseischen Gebiete vis a vis von unserer Insel Corzula mit seiner Familie, darf in unseren Staaten sich nicht aufhalten oder etabliren, weil er nach seinem noch itzt oft wiederholenden eigenen Geständnuss während seines Aufenthalts zu Constantinopel von dem damaligen Internuncius Baron Herbert unserm Allerhöchsten Hofe als ein revolutionairer und sehr gefährlicher Mann geschildert war, an welchem verstorbenen Internuncius er auch noch gegenwärtig durch infame Schmähworte sich rächet, und kann sohin mit Grund für einen Erzfeind Oesterreichs gehalten werden. Er steht mit mehreren in Dalmatien und besonders von Venedig in einem beständigen Briefwechsel, welcher durch die Schiffe, so von verschiedenen Gegenden nahe an Sabioncello passiren, befördert wird. Er ist als ein bekannter, sehr geschickter Medicus mit all unseren Beamten zu Corzula wie auch in anderen Gegenden Dalmatiens, nämlich zu Macarsca, Spalato, Sebenico und Zara, auch in Istrien, sehr gut Freund und erhält von mehreren derselben von Zeit zu Zeit Briefe. Er ist ein geborner Istrianer von Parenzo und hat einen Bruder zu Chiozza, der beim dortigen Criminalgericht Officiant ist. Er besitzt die Verstellungskunst im höchsten Grad, ist ein äusserst feiner Mann, und hat mich (da er sich auf alle mögliche Art bei mir zu insinuiren trachtete) sehr viel Mühe und Zeit gekostet, ihn vollkommen kennen zu lernen. Ich habe durch Madame des Carneaux aus Marsaille (die seit 20 Jahren eine gute Freundin des französischen Chargé d' affaire Bruère ist,

bei ihm im Hause wohnet, ihn ganz beherrschet, gegenwärtig aber als eine bejahrte und sehr religieuse Frau für ihren bei Ancona als französischer Hauptmann gebliebenen Gatten mir mehrere heil. Messen zu lesen übertrug) die Berichte und geheime Meldungen dieses Zuliani an den französischen Chargé d' affaire gesehen, und da mir Zeit und Umstände unmöglich machten, solche genau zu lesen, so zählte ich nur derselben 28 an der Zahl. Er hat ferners auch nach seiner eigenen Aussage sich an das Goubernium nach Zara verwendet, um sich in unseren Ländern etabliren zu dürfen, darauf aber bis nun noch keinen Bescheid erhalten.

Stimmung des ragusäischen Senats. Bis auf den einzigen Senator Marchese Michele Bona sind alle übrige Senatores Hauptfeinde Oesterreichs und nur Frankreich anhängig. Dieser ehrliche Bona, der dem Erzhause Oesterreich aufrichtigst und mit Enthusiasmo zugethan ist, versicherte mich mit folgenden Worten: »Der Senat wird ehender alles mögliche sacrificiren als die Republique von Oesterreich oder Russland verschlicken zu lassen«, eröfnete mir sodann mehrere Beyspiele, welche die von den übrigen Senatoren gegen uns geheget werdende Abneigung sattsam erweisen. So hat z. B. die Republique Ragusa während dem letzten ganzen französischen Kriege immer 2 ihrer Senatoren, nämlich den Savino Giorgi und Marino Zamagna (welch letzterer ein eingefleischter Franzose und ein talentvoller Mann ist), beim Bonaparte in Italien gehalten.

Die Senatores haben auf die Antwort, welche sie von Kaiser Napoleon auf ihre dahin abgesendete Glückwunschungsadresse zur italiänischen Königskrone zurückerhielten und welche ich in Copia der hohen Stelle unterlegt habe, erwehnten Monarchen wiederholt um Unterstützung gebeten und ihm zugleich alles, was von russischer als auch unserer Seite in Montenegro, Erczegovina, Bosnien, Dalmatien und Albanien, dann beim Czerni George vorgehet, detailirter berichtet und sich angetragen, auch führohin die getreue Relation über all dieses zu erstatten.

Sie geben sich ferners alle erdenkliche Mühe, die Pforte sowie Preussen und Frankreich zu überzeugen, dass Oesterreich mit Russland vereinigt die Unruhen in Servien unterstützet und denen Insurgenten Vorschub leistet, obschon sie mit dem Anführer der servischen Insurection in stäter Correspondenz stehen, dann ich ware mit dem Bedienten des Czerni George, Namens Jovo Mitrovich, der den 9ten July d. J. über Sarajevo die Briefe an den ragusäischen Senat überbrachte, die ganze vorhergegangene Nacht durch in meinem Quartier zu Ragusa beisammen. Ich hatte dieses Paquet in Händen, konnte aber wegen dem sonst grossen und folgenreichen Aufsehen von russischer als französischer Consulatsseite nichts anderes thun als solches der betreffenden Behörde zukommen zu lassen. Der französische Chargé d' affaire Bruère war gleich von denen in diesem Paquet enthaltenen Nachrichten informirt und schickte den andern Tag

darauf durch ein nach Ancona segelfertiges Schiff den Bericht darüber an den Minister Talleyrand.

Die Senatores, vorzüglich Basselli und Caboga, haben ihre Correspondenten in Wien, und die Rückbriefe in Ziffern geschriebener, laufen über Triest—Fiume unter der Adresse an die Juden Tolentino, Bonnetti und Sabbato Vita Terni nach Ragusa. Auch die Handelsleute Gebrüder Devoulx zu Ragusa nebst ihrem Schwager Terike sind geheime französische Agenten. Alle diese Correspondenzen werden durch die stäts hin und her gehende Schiffe und ragusäische Unterthanen so in verschiedene Örter Istriens und Dalmatiens bis Fiume — Triest bei Reisen in Handlungsangelegenheiten befördert. Ein Ragusäer, Namens Bratchevich, befindet sich beim Bonaparte als türkischer Dolmetscher, welcher mit ihm überall und auch in Egypten war. Er stehet in beständiger Correspondenz mit denen Senatores; die an ihn ablaufenden Estaffetten gehen von Ragusa aus über Ancona. Nicht minder mit dem Dolmetscher der königl. preussischen Gesandtschaft zu Constantinopel, Namens Bosovich, unterhalten die Senatores, besonders der Johann Conte Caboga, beständigen Briefwechsel, mittels welchem alles, was in unsern dortigen Ländern vorgehet, und alles, was auch von Seite Russlands in Montenegro, Bosnien, Servien und Erczegovina unternommen und effektuiret, demselben berichtet wird.

Vor 2 Monaten, und zwar früher als die obberührte Antwort des Kaisers Napoleon auf die erhaltene Glückwünschungsadresse zur italiänischen Königskrone in Ragusa eintraf, hat der Senat den reichsten unter ihnen, Namens Anton Sorgo, nach Paris geschickt, um daselbst alles, was Russland in obberührten Provinzen bewirket, theils schriftlich zu hinterbringen theils mündlich auszuposaunen. Er schrieb auch seinem Vetter, dem mehrerwehnten Senator Tomas Basselli, nach Ragusa, dass er durch den Landsmann, obberührten türkischen Dolmetsch Bratchevich, zweymal dem Kaiser der Franzosen vorgeführt und jedesmal gnädigst aufgenommen worden sey. Überhaupt kann nichts von Seiten der russischen Agenten in oberwehnten Provinzen vorfallen, wovon nicht der französische Chargé d'affaire Bruère detaillirte Rapporte bekömmt. In dem letzten Schreiben, so er vom Minister Talleyrand dd° 18ten July d. J. erhielt und welches in einem an den zu Ancona residirenden Generalcommissaire Meuron adressirten Brief eingeschlossen war, wurde ihm befohlen, auf alle in obigen Gegenden vorkommende russische Maneuvres mit allen Kräften und möglichster Aufmerksamkeit zu invigiliren und Rapporte abzustatten.

Stimmung der ragusäischen Unterthanen. Sämtliche Unterthanen dieser in sich zwar kleinen, aber in jeder Hinsicht sowohl zum Einlaufen der Schiffe jeder Gattung als zum Bau derselben die besten und sichersten Seehäven am ganzen Adriatischen Litorale in sich fassenden und daher weder Frankreich noch Russland gleichgültig oder unbedeutend scheinen dürfenden Republique, sind durch-

aus unverkennbar und sehr gut oesterreichisch gesinnt. Hievon habe ich mich sowohl itzt als auch vorhin bei meiner mehrmalig dortigen Anwesenheit gründlichst überzeugt und bürge dafür mit meinem Leben. Das äusserst despotische Joch, unter welchem dieses gute Volk seufzet, ist kaum zu schildern.

Wenn eine hohe Stelle von der Regierungsform dieser Republique, von Administration, der Gerechtigkeit, von ihren Einkünften usw. ausführliche und gründlichste Beschreibung befehlen sollte, so bin ich zu jeder Stunde bereit, solche zu liefern, da ich mich von allem und jedem auf das genaueste unterrichtet und überzeugt habe.

Conte Giacomo Grimaldi, der zu Zara in Dalmatien gebürtig und der ein ausgetretener russischer Major ist, seit 4 Jahren mit seiner Frau in Mayland sich aufhält, kam in einer neapolitanischen Tertanoun (Schiffe) von Barletta am 28ten July d. J. um 4 Uhr früh zu Ombla, 1 Stund von Ragusa entfernt, an und setzte 2 verkleidete Franzosen, die gut illyrisch sprachen und gleich über Zavalje—Mostar—Sarajevo nach Servien zu den Insurgenten abgiengen, ans Land, er aber als Matrose gekleidet segelte ohnverweilt weiters nach Corfù ab. Dieser Grimaldi war vor einem Jahr in Croatien-Slavonien und bereiste einen Theil von Ungarn, verweilte sich gegen 3 Monate zu Pest und Ofen, gieng dann über Agram, Laibach, Triest, Görz nach Mayland ab. Ich bemerkte noch vor einem Jahre, dass dieser Conte Grimaldi mit geheimen Aufträgen von Seiten der französischen Regierung herumreisen müsse. Derselbe war auch im verflossenen französischen Krieg durch 2 Jahren bei der französischen Rheinarmée und später beim General Macdonald im Neapolitanischen. Man dürfte glauben, dass die etwaigen vorjährige und itzige geheime Aufträge dieses Grimaldi auf Dalmatien als dessen Geburtsland Bezug haben könnten.

Stimmung der Klostergeistlichkeit von der katholischen und graeci ritus non uniti Religion sowohl in Dalmatien und Albanien als in Bosnien und Erczegovina. Die Allerhöchste Verordnung in Hinsicht der genauen Erhebung des Vermögensstandes der dortigen Klöster wurde von übelgesinnten Menschen der Geistlichkeit von der für sie beunruhigsten Seite geschildert, nemlich dass sie ihrer Auflösung und ihrem Untergange nahe seyen. Dieses mag nun ihre vorhin gute Stimmung in etwas geändert haben, da sie nach dem itzigen, gegen vorhin auffallend häufigen Briefwechsel mit den Gesinnungen ihrer Ordensbrüder in Bosnien, welche mit ihrem Bischof in fortdauerndem Zwist leben, sich zu vereinigen scheinen. Angenommen nun, dass die Geistlichkeit, wie fast überall, auch in Dalmatien und Albanien und nach dem Grad der Aufklärung dieser Landesbewohner am meisten daselbst die Volksmeinungen beherrschet, dann dass die griechischen nicht unirten Geistlichen, besonders aber die Vorsteher der Klostergeistlichen dieser Religion von Dalmatien und Albanien, mit ihren Glaubensgenossen dieser Würde in Bosnien, Erczegovina, Montenegro und Servien nach meinen eingesendeten Rapporten in ununterbrochener sehr häufigen

Correspodenz stehen und dass diese ebenfalls auf die Stimmung der weit stärkeren Volksmasse dieser Religion alles wirken können; dass zwar die Anhängigkeit dieser zweyerley Religionsgeistlichen von Dalmatien und Albanien an unseren Allergnädigsten Monarchen, welche sie mündlich zu erkennen geben und auch oft thätig beweisen, nicht zu bezweyfeln sey, dass selbe aber dennoch durch die fremden Einflüsse, welche bei ihren Ordensbrüdern in obberührten bosnischen und übrigen Provinzen bereits Wurzel gefasst haben, späters zu scheitern Gefahr laufen könne; dass nebstdem mehrere Dalmatiner (worunter ein gewisser Varda Chef de Brigade und sein Vater bei uns zu Macarsca in Dalmatien Gubernialsecretario ist) sich in französischen Diensten befinden; dass Bonaparte zur Zeit des letzten Kriegs in Italien von Dalmatinern Einladungsbriefe in illyrischer Sprache, und zwar einen mit lateinischen und den andern mit russischen Lettern geschriebener, erhalten, dass der Dalmatiner Franciscaner Pater Petrus Kunaz zu jener Zeit vom Generaln Berthier berufen worden, um die Briefe ins Italiänische zu übersetzen, und auch dahin abgegangen war, gleich wie ich dessen diesfällig schriftliche Bestättigung der hohen Stelle eingereicht habe; vorausgesetzt ferners, dass der Franciscaner-Provincialis in Bosnien und alle übrige Paters mit ihrem in der That würdigen alten Bischof Gregorius Varess in einem unversöhnlichen Zwist leben, dass dieser Streit bis zur römischen Propaganda gekommen und von dort aus die Untersuchung dem Coadjutor des Bischofen Pater Augustinus Miletich, dem Hauptfeinde des Bischofen, aufgetragen worden; dass diese Patres, obschon die meisten aus ihnen auf Unkösten unseres Allerhöchsten Hofes erzogen worden, ihrem guten Bischofe laut dessen hier in Originali anverwahrten Schreibens itzt verwerfen, wienach er vom deutschen Kaiser mit 100 Ducaten jährlich besoldet und ein Spion sey; dass ich auch bei diesen Patres in meinen itzt mit ihnen gehabten Zusammenkünften die vorhin wahrgenommene gute österreichische Gesinnung itzt nicht mehr verspürte; vorausgesetzt, dass diese ganze Geschichte dem Cardinalen Fesch, Oncle des Bonaparte, bekannt ist; dass an diesen Cardinal der französische Chargé d' affaire Bruère öfters schreibt und dass durch diesen, vorzüglich aber durch dessen obbeschriebenen, eine Zeitlang im Türkischen sich aufgehaltenen und daselbst mit Volksempörungsunternehmungen gegen uns sich abgegebenen Sohn Marcus Bruère der französische Einfluss in Bosnien bereits dahin gediehen ist, dass die Patres Franciscaner das ächte römisch-katholische Betragen des Kaisers Napoleon bereits laut loben und dass sohin ein ähnlicher nach und nach immer zunehmende Anhang der dortigen, nach der letzten accuraten Beschreibung in 20.000 Köpfen bestehenden waffenfähigen Chatolicken (!) leicht erzweket werden könne, — so glaube ich ohnmaassgeblichst, in der diesfällig von hohen Orten mir übertragenen Sendung meine Pflicht alsdann vollkommen erfüllt zu haben, wenn ich noch unter-

thänigst und ohnzielsetzlich beifüge, dass dieser gegenwärtig noch scheinbar abtrinnigen Stimmung in Bosnien und Erczegovina, wenigstens katholischerseits, itzt in ihrer Entstehung am leichtesten gesteuert und nachtheiligeren Folgen vorgebeugt werden könnte, gleich wie die vorberührten von Marcus Bruère während des letzten französischen Kriegs in Bosnien gegen uns angezettelte Volksempörungen meistentheils dadurch vereitelt wurden, dass nämlich die von ihm, Bruère, an die französische Republique in dieser Angelegenheit erstattete Rapporte glücklicherweise aufgefangen und zu jener Zeit, nemlich während dem fürgewesenen französischen Krieg, dem Herrn Staatsrath v. Türkheim von mir eingeschikt worden sind.

Nebstbei finde ich mich verpflichtet, treulich anzuzeigen, was ich bei meiner Reise von mehreren Indiwiduen bemerket habe, die nach ihren Kharaktär (!) unmittelbar zu Russland gehören und daher auch nur zu Gunste dieses Hofes viele bedenkliche und mir sehr auffallende Maassregeln ergriffen haben können. Unter diesen sind folgende nach ihren öffentlichen Handlungen mir besonders merkwürdig vorgekommen, als:

Russischer Feldmarschalliut. Ivelich — wohnet zu Rissano in unserem Albanien unter dem Vorwand, den Bau seines dort angefangenen Hauses zu beendigen.

Russischer Major Miletich — ist zu Serrajo in Bosnien gebürtig, hielt sich vorhin längere Zeit in Montenegro auf und befindet sich nun seit der dortigen Ankunft des später benannt werdenden russischen Staatsrathes Sankowsky in Ragusa und befördert die daselbst einlangende Correspondenz hin und her.

Russischer Major Vojnovich — ist zu Castelnuovo in unserem Albanien gebürtig, war vorhin schon einmal in russischen Diensten, war sodann eine Zeitlang, und zwar bey der Besitznahme von Dalmatien und Bocche di Cattaro, in unseren Diensten und ist nun wiederholt als Major bei den Russen angestellt, dabey ein Hauptfeind Oesterreichs, wie ich aus mehreren Datis beweisen kann.

Russischer Staatsrath Sankowsky — wohnet in Montenegro, ist von Petersburg über Corfù dahin gekommen.

Archimandrit Vuchetich zu Cattaro

Russischer Consul zu Cattaro und

Russischer Generalconsul Fonton zu Ragusa, den ich bereits eingangs beschrieben habe.

Da ich in meinen mehreren unter den eingangs berührten Datis eingereichten Rapporten alle mir von Seiten dieser obigen Männer auffallend gewesene Thatsachen weitwendiger berühret und detaillirt habe, so werde ich hier nur einige Hauptfacta, und zwar in möglichster Kürze, abermal anführen.

Ich setze voraus, dass der zwischen allen griechischen nicht unirten Klöstern in Montenegro, Bosnien, Erczegovina und Servien als auch in unsern Ländern und zwischen jenseits berührten Haupt-

personen sehr häufig bestehende Briefwechsel ganz ungezweifelt anzunehmen sey.

Die griechischen Geistlichen in Bosnien und Erczegovina, und zwar aus den Klöstern Zavalja, Duxi, Dobrom, Sutomisnich und Pleva, haben mit ihren daselbst aufgestellten 43 Harambassen alle Waffenfähige in den Dörfern Popovo, Suma, Tribinye, Nikxich, Nevessin, Stolaz, Kognicz, Gaczko, Liubin, Mostar und Pochitelj, 29.000 an der Zahl conscribirt und eigentlich in Sold genommen, welche alle von Montenegro aus mit Gewähr und Munition, die von Corfù kamen und zwischen Spicza und Antivari, 2 Stund von Montenegro entfernet, ausbarquirt wurden, versehen worden, auf ersten Wink zum Aufstand bereit stehen und von obigen Klostergeistlichen von 15 zu 15 Tägen die Verpflegung erhalten, wozu die Gelder aus Corfù über Montenegro, theils auch über Ragusa, dahin gelangen. Diese Gelder, welche theils in Baaren theils in Wechseln ankommen, übernimmt in Montenegro der dortige Mitropolit, in Ragusa aber der Generalconsul Fonton, von welch beeden sodann selbe weiter nach Bosnien und Erczegovina in die obbenannte Klöster abgesendet werden.

Die von Corfù ankommende Munition nebst Kugeln erhalten ebenfalls die obbesagte Klöster, wo selbe theils depositirt bleibt, theils an die Waffenfähige im Erfordernüssfall von Zeit zu Zeit vertheilt wird.

Verschläge mit den prächtigsten Kirchenapparaten, welche von Corfù in Ragusa ankamen, habe ich selbst gesehen.

Archimandrit Simon Ivkovich, zu *Zara in Dalmatien,* wurde den 19. März d. J. von Ragusa aus durch den dortigen Generalconsul mit Depechen, Plans und Beschreibungen aller Waffenfähigen des graeci ritus non uniti am Littorale wie auch von Bosnien und Erczegovina, dann mit angekommenen Depechen vom Czerni George mittels einem moscovitischen Schiffe nach Corfù—Constantinopel bis Petersburg abgesendet.

Conte Mirkovich, zu Spalato, correspondiert mit Fonton unter Couvert dessen Vertrauten Stipan Baltich und Griechen, die eben einverstanden sind.

Jovo Curtovich und Stipan Bassich zu Triest. Erster hat in Erczegovina Blutsfreunde, macht ihnen öfters durch Briefe Muth, dem russischen Hofe treu zu verbleiben, indem er zum Wohl der Nation nicht nur in Russland, sondern mit andern in Briefwechsel stehe. Ist sehr reich und enthusiastischer Grieche.

Der Metropolit von Karlowitz und die Inwohner zu Neusatz, Semlin, Pantschowa stehen in Verbindung mit allen graeci ritus in der Türkey. Alle Griechen sollen Geldsammlungen unter dem Vorwande der Kirchenbedürfnisse machen, womit sie den Czerni Giorge unterstüzen; ein Ähnliches sollen auch die Caludjers durch ihre eingesammelte Almosen unternehmen. Es därfte daher nicht

unwichtig seyn, unter diese Correspodenz, die grösstentheils den Zug über Ratscha in Schlawonien nimmt, mit guter Art zu kommen.

Montenegriner Bischoff hat Correspondenz mit Czerni George, allen Klöstern in Bosnien und Servien und hauptsächlich mit dem russischen Hofe, dem er ganz anhängt und seine Montenegriner schon conscribirt hat. Sein grösster Wunsch wäre, dass sich die Servier, Bosnier mit den Russen vereinigten, wozu der Plan mit dem Comandanten zu Corfù schon fertig ist.

Den 12ten July ging ein Expresse mit Depechen von dem Metropoliten zu Karlowitz in Sirmien durch Ragusa nach Montenegro. Diese Correspondenz geht über Brod und Serrajo, und alle Expressen haben den schärfesten Befehl, nicht über unser Land zu reisen, welches ich selbst aus dem Munde der Expressen, mit denen ich einige Stunden sprach, erfuhr. Der Briefwechsel geht über die Sau bei Ratscha in Schlavonien in das Türkische. Zu Serrajo bekommet der griechische Bischof die Briefe in seine Hände, der dann die Depeche weiter nach Kloster Zavalja, 3 Stund von Ragusa, schicket, und auf solche Art geht die geheime und verdächtige Correspondenz sicher.

Aus der Bagage des Major Miletich ist mir das bereits eingesendete Aufforderungslied zur Empörung an alle der griechisch nicht unirten Religion zugethanen Unterthanen und dem Czerni Georg dedicirt in die Hände gespielt worden. Die Depeche an den Major Miletich, die im Hause des griechischen Kaufmanns Miraschia zu Ragusa am 6ten July mir in die Hände kame, konnte ich wegen Furcht vor den Raguseern und dem Beiseyn des russischen Generalconsul Fonton nicht öfnen, sondern musste sie an den Ort ihrer Bestimmung ziehen lassen.

In unsern *Dalmatien zu Kruppa, Dragovich, St. Archangelo*, 3 griechische Klöster haben durch die Caludjers (Mönche) ununterbrochenen Briefwechsel mit den Montenegrinern und Bosnier Griechen, der durch diese Caludjers von Ort zu Ort befördert wird.

Das weitere ist aus den 3 beigeschlossenen Depositionen zu entdecken, deren erste von den Bedienten des Major Miletich, die zweite von Vassil Vukajlovich, der Secretär bei dem Axi Igumano zu Pleva in Erczegovina durch 16 Monate war, und die 3te ist von den Expressen des Czerni George. Die erste ist vom 28ten Juny 1805, die zweyte vom 4ten July und die dritte vom 16ten July 1805 unterlegt und von Ragusa zur hohen Stelle von mir expedirt worden sind.

Diese Angabe kann ich und mein mitgewester Vertrauter Mattossich in jedem Erforderungsfalle vor jedem Gerichte mit einem körperlichen Eide bekräftigen.

Noch finde ich als treuer Diener des Monarchens unumgänglich nöthig, von einem vorzüglich merkwürdigen und wichtigen Ereignisse Nachricht zu geben, nämlich die Verfügung von Seiten

Russlands, dass die griechisch nicht unirten Glaubensgenossen in Bosnien, Erczegovina, Montenegro und Servien von ihren Geistlichen in der Beicht nicht eher die Absolution erhalten, bevor sie nicht dem russischen Kaiser Alexander lebenslängliche Treue und Anhängigkeit geschworen haben, dann dass auch in österreichischen Ländern bei den nicht unirten Glaubensgenossen dieser Religion eine ähnliche Verfügung bereits im Werke seyn solle. Ich habe dieser mir so wichtig scheinenden Sache nachgeforscht und von allen Seiten einstimmig die Versicherung erhalten, dass solche in Wahrheit gegründet sey.

Schlüsslich berühre ich noch, dass laut des oballegirten Originalschreibens vom bosnischen Bischofe Varess die französischen Emisseurs als auch russischen Agenten meistentheils über Arta, Prevesa und Janina in die Türkei und zum Czerni George nach Servien ihre Route einschlagen.

Wien, den 29ten August 1805.

Vinzenz Vlatkovich,
Probst und Domherr zu Agram.

Rukovet spomenika o hercegu Ivanišu Korvinu i o borbama Hrvata s Turcima (1473—1496).

Sabrao ih i objasnio
Ferdo Šišić.

Sabirući decenijama po različitim i domaćim i stranim arhivima i bibliotekama građu za hrvatsku historiju, sastavio sam čitavu zbirku podataka, podobnih da uvelike dopune i koriguju naše dojakošnje znanje narodne nam prošlosti. Ja sam tu građu od česti upotrebio u nekim mojim studijama, ali najveći dio čeka svoje obrađivače. Taj materijal obuhvata u prvom redu vrijeme od XIV do XIX st., dok je onaj za ranije vrijeme (od V do XIII st.) mnogo manji, ne samo zato što ga uopće razmjerno malo ima, nego i zato, što je ponajviše već štampan u zbirkama Kukuljevića (Codex dipl. I, II, Jura regni I), Račkoga (Documenta i »Starine« XII) i Smičiklasa (Codex dipl. II—XV). Oni dokumenti kojih u tim zbirkama nema ili su netačno publikovani, a treba da budu i kod nas objelodanjeni, doći će na red u prvoj knjizi akademičkoga »Cod. dipl.« — koja još nije izišla — i u novom izdanju druge knjige toga »Cod. dipl.«, jer je prvo izdanje (Zagreb 1904) nagrđeno tolikim ne samo štamparskim, nego i stvarnim greškama, da će naša Akademija morati što prije da pristupi novom korektnom i savjesno priređenom izdanju. Od ostale građe (od XV do XIX st.) ja ću — koliko mi to bude moguće — objelodanjivati pojedine zaokružene cjeline po našim naučnim zbornicima.

Jednu ovakovu cjelinu čini i ova rukovet spomenika o hercegu Ivanišu Korvinu, vanbračnom sinu kralja Matijaša I, od njegova rođenja (1473) do onoga vremena, kad je iščezla svaka nada, da bi mogao da naslijedi na ugarsko-hrvatskom prijestolu svoga silnoga oca (1490), i o borbama Hrvata s Turcima u to vrijeme (1490—1496), a naročito o bitki na Krbavskom polju (9. sept. 1493.).

Ovu sam građu podijelio na tri dijela. Prvi dio čine i s p r a v e (listine, dokumenta), drugi dio z a p i s i, a treći dio savremeni p i s c i.

Veća čest ovdje saopćenih i s p r a v a kod nas je sasvim nova, no ima i takovih, koje su već bile publikovane, ali često tako rđavo i tako pogrešno, da mi se ovom prilikom upravo nametala dužnost, da ova važna dokumenta ponovo korektno izdam po originalima. Izuzetak čine tek poneke isprave, publikovane još ranije ili čak već davno u takovim izdanjima, kojih se danas ili rijetko gdje može naći, ili ih uopće u našim bibliotekama i nema; zbog toga ja sam ih morao tražiti u bibliotekama u Münchenu, Beču, Budimpešti, Veneciji, Milanu i drugdje.

Z a p i s i — kojih ima malo — nisu doduše novi, ali su i kod K u k u l j e v i ć a (Acta croatica) i kod Š u r m i n a (Acta croatica) tako pobrkano i netačno saopćeni, da ih je trebalo, već i zbog cjeline samoga predmeta, opet iznijeti u korektnoj formi na svjetlost.

Za p i s c e važi u glavnom ono, što je rečeno za isprave; neki su sasvim novi, a drugi su već davno poznati. Tako na pr. opis bitke na Krbavskom polju kod tako zvanoga T o m a š i ć a iz XVI st. izlazi sada pred nas u ovom izdanju sasvim drugojačije negoli je to dosada bivalo. T. zv. Tomašić naprosto je — osim nekoliko hrvatskih stavaka — svoj izvještaj prepisao od riječi do riječi iz jednoga danas malo poznata spisa Nucerinskoga biskupa Pavla Giovija († 1552), a koji se začudo nije ni u jednoj našoj biblioteci sačuvao, dok ga na pr. peštanska muzealna biblioteka ima čak više komada! Ali najljepše je to, da je i Paolo Giovio svoj opis bitke na Krbavskom polju prepisao iz starijega mletačkoga pisca Donata da Lezze († 1526), pa otale onda kod t. zv. Tomašića i sve one greške u imenima, na pr. ono besmisleno: Ferdinandus Berisburchus za ispravno Ferenac Berislavić.

Još mi je istaknuti, da sam sva dokumenta, gdje sam to smatrao nužnim, popratio potrebnim komentarom da budu i razumljivija i upotrebljivija. Kod izdavanja historijskih spomenika naime, ne traži se dandanas u nauci samo korektan prijepis iz originala, nego i potrebna historijska, genealoška, geografska i hronološka objašnjenja, a ponegdje i filološka. Dalje moram odmah da kažem još i to, da sam ja pravopis u njemačkim ispravama približio današnjem pravopisu držeći se kod toga onih pravila (Grundsätze), što ih je postavio pokojni münchenski profesor Stieve († 1898) i

zaključaka općega kongresa njemačkih historika (Historikertag) u Leipzigu (1894) i u Frankfurtu (1895).

Najposlije još mi je dužnost, da izrečem najtopliju hvalu mladom mome drugu, Francuzu g. Jeanu Dayre-u, profesoru francuskoga instituta u Firenci (u Italiji), koji je bio tako ljubazan, pa je na moju molbu još jednom kolacionirao s originalima neke talijanske isprave iz drž. arhiva u Modeni. U ime naše Akademije i moje neka primi najtopliju hvalu.

I

Isprave

1.

Dva horoskopa hercega Ivaniša Korvina.

1473. i 1485. (Budim).

U jagelonskom universitetu u Krakovu, u biblioteci, čuvaju se dva horoskopa hercega Ivaniša Korvina *(Sign. Cod. Lat. Crac. nr. 2858 i nr. 3225)*. Zgotovljeni su ne dugo poslije hercegova rođenja, svakako više godina prije 1500. Prvi je sastavljen onda, kad je Ivanišu Korvinu bilo 13 godina, dakle 1485., još za života kralja Matijaša, dok je drugi horoskop — možda djelo budimskoga župnika Poljaka Martina Iljkuša — nešto mlađi, ali svakako iz vremena prije smrti kralja Matijaša.[1]

Horoskop pisan je na papiru, a sastoji od četiri lista, od kojih su samo tri ispisana, a četvrti je prazan. Izgleda da je prvobitno bio sašiven s drugim rukopisima, jer se na prvom listu nalazi označen broj stranice: 48. Autor nije poznat, a ne znamo pozitivno ni to, da li je to original ili prijepis. No po tome, što se rukopis sastoji zapravo od dva horoskopa, prvi za god. 1473. a drugi za god. 1485., nadalje što griješkom prepisivača na listu 3v slijedi poslije drugoga horoskopa kraj prvoga, sve to čini vjerojatnim, da su oba horoskopa zapravo prijepis iz nekih drugih rukopisa, ali prijepis učinjen u isto vrijeme, svakako još u XV st. Horoskop je sada uvezan u korice od papira. Naslovnoga lista nema, već počinje

odmah s prvim listom. Prva mu je stranica prazna, a tekst počinje tek na drugoj stranici, pisan pravilnim kurzivnim pismom na crtama povučenim tintom. Na čelu te stranice nalazi se horoskop, koji se odnosi na dan rođenja hercega Ivaniša Korvina, 2. apr. 1473. Poslije toga napisano je objašnjenje, koje se — kako je već rečeno — prekida na stranici 2r, a svršava na stranici 3v. Na srednjim stranicama 2v — 3r nalazi se drugi horoskop iz 1485, također o Ivanišu Korvinu i popraćen objašnjenjem.

Da se lakše uzmogne razumjeti astrološki dio horoskopa, odnosno crteži horoskopa, treba kazati ovo. Oba crteža horoskopa pokazuju njegovu običnu formu, to jest jednu četvorinu okruženu od 12 trokuta. Ovo 12 trokuta znači 12 sati dana; u trokutima — kao obično kod svih horoskopa — nalaze se dvije vrste pisma, crno i crveno. Crnim su označeni položaji zvijezda stajačica, a crvenim položaji planeta, sunca i mjeseca, ukratko vidljivi nebeski svod. Horoskop naime predočuje to, u kojem se položaju nalazila u to vrijeme izvjesna zvijezda nebeskoga svoda. Ako je Mars bio blizu južne obratnice, imalo je to sasvim druge posljedice — po mišljenju tadašnjih astrologa — negoli ako je na tome mjestu stajao Jupiter. Svaki je planet bio u izvjesno vrijeme »vladajući (dominus)«, a svaki planet imao je ne samo svoju godinu kad je »vladao«, nego još i svakoga dana svoj sat. U to je vrijeme on bio »najjači« na tome mjestu i u to je vrijeme njegov utjecaj na ostale planete bio »najmoćniji« spram ostalih, kojih je utjecaj inače bio možda i »protivan« njegovome. Tako je na pr. zaštitnik brijača, trgovaca i tatova bio Merkur, i ti su ljudi samo »u njegovo vrijeme« poduzimali poslove, ako su željeli da im oni uspiju. Pored toga svaki je planet imao još i svoju vlastitu »kuću (domus)«, u kojoj je bio jači od svih ostalih planeta. Tako na pr., ako je bio vladajući planet Saturn i on se nalazio »u svojoj kući«, bio je dvostruko jak i imao je najveći utjecaj donoseći ljudima tugu i žalost, mokro i hladno vrijeme i slične nepogode. Tako isto su i sva zemaljska i duhovna dobra imala svoje osobite »kuće«, pa ako je u te kuće dospio planet, koji je inače bio patron tih dobara, onda je onaj, za koga je horoskop bio stavljen, imao razloga da vjeruje, da će ih on i dobiti. Ili, ako bi Jupiter kao »planet moći i snage« dospio u »kuću moći«, pa bi možda u isto vrijeme bio i »vladajući planet«, ili bar blizu tome stanju, onda je onaj za koga je horoskop stavljen,

mogao »pouzdano vjerovati«, da će ga zapasti velika moć, vlast, snaga i t. d.

Na osnovu takih mudrolija dakle, sastavljeni su horoskopi hercega Ivaniša Korvina:

I

Rukopis Cod. Lat. Crac. nr. 2858.

a)

Nativitas illustris ducis domini Johannis, filii sacre maiestatis regie, erat anno 1473-mo, in aprili die 2, hora 9, minuta 29, secunda 15.

Concepcio nati erat anno 1472-do in iulii die 14, hora prima post medium noctis sequentis, Sole exeunte in inicio 2-di gradus Leonis et Luna in 14-o mi-to (?)[2] 24-ti gradus Scorpionis.

Ascendens dirigitur per tabulam. 48. cum Ascensionibus 252. 48. 54.

Decima domus dirigitur per tabulam recti circuli cum Ascensionibus. 162. 48. 54.

Sol dirigitur per tabulam 38. cum Ascensionibus octavi gradus. 207. 20. 48.

Luna dirigitur per tabulam. 44. cum Ascensionibus gradus oppositi. 283. 24. 49.

Caput Draconis in horoscopo natum exaltabit et tribuet sanitatem. Similiter Jupiter dominus domus substancie et quarte in ascendente, vitam cum sanitate prolongabit, divitias augmentabit atque plurima conferet dominia. Mars dominus Ascendentis cum Mercurio domino domus decime et partis fortune. In domo quarta in signo Iovis, maximam decernit potenciam et dominia inexplicabilia: et successionem in paterna dominia; domus enim quarta patrem aspicit et ipsius hereditates. Luna cum Saturno in domo octava dominia multa per mortem magna tum pollicetur. Pars fortune in decima fortunatum, reddet in omnibus ipsius negociis. Venus domina coniugiorum in domo septima et applicacio hexagona Mercurii domini decime ad eam, item presencia duarum magnarum stellarum primi honoris cum Venere: pollicentur hec omnia coniugium sive matrinonium cum illustri et potenti domina et forte successive duabus copulabitur sponsis. Sol in signo exaltacionis sue et iuxta gradum, decernit excellentes honores et sublimaciones inexplicabiles. Hoc idem coniunctio luminarium precedens genituram pollicetur, ex quo erat in 18-to gradu Arietis, in vicino videlicet gradui exaltacionis Solis.

b)

Revolutio geniture illustris ducis Johannis anno 1485-to in aprili die 2, hora 7, minuta 18, secunda 3.

Inclinabitur Illustris dux ad significata prime domus, proinde negocia sua feliciter disponentur. Et incipiet sua Illustris dominacio acquirere ea, que sibi hora geniture sidera pollicita sunt. Ex eo, quod Luna in signo profectionis constituta applicat Saturno corpore suo, quemadmodum hora geniture applicabat eidem. Jupiter etiam, qui hora ipsa geniture erat in horoscopo et in Sagittario erat, in presenti revelacione in eodem signo et prope gradum, in quo erat tempore geniture, tribuet magnam partem eorum bonorum, que promisit hora geniture. Item Luna, prope inicium 2-e domus, acquisicionem decernit substancie. Saturnus, dominus domus quarte, in domo lucri et substancie ex dominiis pollicetur lucrum et substanciam. Jupiter in domo 2-a fortunam et lucrum insinuat, Venus, in quinta et in domo sui gaudii et in signo exaltacionis sue, gaudia decernit racione exaltacionis. Sol similiter in sua exaltacione semper faciet suam Illustritatem altiores dignitatis gradus conscendere. Mars, dominus signi profectionis prope lineam domus none, itinera promittit et inclinabit natum ad studia, licet cum tedio. Mars enim a natura contrariatur studiis etc.[3]

II

Rukopis Cod. Lat. Crac. nr. 3225.

Nativitas Johannis filii serenissimi regis Mathie; et erat anno domini 1473, sabbato ante Judica in aprili, tempore equato, die 2, hora 14, minuta 7, secunda 12.[4]

Mati hercega Ivaniša Korvina bila je Barbara, kći nekoga inače nepoznata sleskog plemića. Kralj se Matijaš s njome upoznao u Vratislavi (Breslau) 1469., kao udovac (još od 1464.), a onda je ona pošla s njime u Ugarsku. Herceg Ivaniš rodio se po svoj prilici u Budimu (2. apr. 1473.)[5] i dobio ime po djedu Ivanu Hunyadiju, a tako i odgoju, dostojnu kraljevskoga princa. Njegov učitelj, kraljevski bibliotekar u budimskom dvoru, humanista Tadija Ugoletti, dao mu je prvi ime «Corvinus«, po gavranu u grbu Hunyadijeve obitelji. Međuto je mati njegova Barbara živjela sasvim povučeno izvan dvora, tako da je ne pominju ni ljetopisci ni drugi pisci toga vremena, pa čak sve dosada nije se našla nijedna isprava — to jest kraljevska donacija — budi u njenu korist, budi u korist njena roda. Ne zna se ni to, gdje je i kada je umrla, no veoma je vjerojatno da je — ako ne još ranije, oko 1476., kad se

kralj Matijaš opet ženio, a ono svakako po smrti kraljevoj i poslije pada njena sina Ivaniša (1490.) — pošla u koji samostan i ondje završila život. Kako je već rečeno, kralj se Matijaš opet oženio 1476. napuljskom princezom Beatričom, koja mu nije rodila djece uopće. Sada je položaj nezakonitoga kraljeva sina postajao sve istaknutiji na budimskom dvoru, — i upravo to više, što je kralj Matijaš pregnuo, da učini svoga sina Ivaniša prestolonasljednikom, razumije se na tešku žalost i ogorčenje kraljice Beatriče, koja je u svojoj srdžbi čak klevetala Barbaru, mater hercega Ivaniša Korvina, da ju je nekim čarolijama učinila nerotkinjom.[6]

Da su Hrvati govorili »herceg Ivaniš«, dokazuje hrvatski glagolski natpis, uklesan pretkraj XV. st. (oko 1491—1495), a koji se danas čuva u arheol. muzeju u Zagrebu.[7]

Da su na kraju Srednjega Vijeka nezakonita djeca vladarska dobijala i sticala ista prava, koja su imala zakonita djeca, dobrano je poznato.[8] I sam otac kraljice Beatriče, napuljski kralj Ferrante (Ferdinando) I, bio je nezakoniti (vanbračni) sin kralja Alfonsa Arragonca; njegovo pravo da naslijedi oca na prijestolu, priznao je javnom ispravom od 15. jula 1444. sam papa Eugen IV.[9] Pa i kod nas, u Bosni, nasljeđivali su kraljevski prijesto nezakoniti sinovi; tako Stjepan Ostoja (1398—1404, 1408—1418) nezakoniti sin Stjepana Tvrtka I (1353—1391) i Stjepan Toma (1443—1461), nezakoniti sin Stjepana Ostoje.[10]

[1] Up. Csontosi, Corvin János két horoscopja Krakkóban *(Magyar Könyvszemle* 1880, 381—387) i Schönherr, Hunyadi Corvin János (1473—1504). Bp. 1894, 19 bilj. 2; Schönherr donosi i sliku prve strane drugoga krakovskoga horoskopa *(nr. 3225)* na str. 18, a onda i faksimile druge i četvrte strane prvoga horoskopa *(nr. 2858)* između str. 32 i 33 svoje knjige.

[2] Tako čita Schönherr; Csontosi čitao je Arietis.

[3] Ovako u originalu.

[4] Astrološka nagađanja, koja potom slijede, izostavljam, jer su slična gore iznesenima i jer nemaju nikakve historijske važnosti.

[5] Horoskopima su dan i godina rođenja hercega Ivaniša Korvina utvrđeni van svake sumnje, ali se mjesto ne pominje.

[6] O tome gl. Fraknói, Mathias Corvinus, König von Ungarn 1458—1490. Freiburg 1891, 233 i dalje, pa Schönherr o. c. 14 i dalje i Berzeviczy, Beatrix Királyné 1457—1508. Bp. 1908, 328 i dalje. Ono što su o hercegu Ivanišu Korvinu pisali Horváth Mihály, Corvin János élete (Kisebb történelmi munkái. Első Kötet. Pest 1868, 290—318), pa Kukuljević, Beatrica Frankopanka i njezin rod. Zagreb 1885 i Horvat Rudolf, Ivan Korvin, ban hrvatski. Zagreb 1896, danas je bez naučne vrijednosti.

[7] Vjesnik hrv. arheol. društva. N. S. XII (1912), 163—164.

[8] Up. Höfler, Die Ära der Bastarden am Schlusse des Mittelalters. Prag 1891.

[9] Ovu ispravu publikovao je iz vatikanskih regesta (380, fol. 28) Pastor, Acta inedita historiam Pontificum Romanorum illustrantia. Vol. I. Freiburg 1904, 27—28. U toj ispravi kaže papa Eugen IV napuljskom kraljeviću Ferrantu Arragoncu ovako: »Illegitime genitos, quos morum decorat... *(uništeno)* Cum itaque, sicut exhibita nobis nuper pro parte predicti regis patris tui *(Alfons Arragonac)* petitio continebat, tu qui de defectu natalium pateris de carissimo in Christo filio nostro Alfonso rege predicto coniugato genitus et coniugata, defectum huiusmodi vite et morum honestate... recompensas..., propterea... predicti regis... supplicationibus inclinati tecum, *ut ad quecumque dignitates, honores, administrationes et officia secularia publica et privata alias rite recipi et assumi illisque prefici et preesse libere et licite possis, necnon in regno predicto Sicilie citra Farum eiusque civitatibus, terris, castris, forteliciis, opidis, villis, iuribus et actionibus succedere, utque in regem post dicti genitoris tui obitum constitui et deputari,* salvis semper ecclesie Romane iuribus, *illiusque regimen et dominium gerere et exercere, tenere et possidere valeas, perinde ac si primogenitus ac unicus et principalis heres dicti regis de legitimo matrimonio procreatus existeres, ac prout alii de legitimo matrimonio ex rege cognatis et agnatis pro tempore procreati, pèr quos cognatos et agnatos tibi nullum in premissis preiudicium volumus generari,* sed te illis penitus anteferri, defectu predicto ac constitutionibus et ordinationibus apostolicis, legibus imperialibus necnon municipalibus ac quarumcunque provinciarum, civitatum, terrarum et locorum statutis et consuetudinibus etiam iuramento, confirmatione apostolica vel quacunque firmitate alia roboratis, etiamsi de eis et eorum totis tenoribus ac de verbo ad verbum habenda foret mentio specialis... ceterisque contrariis nequaquam obstantibus auctoritate apostolica tenore presentium de speciali gratia dispensamus.« U kojim i kakvim je političkim prilikama papa Eugen IV publikovao ovo pismo, gl. Pastor, Geschichte der Päpste, vol. I. Freiburg 1926[9], str. 338—339. Kad je dakle kralj Matijaš pregnuo, da učini svoga nezakonita sina svojim nasljednikom, nije zaista ništa činio, što bi moglo izazivati javni skandal.

[10] Thallóczy, Studien zur Geschichte Bosniens und Serbiens im Mittelalter. München 1914, 79. I Stjepana Tomu legitimirao je papa Eugen IV 29. maja 1445: »uti in prefato regno Bosne ac quibuscunque aliis regnis... succedere... valeas... *ac si legitimo thoro natus esses*« (Theiner, Mon. Slavorum merid. I, 388). Thallóczy (Studien 96, (123) smatra i srpskoga despota Zmaj-ognjenog Vuka Grgurevića Brankovića († 1485) nezakonitim sinom Grgura Đurđevića Brankovića († 1459 kao monah German u Hilandaru), sina despota Đurđa Vukovića Brankovića († 1456). Jireček (Gesch. der Serben II, 212) kaže: »In einem Briefe ist die Rede auch von *einem Bastard des blinden Gregor, wahrscheiulich dem später bekannten Despot Vuk*« i poziva se na: Makušev, Mon. Slav. merid. II, 115 (od 21. apr. 1458): »Un fiol bastardo de Gregor orbo, fiol che fu del despoti«.

2.

21. okt. 1479. Budim.

Kralj Matijaš I. naređuje Kološmonoštorskom samostanu, da uvede hercega Ivaniša Korvina u posjed nekih imanja u županijama Küköllő, Doboka i u Erdelju.

Original s utisnutim kraljevskim pečatom u madž. drž. arhivu u Budimpešti M. O. D. L. 27.714.

Sliku ima Schönherr, Hunyadi Corvin János 23, *tekst* 314—315.[1]

Mathias dei gracia rex Hungarie, Bohemie etc. fidelibus nostris conventui ecclesie de Kolosmonostora salutem et graciam.

Cum nos, qui ex suscepti regiminis officio et liberalitatis nostre largiflue habundancia cunctis de nobis bene meritis donativa largimur, debemus tamen naturali affectu illi potissimum liberalitatem nostram ostendere, qui ex nostra propagancione vite sumpsit exordium, sicut ergo affectione et instinctu naturali cogimur, ut illustrem Johannem ducem Lipthoviensem et comitem de Hunyad, unicum natum nostrum diligamus, ita eciam volentes ipsum ex magna dilectione, qua illi tamquam nato nostro carissimo afficimur, beneficio prosequi gracioso, totales porciones possessionarias condam Nicolai filii Michaelis de Zenthpal in possessionibus Bessenyew, eadem Zenthpal ac Wgra, Gewres et Latzkod vocatis in de Kykellew;[2] item totalem porcionem possessionariam quondam Johannis filii Michaelis de Swk in possessione Ombotz vocata in de Doboka comitatibus;[3] preterea universas possessiones, porciones et quelibet iura possessionaria condam Wok Sandrini in quibuscunque comitatibus prefati regni nostri Hungarie ac parcium Transsilvanarum existentis et habita, que per defectum seminis eorundem ad nostram maiestatem et sacram eiusdem regni nostri Hungarie coronam rite et legitime devoluta esse perhibentur, simulcum cunctis suis utilitatibus et pertinenciis quibuslibet, premissis sicut prefertur stantibus et se habentibus, ex certa nostra sciencia et animo deliberato ac de consensu et beneplacita voluntate serenissime domine Beatricis regine, consortis nostre carissime,[4] memorato Johanni duci nato nostro suisque heredibus et posteritatibus universis vigore aliarum literarum nostrarum donacionalium superinde confectarum[5] in perpetuum contulerimus volumusque eundem in dominium eorundem per nostrum et vestrum homines legitime facere introduci. Fidelitati igitur vestre firmiter precipientes mandamus, quatenus vestrum mittatis hominem pro testimonio fide dignum, quo presente Andreas Porkolab, vel Stephanus Bardy, aut Georgius Swlyok de Santzal, sive Emericus Lewkes de Hederfay, vel Demetrius de Chykevnemthery, aut Benedictus Gybar de Lona, vel Ladislaus Porkolab de Gewtz, sive Johannes Desy de Iklod, aliis absentibus, homo noster ad facies prescriptarum porcionum possessionarium in dictis possessionibus Bessenyew, Zenthpal, Wgra, Gywlas, Gewres, Latzkod et Ombotz vocatis habitarum, consequenterque universorum possessionum porcionumque et quorumlibet iurium possessionarium prefati condam Wok Sandrini ubivis existencium, vicinis et commetaneis earundem universis inibi legitime convocatis et presentibus accedendo, introducat prefatum Johannem ducem in dominium eorundem, statuatque eadem eidem premisse nostre donacionis titulo perpetuo possidenda, si non fuerit contradictum, contradictores vero, si qui fuerint, evocet eosdem contra annotatum Johannem ducem ad terminum competentem nostram personalem in presenciam, racionem contradictionis eorum reddituros; et posthec huiusmodi introductionis et statucionis seriem cum contradictorum et evocatorum, si qui fuerint, vicinorumque et commetaneorum, qui

premisse statucioni intererunt nominibus, terminoque assignato, ut fuerit expediendum, dicte nostre personali presencie fideliter rescribatis. Datum Bude in festo Undecim millium virginum anno domini millesimo quadringentesimo septuagesimo nono, regnorum nostrorum Hungarie etc. anno vigesimo secundo, Bohemie vero undecimo.

[1] Ova je isprava za nas važna po tome, što je — bar zasada — prva u kojoj se pominje vanbračni sin kralja Matijaša; zato sam je i donio u ovoj zbirci. Ona nam prije svega pokazuje, da je šestgodišnji Ivaniš već dobio od oca, za dokaz da je dijete kraljevskoga podrijetla, titulu »hercega (= princa) Liptovskoga« (očito po liptovskoj županiji) i »grofa Hunyadskoga«. Kad se to zbilo i kojom prilikom, ne znamo, no nemoguće nije, da je kralj Matijaš to učinio na rođendan svoga sina iste godine 1479., to jest treće godine otkad se oženio nerotkinjom Beatričom Aragonskom. Dalje su važne u ispravi i kraljeve riječi, odmah u početku, kojima on javno priznaje Ivaniša »svojim jedinim djetetom« *(unicum natum nostrum)* i ističe svoju očinsku dužnost da se za njega brine. Sve to skupa znači, da je kralj Matijaš već 1479. mislio, kako da legitimira svoga vanbračnoga sina, i u tu svrhu dao mu je titulu princa (dux) i grofa Hunyadskoga, to jest kralj Matijaš dao je time jasan spoljašnji izraz, da ga priznaje svojim, da ga uvrštava u svoju porodicu i da ga misli vaspitati za javni život kao čovjeka dostojna imena i slave Hunyadijevaca.

[2] Bessenyő (Buzásbessenyő), Szent-Pál (Kerelőszentpál), Ugra (Marosugra), Győres i Laczkod, nekoć u erdeljskoj županiji Kükölő, sada u kraljevini Rumunjskoj.

[3] Ombóc, nekoć u erdeljskoj županiji Doboka, potom u Hunyadskoj županiji, sada u kraljevini Rumunjskoj.

[4] Budući da se ova stavka ponavlja u svima kraljevim donacijama, nema strogo historičko značenje.

[5] Ova se isprava nije našla.

3.

1480. U Rimu.

Papa Siksto IV dopušta, da malodobni herceg Ivaniš Korvin, koji će se posvetiti crkvenom staležu, bude administrator đurske biskupije, dok ne stigne propisane kanonske godine.

Originalni koncept ove inače nedatovane bule pape Siksta IV (koja se u originalu nije još našla), u drž. arhivu u Veneciji; Roma.

Up. Fraknói, Mathias Corvinus 238 i Schönherr, Corvin János 23—25.

Herceg Ivaniš Korvin još je u ranoj mladosti nekim nesrećnim slučajem (možda padom s visine) izgubio zdravlje svoje lijeve noge. Iščašenje lijevoga boka prouzrokovalo je stalnu uzetost, pa se nije moglo znati, ne će li to biti od štetnog utjecaja na čitav njegov tjelesni razvitak.[1] Ovom nedostatku može se vjerojatno pripisati, da je kralj Matijaš 1480., kad se upraznila đurska biskupija smrću

biskupa Dimitrija Čupora Moslavačkoga, pomišljao, da sina Ivana dâ u službu crkve. Možda mu je služio primjerom postupak kralja Karla I. Anžuvinca, koji je svoga vanbračnoga sina Kolomana smjestio upravo u tu istu đursku biskupiju, a poznato je, da su i u zapadnim evropskim državama toga vremena često dobivali kraljevski bastardi bogata crkvena dobra. Crkvenopravne zapreke, zbog vanbračnoga rođenja, u sličnim je slučajevima bez većih teškoća uklanjala predusretljivost apostolske stolice. Kralj je Matija zaista intervenirao u Rimu zbog dispenzacije, koja je njegovu sinu bila potrebna i poradi ilegitimnoga podrijetla i poradi bolesne mu noge. Papa Siksto IV, s obzirom na kraljeve zasluge za crkvu, dao je obje zatražene dispenzije i naredio, da herceg Ivaniš, dok ne stigne kanonski propisane godine, dobiva biskupske prihode pod titulom »administratora đurske biskupije«, a za upravu dieceze ima da se stara kroz to vrijeme Kaptol. U buli, koju je upravio »Joanni de Hunyad, administratori ecclesiae Jauriensis«, izrazio je Sveti Otac nadu, da će budući crkveni dostojanstvenik, uz pomoć svoga kraljevskoga oca, učiniti velikih usluga katoličkoj crkvi.[2]

[1] Da je herceg Ivaniš Korvin lijevom nogom bio vas svoj život hrom, pominje izrijekom Marino Sanudo, koji ga, prilikom hercegova bavljenja u Veneciji 1502., opisuje ovako: »*è zotto, ha poco aspetto* (= šepav je i neugledan, gl. I Diarii vol. IV, 252). I naš Vrančić kaže to isto (Összes munkai I, 6: »et tametsi altero pede (= lijeva noga) subclaudicaret...« No pravu potvrdu o šepavosti hercegovoj donijelo je proučavanje njegova kostura. U Lepoglavi, u bivšoj samostanskoj crkvi, gdje su u zajedničkom grobu počivali ostaci njegovi i njegova sina djeteta, dao je u julu 1886. profesor anatomije u peštanskom universitetu, Aurel Török, otvoriti grob, pa je uzeo preostale potpuno sačuvane hercegove kosti proučavati. Degeneracija lijeve kučne kosti (od kuka do koljena) i sužena zglobna šupljina, nepobitni su dokazi, da je herceg Ivaniš Korvin imao kronično iščašenje lijevoga boka, koje je — po svoj prilici — dobio vanjskim utjecajem još u djetinstvu. (Up. Schönherr o. c. 22 bilj. 2).

[2] Fraknói (o. c. 238) naslućuje, da je kraljica Beatriča (iz sasvim pojmljivih razloga) bila ona, koja je kralja Matijaša nagovorila, da sina Ivaniša dade u službu crkve, što nije nimalo nevjerojatno. No kralj se brzo emancipovao ove sugestije svoje žene, i napustio ideju, da jedini potomak čuvene porodice Hunyadi dobije u ruke biskupski štap mjesto golog mača. Razlog tome preokretu u Matijaševu mišljenju bez ikake je sumnje bila bezizgledna neplodnost kraljičina. Zato i vidimo, kako kralj Matijaš od 1482. dalje konsekventno radi oko toga, da sina legitimira i da ga učini svojim nasljednikom na prijestolu, ili drugim riječima, on je išao za tim, da izigra ugovor s carem Fridrikom III. (od 1462., odnosno 1463.), po kojemu su Ugarska i Hrvatska imale po smrti kralja Matijaša »ako ne ostavi sinova«, automatski doći u vlast — tada omraženih — Habsburgovaca, cara Fridrika III. odnosno njegova sina Maksimilijana. Da će u tome poslu naći potpore kod većine ugarskoga i hrvatskoga plemstva, o tom Matijaš nije ni časa trebao da sumnja. Tek je bilo pitanje, da se to isto egoistično, i zato kolebljivo, plemstvo ne riješi za neko treće lice.

4.

8. 9. i 14. apr. 1482. Budim.

Kralj Matijaš dariva hercega Ivaniša Korvina.

Originali u madž. drž. arhivu u Budimpešta; M. O. D. L. (sub dato). Up. i Schönherr o. c. 29—31. *Za naše je stanovište dosta, ako donesemo kratku sadržinu ovih isprava.*[1]

I. 8. apr. 1482., na Uskrsni ponedjeljak, darovao je kralj Matijaš hercegu Ivanišu Korvinu, malo dana poslije njegova desetog rođendana, stare obiteljske posjede u Erdelju: pet gradova (među njima i Hunyadvár) sa 155 sela.

II. 9. apr. 1482.: a) posjede izumrle porodice Morovićke (de Maróth):[2] Gyulavár s kaštelom Békes (u békeskoj županiji) sa 84 sela; Solymár (grad), Zsámbok, Tök, Perbál (sve u piliškoj županiji) te grad Morović s mnoštvom sela (u vukovskoj županiji). b) gradove i njima pripadajuće posjede u županijama: Liptova, Turec, Orava i Trenčin. c) gradove: Orava (Arva), Lykova (Likava), Bodnice (Bajmóc) i Sklabina (Szklabinya) sa svima posjedima (selima) izumrlih porodica Komorovskih i Onofrija de Bajmóc. d) Grad Strečin (Sztrecsnóvár) sa Žilinom (Zsolna) (u trenčinskoj županiji), koji je sleski vojskovođa Trnka založio kralju Matijašu. e) Nanovo je potvrdio svoju donaciju na erdeljska imanja izumrlih porodica de Szentpál i Vuk (up. gore br. 2. od 21. okt. 1479.).

III. 14. apr. 1482. sve posjede izumrle porodice Gorjanskih:[3] gradove Siklós (u baranjskoj žup.), Gorjan (Gara, u vukovskoj žup.), Čerević (Cserög, u srijemskoj žup.) i Futog (Futok, u bačkoj žup.) sa mnogobrojnim posjedima (selima).

IV. Mati kralja Matijaša, Jelisaveta Szilágyi († 1483.), ostavila je testamentarno hercegu Ivanišu Korvinu sve posjede, što ih je uživala po smrti svoga muža Ivana Hunyadskoga († 1456): grad Munkačevo (Munkács) s varošima Munkačevo i Beregszász (u bereškoj župan.) sa 27 sela, varoš Debrecen sa plemićkom kurijom i pripadajućim mu posjedima u dvima županijama, pa posjede Mezö-Túr i Tisza-Varsány (u vanjskoj solnočkoj županiji) i stara hunyadijevska porodična imanja u békéskoj županiji: Szent-András sa Csabacsüdom i Szentetornyom, Királyság i Szent-Miklós sa Donáttornyom i Ötvenablakom, izlučenih iz posjeda Hodmezővásárhelya. Kralj Matijaš potvrdio je ovo testamentarno darovanje svoje pokojne matere ispravom izdanom u Požunu (Bratislavi)

11. nov. 1484. U posjed uveo je budimski Kaptol hercega Ivaniša Korvina između 13. i 18. januara 1485., a onda je 28. jan. 1485. o tome izvijestio kralja Matijaša.

[1] Kralj Matijaš dobro je znao, da su u krupnoj historijskoj ulozi Hunyadijevaca znatnu ulogu igrale imovinske prilike ove porodice. Moralni faktori sami nikad ne bi bili dovoljni u tolikoj mjeri, da postave velikoga vojskovođu i državnika Ivana Hunyadija na onaj položaj, do kojega se popeo i kao jedan od najimućnijih ljudi svoga vremena u Ugarskoj. Šta više, i sam kralj Matijaš mogao je iz svoga izbora kraljem (u januaru 1458.) naučiti, kolika li politička snaga leži u bogatstvu. Bilo je dakle sasvim prirodno, kad je pregnuo da svoga sina učini najbogatijim svjetskim velikašem u državi, a to je to lakše mogao da učini, jer je kao kralj bio po ustavu neograničeni gospodar donacija.

[2] Porodica Morovićkih potječe od plemena Gut-Keled, kojega se — po tobožnjoj familijarnoj tradiciji XIV. st. — praotac comes Wenzelin doselio još u vrijeme Sv. Stjepana (u prvoj polovini XI. st.) iz Bavarske u pratnji kraljice Gizele, žene Stjepanove u Ugarsku. Vjerojatnije je kazivanje Šimona od Kéze, pisca druge pol. XIII. st., koji kaže, da je njemački car Henrik III. poslao ugarskom kralju Petru Mlečaninu (1038. † 1046.), nasljedniku svoga tasta Sv. Stjepana, u pomoć tri brata iz švapskoga (južnonjemačkoga) grada Stofa (Staufa), od kojih su potekli župan Gut (1093. u ispravi pečujske biskupije) i bački župan Kledin (Keledin), jedno vrijeme, za Kolomana, i hrvatski ban (Smičiklas, Cod. dipl. II, 10, 15, 22, 24, 393). Praotac Morovićkih je Mihajlo, a onda njegov sin Stjepan (1275—1298), koji je već bio gospodar u Moroviću i nosio po njemu ime (Maróthy). Posljednji član ove velikaške porodice bio je Matija, koji je umro 1476. (Up. Karácsonyi, A magyar nemzetségek a XIV század közepéig. II köt. Bp. 1901, 19 i dalje; Erdélyi L., A magyar lovagkor nemzetségei 1200—1408. Bp. 1932, 27—29).

[3] Porodica Gorjanskih potječe od madžarskoga plemena Doroszma, koje je živjelo u okolišu Segedina, gdje im je u susjedstvu bilo pleme Csupor (u csongrádskoj županiji). Docnije su se na osnovu kraljevskih donacija, neke grane ovih dviju madžarskih plemena doselila u zemlju između Drave i Save, i osnovali porodice Čupora Moslavačkih (Csupor de Monoszló) i Gorjanskih (de Gara). Praotac Gorjanskih bio je Stjepan, sin Ivanov, mačonoša hrvatskoga hercega Bele (sina kralja Bele IV), komu je herceg Bela u aprilu 1269. darovao posjed (selo) Gorjane u vukovskoj županiji (»quandam villam Gara nuncupatam in comitatu de Wlco existentem«, Smičiklas, Cod. dipl. V. 491). Posljednji član ove velikaške porodice bio je Job, koji je umro 1481. (gl. o toj porodici: Karácsonyi o. c. I, 414 i d.; Erdélyi L. o. c. 68; Wertner, A Garaiak (»Századok« 1897, 903 i dalje).

5.

2. febr. 1485. Pred Bečom.

Kralj Matijaš piše kapetanu Dobešu z Boskovic, kako car Fridrik III. računa da će on, kralj Matijaš, skoro umrijeti i tako se domoći ugarsko-hrvatske krune; ali se car vara, jer u ugovoru od 1462. ne kaže se ništa o »zakonitoj djeci«, to jest: kralj Matijaš poručuje, da će ga naslijediti njegov vanbračni sin herceg Ivaniš Korvin.

Das Kaiserliche Buch des Markgrafen Albrecht Achilles. Buch II. Kurfürstliche Periode 1470—1486, herausgeg. von Jul. v. Minutoli, Berlin 1850, pg. 70—77. Odavle:

Fraknói, Mátyás király levelei. Külügyi osztály. Vol. II. Bp. 1895, 289—293.

Mathias von Gottes gnaden zu Hungern, zu Beheim etc. könig. Edler lieber getrewer.[1] Unser schreiber, der Johannes, in seiner zukunft von dir, hat uns allen handel zwischen dir und den edlen Heinrichen Pruschenk[2] gehalten ehrlichen underricht, und gesagt, wie der gemelt Pruschenk dir furgehalten hab, wie die kaiserlich maiestät[3] vast gross acht und für ein übertreffenlichs schez, das[4] er sich sein und seines sons[5] gerechtikeit, die sie zu dem königreich zu Hungern haben,[6] entschlahen und entsetzen wollten. Nu haben wir vormols mit dir, als du billichen ingedenk sein sollt, doraus geret und dir gesagt, das wir solch ein kleines oder gar nichts achten, auch die kaiserlich maiestät solchs so hoch nit achten sollt. Nachdem wir solchs von seiner kaiserlichen würde, so uns von i[h]m aus guten willen empotten, was für ein kleins oder für nichte aufnemen und schetzen, und villeicht nie danken wolten, wann sein kaiserlich wirde von derselben gerechtikeit, so er an sich pracht hat, vil ursach halben der wir zu ytzo melden, wollen gefallen, ist zum ersten, das er sein glubd und pflicht, in der verschreibung begriffen, nicht gehalten, sunder mannigfaltiglich übertreten hat, so ist im rechten ein gemainer text: wer den glauben nit helt, dem wird er auch nit gehalten. Item dieselb verschreibung, dorauf sich sein kaiserlich würde vast[7] verlest, helt erlichen in, das dieselb zu dem königreich Hungern gerechtikeit nach unserm abgang haben soll, so von uns kein son bekommen were, und ob dieselben ehrlich[8] oder sunst geboren sein sollen, ist gar nichts bestimpt;[9] dorum ist seiner kaiserlichen wird gar nichts nuz auf solch brief und verschreibung zu hoffen, aus den und andern vil ursachen. Auch derselb unser schreiber zu erkennen geben, wie derselb Pruschenk soll von im selbs geredt haben, er woll die kaiserlich maiestät dorauf weisen, so ferr ers erlangen mocht, das uns sein kaiserlich maiestät eines seiner erblichen lande in solcher mainung abtrette, das sein kaiserlich wirde ganz trewen vleis tue, uns ein hilf wider die Türken zu bestellen; wo er aber solchs zu volenden nicht vermocht, das alsdann dasselb land nach unserm tod widerum an i[h]n oder seinen sone ledig keme. Was i[h]m aus den uns und unserm land, auch der gemain cristenheit nuz und fromen komen mocht, mag meniglich wol versteen, und wir auch auf solchen unnuzen taidings weise nichts anders aufnemen mögen, dann das man uns mit worten aufschieben wolt, und der kaiser auf gemeinen cristenlichen nuz kein achtung hab, wie man derselben, so an vil enden verderbt und ganz erloschen ist, wider uns gehelfen möcht; demnoch müssen wir uns solcher handlung des fri[e]ds halben ganz verwegen, zuvordere wann wir offenlich merken und versteen, das der kaiser und die sein uf nichts anders dann uf unsern tod hoffen, und mit grosser begird desselben wartend sein, und allen grund ires befri[e]dens dorauf setzen. Sie

werden aber warlich bei solchen sinnen vast[10] betrogen und sehen mit irem grossem übel und schaden, das wir als lang von den gnaden Gottes als wir hoffen leben werden, das i[h]n unser leben nit allein lang, sondern auch schwer verdrieslich werde. Seitmalen sie dann unsers tods mit solchen frewden und begirden warten, und dorauf all i[h]r hoffnung ires fri[e]des sezen, wissen wir auf solchs nichts zu antworten, wenn was sie uns furgehalten, ist weder erlich noch unserm land nuz, zumal nachdem wir keinen grund der künftigen freuntschaft zwischen uns dorauf merken mögen. Wo uns aber etliche mittel furgehalten würden, dorauf wir ein gewisse hofnung uns und der gemain cristenheit, auch unserm lande, das nu lang jar o[h]n allen beistand wider die Türken gearbait hat, in nuz sezen mochten, weren wir wol genaigt und begirig uns mit der kaiserlich maiestät zu verrichten und freuntlichen zu vernemen. Dann wo solchs nicht beschicht, wie wol man auf unsern tod vast hoft, yedoch dieweil wir leben, und wollen auch mit Gottes hilf i[h]n zu verdries des lenger leben, wollen wir guten vleis haben wider sie, damit i[h]n unser lebn nit allein lang, wie oben stet, sunderlich verdrieslich schwer und schedlich, wie des Nestor oder Metusalem sein soll. Geben im veld vor Wien, an unser frawentag Purificationis anno M[CCCC]XXXV.

(A tergo) Dem edlen unserm lieben getrewen Debotschen (!) von Woskowitz, unserm hauptmann.

Budući da je kapetan Dobeš z Boskovic ovo pismo odmah poslao caru Fridriku — što je u ostalom i bila želja kralja Matijaša — car je 7. febr. pisao kapetanu Dobešu ovako:

Zweifeln nicht, du wissest, das wir an den könig kein teidung nie gesuchet, noch unser verschreibung und gerechtikeit halben des königreichs Hungern mit dir nichts gehandelt anders, dann das du durch den gemelten Pruschenk um taidung bei uns arbaiten, und das wir unser verschreibung und gerechtikeit desselben königreichs hinausgeben solten, furhalten hast lassen. So meldt auch der könig in seinem schreiben, wie sich der obgemelt Pruschenk von i[h]m selbst erbotten hat, bei uns zu verfügen, i[h]m unser lande eins überzugeben. Solchs ist in unser gemüt nie kommen, soll auch mit unserm willen nimmermer beschehen, und wo sich Pruschenk des erbotten hat, er des o[h]n unser heissen und wider unsern willen getan. Darzu ist auch nimant ursach, das die Türken die heilig cristenheit so swerlichen bekumern, dann des königs krieg, den er mit willigkeit gegen uns gebrauchet, und das er sich mit den Türken befridet hat, allein seinen mutwillen deststatlicher gegen uns zu volfüren, und den Türken dardurch dest mer eingang in die heilig cristenheit und Teutsche nation zu machen.

In dem beschluss seiner schrift begreifet er, wie wir vast hoffnung seines tods haben, in zuversicht frid damit zu erlangen,

des wir uns aber wenig trösten sollen, dann er wil zu verdries mir dest lenger leben, und nit allein lange, sunder auch das uns schwer und verdrieslich werde. Solche wort lassen wir als sie sein; dann des königs leben in dem gewalt Gottes, und [in] seiner macht nit stet, so haben wir auch auf seinen tod nie vil gehoffet. Möchten i[h]m seins lebens wol gönnen und vil freuntschaft zu i[h]m haben, wo wir verstünden, das er uns und gemainer cristenheit zu nuz und gut keme. So wir aber sehen, das sein wesen allein dorauf gesetzt ist, uns als seinen herrn und vater, ob er vil guttat i[h]m erzaigt, wider alle oberkeit zu vertreiben, und damit die Türken in seine und gemaine cristenliche land wachsen zu lassen, wer[11] vielleicht sein tod gemainer cristenheit nützer dann sein leben. Das setzen wir in dem willen Gottes, der weis sein göttliche werk in dem und andern wol zu volfürn und das arm cristenlich plut, so durch des königs mutwilligen uncristenlichen krieg bisher vilgemerlich vergossen ist und noch teglicher beschicht, von seinem gewalt zu entledigen.

[1] Kapetan Dobeš Černohorský z Boskovic (1465—1493) bio je moravski velikaš i odlučan privrženik kralja Matijaša, služeći mu i kao vojskovođa i kao diplomata. God. 1485. najviše je on doprinio, da je kralj Matijaš zauzeo Beč.

[2] »Der edle Heinrich Pruschenk freiherr etc. zu Stetenberg, unser rate und pfleger zum Zerningstein«, zove ga car Fridrik III. u pismu od 7. febr. 1485. (Up. Fraknói. Mátyás Király levelei, vol. II, 292 bilj. 1).

[3] Fridrik III. Habsburgovac (1440—1493).

[4] Tako pišu konsekventno današnje *dass* (ut).

[5] Maksimilijan.

[6] Na osnovu ugovora od 1462., respektive 1463. (up. niže bilj. 9).

[7] Vast = fest (t. j. čvrsto se pouzdaje).

[8] Ovako u originalu očito sa jasnim značenjem = iz zakonitog braka rođeni sinovi.

[9] U ugovoru sklopljenom između cara Fridrika III. i opunomoćenika kralja Matijaša u Gracu 3. apr. 1462. — a koji je onda potvrdio papa Pijo II. u Rimu 5. maja 1463. — kaže se zaista: »Item ad maiorem solidationem paterni amoris et in retributionem clementissime affectionis ipsius domini nostri imperatoris ad dominum Mathiam et regnum ipsius, quodque eo promptior imperatoria maiestas ad regni commoda et boni status eius incrementa accuratius promovenda alliciatur, providendum et cavendum est, quod vacante regno sive per obitum ipsius domini Mathie aut quocunque alio modo, *filiis ex suis lumbis ex eo non procreatis et superstitibus,* sua maiestas aut filius sue cesaree sublimitas, quem ad hoc deputandum duxerit, et post sue serenitatis decessum filius eiusdem sue maiestatis, quem reliquerit, aut si plures fuerint relicti, alter existat, in regem regno preficiatur cum plena eiusdem regni administratione (Theiner, Mon. Hung. hist., vol. II, 377).« Ali u drugoj ispravi od 19. jula 1463., koju je car Fridrik III. izdao u Wiener Neustadtu, ove su riječi izmijenjene tako: »...quod vacante regno Hungarie, *filiis seu nepotibus legitimis* ex prefati regis Mathie lumbis procreatis non extantibus...« Ovo je onda prihvatio kralj Matijaš ispravom od 26. jula u Budimu, a papa Pijo II. potvrdio je potom obje isprave u Rimu 22. okt. 1463. (Theiner o. c. II, 382—391). Tada su mu bile 23 godine (* 1440. febr. 23.), i zaista nitko nije ni pomisliti mogao, da će kralj Matijaš ostati bez zakonita potomka.

[10] Gl. bilješku 7.

[11] wäre.

6.

19. marta 1485. Milano.

Jakov Trotti javlja ferrarskom hercegu Herkulu d'Este, da kralj Matijaš misli svoga sina hercega Ivaniša oženiti milanskom princezom Blankom.

U drž. arhivu u Modeni; Milano, Busta 4.

(Caeteris exmissis.)

Il [Ludovico Sforza][1] me ha dicto che Messer Francesco Fontana, ambassatore del Re de Ongaria,[2] è venuto qui, perch' el prefato Re ha un figliolo naturale, il quale il dice volere fare legiptimare et farlo de quello regno suo herede universsale, et domanda per soa molge Madona Biancha, figliola del quondam Duca Galeaz, sorela de Madona Anna nostra. Et dicemi, il Signore Ludovico non el volere fare, et ch' el responderà a Messer Francesco ch' el non vole deludere el Duca de Bavera,[3] Signore de gran rispecto, ge la fece domandare, dal quale se aspecta certa risposta et spazarlo cum più honestate sia possibile; et me l' ha posto in gran secreto Soa Signoria perch' el Re de Ongaria fa intendere, non volere ch' el venga a notitia de la Regina, ni de Jupiter,[4] subiungendome (bem (!) scherzando) ch' el me ha megio sospecto per la conversation che ho cum lo ambassatore del Re et de Fiorentini,[5] ma el non bisogna come li ho dicto.

(Caeteris exmissis.)

Mediolani die XVIIII marcii 1485.

Servus Jacobus Trottus.

(A tergo) Al mio Illustrissimo Signore il Signore Duca di Ferrara.

[1] U težnji da učini svoga sina Ivaniša zakonitim prestolonasljednikom, kralj Matijaš uzeo se nositi mišlju, kako bi ga oženio iz jednoga uglednog vladalačkog doma. Kod toga plana kralj je očito računo s time, da bi takova vjerenica sjajem svoga imena i bogatstva bila podobna da ukloni mrlju nezakonita podrijetla njegova djeteta, i kako bi onda narod Ugarske i Hrvatske gledao u njenim potomcima ispravku škrbotine, učinjene na principu legitimiteta. U tome razmišljanju kralj Matijaš bacio je oko na bogati i ugledni herceški dom Sforza u Milanu. Posljednji milanski herceg iz doma Visconti, Filip Marija († 1447), imao je vanbračnu jedinicu kćerku Blanku Mariju († 1468), koja se 1441. udala za kondotjera Franja Sforzu, brata docnijega rimskoga kardinala (od 1484.) Askanija Marije Sforze. Po smrti hercega Filipa Viscontija izabran je onda 1450. milanskim hercegom njegov zet Franjo (Francesco) Sforza († 1466). Franjo Sforza Visconti (Vicecomes) imao je sedmero djece; kći Ipolita udala se 1465. za napuljskoga kralja Alfonsa II. Arragonca, brata ugar.-hrv. kraljice Beatriče, žene kralja Matijaša, dok ga je od sinova naslijedio na milanskom prijestolu Galeazzo Marija (1466., ubijen na drugi dan Božića u crkvi 1476.), muž Savojke Bone. Od ostalih sinova Franja Sforza ističu se Filip Marija i Ludovik Marija (il Moro) herceg od Barija, muž Bea-

triče d' Este iz Ferrare. Ubijeni Galeazzo Marija ostavio je malodobna sina Ivana Galeazza (Gian-Galeazzo), rođena 1469., i kćeri: Anu, tadašnju zaručnicu a onda i ženu docnijega ferrarskoga hercega Alfonsa d' Este, sina hercega Herkula (1471—1505), i Blanku Mariju, rođenu 15. apr. 1472., koja se 1487. vjenčala s našim hercegom Ivanišom Korvinom, od kojega je bila starija za malo da ne godinu dana. Kako je Ivan Galeazzo u času očeve smrti bio još malodoban, vodila je regenciju u herceštvu milanskom njegova mati Bona, ali ju je brzo uklonio s toga položaja stric mladoga hercega, Ludovik »il Moro« tobože kao regent, ali u stvari kao pravi vladalac (1480—1494). Kad je herceg Ivan Galeazzo 1494. umro, primio je Ludovik Moro punu vlast kao herceg, no već 1499. zbacio ga je s prijestola francuski kralj Karlo VIII.

[2] Talijanac Franjo (Francesco) Fontana bio je inače dvorski ljekar kralja Matijaša.

[3] Bavarski herceg Albrecht IV »der Weise« (* 1447., herceg bavarski, münchenske loze od 1467. do smrti 1508.), sin hercega Albrechta III (up. Riezler, Geschichte Baierns vol. III (Gotha 1889), 499).

[4] To je kralj Matijaš.

[5] Njegovo ime nije mi poznato.

7.

20. marta 1485. Milano.

Jakov Trotti ferrarskom hercegu Herkulu d' Este o istoj stvari.

U drž. arhivu u Modeni; Milano, Busta 4a.

(Caeteris exmissis.)

Havendo scripto sino a qui, lo ambassatore del Re de Ongaria, soto promessa de tenirlo secretissimo, me ha dicto quello medesimo de la cagion de la soa venuta, che haveva facto circumspecto,[1] ma de gionta me ha dicto 'ch' el suo Re non vole che la Regina ne senta cossa alcuna, ni Jupiter,[2] ni alcuno di soi, perchè l' è certo, non havere mai figlioli de epsa Regina, et che lui è de la persona mal condictionata; et che epsa Regina haveria voluto et factone gran instantia cum il Re, ch' el daesse a quello figlio una figlia de Don Federico, che è in Franza,[3] et ch' el Re de Ongeria dice non il volere fare, perch' el ha pur troppo de quella zania in casa, che non stano se non per tolgere et domandare, et che Sua Maestà non li po vedere; subiungendo, che se il fa questo parentato, il prefato Re, dice, de volere mandare subito il figliolo a Venetia a fare reverentia a quella Signoria, et ch' el vole ch' el domandi de gratia il Polesine[4] de Ro[v]igo[5] per Vostra Excellentia. Il Signore Ludovico il fa indugiare qui dicendo, che pur el voria mandare contento; che seguirà, non il scio, perchè XII stan hore dice; a Vostra Signoria me recomando.

Mediolani XX marcii 1485.

Servus Jacobus Trottus.

(*A tergo*) Al mio Illustrissimo Signore il Signore Duca de Ferrara. Cito, cito, cito.

[1] To se odnosi na Ludovika Sforzu (il Moro).
[2] Kralj Matijaš.
[3] Princeza Carlotta, rođena u Francuskoj 1479., kći Beatričina brata Federiga, docnijega napuljskoga kralja (od 1496., otjeran 1501., umro u Francuskoj 1504.). Carlotta udala se docnije za Gui de Montmorency-ja, grofa de Laval.
[4] »Polesine = di terreno e specialmente quello del Po che resta tra le diramazioni del fiume che vanno al mare (Petrocchi, Dizionario s. v.).
[5] Grad Rovigo, nedaleko od ušća (delte) rijeke Pada (Po), inače na teritoriji ferrarske hercegovine.

8.

13. aprila 1485. Milano.

Instrukcija milanskoga hercega Ivana Galeazza svome poslaniku Maffeju de Treviglio, koji polazi u Budim ka kralju Matijašu zbog ženidbe hercega Ivaniša Korvina princezom Blankom.

Koncept u drž. arhivu u Milanu; Pot. est. Ungheria.

Dux Mediolani etc.[1] Instructio Mafei Trivilliensis, ituri ad Serenissimum Regem Ungarie.

Mafeo.

Havendo noi inteso per el parlare, che hebbe insieme ad Napoli l' anno passato lo Magnifico Messer Francisco Fontana, ambassadore del Serenissimo Signore Re de Ungaria et Messer Guid-Antonio Arcimboldo, nostro ambassadore, de tractare affinità fra lo prefato Signor Re et noi per mezzo dello Ill-mo Duca Zoanne, figliolo de Sua Maestà et la Ill-ma Madona Biancha nostra sorella, et doppoi essendo sopragionto el predicto Messer Francesco et factone intendere dal canto suo havere mandato ad effecto el dicto rasonamento, et noi essendo desiderosi accomodarsi alli vestigii de nostri Ill-mi progenitori, li quali sempre hanno amato la Serenissima Casa dello prefato Ser-mo Re, concorremo in una voluntà quanto ad questa materia, como farimo etiam in tutte l' altre con la Maestà Sua, et precipue essendo venuto el dicto Messer Francisco Fontana suo oratore, cosi amorevolmente ad richiederne de dicta affinità, alla quale descendemo non solamente per confirmare la mutua nostra benivolenzia et amicicia, ma per augumentarla. Per la qual cosa recevendo noi questa venuta ad optima demonstratione de Sua Maestà verso noi, et singulare signo et argumento del sincero suo amore, ce è parso esserli obligati, et strecti responderli mutuamente de medesimi effecti et facendone intendere epso ambassadore havere ampla facultà et mandato le concludere de presente, siamo inclinati farlo de presente et haveressimo facto omne necessaria conclusione, como farremo ad omne richiesta de Sua Maestà, o vero d' epso Messer Francesco, como siamo rimasti d' accordio cum la Sua Maestà, se non che dopoi longo rasonamento siamo venuti alle infrascripte conclusione. Cioè che noi mandiamo uno nostro fidato à la Maestà Sua ad pigliare

ora la ratificatione delle cosa, che ne ha dicte al dicto proposito epso Messer Francesco: respondendo alle oppositione, che noi li proponevamo de quello poteria facilmente accadere. Noi prima havemo inteso, como questo figliolo de Sua Maestà è naturale et per questo extimamo essere honesta cosa, che intendiamo da Sua Maestà, como etiam havemo inteso da epso Messer Francesco, che accadendo el caso, como et naturaliter et preter naturam accade ad ogniuno, de la morte d' epsa, licet siamo certissimi, ch' el habbia facto tutte quelle provisione, che fanno et debbeno fare li boni patri verso li figlioli de lassarli tale heredità, che como figliolo de tanto Re possi honoratamente vivere. Ma per esserli duy dubii; l' uno che la Ser-ma Regina, per esser giovene, poteria havere figlioli, l' altra perchè accadendo la morte d' epsa Sua Maestà, poteria pigliare altra Donna, da la quale poteria havere figlioli, et haveriano ad succedere ad luy. Responde el dicto Messer Francesco al primo: che pocha speranza è che la Ser-ma Regina habbia figlioli, poichè è stato tanto tempo ad non haverne, benchè se desiderassene havesse per consolatione della prefata Maestà; al secondo: che morendo la prefata Regina, epsa Maestà mai torria piu moglie, perchè sta contentissima de dicto figliolo. Ma ben è vero, quando Dio concedesse che la prefata Regina havesse figlioli maschi, el reame de Ungaria tocharia, et che in tal caso la Maestà Sua prudentissima, che ama epso figliolo Ill-mo, ut decet, provederà et cum effecto farà, che epso figliolo serà Re de Bohemia et li darà tutte le terre che se ritrovarà havere in Austria, lassandoli anchora tutti li castelli che de presente tene in Ungaria, et ulterius li provederà dei reame de Bossina,[2] licet epso Messer Francisco ne dica expressamente che possiamo sperare, che questo figliolo succederà el tutto, et presertim che luy sa tale provisione che ha facto Sua Maestà; [il] quale ha dicto sub nube che non poterà essere altramente, et che cognosce essere tanto l'amore del prefato Signor Re verso el dicto suo figliolo per le sue virtù, che se gli potesse lassare li occhii proprii non che el regno gli li lassaria, et cusì credemo. Sicchè per il mezzo tuo seremo contenti intendere per nostra satisfactione et honore, se la Sua Maestà persevererà in opinione de quello, che ne ha dicto el prefato Messer Francesco, como siamo certi che sia, et per la fede che havemo in la Sua Magnificentia, saressemo già venuti ad l'effecto del parentato, se non fusse stato de suo consentimento, che ce havessimo mandato ad torre questa chiarezza.

(Caeteris exmissis.)

Datum Mediolani die XIII aprilis 1485.

A. Terzagus.[3]

[1] Ovu instrukciju dao je, a tako i sve pregovore s kraljem Matijašem vodio je herceg Ivan Galeazzo samo nominalno; u stvari sve je bilo u rukama njegova strica Ludovika Mora. To važi i za sve dalje isprave.

[2] Tu će misao kralj Matijaš ponoviti i 1489. caru Fridriku III. (up. niže br. 44 od oktobra 1489.).

[3] Alvisio de Terzago, činovnik herceške kancelarije u Milanu.

9.

[U aprilu] 1485.

Humanista Galeotto Marzio hercegu Ivanišu Korvinu.[1]

Irodalomtörténeti emlékek, II kötet. Bp. 1890 (Közrebocsátja Ábel Jenő), 219—220.[2]

Galeotti Martii de egregie, sapienter, iocose dictis ac factis s(erenissimi) regis Mathiae ad inclitum ducem Johannem eius filium liber incipit.

Volui iam diu, inclite dux Johannes, aliquid tuo nomine componere, ut intelligeres Galeottum regi Mathiae, genitori tuo, tibique deditissimum. Et cum animo volverem, quidnam tua puerili aetate dignum esset, quod ad virtutem excitaret, occurrrerunt quaedam genitoris tui regis dicta ac facta egregie, sapienter ac iocose. Hoc ratus sum aetati tuae maxime convenire. Exempla enim domestica et patrum, et avorum, ita inflammant pueros excitantque ad virtutem, ut iam grandes natu exemplis domesticis imbuti putent a moribus parentum nefas discedere, ita ut ardua difficiliaque negotia alacri animo capessant. Quod nec poeta ignoravit Virgilius cum ait: »Ecquid in antiquam virtutem animosque viriles et pater Aeneas et avunculus excitat Hector?« Haec autem quae hoc in libello inseruimus, maiori ex parte auribus nostris accepimus aut oculis vidimus. Fuimus enim perpetui comites et convivae serenissimi regis Mathiae, ut tu optime scis. Scribere autem visa et audita ab iis qui egerunt, quantam in se utilitatem contineat, facile aestimabit, qui libros antiquorum percurret, et maxime Livium. Nam historici, qui ab aliis accepta et non visa, nec a se ipsis audita scripserunt, tantam interdum habent varietatem, ut lectorem incertum relinquant (hinc est illa Livii frequens disputatio, cupientis elicere veritatem), sed in hoc tam parvo volumine certa et indubitata continentur, quod quanti sit momenti, nemo recte formatus est, qui ignoret. Nonne magis animos nostros inflammaret Liviana eloquentia de pulchritudine Scipionis, si illam promissam caesariem illamque corporis dignitatem, quam tantopere extollit, non legisset, sed oculis vidisset? Bellum Judaicum quis cum animi haesitatione unquam perlegit et in illis Vespasianorum virtutibus dubitavit, cum Josephus auctor omnibus se interfuisse testetur? Accipe igitur, inclite dux Johannes, opus hoc, volumine exiguum, auctoritate autem maximum. Continet dicta quaedam ac facta illius regis, qui saepe Turchos profligavit, qui vicit Boëmiam, qui Valacos subegit, qui Polonos afflixit, qui rebellantem Hungariam sub antiquo iugo continuit, qui Austriam acquisivit, qui et Oceanum et Hadriaticum mare imperii sui terminum vi bellica effecit, qui Hidruntum a Turchorum oppressione liberavit.[3] Sed de his alias. Nunc ad rem nostram redeamus: si prius admonuerimus, etiam iocosa dicta ma-

ximos reges, summos imperatores, acutissimos philosophos et maxime Caesarem Augustum, in usu frequenti habuisse, et qui huius rei testimonia requirit, legat Macrobii librum et Plutarchi Apophthegmata, ubi huius rei veritatem intelliget.

[1] Između humanista, koji su živjeli na dvoru kralja Matijaša, ističe se naročito Galeotto Marzio. Rodio se 1427. u gradu Narni, a učio je u Padovi medicinu. Docnije, 1447., nalazimo ga u Ferrari, gdje se mnogo družio s našim Ivanom Česmičkim (Ianus Pannonius), docnijim biskupom pečujskim (gl. o njemu odlično djelo: Huszti, Janus Pannonius. Pécs 1931; Kukuljević, Glasoviti Hrvati. Zagreb 1886., str. 1—19, Ivan Česmički, *danas je već zastarjelo*). Na njegov poziv došao je onda Galeotto Marzio u Ugarsku 1468. Umro je 1497. u Češkoj. Čini se da je neko vrijeme bio i odgojitelj hercega Ivaniša Korvina i upravnik budimske kraljevske biblioteke. Svoje djelo o kralju Matijašu napisao je 1485. i posvetio ga hercegu Ivanišu Korvinu ovim osobitim predgovorom. Iz njega vidi se jasno, da je Galeotto Marzio već onda smatrao hercega Ivaniša Korvina prestolonasljednikom.

[2] Toga djela u našim javnim bibliotekama nisam mogao naći.

[3] Otranto su Turci zauzeli 11. aug. 1480. i zaprijetili Brindiziju. Nato je kralj Matijaš poslao napuljskom kraljevstvu u pomoć vojsku, koja je Turke 10. aug. 1481. primorala na predaju.

10.

U maju i junu 1485. Beč.

Kad je kralj Matijaš zauzeo Beč, prvi je u grad ušao herceg Ivaniš Korvin.

Iz dnevnika bečkoga ljekara i universitetskoga profesora Ivana Tichtela.

Fontes rerum Austriacarum. Erste Abteilung: Scriptores, I Band, Wien 1855, 33—34.

Rat s carem Fridrikom III. tekao je s manjim prekidima još od 1480.[1] U januaru 1485. opkolio je kralj Matijaš Beč sa svih strana, tako da je u gradu skoro zavladala ljuta glad, a obećane pomoći od cara Fridrika III. nije bilo. »Item feria fexta post Ascensionis [13. maja], mane post medium, hora prima, rex ex quatuor mundi partibus magnos per bambardas lapides in civitatem sagittat. In quatuor locis sturmam in sepibus facit suburbii. In suburbio tamen sancti Nicolai victoriam habuit. Sequenti die, sabbatho scilicet [14. maja], in quo fuit coniunctio solis et lune, sub coniunctione congregata universitas scribit litteras ad regem pro salvo conductu aliquibus de universitate, ut ipsi cum aliis prelatis et clero orent regem et placent animum iratum eius in civitatem. — — — Nostri legati die dominico [15. maja] orant et placare animum eius incipiunt et ut det civibus terminum ad mittendum nuncios ad imperatorem. Sed frustra. Eo die, et tercia feria [17. maja], et quinta feria [19. maja] laboraverunt, verum inducias predictis septem diebus dedit rex civitati, in quibus a bello cessatum est. — — — Ipsa vero quinta feria ad noctem

omnis in armis fuit civitas in sepibus suburbii, non aliud cogitantes, quam quod rex stuermam ea nocte sit facturus. Omnis homo viriliter ea nocte et animose hoc idem expectavit, ymo et desideravit. Mane facto [20. maja], hora quinta, congregatur universitas. Venit ad eam magister civium et multi cives, apportantes multos articulos in cedula conscriptos, dicentes nobis, si quid eis addere vel ex eis deponere vellemus. Continebant autem condiciones, sub quibus nostram civitatem Viennensem, fame compulsam, regi darent. Responsum fuit eis: bene esse compositos, et eis placere, et eis, scilicet civibus, assistere personaliter. Et in Vigilia Penthecostes [21. maja] cum eisdem exeunt articulis ad regem, cum quo tractaverunt tota die usque ad noctem. Secunda feria in festibus [23. maja] iterum exeunt cives et concludunt, civitatem esse regis, si imperator eam non defenderit, et intromittere eum velint in Vigilia Corporis Christi [1. juna]. Huius tractatus littere a civitate mittuntur ad imperatorem die Penthecostes [22. maja] hora secunda. Littere, inquam, plene lacrimarum cesareamque maiestatem fere valedicentes. Vale itaque mi cesar, qui omnibus Austrie principibus tua negligencia et pecuniarum amore magnam maculam iniecisti. Pavisti non verbis, non sequentibus signis. — — — Sexta feria ante Corporis Christi [27. maja] cesarei officiales Viennam exeunt, arce clausa relicta, quam aperuerunt cives, ut mundaretur pro rege Ungarie. Sabbatho [28. maja], in quo die hora decima intravit Viennam dux Joannes, filius regis Mathie Ungarie,[2] primo ad ecclesiam [sancti Stephani], tandem *yn das praghaus*,[3] tandem ad balneum, propter quod est ingressus, et alii quam plurimi. Iterumque ad castra sua ante occasum solis rediere. — — — In quo predicto [die] civitas Viennensis iurauit regi et suo filio et regno Ungarie et eorum sequacibus fidelitatem.[4] [Die sancti] Bonifacii [5. juna] intrat civitatem regina; rex in Vigilia Corporis Christi [1. juna] cum octo milibus hominum electorum, tribus exercitibus, non in omnibus bene munitis. Predictisque diebus mittuntur littere a rege ad totam Austriam, ut hic ad festum Joannis Baptiste [24. juna] compareant omnes et personaliter.

[1] Glavna svrha toga višegodišnjega rata bila je, kako bi se car Fridrik III. našao primoranim, da se odreče svojih pretenzija (stečenih ugovorom 1462., odnosno 1463.) na Ugarsku i Hrvatsku.

[2] Kralj Matijaš poveo je sina Ivaniša, za koga je i vodio taj rat, sobom još pod jesen 1484. Tada se jedanaestgodišnji dječak prvi puta upoznao s vojničkim životom.

[3] t. j. präghaus = kovnica novca.

[4] Ovo je bilo prvo javno priznanje kandidature hercega Ivaniša Korvina na prijesto ugarsko-hrvatski. Herceg igrao je prvi puta ulogu designiranoga očeva nasljednika.

II.

12. aug. 1485. Rim.

Kardinal Askanio Sforza čestita u svoje i u ime pape Inocenta VIII. milanskom dvoru na zarukama princeze Blanke sa hercegom Ivanišem Korvinom.

Original u drž. arhivu u Milanu; Potenze Estere, Roma.

Illustrissimi et Excellentissimi princeps, et domine nepos et pater honorande. Per le lettere dela Vostra Ill-ma Signoria del ultimo del passato,[1] intexi la ultima conclusione a publicatione facta del parentato, che quella mediante la Ill-ma Madonna Biancha, sua sorella et mia nepote, havera contracto con lo Serenissimo Re de Ungaria in haverla data per moglie allo Ill-mo suo unico figliolo;[2] dela quale affinità certo ne ho havuto summa consolatione, perchè succedendo le cose, como rasonevolmente possano et debano succedere, non se ne po sperare altro che bono et onorevole fructo; et perchè questa poca indispositione che m' è sopragiunta, non me ha lasciato presentialiter comunicare el tutto con la Sanctità de nostro Signore,[3] como haveria desiderato, ho — per il mezzo de Messer Leonardo Botta,[4] et con quelle parole [che] me sono parse conveniente — participato dicto parentato con Sua Sanctità, la quale secundo la relatione del dicto Messer Leonardo ha multo laudato questa affinità, dicendo, che oltra che essere honorevole, po etiam conferire assai ala dignità et [alle] cose de la Vostra Ill-ma Signoria, iniungendo el dicto Messer Leonardo, che de tale partecipazione ringratiasse assai la Ill-ma Signoria Vostra el bene de la quale — per la paterna affectione [che] li porta — reputava suo proprio; parteciperò etiam dicto parentato con chi et dove me parerà [che] possi conferire ala dignità de la Ill-ma Signoria Vostra, ala quale ex corde me recommando.

Datum Rome die XII augusti 1485.

Patruus, filius et servitor

Ascanius Maria cardinalis Sfortia Vicecomes Bononie etc. legatus.

(*A tergo*) Illustrissimo et Excellentissimo Principi et Domino nepoti et patri honorandissimo, Domino Duci Mediolani etc.[5]

[1] 31. jula.
[2] Herceg Ivaniš Korvin.
[3] Papa Inocent VIII. (1484.—1492.).
[4] Nekoć papinski poslanik u Veneciji.
[5] Herceg Ivan Galeazzo Sforza Visconti.

12.

10. juna 1486. Budim.

Kralj Matijaš šalje milanskom dvoru svoga kapelana Antuna, da dovrši pregovore glede ženidbenoga ugovora između princeze Blanke i hercega Ivaniša Korvina.

Drž. arhiv u Milanu; Pot. Est., Ungheria.

Mathias dei gracia rex Hungarie, Bohemie etc. illustrissimo et excellentissimo principi domino Joanni Galeaz Marie Sfortie Vicecomiti,[1] duci Mediolani etc., fratri et affini nostro carissimo, salutem et prosperos ad vota successus.

Illustrissime princeps. Ad excusandum nos et simul moram oratorum nostrorum ad illustrem dominacionem vestram pro contracte affinitatis extrema conclusione deputatorum et item pro certis aliis rebus, misimus ad eandem hunc fidelem nostrum venerabilem magistrum Antonium, decretorum doctorem, nuncium et capellanum nostrum, specialem scilicet latorem presencium, qui nonnulla circa promissa illustri dominacioni vestre referre habebit, quem rogamus enixe, velit eidem plenam fidem adhibere et excusaciones nostras sine aliqua animi sui molestia admittere. Quam et bene feliciterque valere semper optamus. Datum Bude 10. iunii anno millesimo quadringentesimo octuagesimo sexto.

(A tergo) Illustrissimo et excellentissimo principi domino Joanni Galeaz Marie Sfortie Vicecomiti, duci Mediolani etc., fratri et affini nostro carissimo.

[1] Vicecomes = Visconti.

13.

13. januara 1487. Beč.

Kralj Matijaš šalje na milanski dvor velikovaradinskoga biskupa i svoga kancelara Ivana Filipeca.

Drž. arhiv u Milanu; Pot. Est., Ungheria.

Mathias dei gratia rex Hungarie, Bohemie etc. illustrissimo et excellentissimo principi domino Joanni Galeaz Marie Sfortie Vicecomiti, duci Mediolani et fratri et affini nostro carissimo, salutem et felicium successuum incrementa.

Illustrissime princeps. Misimus ad dominacionem vestram illustrissimam, prout nos misuros frequentibus litteris nostris significavimus, fidalem nostrum dilectum reverendum in Christo patrem dominum Joannem episcopum ecclesie Varadiensis, cancellarium, consiliarium et oratorem nostrum, plena nostra fulcitum facultate, qui nostro nomine nonnulla eidem dominacioni vestre illustri referet, quam rogamus et hortamur enixe, velit omnibus relatis suis plenam

et indubiam fidem perinde ac nobis ipsis prebere, sicuti et mos suus et mutuus inter nos amor et coniunctio tam arctissima exposcunt. Eandem dominacionem illustrem bene et feliciter valere semper optamus. Datum in arce civitatis nostre Viennensis XIII ianuarii anno domini MCCCCLXXXVII.

(*A tergo*). Illustrissimo et excellentissimo principi domino Joanni Galeaz Marie Sfortie Vicecomiti, duci Mediolani etc., fratri et affini nostro carissimo.

14.

13. januara 1487. Beč.

Kralj Matijaš i herceg Ivaniš Korvin daju kancelaru biskupu Ivanu Filipecu punomoć, da ih zastupa kod milanskoga dvora u poslu sastavljanja ženidbena ugovora sa princezom Blankom.

Original na pergameni s dva pečata na svilenoj vrpci u drž. arhivu u Milanu; Trattazioni et conventioni s. d.

Nos Mathias dei gracia rex Hungarie, Bohemie etc. notum facimus et tenore presencium significamus quibus expedit universis, quod nos de fide et preclara fidelitate, prudencia et legalitate atque rerum agendarum promptitudine fidelis nostri dilecti reverendi in Christo patris domini Johannis, episcopi ecclesie Varadiesis, cancellarii et consiliarii nostri etc., ad plenum confisi, eundem simul cum ill-mo domino Joanne Corvino duce etc., nato nostro charissimo, omni modo, via, iure, causa et forma, quibus melius et efficacius possumus, facimus, creamus et solemniter constituimus in nostrum verum, legitimum et indubitatum oratorem, sindicum, procuratorem, mandatarium, actorem, factorem et nuncium specialem, vel si quo alio nomine melius de iure dici vel censeri possit, dantes eidem et concedentes una cum eodem ill-mo filio nostro plenum mandatum plenamque et expeditam ac omnimodam facultatem, potestatem et auctoritatem nostram, specialiter et specifice ad faciendam, contrahendam, concludendam et firmandam affinitatem inter nos et ipsum ill-mum filium nostrum ab una, et ill-mos et exc-mos principes dominos Joannem ducem Mediolani etc. ac Ludovicum ducem Bari etc. ab altera partibus, nec non ad subarandam et desponsandam pro eodem ill-mo filio nostro et eius nomine ill-mam virginem dominam Blancam, sororem et neptem eorundem ill-morum dominorum ducum, ac super illius dote finaliter concordandum illamque levandum et quitanciam eciam subinde dandum. Preterea ad ineundam, contrahendam et firmandam ligam, intelligenciam, coadherenciam seu confederacionem cum ipsis ill-mis principibus et statibus principatibusque eorundem ac se nomine, vice nostra ipsiusque ill-mi filii nostri eciam cum litteris et iuramentis aliisque quibusvis obligacionibus, clausulis et condicionibus

oportunis, et eciam penarum quarumcunque adieccionibus obligandum, nec non super omnibus tractatibus et clausulis litteras suas sub eius sigillo et manus proprie subscripcione dandas et conficiendas, generaliter vero ad omnia et singula facienda, gerenda, procuranda et exercenda, que circa predicta necessaria et utilia fuerint et opportuna videbuntur, et que ordo iuris et consuetudinis ac naturalis contractus postulant et requirunt, ac eciam que ad ipsa et quelibet ipsorum qualitercumque pertinere noscuntur. Et item que per verum et legitimum procuratorem, oratorem et mandatarium fieri, procurari et exerceri possent, queque nos ipsi una cum prescripto ill-mo filio nostro facere possemus et deberemus si personaliter simul vel divisim interessemus, eciam si talia forent, que mandatum exigerent magis speciale, quam presentibus est expressum. Promittentes simul cum ipso ill-mo filio nostro in verbo nostro regio ac bona fide nostra mediante sub [h]ipotheca omnium bonorum nostrorum presencium et futurorum omnia et singula, que per dictum nostrum et ipsius ill-mi filii nostri procuratorem et oratorem in premissis circa premissa et quodlibet premissorum tractata, inita, facta, disposita, ordinata, promissa, firmata et conclusa fuerint, rata, firma et grata habere et inviolabiliter observare ipsiusque oratoris nostri litteras, si quas forte sub eius sigillo in premissis rebus confecerit, litteris et sigillo nostris, dum ad nostram noticiam pervenerint, intra tempus statutum redimere ac ipsum dominum oratorem ab omni onere satisdacionis relevare harum nostrarum, quibus tam nostrum secretum sigillum, quo ut rex Hungarie utimur quamque eciam ipsius ill-mi filii nostri est appensum, vigore et testimonio litterarum mediante. Datum in arce nostra Viennensi tredecima ianuarii anno domini MCCCC LXXXVII, regnorum nostrorum anno Hungarie etc. vigesimo nono, Bohemie vero XVIII.

Mathias rex manu propria.
Joannes Corvinus, dux manu propria.[1]

[1] Oba su potpisa vlastoručna. To je najstariji dosada poznati javni akt (službeni) hercega Ivaniša Korvina.

15.

30. aug. 1487. Milano.

Poslanik Jakov Trotti javlja svome gospodaru, ferrarskomu hercegu Herkulu, kako se kralj Matijaš ljuti, što je kraljica Beatriča saznala, da se radi o ženidbi hercega Ivaniša Korvina princezom Blankom.

Drž. arhiv u Modeni; Milano, Brusta 5.

Heri gionsse qua lo ambasadore del Re de Ongaria cum Maffeo dal Naso,[1] il quale cum collera et despiacere me ha dicto,

come anche intenderò da Matteo, ch' el suo Re è stato cum gram (!) moscha verso de Vostra Excellentia et più verso la Signora de Madama nostra, per essere stato facto intendere alla Regina per Soa Signoria quello, ch' el suo Re vole dare al figliolo suo (maritato in questa Madonina)[2] de stato; et mandatoli ad maiorem expressionem et confussionem la copia partitamente de quello che a questi excellentissimi Signori il gli ha promesso de dare ex causa dicti matrimonii, la quale copia io cum ogni instantia li domandai, essendoni recerchato, on[3] da Vostra Signoria, on da Madama, et me la dete molto volenteri, cum promissione che la fosse secretissima. La quale cossa Soa Magnificentia se dole esserli stato male atesa, perchè il suo Re non voleva che la Regina lo intendesse, se non dapoi il facto. Per la quale causa il dice che l' uno cum l' altra fortemente sum stati ale mani et in gran turbatione, cum pericolo etiam de perdere Soa Magnificentia la gratia del Suo Signore, il quale — inteso che hebbe da lui la cossa come era passata, et come me ne haveva dato copia — li dixe ch' io l' haveva circumvenuto et inganato per haversse de mi fidato, subiungendo che questo non era stato facto ad altro fine per Vostre Excellentie et per la Regina, se non per turbare et guastare questo parentato, il quale, dice Soa Maiestà, che delibera che habia loco al despecto de chi non voria, et de chi ni è malcontenti, se già il dovesse intitulare dicto suo figlio, Re et successore suo, subiungendo Soa Maiestà, che Vostra Signoria et Madama faria bem (!) a lassarlo fare li facti soi al modo suo et non li dare turbatione, et quando che non, che li pigliarà partito, et non cercharà de guastargeli come s' è facto, facendoli proponere per dicto suo figlio la figlia de don Fedricho, ch' è in Franza, et menare de ciò pratiche et trame, quasi volendo inferrire che non passi sencia participatione et consiglio de Vostre Signorie cum la prefata Regina; et diceme, Maffeo havere inteso il tuto. Io, Signore, li ho risposto convenientemente, excusando l' uno et l' altro de Vostre Excellentie et mi stesso, che solevamo Soa Maiestà et io essere più che fratelli, che mo sencia mia colpa l' habia pigliato verso de mi sdegno; pegio anche me scia de questi Illu-mi Signori, li quali non voria che per rellatione de Maffeo se tenesseno gravati da Vostra Excellentia et da Madama, et che ne staesseno cum qualche sdegno, che presto intenderò, et a dire il vero più il se grava de Madama che de Vostra Excellentia, ma anche de lei, come è dicto. Et me ha dicto ch' el Re suo non è restato per questo de fare a Soa Magnificentia et a Maffeo doni preciosissimi de dinari, de argenti et de altre cosse, et manda al Signore duca cavali 4, al Signore Ludovico 4, a questa Ill-ma Madama sei belissimi da careta, al Magnifico Messer Galeaz da San Severino dui altri cavali. *(Caeteris exmissis.)* [Datum] Mediolani 30 augusti 1487.

[P. S.] De altri presenti, che Soa Maestà fa fare qui degnissimi, una altra fiata ne advisarò Vostra Signoria più particularmente.

Excellentie Vestre servus Jacobus Trottus.

(A tergo.) Al mio Ill-mo Signore il Signore duca de Ferrara, Ferrariae. Diligenter et cito.

[1] Inače: Maffeo de Treviglio.
[2] Blanka Marija Sforza.
[3] on = ili.

16.

3. sept. 1487. Milano.

Poslanik Jakov Trotti javlja svome gospodaru, ferrarskom hercegu Herkulu, o ženidbi hercega Ivaniša Korvina princezom Blankom.

Drž. arhiv u Modeni; Milano, busta 5.

Essendo dapoi che io scripsi per altra mia a Vostra Signoria in ragionamento cum il Magnifico ambasciatore Ongaro, per intendere qualche cossa più ultra de quello, che scripsi, me ha declarato che la Regina sua era quella, che menava praticha cum Madama de Begliu de dare per moglie la figliola de Don Federico al figliolo del Re de Ongaria, promettendoli che per la Maestà del Signore Re Ferando li seria dato una bella et bona dota, et che, ultra de questo, ex conventione li daria il fratello del Turcho,[1] il quale la Maestà del Re de Ongaria tanto desiderava de havere, et che in somma li fu resposto per il prefato Re, che li bastava assai de uno parentado che Soa Maestà havesse cum il prefato Re Ferando, senza farne più. Et che mo[2] el ne voleva deli altri, et sopratutto quello de questi Ill-mi Signori et ch' el è stato turbato grandemente per questa cagione cum la Regina, sua moglie, ali quali Signori dice epso Messer Francesco,[3] ch' el mette in ordine presenti dignissimi, grandi et de gran valuta. Notificando a Vostra Excellentia ch' el ha mandato a donare per epso suo oratore al Magnifico castellano qui uno bazile grande, degnamente lavorato, uno bronzo grande et grosso a similitudine de uno bottesino, et due belle coppe, ogni cossa sopradorate. Et altro tanto ha donato a Messer Alvisio da Terzago — ultra quello ch' el ha donato a Mapheo,[4] ad epso messer Francesco, secondo che lui dice et non nega dicto Mapheo — ha donato tre millia ducati de contanti et ha portato una littera al Signore Lodovico lui et Mapheo un' altra che li dia altri tre millia ducati della dota della sposa, che Soa Maestà li dona per sua liberalità et munificentia. Et ultra de ciò dice haverli facto assignatione per li suoi salarii venturi de ducati cinque millia. Et che li ha donato bazili, bronzi, coppe et altri

argenti, che m' è difficile credere ch' el sia vero, perch' el me pare excedere il ragionevole, se ben Mapheo el potria servire de un si. Tutavia potria essere ch' el Re, come desideroso de questo parentado che molti biasmano, de qua havesse facto et facesse tanti doni et che tanti dinari, donati a Messer Francesco havessero ad essere del castellano et de Messer Loyse[1] effectualmente, per subtenire il parentato, per havere persuaso al Re lui et Mapheo — che è canzelero de Messer Loyse[5] — ch' el castellano et Loyse sciano il tutto qua, cum li quali castellano et Loyse il prefato Messer Francesco ha facto parentado de uno suo figlio in una loro nep[o]te, per havere una bona dota qua. Et me ha dicto Vostra Signoria havere facto a Soa Maestà due domande, dele quale el s' è maravigliato: la una deli dinari dele bolle et [an]natta[6] del archiepiscopato rechiesti, l' altra de volere che qualche intrata de epso archiepiscopato venga a Ferrara. De che me dice, che non se ne ha a fare cossa alchuna et ch' el Re non vole tenere in Hungaria presso Don Hyppolito[7] più che sei on octo de quelli, che s' è [mandato] cum epso, et che a tutto il resto serà dato licentia. Et che Soa Maestà non vole altri factorezi ne manezi[8] le intrate de quello archiepiscopato, se non li Ungari soi proprii, per non volere tanti Italiani a casa sua. Et conclude che la Regina è mal contenta de questo parentado et de quello ch' el Re dà et vole dare al figliolo, dicendo che epsa porta figlioli et non è sterile, como la è tenuta anzi ch' el ha disperduto. Et che ciò che dà il Re al figlio è cum interesso deli figlioli che epsa havesse in futuro. Et il Re dice, non essere vero, perchè non li dà del regno de Ungaria cossa alchuna, ma de quello che li ha lassato il patre et la matre et che Soa Maestà ha aquistato cum la spada in mano. Et epso ambasciatore et Mapheo sono retornati cum tutti li ordini che bisogna, et cum ciò che la requesto questo stato per concludere et ultimare in tutto et per tutto il parentado. Ma per una coppa donata al Signore Ludovico, credo che pochi homini del mondo habino veduto lo meglio lavorate et la più bella. Et dice che per viazo a Zagabria sono morti quatro, non da conto della comitiva del prefato Ill-mo et Rev-mo Don Hyppolito ... (*Caeteris exmissis*). Mediolani III septembris 1487.

Excellentie Vestre servus Jacobus Trottus.

(*A tergo*). Al mio Illustrissimo Signore il Signore Duca de Ferrara etc. Ferrarie.

[1] Džem, brat sultana Bajazita II. (1481—1512), koji se tada nalazio u Francuskoj (u Auvergni), kao štićenik Rodskih vitezova. Budući da se Džem digao protiv svoga brata tražeći polovinu turske carevine za sebe, bio je veoma dragocjeno sredstvo za ucjenjivanje sultana i Visoke Porte. Zato ga je i kralj Matijaš svakako htio da dobije u svoje ruke. Džem-sultan umro je iznenada 1495. Up. o njemu odlično djelo: Thuasne, Djem-Sultan (1459—1495). Paris 1892.

[2] mo = sada.

[3] Franjo Fontana.
[4] Maffeo de Treviglio.
[5] Ludovik Sforza (Moro).
[6] annata = papinski godišnji stalni dohodak od pojedinih nadbiskupija i biskupija.
[7] Hipolit, sin ferrarskoga hercega Herkula d' Este, rođen 1479., nadbiskup ostrogonski od 1486. do 1497., onda nadbiskup jegarski, pa milanski i kapuanski. Budući da je bio još dijete, vodio je poslove ostrogonske crkve zagrebački biskup Osvald Tuz. Umro je 1520.
[8] maneggiare (toccare).

17.

4. nov. 1487. Vigevano.

Milanski herceg Ivan Galeazzo Sforza javlja stricu Filipu Sforzi, da poslanik ugarskoga kralja Matijaša, kancelar i biskup Ivan Filipec, neće tako skoro stići (iz Francuske).

Koncept u drž. arhivu u Milanu.

Viglevani[1] 4 novembre 1487.

Illustri domino Philippo Maria Sfortie,[2] Mediolani vicario. Illustris patrue noster carissime. Intendendo noi ch' el Reverendo Monsignore vescovo Varadino, oratore del Serenissimo Re de Ungheria, non è per giungere ad Milano così presto come credevamo, potrite ancora voi soprasedere ad venirli per fin che ve scriveremo altro.[3]

In simili forma:

Illustri reverendo Sfortie secundo.
Magnifico domino Ludovico de Fogliano.
Comiti Francisco Sfortie del signor Boso.
Domino Rolando Palavicino.
Comiti Giberto de Sancto Vitali.
Comiti Jacobo de Sancto Vitali.
Comiti Manfredo de Lando.
Comiti Bartolomeo Scotto.
Reverendo domino protonotario [apostolico] de Scipiono.
Domino Francisco Cacere.
Reverendo domino episcopo Placentino.
Reverendo domino Hieronimo electo Novarie.
Comiti Joanni Francisco Anguisola.
Domino Leonardo Botta.
Christoforo Stanghe.
Comiti Hieronimo de Beccaria.
Domino Bernardino Guasco.
Domino Hugoni della Somaglia.
Domino Joanni Antonio della Somaglia.
Domino comiti Manfredo Torniello.
Domino Conrado della Porta.
Domino Picino Cacie.

Honorabilibus, prudentibus gubernatoribus et consulibus civitatis Mediolani, nostris et imperii sacri fidelibus dilectis.

[1] Obična rezidencija Ludovika Mora (između Milana i Novare).
[2] Brat Ludovika Mora.
[3] Velikovaradinski biskup Ivan Filipec pošao je u Francusku da ishodi kod kralja Karla VIII. izručenje turskoga princa Džema (up. prediduci br. 17 od 3. sept. 1487. bilj. 1); ali poslije dugoga čekanja i pregovaranja ipak nije ništa postigao. Biskup Ivan Filipec zaputio se iz Milana u Francusku još 27. aprila, sporazumjevši se s herceškim dvorom, da će se vječanje princeze Blanke s hercegom Ivanišem (koga će on zamijeniti kod svečanoga akta pred oltarom), odmah kad se vrati iz Francuske.

18.

Milanski herceg Ivan Galeazzo Sforza javlja stricu Filipu Sforzi, da se poslanik kralja Matijaša, kancelar i biskup Ivan Filipec, vraća iz Francuske u Milano 14. ili 15. nov. u cilju, da se obavi vjenčanje princeze Blanke (s hercegom Ivanišem Korvinom).

Koncept u drž. arhivu u Milanu.

Viglevani 9 novembre 1487.
Illustri domino Philippo Marie Sforzie Vicecomiti.

Illustris patrue noster carissime. Havendo noi de presente adviso, come el Reverendo Monsignore Varadino, oratore del Serenissimo Signore Re di Hungaria, ad li 2 del presente parti da Lione,[1] retornando ad noi de Franza ad fin de concludere le sposalizie della Ill-ma Madonna Biancha, nostra sorella, et pensando noi che al più tardo giungerà qui ad li 14 o 15 del presente, per potere attendere a questo solenne acto cum quello più honorevole modo che se convene et che ci sarà possibile, vi confortiamo et caricamo ancora a retrovarvi qui ali 15 del presente più onorevolmente, che vi sarà possibile secondo che per altre già ne scrissemo.

In simili forma:

Al Illustre signore Sforza secundo.
Al Magnifico Signore Ludovico de Fogliano.
Al Conte Francesco Sfortia del Signor Boso.
A Messer Rolando Palavicino.
Al Conte Giberto de Sant-Vitale.
Al Conte Giacomo de Sant-Vitale.
Al Conte Bartolomeo Scotto.
Al Conte Manfredo de Lando.
Al Messer Conrado della Porta.
Al Conte Ugone de Santo Severino.
Al Monsignore vescovo di Piacenza.
Al Monsignore [electo] de Novara.
Al Protonotario [apostolico] de Scipione.
Al Conte Joan Francesco Anguisola.

A Messer Leonardo Botta.
A Christoforo Stanghe.
Al Conte Hieronimo Beccaria.
A Messer Hugo della Somaglia.
A Messer Joan Antonio della Somaglia.
Al Conte Manfredo Torniello.
A Messer Picino Cacia.
A Messer Francesco Cacia.

[1] Lyon.

19.

25. nov. 1487. Milano.

Isprava o mirazu princeze Blanke i o imovini hercega Ivaniša Korvina.

Drž. arhiv u Milanu; Trattazioni et convenzioni s. d.

Breviatura Messeri Johannis Antonii de Girardis, notarii publici.

In nomine domini amen. Anno nativitatis eiusdem millesimo quadringentesimo octuagesimo septimo, indicione sexta, die dominico vigesimo quinto mensis novembris.

Facta hodie paulo ante et solemniter celebrata per rev-mum in Christo patrem dominum Johannem, dei gracia episcopum Varadiensem, oratorem et legitimum procuratorem et mandatarium serenissimi et excel-mi domini Matthie dei gracia Hungarie et Bohemia regis etc. et ill-mi domini Joannis Corvini Oppavie Lypthovieque ducis ac comitis de Hunyad etc., eius ser-mi domini regis filii, ut ipsorum constat patentibus litteris, manibus eorum propriis subscriptis, tenoris infrascripti, eius ill-mi domini Joannis ducis procuratorio et mandatario nomine, desponsacione inclyte virginis domine Blanche Marie Vicecomitis, filie legitime et naturalis ill-mi quondam felicis memorie domini Galeaz Marie, ducis Mediolani etc. ac sororis amantissime ill-mi et excel-mi domini Joannis Galeaz Marie, moderni ducis, Papie Anglerieque comitis ac Genue et Cremone domini, mutuo utrinque consensu interveniente per verba de presenti, ut publico constat instrumento tradito et rogato per nos notarios et cancellarios infrascriptos, quod felix faustumque ac diuturnum sit. Volens idem ill-mus dominus Joannes Galeaz Maria dux dotare prenominatam inclytam dominam Blancham Mariam, eius sororem, in presencia et cum licencia, auctoritate et consensu ill-mi domini Ludovici Marie Sfortie Vicecomitis, ducis Bari, eius patrui et curatoris ac administratoris capitaneique et locumtenentis generalis, sponte et ex certa sciencia ac alias omnibus iure, via, modo, causa et forma, quibus melius, validius et efficacius potuit et potest, promisit et promittit predicto rev-mo domino

episcopo, procuratorio et mandatario nomine prefatorum ser-mi domini regis et ill-mi domini Joannis ducis eius filii, ac nobis infrascriptis notariis stipulantibus et recipientibus eorum nominibus ac aliorum quorumcumque interest et in futurum interesse poterit, quod idem dominus Joannes Galeaz Maria dux dabit, tradet et numerabit seu dari, tradi et numerari faciet eidem domino Joanni sponso et marito legitimo prefate domine Blanche Marie pro dote, nomine et ex causa dotis ipsius domine Blanche Marie, eius legitime sponse et uxoris, ducatos centum quinquaginta mille, videlicet centum mille in auro parato et quadraginta mille in iocalibus comuniter estimandis, et decem mille in vestibus et ornamentis, ac argento et paramentis pro usu ipsius domine Blanche Marie eciam estimandis, hinc ad annum unum proxime futurum, quo tempore traducetur ad maritum.

De qua quidem dote, ut premittitur, per prefatum ill-mum *dominum ducem Mediolani dari et tradi ac solvi promissa, seu de ea* eius dotis parte, quam idem ill-mus dominus Joannes dux vel eius procurator et mandatarius eius nomine acceperit usque ad integram ipsius dotis satisfactionem, prenominatus rev-mus dominus episcopus procuratorio et mandatario nomine prefatorum ser-mi domini regis et ill-mi domini Joannis ducis, eius filii, et utriusque eorum in solidum promisit et promittit prefato ill-mo domino duci Mediolani et nobis dictis infrascriptis notariis eius nomine et quorumcunque interest et in futurum interesse poterit, stipulantibus et recipientibus, quod iidem ser-mus dominus rex et ill-mus dominus Joannes eius filius, et uterque eorum in solidum prefato ill-mo domino duci Mediolani confessionem, quietationem et liberacionem facient per publicum instrumentum, seu publica instrumenta ac ipsi domine Blanche Marie constituent et facient dotem predictam et tercium plus ipsius tocius dotis pro terciario ac eius augumento.

Ac insuper promisit et promittit prenominatus rev-mus dominu episcopus procuratorio et mandatario nomine prefatorum ser-mi domini regis et ill-mi domini Joannis ducis et utriusque eorum in solidum nobis dictis infrascriptis notariis stipulantibus et recipientibus nomine et vice, et ad partem et utilitatem prefate inclyte domine Blanche Marie et quorumcunque interest et in futurum interesse poterit, quod iidem ser-mus dominus rex et ill-mus dominus Joannes dux, eius filius, et uterque eorum in solidum, ita tamen, quod unica solutio sufficiat, dotem predictam restituent ipsi domine Blanche Marie et eius filiis et heredibus ac successoribus in omni casu et eventu dotis ipsius repetende et restituende, quem Deus avertat, in hunc modum videlicet ducatos centum mille in auro parato et iocalia predicta estimanda ut supra, pro ducatis quadraginta mille, seu ipsos ducatos quadraginta mille vel ratam eorum, que non reperirentur tempore ipsius restituende dotis. Et predictum argentum ac vestes et ornamenta ac paramenta seu eorum ut supra factam estimacionem ducatorum decem mille, vel

ipsarum rerum eam partem, que eo tempore reperiretur et eius que non reperiretur precium et valorem iam estimatum, una cum dicto tercio pluri, tocius dotis predicte, pro eius augumento in pecunia numerata.

Pro quibus omnibus et singulis, ut premittitur, per prefatos illmum dominum ducem Mediolani et reverendissimum dominum episcopum procuratorio et mandatario nomine prefatorum ser-mi domini regis et ill-mi domini Joannis ducis, eius filii, prommissis, attendendis et observandis iidem ill-mus dominus dux Mediolani et rev-mus dominus episcopus dictis nominibus sibi invicem mutua stipulacione interveniente ac nobis dictis infrascriptis notariis stipulantibus et recipientibus nomine et vice et ad partem et utilitatem, quorumcunque interest et in futurum interesse poterit, attendere et inviolabiliter observare nec in aliquo contrafacere, dicere vel venire recte vel indirecte, tacite vel expresse, nec aliquovis quesito colore promiserunt et promittunt sub [h]ippoteca et obligacione omnium et singulorum bonorum mobilium et immobilium presencium et futurorum ipsorum ill-mi domini ducis Mediolani, ser-mi domini regis et ill-mi Joannis ducis, eius filii, debite referendo, eorum eciam, que in generali obligacione non veniunt, nec non restitucione et refectione quorumcumque damnorum, interesse et expensarum, que et quas proinde per alteram parcium fieri et pati quovis modo contingeret, ac insuper idem rev-mus dominus episcopus dictis procuratoriis et mandatariis nominibus, per speciale pignus predicte dotis restituende ac terciarii et augumenti eius, nec non damnorum interesse et expensarum solvendorum et solvendarum, ut premittitur, obligavit et obligat ducatum Austrie[1] cum subscriptis ducatibus, comitatibus et statibus, qui se in proventibus annuis preter omnes commeatus, vina scilicet et blada aliaque victualia ad minus ducenta millia ducatorum, ut fertur, excedunt; alii vero status preter prefatum ducatum Austrie sunt infrascripti: inprimis in Vngaria comitatus Hunyad cum pertinenciis; item ducatus de Munkach cum oppido Debrechen et universis suis pertinenciis; item castrum Gyula, castrum Maroth cum oppido Gara, castrum Chewrew cum oppido Futhag, castrum Baymoch cum universis oppidis, theloneis et aliis omnibus iuribus et pertinenciis, comitatus de Thwroch cum castro Sclabyna aliisque omnibus castris, oppidis et villis ad ipsum comitatum pertinentibus; item comitatus Arva et Liptho cum castris Likawa et Arwa.[2] In Slesia vero ducatus Oppaviensis[3] cum civitatibus et castris Oppavia et Hradech et civitate Sgyar; ducatus Lupechyth cum castro et civitate Lupchiechiensi; ducatus Vuladislaviensis cum fortalicio; ducatus Thosniciensis cum castro et civitate Thossek; ducatus Bittorniensis cum civitate et castro Bythor necnon castro Siverchklenech et ducatus Rosboniensis cum castro et civitate Rozle universisque horum omnium ducatuum, comitatuum, statuum, castrorum prefatorum pertinenciis et iuribus ac utilitatibus et proventibus quibuslibet.

Cum autem prefatus ser-mus dominus rex seu prenominatus rev-mus dominus episcopus eius nomine dicat, eundem ser-mum dominum regem pactum et composicionem habere cum ill-mo domino duce Albo iam decrepito et prefatum ill-mum dominum Joannem in eius domini ducis Albi ducatum et dominium debere succedere, idem rev-mus dominus episcopus procuratorio et mandatorio nomine maiestatis sue exnunc assignavit eciam et assignat per speciale pignus totum ipsum ducatum et dominium cum eorum iuribus et pertinenciis ac proventibus. Item assignavit et assignat ducatum et universum dominium ill-mi domini ducis de Sagano in Slesia in prefatum ill-mum dominum Joannem ducem, prefati ser-mi domini regis filium, iure eciam successionis perventurum similiter cum iuribus et pertinentiis suis ac proventibus. Et ulterius ad maiorem omnium predictorum ut supra, observandorum corroboracionem et firmitatem, prefati ill-mus dominus dux Mediolani in eius animam propriam eius manibus corporaliter tactis scripturis in manibus infrascripti magnifici domini Bartholomei, eius secretarii, et rev-mus dominus episcopus procuratorio et mandatorio nomine prefatorum ser-mi domini regis et ill-mi domini ducis, eius filii, super eius domini episcopi pectus in animam prefatorum principalium suorum iuraverunt et iurant ad sancta Dei evangelia ea omnia et singula rata et firma habere et tenere ac attendere et inviolabiliter observare eciam sub vinculo iuramenti.

Demumque promittens prefatus rev-mus dominus episcopus prefato ill-mo domino duci Mediolani et nobis dictis infrascriptis notariis stipulantibus et recipientibus, quod idem dominus episcopus curabit et operam dabit cum effectu, quod prenominati serenissimus dominus rex et ill-mus dominus Joannes dux, pater et filius, solemniter et per publicum instrumentum ratificabunt et aprobabunt presens instrumentum ac omnia et singula in eo contenta infra terminum mensium sex proxime futurorum instrumentumque ipsum ratificacionis intra dictum terminum mittent et presentari facient ipsi domino duci Mediolani sub obligacione eciam omnium et singulorum bonorum suorum mobilium et immobilium presencium et futurorum, renunciantes et renunciaverunt predicti ill-mus dominus dux Mediolani cum auctoritate ut supra et rev-mus dominus episcopus dictis nominibus vicissim mutua stipulacione interveniente et nobis dictis infrascriptis notariis ut supra stipulantibus et recipientibus excepcioni non factarum dictarum promissionum dotis et eius restitucionis et terciarii ac augumenti eius et assignacionis necnon obligacionum ac omnibus probacionibus et defensionibus in contrarium.

De quibus omnibus et singulis prefati ill-mus dominus dux Mediolani cum licencia et auctoritate ut supra et rev-mus dominus episcopus dictis procuratoriis et mandatariis nominibus iusserunt et rogaverunt ac iubent et rogant per nos Joannem Antonium de Girardis Papiensem et Filippum de Comite, notarios publicos ac

ducales cancellarios infrascriptos et utrumque nostrum in solidum publicum confici debere instrumentum unum et plura eiusdem tenoris.

Actum in arce Porte Iovis inclyte civitatis Mediolani, videlicet in camera cubiculari prefati ill-mi domini ducis Mediolani, presentibus rev-mo et ill-mo domino Ascanio Maria Sfortia Vicecomite, tituli sancti Viti diacono cardinali, Bononie etc. legato; magnifico et clarissimo artium et medicine doctore domino Francisco Fontana, prefati ser-mi domini regis Hungarie oratore; magnificis dominis comite Joanne Boromeo, Joanne, Francisco et Rolando militibus marchionibus Palavicinis; Petro del Andriano et Joanne Francisco de Merliano iuris utriusque doctore consiliario, nec non magnifico domino Bartholomeo Chalco, secretario prefati ill-mi domini ducis Mediolani, omnibus testibus notis idoneis ad premissa vocatis et rogatis.

[1] Kako ju je kralj Matijaš nedavno osvojio.

[2] Up. gore kraljeve donacije (br. 4).

[3] Troppau. Koristeći se međusobnim svađama sleskih vazalnih knezova (područnika češke krune), kralj Matijaš nametnuo se njima za vrhovnoga gospodara kao »kralj Češke«. Izabran je bio češkim kraljem 1469., a onda je u Vratislavi (Breslau) primio poklonstvo sleskoga plemstva. Kako je poslije toga vremena više sleskih velikaških porodica izumrlo, kralj Matijaš prisvajao je sebi — u smislu onovremena ustava — te kneževine i onda ih darovao svome sinu hercegu Ivanišu Korvinu. Kneževinu Troppau (Oppavia) predao je kralju 1485. knez Viktorin, sin češkoga kralja Jurja Podjebradskoga († 1471.), u zamjenu i odštetu za konfiskovana imanja grofova Vitovaca u Slavoniji (u hrvatskom Zagorju). Na taj je način kralj Matijaš uspio, da u Sleskoj obrazuje čitavu provinciju, koju je mislio predati sinu hercegu Ivanišu, da ima vladarski položaj, ako bi ga mimoišla ugar.-hrv. kruna.

20.

25. nov. 1487. Milano.

Ženidbeni ugovor između princeze Blanke i hercega Ivaniša Korvina.

Drž. arhiv u Milanu; Trattazioni et Conventioni s. d.

Breviatura Messeri Joannis Antonii de Girardis, notarii publici.

Instrumentum desponsacionis inclyte domine Blance Marie Vicecomitis pro uxore illustrissimi domini Joannis Corvini, filii serenissimi domini regis Hungarie etc.

In nomine domini amen. Anno nativitatis eiusdem millesimo quadringentesimo octuagesimo septimo, indictione sexta, die dominico, 25. mensis novembris.

Etsi inter serenissimum et excellentissimum dominum Matthyam, dei gracia Hungarie et Bohemie regem etc., et illustrissimum

et excellentissimum dominum Joannem Galeaz Mariam Sfortiam Vicecomitem, ducem Mediolani necnon Papie Anglerieque comitem ac Genue et Cremone dominum, ac illustrissimos quondam dominos eius progenitores arcta semper et continuata extiterit amicicia et benivolencia mutuis utrimque certantibus studiis atque officiis nec unquam fortune eventu delapsa, tamen animadvertentes iidem serenissimus rex et illustrissimus dominus dux nullo firmiore nexu hanc ipsam benivolenciam confirmari posse, quam ex matrimonio contrahendo ac nova inter nos ineunda affinitate, ex qua utrisque statibus pax, quies, tranquilitas maxima accessura est, que eciam ad utriusque generis splendorem conducet, insistendum fore diiudicarunt, ut novis affinitatis huiusmodi vinculis omnia confirmarentur, quo magis perpetua fierent, nullis temporum ac seculorum morsibus violanda. Cum igitur superioribus mensibus per magnificum et clarissimum doctorem dominum Franciscum Fontanam, prefati serenissimi domini regis oratorem et mandatarium tractatum fuerit et conclusum cum prefato illustrissimo domino duce Mediolani et illustrissimo domino Ludovico Maria Sfortia Vicecomite, duce Bari, eius patruo et curatore ac capitaneo et locumtenente generali, quod ill-mus dominus dominus Joannes Corvinus, Oppavie, Lipthovie dux ac comes de Hunyad etc., ipsius ill-mi domini regis filius, nunc etatis, ut dicitur, annorum quattuordecim et ultra, acciperet in eius legitimam sponsam et uxorem inclytam virginem dominam Blancam Mariam Vicecomitem, filiam legitimam et naturalem ill-mi quondam felicis memorie domini Galeaz Marie ducis et sororem carissimam ipsius ill-mi et excel-mi domini Joannis Galeaz Marie, moderni ducis, in presencia ad id efficiendum et effectui demandandum prefati serenissimus dominus rex et ill-mus dominus Joannes dux eius filius, ad prenominatum ill-mum dominum ducem Mediolani designarunt rev-mum in Christo patrem dominum Joannem, dei gracia episcopum Varadiensem, eorum oratorem ac legitimum mandatarium et procuratorem, quemadmodum ipsorum patentibus constat litteris eorum propriis manibus subscriptis tenoris infrascripti. Habita igitur ad hunc actum publica et solemni ac ornatissima oracione per magnificum et clarissimum iuris utriusque consultum dominum Joannem Franciscum de Marliano, ducalem consiliarium nostrum, in presencia prefati rev-mi domini episcopi Varadiensis prefatorum dominorum regis, ducis, patris et filii oratoris et mandatarii, ac ill-mi domini ducis Mediolani, necnon ill-me et excel-me domine Bone, ducisse Mediolani, matris prefate inclyte virginis domine Blance Marie ac utriusque senatorii ordinis procerumque et aulicorum eiusdem ill-mi domini ducis Mediolani, et per ipsum dominum Joannem Franciscum ipsa domina Blanca Maria, nunc etatis, ut dicitur, annorum quindecim vel circa, interrogata, fuit contenta et sponte contentatur accipere et accepit ac accipit in eius legitimum sponsum et maritum prefatum ill-mum dominum Joannem Corvinum ducem, licet

absentem tamquam presentem seu prenominatum reverendissimum dominum episcopum Varadiensem eius procuratorio et mandatario nomine presentem, stipulantem et recipientem in eum consentiendo per verba de presenti.

Viceversa interrogatus idem rev-mus dominus episcopus Varadiensis, fuit contentus et contentatur procuratorio et mandatario nomine prefati ill-mi domini Joannis Corvini ducis accipere ac accepit et accipit in eius ill-mi domini Joannis Corvini ducis legitimam sponsam et uxorem prefatam inclytam virginem dominam Blancam Mariam ibi presentem, stipulantem et recipientem in eam dicto procuratorio et mandatario nomine consentiendo per verba de presenti, ac idem rev-mus dominus episcopus procuratorio et mandatario nomine prenominati ill-mi Joannis ducis in signum veri et legitimi matrimonii ipsam dominam Blancam Mariam cum duobus annulis auri, gemmas pretiosas habentibus, desponsavit et desponsat, quod felix faustumque ac diuturnum sit. Renunciantes prefati inclyta domina Blanca Maria et rev-mus dominus episcopus procuratorio et mandatario nomine prefati ill-mi domini Joannis ducis vicissim exceptioni non facte predicte desponsationis cum mutuo utrinque consensu per verba de presenti predictorumque omnium et singulorum non sic actorum et gestorum ac omnibus probacionibus et defensionibus in contrarium. De quibus omnibus et singulis iidem inclyta domina Blanca Maria et rev-mus dominus episcopus dicto nomine et uterque eorum iusserunt et rogaverunt ac iubent et rogant per nos Joannem Antonium de Gerardis Papiensem et Filippum de Comite notarios publicos ac ducales cancellarios infrascriptos et utrumque nostrum in solidum publicum confici debere instrumentum unum et plura eiusdem tenoris. Actum in arce Porte Jovis inclyte civitatis Mediolani, videlicet in sala Schagliorum sic nuncupata, solite residencie prefati ill-mi domini ducis Mediolani, presentibus reverendissimo et illustrissimo domino Ascanio Maria Sfortia Vicecomite, tituli sancti Viti diacono cardinali, Bononie etc. legato, magnificis et prestantissimis militibus domino Symonoto Belprato, serenissimi domini regis Ferdinandi Sicilie etc. oratore, domino Francisco Fontana, artium et medicine doctore, prefati ser-mi domini regis Hungarie oratore et domino Jacobo Trotto, ill-mi domini ducis Ferrarie oratore, nec non domino Antonio Trotto consiliario et domino Bartholomeo Chalco, secretario prefati ill-mi domini ducis Medilani, omnibus testibus notis et idoneis ad premissa vocatis et rogatis.

21.

25. nov. 1487. — 1. jan. 1488.

Svadbeni govor Ivana Franje Marliana, održan u Milanu prigodom vjenčanja princeze Blanke s hercegom Ivanišom Korvinom (25. nov. 1487); govor je onda 1. jan. 1488. Marliano prikazao kralju Matijašu.

Irodalomtörténeti emlékek, második kötet, Bp. 1890, 357—381 (po najboljim rukopisima publikovao Eugen Ábel).

Joannes Franciscus Marlianus Matthiae faelicissimo (!) et invictissimo Pannoniae regi sal(utem) d(icit) pl(urimam).

Cum, sapientissime rex Matthias, non minus animi magnitudine ac praestantia quam reliquis aliis excellas virtutibus, imprimisque magni facias quaecumque virtutum incitamenta ea libentissime et legens et audiens, quae praeclari viri vel prudenter vel strenue vel continenter vel pie vel fortiter constanterque ac religiose gesserunt, existimavi te non invitum lecturum, quae audientibus Hungaris tuis et praesertim reverendo viro in omnique virtutis genere insigni Joanne episcopo Varadino, oratore tuo, disserui, cum celebrarentur nuptiae illustrissimi filii tui, ducis Joannis et illustrissimae eius coniugis Blancae Mariae. Multa enim de matrimonio patriaeque tuae et ipsius regum simulque Vicecomitum et Sphortianorum laudibus dicta sunt, quae licet tibi omnium rerum scientissimo sint notae, nihilominus repetita hac mea oratione te fortassis sunt delectatura. Dedi igitur eam ad te deferendam, non quod ignorem non satis dignam esse lectione tua, sed quod sciam tantam esse ingenii tui bonitatem et humanitatem, ut non munusculum hoc, sed dantis animum nominis tui observantissimum sis consyderaturus Artaxersis illius Persarum regis exemplo, quem Plutarchus Cheronensis philosophus disertissimus refert aquam a villico sibi equitanti oblatam, quam ille ei obvius factus utraque manu e fonte hauserat, iucundum subridentemque suscepisse, quippe qui existimaret eum non minus regis dignum nomine, qui humane parva acciperet non rem ipsam, sed laetam dantis voluntatem consyderans, quam qui maiestate et splendore praeditus munifice liberaliterque ingentia dona largiretur. Si itaque, rex inclyte, munus hoc non dedignaberis, sicuti te pro innata tua benignitate facturum confido, cum animi tui magnitudinem declarabis, tum me audentiorem reddes ad ea quandoque litteris mandanda, quae per te maxima gesta cum laude non modo Pannoniorum tuorum, sed Atheniensium, Lacedemoniorum, Persarum, Thebanorum, Assiriorum, Macedonum, Carthaginensium Romanorumque omnium admiranda facinora superavere. Vale Christiani nominis decus et praesidium. Mediolani Kalendis Januariis M° CCCC° LXXXVIII.

Joannis Francisci Marliani Mediolanensis magnifici Antonii filii iure consulti ducalisque senatoris epithalamium habitum Mediolani in nuptiis illustrissimae virginis Blancae Mariae Sphortiae Vicecomtis et illustrissimi ducis Joannis Corvini filii felicissimi et invictissimi Mathiae Pannoniae regis septimo Kalendas decembres M° CCCC° LXXXVII.

Inter mortalium res arduas quidem ac difficiles unum illud mihi semper difficillimum est visum, reverende ac praestantissime vir, Ioannes episcope Varadine, serenissimi et semper augusti Matthiae Pannoniae regis eiusque illustrissimi filii ducis Ioannis hoc loco vices gerens, magnifici ac splendidissimi oratores, illustrissime princeps mi Ioannes Galeaci, reverendissime ecclesiae Romanae antistes princepsque inclyte Ascani Maria, et tu Bona, inter claras mulieres clarissima — illud, inquam, mihi semper difficillimum est visum, cum quis in frequenti praestantissimorum virorum conspectu aliis omnibus silentibus de rebus magnis ac praeclaris verba esset facturus. Quod cum ego quandoque re ipsa didicerim, quippe qui iussu tuo, dux mi ornatissime, et apud principes et apud pontifices aliosque non minus excellentis ingenii quam spectatae virtutis viros disseruerim, nunc tamen sole, ut aiunt, ipso mihi clarius videor intueri, occurritque eorum sententia, qui cum gravissimi et disertissimi viri sint habiti, optime cogitarunt neminem esse qui non acutius vitia in dicente quam quae recta sunt consyderet, adeo ut si quid sit quod minus bene dictum iudicetur, id ea omnia, etiam si maxime laudanda sint, inepta penitus reddat et obscura. Quo fit, ut cum doctissimi simulque eloquentissimi oratores ac philosophi apud principes et reges orationem essent habituri, ex eloquentibus muti omnino ac elingues redditi sint. Quod si tales tantique viri obmutuerunt, quid ego facturus sim, si mecum ipse cogitavero me hodie de sacri matrimonii magnitudine ac amplitudine, de Pannoniae regum laudibus et praeclaris gestis, de Mediolanensium principum illustribus facinoribus verba facturum, quorum singula non ego, qui doctrina et eloquentia parum valeo, sed ne Eschines quidem ac Demosthenes, non L. Crassus, non Cicero, non modo exornare, sed nec etiam dinumerare pro dignitate satis possent? Haec omnia mecum animo volutans, diu multumque anxius fui, an tantam tamque difficilem provinciam essem suscepturus, ne cymbula mea maximum ingressus pelagus ventis ac fluctibus agitatus saxis illiderer penitusque immergerer. Verum tamen satius esse existimavi me imprudentem iudicari, quam eo nomine accusari posse, quod divis principibus meis non paruerim, quo nihil execrabilius, nihil detestabilius dici aut excogitari unquam posset. His igitur ducibus, his auctoribus, his mihi numine suo faventibus, quorum auspiciis qui militant non possunt quocunque in certamine nisi victores evadere, imprimis de sacratissimo dicturus sum matrimonio. Qua in re illud

mihi memorandum videtur, sanctissimum hoc institutum non a septem Graeciae sapientum praeceptis aut Delphicis oraculis aut Ariopagitarum Druidarumque documentis aut Sybillarum vaticiniis augurumque auspiciis originem traxisse; non principum constitutionibus, non duodecim tabularum libello, non edictis praetorum, non senatus consultis, non iureconsultorum aut imperatorum legibus, non plebiscitis, non pontificum decretis sancitum fuisse. Altius profecto initium suum repetit, a deo quidem optimo maximo rerum omnium opifice, qui creatis primis parentibus nostris divina providentia sua intelligens nihil magis matrimonio convenire ad propagandum conservandumque genus humanum, quod ad similitudinem sui fecerat: iussit illis in horto delitiarum, ut crescerent ac multiplicarentur terramque replerent. Huius etiam instituti dignitatem gentilitas ipsa magni faciens vel in deos illos suos vanos ac mendaces vel in eos quos semideos ac heroas appellavit hanc inventionem rettulit. Aegiptii namque, huiusmodi sibi laudem vendicantes, Vulcanum eorum regem inventorem asserunt; Graeci Cecropa, qui genere Aegiptius apud eos regnavit; Hebrei Mosem; alii sicuti diversos legum latores, ut Cererem, ut Phoroneum, ut Dracona et Solonem, ut Charundam, ut Minoa et Lycurgum aliosque quam plures, ita etiam varios matrimonii inventores fuisse affirmaverunt. Romani autem ab omnibus dissentientes Romuli rapinam de Sabinis factam in medium afferunt. Qua re hoc uno satis superque intelligi potest, quanto in precio sit habendum matrimonium, quod certatim omnes sibi huius rei initium ascribere studeant. Verum sileant et fateantur tantae ac tam praeclarae rei originem non ab hominibus, non a semideis, non a daemonibus, quos caeca antiquitas tanquam deos coluit, sed ab eo vero quem nos adoramus et veneramur deo inventum fuisse ac constitutum. Quis enim compos mentis sibi persuadere queat hanc nobilissimam et clarissimam viri ac mulieris societatem, quae reliquas alias omnes antecellit, ab humano ingenio emanasse? Haec, inquam, illa est societas, qua nihil melius aut commodius, nihil suavius vel iucundius inveniri potest. Hac imperia, regna, principatus, civitates, familiae resque domesticae et conservantur et augentur; hac illicitae et oscoenae volputates compescuntur; hac vaehementes animi motus sedantur; hac corporis labores remittuntur et animi perturbationum molestia relaxantur. Hinc est quod in multis legimus tantum coniugalis dilectionis vinculum valuisse, ut ardentissimo eius fervore ducti facile quaecunque ingentia pericula subierint, quascunque etiam vel naturae vel fortunae difficultates constanti animo superarint. Testis est Arthemisia regina, quae adeo Mausolum virum suum amavit, ut eo vita functo cum ipsius cineres bibisset, flaetibus tandem et lamentationibus assiduis tabescendo mortua sit. Testis Tiberius Graccorum pater, qui tanta dilectione uxorem prosequutus est, ut eius vitam vitae suae praeferre non dubitarit. Testis M. Lepidus, qui Apuleiae uxoris caritate sequuto inter eos repudio mortem obiit. Testis Dido

Phoenissa, quae si non poëtarum figmentis, sed verae credimus historiae, se igni mandavit, ut illesum et intactum coniugis sui Sichaei amorem servaret. Testes Sabinae, quae atroci illo bello, quod inter Sabinos et Romanos ortum erat omni discrimine belli contemto crinibus sparsis per tela ac hostes vadentes et lachrymando et monendo et hortando bellum ipsum diremerunt, quo admirabili facinore non modo maritos ac parentes fratresque et alios necessitudine sibi coniunctos, sed universum populum Romanum Sabinumque servarunt. Quid meminerim, quanta et quam admiranda constantia Penelope diuturnam viri sui absentiam tulerit? Quid Euadnes patientiam ac animi magnitudinem, quid referam Corneliam Pompei, quid Porciam Brutti, quid Arriam Peti, quid Lucretiam Collatini, quid Alcestam Admeti, quid Sulpiciam Lentuli, quid Mitridatis Pontici regis Hipsicrateam, quid utrumque Plaucium, quorum alter Q. Plaucius audita axoris morte gladio pectus suum transfigens vita functus est, alter M. Plaucius osculando, ungendo Horestiliam coniugem suam mortuam, quae coniugali amore ducta eum cum sexaginta navium classe in Asiam traicientem Tarentum usque prosequuta fuerat, in se glaudium stringendo vitam deseruit? Sunt etiam Lacaedemoniae, illae summis laudum praeconiis extollendae, quae ut viros Minias servarent, non minus constanter quam callide sese ultro morti exposuerunt. Quid quod legimus apud Getas, gentem quidem immanem et feram, uxores eximiae laudisloco ducere super mortuorum virorum corpora interfici simulque sepeliri? Omitto multa alia maiorum exempla, quibus clare ac dilucide perspici potest tantam esse huius coniugalis vinculi vim, ut eo nihil firmius, nihil stabilius dici queat. Quod optime intelligens prudentissimus ille Romanus Q. Metellus Numidicus, cum videret nihil esse quod magis Romanorum opes augere posset stabilesque ac diuturnas reddere, populum Romanum facunda oratione est adhortatus, ut matrimonio operam daret, eo maxime argumento, quod nulla alia ratione genus humanum servari posset. Quare eorum sententia mihi summopere laudanda videtur, qui vitam coniugalem caelibi ac virginali praetulerunt. Nam etsi virginitatis bonum tale esse videtur, ut facilius caelestis gloriae splendorem assequi eique propius accedere possit, qui tamen illud sequuntur id tantum agere videntur, ut sibi ipsis prosint, coniugale vero bonum amplexi non modo sibi, sed familiae suae, cognatis, amicis, rei publicae, denique universo humano generi consulunt. Cum itaque non tantum nobis, sed et aliis nati simus, hi multo maiore digni laude censendi sunt, qui sibi et aliis quam qui sibi tantum prospiciunt. Quod si virginitate ordo quidam in caelo quasi angelicus augetur, at matrimonio et caelum repletur et hominum genus multiplicatur. Accedit ad haec quod cum non virginitas, sed matrimonium iussu divino sit constitutum, hi maiore in pretio sunt habendi, qui dei praeceptum implentes non caelibatui sed liberorum procreationi student, cum ea verissima sit theologorum sententia, his maiora et digniora deberi praemia, qui praecepti ne-

cessitate ducti, cui se volentes obnoxios fecerunt, bonum aliquod operantur, quam qui non necessario sed sponte idem muneris impleverint. Iure igitur optimo eos felices beatosque appellabimus, qui se matrimonio et eo quidem bene convenienti coniunxerint, quale hoc esse quod iamiam celebraturi sumus, nemo est qui non intelligat. Quod enim vel nobilius vel praeclarius vel illustrius matrimonium afferri in medium possit?

Et ut de Hungaris primum loquar, tu illustrissima virgo Blanca, Pannoniam sponsi tui regiam sedem habitatura es, cuius pulchritudinem ac magnitudinem, rerum copiam aërisque salubritatem et antiquitas laudat et nostra haec aetas admiratur. Ea namque est Pannonia provincia, quae in nostra hac Europa sita tertia orbis parte terrarum omnium pulcherrima, cum ab oriente ad septentriones vergat indeque Danubio inter omnes qui nostrum in mare decidunt maximo finiatur, superiori parte Dalmatiam et Illiricum tangens, tot praeclaris urbibus, tot oppidis munitissimis amnibusque memorandis et fontibus amoenissimis, praeterea auri et argenti copia fortiumque virorum multitudine ac virtute adeo celebris est, ut iure inter clarissimas totius orbis partes sit numeranda. Redditurque excelsior et praestantior virorum qui ex ea prodiere prodeuntque in dies virtute ac gloria. Ut autem multos alios ommittam, ne forte minus vera recensere iudicer, quippe quod eorum nomen antiquitas delesse videatur, edidit nobis Pannonia Valentinianum, qui tantae fuit virtutis, ut cum imperator Romanorum salutatus esset, illud sibi munus ultro delatum constanti animo renuerit, sed admirabiles virtutes suae effecerunt praesertimque rei militaris scientia, ut ei etiam renuenti uno omnium consensu imperium sit decretum, quod quidem usque ad extremum vitae suae tanta cum iusticia, constantia humanitate animique integritate et fortitudine gessit, ut non immerito talis sit habitus, qui vere perfectus princeps posset appellari. Imprimis autem Christianam fidem coluit illos omni conatu persequutus qui ei infensi fuerant, qua in re multa eius extant et insignia facinora. Sed illud est maxime memorandum, quod cum tribunitiam militiam gereret sub Iuliano augusto Romanorum imperatore, qui et ipse e Pannonia fuerat oriundus, iussissetque ei imperator, utpote qui Christianam religionem summopere oderat, ut aut idolis sacrificaret aut militia excederet, se potius militia abdicare voluit, quam vana simulacra adorare. Quare effectum est, ut qui tribunatum amisisset ob Christi nominis venerationem, is interfecto Iuliano, qui illud semper contemserat, eius imperium summa cum laude acciperet. Quod si Iulianus, ut paulo ante memini, e Pannonia originem traxit, tam acriter in Christianos non saevisset, profecto tantae eius fuerunt virtutes, ut iure merito inter praeclaros imperatores posset numerari. Vita functo Valentiniano Gratianus eius filius imperavit, qui patris morum aemulus cum solus sibi regnum posset vendicare, existimans indignum esse etiam regnandi causa ius violare, fratrem suum parvulum Valentianum sibi socium imperii delegit, non minus quoque

Christianam fidem patre suo veneratus est. Quo fit, ut saepenumero parva Christianorum manu confertissimas hostium copias deleverit, tandemque ope et auxilio divi Ambrosii ducis ac vexilliferi nostri, qui doctrina, auctoritate vitaeque sanctimonia excellens tunc se huius nostrae urbis sacrum gerebat praesidem, id effecit, iuvante etiam Theodosio Hispano viro pacis et belli scientissimo, qui ei postmodum in imperio successit, ut universa Italia, quae Arrianae perfidiae morbo laborabat, ea funditus extincta Christi fidem sequeretur, simulque Gothi cum Scythiae aliisque populis, qui in oriente contra eum arma moverant, victi ac profligati intelligerent conatus omnes adversus Christi potentiam omnino invalidos esse et inanes. Tales nobis Pannonia genuit imperatores, quales vel ex Italia vel alia quavis orbis regione aut meliores aut prudentiores prodiisse non legimus.

Regnavit et apud Hungaros Attila, vir et rei militaris scientia et in rebus gerendis calliditate et versutia iure merito Hannibali comparandus. Hic licet Christiano nomini maxime infensus esset, cum tamen Italiam magno impetu invasisset direptaque ac incensa Aquileia simulque aliis quibusdam Italiae civitatibus et castellis nobilissimis castra eo in loco posuisset, quo Mintius fluvius Padum influit, tantum apud eum valuit auctoritas Leonis pontificis, viri quidem sanctissimi, qui pro Italiae Christianique nominis salute eum adierat, ut confestim solo ipsius Leonis congressu pace Italiae reddita una cum exercitu ad Hungaros suos redierit. Sunt praeterea maxime memoranda, quae tum apud Gallos, tum apud Germanos, tum in Italia hac nostra per Hungaros fortiter gesta celebrantur. Illis namque temporibus, quibus se Ioannes decimus et Sergius tertius summos pontifices gesserunt, cum antea populabundi Gallos et Germanos invadentes multa ferro ignique vastassent, Italiam deinde armis aggressi ducto per Forum Iulium exercitu, primum Berengarium Romanorum imperatorem, qui se ei cum multis millibus armatorum opposuerat, deleto pene toto exercitu, in fugam verterunt. Postmodum in Venetos conversi multis ipsis illatis incommodis Clugiaque populata se in agrum Patavinum receperunt, in quo cum aliquot dies consedissent accepta a Berengario pecunia datisque obsidibus patrias sedes repetierunt. Verum non multo post cum Berengarius secundus Romanorum imperator a Rodulfo Heduorum rege Italia pulsus ad Hungaros confugisset auxilium ab eis petiturus, ipsi Salardo duce Italiam ingressi Papiam obsederunt, posteaque cum domum rediissent, Taxis eorum rex Italiam invasit tanto impetu tantoque Italorum omnium timore, ut de eis actum omnino esse existimarent. Verum Berengarius tertius, qui mortuo Berengario secundo imperium adeptus fuerat, tanto rerum discrimini propere consulendum existimans, id prudentia sua et Alberti eius filii opera effecit, ut Hungari tradita ingenti pecunia Italia recederent. Praeclara etiam virtutis suae documenta apud omnes praestiterunt et Andreas Hungarorum rex, qui ut Christianae rei publicae consuleret suadente Honorio

tertio pontifice maximo iuvantibusque Ioanne Ierosolomitano Rege et Ioanne Columna cardinali, quem Honorius legatum ad id munus obeundum designarat, patria sua solvens exercitum adversus Soldanam duxit, effectumque est, ut cum Heliopolim Aegipti urbem nobilissimam, quam nunc Damiatam appellamus, per aliquot tempus obsedissent, tandem ea potirentur — et Ludovicus, qui cum paratissimo exercitu regnum Neapolitanum invadens, ut Andreae fratris sui a regina Ioanna eius uxore per insidias interemti necem ulcisceretur, primo Sulmonenses ei congressos fudit eorumque urbe vi capta deinde totum regnum occupavit — et Loisius rex, quem Nicolaus quartus pontifex ob bene innocenterque actam vitam dignum existimavit, qui inter sanctus referretur — et alii innumeri reges ac belli duces, quorum gesta silentio praetereo, ne longior in dicendo sim quam oportet. — Verum tamen non tacebo Ioannem Vaiovodam, sponsi nostri avum, qui egregius belli dux rerumque gerendarum peritissimus prae caeteris pro Christiana praesertim fide strenue ac summa cum laude gestis obsidentibus Turcis Bellogradum ducto adversus eos exercitu iuvante etiam Ioanne Capistrano ordinis minorum vexillumque crucis prae se ferente multa millia Turcorum interfecit commeatusque omnes et impedimenta diripuit. Huius filius, praestantissimus et invictissimus rex Matthias, sponsi pater, non immemor eorum, quae maxima cum gloria Ioannes gesserat, simulque intelligens cum mortales simus sola nos virtute immortales reddi, eam maximo amplexus studio, cum eo admodum adolescente diem suum pater extremum clausisset, primo Pannoniae regnum, quod ipsius principes non sine maximo totius regni Christianaeque rei publicae periculo ad arma moverant, mira animi magnitudine et prudentia pacavit. Postea saepenumero Turcis praelio superatis, contra quos pro Christiani nominis salute indefesso quodam animi et corporis labore assidue bellum gessit geritque, cum Georgius Boëmorum rex hereticas sequutus opiniones nulla ratione adduci posset, ut veram Christi legem agnosceret, hortante Paulo pontifice validum coëgit exercitum regnumque suum armis aggressus est, cuius maiore parte occupata fusoque exercitu ac filio una cum duobus fratribus captivis factis facile Georgio declaravit se umbratile bonum sequutum a vero et sempiterno discessisse. Fuit itaque peculiare Matthiae regis munus arma pro Christi fide induere sanguinemque etiam proprium effundere. Quare nunquam adversus Federicum imperatorem bellum parasset, nisi ipse nullo iure suadente eo maxime tempore, quo contra Turcos militabat, Pannoniam ingressus, multa vastasset diripuissetque. Cum igitur arcere vim liceret, magna armorum vi in eum impetum fecit subactisque multis civitatibus, oppidis et castellis munitissimis, non prius destitit quam Viennam civitatem nobilissimam pulcherrimamque et opulentissimam in potestatem suam redegit, coëgitque Civitatem Novam incolentes ditioni suae parere. In hoc summa est religio, admiranda iusticia, eximia animi magnitudo, singularis humanitas, ingens liberalitas ineffabilisque constantia. Nec sane mi-

randum est, quod tot tantisque excellat virtutibus, cum a Corvinorum gente originem ducat, qui aetate illa Romani imperii florentissima inter Romanos clarissimi admirandis facinoribus suis eorum annalia implevere. Quare cum eorum agnationem retineat eorumque insigni corvino utatur, laudum etiam suarum gloriam attingere enixus est.

Quae omnia imprimisque patris sui gesta tamquam in speculo intuens, Ioannes sponsus noster in dies magis ac magis ad virtutem accenditur cogitatque ea omnia quibus efficere possit, ut tali tantoque patre maxime dignus iudicetur. Quod cum hac tenella aetate virtute sua, quae maxima in eo viget, se effecturum polliceatur, gaudent Pannonii omnes, quod non minus eum Mathiae virtutum quam regni paterni successorem sint habituri. Cum autem ipsius maiorumque suorum gesta consyderarit, laetabitur mirum in modum, quod eam sibi coniugem pater suus delegerit, cuius progenitorum laudes non iniuria maiorum suorum praeconiis possit comparare. Cui enim et Vicecomitum et Sphortiadum generosum nomen obscurum est? Quis est qui ignoret eorum insignia trophoea, illustres triumphos stemmataque praeclarissima? Tanta profecto ipsorum semper virtus fuit, ut e sinu deorum ad nos descendisse iure merito possint iudicari. Nam ut ea omittam, quae Matthaeus et Luchinus eius filius Vicecomites et in Ethruria et in nostra hac patria fortiter gesserunt, ut inclytae huius urbis salutem tuerentur quantumque res nostras Luchinus auxerit, cum Bergomum et Brixiam Martini Scalae urbes in potestatem suam redegit, et concedente Obicione Aestensi Parmae dominium est adeptus, qui etiam se adeo prudenter, pie, iuste ac religiose summaque cum humanitate gessit in gubernando rerum Mediolanensium statu, ut talis apud omnes haberetur, qui optimi principis more omnia ad publicam, nihil ad privatam utilitatem referret. Ut taceam Galeacium alterum Mathaei filium, qui Vercellas huic imperio subiecit, et Accium ex Galeacio natum, qui Papienses debellavit cuiusque auxilio Castrucius Lucensis, qui tunc Lucae et Pistorio imperabat, Florentinos maxima eorum clade superavit; — ut alios his antiquiores, Otonem quidem Vicecomitem, virum bellicosissimum et fidei Christianae optimum defensorem, qui singulari certamine cum Christianorum inimico congressus eo superato ac insigni anguineo sibi ablato, quo ille in praelio utebatur, signo illo victrici ac faelici totam Vicecomitum familiam ornavit — et alterum Otonem archiepiscopum nostrum, qui clarus armis ac rerum experientia anno domini septimo et septuagesimo super ducentesimum millesimumque eo die quo Divae Agnetis solennia festa celebrantur, apud vicum Desii insignem Vicecomitibus peperit victoriam, qua parta caesarea quadam usus claementia nihil adversus inimicos suos crudeliter egit, sed eos potius amicos efficere curavit; — ut taceam, inquam, alios militiae ac domi praeclaros, unus mihi Ioannes archiepiscopus noster maxime memorandus videtur, vir ingentis animi ac prudentiae et in rebus gerendis

solertissimus, quibus effectum est, ut Bononiam urbem potentissimam sub iugum mitteret ac Genuenses Venetorum classe pressi minime vererentur urbem suam, se ipsos fortunasque suas omnes fidei suae committere. Quod Veneti intelligentes, qui optime Ioannis virtutem norant, sibi ipsis summopere timere coeperunt, nec prius quam morte eius audita cura illa sunt liberati. Hic etiam Florentinos quandoque adeo bello fatigavit, ut eius exercitu Florentiae portis admoto vix se Florentini ipsis moenibus continuerint. Forum etiam Cornelium, quem (!) nunc Imolam appellant, duce eius copiarum Bernabove Vicecomite obsedit. Praeterea oppidum munitissimum, quod Burgum Sancti Sepulchri dicunt, aliaque multa et nobilissima subegit loca, quorum monumenta licet intueri in nostrae huius urbis templo maiori versibus quibusdam licet minus elegantibus marmoreo eius sepulchro sculptis. Non sunt etiam silentio praetereundi Galeacius et Bernabos fratres, archiepiscopi nepotes, quorum alter Galeacius, praeter quod pulcherrimus esset, vir etiam magnanimus et belli peritus, Papiam, quae a Vicecomitibus defecerat, imperante ei Ioanne marchione Monteferratensi subiugavit, Valentiamque et Casale Sancti Evasii ac multa alia Transpadana subegit loca, — alter Bernabos litteris eruditus mirae corporis fortitudinis animumque infractum et indomitum gerens Bononiam rebellantem receptis in fide multis oppidis ac castellis longa obsidione pressit. Regium, quod Ludovicus Gonzaga, Nicolaus Aestensis, Franciscus Carrarius, Canis Veronensis contra Bernabovem sentientes occuparant, arce quae in fide manserat urbem ingressus eorum exercitu fuso servavit, cumque postea Brixienses bello vexarent, eis mira celeritate opem tulit. Genuenses etiam ipsius dominium detrectantes multis incommodis affecit iuvitque maxime adversus eos Perini Cypri regis res iuncta ei matrimonio filia, quae cum classe duodecim triremium Cyprum delata est. Iuvit etiam res Venetorum, contra quos Genuenses ingentem et munitam duxerant classem, qua Clugiae appulsa eaque vi capta et ingenti Clugiensium ac Venetorum caede commissa eos in maximo rerum suarum discrimine constituerant. Verum istorum omnium famam mirum in modum auxit Ioannes Galeacius regius pace ac bello princeps, quem ob admirabiles virtutes suas Venceslaus Caroli filius Romanorum imperator titulo Mediolanensis ducatus insignivit. Hic comitem Armeniacum, qui cum exercitu viginti millium Gallorum Alpes transgressus Castellacio nobili Alexandrinorum oppido in praedam acto in portis Alexandriae castrametatus fuerat, ingenti Gallorum caede fudit, quo etiam in praelio comes ipse caesus est. Ioannemque Haucutum qui cum Florentinorum copiis in Abduae amnis ripa consederat, ut se Armeniaco coniungeret, cogitationibus suis frustratum terga dare coëgit. Hic Mantuam urbem praeclaram aqua ac terra obsedit. Hic Robertum Bavariae ducem, quem Florentini in Italiam vocaverant, in agro Brixiano apud Benacum fudit fugavitque; deinde tantum Florentinis iniecit timorem, ut in ultimam rerum desperationem adducti nullum

vivente Ioanne Galeacio saluti suae locum existimarent, sed eo intra paucos dies mortuo timore illo sunt liberati. Hic Bononiensium et Florentinorum exercitum apud Bononiae moenia profligavit, mortuusque est Bernardon Florentinarum copiarum dux et Ioannes Benivolus Bononiensis, qua re effectum est, ut Ioannes Galeacius Bononiae dominio sit potitus. Lucam etiam, Pisas, Perusiam, Vicenciam, Veronam nobilissimamque ac vetustissimam urbem Patavinam in ditionem suam redegit, suis denique virtutibus tantum secunda favit fortuna, ut non modo Italia, sed universus orbis nomen suum et formidaret et veneraretur. Huius vestigia adeo imitatus est Filippus Maria eius filius, divinus quidem princeps, ut difficile sit iudicare, quis eorum maiori laude dignus fuerit. Cum enim vita functo eius patre et deinde fratre Ioanne Maria e tam amplo paterno regno sola huius urbis arx in fide mansisset, studio, fide ac opera Vincencii Marliani, contribulis mei, arcis ipsius custodiae praepositi, Filippus, qui nondum adolescentiae annos excesserat, arce sibi tradita Mediolano potitus est. Postea fretus auxilio Francisci Cremagnolae omnium qui umquam fuerunt belli ducum clarissimi, ita prudenter rebus suis consuluit, ut brevi Papiae, Parmae, Comi, Placentiae, Laudis, Cremonae, Bergomi, Brixiae, Triciique arcis munitissimae Abduae flumini adiacentis nobilisque oppidi Moguntiaci ac Burgi Sancti Domini dominium recuperaverit. Forum etiam Livium et Cornelium Flaminiae urbes opulentas in potestatem suam redegit. Genuenses una cum Thoma Fregosio eorum duce ita bello pressit, ut deditionem facere coacti sint. Helvecios, quos nunc Suizios dicimus, qui maximo impetu tumultuaria ut solent arma contra eum moverant, adeo ingenti eorum caede fudit, ut eius nomen veriti nunquam eum bello provocare ausi fuerint. Florentinos ac Venetos diuturno bello fatigavit, denique ita egit, ut non secus ac Italicarum rerum arbiter vel belli vel pacis conditiones ipsi Italiae imponeret. Sed inter alia eius praeclara facinora illud maxime memorandum videtur, quo se non tanquam hominem, sed deum gessit Alexandri Macedonis munificentiam referens. Nam cum Alfonsum Aragonum regem praestantissimum aliosque Hispaniae, Italiae ac Siciliae principes fuso eorum maritimo et terrestri apud Caietam exercitu in captivitatem egisset, mira illa princeps praeditus bonitate non modo ut captivos non habuit, sed regno ac dignitati restitutos splendidissimis muneribus ornavit, qua una re nihil vel illustrius vel magnificentius aut dici aut excogitari potest. Hic providentia sua praesagiens solos Sphortianos Vicecomitum laudes vel aequare posse vel superare, Blancam Mariam unicam filiam, non modo viraginem, sed semideam, Francisco Sphortiae filio desponsavit. Viderat Filippus, quae Sphortia Francisci pater, vir bellicarum rerum peritissimus, in Italia non minus prudenter, quam strenue gesserat; sciebat, quantum virtute sua Florentinos iuvisset eo tempore, quo Robertus Bavariae dux eis auctoribus Italiam ingressus a Ioanne Galeacio victus est, quantaque et quam praeclara in Nea-

politano regno gessisset facinora tum cum reginae Ioannae regnum servavit, tum cum ea fidem fallente adversus ipsam militavit, et ita militavit, ut nisi eo reconciliato Ioanna de regno suo actum existimaret, quo sequuto Sphortia magnus regni comestabilis est declaratus. Hic praeterea vexillifer ecclesiae a Martino pontifice designatus Braccii Montonensis belli ducis praestantissimi impetum adversus eum repressit; deinde auxilium ferens Ioannae reginae Alfonsum Aragonum regem fudit, qui eam in Neapolis arce quam Capuanam dicunt obsederat. Braccio posteo congressus, qui Tifernates subiugaverat cum superior evasisset eum retrocedere coëgit. Quare existimavit Filippus Franciscum paternae virtutis aemulum facile laudes suas aequaturum. Nec profecto eum sua fefellit opinio; fuit enim Franciscus Sphortia, sponsae nostrae avus, vir, ut de Papirio Cursore legimus, procul dubio omni laude dignus bellica, animi non solum vigore, sed corporis etiam viribus excellens, quem quidem tam benigna semper fortuna sequuta est, ut cum nemo in eo unquam virtutem desyderaverit, ita etiam neminem fortunae suae ullo tempore poenituerit. Quis est qui eius prudentiam, constantiam ac fortitudinem non admiretur, non summis laudibus ad caelum usque extollat, cum nondum quartum ac vigesimum annum natus, Sphortia patre in Aterno fluvio summerso dum Braccium cedentem insequitur, primum Sphortianos milites omnes in fide continuit, deinde Aquilae urbi apud Brutios inclytae auxilium ferens, quam Braccius dura obsidione premebat, Braccianos omnes fudit, duxque ipse Braccius captivus factus e vulnere in praelio accepto paulo post mortem obiit. Hac illustri victoria, qua fortassis nulla postea in Italia clarior fuit, Franciscus tantum sibi militum animos devinxit, ut nihil esset tam arduum tamque difficile, quod eo duce libenti animo non aggrederentur. Martinumque pontificem et Ioannam reginam Braccii potentiam formidantes immensa cura liberavit. Quo fit, ut non modo Ioanna et Martinus, sed omnes Italiae principes eum magno semper in precio habuerint dignumque existimaverint, cui et domi et militiae maximarum rerum cura tuto committi posset. Cum itaque in dies virtutis suae fama clarior redderetur, Eugenius eum pontifex ecclesiae vexilliferum agrique Piceni marchionem declaravit. Deinde cum multa et praeclarissima facinora in Italia gerens, nunc apud Filippum, nunc apud Venetos, nunc apud Florentinos, praestantissimi imperatoris munus obiisset, mortuo Filippo Mediolanenses, quos Veneti acri bello urgebant, quod adversus Filippum coeptum fuerat, sibi maxime diffidentes cum intelligerent, eum unum in Italia esse, qui prudentia sua reique militaris scientia rebus suis afflictis opem ferre posset, ipso exercitus imperatore designato tantum solo etiam Francisci adventu hostibus timorem iniecerunt, ut qui antea omnia sibi patere existimabant, de suarum rerum salute summopere dubitandum censerent. Coepit itaque Mediolanensium rem publicam a Venetis oppressam totis viribus suis sublevare. Quare cum militum suorum robore Veneti exercitus

impetum repressisset indignum existimans simulque statui Mediolanensi admodum pernitiosum, quod Placentia urbs praeclara et opulentissima, quae paulo ante a Mediolanensibus defecerat, in Venetorum fide persisteret, eam in Mediolanensium potestatem redigere instituit. Admoto igitur ipsius urbis moenibus exercitu castrisque ita dispositis, ut nemo nisi maximo cum periculo neque urbem ingredi neque ea egredi posset, cum ipsam pluribus diebus nulli labori diurno aut nocturno nullique vitae discrimini parcens obsedisset, videns Placentinos obstinato animo omnia malle perpeti quam deditionem facere, urbem summo conatu expugnare aggressus est, qua in re maxime virtus sua enituit. Nam propugnatoribus acerrime urbis moenia defendentibus ipse inter primos pugnantes fortissime dimicans usque ad extremum etiam vitae periculum (quippe quod equo quo insidebat interemto parum abfuerit quin ipse etiam exanimis corruerit) cum nullum officium ne gregarii quidem militis praetermitteret, reliquos nunc hortando, nunc monendo, nunc laudando, nunc increpando id tandem effecit, ut urbs expugnaretur, quae deinde praesidio Venetorum una cum ducibus capto iure militari in praedam versa est. Hac expugnatione, vel Saguntina vel Veiorum nobiliori, declaravit Franciscus se prudentia sua, consilio, animi magnitudine simulque corporis eximia fortitudine quaecunque, etiam difficillima, superare posse. Quod ut magis atque magis confirmaret, paulo post cum Veneti ingentem ac validam classem Pado ad Casale Maius appulissent, qua Cremonensem, Placentinam ac Parmensem oram vexabant, ipsamque imprimis Cremonam iuncto etiam terrestri exercitu adeo premebant, ut in summo discrimine videretur constituta, Franciscus eo cum exercitu advolans classem ipsam maiore etiam navigiorum parte incensa in conspectu Veneti exercitus expugnavit et in praedam vertit. Deinde ad Caravagium exercitum ducens oppidum quidem Transabduanum nobile ac munitum, quod firmo Venetorum praesidio tenebatur, cum etiam Veneti ipsi eo cum toto exercitu suo advenissent, ut Caravaginis opem ferrent, videntes Franciscum industria sua, diligentia ac rei bellicae scientia id effecisse, ut Caravagini cum praesidii praefecto de deditione agerent simulque existimantes magno sibi dedecori ascribendum fore, quod eis videntibus et tot egregiis belli ducibus, qui eo tempore sub eis maerebant, spectatoreque tanto ac tam valido equitum et peditum exercitu tam insigne oppidum deditionem facere cogeretur, sibi gladio iter quod undique occlusum erat ad auxilium Caravaginis ferendum aperire instituerunt. Quare maxima vi ipsius castra eo tamen nil tale opinante aggressi sunt. Verum Franciscus infracto animo omnia quae tunc usui essent providens, sed maxime animum addens militibus, cum ipse inter primos versaretur, omnium primum hostium vim repressit, deinde tanto impetu in eos irruit, ut paulo momento terga dare coëgerit. Postmodum eos insequutus caedensque castris, signis ac impedimentis omnibus direptis multisque belli ducibus captis ac equitibus et

peditibus bonis omnibus exutis exercitum omnem fudit penitusque delevit. His peractis Caravagium in fide Mediolanensium recepit. Quare Veneti tantum rebus suis timere coeperunt, ut urbibus, oppidis castellisque praesidio imposito amplius patenti campo consistere non auderent. Hoc rerum successu Mediolanenses maxima affecti laeticia simulque Francisci virtutem paene divinam admirantes, cum iam omnia apud eos seditionum ac discordiarum plena tumultuarie nulloque ordine agi coepissent, illud Homericum animo volutantes: *Οὐκ αγαθὸν πολυκοιρανίη. εἷς κοίρανος ἔστω εἷς βασιλεύς:* unus sit princeps, unus rex, nec enim multorum principatus bonus est — Franciscum uno omnium consensu Mediolani principem salutarunt. Qua re effectum est, ut Mediolanensium res intestinis bellis agitatae Francisci prudentia et consilio in summa sint tranquillitate constitutae. Ea enim usus est in gubernandis moderandisque status sui rebus sapientia, iusticia, religione, claementia, liberalitate eximiaque humanitate, ut non modo apud Italos, sed exteros reges ac principes talis iudicatus sit, qui non tantum arma tractare, sed domi etiam rem publicam regere optime didicisset. Freti igitur eius auctoritate Ferdinandus Neapolitanorum et Ludovicus Francorum rex, quorum regna gravibus bellis fatigata iamiam excidium passura videbantur, cum ad Francisci auxilium confugissent isque illud libenti animo praestitisset, procul dubio intellexerunt illudque assidue praedicarunt, se una cum eorum statu ipsius opera et consilio esse servatos. Quod si aliquid erat quod in Francisco desyderaretur, id in Blanca Maria eius coniuge facillime poterat inveniri; fuit namque Blanca Maria sponsae nostrae avia, cuius ipsa praeclarum nomen cum eius honestissimis moribus retinet, fuit, inquam, mulier magni consilii magnique animi, praeterea probissima, venustissima et pudicissima, religionisque, pietatis, beneficentiae et affabilitatis plena, tot denique animi et corporis bonis affluens, ut cum humanissima esset multum tamen divini ei inesse omnes iudicarent. His ortus est parentibus Galeacius sponsae nostrae pater, cuius vim ingenii cognoscens Franciscus eum vix unum ac vigesimum annum natum delegit, qui cum firmissimo exercitu in Galliam Transalpinam proficisceretur, ut Ludovico de quo paulo ante verba feci Francorum regi opem ferret, qua in re se talem esse declaravit, qui tantum consilio et armis valeret, ut iure optimo paternum sibi imperium deberetur. Intereaque Francisco vita functo Galeacius summo omnium desyderio domum reversus cum invenisset Italiam maximo bellorum incendio perturbatam, quippe quod per potentissimos hostes duce Bartholomaeo Bergomensi cum adversus Bononienses tum contra rem publicam Florentinam arma mota essent, indignum existimans quietem Italicam mortuo patre turbari, cum hostibus qui in Flaminia consederant congressus est, quos maxima eorum clade superavit. Quare tali tantaque victoria cum universam Italiam tum imprimis Florentinos adeo immortali obstrinxit beneficio, ut nihil esset quod de ipsis sibi Galeacius pro sua voluntate polliceri non posset. Pacatis

itaque in Flaminia rebus, ut undique omnia tuta redderet ac quieta, adversus eos victricia arma sumpsit qui Allobrogum viribus freti iam non Insubres solum, sed universam Galliam Cisalpinam armis occupare cogitaverant, quos omnes cum fudisset in fugamque vertisset, pace Italiae reddita sibi gloriam peperit immortalem. Quare Christianissimus Francorum rex eum dignum censuit, cuius matrimonio iungeretur illustrissima sponsae nostrae mater Bona, quam reginae coniugis suae sororem optimam et venustissimam miraque animi nobilitate praeditam non secus ac filiam et amabat et carissimam habebat. Horum autem filius illustrissimus princeps noster Ioannes Galeacius, cum saepe maiorum suorum virtutes memoria repetat cogitetque, praestantissimi principis Ludovici Mariae praeclara facinora, quae in dies et audit et intuetur, gloriae studio accensus paternas avitasque virtutes non modo est aequaturus, sed si dicere fas est, vaehementer superaturus. Cur enim ad laudem non accendatur, praesertim cum videat Ludovicum Mariam prae caeteris clarissimis virtutibus suis tanta in utraque fortuna animi constantia excellere, ut non satis iudicari possit, an minus rebus adversis doleat, an minus prosperis ac secundis laetetur? Vidit praeterea his proximis diebus, quam prudenter quamque faeliciter Brixianum bellum confecerit quantaque celeritate Herculis Aestensis ac Ferdinandi Neapolitanorum regis res et externo et intestino bello paene consumptas iuverit, quantaque vi eorum impetum, qui huius status excidium animo agitaverant, omni tempore represserit, quantum denique enitatur, ut non modo res suas defendat, sed earum dignitatem ac gloriam summopere augeat. Quae omnia efficiunt, ut cum sibi plurimum debeat tum summopere censeat elaborandum, ut laudum suarum, quas non modo tota Italia, sed universus paene orbis praedicat clarissimum splendorem assequatur. Verum pace Ludovici dixerim, non minus ecclesiam Romanam virtutibus suis ornatam reddit Ascanius Maria frater suus, quam ipse reliquam illustret Italiam; eam enim sibi prudentia sua, ingenii acrimonia admirandaque animi praestantia tum apud summum pontificem, tum apud collegas suos saedis apostolicae firmos cardines laudem comparavit, ut nullius magis quam Ascanii praeclarum nomen in ore omnium versetur. Cum autem Ludovicus multa gesserit maxima digna laude, hoc tamen summopere laudandum videtur, quod illustrissimam pulcherrimamque ac probissimam virginem Blancam Hungarorum regis filio despondi curaverit. Declarat vel hoc uno argumento, se nihil aliud magis animo suo meditari, quam ut Ioanni Galeacio duci nostro ea omnia paret, quibus status sui incolumitas servetur simulque dignitas clarior reddatur. Quare opera sua ac consilio effectum est, ut Hungarorum ac Mediolanensium status coniuncti sint, qui cum nobilissimi sint et potentissimi, sibi invicem quibuscumque in rebus maximo adiumento sunt futuri. Sicuti igitur tantae et tam praeclarae rei auctor fuit, ita etiam eius libenti animo spectator fuisset, sed adversa obstitit

valitudo, quam tamen ipsum propediem recuperaturum quemadmodum optare ita et sperare procul dubio debemus.

Nos itaque, quibus tam bene convenienti matrimonio interesse licet, laetemur omnes et exultemus diemque hunc inter fastos numeremus, existimantes insigne hoc matrimonium profecto faelicissimum fore, cum sponsi ea virtute praediti sint, ut his omnibus inviolabiliter operam sint daturi, quae matrimonii bona esse viri sapientes prodiderunt. Curabunt, quod sacramenti bonum est, ne alterius ab altero separatio fiat. Hoc autem ea ratione facillimum erit, quoniam se mutua prosequentur dilectione, quare prolis et fidei bonis sibi frui licebit, quippe quod liberos suscipient eosque susceptos benigne alent ac religiose educabunt, ut parentum simillimi possint iudicari, fidemque mutuam servantes id efficient, ne alicuius intemperantis libidinis nomine unquam possint accusari. Haec omnia nobilissimum hoc matrimonium faustum, faecundum, faelix, iucundum ac fortunatum reddent, cui ut iamiam maxima cum omnium laeticia summoque plausu extrema possit manus imponi, ea vernacula lingua verba exprimam, quibus Christianorum more matrimonia sauciri solent et firmari. *Δόξα τῶ θέω.*

22.

6. dec. 1487. Ferrara.

Ferrarska hercegica Eleonora javlja kraljici Beatriči o vjenčanju princeze Blanke.

Koncept u drž. arhivu u Modeni, Ungheria, Busta 18.

Sua regia maiestas etc.

(Caeteris exmissis.)

Post scripta ad eandem. Della conclusione del parentado del Ill-mo Signor figliolo della Maestà del Signor Re, vostro consorte, cum la sorella dello Ill-mo Signor Duca di Milano, non mi extenderò altramente, perchè me rendo certa che li signori ambassatori delle Vostre Maestà che sono a Milano ge habiano scripto il tuto diffusamente, perchè epsa conclusione et publicatione se fece sino ali 25 de novembre passato multo solennemente et honoratamente, et alhora ultra li altri signori che lì intervenero, lo Ill-mo Signor Ludovico stava per modo che fece compagnia ala sponsa sino al tribunale, et non se firmete per essere pur debile, il reverendo vescovo Gerardino dette lo annello alla sposa; et de questa cerimonie me reporto al scrivere, che mi persuado habino facto detti ambassatori, tutavia per quanto se ha al presente per nuovi advisi, epso Signor Ludovico non è fuori de periculo et par che mo se dubiti de questa sua infirmità; se altro seguirà — che a Dio piacia liberarlo — Vostra Maestà ne serà advisata, alla quale sempre mi ricommando.

Ferrarie 6 decembris 1487.

Ad reginam Hungarie.

23.

16. januara 1488. Milano.

Poslanik Jakov Trotti javlja ferrarskom hercegu Herkulu, kako se kraljica Beatriča opirala braku hercega Ivaniša Korvina s princezom Blankom, i kako bi trebalo da je primiri njen otac, napuljski kralj Ferdinando.

Drž. arhiv u Modeni; Milano, Busta 5.

(Caeteris exmissis.)

Fa insuper Soa Signoria [Duca de Milano] scrivere per Messer Simonoto al prefato Re [di Napoli], dolendosse assai de la Regina de Ongaria, soa figlia, che habia facto ogni opera per turbare il parentato de questa soa nepote cum el figlio del Re de Ongaria, che tanto al proposito de tuti li confederati, et che li è referto da ogni canto, che vivando la Regina, la non havrà mai contentamento, che però non crede. Et fa in summa confortare Soa Maestà che volgra mandare uno suo ambassatore in Ongaria, il quale da soa parte se congratuli cum il Re et Regina de Ongaria de questo parentato contracto, laudandolo et commendandolo, servendo come il fa ad ogni bon proposito. Et epso ambassatore etiam se allegri de la treuga, facta cum lo imperatore, confortando Soa Maestà a venire ala pace et offerendoseli in questo di farni opera, per ch' el poterà attendere ad altre cosse.

(Caeteris exmissis.)

Mediolani 16. januarii 1488.

Vestre Excellentie servus
Jacobus Trottus.

(A tergo) Al mio Illustrissimo Signore il Signore duca de Ferrara. Cito, cito.

24.

13. febr. 1488. Beč.

Kralj Matijaš priznaje, da je na račun miraza princeze Blanke primio 6.000 dukata.

Drž. arhiv u Milanu; Ungheria. Original na papiru s utisnutim pečatom u crveni vosak.

Nos Mathias dei gracia Hungarie, Bohemie etc. rex duxque Austrie, notum facimus tenore presencium universis quibus expedit, quod nos illam summam sex millium aureorum, quos reverendus in Christo pater dominus Iohannes episcopus ecclesie Varadiensis, cancellarius noster fidelis dilectus, superioribus diebus ab illustrissimis principibus dominis Mediolani et Barri ducibus, ad certas necessitates nostro nomine mutuo levaverat et ad quorum restitucionem datis ab hoc litteris suis patentibus loco eciam et die solucionis constitutis

nos et se inscripserat in sortem et racionem ac computum dotis illme domine Blance, sororis eorundem dominorum ducum Mediolani et Barri, sponse videlicet ill-mi domini Iohannis ducis, nati nostri carissimi, provenientis recepimus, eamque de summa totali illius dotis defalcavimus; et insuper ipsos dominos duces super restitucione prescriptorum sex milium aureorum quittos reddidimus et expeditos, immo recipimus, defalcamus et expeditos reddimus harum nostrarum vigore et testimonio litterarum mediante. Datum in arce nostra Viennensi tredecima die februarii anno domini millesimo quadringentesimo octogesimo octavo, regnorum nostrorum Hungarie etc. anno tricesimo, Bohemie vero decimo nono.

Mathias rex
manu propria.

25.

27. febr. 1488. Vigevano.

Milanski herceg Ivan Galeazzo šalje na ugarski dvor svoga kancelara Ivana Franju Olivu u poslu ženidbe hercega Ivaniša Korvina njegovom sestrom princezom Blankom.

U drž. arhivu u Milanu; original na papiru s utisnutim pečatom.

Dux Mediolani etc.

Instructio nobilis viri Ioannis Francisci Olive cancellarii, ituri in Pannoniam.

Zoan Francesco.

Mandamo el Reverendo Messer Guid-Antonio, nostro consiliero, in Ungaria per congratularse cum quello Ser-mo Re del matrimonio contracto intra el fiolo de Sua Maestà e la Ill-ma nostra sorella Madama Biancha; ne la quale andata havemo iudicato non impertanente col mezzo suo chiarirse de alcune cose, quale ne occurreno ne la expeditione del andata dela dicta nostra sorella ad marito, et non saria bene, che quanto più presto si p[u]ò non cercassimo de haverne noticia. Havendogli adunche facto tal commissione, per che forse la retornata sua non porrà essere con quella presteza, che noi vorriamo intendere queste cose, ce à parso mandarte in compagnia, aciò che non solo Messer Guid - Antonio, havendo l' aiuto tuo, possa più facilmente expedire quello, che ne la legatione li occurrerà. Ma anchora col mezzo tuo habbia commodità de investigar più intrinsechamente, che si porrà, le cose, che li habiamo commisso, et non parendone bene, che tale cose si scrivano et siano poste ad descritione de lettere, tu s[c]ii quello, che havuta bona noticia del tutto, vengi inante ad exponerne, quanto sarà inteso in queste cose, essendo allevo de casa nostra, et adoperato za molti anni in cosa de peso per el stato nostro.

Tu andarai adunche con Messer Guid - Antonio ad fare lo effecto sopradicto, al quale benchè ne le instructione habiamo extesamente declarato, quanto ha ad fare, tamen ce è parso anchora ad te brevemente tochare le parte, quale li commetemo, ch' el intenda, aciò che essendone tu qui informato più facilmente le posse poi pratichare de *là cum Messer Guid-Antonio, et nel ritorno tuo, reportare l' effecto de la chiareza, qual desideramo.

La prima cosa è che secundo, che per le conventione facte qui con el Rev-do Monsignore de Varadino, l' obligo voria, che a novembre proximo mandassimo ad marito la prenominata nostra sorella, quando con bona contenteza de la Maestà regia se potesse fare, desideriamo, che si prolongasse la partita sua fin al bon tempo del anno che sequitarà, como saria fin al aprile o marzo che seguitarà el dicto mese de decembre, designato per la conventione. Ma questa parte bisognarà sia tractata cum la Maestà Regia da Messer Guid - Antonio ad extramente e l' officio tuo sarà de reportarne la conclusione quale sopra questo sarà facta.

L' altra cosa à che Messer Guid - Antonio intenda le persone et numero de cavalli quali la Maestà Regia vorrà mandare qui per core et accompagnare de là ad marito la Ill-ma Madama Biancha. E in questo desideramo sapere in specialità li capi et persone de condictione quale venerano; sarà adunche officio tuo de intendere diligentemente el numero, el nome e la qualità de le persone qual venerano et sopra el tutto el tempo qual se constituirà alla partita loro de là per venire de qua.

Ultra questo per che la consuetudine dà, che in simili acti nuptiali et nel condure le spose alli mariti, et maxime tra signori che si faciano celebratione de feste et con diversi modi de honori se recevano le spose alle prime fine del stato, et alli altri lochi meliori, et maxime poi dovi se hano presentare dovi sono li soceri et mariti, vorriamo sapere quale demonstratione vorrà fare la Maestà Regia, quando la sposa intrarà alli primi lochi del regno suo et quello che poi vorrà fare arrivata ch' ella sia al conspecto de la Maestà sua, e se ultra le feste de done vorrà fare spectaculo alcuno de altra natura, et maxime de giostre, et giostrandose qual persone et de che condictione de deputarano alle giostre.

La via de qua in Ungaria o saltem fin alle prime fine p[u]ò essere o tutta per aqua montando in barcha a Pavia, o tutta per terra quando con la Maestà Imperiale fosse pace o tregua, et se potesse pigliare fede de quelli principi de Germania; o parte per terra et parte per aqua quando se andasse fin in Ancona, et poi li se transfretasse el golfo. A Messer Guid-Antonio habiano diffusamente commisso ch' el veda de constituire cum la Maestà Regia la via che alla Maestà sua più satisfarà et parerà più commodamente poterse fare, et cossì quando li paresse che si facesse la via tutta per aqua, che modo de la se habia havere per carrete et cavalli, li quali difficilmente da qui ne pare se mandariano per la confusione et periculo che incor-

reria in moltitudine de cavalli posti in barcha, ultra che anche male se trovariano tanti naviglii apparechiati ad un tempo; bisognirà adunche che siamo avisati de quello che si constituirà in questo e però li usarai diligentia.

Poi che la sposa sia azonta, etiam che non se possa se non credere ch' ella habia essere honoratamente tenuta de la Maestà Regia, tamen l' obligo de la coniunctione fraterna ce strenze ad doverne havere noticia in ante. Quello adunche che Messer Guid - Antonio poterà circa questo retirare, tu lo considerarai et ne lo reportarai, aciò che intendamo se la Maestà Regia vole che epsa con el consorte facia corte seperatamente da sua Maestà o quale altra norme de vivere li vorrà dare.

Queste sono le cose quale se haverano intendere poi che sarà facta la congratulatione, et con la noticia de le quale tu poi con omne celerità haverai retornare ad noi, non mandandoti per altra causa como de sopra è dicto. Datum Viglevani die XXVII februarii 1488.

Bartholomeus Chalcus
manu propria.

26.

20. juna 1488. Beč.

Kraljica Beatriča piše sestri Eleonori, hercegici ferrarskoj, da je raduje brak princeze Blanke s hercegom Ivanišem Korvinom.

Drž. arhiv u Modeni; Canc. ducale, hettere di Principi esteri, Ungheria, Busta 2.

Illustrissima et Excellentissima domina et soror honoranda.

(Caeteris exmissis.)

Quanto alla conclusione del matrimonio a Milano et quando fu concluso, benchè per altra via n' habia hauto aviso, tamen per le lettere de Vostra Signoria haverlo inteso, m' è stato più grato, et hautone magior certeza, et ne la regratio grandemente; et quando venerà la sposa, venga alla bona hora. Noi serimo qua, et ancora se haverando a recognoscere, ch' el mio consiglio non era malo et zo che faciva, era ad optimo fine.

(Caeteris exmissis.)

Datum Vienne XX iunii MCCCCLXXXVIII.

Excellencie Vestre Illustrissime domine charissima et amantissima soror

Beatrix regina Hungarie etc.

(A tergo) Ill-me domine Elionore de Aragonia, Ferrarie etc. Ducisse et sorori honorandissime.

27.

U augustu 1488. Beč.

Iz govora lucerinskoga biskupa Petra Ranzana u slavu hercega Ivaniša Korvina i njegove vjerenice princeze Blanke.

M. Florianus, Historiae Hungaricae fontes domestici vol. IV. Chronica minora. 1885, 122, 125—127, 137—138.

Petri Ransani episcopi Lucerini Epitome rerum Hungaricarum.

Petrus Ransanus Siculus, episcopus Lucerinus, divo Mathiae Hungarorum regi, potentissimo ac sapientissimo utriusque vitae felicitatem.[1]

Index I.

Anno salutis humanae octogesimo octavo supra millesimum et quadringentesimum missus ego sum a divo Ferdinando Magnae Siciliae rege ad divum Mathiam regem atque ad Beatricem reginam Hungariae legatus. Quibus vero de causis fuerim eo missus, aliqua ex parte explicatur oratione, quam ad eosdem principes habui; cuius hoc est exemplar:

»Veni ad tuam praestantissimam maiestatem, Mathia Hungarorum potentissime rex, atque ad te Beatrix, omni virtutum genere ornatissima regina: missus, inquam, sum ipsius[2] verbis multa vobiscum communicaturus. Ceterum cum ex mandatis quae sum expositurus aliquot huiuscemodi sint, quae locum postulant secretiorem, ea tunc explicanda reservo quum locum ipsum tempusque idoneum mihi pro vestra prudentia constitueritis. Nunc quoniam ornatissimus hic locus, ad quem video permultos regni huius amplissimi optimates aliosque viros magna auctoritate praestantes convenisse, merito videtur exigere, ut apud vestras maiestates a me saltem brevis habeatur oratio: fortasse rem pergratam vobis fecero, si ea quae palam commemorari possunt et a legationis meae munere nequaquam abhorrent, in medium attulero.

Veni igitur christianissime rex, primum ut te et reginam, uxorem tuam, Ferdinandi regis Alfonsique, liberorum eius natu maximi Calabriae ducis, nomine salutarem ac viserem. Deinde, ut utrique vestrum congratularer pro re quidem honestissima, de qua non multo post verba faciam.[3] Tertio, ut tuam celsitudinem, optime rex, prosequerer honore etsi non tali, quali pro tuarum et virtutum excellentia et gestarum rerum magnitudine dignus es; tali saltem, quali te prosequi mei ingenii mediocritas poterit.

(Caeteris exmissis.)[4]

II. Neque paucis neque facile explicare possem, sapientissime rex, quanto gaudio quantaque laetitia sit affectus Ferdinandus rex eiusque liberi nepotesque omnes, Joanna praeterea eius uxor atque Hippolita dux seu, ut vocitat vulgus, ducissa Calabriae,[5] ob affinitatem, quam cum Ioanne Galeaccio, illustrissimo Medio-

lanensium duce, nuper contraxisti.[6] Matrimonium namque, quo Blanca eius soror Ioanni filio tuo sociata est, causa erit, ut inter praeclarissimos Hungarorum Aragonumque ac Mediolanensium principes,[7] et qui estis hodie superstites, et natos natorum et qui nascentur a vobis, sit et agendarum omnium gerendarumque rerum summa consensio, et mentium atque animorum neque interrumpenda, neque unquam dissolvenda coniunctio. Novum profecto charitatis vinculum ex eo connubio tribus iis, quarum memini familiis coelestia numina addiderunt. Si divino huic consilio audiveritis, consenseritis, acquieveritis, nemo vos ab ea honestissima coniunctione separabit. Nullae mortalium vires potentiae vestrae poterunt unquam resistere. Tres hos potentatus, vinculo quo dixi ita concordes, nullorum principum arma vel terrebunt vel infringent, vel dissolvent vel dissipabunt. Vos interim obnixe hoc agite, hoc etiam diligenter vigilanterque curate, hoc omnium industria atque solertia efficite, ut tam honeste coepta coniunctio perseveret diutius. Ne facile praebete aures illis, qui solent inter fratres seminare discordias. Est enim id septimum inter ea, quae sacra scriptura affirmat Deum maxime detestari. Et ut beati apostoli Pauli verbis utar: »Nolite locum dare diabolo.« Dignaque laude est illa divinae quoque scripturae sententia, quam ego rei, de qua verba nunc facio accommodare possum aptissime: »Funiculus triplex difficile rumpitur.« Triplex funiculus vos estis, de quibus in praesentia loquor, qui nunquam plane rumpemini, si, quod vestram decebit prudentiam, eritis non simulate, sed vere et sincere concordes. Hoc vos ante omnia decebat, ut nequid mente teneatis, quod distet a labiis. Sit vobis idem velle idemque nolle; sin aliter feceritis, heu magnanimi principes, mihi credite suas partes interponet pessimus sathanas, qui navabit operam ut corruatis, dissipemini, infringamini, dilabamini. Recte igitur dixit Masanissa (!) Numidarum rex apud Crispum Salustium historicum eloquentissimum: »Concordia parvae res crescunt, discordia maximae dilabuntur.« Illudque et quidem non inepte venit in mentem, quod et brevius et multo sapientius ait humani generis Salvator in Evangelio secundum Lucam: »Omne regnum in se ipsum divisum, desolabitur.« Et ut tandem ad id veniam, cuius gratia fuerunt haec altius a me repetita, tibi fortissime princeps ob eam affinitatem, cuius paulo ante memini, optimi regis mei suique amantissimi filii Alfonsi primogeniti nomine gratulor. Felix profecto es, qui Ioannem filium tuum praestantissimae Italorum omnium familiae sociasti. Faciat te Deus avum, pulchra et fortunata prole felicem. Gratulor et ipsi Ioanni, cui Blanca nobilissima, pulcherrima, pudicissima puella nuptui tradita est. Sint oro liberi, qui talibus sint ornati virtutibus, qualibus praediti et sunt et fuerunt gloriosissimi principes, quorum genere ipsi exorti sunt. Gratulor et Blancae sponsae, quamquam est absens, quae matrimonio est destinata filio Mathiae Hungarorum regis, ut potentissimi, ita et invictissimi. Spero equidem eum talem fore, qui a parentis virtu-

tibus nequaquam sit degeneratus. Gratulor et tibi, o Beatrix regina sapientissima, cui singulari quodam immortalis Dei dono data est ex eo connubio tam nobilis filia. Gaudebit quidem atque laetabitur Blanca honestissimo contubernio tuo; sub tua laudatissima disciplina vitam aget adeo obedienter, ut semper morem tuae sit gestura voluntati. Tu vero admodum delectaberis dulci consuetudine sua. Ipsa praeterea te perinde ac matrem quae eam genuisset, semper et colet et observabit. E diverso tu eam diliges et amabis non minus, quam si ipsam ex tuo utero edidisses. Est enim mitissimo ut perhibent ingenio eisque ornata moribus ac decorata virtutibus, ut non immerito tuo sit amore et quidem vehementissimo digna. Itaque ipsa te, tu ipsam semper habebis in deliciis. Faustum sit eiusce matrimonium, felix sit ea affinitas, fortunata sit ea coniunctio cum corporum tum praecipue animorum. Id certo Ferdinandus rex, id liberi, id nepotes, id alii omnes qui sunt ei cognatione affinitateque ac familiaritate coniuncti, mire et incredibiliter exoptant. Piis praeterea assiduisque precibus Dei supplicant benignitati, ut ipsi sponsus et sponsa eorumque posteri bene semper in hac vita beateque vivant eaque cum laeta senecta peracta aeternam, quae erit in altera vita beatitudinem consequantur. Explicatis iam iis, quae ad salutationem et gratulationem pertinere sunt visa, hinc ad postremum coeptae mihi orationis locum me confero.

(Caeteris exmissis.)[8]

Audisti iam Mathia rex humanissime tuque Beatrix regina praestantissima tres adventus ad vos mei causas honestissimas. Quippe venisse me ostendi, ut Ferdinandi regis suique natu maximi filii Alfonsi Calabriae ducis verbis vos salutarem ac viserem, utque pro novo matrimonii vinculo congratularer, postremo ut quo possem, vos prosequerer honore, utpote habita mentione multarum eximiarum virtutum, quibus praeditus est uterque vestrum multarumque laudum, quarum gratia vos a mortalibus magna cum admiratione celebramini. Supplex autem divinam precor benignitatem, ut vos, ad quorum celsitudinem missus ego sum, ac eos qui me misere, et diu cum laude non ficta servet in hac vita, et in altera felicitatem praestet sempiternam. Amen.[9]

[1] Dominikanac Petar Ranzano bio je rodom iz Palerma (o. 1420), a u diplomatskoj službi napuljskoga dvora. Bio je od 1478. biskup u Luceri (kod Foggie, blizu Barija). Umro je 1492. u tome mjestu kao vremešan starac.

[2] To jest: kralja Ferdinanda.

[3] Vjenčanje hercega Ivaniša Korvina s princezom Blankom Marijom.

[4] Izostavio sam prvi dio Ranzanova govora (I.), u kojem isporučuje pozdrave svoga dvora općenitim riječima.

[5] Žena prestolonasljednika Alfonsa, tada još samo »hercega od Kalabrije« (dux Calabriae), bila je Ipolita Sforza, sestra hercega milanskoga Galeazza Marije († 1476), dakle tetka princeze Blanke Marije, vjerenice hercega Ivaniša Korvina; žena kralja Matijaša, Beatriča, bila je sestra Alfonsova.

[6] Vjenčanje je obavljeno u Milanu 25. nov. 1487., pa ipak i poslije osam mjeseci Ranzano kaže »nuper«.

[7] To jest: između Hunyadijevaca, napuljskih Arragonaca i milanskih Sforza-Visconti.

[8] Izostavio sam hvalospjev Ranzanov o kralju Matijašu i slavi njegova oca Ivana Hunyadija (III).

[9] Tako je Ranzano govorio u javnoj svečanoj audijenciji, ali u tajnoj je kralja Matijaša nagovarao, da ne ostavi prijestola hercegu Ivanišu Korvinu, nego svojoj ženi! Up. idući br. 28 od 27. sept. 1488.

28.

27. sept. 1488. Milano.

Poslanik Jakov Trotti javlja ferrarskom hercegu Herkulu o nekim intimnostima s ugarskoga dvora.

Original u drž. arhivu u Modeni; Milano, Busta 5.

(*Caeteris exmissis.*)

Quello proprio et medesimo giorno ch' io partì da Cropello dal Signore Ludovico, li sopragiunse lo ambasciatore Ungaro qui residente et Messer Guid-Antonio Arcimboldo, per darli audientia simul et semel de la sua legatione d' Ungaria: perchè — per essere stato il Signore Ludovico sempre in viazo, et in Zenoese ocupato ale cosse de Zenoa — non li haveva Sua Excellentia data audientia, nisi super generalibus a Parma; ali quali la prima cossa ch' el prefato Signore Ludovico dixe fu, che presto la duchesina veneria a Milano.

Ex post fu longamente ragionato fra loro del mandare la Ill-ma Madonna Biancha a merito et de la dote et de modo tenendo ad mandarla et del tempo che la havea ad andare, che seria al principio de marzo, et de ogni altra cossa.

Et il prefato Messer Guid-Antonio refferitè tre cosse al Signore Ludovico, presente il Signore Duca, per parte del Re d' Ungaria, che forno de più momento.

La prima fu ch' el vescovo de Nocera, mandato dal Signore Re Ferrando, li havea strictamente racomandata la Regina, sua moglie, et l' honore d' epsa, perchè havea inteso ch' el voleva ellezere il Duca, suo figliolo, ex nunc in Re, cum le debite solemnità et cum li zuramenti deli subditi, da essere coronato per re doppo la morte sua, et che desiderava che da ogni homo fusse intesa la sua sucesione. De che dicto vescovo de Nocera se dolse, dicendo che se faceva iniuria et torto ala Regina, la quale non era de tanta età che la non potesse anchora haver figlioli sucessibili in quello regno, subiungendo che pure anche era honesto che, manchando il re d' Ungaria, lei re et titulo restasse regina. Al quale vescovo dice Messer Guid-Antonio ch' el Re li dixe havergli date le megliori parole generale del mondo, se ben l' ambassata grandemente li dispiaque; et che dapoi volse sua Maestà ch' el dicto vescovo reitteresse la sua ambassata, presente lui dicendo Sua Maestà, che stava cum dispiacer de altri che inimicasse le sue carne proprie, gravandosene assai; et che reitterata che fu l' ambassata, per il predetto vescovo, epso

Messer Guid-Antonio pregete Sua Maestà che in fide regia dicesse il vero, se mai per lui in nome de questi illi-mi signori fu facto instantia alcuna de predictis; et che Sua Maestà rispose, che non veramente, et che voleva far al modo suo, non li parendo che altri iustamente se potesse dolere de lei.

(Caeteris exmissis.)

Mediolani XXVII septembris 1488.

Jacobus Trotti.

(A tergo) Al mio Ill-mo Signore il Signore Duca de Ferrara. Cito, cito.

29.

30. sept. 1488. Vigevano.

Milanski herceg Ivan Galeazzo Sforza zahvaljuje kralju Matijašu, što je tako lijepo primio njegova poslanika Guid-Antonija.

Koncept u drž. arhivu u Milanu.

1488, Viglevani ultimo septembris.

Regi Hungarie.

Retulerat nobis ab inde Ioannes Franciscus Oliva, cancellarius noster, de maiestatis vestre studio et eximia diligentia in accipiendo atque ornando oratore nostro domino Guid-Antonio Archimboldo, sed ipse postea reversus, ita sese eodem tenore tractatum, cum utique ingentia omnia essent, narravit, ut ad cumulum addi potuisse nihil testetur et nos ipsi non modo satis ea pro dignitate commendare, sed nec quidem ullis verbis comode explicari posse iudicemus. Ex quibus cum infinitum quiddam debere nos maiestati vestre sentiremus, accessit alterum ab eadem magnificentia opus regalium munerum, quibus non modo oratorem ipsum comitesque ornatos, sed nos quoque et matrem et patruum et sororem ac dominum Galeazium Sancto Severinatem affinem nostros donatos esse voluit, que gratissima omnino fuerunt, cum ob auctorem ipsum, tum ob ipsorum magnitudinem.

Affecerunt vero eciam maiori nos voluptate, qui, quo hec celsiora sunt optime vestre erga nos voluntatis argumenta et pignora, tanto magis ea nos debere intelligimus, quibus rebus quoniam pares, gracias unquam referre posse difidimus, id policemur, ut perpetue saltem memorie retineamus. Sed unum pre aliis nos delectavit, quod de prestanti animi corporisque vigore ac confirmata fama virtutum ill-mi cognati nostri, domini ducis Ioannis Corvini accepimus, quem cum videamus patriis assidue erudiri moribus et disciplinis, spem nobis indubitatam auget, dignum virum evadendi, qui tanto patre nasceretur; nam et quotidie magis fortune nostre gratulamur, quod hanc cum maiestate vestra iungere affinitatem contigerit. Domina autem Blancha, eius sponsa, in horas speciosior consortisque amantior fit.

(Caeteris exmissis.)

30.

10. nov. 1488. Milano.

Milanski herceg Ivan Galeazzo Sforza moli hercega Ivaniša Korvina, da mu uzajmi iz svoje biblioteke rukopis Festa Pompeja, da ga da prepisati.

Koncept u drž. arhivu u Milanu.

Mediolani X novembris 1488.

Duci Ioanni Corvino.

Crebris quondam exterarum gencium in Italiam incursionibus effectum est, ut non solum Romana, id est Latina lingua amissa sit, sed omnes fere preclarissimorum auctorum libri sint ex Italia asportati. Ex quibus quicquid reliquiarum superfuit, videmus beneficio Dei optimi maximi, qui ingenia horum temporum aperuit, in lucem productum esse, sed desunt adhuc multa, inter que maxima porcio est doctissimi vocabulorum interpretis Festi Pompei,[1] quem integrum in bibliotheca vestra et quam ser-ma parentis vestri maiestas summa cum laude et opera vere regia comparat, aut inter libros eruditissimi viri domini Thadei Parmensis, preceptoris vestri, esse certo accepimus, qui nuncius ingenti profecto nos leticia affecit, cum putaremus alioquin pulcherimum opus penitus esse deperditum; huius igitur habendi non parvo desiderio incensi sumus nos et illmus patruus noster, qui his studiis admodum delectatur et libentissime legit, que non sint vulgo comunicata. Quare hortamur et quam possumus studiosissime rogamus ill-mam dominacionem vestram, ut huius eruditissimi voluminis participes nos faciat, ex his duobus alterum impertiendos, ut aut librum ipsum ad nos mittat tantisper, dum hic transcribi curemus, aut illic ipsa eius exemplum confici iubeat quam emendatissimum ac quam celerius fieri possit, deinde ad nos mittatur. Hoc tanti a nobis estimabitur, ut inter iucundissima dominacionis vestre erga nos obsequia collocaturi simus.

[1] Festus Sextus Pompeius, rimski gramatičar, živio u II. st. poslije Krista.

31.

28. febr. 1489. Milano.

Sekretar Bartol Calcho javlja milanskom hercegu Ivanu Galeazzu, ko će sve ispratiti princezu Blanku u Ugarsku.

Original u drž. arhivu u Milanu.

Bartolomeo Calcho al duca di Milano.

Illustrissimo Signor mio observandissimo.

Recevuta la lista de quelli hanno andare in Hungaria con la Ill-ma Madonna Biancha, ho facto scrivere opportunamente ad quelli sono fora de Milano, che si mettino ad ordine per poterse inviare nel mese de aprile, como la Ex-tia Vostra me ha comisso;

similmente farò admonere quelli sono qui. Alli altri, cioè lo Magnifico conte Alexandro, lo Rev-mo vescovo Maliacense, Defendente et Brancello m' è parso superfluo darne notitia alcuna existimando, che la Signoria Vostra gli habia facto intendere, alla quale de continuo me ricomando. Mediolani ultimo februarii 1489.

Bartholomeus Chalcus.

32.

2. marta 1489. Vigevano.

Poslanik Jakov Trotti javlja ferrarskom hercegu Herkulu o nekom tajnom pismu kraljice Beatriče.

Original u drž. arhivu u Modeni; Milano, Busta 6.

(Caeteris exmissis.)

Il Signore Re Ferrando ha scripto una littera ala Regina de Ongaria, tuta in ziffra, cum uno postscripta incluso che Sua Maestà la facia sziffrare cum la ziffra, che ha quello vescovo che resede per epso Re presso la Regina; la quale littera insieme cum altre è pervenuta ale mano del Re d' Ongaria, il quale l' ha mandata qui al magnifico Messer Francesco Fontana, suo ambasciatore, per uno cavallaro volando, acciò che subito el facia cavare la ziffra ad questi de questo stato che ne sono maestri, senza de havere la contraziffra, li quali l' hano tracta. Et il tenore et substantia d' epsa è ch' el Re scrive alla Regina, sua figlia, che Messer Simonotto — il quale è stato a Napoli per acompagnare in qua la Duchessa de Milano — li ha dicto secretamente, che la Ill-ma Madama Biancha, desperata del marito che è zoppo et deformissimo totalmente, haveva deliberato de andare monacha, se non fusse stato ch' el prefato Messer Francesco Fontana, il quale cum molte sue pratiche l' ha prohibito; et che questo ha facto per non rendere tre millia ducati d' oro, li quali l' ha pigliato per parte de la dota per certa donatione, che de magiore numero li ha facto il suo Re d' Ongaria, affirmando che, quando questo non li fusse obstato, la puta andava monacha, et per consequens il parentado non haveria hauto locho. Per la qual cossa Sua Maestà recorda et conforta la Regina, sua figlia, ad provedere a Messer Francesco deli III M. ducati et etiam de maggior somma subito. Pote Vostra Excellentia pensare, come l' ha conci[at]o il stomaco al Signore Ludovico, il quale tanto più affretta le provvisione, per poterla mandare a marito, cognoscendo el despiacere del patre et dela figlia.

(Caeteris exmissis.)

Ex Viglevani II martii 1489.

Jacobus Trottus.

(A tergo) Al mio Ill-mo Signore il Signore Duca de Ferrara. Ferrara cito, cito.

33.

11. marta 1489. Milano.

Poslanik Jakov Trotti javlja ferrarskom hercegu Herkulu neke vijesti s ugarskoga dvora.

Original u drž. arhivu u Modeni; Milano, Busta 6.

La Maestà del Signore Re Ferrando dice, secondo è stato referto al Signore Ludovico, che, come una regina, molge de uno re de Ongaria, è coronata de la corona de Sancto Stephano, che fo Ongaro et re, come è stata coronata sua figlia, molge del Re presente de Ongaria, per li ordini et loro costitutioni ab eterno servati solennissimamente, sempre resta regina in eo regno al tempo de la soa vita, etiam morto il re, suo marito; et che son deputati ex ordine de quello regno alcuni baroni Ongari, li quali son al governo de epso inseme cum la regina, et son obligati, restando vedoa, maritarla fra tanto tempo, et il marito (ipso facto) è creato re, che la tolle per molge de tutto quello regno. Volendo inferrire il Signore Re Ferrando ch' el marito de la Illustre Madona Biancha harà faticha esser mai re de Ungaria, et che per consequens questi illustrissimi signori restarano frustrati de la sua opinione, et faceva preponerli de dare Madona Biancha predicta al Illustre principe de Capoa, suo nipote. Et questo ragionamento fo facto al presente, quando questi nostri de qua andorno a Napoli per la Duchessa de Milano. Ma le cosse cum Ongaria erano tanto avanti ala retornata sua, et in tanta mala dispositione fra epsi signori per quello ch' è seguito, come scia Vostra Ex-tia, che altramente non se n' è facto parola, et se pote anche Vostra Signoria recordare, che la Maestà de Re Ferrando volsse dare la figlia al Ill-re Dom Federico, che è in Franza a quello figlio del Re de Ungaria cum bella dota et bona.

(Caeteris exmissis.)

Mediolani XI marcii 1489.

Jacobus Trottus.

(*A tergo*) Al mio Ill-mo Signore il Signore Duca de Ferrara. Ferrarie cito, cito.

34.

[U proljeće 1489. Budim].

Instrukcija što je daje kralj Matijaš svome poslaniku, požunskom prepoštu Antunu Sánkfalviju, šiljući ga kalabrijskom vojvodi Alfonsu.

Stari prijepis među spisima nadbiskupa Antuna Vrančića u biblioteci madž. nar. muzeja u Budimpešti (nekoć svojina familije Draganić-Vrančić [Dragazzo-Verantio] u Šibeniku).

Up. Kovachich M. G., Scriptores rerum Hungaricarum minores, vol. I, Budae 1798, 341—350.

Curae et nimiae sollicitudinis invictissimi Matthiae regis Hungarorum etc. de successione illustris ducis Ioannis Corvini, filii naturalis, exemplar et imago, sive: Instructio ad ducam Calabriae cognatum suum.

Instructio privata pro praeposito Posoniensi[1] ad illustrem dominum ducem Calabriae etc.

Imprimis nomine nostro dicat salutem et quod illius bonam valetudinem et omnem prosperitatem plurimum semper desideramus et quidquid pro illa possemus libenter semper faciemus, tamquam pro optimo fratre, et confidimus, quod dominatio sua illustris similiter pro nobis sit factura, et ob eam eciam rem commisissemus ei, quod omnia negotia nostra communicaret cum dominatione sua illustrissima, et eius consilio ageret universa et tractaret. Quare rogat eam, velit apud illam maiestatem, tam in presenti negotio Turci illius,[2] quam etiam nostris in rebus esse bona advocata et fautrix, laboretque, ut aliquando voti compotes effici possimus, narret autem postea omnia, quae illi maiestati tam in facto huius Turci, quam etiam aliis in rebus per eum intimavimus.

Si videbit praepositus, maiestatem illam dispositam esse ad intercipiendum Turcum et ad ineundam ligam nobiscum iuxta articulos superinde confectos promiseritque aperte, quod Turcum, si intercipi poterit, dabit nobis, prout superius continetur, in hoc casu de his infrascriptis, quae reginalem maiestatem contingunt, nihil omnino illi loquatur, sed tantummodo ea, quae superius sunt narrata, referat, quia forte alias negotium Turci turbari posset. Verum tamen, si maiestatem illam tepidam ad negocium illud obeundum videbit et cognoscet, quod eum per excusationes aut alias quascunque rationes evadere conabitur, praeterque verba speciosa nihil sibi dabitur, dicat postea praefato ill-mo duci, quod exquo nos, prout praemissum est, habemus et tenemus dominationem suam pro optimo fratre et de ea non minus quam de nobis ipsis confidimus, omnia negotia et secreta nostra cum eadem communicare statuimus, et subinde narret, quod licet paternae illi maiestati, ex parte huius filiae suae ill-mae, scilicet dominae reginae consortis nostrae, sororis vero dominationis suae ill-mae, illa, quae superius continentur, intimaverimus, quae etiam dominatio sua ill-ma audire potuisset, vel si non audivisset, ipso referente, audire et intelligere posset. Verum tamen dominationi suae ill-mae longe plura, longe etiam secretiora et magis praegnantia, praecipue autem circa futurum statum ipsius reginae, si etiam in quantum ex Dei voluntate praemori nos et ipsam sine prole remanere contingat, intimavimus. Quae omnia, ut dominatio sua aequo et patienti animo audire et in bonam partem interpretari etiam velit, nomine nostro rogatam illam faciat, nam certe nos quidquid pro maiestate illa paterna et dominatione sua ill-ma, proque ipsa do-

mina regina possumus, libenter semper faciemus et facere volumus etiam imposterum. Sed quando talia petuntur et desiderantur, quae non sunt in nostro arbitrio et neque alias sunt convenientia, si concedere nequimus, nobis non debet imputari. Res autem haec est. Commendat nobis maiestas illa et etiam dominatio sua ill-ma, hanc dominam reginam consortem nostram, quae quidem commendationes certi sumus non ab illa maiestate neque a dominatione sua ill-ma, sed ab eadem domina regina originem ducunt, licet enim non aperte, sed implicite tale quid insinuat, quod nos facere nulla ratione possumus. Optat quippe ipsa domina regina post nos effici, ut post nostrum obitum, si scilicet priusquam ipsam obire nos contingat, nobis in regimen et regno succedat imperiique nostri habenas moderetur, quod nos etiamsi omni studio conaremur, efficere tamen nequimus et neque verbum de hac successione subditis facere audemus, nisi forte perpetuum odium et malevolentiam illorum, tam contra nos quam etiam ipsam reginam, contrahere vellemus. Mallet quippe hoc hominum genus — de Hungaris loquimur — ad unum usque iugulari potius, quam per faeminam gubernari. Meminit enim, quod superiori quodam tempore semel sub faemineo fuisset imperio et pessime gubernatum, pessime etiam tunc regno successisset, et quidem taliter, quod in hunc usque diem regiminis illius, ut aiunt, sapor in ore esset eorum.[3] Accedit, quod ipsa domina regina — ut ingenue et confidenter fateamur — non multum a subditis nostris amatur, quod tamen nos moleste certe ferimus, sed inspirare illis nequimus, ut eam ament, quia forte amoris et benevolentiae occasionem sibi praestari non vident. Quibus rebus et plurimis insuper aliis ex causis efficitur, ut id, quod ipsa cupit et de quo semper est sollicita, quodque a nobis non petit tantum, sed continuis suspiriis, iurgiis et lacrimis exigere conatur, nos praestare et efficere certe nequimus. Ne tamen de statu suo semper esset sollicita et ne nos die noctuque eiusmodi continuis suspiriis suis fatigaret, voluimus eidem diebus his superioribus, si et in quantum prolem ex ea non susciperemus, de statu providere et illum sibi taliter stabilire, ut etiam post mortem nostram honestissime vivere et vitam transigere potuisset. Verum ipsa recusavit et non aliud visa est affectare, quam in regno et regimine nobis succedere, quod — ut praediximus — nulla ratione neque Hungari neque alii nostri subditi admittere volunt. Tentavimus quidem secrete tamen eorum animos, sed certe silice et saxo duriores reperimus. Optabant verum quidem et a nobis instanter petebant, ut ill-mum filium nostrum, Ioannem Corvinum ducem Slesiae etc., ex nunc et nobis adhuc viventibus pro nostro successore et eorum futuro domino et rege eligendi et nominandi ipsis facultatem concederemus, hac tamen lege et conditione, ut si ex ipsa domina regina filium susciperemus, ille succederet, quia ille etiam alioquin successione et iure suo privari nequiret. Iste vero non obstante electione de se facta, illi statim cederet et patientiam haberet, sed nos consentire noluimus, quia ipsa domina regina in huius

electionem consentire noluit; dispositionem vero, quam de futuro eius statu facere volebamus, nedum acceptare, sed aequo — ut par erat — animo ne audire quidem voluit, qua in re non tantum nobis, verum etiam ibi ipsi gravem — nostro iudicio — intulit iniuriam, quia iam quoad statum suum de incerta effecta est incertior, nobis vero, quia ad priorem nostram sollicitudinem et curam grandem adiecit cumulum. Nos enim pro dignitate et amplitudine illius paternae maiestatis et ill-mae dominationis suae totiusque domus Arragoniae, proque nostro honore et simul etiam pro amore, quo ipsam dominam amplectimur et ab initio sumus amplexati, talem statum illi disponendum statueramus, de quo iure meritoque contentari debebat, taliter etiam sibi providendum statueramus, quod etiam post mortem nostram, ut tanti regis filiam, tanti item regis coniugem decet, honestissime et cum honore vitam transigere potuisset. Voluimus quippe statum, quem iam dudum eidem dedimus, taliter firmare et stabilire et insuper etiam augere, ut in illo secura semper fuisset. Praeterea efficere voluimus, quod praefatus filius noster, quem regna subditique nostri, ut praemisimus, in futurum regem et dominum successoremque nostrum expetebant, ipsam dominam reginam ex nunc in matrem adoptaret illique strictiori qua debuisset fide et obligatione promisisset, quod eam simul cum sponsa sua pro matre et domina semper teneret, veneraretur, coleret et observaret ac in eo statu, quem eidem in vita nostra ordinaremus perpetuo veluti propriam matrem et dominam conservaret et defenderet, etsi forte ipsa domina regina eiuscemodi promissionem et obligationem ipsius filii nostri parvipenderet, prout etiam parvipendisse visa exstitit, et dubitaret, quod postea ille fidem non servaret, hoc quoque parati eramus efficere, quod tam praelati, quam barones optimatesque regni nostri Hungariae promitterent, penes illum, quod scilicet eundem semper inducerent, ut praemissa omnia faceret et servaret eandemque dominam reginam pro eorum seniore domina et regina perpetuo tenerent, recognoscerent et venerarentur. Haec autem omnia fierent cum praedicta conditione, si nos ex ipsa regina filium non susciperemus. Sed postquam vidimus, quod nihil proficimus, hisque et aliis bonis rationibus potius turbatur quam consolatur, silendum et penitus abstinendum imposterum putavimus sicque ab eo usque tempore semper tacuimus et ne unum quidem verbum de illius statu et qualitate, quae post obitum nostrum — mortales enim sumus — remanere debebit, postea fecimus neque deinceps faciemus, quandoquidem plane cognoscimus, si quid boni, voluntati et sententiae suae contrarium suademus et consulimus, in sua opinione et proposito magis ac magis induratur et confirmatur, magisque ei bene consulendo displicemus quam placemus, vel alias gratificamur.

Cum itaque haec ita se habeant, nos vero, prout et caeteri omnes simus mortales, dicat praepositus, quod pro ea confidentia quam in dominatione sua ill-ma nos habere diximus, eidem prae-

missa significanda duximus, cui etiam significamus, quod si forte ipsam dominam reginam non bene provisam remanere continget, tam maiestas illa paterna, quam etiam dominatio sua ill-ma nos excusatos habeant et hanc improvidentiam non nobis, sed ipsi dominae reginae in culpam adscribant, rogamusque dominationem suam ill-mam, velit pro suo erga nos amore et benevolentia haec omnia etiam illi maiestati ad unguem usque non solum modo declarare, verum etiam tanquam patri communi supplicare dignetur vel per litteras vel per oratorem aliquem, qui scilicet sciat aliquid persuadere et verba rationesque hinc inde intelligere et discernere, ipsi dominae reginae committere eamque exhortari, ut rebus suis aliter quam coepit, consulat, quod nisi fecerit ultra hoc, quod illustrem nostri nominis famam et gloriam, quam magnis certe laboribus vendicavimus, sempiterna ignominia obfuscabit et se et etiam filium nostrum praefatum procul dubio perdet. Scimus enim quid dicimus, quid etiam loquimur. Nam ut dominatio sua ill-ma sciat et rem aperte intelligat, nisi in vita nostra efficiamus, quod futurus rex eligatur, post mortem nobis integrum non erit, quia potestas eligendi ad incolas regni devolvetur, qui forte alium quam speraremus et expectaremus eligent. Nam in subditorum cordibus quid latet, solus Deus novit, quia solus est cordium scrutator, mortales autem id solum de illis iudicare possumus, quod ab illorum ore intelligimus vel ex operibus factisque comprehendimus et ideo quid postea facerent, ignoramus. Contingere autem posset, quod plurimi efficirentur beneficiorum nostrorum immemores ac ingrati, et talem forte eligerent, qui in praesentiarum est noster et totius regni nostri capitalis hostis. Is autem quam primum intraret, statim et ipsam reginam et ipsum etiam filium nostrum turpiter expelleret universisque bonis ambos privaret et forte ipsa regina immaniter etiam interficeretur, quandoquidem etiam alias, ut praemisimus, non multum diligitur. Nemo enim Hungaros et eorum naturam magis unquam novit quam nos, qui eos tot annis sub froeno tenuimus. Ut igitur tot malis totque periculis obviaretur, non inconsultum nobis videretur, si maiestas illa et dominatio sua ill-ma persuaderent eidem, ut dimissa opinione sua, deposita etiam cupiditate regnandi — hoc enim nunquam assequetur — de statu illo, quem nos honestum ordinaremus et in quo eam firmaremus contentaretur, esset insuper contenta et benevola, imo ipsa sola procuraret, quod praefatus filius noster in futurum regem ex nunc eligeretur, sub praemissa tamen lege et conditione, quod scilicet non obstante eiuscemodi electione, si et in quantum ex ipsa domina regina filium susciperemus, ipse legitimus succederet et iste patientiam haberet electioque de se facta, nulla et cassa intelligerentur; verum si legitimum non susciperemur, nonne foret melius, quod is, qui est utcunque noster et de nostro sanguine creatus, magis quam alius quiscunque ignotus, in partum per nos imperium succederet. Qualis enim ille alius futurus esset, ignoramus; hunc autem scimus et certi etiam

sumus, quod ipsi dominae reginae tanquam filius obedientissimus erit simulque cum consorte sua serviret ipsamque, ut praefertur, tanquam matrem et dominam coleret, observaret et veneraretur. Bonum itaque esset, si maiestas illa rem hanc ipsi reginae bene declarari faceret et eam hortaretur, ut ad se rediret et consilium acceptaret, quo de futuro suo statu fieret certa et semper secura. Nam alias in continua fluctuatione et sollicitudine semper erit et nunquam etiam in vita nostra quieta esse poterit; post mortem vero nostram, quid sibi sperandum erit, ex praemissis satis superque intelligere poterit.

Hoc quoque quod sequitur, praepositus inter loquendum non tamen nostro, sed suo tantum modo nomine et quasi ex se ipso conquereretur, adiicere poterit:

Illustrissima dominatio! Si reginalis maiestas rebus suis in vita maiestatis non consuluerit, neque ipsa et neque dominatio vestra ill-ma providebit, certe ipsa reginalis maiestas poni posset in maximum periculum. Nunc enim sua maiestas domino duci contrariatur et non vult, quod eligatur in regem, sed vellet, ut ipsa sola succederet et gubernaret, quorum neutrum fieri poterit, quia — ut praemissum est — nunquam regnum consentiet, ut faemina gubernet. Ambo vero male gubernarent, quia regnum non capit duos et alioquin omne regnum in se divisum desolabitur. Et si forte in tali dissensione et simulata benevolentia reginalis maiestatis et ill-mi domini ducis regiam maiestatem mori contingat, et ipse dominus dux vel propter merita patris vel propter arma, quae tunc haberet, in regem se eligi procuraret, qualiter postea reginalem maiestatem tractaret et in regno suo pateretur, dominatio sua ill-ma pro sua alta prudentia et coelesti ingenio praemeditari et plane animadvertere potest. Semper enim dux ipse in corde haberet, quod ipsa domina regina vivente patre sibi et rebus suis insidiata fuisset et voluisset ipsum paterno imperio privare, pro seque usurpare, nec passa fuisset, quod regnicolae eum in vita patris propter eiusdem merita eligerent. Hoc autem esset verisimile, imo quasi certum, quod is post mortem regiae maiestatis etiam absque praesenti electione se regem faceret, quia nemo ipso in regno tunc erit potentior. Nam etiam in praesentiarum plurimas arces pluresque status in regno haberet ac omnes castellani et praefecti, tam arcium quam civitatum, et hi eidem fideliter iuramenta praestant, qui thesaurum tenent; et insuper non solum militia, sed universum etiam regnum plurimum ipsum amaret et ei afficeretur, accedit, quod omnes praelatos et omnes fere barones genitor eius creavit et quasi de stercore eos omnes erexit et omnibus insuper aliis benefecit, qui omnes vel saltem maior et sanior pars illi propter patris merita et beneficia adhaereret. Nemo enim ex his discretus ingratitudinis notari et damnari vellet; militia etiam tota ad eum concurreret, sicque etiam invita reginali maiestate se dominum et regem postea faceret. Quod cum ita fieret, consideret dominatio sua ill-ma, quid boni tandem reginalis maiestas vel de se et statu suo, vel de ipso etiam postea rege sperare et expectare deberet. Verisimi-

liter enim affectum ipsius domini ducis erga patrem iniuria, quam ab ipsa reginali maiestate sustinuisset, superaret et sic forte non habito ad praemortuum patrem respectu, se ulcisceretur; et si aliud non faceret, saltem non pateretur illam in regno suo stare, quia eam semper suspectam haberet et timeret. Bonum itaque foret, quod dominatio sua ill-ma cum paterna illa maiestate taliter providerent, taliter etiam consulerent reginali maiestati, quod talia scandala non evenirent, nam tela, quae praevidentur, minus feriunt, et quod esset contenta de illo statu, quem regia maiestas ei disponeret atque de securitate, quam praefatus dominus dux et penes eundem etiam praelati et barones facerent, et regnum non ambiret neque affectaret, quia in hac parte nulla ratione desiderio suo satisfieri posset.

[1] O Antunu Sánkfalviju up. Fraknói, Mátyás Király magyar diplomatái (Századok 1898, 870—875).

[2] Džem-sultan (up. gore br. 16 bilj. 1).

[3] To se tiče vladanja kraljice Marije (1382—1387), kćeri Ludovika I. Anžuvinca, i njene matere Jelisavete Kotromanićeve.

35.

28. marta 1489. Milano.

Sekretar Bartol Calco izvješćuje milanskoga hercega Ivana Galeazza Sforzu o pratnji princeze Blanke na njenom idućem putu u Ugarsku.

Original u drž. arhivu u Milanu.

Bartolomeo Calco al Duca di Milano in 28. martii 1489.

Illustrissimo Signore mio observandissimo.

El giorno dopo la partita da qui de la Ecc-tia Vostra fece intendere alli magnifici Messer Petro da Gallarate et Don Pietro Landriano, quanto epsa me haveva comisso et la electione facta de le persone loro per attendere allo apparechio de la Ill-ma Madama Bianca, et fare exequire tutto quello saria expediente circa ciò; me risposero, che erano paratissimi obedire alli comandi soi, nè mancheriano de usarli omne diligentia et studio a loro possibile, perchè il tutto sia governato con bono ordine, et così hieri per darli qualche principio, epsi et mi andassimo da la Ill-ma Madama Bona, per intendere le madone de età mature, donzelle servente et li officiali da casa, quali haverà electo ad remanere in Ungaria con la prefata Madona Bianca.

Da la Exc-tia Sua ne fo dicto, che ne faria una nota et ce le daria como sia havuto, se farà una lista de tutta la familia secondo parerà sia conveniente, così de quello haverano restar là, como ritornare in dreto, et la mandarò ala Signoria Vostra, perchè la possa moderare, como li piacerà. Dapoi se domandoe Gotardo Panigarolo per sapere qual provisione faceva per la expeditione del argento, drapi, panni de lino et li altri fornimenti de casa, ordinati et sta-

biliti per la Signoria Vostra, dal quale essendo havuto resposta, che sin qui non è apparechiato cosa alcuna, ne havere il modo de provederli, però che tutte quelle erano facte, sono distribuite in questa venuta de la Ill-ma Madama Duchessa, nova- et medesimamente li dinari gli erano assegnati ad questo proposito, sono consumati in altro, hogi li prefati consiglieri et mi siamo stati insieme con li deputati dal dinaro, quali inteso, quello ne ha dicto Gotardo senza più dilazione poterà exequire, quanto ha in nota et così epso ne ha dicto, che havendo questo effecto da loro, tenerà tal modo, ch' el tutto a tempo debito sarà in punto.

Havendo epsi consiglieri veduto la lista de quelli prelati et gentilhomini electi per Vostra Signoria, l' hano molto comendata; ma perchè in essa non se fa mentione alcuna del numero delli cavalli et persone doveranno condurre, me hano dicto, gli ne volesse dare notizia, perchè la potesse fargli consideratione et parendoli, limitarlo dei presenti, aciò in tempo ciascuno fusse avisato et sapesse el modo, che ha tenere ad mettersi in punto. Ceterum perchè in ipsa lista non è nominata alcuna gentil donna, quale habbia ad accompagnare la prefata Madonna Bianca, et poi ritornare indreto, parendoli che el fusse pocho condecente et honorevole lassar la andare, solamente con quelle done restarano con lei, havevamo facto pensiero, che el fusse bono mandarli al mancho quattro matrone, tra le quale laudiarano multo, che se elegesse la Ill-ma Madama Chriseida con la mogliere de lo Ill-mo Signore Philippo, et in compagnia loro el conte Francesco suo fiolo, subiungendo che andando lì el conte Borella et Petro Zorzo Caymo, non fusse, se non ad bon proposito farli condure le mogliere loro. Del tutto se remetteno però al sapientissimo iudizio de la Exc-tia Vostra, la quale sarà continuamente avisata de questo se opererà circa questi apparati, ed ad epsa mi racomando etc. Mediolani XXVIII martii 1489.

36.

2. apr. 1489. Milano.

Sekretar Bartol Calco hercegu Ludoviku Sforzi o polasku princeze Blanke u Ugarsku.

Original u drž. arhivu u Milanu.

Chalcus al Duca Ludovico 2. aprile 1489.

Illustrissimo Signore mio observandissimo.

Hogi doppo el desinare insiemo con Domino Petro da Gallarate et Messer Paulo Landriano sono stato dal Rev-mo archivescovo per consultare et intendere el modo, se ha tenere circa la comitiva, quale se deve mandare con la Ill-ma Madama Biancha, secundo me dixe heri Gualtero da parte del Exc-tia Vostra et primo havendoli monstrato la lista, ne mandoe Vostra Signoria li giorni passati; ne dixe parerli facta con bona considerazione. Nondimancho, perchè essendo in Ungheria, havea compreso la Maestà Regia sforzarsi di

mandare la legatione soa tanto honorevole, quanto facesse may alcuno altro potentato, sì de numero de persone, como da pompa et ornamenti, nè mancho desiderio demonstrava, che da qui se mandasse una compagnia honorevolissima. Laudava molto che se mettesse omne studio per adempire questo, sì per honore del stato, como per satisfare ala Maestà Soa. Per questo havendo examinato diligentemente epsa lista, gli è parso essergline alcuni, maxime de prelati, [i]quali fusse bene lassarli da canto, partim per non havere quella facultà et modo di mettersi in punto secondo ricerceria il bisogno, et altri per non essere di quella apparisentia saria conveniente, al che in quello paese se ha gran advertentia et ne fano non picola estimatione, subiungendo, che se doveria elegere et acrescere alcuni altri deli primarii del stato, non mancho de nobilità et richeze, che de bella apparisentia, non havendo rispecto in uno caso, come è questo, che fussero mandati altre volte a Napoli, a Roma nè altroe, purchè la Exc-tia Vostra li conoscesse essere al proposito. Del numero et qualità de la compagnia doverà condurre ciascuno de questi capi, se è remesso alla Signoria Vostra, che lei gli deputati quelle boche et cavalli gli piacerà cum declarare apresso se è contenta, che loro se la elegiano tutte a suo modo aut se gli siano de quelli zovani et gentilhomini se offeriscono volerli andare et mettersi in punto del suo, de li quali ne sono pur fin adesso comparsi alcuni. Ma in specie ha dicto parerli che al conte Alexandro siano dati qualche camereri et gentilhomini honorevoli, per essere de quella condizione et grado e tochando, poi ch' el numero de tutta la comitiva non dovesse essere mancho de 600 persone; alle quale fusse deputato uno che generalmente havesse comandarli a tutte le familie loro, cum tenerle regulate et farli andare cum bono ordine senza confusione et costumatamente, perochè in quella corte observano non solamente el parlare de ciascuno, ma anchora li modi et gesti suoi, demonstrando appresso che el fusse bene admonire ognuno ad portare veste longhe, perochè così è il costume loro et damnano grandamente questi habiti corti.

Et perchè li occoreva anchora parlare de li officiali, se doverano mandar per stare là, ne ha dicto tra li altri parerli, che sia deputato uno al governo de la Ill-ma Madama Biancha et de tutta la casa, quale sia homo de consilio prudente et da bene, perochè altra, che così ricerca el bisogno, la prefata Maestà gli ne fece grand' instantia. Ricordoe anchora che se dovesse advertire et usarli omne diligentia ad non lassar lì andare persona veruna, qualle havesse dependentia dal reame di Napoli, perochè saria cosa poco grata a Soa Maestà et sariano mal veduti.

Ultimamente havendoli facto intendere li prefati consilieri la electione, havevano facto la Magnifica Madama Chriseida et la moglier del Signor Philippo cum lo conte Francesco suo fratello et la donna del conte Borella, quale havessero accompagnare la Ill-ma Madama Biancha sin in Ungheria per ritornare subito indreto, como

per mie lettere ne ho dato aviso alla Exc-tia Vostra. Soa Signoria laudoe molto questo partito demonstrando, ch' el sia necessario mandarli omnino quatro matrone de gravità. Questo è quanto ne havemo riportato del prefato Rev-mo Monsignore.

Mediolani 2. aprilis 1489.

Bartholomeus Chalcus.

37.

3. apr. 1489. Vigevano.

Herceg Ludovik Sforza sekretaru Bartolu Calku o nastanjivanju onih gosti iz Ugarske, koji će doći po princezu Blanku.

Original u drž. arhivu u Milanu.

Ludovio a Chalco.

Circa lo allogiare li Hungari che veneranno epsi consiglieri, siano de parere, che sarà ad maggior saddisfazione da epsi Hungari et più honore nostro, che se allogiano in corte, che per le case dei cittadini, per rispecto de le lingue diverse da le nostre et per li diversi costumi de fare li potagii al modo loro; de questo siamo contenti et daremo la cura alli nostri seneschalci de fare apparechiare. Viglevani 3. aprile 1489.

38.

7. aprila 1489. Venecija.

Mletački državni senat šalje na ugarski dvor Dominika Bollana, da čestita vjenčanje hercega Ivaniša Korvina s princezom Blankom.

U drž. arhivu u Veneciji; Mista.

MCCCCLXXXVIIII. die VII. aprilis.

(Zaključuju) Ser Nicolaus Mocenigo, ser Federicus Cornario, ser Domenicus de Maurocenibus, ser Petrus de Priolis procurator, ser Filippus Tronus — sapientes Consilii;

Ser Ieronimus Venerio, ser Antonius Vallerio, ser Bernardus Iustiniani, ser Nicolaus Fuscareno — sapientes Terre Ferme:

Quod viro nobili Dominico Bollani doctori, oratori designato ad serenissimum regem Hungarie, fiat commissio in hunc modum:

Nos Augustinus Barbadico dei gratia dux Venetiarum etc., committimus tibi nobili viro et dilecto civi nostro Dominico Bollani doctori, quod eas orator noster ad ser-mum dominum regem Hungarie. Et quomodo nosti, quantum cupimus et importat ob ea que occurunt, ut cito te reperias apud illius maiestatem, festinabis et accelerabis profectionem tuam omni possibili studio et diligentia; reddimur enim certi, quod ab capitaneo Segne tibi providebitur de

tuto et commodo accessu iuxta continentiam litterarum, quas hac de causa diebus superioribus scripsimus ad prefatam maiestatem.

Cum autem applicueris locum, ubi reperietur persona ipsius maiestatis, quando ei gratum erit, iuxta ordinem, qui statuetur, adibis illius presentiam, cui redditis litteris nostris credentialibus factisque de more amicabilibus salutationibus et oblationibus generalibus cum ea gravi et accomodata forma verborum, que tue prudentie occurrent, et quam bene decentem noveris ad exprimendam et declarandam affectuosam voluntatem ac dispositionem animi erga se nostri, recensere studebis magnitudinem atque sinceritatem veteris amicitie necnon coniunctionem amoris, qui iam diu nobis intercessit cum eius maiestate, que profecto mutua amicitia eiusmodi fuit, ut semper et omni tempore syncero cordis affectu non minus salutem ac omnem felicitatem maiestatis sue rerumque suarum, quam propriam concupivimus, prout in presenti in eodem desiderio constanter perseveramus. Quo principio sumpto expones, visum nobis fuisse pertinere officio ipsius nostre vere amicitie, quam semper fuimus contenti, omnibus esse notam, mittere personam tuam ad eius conspectum in oratorem nostrum, tum causa honorandi et visendi regiam eius celsitudinem, tum etiam, ut predictam nostram veterem benevolentiam commemores atque omnibus ostendas. Et quemadmodum ad primum nuntium nuptiarum initarum inter illum eius genitum et ill-mam sororem domini ducis Mediolani litteris gratulati fuimus maiestati sue, ita modo oretenus gaudium ipsum nostrum confirmes, quod sane declarabis ingens in nobis fuisse et esse duplici ratione, eo quod videmus eundem illum natum maiestatis sue, quam singulari affectu charitatis et dilectionis prosequimur et cuius omnem amplitudinem prosperitatis optamus, affinitate iunctum esse huic principi, cum quo precipui amoris et amicitie coniunctio nobis est.

(Caeteris exmissis.)

Et quomodo principale fundamentum huius tue legationis consistit potissimum in conciliando animum prefate maiestatis et illam nobis tenere ac confirmare amicam et benivolam quantum sit possibile, ideo in hoc erit omnis tua solertissima cura et ad id impendes omne studium, spiritus, ingenium et vires tuas diligentissimeque observabis non tam verba et operationes, quam omnes nutus ipsius maiestatis ac explorare et intelligere caute studebis cogitamina illius et quicquid fit et tentatur in partibus illis, quod dignum possit esse noticia nostra, tenendo nos continue informatos per frequentes litteras tuas.

Ibis preterea visitatum ser-mam reginam, quando prefate maiestati placuerit, si ibi illa reperietur, cui similiter sub litteris credentie ostendes omne signum honoris et declarabis amorem, quem sibi gerimus, utendo secum eo officio, quod amicicie convenit cum oblationibus generalibus, sicuti in similibus observari debet.

Eris insuper cum ill-mo filio regie maiestatis et exc-tie sue sub alliis quoque credulitatis litteris cum verbis affectuosis et benivolentia

plenis gratulaberis primum ob dictum coniugium, quod felix faustumque futurum optamus, deinde explicabis magnum amorem, quo eius personam prosequimur ac desyderium, quo tenemur cuiuscumque amplitudinis, honoris, prosperitatis et felicitatis exc-tie sue, quam bene de nobis et amore nostro edificatum reddere curabis.

Si vero ab ipsa maiestate forsitan aliquid tangeretur circa illas differencias existentes inter comunes subditos, quarum causa te in Dalmatiam misimus, respondebis, quod non visti pro tali re, et ideo nullum a nobis ordinem super illa habuisti, sed cum omnia tibi nota fuerint, qui ea tractavisti; poteris accomodate, cum omni dulcedine declarare promptitudinem, que semper in nobis fuit, ut omnia amicabiliter aptarentur, sicuti semper ad hoc erimus parati, etiam si expediet ac opus erit poteris abste tanquam optime instructus rem omnem maiestati sue ordine debito enarrare, ita quod iusticiam subditorum nostrorum intelligat, non proponente autem aliquid superinde prefata maiestas, tu similiter nihil promovebis.

De parte 173, de non 1, non sincerus 1.

39.

20. maja 1489. Milano.

Poslanik Jakov Trotti javlja ferrarskom hercegu Herkulu, o intrigama kraljice Beatriče, da omete dolazak princeze Blanke u Ugarsku.

Original u drž. arhivu u Modeni; Milano, Busta 6.

(Caeteris exmissis.)

Et etiamdio me ha dicto il Magn-co Messer Francesco Fontana, regio oratore, che la potissima causa de la dillatione de uno anno che se dà al condure la Ill-ma Madonna Biancha in Ongaria, è per la guerra, ch' el predicto Re d' Ongaria ha cum l' Imperatore, et per la discordia sorta fra il predicto Re et il Re de Boemia,[1] li quali solevano essere una cossa medesima; se bene, dice, sperare ch' el predicto Re d' Ongaria obtenirà victoria contra l' Imperadore, et se farà la via patente, senza impedimento al condure la sposa.

Ho etiamdio de bono loco et da persona fidedigna che, essendosse presentato a Viglevani questo novo ambassatore Ongaro ala Ill-ma Duchessa de Milano cum una patente de credenza de la Ser-ma Regina de Ongaria, dove era lo Ill-mo Signore Ludovico in persona de dicto oratore, aperendosse epsa patente per il canzelero, cadette fora d' epsa una littera, tuta in ziffra cum la contra-ziffra, pure directiva ad epsa Duchessa de che il predicto Signore Ludovico pigliette gran dispiacere et sdegno, stando suspeso de tale scrivere in ziffra, pensando che praticha poteva on voleva epsa Regina tenire cum questa Duchessa. Et pigliata la ziffra et contra-ziffra, la dete ad Messer Ioan Iacomo Ghino, suo canzelero, che la cavasse. Non scio anchora quello che la contenesse, come il sciaverò, ne

advisarò Vostra Exc-tia. L' ambassata autem de dicto ambassatore sopra la littera de credenza fo super generalibus, de visitatione et congratulatione.

Mediolani XX maii 1489.

Jacobus Trottus.

(A tergo) Al mio Ill-mo Signore il Signore Duca de Ferrara etc. Ferrarie, cito.

[1] Vladislav Jagelović, docnije i ugar.-hrv. kralj (1490—1516).

40.

7. jula 1489. Budim.

Kralj Matijaš javlja milanskom hercegu Ivanu Galeazzu Sforzi, da je primio njegova poslanika Maffea, i da mu šalje svoga poslanika Fontanu.

Original u drž. arhivu u Milanu, Ungheria.

Mathias dei gratia Hungarie, Bohemie etc. rex necnon dux Austrie etc., ill-mo principi et exc-mo domino Ioanni Galeaz Maria Sfortie Vicecomiti, duci Mediolani etc. amico ac affini nostro carissimo, salutem et felicium successuum incrementa. Venerabilem Mapheum, ill-me dominacionis vestre oratorem, qui his proximis diebus ad nos applicuit, libenter certe, ut decuit, et vidimus et audivimus ac ad ea, que coram prudentissime exposuit, queque nobis gratissima profecto fuerunt, eius medio dominationi vestre ill-me latissime respondimus, quem illi omnia significaturum non dubitamus, et idcirco in hac parte ad illius litteras nos remisimus. Has autem ob eam dumtaxat causam tabellario perferendum dedimus, ne ad dominacionem vestram ill-mam vacuus litterarum nostrarum veniret; ceterum Franciscum Fontanam, oratorem nostrum, his diebus remissuri sumus, cuius medio plura dominacioni vestre ill-me significabimus, quam rogamus, ut super hiis, que prefatus Mapheus orator suus ad eandem in presenciarum scribit, quamprimum rescribere velit. Eandem dominacionem vestram bene et feliciter valere semper desideramus. Datum Bude septima iulii anno domini millesimo quadragesimo LXXXVIIII-no, regnorum nostrorum anno Hungarie etc. XXXII, Bohemie vero XXI.

(A tergo) Ill-mo principi et exc-mo domino domino Ioanni Galeaz Marie Sfortie Vicecomiti, duci Mediolani, amico et affini nostro carissimo.

41.

15. aug. 1489. Budim.

Poslanik Maffeo de Treviglio javlja milanskom dvoru o nesuglasicama između kralja Matijaša i kraljice Beatriče zbog pitanja o nasljetstvu na ugar. hrv. prijestolu.

Savremeni prijepis u drž. arhivu u Milanu; Ungheria (s rđavom godinom 1490).

Exemplum litterarum Maphei Triviliensis.

Bude 15. augusti 1489.

(Caeteris exmissis.)

In le altre lettere dove scrivo quello [che] è seguito fra el Re e la Regina, ho lasciato studiosamente una cosa, per scriverla separatamente, che è, quando el Re dixe alo ambassadore de Napoli, se la Regina persevereria in adversarli alla successione del figliolo, crederia indubitamente, che el patre li tenesse manu, gli subiunxe, che ne era certo per più lettere sue scritte alla Regina, le quali li erano capitato in le mani et per declaratione, de questo passo la Signoria Vostra sapia, che oltra la zifra che cavai io della quale epsa ebbe notizia da Messer Francesco, lo Re ha havuto un altra de simile natura per via indirecta, et lo ambassadore di Napoli ha confessato ad Messer Francesco la Regina havere recevuto dopoi che siamo qua, littere del padre sotto la zifra sua, per la quale li scrive, che como ad disfare questo parentado non gli vede megliore via, che a corompere Messer Francesco cum li III mille ducati e che trovandosi epso Messer Francesco de qua, poteria lei ora tentare la cosa, et essendosi la Regina consultata seco, li ha dicto, che cognosceva Messer Francesco per sincero homo e non credeva, che per dinari dovesse fare una simile cosa et de tale natura, et la Regina rispose: »Ne io ho ardimento de fidarmene«. Ma homo da bene conferendo questi dì meco de molte cose, me ha dicto et affirmato, como essendo già partito lo episcopo Varadino per venire a Milano ad fare lo parentato, la Regina fece per Sancto d' Aversa, suo secretario, confinger alcune lettere in nome del Re ad epso vescovo, imitando la mano d' uno dei cancellieri della Maestà sua, quanto li fo possibile, lo sigillo si trovava allora presso lui, perochè lo vescovo partendosi gli haveva lasciato, per le quali lettere pareva che la Maestà Sua gli commettesse che nullo pacto facesse quella affinità et mandarebe per uno cavallaro, ma havendone lo Re havuto sentore, haveva la Maestà Sua disposto alla strada, chi expectasse lo cavallaro, et li togliesse le lettere, et così fu facto. E che poco li mancò, che non facesse squartare lo dicto Sancto, che le aveva scritte.[1] Quella persona, da che io ho havuto questo, dice: sa, perchè l' udì de bocha de Messer Antonio Bronizo, che era alora qua ambassadore del Re Ferdinando et è poi morto; el quale era stato inventore et suasore della fraude, et de Thomaso Maximo, el

quale era allora ancor epso secretario della Regina et fu tentato de fare le dicte lettere, perchè haveria la mano molto apta ad contrafare omne lettera, ma per esser homo assai da bene, recusò la impresa et per homo da bene poi stato caciato, perchè con la Regina non po tener loco homo virtuoso.

[1] To se zbilo još na početku ili krajem februara 1487.

42.

14. sept. 1489. Comacchio.

Poslanik Antun Costabili javlja hercegu ferrarskom Herkulu o prilikama na ugarskom dvoru.

Original u drž. arhivu u Modeni. Particolari, C. Busta 86. Costabili.

C' è stato qua in Comagio uno Antonio di Amati de Ariano, el quale hè stato 17 anni in Turchia per gianizero del Turcho et ha una molgia da Scuteri; hè stato molti giorni in Ungaria et mostra di essere informato de le cosse di là. [H]a me facto intendere essere quello, che [h]a portato la littera de Misser Beltrame, a mi derittiva. Io l' [h]o interogato et scungiurato a la presentia de Gioane Nicolò Coregio, secretario de nostra S[ignora], che me volgia fare intendere, per che chasone hè stato dato licentia a Messer Beltrame. Ha dicto che de tale cossa non ne sa, se non quello [che]se dice per el vulgo, et anche tanto, quanto li [h]ave facto intendere una Madona Coma, la quale dice essere parente di sua molgiere; et — secundo lui dice — questa Madona Coma ha grande autoritade cum quella Ser-ma Regina. Et cusì dicto Antonio, vedendo Messer Beltrame stare suspeso et rasonandose molte cosse fra cortisani del suo Reverendissimo figliolo,[1] subito andò a ritrovare questa Madona Coma, interogandola, se niente intendeva di Messer Beltrame. Alora dicta Madona li disse, che el Signore Re haveva dato licentia a Messer Beltrame che in termine de XX giorni havesse el regnio suo sgombrato; et questo, perchè la Ser-ma Vostra sorella haveva facto che Messer Beltrame hera andato dal legato del papa a farli intendere, como la matre del figliolo del Re[2] l' aveva afaturata, in manera che non poteva mai più cumcipere figlioli. Et per questo el legato [h]a scomunichato tale donna. Et vedendosse dicta donna in tale modo vituperata, andò al Signore Re dolendosse che tale ingiurie le fusseno state facte. Et cusì alora la Maestà del Re andò a ritrovare la Regina, menando cum sego et figliolo suo; et cusì sopra queste cosse Sue Signorie hebeno di strane parole; et alora el figliolo del Re, pilgiando forsi animo, se levò impiedi et disse una iniuriosa parola a la Signora Regina, la quale parola forsi li hera stata insignata dala matre sua. Vedendo la Regina tale presuntione, li respose: »Figliolo de la putana, hai presuntione ad una figliola di re de dire tale cossa?« Signandose et

dicto alora la Maestà del Signore Re: »Batete molto malamente el figliolo suo cum le sue mane«, et non bastò questo, che el chac[ci]ò di Buda la matre del dicto figliolo. Ritornò cum pianti, et alora quelo homo da bene divoto andò dal Re facendole intendere che Messer Beltrame hera chasone de tuti questi mali; et facto questo, se n' andò in vila per mostrare che di questa cossa non havesse chasone, et de chi è venuto la chasone de la licentia di Messer Beltrame; et cusì, secundo dice costui, Messer Beltrame se mette ad ordine per venire, et haveva già inchassato tutte le sue robe. L' opinione di questui hè che non venirà, perchè quela Madona Coma li ha dicto che vole essere giamata una chativa et trista dona, se mai Messer Beltrame per questo se parte, et dice che la Regina [h]a dicto: »Chi chaciarà Messer Beltrame, chaciarà anchora Monsignore Dom Ipolito et poi me«. Monsignore, segundo costui, piangie tutto el giorno de la partita di Messer Beltrame. Ali baroni rencresce molto tale cossa et sono la più parti stati a visitare et cumfortare Messer Beltrame, digandoli che Petroto[3] è stato quelo, che ha facto tale, tradimento, ma non se dubiti, perchè ogni cossa se adatarà el secretario del Re, li hè stato anchora lui advisitare et li [ha] dicto et afermato quelo medesimo dice li baroni. Messer Beltrame rispunde a tutti che non li vole stare, se bene li fusse donato Buda et tutta fiata se aparegia al chamino. Peroto se fa chavalero, como una parte de queli de chassa de Monsignore, vostro figliolo, digando che lui serà gubernatore di Strigonia. Ma la Maestà de la Regina [h]a giurato sopra ad uno missale, che lo impagarà. Costui dice che anchora hè stato scrito di qua male di Messer Beltrame a la Maestà del Re, et [h]a me dicto, chi l' è stato, ma non curo dirlo al presente, perchè in ogni modo li perdono, etiam stimandome che anchora ne serà male cumtento, conoscendo non essere mai stato offeso da Messer Beltrame. Me [h]a dicto anchora che per niente la Regina, vostra sorella, non voria che questo bastardo sucedesse al regno, et che Sua Signoria [h]a molti favori de li baroni sopra questo, et maxime li Todesci haveria molto da charo che Vostra Signoria li parlasse, perchè forsi più largamente parlaria cum la Signoria Vostra che la non fa cum mego sua molgiere, la quale, segundo lui dice, è parente di quella Madona Coma, [h]a chasone di parlare a Vostra Signoria, la comenda per una bona lavorante di tutte le gientilege. Al Signore nostro[4] [h]o facto intendere el tutto, el quale li haveria parlato, se non fusse che hèra note, quando vene da pescare et questa matina hè andato in vale una hora in anti giorno, dove havemo disnati et temo et credo serano de li hore quatro di note, nanti andiamo a Comagio, perchè vole pescare in sta note a chamino. Me [h]a parso questa mia male cumposta et male scritta mandare a Vostra Signoria faciandola intendere, quanto sopra ciò ho inteso, et recommandome continuamente in gratia di quella. Ne la vale de Augusta scritta in suso uno botisela d' anguile, die XIIII setembris 1489.

Antonius Costabili.[3]

(A tergo) A la mia Ill-ma Madona la Signora Duchessa di Ferrara, Regi, cito.

[1] Ostrogonski nadbiskup Hipolit.
[2] Barbara, up. gore br. 1.
[3] Perotto de Vesuch, zoljomski župan.
[4] Nadbiskup Hipolit.
[5] Antonije Costabili, rimski svećenik i diplomata, jedno vrijeme odgojitelj i učitelj nadbiskupa Hipolita.

43.

U oktobru 1489.

Izvještaj o pregovorima Jakova Székelya, poslanika kralja Matijaša, s carem Fridrikom III, da car učini hercega Ivaniša Korvina kraljem Bosne i Hrvatske.

Savremeni prijepis u arhivu samostana u Admontu (u Štajerskoj); Formelbuch fol. 130v nr. 415.

»Beiträge zur Kunde steiermärkischer Geschichtsquellen, XVII Jahrgang«, Graz 1880, 73—74 (Z a h n, Ueber ein Admonter Formelbuch des XV Jahrh.).[1]

Reverende domine.[2]

Arbitror reverendam paternitatem vestram desiderio quodam teneri, quid nam inter sacram cesaream maiestatem,[3] serenissimum Romanorum regem[4] et inclitum regem Hungarie agatur.

Itaque scire cupio reverendam dominationem vestram, fuit inprimis indictus conventus amborum regum[5] ad festum Nativitatis Marie proxime transactum,[6] qui quidem conventus ob defectum mandati cesarei[7] fuit prorogatus quoad plenum mandatum cesaris adesset, ad nutum tamen certum temporis prefixum fuit. Interea temporis Iacobus Zackel, regius dux copiarum in Rakerspurg,[8] contulit se ad Portum Naonis[9] et postea in Laibacum,[10] quem cesar perbenigne excepit pulchrisque muneribus preter consuetudinem suam donavit. Ibi nomine regis Hungarie peciit, quod maiestas filium suum illegittimum bastardum[11] regem Bosne et Croacie crearet.[12] Secundo loco peciit sibi fieri opem contra Thurcos, quod si cesar faceret, tunc rex vellet omnia oppida, castra et fortalicia, que in ducatibus Stirie et Karinthie tenet, sue imperiali celsitudini restituere. Tertio loco rex velit tenere ea oppida, castra et bona in Austria, que ipse marte et gladio ac multa impensa comparavit, et in recompensam velit nunc curare atque efficere, quod incole regni Hungarie cesari et filio suo homagium prestare deberent, quod ipsi post obitum regis[13] neminem alium in eorum regem et ducem Austrie habere vellent, quam cesarem et eius filium. Quarto, quod cesar annueret, quod rex in Austria novam imposicionem seu exaccionem super vinis habere possit. Item de oppidis, castris et bonis, que ab

ecclesia Salczburgensi, Pataviensi et aliis ecclesiasticis personis haberet, vellet agere pro arbitrio maiestatis sue cesaree.

Imperialis maiestas respondit, se libenter velle creare filium suum regem Bosne et Croacie, quando sunt voluntarii eum recipere in regem,[14] spe freti, quod rex sit sibi contra Turcos opem laturus. Sed condicionem ducatum Austrie concernentem cesar noluit acceptare, sed voluit quod rex cederet omnibus oppidis et castris ac aliis municionibus et bonis, que in Austria detinet, pro quo cesar velit sibi honestam pecuniarum summam dare. Itaque Zakel abiit ad regem[15] et postea iterum in Traburg[16] ad cesaream maiestatem rediit.

Cesarea maiestas, Romanorum rex, dux Albertus, Georgius, Otto et Cristofferus Bavarie, duo duces de Braunsswig, marchio Sigismundus de Brandenburg, oratores Venetorum, domini Coloniensis,[17] Treverensis,[18] ducis Sigismundi Austrie,[19] ducum Saxonie,[20] archiepiscopi Premensis[21] sunt in Lynntz, quod est oppidum superioris Austrie. Rex fertur adhuc esse Bude, qui misit dominum Baradiensem,[22] dominum Cristofferum de Liechtenstain et nonnullos alios oratores in Mellicum,[23] ubi dux Otto Bavarie cum nonnullis oratoribus principum expectat eorundem oratorum regiorum adventum ibidem, initium tractande pacis facturi,[24] quod deus omnipotens bene vertat.

[1] Iako je ovo važno pismo publikovano još 1880., ipak ga nikad dosada nisu upotrebili hrvatski historici.

[2] Ne zna se ime onoga tko je pisao ovo pismo ni komu je pisano, a tako isto ni otkud je ono pisano.

[3] Car Fridrik III. Habsburgovac (od 1440. kralj, a od 1452. car, † 1493.).

[4] Carev sin Maksimilijan izabran je u Frankfurtu rimskim kraljem 16. febr. 1486., a onda je 9. aprila okrunjen u Achenu.

[5] Matijaša i Maksimilijana.

[6] 8. sept. 1489.

[7] Fridrika III.

[8] Radgona (Radkersburg) u Štajerskoj; taj grad je kralj Matijaš zauzeo još u februaru 1480.

[9] Pordenone (njem. Portenau) u Furlaniji.

[10] Ljubljana u Kranjskoj.

[11] Ivaniš Korvin.

[12] Ovim se riječima objašnjuje ugovor između hercega Ivaniša Korvina i ugarskih velikaša od 17. juna 1490. (up. niže br. 60). Ideja o tome, da herceg Ivaniš Korvin bude okrunjen zasebnim kraljem Bosne i Hrvatske (sa Slavonijom), potekla je dakle još od samoga kralja Matijaša, a ne od ugarskih velikaša. Ne može da bude sumnje, da je herceg Ivaniš Korvin poznavao ovaj plan svoga oca.

[13] Matijaša.

[14] Bosna i Hrvatska (sa Slavonijom).

[15] Kralj Matijaš.

[16] Spodnji Dravograd (Unterdrauburg).

[17] Nadbiskup kölnski Herman von Hessen (1480—1507).

[17] Nadbiskup trierski Johannes von Baden (1456—1503).

[19] Herceg Sigismund tirolski i prednjeaustrijskih zemalja (oko Rajne).

[20] Braća, knez izbornik Ernst i knez Albrecht III., podijelila su vojvodinu Sasku 1485. u dva dijela. God. 1489. bili su njima knezovi Fridrik Mudri (1486—1525) sin Ernstov i Albrecht III. Srčani (1464—1510).

[21] Nadbiskup bremenski Heinrich von Schwarzenberg (1463—1507).

[22] Biskup veliko-varadinski Ivan Filipec (1476—1492).

[23] Melk u Donjoj Austriji na Dunavu (kod Beča).

[24] To jest, da se sklopi mir između cara Fridrika III. i kralja Matijaša.

44.

27. nov. 1489. Brinje.

Spisak stvari nađenih u gradu Brinju.

Original na papiru u madž. drž. arhivu u Budimpešti; M. O. D. L. nr. 26.053.

Registrum bonorum castri Bryniensis, que ego Nicolaus Iouanouich acceptavi ex parte et commissione magnifici domini mei gratissimi, domini Ladislai de Egerwara, regnorum Dalmacie Croacie Sclavonieque bani etc., ab egregio Nicolao et Ladislao Zenthpether, castellanis prefati castri, feria VI proxima post festum beate Katherine Virginis et Martiris anno domini M° CCCCLXXXVIIII°.

Imprimis due pixides, vulgo mosar patanghw, una maoir alia minor.

Item quatuor pixides, vulgo tharasnycze, quarum une deficit pulver, in qua imponitur retro.

Item due pixides, hasnycze vulgo, una ferrea, secunda metalli.

Item una pixis, vulgo zerlenka, ferrea.

Item pulveres pixidarii in barilis clausis XIX.

Item in duabus aliis barilis tertia pars unius barili continetur pulveres.

Item sagitte balistarum MM (= 2000).

Item sagitte ignee LVIII.

Item unum barilo ab medium quasi pondus de globis pixidariis ferreis.

Item in una ladula de predictis CCCXXXX.

Item unum doleum ad balneandum.

Item una mensa ad incidendum carnes.

Item baliste LXXV non complete, due sine nucibus, quatuor sine fune, nulla istarum habet cum aliquibus onerare, solummodo unum totum ferreum.

Item pixides, vulgo sakalus XI.

Item fruges formenti quartas CC.

Item larda insalsata X.

Item II mensuras ligneas ad mensurandum fruges.

Item vasa VI caulium salsatorum.

Item ladule VII vacue.

Item unum barile cum sale.
Item mense VI.
Item sedes III.
Item kathedre III.
Item vasa vacua vinea III.
Item vasa parvula vacua sine fundo.
Item due barile vini ad unum pondus.
Item fruges seminate in agris formenti dierum XXVI.

Renovationes castri eiusdem facte per prefatos.

Item una thurris (!) coperta.
Item nove domus coperte.
Item pallatia (!) magna coperta preter quartam partem.
Item zisternam a fundamento aptatam.
Item unum molendinum de novo.
Item sepes copertas circuitu castrum cum asseribus.
Item sepes circuitu civitatem parum deficit.
Item asseres CCC.

In capella.

II antealtaria sericea inaurati damaschi.
II antealtaria damaschi completi cum manutergiis omnibus.
II paramenta sericea inaurata, unum album, alium nigrum.
I paramentum simplex de tela.
I pluviale sericeum paratum cum auro.
II dalmatiche damaschi viridi non complete neque consecrate.
I missale Sclavonicum in carta pergamina.

45.

Straža, 4. febr. 1490.

Jajački (bosanski) ban Emerik Derencsényi gradu Bartiovu.

Original u arhivu grada Bartiova (Bártfa), nekoć u sjevernoj Ugarskoj, sada u Čehoslovačkoj republici.

Prudentes et circumspecti amici nobis dilecti. In presentibus dietis, quas de commissione et voluntate serenissimorum dominorum regum Hungarie et Polonie[1] in villa Straze[2] cum oratoribus eiusdem domini regis Polonie celebravimus, conquestum fuit, qualiter a quodam Andrea cive de Ztrezow[3] minus iuste novem florenos recepissetis. Ideo committimus vobis ex mandato serenissimi domini nostri regis firmiter, quatenus statim acceptis presentibus sine omni mora prescriptos novem florenos dicto Andree civi reddere et restituere debeatis. Scripserunt autem [oratores] domini regis Polonie civibus de Smigrod,[4] ut vobis quoque pro parte Alberti Gywra iudicium et iusticiam faciant. Secus non facturi. Datum in

dicta Straze feria quinta proxima post festum Purificacionis Marie Virginis 1490.

Dominicus prepositus ecclesie Albensis ac Emericus de Derenchen banus regni Boznensis[5] nec non Matheus de Czecze comes Lypthoviensis, oratores domini regis Hungarie etc.

(A tergo) Prudentibus et circumspectis iudici iuratisque civibus civitatis Barthfensis, amicis dilectis.

[1] Kazimir Jageloničik (1447—1492).
[2] U nekadašnjoj gemerskoj županiji.
[3] Strezov danas Strzyzów u Galiciji (u Poljskoj).
[4] Žmigród u Galiciji (u Poljskoj).
[5] Familija Derencsényi ogranak je madžarskoga plemena Balog; ime je svoje dobila po gradu Derencsényu — slovenski Drjenčina — u gemerskoj županiji. Prema tome mogli bismo je nazivati Drjenčinski. No već su Hrvati onoga vremena zvali svoga bana Derenčin (prema madžarskoj formi Derencsényi), a ne Drjenčinski. Budući da se radi o Madžaru, mislim, da je samo korektno nazivati ga u nauci Derencsényi; jer ako imamo mi pravo i razloga da tražimo da se piše i kaže Zrinski, a ne Zrinyi, onda ima i Madžar pravo da traži, da se piše i kaže za njegova sina Derencsényi. Kako je već rečeno, porodica Derencsényi potiče od madž. plemena Balog. Prvi se pominje Petar I., čiji je unuk Petar II. živio oko 1323. Njegov je sin bio Nikola, 1354. gemerski podžupan. Poslije njega bili su još i neki drugi članovi porodice Derencsényi gemerski podžupani. Naš Emerik Derencsenyi (* o. 1450.) sin je Ivanov (1448); bio je najprije kapetan gradova Tate i Komarna, onda kraljevski podsavjetnik, pa jajački i najposlije hrvatski ban i senjski kapetan. Imao je dva sina, Đura i Pavla; ovaj je drugi s ocem pošao na Krbavsko polje 1493. i ondje pao. Žena bana Emerika Derencsényija bila je Uršula Zapoljska, sestra Stjepana Zapoljskoga. Derencsényi izumrli su krajem XVI. st. (Up. Forgon, Gömör-Kishont vármegye nemes családai, Kolozsvárt 1909, vol. I, 198—200).

46.

27. febr. 1490. Milano.

Milanski herceg Ivan Galeazzo Sforza šalje preko svoga poslanika Maffeja de Treviglio pismo hercegu Ivanišu Korvinu.

Koncept u drž. arhivu u Milanu.

A Mapheo Triviliensi.

Mediolani 27 febraio 1490.

Mapheo. Il magnifico Messer Francesco Fontana me ha ricercato, che vogliamo scrivere l' aligata lettera al Ill-mo Signor Duca Ioanne Corvino del tenore del incluso exemplo, demonstrando, che quello Ser-mo Signore desidera, che così li sii scripto da noi, anzi che la Maestà Sua possa cum questo mezzo prendere qualche recreatione col predicto Signore Johanne. Per questo noi l' havemo facta, ma te ne havemo voluto advertire, che ad effecto monstri in prima lo exemplo della lettera al predicto Signor Re, e poi parendo alla Maestà Sua, che la stia bene, che tu la presenti, poi al predicto Signor Ioanne per nostra parte.

47.

27. febr. 1490. Milano.

Herceg Ivan Galeazzo Sforza piše hercegu Ivanišu Korvinu o princezi Blanki, koja jedva čeka, da pođe u Ugarsku.

Koncept u drž. arhivu u Milanu.

Illustrissimo duci Ioanni Corvino.

Mediolani 27. februarii 1490.

Magnam cepi voluptatem cum ex magnifico domino Francisco Fontana, illius serenissimi regis — parentis vestri — oratore, in hoc suo ad ill-mum principem meum redditu intellexi, exc-iam vestram bene se habere optimaque frui valetudine; maiorem cepit ill-ma domina Blanca, eius consors, cum idem audivit, que tanto eum videndi desiderio tenetur, ut tempus profectioni destinatum, etiam non longum, evum existimet, nec unquam se voti computem credat, donec dies illa multum optata advenerit, qua ad ipsam advolare et possit et liceat. Unum tamen est, quod eam aliquantulum angit et excrutiat. Intellexit enim, exc-iam vestram maritalem sibi non servare fidem, que a marito uxori debetur; et quamquam ipse magnificus dominus Franciscus Fontana hanc ab animo eius suspicionem omni studio levare conatus sit, hec tamen non solum suspicari, sed etiam credere affirmat, que a nonnullis in illis partibus agentibus habuisse ostendit, quibus, cum fidedigni et sint et habeantur, summam adhibet fidem. De his exc-iam vestram certiorem reddere volui, ut sciat, quomodo se in posterum habere debeat; et si ill-mam consortem suam suspicione levandam putabit, viam aliquam et modum excogitare possit, quibus eam suspicione ipsa liberam et aliquo consolationis genere hilarem reddat, comendo me exc-tie vestre. Idem facit ill-ma sua consors eique uterque nostrum perpetuam felicitatem, felicitati autem quam longissimum tempus imprecamur.

48.

27. febr. 1490. Milano.

Milanski herceg Ivan Galeazzo uvjerava kraljicu Beatriču, da će joj princeza Blanka biti dobra i poslušna kći.

Koncept u drž. arhivu u Milanu.

Serenissime regine Hungarie.

Mediolani 27 febraio 1490.

Ne la guincta de Mag-co Messer Francesco Fontana quì, ho recevuto la litera de credenza de la Maestà Vestra et sotto fede d' epse ho inteso alcune excusatione sue, quale ho havute molto grate, et gratissimo mi è stato intendere appresso la bona dispo-

sitione sua verso la Ill-ma Madonna Biancha, de la quale etiam che non dubitasse, tamen questa non testificatione me ha tutto consolato. Et così resto cum grandissimo piacere certificandola, che Madonna Biancha li sarà sempre obsequente fiola, et per la bona natura sua, et per la norma, quale non si mancarà de darli in la partita sua da qua, et ne poterà disponere como de se medesima et trovare in epsa quella obedientia che più si possi desiderare in fiola obsequentissima.

49.

11. marta 1490. Beč.

Poslanik Maffeo de Treviglio javlja milanskom hercegu Ivanu Galeazzu Sforzi, zašto kralj Matijaš odgađa s polaskom princeze Blanke u Ugarsku.

Savremeni prijepis u drž. arhivu u Milanu.

Extractus ziffre Maphei Triviliensis.

Forse che la Signoria Vostra se meraviglierà che non più presto che hora habbia facto risposta alle sue de 23. decembris. La causa de questa tardità è stata prima, perchè non hebbe le dicte lettere più presto che alli 8 di febraio, deinde perchè commettendome la Signoria Vostra per dicte lettere che vedesse cum dextro modo fare qualche moto a questo Signor Serenissimo Re, per lo quale intendesse che lo Ill-mo Signore Duca de Milano et la Signoria Vostra expectavano, che la Sua Maestà al tempo constituto mandasse ad torre la Ill-ma Madona Biancha. Instruendomi non succedendo la pace con lo Ser-mo Imperatore, volesse epso Ser-mo Signore Re addure pretexto de impedimento de non potere attendere ad questa cosa, et domandasse nova dilazione; quello dovesse rispondere et dire per refutare omne excusatione che fosse adducta per la Sua Maestà et indurla ad non lassare passare el tempo statuito, che non la mandi ad levare. Et essendoli io intrato in nome del Duca de Milano, de che dirò de sorte, benchè già prima gli havesse posto tutto el mio studio. Lo Ser-mo Signore Re, che expectava de hora in hora questi ambassatori Todeschi, me rispose che per alhora essendo occupato, non havere tempo de conferire meco, che in breve me domandaria et me aprirà l' animo suo in questa et altre cose. Sopravenero poi li dicti ambassatori, con li quali dal primo dì de la giuncta sua si è stato in tractato continuamente. Et benchè mi accorgesse lo prefato Ser-mo Re non essere per rispondermi nisi doppoi la expeditione d' epsi ambassatori predicti, tamen instando io modestamente per non lassare loco de negligenza, fò chiamato da questi prelati che mi bisognava expectare la expeditione d' epsi ambassatori predicti. Così la cosa è stata deducta de dì in dì fine al hora presente, in la quale benchè non habbia più certezza de quello che desidera la Signoria Vostra che da prima, nondimeno me parso non tenerla più in expectatione

de mie lettere, perchè se già non restarà satisfacta per questo mio scrivere, saperà al mancho quello che si fà et a quale termine si ha la cosa a questo dì. Se la Signoria Vostra se ricorda de quello che li scripsi alli 20. decembris, spero mi concederà facilmente che prima che ricevesse la sua admonitione, la quale mi fece per lettere quasi de medesimo dì, havesse ben advertito questo passo, perochè la domanda mia del registro de quelli havessimo ad venire, li non fuo ad altro fine, che per chiarirme in omne caso o de pace o de guerra del animo del Ser-mo Signor Re, et pigliay quello expediente de domandare el registro non conoscendoli alcuno altro migliore mezo, perchè ad domandare simpliciter ad prefato Ser-mo Re se la Maestà Sua stava in proposito, non succedendo pace de mandar ad levare la Ill-ma Madonna Biancha, haveria dimonstrato la Signoria Vostra starne in dubio, che non saria stato grato al prefato Ser-mo Re et forse la Sua Maestà, vedendo la Signoria Vostra dubitare, haveria facto iuditio, che epsa estimasse doverli esser lecito in tale caso domandare nova dilatione, se anche havesse voluto expectare la occasione de farlo cadere ad proposito, ad questa hora non me saria anche venuta, perochè cum questo Signore Re si parla, quando se puo, non quando si vole, et anche alhora quando non se puo fare de manco; tolse adunche lo expediente de domandare el registro, in la quale domanda deba affermare, che la Signoria Vostra si credesse et aspettasse che omnino al tempo dicto la Ill-ma Madonna Bianca fuosse mandata a levare et lo domandai in tempo che già si era incominciato de sperare la pace in modo che se lo prefato Ser-mo Re me l' havesse dato, me haveria chiarito assai che ancora non succedendo la pace, stava in proposito de condursi a casa la Ill-ma Madonna Bianca al tempo dicto la prima volta che gli ne parlai, me disse de darmelo fra quatro dì; la seconda volta che fuo fra XX dì, doppoi rispose haverlo ordinato et maravigliarsi che non me fuosse dato, lo solicitai doppoi per mezzo del thexauriero et secretario, perochè lo vescovo Varadino era andato al Re deli Romani, fuo conducto de dì in dì fine ala partita de questo Ser-mo Re da Buda; alhora se fuo dicto che me lo daria a Vienna.

Giunto qua et ricevute le lettere de la Signoria Vostra de 13. decembris, per havere occasione de instare per questo registro cum più vehementia, formai una lettera in nome de la Signoria Vostra, per la quale monstrando tenere per certo, che questo Serenissimo Re havesse a mandare al tempo ordinato a levare la Ill-ma Madonna Blanca, gli richiedeva el dicto registro per havere tempo ad provedere de recevere, quelli anderano pro dignitate regia et honor suo, et anche cum più comodo lore, et finxe che questa lettera fuosse parte de lo ritracto de la ziffera che mi haveva scripto in quella cavalcata, la legiette al prefato Signore Re et alhora fuo che la Sua Maestà me rispose, essere occupata et che in breve me domanderia et satisfariame. Questa risposta me indusse coniectura

che epso Signor Re havesse altro in animo, che quello mi haveva dicto à Buda, benchè anche doppoi che io vidi dedure tanto in longo, ne fosse intrato in qualche suspicione, come mi ricordo haverne mottegiato per ultime mie. Doppoi ripensando ale parole che mi haveva dicto lo vescovo Varadino, de quello haveva facto col Re de li Romani circa l' affinità, veneva qualche volta in pensiero, che questa dilatione potesse nascere da qualche speranza che havesse questo Ser-mo Re de dicta affinità più certa, che non me havesse voluto exprimere lo vescovo Varadino et che la Maestà Sua pensasse ala permutatione de Madonna Bianca in Madonna Anna, et per questo expectasse ad deliberare et a responderme fin doppoi la expeditione de li ambassatori Todeschi, ma sopra questo non me li sono molto fermato, me sono doppoi voltato ad quello che mi pare più verosimile, che lo dicto Signor Re debia havere differito de farne questo chiareza, fin doppoi la expeditione d' epsi ambassatori per havere el vescovo Varadino libero da omne occupatione et potere fare certo desegno de lui, così ad questa cosa de la Ill-ma Madonna Bianca, la quale pare che omnino voglia, sia conducta per lui per haverlo già facto corriere in ordine et non esserli anche altro prelato ne più ne così honorevole, como de mandarlo a Roma per dare la hobedientia et a Napoli, ali quali lochi havera prima andare che venire ad Milano et ultra che questa causa per se me pare più verosimile, me la confirma; quello ho inteso da dui boni luochi, che questo Signor Re, non sono ancora sei dì, essendo letto, ove non erano più persone che trè, che lo governano, hebbe a dire, che omnino inanti septembre voleva fare le noze et anche mi è affirmato esser stato commisso alo referendario qua, che fatia fare gran numero de tavole et le mandi a Buda, ove intende fare le noze, se sarà adunche questa la causa de la tardità, la cosa anderà uno pocho più ultra che lo marzo, dovendo andare lo vescovo Varadino a Roma et a Napoli, non potere certo più presto che al fine di iulio. Forsi questo discorso parerà longho et fastidioso ala Signoria Vostra, ma sarà in facoltà sua de legerlo o straziarlo.

Havute le lettere de 8 de februario de la Signoria Vostra et de XI de lo Ill-mo Signor nostro, ho sporto questa materia a questo Ser-mo Signore Re cum medesimo temperamento, instando pur d' havere el registro cum affirmare, che la Signoria Vostra stava in questa expectatione; la Sua Maestà me ha pur remisso ala expeditione de li ambassatori Todeschi, promettendome subito che li habbia expediti de farme domandare et satisfarme non solo a questo, ma de tutte le altre cose che desiderano sapere la Signoria Vostra, como vengha ale mane, sia certa la Signoria Vostra che exegero cum diligentia et quanto più modestamente sapero tutta la mia commissione et forzarome, quanto è in me, de riportarne tutto, che la Signoria Vostra desiderano et chiarivole per una volta.

(Caeteris exmissis.)

Lo dì di Santo Mathia[1] questo Signore Re mandò a donare a questa Serenissima Regina gioie de valore circa 8000 ducati, fra le quale è quella croce de diamanti che volsi già comprare la Signoria Vostra per la Ill-ma Madona Bianca.

(Caeteris exmissis.)

A la Exc-tia Vostra me raccomando. Vienne XI martii 1490. Eiusdem Ill-me Dominationis Vestre servus

Mafeus Triviliensis.

[1] 24. febr.

50.

1. aprila 1490. Beč.

Poslanik Maffeo de Treviglio javlja milanskom hercegu Ivanu Galeazzu Sforzi o hercegu Ivanišu Korvinu.

Savremeni prijepis u drž. arhivu u Milanu.

Extractus ziffre Maphei.

Vienne I aprilis 1490.

(Caeteris exmissis.)

Al fine lezeti ad questo Ser-mo Re la copia de le lettere, che ha scripto la Signoria Vostra ad questo Ill-mo Signore Ioanne Corvino, la Maestà Sua ne risse assai et ne dimostro gran piacere cometendo, che le presentasse. Così hieri le presentai a la Sua Signoria, la quale fece demonstratione de ridere, ma non credo le piacesse molto et dissime che havevo significato quello ad la Ill-ma Madonna Bianca, non haveva bona notitia de le pratiche nè dispositione sua, affirmandome non voler bene ad altra femina che ad la sposa sua et haverli servato la fede et volerla servare, et che responderà alla Exc-tia Vostra in modo che sperava di satisfarli. Ho lasciato adietro la particolarità mia, la quale de mio instituto postpona sempre ala cosa publica.

(Caeteris exmissis.)

51.

1. aprila 1490. Beč.

Poslanik Maffeo de Treviglio javlja milanskom hercegu Ivanu Galeazzu Sforzi o princezi Blanki.

Savremeni prijepis u drž. arhivu u Milanu.

Mapheo Triviliensis al duca di Milano.

Vienna primo aprilis 1490.

Al dì medesimo che scripsi la altra mia, hebbi audienzia da questo Ser-mo Signor Re, al quale dapoi la debita congratulatione

de la bona valitudine et ringratiamento de la paterna carità sua verso la Signoria Vostra de tutte le cose che epsa mi haveva significato essere state exposte per lo Magnifico Messer Francesco et de le risposte che gli erano facte, fece solamente mentione de la parte che spectava ad la Ill-ma Madonna Bianca et alla bona dispositione che haveva dimostrato la Regina verso lo Ill-mo Signore Zoanne et la prefata Madonna Bianca, como la Vostra Signoria mi haveva comandato. La Sua Maestà dimonstro et cum gesti et cum parole havere grata tutta questa significatione et quanto alla parte de la Regina ridendo disse, che laudava la visitasse et exequisse la comissione haveva da la Vostra Signoria.

(Caeteris exmissis.)

Ho visitato la Regina et ringratiandola da parte de la Signoria Vostra secundo la forma de la comissione mia, che mi ha facto, la sua Maestà veramente ha risposto bone parole, che certamente per li moltiplici vincoli sono fra la Sua Ser-ma et quella Ill-ma casa havere sempre la Ill-ma Madonna Biancha, o là o quà, che si trovi in loco de figliola.

(Caeteris exmissis.)

52.

4.—13. aprila 1490. Beč.

Smrt i sprovod kralja Matijaša.

Iz dnevnika Ivana Tichtela ed. cit. 51—52.

Item dominica Palmarum [4. apr.], post meridiem hora quinta, Ungarie rex Mathias letaliter infirmatus est, et mortuus ex ea egritudine miserabiliter,[1] sine testamento, sine sacramentis. Rumores ... no ... mortis multiplices.[2] In Vigilia Cene Domini [7. apr.], in nocte, in Danubio ducitur, ut dicunt, corpus ad Ungariam, et in festivitatibus Pasce [11. apr.]. Tertia feria [13. apr.] pompam funeralem cum veretro vacuo fecimus et exequias bienne. Sed regina non sequebatur veretrum, sed [solum] dux Ioannes. Nullum pannerium, nullus tubicen, ut mos huius patrie habet, visus et auditus est. Deus nostri omnium [miserere]. Amen.

[1] Dne 6. aprila.

[2] Ovo je mjesto nečitljivo u originalu; smisao mu je očito bio taj, da se onda u Beču koješta pogovaralo o smrti kraljevoj.

53.

7. aprila 1490. Beč.

Kraljica udova Beatriča i herceg Ivaniš Korvin javljaju smrt kralja Matijaša.

Original na papiru s dva pečata u arhivu grada Trnave, danas u republici češko-slovačkoj (nekoć Nagyszombat u Ugarskoj).

Nema sumnje, da je ovakovo pismo — mutatis mutandis — isti dan odaslano još i drugim kr. slob. gradovima i županijama u Ugarskoj i Hrvatskoj, ali se — koliko se sada zna — samo ovaj komad sačuvao.

Beatrix regina Hungarie etc. ac Iohannes Corvinus dux etc. Prudentes et circumspecti fideles nobis dilecti. Sciatis, quod serenissimus dominus noster rex his diebus, deo ita volente, ab hoc seculo migravit. Quapropter vobis significandum duximus ac sub illa fidelitate, qua sacre corone ipsius regni astricti estis, committendum, quatenus civitatem illam et portas illius taliter custodire debeatis, ut ab incursu hostilitatis salvam preservare possitis et valeatis, [et quod Emericus Czobor aut familiares sui nullam in civitate aut portis illius possint habere facultatem].[1] Preterea quia cum funere eiusdem domini regis iam descendere, propterea voluimus et vobis iterato iniungimus, ut visis presentibus duos de vestri medio deligi et ad nos ubicumque fuerimus pro ulteriori informacione capienda citissime transmittere modis omnibus debeatis. Et aliud nulla racione facere audeatis. Datum in arce Viennensi feria quarta proxima post dominicam Palmarum anno millesimo quadringentesimo nonagesimo.

(A tergo) Prudentibus et circumspectis iudici et iuratis ceterisque civibus ac toti communitati civitatis Thirnaviensis, fidelibus nostris dilectis.

[1] Ove stavke jamačno nije bilo u pismima na sve ostale kr. slob. gradove.

54.

13. apr. 1490. Beč.

Kraljica udova Beatriča, herceg Ivaniš Korvin i neki ugarski velikaši daju Emeriku Czoboru salvum conductum.

Original s devet prstenom utisnutih pečata u crveni i zeleni vosak u madž. drž. arhivu u Budimpešti M. O. D. L. 19.639.

Nos Beatrix regina Hungarie etc. necnon Iohannes Corvinus dux Oppavie etc. te egregium Emericum Czobor assecuramus tibique presentes literas nostras salvi-conductus in eo damus et concedimus, ut tu sive in Posonio sive in Komarom sive alias ubicunque fuerimus,

cum illis quibus volueris libere ad nos venire et tam nobiscum presentiam cum dominis et aliis nobiscum existentibus loqui et tractare ac tandem quocumque volueris recedere absque omni prorsus impedimento possis et valeas, persona ac rebus suis et tuorum omnium salvis remanentibus sub nostra protectione et tutela speciali, promittentes in verbo nostro has literas nostras tibi inviolabiliter et inconcusse observare et facere per omnes observari harum nostrarum vigore et testimonio literarum mediante. Datum Wienne tercio die festi Pasce anno domini millesimo quadringentesimo nonagesimo.

Ovdje su bila utisnuta sada otpala dva pečata u crveni vosak.

Et nos prelati et barones regni Hungarie prefati, nunc Vienne constituti penes ipsam reginalem maiestatem, promittimus et te similiter assecuramus.

Iz ovih dviju isprava vidi se, da su poslije smrti kralja Matijaša stali na čelo privremene vlade kraljica udovica Beatriča i herceg Ivaniš Korvin, a uz njih bio je i savjet, sastavljen od nekoliko najistaknutijih crkvenih i svjetovnih velikaša. U prvi kraj izgleda da su odnosi između kraljice Beatriče i hercega Ivaniša bili snošljivi.

55.

17. aprila 1490. Komarno.

Kraljica Beatriča saziva izborni sabor na Rákoško polje za 17. maja.

Original na papiru s devet utisnutih pečata, a s identičnim tekstom, u arhivima gradova Bartjova i Košica (danas u češko-slovačkoj republici).

Ovaki su pozivi odaslani i svima ostalim kr. slob. gradovima i županijama u Ugarskoj i Hrvatskoj, no danas poznata su samo ova dva komada.

Beatrix dei gratia regina Hungarie etc. Prudentes etc. Tametsi obitum serenissimi ac gratiosissimi domini nostri regis felicis memorie vos iam audivisse non dubitamus, tamen visum nobis extitit, ut nos quoque de hoc vos certiores faciamus. Sciatis itaque, quod sua maiestas feria tertia proxima post dominicam Palmarum[1] debitum carnis (quod certe dolenter et cum lacrimis referimus) Vienne persolvit. Ne igitur regnum hoc principe sic orbato aliquod incommodum aut detrimentum paciatur, nihil salubrius, nihil etiam magis necessarium esse hoc tempore existimavimus, quam de novo rege et principe quam primum providere, pro cuius electione dietam quandam generalem a dato presentium computandam, ad unum integrum mensem in campo Pesthiense, vulgariter Rakws vocato, vel ubi tunc dominis prelatis et baronibus ceterisque regnicolis visum fuerit, de vetusto regni more celebrandam instituimus. Cum itaque vos pars

et membrum eiusdem regni sitis, magni interest, ut et vos in ea ipsa electione per medium certorum ex vobis adsitis, et ad id vota quoque vestra concurrant. Proinde vos rogamus, hortamur et requirimus, ut ad huiusmodi electionem ipsius novi domini et regis ad tempus prefixum, semota omni occasione, tres aut quatuor de medio vestri cum plena vestra facultate et auctoritate mittatis, ut ipsi pari voluntate et unanimi voto novum regem, novum item dominum et principem eligamus. Datum in Komarom sabbato proximo ante dominicam Quasimodo anno domini MCCCCLXXXX°.

Prelati et barones eiusdem regni apud eandem constituti.

(*A tergo*) Prudentibus et circumspectis iudici et iuratis ceterique civibus civitatis Bartffensis (resp. Cassoviensis), fidelibus amicisque nostris dilectis.

[1] 6. aprila.

56.

27. apr. [1490.] Višegrad.

Kaločki nadbiskup Petar Várdai moli hercega Ivaniša Korvina, da ga pusti na slobodu.

Original danas izgubljen. Tačan prepis iz originala sačuvan je u rukopisnoj zbirci Kaprinayevoj vol. 51 (folio format) pg. 121, u universitetskoj biblioteci u Budimpešti.

Otale: Pray, Annales regum Hungariae pars IV. Vindobonae 1767 pg. 207—208, *i*

Wagner Car., Epistolae Petri de Warda, Posonii 1776 pg. 45—46 nr. 18.

Illustrissimo principi et inclyti paterni solii heredi, domino Ioanni Corvino, Hungarorum Bohemorumque duci dignissimo, domino graciosissimo et liberatori meo post deum unico. Benefac mihi, dux inclyte, ut deus benefaciat claritati tue. Scito, quia quidquid mihi benefeceris, id non tam meo privato commodo, quam tui status profectui simul et utilitati accedet. Ego quidem, ut deus ipse scit et homines probi, hoc est, qui verum dicere absque livore et odio norunt, ut, inquam, omnes veraces sciunt, clarissimo genitori tuo, cuius ut verus sanguis es, utinam et potentie et claritatis successor augustus favente deo appareas, non duplici corde, sed simplici, non furto neque mendacio, sed fide et veritate sincera serviri. Sed quid emula semper bonis et virtutibus invidia malorum posset, non sine detrimento capitis mei et omnium bonorum meorum iactura didici. Utinam princeps ille sapientissimus, tuus genitor et meus dominus, vera consilia mea tam facile, quam edulatorum stomachi sui gracia, spe-

ciosa magis quam vera verba suscepisset, spero, quod nec ego in preparatas ab emulis mihi insidias incidissem, nec tua dignatio ulla nunc cura angeretur. Verum tue, pietatis est, princeps gloriosissime, tue bonitatis, me tibi deditum, tibi semper obnoxium statui meo integro restituere meque immortalibus beneficiis tuis adeo reddere obligatum, ut prius mihi vita, quam fides et observancia in te me deficiat. In fine enim cognoscet et palpabit, et manutanget generosissima dignacio tua, neque me meis digna meritis et serviciis premia ad extremum retulisse, neque illos, qui meorum auctores fabricatoresque malorum exstiterunt, eo corde et animo, quo ore et qua facie fuerunt erga te et genitorem tuum exstitisse. Me tue sublimitati iterum commendo altissimum deprecans deum, ut omnes tui status excellencie adversantes, faciat te cum gloria superare. Ex Arce Sublimi die aprilis vigesima septima.*

* *U zbirci Kaprinajevoj dometnuto:* Sine ligatura et sigillo et sine numero anni tunc volventis, qui erat supra millesimum quadringentesimum nonagesimus.

Petar Várdai (ili Váradi), inače čovjek neznatna podrijetla, popeo se naklonošću kralja Matijaša — poradi rijetke svoje darovitosti i velike obrazovanosti, što ju je stekao u Italiji — do najviših časti u državi. Najprije je bio 1465. ostrogonski kanonik, pa kraljev sekretar, onda kancelar, a najposlije 1480. postao je kaločkim nadbiskupom. No ljeti 1484. dao ga je kralj Matijaš iznenada uhvatiti i potom ga je zatvorio u grad Oravu (pod Visokom Tatrom). Razlog ovom neočekivanom preokretu nije direktno poznat, no više je nego samo vjerojatno, da je to bilo djelo kraljice Beatriče, jer je u kaločkom nadbiskupu s pravom gledala najjaču potporu i zaštitnika hercega Ivaniša Korvina te naročitog zagovarača kod kralja Matijaša, da hercega službeno proglasi prestolonasljednikom. Tako su već držali i suvremenici, na pr. papinski budimski legat, biskup varoši Orte (kod Rima), Angelo Pecchinoli. Tek po smrti kralja Matijaša premjestio je herceg Ivaniš Korvin na početku maja nadbiskupa Várdaja — koga su međutim još 1489. iz Orave prenijeli na Višegrad — u Budim, a onda ga je 20. maja potpuno pustio na slobodu. To je bio prvi povod razilaženju kraljice udovice Beatriče s hercegom Ivanišem; od toga dana dalje jaz se među njima sve više produbljivao. Nadbiskup Várdai umro je 1500. Gl. o njemu: Fraknói, Váradi Péter Kalocsai érsek élete (»*Századok*« 1883).

Stjepan Kaprinay (* 1714. † 1786.), historiograf jezuitskoga reda u Ugarskoj, bio je profesor u Jegru (Eger, Erlau) i u Košicama (Kassa, Kaschau). Poznavao je gotovo sve i javne i privatne arhive u Ugarskoj i otale s nekim

svojim suradnicima sastavio golemu zbirku prepisa, kojih su originali danas znatnom česti nepoznati. Ova se zbirka danas čuva u universitetskoj biblioteci u Budimpešti s natpisom Collectio Kaprinayana. Ima dvije serije; prva u folio formatu (54 vol.), a druga u quarto-formatu (102) vol.). Detaljni spisak sviju isprava i članaka redom po pojedinim voluminima ima: Catalogus manuscriptorum bibliothecae reg. scient. universitatis Budapestinensis. Tomus II. Pars III. Catalogus collectionis Kaprinayanae et supplementa. Budapest 1907.

57.

[Krajem aprila ili na početku maja 1490. Budim].

Spisak onih velikaša, koji su na strani hercega Ivaniša Korvina.

U drž. arhivu u Milanu. To je bez sumnje bio prilog jednom izvještaju milanskoga poslanika Maffeja de Treviglio svome dvoru, poslan iz Budima poslije sahrane kralja Matijaša u Stolnom Biogradu (24. apr.).

Questi sono li signori, li quali tutti voleno che lo Ill-mo Duca Corvino habbia la corona:

Imprimis rev-mus dominus Agriensis, thesaurarius.[1]

Spec-lis dom. Stephanus, comes Sepesiensis et capitaneus Austrie.[2]

Rev-mus dom. archiepiscopus Strigoniensis.[3]

Mag-cus dom. Stephanus Bator, vajvoda Transilvanus.[4]

Rev-mus dom. Varadiensis, supremus cancellarius.[5]

Mag-cus dom. Paulus Kinisii, capitaneus ad partes Inferioris Hungarie.[6]

Rev-mus dom. Iavariensis, secretarius.[7]

Mag-cus dom. Blasius, provisor Budensis, castellanus et iudex curie.[8]

Rev-mus dom. Ladislaus Gereb, episcopus Transilvanensis.[9]

Mag-cus dom. Petrus Gereb.[10]

Mag-cus dom. Mathias Gereb, capitaneus gentium levis armature.[11]

Rev-mus dom. Vesprimiensis.[12]

Mag-cus dom. Kys Mathe, gubernator ducatus Liptovie.[13]

Rev-dus dom. Sirmiensis.[14]

Boldisar.[15]

Rev-dus dom. Boznensis.[16]

Banus de Iaicza.[17]

Prepositus More, qui habet coronam.[18]

Banus Croacie.[19]

Prepositus Albensis.[20]

Iacobus Seckel, capitaneus in partibus Stirie, Carinthie et Carniole.[21]

Capitaneus Segniensis.[22]

Sunt et ceteri, quos non nominamus.[23]

[1] Urban Dóczi de Nagylucse.
[2] Stjepan Zapoljski.
[3] Hipolit d' Este.
[4] Stjepan Báthori.
[5] Ivan Filipec (Pruisz).
[6] Pavao Kinizsi, temeški župan.
[7] Toma Bakócz Erdődi.
[8] Blaž Ráskai.
[9] Ladislav Geréb de Martonfalva et Vingárt (de genere Katisz).
[10] Petar Geréb, nekoć kapetan u Gornjoj Sleskoj, brat biskupa Ladislava.
[11] Matija Geréb, još 1489. hrvatski ban, vojskovođa kralja Matijaša. Ladislav, Petar i Matija bili su sinovi Sofije Szilági, sestre matere kralja Matijaša.
[12] Ivan Vitez Česmički.
[13] Matija Kis de Czecze, župan liptovski.
[14] Stjepan Fodor (Crispus).
[15] Baltazar (madž. Boldizsár) Batthyány, kapetan kiseški.
[16] Luka »electus« (nepoznate porodice).
[17] Emerik Derencsényi.
[18] Filip Móré de Csula.
[19] Ladislav Egervarski.
[20] Dominik (nepoznata roda).
[21] Jakov Székely de Hidvég, rođak kralja Matijaša.
[22] Petar Tárnok de Macskás.
[23] Ovaj je spisak sastavljen kombiniranjem. U stvari mnogi od ovih velikaša nisu bili privrženici hercega Ivaniša Korvina.

58.

6. maja 1490. Linz.

Car Fridrik III šalje ugarskim i hrvatskim staležima kao svoje poslanike Đuru Odera i Markvarda Breisachera.

Neekspedirani čistopis u drž. arhivu u Beču; Hungarica fasc. 1423—1525.

Fridericus divina favente clemencia Romanorum imperator semper augustus etc.

Venerabiles, illustres principes, honorabiles et nobiles magnifici, circumspecti, devoti fideles dilecti. Accedunt impreserciarum ad vos honorabiles devotus et imperii sacri fideles dilecti Georgius Oder et Marquardus Breisacher miles deauratus, consiliarii et oratores nostri, quibus nonnulla nostro nomine vobis referenda commisimus, prout ab eisdem clarius intelligetis. Vos magnopere adhortantes rogamus, velitis prefatis oratoribus nostris in huiusmodi suis dicendis et exponendis plenam credencie fidem ac si coram loqueremur adhibere, et vos taliter erga nos exhibere, prout indubitanter de vobis confidimus. In eo ostendetis nobis complacenciam aprime gratam erga vos et quemlibet vestrum gracie se recognoscendi. Datum in oppido nostro Lynntz die sexta mensis maii anno domini etc. nonagesimo, imperii vero nostro tricesimo nono.

Ad mandatum domini imperatoris proprium.

(A tergo) Venerabilibus, illustribus, honorabilibus, magnificis, nobilibus principibus, prelatis, baronibus et proceribus regni Hungarie devotis et fidelibus nostris dilectis.

Carevi su poslanici imali da ugarske i hrvatske staleže pozovu, da u smislu ugovora između cara i kralja Matijaša (1463), Fridrika priznadu kraljem Ugarske i Hrvatske, odnosno njegova sina Maksimilijana. Ali se car onda predomislio i poslanstvo nije pošlo na put s tim pismom. Razlog bio je svakako to, što je car oko toga vremena saznao, da je kraljica 17. aprila sazvala za 17. maja izborni sabor ugarskoga i hrvatskoga plemstva na Rákoško polje.

59.

17. juna 1490. Budim.

Neki ugarski velikaši, privrženici češkoga kralja Vladislava Jagelovića, sklapaju u vrijeme izbornoga sabora s hercegom Ivanišem Korvinom ugovor za slučaj, ako ne bude izabran ugarsko-hrvatskim kraljem.

Ovaj je ugovor onda potvrdio češki kralj Vladislav u vojnom taboru u Farkašinu 31. jula 1490. i o tome izdao ispravu u formi knjižice (fol.) na osam strana, na pergameni, u kojoj je od riječi do riječi prepisana i ova od 17. juna 1490. Original kraljeve isprave od 31. jula 1490. s komadima smrvljena pečata na crvenoj svilenoj vrpci, čuva se u madž. drž. arhivu u Budimpešti M. O. D. L. nr. 19.657. Tude ima (DL nr. 19.658) i prijepis ove druge isprave od 31. jula 1490., što ga je učinio aradski Kaptol 4. januara 1512. na molbu Lovre Lóczija za njegova gospodara, markgrofa Jurja Brandenburškoga (drugoga muža Beatriče Frankapanke, udate prvi puta za hercega Ivaniša Korvina).

Ugovor od 17. juna 1490. (odnosno ispravu kralja Vladislava od 31. jula 1490.) objelodanili su:

Spiess, Aufklärungen in der Geschichte und Diplomatik als eine Fortsetzung der archivischen Nebenarbeiten. Bayreuth 1791 str. 275 i d. (br. 8).

Pray, Epistolae procerum regni Hungariae. Pars I (1490—1531). Posonii 1806, str. 379 i d.

Thallóczy-Horváth, Banatus, castrum et oppidum Jajcza. Budapest 1915 str. 67—76 *(prijepis Sam. Barabáša).*

Nos Hypolitus Estensis electus et confirmatus ecclesie Strigoniensis, Urbanus Agriensis, Iohannes Waradiensis, Thomas Iauriensis, Iohannes Wesprimiensis, Nicolaus Waciensis, Iohannes Chanadiensis, Stephanus Sirimiensis ecclesiarum episcopi, comes Stephanus

de Bathor vayvoda Transsilvanus ac iudex curie regie etc., Stephanus de Zapolya comes perpetuus terre Scepusiensis ac supremus capitaneus ducatus Austrie, Sigismundus et Petrus comites de Bozyn et de Sancto Georgio, Paulus de Kynis comes Themesiensis, Petrus Gereb de Wyngarth, Nicolaus Banfy de Also Lyndwa, Ladislaus Orzag de Gwth, Ladislaus de Rozgon, Ladislaus de Lossoncz, Bartholomeus Dragfy de Belthewk, Ladislaus Morocz de Megyes-allya, Wilhelmus Pankirher de Zalonok, Iohannes Banfy de Lewa, Iohannes de Peren, Blasius Magyar, Desew Banfy de Losoncz, Paulus, Albertus et Lodovicus de Pakos, Nicolaus et Iohannes Pethewfy de Gerse, Benedictus de Chaak, Petrus Doczy, Nicolaus Zolomy de Albes ceterique prelati et barones ac primores regni Hungarie ipsum totum regnum representantes, fatemur et notum facimus quibus expedit universis, quod cum in presentiarum per obitum et acerbissimum casum olim serenissimi principis et domini domini Mathie Hungarie, Bohemie regis ac Austrie ducis etc., domini nostri gratiosissimi felicis recordationis, domino et principe nos orbatos atque *regnum hoc potentissimis undique hostibus septum esse, ac nobis et* universo regno gravissimum periculum imminere animadvertissemus, et insuper nisi cum illustrissimo domino Iohanne Corvino duce Oppavie et Lypthovie etc., prefati condam domini nostri regis filio, otius et successive in locum et solium paternum concordaremus, bellum etiam intestinum, quod semper per-perniciosissimum fuit, habitum iam non paratum solum, sed inchoatum etiam conspexissemus, in tanta nostra et regni nostri turbatione et calamitate rebus nostris et ipsius regni prospicere atque ignem hunc intestinum, antequam longius serperet, sopire et extinguere ac tanto malo occurrere volentes, cum eodem domino duce ad dispositionem pacis et tractatus devenimus, quibus pluribus et notabilibus habitis, postremo (ut non dubitamus bono assistente spiritu) quodam articulos et media pacis ac concordie conclusimus sperantes et indubie tenentes, quod si primum et mature bellum hoc intrinsecum supprimeremus, longe facilius tandem forensium hostium impetus propulsare possemus. Quorum quidem articulorum primus sequitur et est talis:

Imprimis conclusum est, quod si in presenti conventione generali regnicolarum, que pro novi regis et principis electione instituta est, contigeret, quod prefatus illustrissimus dominus Ioannes dux, sive ex divina voluntate, a cuius providentia regum et principum electio dependet et per quem illi regnant et dominantur, sive ex humano consilio in regem Hungarie non eligeretur, nichilominus ne regii nominis honore et titulo careat, in regem Bozne eligatur et quamprimum alius quicunque in regem Hungarie eligetur et pronunciabitur, statim et in continenti atque in eodem loco etiam idem dominus dux in regem Bozne eligi, nominari et pronunciari atque post illius futuri regis coronationem tertio aut quarto die immediate sequenti infallibiliter et ipse honorifice ac solemniter per eundem futurum regem, ut moris est, coronari debeat.

Item conclusum est, quod ob merita et beneficia prefati condam domini nostri regis et genitoris dicti domini ducis et, ut nos gratie et benivolentie sue maiestatis memores atque grati esse videamur, ultra prefatum regnum Bozne etiam ducatus regni Sclavonie cum solitis tamen tantummodo et iustis proventibus, puta marduri-nalibus vulgariter appellatis, et item cum tricesimis in Zagrabia ac ceteris omnibus locis filialibus et precipue in Chaakthornya et Mwrazombath et alias ubique locorum ad eamdem pertinentibus, tam intra quam extra Sclavoniam existentibus exigi solitis, vita sibi comite deputetur et concedatur, hac tamen lege, quod tricesimam et non vigesimam, et illam quoque tricesimam iuste et non superflue exigi faciat, quodque ad illius exactionem bonos et probos homines deputare et semper tenere, et insuper libertates regnicolarum super non-solutione tricesimarum et aliarum exactionum, signanter vero horum, qui etiam hactenus non solverunt, inviolabiliter observare debeat et teneatur.

Preterea etiam banatus regnorum Dalmatie et Croatie cum omnibus solitis iustisque proventibus et iurisdictionibus similiter vita comite eidem detur et concedatur, ita videlicet, quod ducatum predictum et ipsum etiam regnum Sclavonie infra vitam iure perpetuo tanquam dominus hereditarius, banatum vero prefatorum regnorum Dalmatie et Croatie similiter infra vitam, id tamen tanquam banus et officialis, pro officiolatu, teneat et possideat. In eisdem autem regnis iuxta consuetudinem hactenus observatam et libertates eorundem octavas celebrare iuraque reddere et iudicia facere omnibusque solitis et consuetis iurisdictionibus uti, frui et gaudere possit et valeat, hoc tamen adiecto, quod regi futuro successoribusque suis et regno sit semper subditus et fidelis fidelitatemque servare et iussis eorum parere ac eis servire semper debeat et quod a regno et sacra corona nunquam deficiat neque aliquo pacto se abstrahat.

Ceterum quia ad conservationem castri Jajcza aliorumque castrorum in Bozna et Croatia existentium expensas non mediocres facere debebit, eam ob rem conclusum est, quod futurus rex Hungarie eiusque successores eidem domino duci singulis annis duodecim millia aureos et decem tumenos salium partim in Zolnok, partim vero in Zegedino dari facere debeat et teneatur.

Item quod dominus dux se regem Bozne et ducem Sclavonie, Oppavie et Lypthovie, nec non banum regnorum Dalmatie et Croatie scribat, et similiter futurus rex prelatique et barones scribere et intitulare debeant.

Item quod bona et possessiones, sive per mortem et defectum seminis, sive alia quacunque iusta legitimaque et rationabili ex causa in illo regno Sclavonie existentes et ad coronam regni Hungarie devolvenda, usque ad quinquaginta iobagiones et infra se extendentia, liberam donandi habeat facultatem cuiusquidem literas donationales futurus rex et etiam sui successores ratas habere et iuxta consuetudinem confirmare teneatur; hoc tamen per expressum declarato,

quod si bona aliqua ultra quinquaginta colonos se extendentia ad coronam fuerint devoluta, non sit ei licitum quinquaginta ex eis excipere et donare, sed horum donatio totaliter regi Hungarie pro tempore existenti reservata intelligatur.

Item quod in regnis prefatis idem dominus dux vicebanos et ceteros officiales pro suo arbitratu disponendi et preficiendi liberam habeat facultatem, tales tamen disponere et preficere debeat, qui regna ipsa et eorum incolas in suis antiquis libertatibus et legibus approbatisque consuetudinibus, inconcusse conservent, quique castra illa ne periclitarentur et in manus deveniant hostiles, bene et provide custodiant.

Item quod appellationibus, si quas forte causantes in causis coram ipso domino duce vel officialibus suis vertendis, ad regem pro tempore constitutum vel eius curiam facerent, idem dominus dux et sui officiales semper deferre et tandem decisioni sue maiestatis aut iudicis curie sue parere atque illas iuxta consuetudinem executioni demandari facere debeat.

Item conclusum est, quod castrum Frakno et item civitatem Kysmarton cum castro in comitatu Soproniensi existentes simul cum pertinentiis, que ad ipsum dominum ducem ex donatione prefati condam domini nostri regis spectant, queque serenissima domina Beatrix regina Hungarie, domina nostra gratiosissima, et nos diebus his superioribus necessitate cogente spectabili et magnifico domino Stephano de Zapolya, comiti Scepusiensi ac supremo capitaneo ducatus Austrie, pro decem et septem millibus aureis inscripsimus, in prima dicta generali [congregatione], quam post coronationem futuri regis celebraturi sumus, iuxta nostram promissionem eidem domino duci Vienne superinde factam, cum eodem domino et futuro rege nostro redimi et ipsi domino duci reddi faciamus, quod nos facturos promittimus.

Item de castro Medwe nec non castellis Lwkawecz et Rokonok cum oppidis pertinentiisque eorundem in prefato regno Sclavonie et apud manus eiusdem domini ducis existentibus conclusum est, quod licet illa magnificus Iohannes Thwz de Lak eiusdemque filii, sua esse et ad se pertinere asserunt nihilominus tamen apud manus ipsius domini ducis remaneant, et ipse dominus Iohannes Thwz eiusque filii iuxta regni consuetudinem eundem dominum ducem requirant; teneatur tamen idem dominus dux, si forte per eundem dominum Iohannem Thwz aut eiusdem heredes vel alios quoscunque ratione previa in causam traheretur, iuri stare, et si convinceretur absque omni prorsus renitentia et difficultate reddere et remittere; si vero non convinceretur, in perpetuum tam ipse quam heredes sui libere teneant et possideant.

Item conclusum est, quod comitatus Zagorie simul cum castris et castellis Krapyna, Warasd, Werbowecz, Throkenstain, Wynnycza, Greben, Lobor, Ozthercz et Bela vocatis ac civitatibus et oppidis nec non villis et aliis universis pertinentiis eorundem, que alias

Georgii et Wilhelmi comitum eiusdem Zagorie fuerant et que per notam infidelitatis eorundem ad sacram coronam devoluta extiterunt, queque in presentiarum apud manus eiusdem domini ducis similiter ex donatione et dispositione prefati condam domini nostri regis habentur, eidem domino duci suisque heredibus perpetuo remaneant.

Item similiter etiam civitas Kewzeg cum castro et pertinentiis universis, quam annis his proximis prefatus condam dominus noster rex e manibus serenissimi domini Friderici, Romanorum imperatoris, capitalis et diffidati hostis sui et huius totius regni maxima vi, maximis laboribus et expensis expugnavit et ipsi domino duci donavit, eidem suisque heredibus remaneant.

Ceterum de castris Gywla, Maroth, Chewrewgh, Soklos, Satmar, Baymocz, Lykowa, Arwa, Sclabyna, Zthrobko, Saros et Chew ac castellis Laak et Gara cum oppido et pertinentiis, nec non oppidis Donathornya, Fwthag, Debreczen, Thwr, Warsan et Halas ac villis Sambok, Thewk et Perbar, similiter etiam de civitate et castro Segniensi, Zthennychnyak, Lypowcz, Woyewodyna (!) et Repacz vocatis ceterisque castris, civitatibus et oppidis in Croatia existentibus, puta Nowe, Ztharygrad, Baag, Othosecz,* Prozor, Obrovacz, Klychewacz, Pochythel, Wech, Krwpa, Japra et castello Obrowaczky appellatis, conclusum et ordinatum est, quod prefato domino duci et suis heredibus in perpetuum, castra vero Brynya et Belay cum oppidis et universis pertinentiis infra vitam tantummodo remaneant.

Item quod castrum Hunyad in partibus Transsilvanis habitum quod alioquin iure hereditario ad ipsum dominum ducem condescendit et similiter etiam fodina seu montana in Nowozolio, quam hactenus idem dominus dux tenuit et tenet vel in presentiarum, simul cum universis pertinentiis et iuribus suis eidem iure perpetuo remaneat.

Item conclusum est, quod castra Athyna, Wywar, Nekche et Feyerkew nec non districtus Thethewsyna, si et in quantum ad coronam regni Hungarie et collationem regiam rite et legitime ac iuste post mortem modernorum possessorum devolverentur, in prefatum dominum ducem devolvantur et eo facto per regem pro tempore constitutum sibi conferantur.

Preterea conclusum est, quod castra Posoniense et Komaron cum honore comitatus nec non Thatha simul cum cunctis eorundem pertinentiis, iuribus et utilitatibus quibuslibet, apud manus eiusdem domini ducis, pro quadraginta millibus aureis Hungaricalibus titulo pignoris remaneant inscriptaque et obligata atque impignorata vigore presentis dispositionis et articulorum sint et habeantur, ita videlicet, quod illa futuro regi vel eius successoribus non aliter remittere teneatur, nisi eidem aut suis heredibus de prefata summa satisfactum fuerit cum effectu.

* Najprije bilo je napisano O t h o z e e k, onda precrtano i napisano O t h o s e c z.

Conclusum etiam est, quod in Austria oppida subscripta, videlicet Reecz et Kyrislag cum castris et pertinentiis, preterea castrum Wolkosdorff similiter cum pertinentiis, item in Moravia civitas Broda Hungaricalis vocata simul cum castro et pertinentiis, in Sclavonia vero castrum Kemlek maius appellatum, similiter cum pertinentiis, eidem domino duci suisque heredibus perpetuo remaneant.

Item conclusum est, quod si temporum processu prefatum illustrissimum dominum ducem, aut eiusdem heredes, occasione pretactorum castrorum, castellorum, civitatum, oppidorum vel villarum aut pertinentiarum eorundem per quoscunque in causam attrahi et illa vel eorum aliquod per processum iuridicum amittere contingeret, teneatur rex pro tempore constitutus aut recompensam facere et loco illorum vel illius alia sibi bona fructuositate et utilitate equivalentia in eodem regno, ubi idem dominus dux eiuscemodi iacturam pateretur, dare vel partem adversam qualitercumque et quibuscunque modis poterit contentam reddere atque eundem dominum ducem vel suos heredes ab eiuscemodi impetitione et iactura liberare, preservare et defendere, ad quod ipsum regem futurum successoresque suos vigore presentis dispositionis obligamus et obligatos esse decernimus.

Ulterius est conclusum, quod prefatus illustrissimus dominus dux partim in aliqualem recompensam premissorum, partim vero intuitu et contemplatione regni huius, presertim vero ad declarandam et ostendendam suam erga nos benevolentiam et favorem, castra et civitates Pethowiam, Rakospurgam, Novam Civitatem aliaque universa castra, civitates, oppida, fortalitia et loca tam munita quam non munita, tam [in] Austria quam in Stiria, Carinthia et Carniola erga manus suas et sub potestate ac imperio suo habita et existentia, similiter etiam universos ducatos omniaque castra et civitates, oppida et loca tam munita quam non munita in utraque Slesia et Lusatia erga manus suas et sub eius potestate existentia et sive emptionis sive alio quocunque iure vel titulo ad eum spectantia, dempto tantummodo ducatu Oppavie, quem vigore presentis articuli sibi et heredibus perpetuo remanere debet, regno Hungarie et corone sue consequenterque futuris regibus simul cum cunctis eorundem vasallis, pertinentiis et utilitatibus remittere debeat manusque suas et suorum hominum de illis omnino excipiat et quod castra et civitates huiusmodi ingeniis et aliis instrumentis et attinentiis in eorundem resignatione spoliari non permittat.

Item conclusum est, quod si continget, alium quam ipsum dominum ducem in regem Hungarie eligi et nominari, interim domini prelati et barones ceterique regnicole illum intra metas et limites regni non introducant neque intromittant, nisi prius presentes articulos sub illo quo nunc utitur sigillo ratificabit et omnia in eisdem contenta observare ac tandem tempore coronationis sub alio sigillo, quo tunc tanquam rex Hungarie uti incipiet, confirmare stricta fide promittet, domini etiam prelati et barones tunc cum

maiestate illa constituenda, si necessarium fore videbitur, sigilla ipsorum ad huiusmodi literas confirmationales opponere et prefatos articulos ratificare debeant.

Item conclusum etiam est, quod si prefatus dominus dux prolem non susciperet, sed absque herede decederet, universa prefata castra et civitates, que apud manus suas modo premisso remanebunt, ad coronam regni Hungarie devolvantur; de his tamen bonis, que sibi per condam dominum nostrum regem denotata sunt, liberam disponendi et suis familiaribus donandi habeat facultatem.

Ceterum conclusum est et diffinitum, quod domini prelati et barones ceterique regnicole se exuum obligent, prout vigore praesentis articuli strictissime obligant, quod a futuro rege familiaribus prefati domini ducis et ad eundem dominum ducem, qualitercunque pertinentibus cum omnibus eorundem adherentibus de et super omnibus iniuriis, damnis et nocumentis ac actibus potentiariis, qualitercunque et contra quascunque personas sive ex commissione condam domini nostri regis, sive ipsius domini ducis aut quacunque alia causa et ratione hactenus commissis et patratis literas expeditorias et quittantionales procurabunt et quantum est in eis in potestate ac auctoritate eorundem, exnunc vigore presentis articuli ipsos et quemlibet ipsorum super universis premissis actibus quittos et expeditos declarant et committunt ac eos et eorum quemlibet in ipsorum et futuri regis protectionem suscipiunt et contra quoslibet ratione premissorum eos turbare et impedire volentes tueri et defendere promittunt.

Item conclusum est, quod illustrissimus dominus dux privilegia et inscriptiones regni et regnicolarum in domibus thavernicalibus repositas non impediat nec extrahat neque impediri aut dissipari patiatur, sed salva in eisdem domibus relinquat et relinqui faciat; similiter etiam bibliotecam pro regni decore extructam libris exhauriri non patiatur, sed universos libros ibidem relinqui faciat, licet tamen eidem cum consilio et revisione prelatorum et baronum aliquos pro suo usu de illis recipere et de biblioteca extrahere.

Postremo conclusum est, quod quam primum presentes literas nostras obligatoriales non prefati prelati et barones ceterique regnicole ipsi domino duci assignabimus, e vestigio etiam ipse coronam regni Hungarie, quam sub potestate sua habet, nobis reddere et ad manus nostras assignare debeat et teneatur. Castra tamen Budense, Wyssegradiense et Nandoralbense cum cunctis aliis castris, civitatibus nec non oppidis et villis regalibus ad coronam pertinentibus (si nullo modo reddere volet) usque ad adventum futuri regis in hoc regnum apud manus suas tenere possit, quamprimum autem adveniet, nobiscum una illa omnia eidem futuro regi offerre et assignare debeat et teneatur.

Que omnia data fide et stipulata manu facere et cum effectu adimplere promisit. Quos quidem articulos nos prefati prelati et barones ac universi regnicole promittimus fide nostra christiana

mediante ac sub honore et humanitate nostris prefato illustrissimo domino Ioanni duci suisque familiaribus ac ad ipsum pertinentibus in omnibus clausulis et punctis fideliter et inconcusse observare et eisdem satisfacere sine omni dolo et fraude harum nostrarum, quibus sigilla nostra sunt appensa, vigore et testimonio literarum mediante. Datum in prefata congregatione nostra generali Budensi in octava sacratissimi Corporis Christi anno domini millesimo quadringentesimo nonagesimo.

Ovo je jedna od najvažnijih isprava čitave hrvatske srednjevjekovne historije poslije godine 1102. Iz nje se jasno razbira, da se Hrvatska (sa Dalmacijom i Slavonijom) smatrala kao osobita politička teritorija, kao kraljevina (ne kao čest Ugarske), i da su je i u Madžarskoj 1490. povezivali (administrativno) sa susjednom Bosnom, bolje reći sa Jajačkom banovinom, koja je pretstavljala nekadašnju kraljevinu Bosnu; još 1464. nosi Emerik Zapoljski, prvi jajački ban, titulu: gubernator Bosnae ac Dalmatiae et Croatiae necnon Sclavoniae banus. Ovim se objašnjavaju riječi Krsta Frankapana u slavonskom saboru u Križevcima (na početku 1526.), gdje je odlučno tražio, da se Hrvatska sa Slavonijom ocijepi od kralja Ludovika II Jagelovića (sina Vladislava II), to jest od Ugarske, i da sebi izabere drugoga gospodara, koji će je braniti i štititi, a to da je nadvojvoda Ferdinand Habsburški. Tom je prilikom Krsto Frankapan izjavio još i to, da je spreman osvojiti Bosnu, a onda da će se Ferdinand proglasiti i kraljem Bosne, »budući da Bosna pripada Hrvatskoj« (... et dicono che il principe Ferdinando ci attende volontieri per potersi intitolare »Re di Bossina«, appartenendo la Bossina a la Croatia. Mon. Vaticana Ser. II, Tom. 1, pg. 324).

Dalje se iz ove isprave jasno vide svi posjedi hercega Ivaniša Korvina, i zato je ona dragocjen podatak za historijsku geografiju (objašnjenje pojedinih imena donijet će osobiti »Ključ« na kraju ovih »Spomenika«). Taj je posjed ostao i poslije 1490. u rukama hercega Ivaniša Korvina i on je njime raspolagao po volji darujući od njega neke česti svojim vjernim i zaslužnim privrženicima, tako jajačkom banu, inače Madžaru, Emeriku Derencsényju, Lipovac. Na taj je način Derencsényi postao »possessionatus« na političkoj teritoriji hrvatskoj, a to mu je pružilo ustavnu mogućnost, da je 1493. postao hrvatskim banom. Jer u ono je vrijeme bio glavni uslov, da netko bude od kralja imenovan banom, da ima zemljišna posjeda na teritoriji Hrvatske ili Slavonije.

Što ugovor od 17. juna 1490. nije potpuno izvršen, u prvom redu nije realizovana obaveza plemstva, da će herceg Ivaniš Korvin biti odmah poslije izbora novoga kralja izabran, postavljen i krunjen za kralja Bosne, glavni je razlog njegovo razmimoilaženje s prvim i najodlučnijim madžarskim crkvenim i svjetovnim velikašima odmah poslije krunisanja Vladislava II Jagelovića. Madžarski su naime velikaši gledali u povređenom hercegu Ivanišu Korvinu, pomagana od njegovih glavnih privrženika u Hrvatskoj i Slavoniji, opasna kandidata najprije za polunezavisna, a onda s vremenom, možda, i nezavisna kralja i osnivača nove dinastije u Hrvatskoj i Bosni, a na to je zaista — kako znamo (up. br. 43) — mislio još i njegov otac kralj Matijaš pretkraj života, za slučaj da herceg Ivaniš ne bude izabran ugarskim i hrvatskim kraljem.

60.

25. jula 1490. Pečuh.

Herceg Ivaniš Korvin obećaje jajačkim banovima Ladislavu Fičoru de Csula i Emeriku Derencsényju, da će im naknaditi troškove oko izgradnje Jajca.

Original s tragovima utisnuta pečata u drž. arhivu u Budimpešti; M. O. D. L. 19.664.

Thallóczy-Horváth, Banatus, castrum et oppidum Jajcza 65—66.

Nos Iohannes Corvinus Lypthoviensis et Oppaviensis dux etc., natus serenissimi condam domini Mathie Hungarie, Bohemie regis ducisque Austrie etc. felicis reminiscencie, recognoscimus et tenore presencium significamus quibus expedit universis, quod nos posita racione cum egregiis Ladislao de Chwla et Emerico de Derenchen, banis nostris in Jaycza, visisque et calculatis registris ipsorum comperimus, ab eo tempore, quo adhuc vivente genitore nostro carissimo novissima ipsis solucio facta fuerit in diem usque datarum presencium ad conservacionem castri et civitatis Jaycza aliorumque castrorum confinium per eos conservatorum, pretextu stipendiorum suorum, nos ipsis debitores fore in decem et octo millibus florenorum auri. Insuper quia iidem bani ad renovacionem et edificacionem civitatis et castrorum mille et quingentos; alter vero ipsorum, videlicet Emericus de Derenchen, post obitum paterne maiestatis lateri semper nostro adherens, in custodia capitis nostri sexaginta cum equitibus nobis serviens, ad diem similiter datarum presentium sexingentos florenos exposuerunt. Et quia iidem bani nostri compatientes illatis per emulos nostros diebus precedentibus dampnis de exposita per eosdem decem et octo millibus florenorum suma defal-

caverunt et nobis remiserunt octo mille florenorum, promittentes igitur nos et obligantes dictis banis nostris Ladislao et Emerico de decem mille et quingentis ad conservacionem et idem de mille et quingentis ad edificacionem civitatis et castrorum ac sexingentis florenis per Emericum Derencheni modo premisso et per utrosque expositis, ad festum beati Martini episcopi proxime venturum, et ipso die cum effectu satisfacere, immo promittimus et nos ipsum obligamus fide nostra christiana vigoreque et testimonio literarum nostrarum presencium mediantibus. Datum Quinque-ecclesiis in festo beati Jacobi apostoli anno domini millesimo quadringentesimo nonagesimo.

Iohannes Corvinus
dux manu propria.

61.

31. jula 1490. Farkašin.[1]

Češki kralj Vladislav Jagelović potvrđuje ugovor, što su ga sklopili s hercegom Ivanišem Korvinom neki ugarski velikaši, kraljevi privrženici, u Budimu 17. juna 1490.

Original s komadima smrvljena kraljevskoga pečata u madž. drž. arhivu u Budimpešti, M. O. D. L. 19.657. (Za sve ostalo gl. gore ispravu od 17. juna 1490.)

Nos Wladislaus dei gratia Hungarie, Bohemie, Dalmatie, Croatie etc. rex[2] ac marchio Moravie etc. recognoscimus et tenore presentium notum facimus universis, quod fideles nostri reverendi in Christo patres domini Johannes Waradiensis, Thomas Iauriensis, Johannes Chanadiensis et Stephanus Sirimiensis ecclesiarum episcopi, nec non magnifici comes Stephanus de Bathor, iudex curie nostre regie et vayvoda Transsilvanus, Stephanus de Zapolya, comes perpetuus terre Scepusiensis etc., Sigismundus comes de Bozyn et de Sancto Georgio, Petrus Gereb de Wyngarth, Ladislaus de Rozgon, Bartholomeus Dragfy de Belthewk et Wilhelmus Pankerher de Zalonok suorum ceterorumque dominorum prelatorum et baronum ac procerum universorumque incolarum prefati regni Hungarie nominibus et in personis nobis in castris exercitus nostri penes villam Farkashyda constitutis nostrum venientes in conspectum, inter alia, que ad electionem in regem Hungarie de nobis et persona nostra factam, libertatemque ipsorum ac totius regni ipsius Hungarie pertinebant, declaraverunt, qualem dispositionem et concordiam cum illustrissimo domino Johanne Corvino duce Oppavie et Lypthovie etc., nato serenissimi condam domini Mathie regis Hungarie et Bohemie etc., predecessoris nostri felicis recordationis, post eiusdem domini regis obitum et ante nostram in ipsorum regem electionem fecissent, qualem etiam statum eidem domini duci ordinassent, super qua quidem dispositione, concordia et ordinatione

literas etiam eorum, ceterorumque nonnullorum dominorum prelatorum et baronum cum pendentibus sigillis ipsorum nobis exhibuerunt et presentaverunt supplicantes reverenter ac devote, ut eiuscemodi ipsorum dispositionem, concordiam et ordinationem acceptare et admittere atque literas ipsas desuper confectas et eidem domino duci datas et concessas approbare, ratificare et roborare dignaremur. Quarum quidem literarum simul etiam dispositionis et concordie tenor sequitur [et] est talis:

(Slijedi isprava od 17. juna 1490.)

Nos itaque Wladislaus rex prefatus considerantes et animadvertentes prefatam dispositionem, concordiam et ordinationem non tantum nobis, verum etiam universo regno Hungarie plurimum conducere, eandem igitur simul etiam literas superinde confectas, preterea universos articulos, capitula, clausulas et puncta in eisdem contenta laudavimus, approbavimus et ratificavimus, laudamusque, approbamus, ratificamus et roboramus, promittimusque in verbo nostro regio ac fide nostra christiana mediante premissa omnia, iuxta dispositionem, ordinationem et promissionem prefatorum dominorum prelatorum et baronum, annotato domino duci suisque familiaribus et aliis omnibus sibi qualitercunque adherentibus, tam scilicet maioribus quam minoribus, inviliolabiliter et inconcusse observare, et tam cum reginali maiestate, quam aliis omnibus subditis nostris et ad nos qualitercunque pertinentibus facere observari harum nostrarum vigore et testimonio literarum mediante, quas tempore felicis coronationis nostre sub novo sigillo nostro, quo ut rex Hungarie uti incipiemus, similiter iuxta dispositionem prefatorum dominorum prelatorum et baronum confirmare sub promissa fide pollicemur. Datum in castris exercitus nostri prope villam Farkashyda sabbato proximo ante festum sancti Petri ad vincula anno domini millesimo quadringentesimo nonagesimo, regnorum nostrorum Hungarie anno primo, Bohemie vero decimo nono.

W l a d i s l a u s rex manu propria.

[1] Farkašin (prije Farkashida) nedaleko od Trnave (kod Požuna — Bratislave) kod nekadašnje ugarsko-moravske granice.

[2] Izbor je njegov proglašen u Pešti 15. jula, ali krunjen još nije bio.

62.

5. a u g. 1490. G r a z.

Kralj Maksimilijan obećaje Nikoli Bánffiju Donjolendavskomu, da će primiti otštetu za slučaj, ako mu neprijatelji (privrženici kralja Vladislava II) učine materijalne štete.

Original s kojega visi veliki kraljevski pečat, utisnut u crveni vosak, u madž. drž. arhivu M. O. D. L. 33.449.

Maximilianus divina favente clementia Romanorum rex semper augustus ac Hungarie , Dalmacie, Croacie etc. rex, archidux Austrie,

dux Burgundie, Brabantie, Gheldrie etc., comes Flandrie et Tirolis etc. tenore presencium recognoscimus, quod propter fidelia et fructuosa, que pro adepcione corone et regni Hungarie nobis divino humano [que] iure debitis, prestitit obsequia et servicia magnificus Nicolaus Banffy de Limbaco sincere nobis dilectus et in futurum in prosecucionem integre et effectualis adepcionis ipsius regni Hungarie tam propria sua persona, quam castris, arcibus et fortaliciis suis nobis prestare et exhibere debet et potest, eidem Nicolao ex certa nostra sciencia et mera deliberacione ac in verbo nostro regio promisimus et promittimus per presentes, in casum et eventum, quo ipse Nicolaus occasione huiusmodi serviciorum nobis, ut prefertur, prestandorum, in castris, arcibus seu fortaliciis aut aliis patrimonialibus seu hereditariis bonis suis aliquod detrimentum, dampnum seu iacturam pateretur, quod ipse huiusmodi detrimenta, dampna seu iacturas, que et qualiacumque fuerint, aliis in dominiis nostris hereditariis existentibus castris, arcibus seu fortaliciis mobilibusque ac immobilibus bonis redditibusque et proventibus equivalentibus recompensare ac totidem dare et assignare volumus atque debemus ei. Ut ipse Nicolaus uberioris gracie et serviciorum suorum grata retribucione se sentiat esse refectum, eundem in familiarem continuumque ac domesticum aulicum nostrum harum serie recepimus et retinemus sub stipendio et librata centum equorum, super quibus eidem Nicolao pro persona et expensis suis omni mense quinquaginta florenos Rhenenses et pro aliis centum armatis equitibus singulo mense quatuor centum florenos Rhenenses dare et persolvere realiter et cum effectu promittimus et pollicemur, dolo et fraude in hiis omnibus semotis. In quorum omnium fidem et testimonium premissorum has literas nostras regalis sigilli nostri nunimine iussimus et fecimus communiri. Datum in op[p]ido nostro Gretz die quinta mensis augusti anno domini millesimo quadringentesimo nonagesimo, regnorum nostrorum Romani quinto, Hungarie etc. primo anno.

Ad mandatum domini regis proprium.

Ovo je prvi puta što se sastajemo s faktom, da se kandidat na kraljevski prijesto u Ugarskoj i Hrvatskoj, obavezuje spram svojih privrženika, da će im davati mjesečnu novčanu potporu na uzdržavanje izvjesnoga broja konjanika. Vazalova je potom dužnost bila, da nađe sposobnih momaka, da ih naoruža da im dâ konja, da ih hrani i da im dâ krova kroz sve vrijeme, što su u njegovoj službi. Te su konjaničke čete bile u prvom redu organizovane na obranu zemlje ispred navala neprijatelja (Turaka, Austrijanaca i t. d.).

Sve se to onda naročito ponavlja u vrijeme izbora nadvojvode Ferdinanda — unuka kralja Maksimilijana — u Cetinu (3. jan.

1527); up. Šišić, Hrvatski saborski spisi I, 64—65 i Izbor Ferdinanda I hrvatskim kraljem *(Starohrvatska Prosvjeta N. S.* I, Zagreb 1927, str. 15 i dalje, naročito str. 38—39).

63.

15. aug. 1490. Budim.

Herceg Ivaniš Korvin izmiruje se sa glavnim privrženicima kralja Vladislava II.

Dva originala s tragovima osam prstenom u crveni ili u zeleni vosak utisnutih pečata u madž. drž. arhivu u Budimpešti M. O. D. L. 16.669 i 24.770.

Nos Ioannes Corvinus dux Sclavonie, Oppavie et Lypthovie etc., Urbanus Agriensis, Johannes Waradiensis, Sigismundus Quinqueecclesiensis et Thomas Jauriensis ecclesiarum episcopi, item comes Stephanus de Bathor iudex curie et waywoda Transilvanus, Bartholomeus prior Aurane et Blasius de Raska etc. recognoscimus et fatemur per presentes, quod nos post acerbissimum casum et obitum serenissimi domini Mathie regis Hungarie et Bohemie etc., domini nostri gratiosissimi felicis recordacionis, considerantes nos tanquam orphanos remansisse et omni auxilio destitutos esse multaque mala et adversa nobis imminuere et nonnullos aperte eciam nobis inimicari ac contra statum et honorem nostrum laborare cepisse; ob hoc nos cupientes in tali constituti necessitate, rebus nostris prospicere, habito inter nos maturo consilio pro nostri honoris bonorumque et statuum nostrorum conservacione et defensione, animo deliberato et ex certa nostra sciencia in infrascriptos articulos lige, intelligencie, coadherencie et confederacionis devenimus et condescendimus. Inprimis, quod omnes simultates et omnia odia, omnes denique invidie, iniurie et inimicicie, si que hactenus inter nos quacunque ex causa fuerunt, sopiantur et aboleantur sopitaque et abolita sint et habeantur, deincepsque inter nos pro nostrarum personarum honorisque et statuum atque bonorum nostrorum defensione, conservacione et augmentacione, et item pro imminencium, oppressionum et iniuriarum nostrarum ceterorumque nocumentorum propulsacione sit vera et sincera amicicia, fraternitas, unio, amor et intelligencia unusque animus, non aliter ac si nos omnes unus homo essemus. Item, quod quilibet nostrum alterius bonum, honorem, comodum et utilitatem sicuti propriam ubique procurare, promovere et defendere, malum vero et incomodum ac detrimentum et omne denique nociturum pro posse repellere et evitare teneatur et insuper alterum de periculo, detrimento et turbacione persone, status et honoris deque damno et nocumento atque insidiis, in quantum sibi constabit, fideliter avizare debeat et teneatur. Item, quod si quis nostrum in alterum vel ex sola sua suspicione vel aliorum instigacione aut aliter qualitercunque odium forte vel indignacionem

conciperet, talis eiusmodi odium vel eciam indignacionem in corde non servet, sed illi significare teneatur, qui si se expurgare et innocenciam suam ostendere poterit, aut se emendabit, bene, sin autem ceteri confederati iustum inter eos decernant, quocunque deliberacionem utraque pars acceptare teneatur. Item, quod nos ipsos personasque nostras nec non statum et honorem nostrum ubique et contra quoscunque inimicos nostros, nemine scilicet excepto, cuiuscunque condicionis et gradus fuerit, totis viribus et omni posse tam scilicet cum gentibus quam eciam aliis omnibus rebus necessariis iuvare et defendere teneamur et simus obligati. Item, quod si inter aliquos de nostri medio discordiam vel differenciam aliquam racione quorumcunque negociorum oriri forte contingeret, ne eiusmodi malum inter eos longius serpat, statim nos ceteri confederati partes nostras interponere et differenciam huiusmodi sedare atque ipsos pacificare tenemur, partes autem arbitrio et disposicioni nostre in hac parte stare et acquiescere debeant et teneantur sintque obligate, hoc tamen per expressum declarato, quod si inter aliquos de nostri medio sive racione bonorum sive alterius cuiuscunque gravis et magni ponderis negocii litem suscitari continget, vel iam de facto esset suscitata, facta vero prius per nos diligencia inter eos; si rem componere non possemus, per hanc ligam via iuris ipsis non precludatur, sed liceat eis in curia regie maiestatis iuridice procedere et agere, verum tamen via facti et armorum atque potencie pars in partem directe vel indirecte, palam vel occulte nihil omnino attentare presumat. Item, quod nullus nostrum cum aliquibus aliis cuiuscunque condicionis fuerint, aliquam ligam, intelligenciam seu confederacionem aliquam presenti lige et confederacioni contrariam, seu aliter qualitercunque nocivam deinceps facere possit. Postremo, quod sub confidencia huius lige et confederacionis nullus nostrum a regno isto deficiat, nec contra aliquos emulos seu adversarios suos irrequisitis et inconsultis ceteris nobis aliquid tale hostiliter incipiat, quod per se et suis viribus ad tale negocium non sufficiat, nisi per tales suos adversarios aut damno aut iniuriis fuerit prius provocatus et lacessitus, quod si faceret, nos ceteri liberam habeamus in hoc casu illum iuvandi vel non iuvandi facultatem. Quos quidem articulos lige, confederacionis et mutue intelligencie nos supranominati singuli singulariter et seorsim promisimus et promittimus stipulata manu ac tacto sacro ewangelio fideque nostra christiana mediante atque sub honore et humanitate nostris in omnibus clausulis, capitulis et punctis fideliter et inconcusse nobis invicem contra quoslibet, ut prefertur, inimicos nostros, nemine scilicet excepto observare et illis satisfacere, nec directe vel indirecte, palam vel occulte, quocunque quesito sub colore, eisdem contravenire. In cuius rei fidem et testimonium presentes literas fieri et sigillorum nostrorum impressione fecimus communiri. Datum

Bude in festo Assumcionis beate Marie Virginis anno domini millesimo quadringentesimo nonagesimo.

Johannes Corvinus
dux manu propria scripsi.

Urbanus	Johanes	Thomas.
Episcopus	Episcopus	Episcopus
Agriensis	Waradiensis	Jauriensis
propria manu.	propria manu.	propria manu.

Sigismundus Quinqueecclesiensis propria manu.
Bartholomeus prior [Aurane] manu propria.

64.

28. aug. 1490. Budim.

Češki velikaši jamče hercegu Ivanišu Korvinu i njegovim privrženicima svaku bezbijednost.

Original s tragovima dvanaest u crveni vosak prstenom utisnutih pečata u madž. drž. arhivu u Budimpešti M. O. D. L. 37.671.

Nos Wok de Rosenberg, Wilhelmus de Pernstein marscalcus regni Boemie, Henricus de Nova Domo supremus camerarius, Puotha de Risenberg supremus iudex, Ioannes de Sselnberg cancellarius, Sigismundus de Vartemberg supremus pincerna eiusdem regni, Henricus de Plauen burgravius Misnensis et comes de Hartenstein, Zdeniek Koska de Posonag, Benesius de Vaitmille burgravius in Carelstein, Ieronimus Sslik de Lazan dominus in Alba Critia, Ioannes de Raupow supremus notarius tabularii regni Boemie et margravie regalis Boemie, Nicolaus Iunior de Horsius supremus burgravius districtus Hradecensis, apud serenissimum principem et dominum dominum Ladislaum Hungarie et Boemie etc. regem, dominum nostrum graciosissimum, Bude in presenciarum constituti, recognoscimus et tenore presencium notum facimus universis, quod nos illustrissimo principi domino Ioanni Corvino Sclavonie, Oppavie et Lypthowie duci etc., necnon reverendissimo reverendoque in Christo patribus ac venerabilibus et magnificis, egregiis et nobilibus dominis Petro archiepiscopo Colocensi, Sigismundo episcopo Quinqueecclesiensi ac Ioanni More Demesiensi ecclesiarum preposito, item illustrissimis dominis Laurencio duci de Wilak, Georgio despoto Rascie, Bartholomeo priori Aurane, Andree de Zokol bano Zewreniensi, Nicolao de Hedervara, Nicolao et Iacobo Bamphi de Alsolyndwa, Ladislao de Kanyza, Nicolao de Peech, Stephano de Rozgon, Ioanni Ellerbach de Monyorokerek, Nicolao de Warda, Ladislao Fychor de Chwla et Emerico de Derenchen capitaneis de Jaycza, Blasio de Raaska, Iacobo Zekel capitaneo Rakespurgiensi etc., Francisco Berizlo de Graborya, Casparo de Hathwan et Georgio Orbonaz Nandoralbensi ac Petro Tarnak Segniensi capitaneis, Andree Both de Bayna, Bal-

thasari de Bathyan, Nicolao Bethlen et Emerico et Martino Zobor, Georgio More de Chwla, Michaeli Hangach, Andree literato provisori curie Nandoralbensis, Thoma de Drag, Ambrosio et Emerico Therek de Ennyng, Andree Banffi, Stephano Iancsy, Laurencio Parvo de Eybarth et Stephano Isthwanffi ceterisque omnibus et singulis colligatis et consideratis adherentibus et subditis prefati domini Ioannis ducis etc. ipsorumque cunctis hominibus et familiaribus ac ad eosdem pertinentibus, tam scilicet nobilibus quam ignobilibus et tam maioribus quam minoribus, presentes nostras literas salvi et securi conductus in hunc finem dedimus et concessimus damusque et concedimus nostro et aliorum dominorum baronum et nobilium prefati regni Boemie, in presenciarum pariter apud ipsam regiam maiestatem Bude nobiscum constitutorum nomine, ut idem dominus Ioannes Corvinus dux pariterque prenominati domini prelati et dux Laurentius ceterique barones ac nobiles simul cum cunctis eorum hominibus et familiaribus ac ad ipsos pertinentibus, ut in Albam Regalem ad felicem scilicet coronacionem serenissimi ac graciosissimi domini regis nostri prenominati Budam et aliter ubicunque deo duce sua maiestas constituta fuerit, libere venire, stare et morari ac tandem usque ad festum beati Martini episcopi quocunque voluerint redire et ad quecunque castra et loca eorundem maluerint pacifice et absque omni prorsus impedimento intrare possint et valeant, personis, rebus ac bonis omnibus salvis semper remanentibus, hoc adiecto et per expressum declarato, quod si inter aliquos nostros familiares, homines et subditos et alias qualitercunque ad nos pertinentes, et item inter prefatorum dominorum Ioannis et Laurencii ducum necnon prenominatorum dominorum prelatorum, baronum, procerum et nobilium homines, familiares et subditos vel ad eosdem qualitercumque pertinentes, durante hoc nostro salvo-conductu, racione quorumcunque negociorum et differenciarum discordiam vel eciam tumultum oriri contingeret, presens salvus-conductus noster nichilominus in suo vigore permaneat et propterea violatus nullo modo intelligatur, sed inter tales dissidentes differencie huiusmodi per probos utrinque electos ac deputatos [viros] cognoscatur et admissus fuerit, decernatur, promittentes pro nobis et aliis dominis baronibus et nobilibus (ut premittitur) nobiscum constitutis, sub fide nostra christiana ac honore hunc salvum-conductum nostrum prefato illustrissimo domino Ioanni duci ceterisque omnibus dominis prelatis et baronibus ac nobilibus supranominatis atque cunctis ipsorum familiaribus, hominibus et sequacibus ac adherentibus tam (ut prefertur) nobilibus et ignobilibus, et tam maioribus quam minoribus firmiter et inconcusse observare et per omnibus ad nos qualitercunque pervenientes similiter facere, observari sine omni dolo et fraude harum nostrarum vigore et testimonio literarum mediante. Datum Bude in festo beati Augustini episcopi et doctoris anno domini millesimo quadringentesimo nonagesimo.

65.

7. sept. 1490. [Linz].[1]

Car Fridrik III i sin mu kralj Maksimilijan javljaju savjetu u Frankfurt na Majni, da je češki kralj Vladislav protupravno izabran za kralja Ugarske i Hrvatske i zbog toga mole vojne pomoći iz Njemačke.

Original u drž. arhivu u Frankfurtu na M.

Janssen, Frankfurts Reichscorrespondenz, vol. II. Freiburg 1872, 546—548.

Friderich und Maximilian von Gotes genaden Romisch kaiser und kunig zu allen zeiten merer des reichs etc. Ersamen lieben getrewen. Uns zweifelt nicht, ir habt gut wissen, wie wir kaiser Friderich vor verschinen zeiten durch preletn, herren und ander des kunigreichs Hungern glider, so des nach alter loblicher gewanhait und herkomen macht und gewalt haben, zu kunig zu Hungern mit gotlicher aufrechter wale erwelt und furgenomen und nachmals durch dieselben mit vleissigen hohem ersuchen und bete bewegt sein solh kunigreich mitsambt der heiligen krone darzu gehorig, so wir dazumal in unser gewalsam gehabt, auf weilend kunig Mathiasen zu wenden, als wir ine zu genaden getan. Dargegen sich die, so solhs von iren wegen mit volmechtigem gewalt bei uns gehandelt, gegen uns widerum hoch verphlichtet und verschriben, so derselbe kunig Mathias an elich mandlich leibserben mit tode abgieng, das dann wir oder unser sun, den wir darzu ordnen und sezen und nach uns verlassen, oder ob wir mer sun verliessen, einen under denselben, den das gemelt kunigreich zu Hungern darzu erwelen, demselben kunigreiche mit volkomener regirung und handelunge furgesezt und durch die preleten, herren, edlen und ander des yzberurten kunigreichs mit rate und mechtiger hilfe gekronet werden solte, in massen das ein artikel in den verschreibungen daruber ausgegangen under anderm begriffen klerlicher ausweist. Welh verschreibung der genannt kunig Mathias mitsambt denselben preleten, herren, edln und andern, der noch einstails in leben sein, mit iren brief und sigln roborirt und ratificirt und nachmals durch weilend babst Pium confirmirt und bestet, mit den wir baid nach abgang des yzberurten kunig Mathias die preleten, herrn, edln und ander stende, so um wale eins kunigs zu Hungern zu Pest bei Ofen versamelt gewesen sein, durch unser treffenlich volmechtig botschaft ersucht und auf das hochst ermonet und gebeten wider solh unser gotlich und gruntlich gerechtigkait kain wale furzunemen, sunder in kraft derselben unser gerechtigkait uns kaiser Friderichen als kunig zu Hungern, wie sich geburt, zu kronen, mit genadiger erbietung die regirung desselben kunigreichs ander unser merklichen gescheft halben, damit wir beladen sein, dem heiligen Romischen reiche, auch dem genannten kunigreich Hungern und gemainer kristenhait zu gut auf den

genannten unsern lieben sun kunig Maximilian, der dem aus vermogen und schiklichait seines leibs gegen den Durken[2] und andern ungelawbigen und widerwertigen desselben kunigreichs wol vor sein und das in frid und rue sezen und behalten mocht, und darzu wir unser vaterlich hilf und rate tun wollten, zu wenden. Des wir kunig Maximilian der heiligen kristenhait und baiden reichen zu gut uns angenomen und dabei erboten haben in solhem, wo des not würde, unser plut zu vergiessen und alles daz, so der heiligen kristenhait und den Romischen und Hungerischen reichen zu merung, behaltung und guten komen mocht, nit sparen. Daz aber etlich preleten, herren, edlen und ander des kunigreichs Hungern stende alles nit angesehen, sundern daruber um irs eigennuz willen mit frevelichem gemute und boser listigkait furgenomen den durchleuchtigen fursten herrn Wladislaen kunig zu Beheim, der doch an dem berurten kunigreich zu Hungern ganz kein gerechtigkait hat, zu erwelen und auszurufen, in meinung daz kunigreich zu Beheim und die furstentum und lande darzu gehorig, so des heiligen reichs aigentum sein, damit von dem heiligen reiche und Deutscher nacion zu bringen und dem obbestimbten kunigreich zu Hungern zu incorporirn. Des sie ganz kain macht noch gewalt, noch im rechten wider solh vorgemelt des kunigreichs Hungern altherbracht gewonhait und übung keinen grund noch bestandt hat. Aus dem zu besorgen ist, daz das kunigreich Polen mit solhem in verainigung gezogen und aus der macht der obberurten dreier reiche Hungern, Beheim und Polen, wo die also zusamen kemen, dem heiligen Romischen reiche und sunder den anstossenden fursten und furstentumben unwiderbringlicher unrat, abbruch und verdruckung zugefugt werden mochte, daz ein ewig laster und uns beiden ein getrews laide wäre, dem wir auch mit unser selbs person und allem unserm vermogen furzukomen gedenken und in teglicher übung sein. Daz aber, als ir selbs zu ermessen wissen, nach grosse der sachen und langen krieg und swärer ausgabe, damit wir beide vil zeit herer beladen gewesen und noch sein, an unser und des heiligen reichs kurfursten, fursten, ewr und ander undertanen hilf und beistand nicht beschehen mag. Und begern demnach an euch mit besunderm ernstlichen vleiss bittende, ir wellet des heiligen reichs und Deutscher nacion notturft und was an den sachen gelegen ist, verrer und hoher, dann wir in unsern schriften so klerlich, als wol not were, begreifen mogen, bedenken und uns zehen reisiger pherd mit gereitschaft, als in veld gehoret, gerust furderlich in unser furstentum Osterrich da des obberurten kunig von Beheim und der Hungerischen lewt in merkler anzal ligen und uns teglichen verderblichen schaden zufugen, schicken oder hie zu lande bestellen lassen. Und die fursehen, daz sie vier monet bei uns beleiben mugen und mit den unsern und andern, so wir gleicher weise auch beschriben haben, helfen solhem furnemen gewaltigen widerstand zu tun und uns und das heilige reiche bei dem unsern zu handhaben und das Deutscher nacion und gemainer kristenhait zu rettung und guten zu meren und

darinen nit sewmig erscheinen noch auf nimand waigern noch verziehen, als ir uns, dem heiligen reiche und Deutscher nacion, gemainer kristenhait und euch selbs zu tun schuldig seit und wir uns des und alles guten zu euch ungezweiflt versehen, welln wir mit allen gnaden gegen euch und gemainer stat erkennen und zu gut nit vergessen. Geben an erichtag unser lieben frawen abent nativitatis anno domini etc. LXXXX.

Ad mandatum dominorum imperatoris et regis Romanorum in consilio.

[1] Ova je isprava izdana u kancelariji cara Fridrika, koji je tada boravio u Linzu. Kralj Maksimilijan osvajao je u to vrijeme neke gradove u okolici Beča.
[2] Türken.

66.

1. okt. 1490. Budim.

Kralj Vladislav II javlja dubrovačkoj republici, da je izabran i okrunjen za ugarsko-hrvatskoga kralja i poziva je na vjernost.

Original na papiru s tragovima u crveni vosak utisnuta pečata 1567 fol. 126/7 u drž. arhivu u Dubrovniku.

Suvremeni prijepis u zbirci Lett. et Comm. di Levante 1403—1567 fol. 126 7 u drž. arhivu u Dubrovniku.

»*Starine*« knj. XXVIII, 91—92 (*po originalu s mnogo grešaka*).

Gelcich-Thallóczy, Dipl. Ragus. 640—641 (*po prijepisu s više grešaka*).

Wladislaus dei gracia rex Hungarie et Bohemie etc.

Nobiles et prudentes fideles sincere dilecti.

Vidimus et perlegimus litteras vestras, quas post obitum serenissimi quondam domini Mathie regis, predecessoris nostri bone memorie, ad inclitam concionem dominorum prelatorum et baronum atque procerum huius regni Hungarie per presentes tabellarios dedistis, et quibus illam civitatem vestram tamquam regni membrum et sacre corone fidelissimam, eisdem commendastis, quibusque rogatos eos habuistis, ut quem pari et communi consensu in ipsorum regem ac dominum deligerent, vobis per literas suas communicarent.[1] Ex quibus quidem literis et simul eciam commendacione horum reverendissimorum dominorum prelatorum et baronum de vobis facta, non mediocrem certe voluptatem concepimus, fidem siquidem et devocionem vestram atque eciam animi vestri constanciam erga hanc sacram coronam hactenus cum summa laude vestra predicatam, ex eisdem plane cognovimus, unde eiuscemodi institutum vestrum fidemque et perseveranciam vehementissime commendamus. Ut autem ea, que ex literis prefatorum reverendissimorum dominorum

prelatorum ac illustrium et magnificorum baronum intelligere cupiebatur, ex nostris intelligatis, pro vestra consolacione significandum duximus, ut post obitum prefati serenissimi quondam domini regis Mathie per eosdem dominos prelatos et barones ac proceres ceteramque nobilitatem huius regni Hungarie inter ceteros principes competitores pari et communi eorum consensu nos in ipsorum regem sumus delecti et assumpti[2] atque in loco consueto (quod felix faustumque sit) cum sacra eiusdem regni corona rite his diebus coronati.[3] Ad quam quidem coronacionem, quod per nos ac prefatos et barones proceresque vos minus fueritis invitati, non incuria aut negligencia, sed temporis angustia et hostium pluralitas viarumque discrimina effecerunt. Nam cum post mortem prefati quondam domini regis regnum hoc subito plures undique principes hostiliter invadere cepissent, visum extitit eisdem dominis regnicolis, quod absque gravi dispendio et iactura regni, coronacio ipsa differri nequiret. Quare tam nos quam eciam eosdem prelatos et barones in hac parte excusatos habere velitis. Hortamur verumtamen et requirimus, ut quamprimum commode poteritis, in signum obediencie vestre notabiles oratores ad nos mittatis, quorum medio et nos fidem vestram erga nos, de qua certe nihil prorsus dubitamus, et eciam vos optimum nostrum erga vos et civitatem illam animum apercius cognoscere possitis. Ut autem in solita fide et devocione erga hanc sacram coronam et deinceps erga nos quoque constanter permanere et perseverare velitis, vos iterum atque iterum rogamus et hortamur. Nos autem, quicquid unquam pro vestro commodo et libertate facere poterimus, prout tenemur, nacta opportunitate paratos offerimus. Datum Bude primo octobris anno domini millesimo quadringentesimo nonagesimo, regnorum nostrorum anno Hungarie primo, Bohemie vero vigesimo.

Commissio propria domini regis.

(A tergo) Nobilibus et prudentibus viris et consilio civitatis nostre Ragusii fidelibus sincere nobis dilectis.

Pripis: Presentata 11 novembris 1490.

[1] Up. pismo općine dubrovačke od 16. aug. ap. Gelcich-Thallóczy, Dipl. Ragus. 639.

[2] Proglašeno u Pešti 15. jula.

[3] 18. sept. u Stolnom Biogradu (Székesfehérvár).

67.

19. okt. 1490. Szombathely.

Kralj Maksimilijan prima kneza Nikolu Frankapana u svoju službu i za građanina svoje države.

*Original s tragom u crveni vosak utisnuta mala pečata u madž. drž. arhivu M. O. D. L. 25.367.**

Maximilianus divina favente clemencia Romanorum rex semper augustus ac Hungarie Dalmacie Croacie etc. rex, archidux

Austrie, dux Burgundie, Brabancie, Gheldrie etc., comes Flandrie, Tyrolis etc. tenore presencium profitemur, quod nos consideratis fidelibus serviciis, que nobis magnificus Nicolaus comes de Frangapanibus nuper pro adepcione corone et regni nostri Hungarie penes iusticiam nostram, quam ad id hereditariam habemus, exhibuit et in futurum exhibere habebit, eundem Nicolaum comitem de Frangapanibus in familiarem nostrum tamquam incolam fidelem regni nostri prefati suscepimus ipsumque acceptavimus et acceptamus cum octuaginta equis, qui ad singulum equum mense singulo pro stipendio a nobis quatuor libras denariorum monete nostre Austrie debebit habere, cui eciam pro subsidio et per sustentacionem mense et coquine quinquaginta libras denariorum pretactorum singulo mense deputavimus. Damna vero, si que in serviciis nostris sustinuerit, more consueto eciam solvemus harum testimonio literarum. Datum in castris nostris prope Zabariam tercia feria post festum Galli [abbatis] anno domini etc. nonagesimo, regnorum nostrorum Romani quinto, Hungarie vero primo annis.

Commissio domini
regis propria.

* Thallóczy-Barabás, Cod. dipl. comitum de Frangepanibus ove isprave nema.

68.

31. okt. 1490. Sümeg.

Kralj Maksimilijan obriče svaku zaštitu svojim privrženicima, braći Jakovu, Nikoli i Ivanu Bánffy Donjolendavskima.

Original s tragom u crveni vosak utisnuta maloga pečata u madž. drž. arhivu u Budimpešti M. O. D. L. 19.686.

Maximilianus divina favente clemencia Romanorum rex semper augustus ac Hungarie Dalmacie Croacie etc. rex, archydux Austrie, dux Burgundie, Lotharingie, Brabancie, Stirie, Carinthie, Carniole, Lymburgie, Lucemburgie et Gheldrie etc., comes Flandrie, Tirolis etc. tenore presencium fatemur, quod consideratis fidelibus obsequiis, que nobis magnificus Jacobus Banfy da Also Lynndwa cum fratribus suis, Nicolao videlicet et Johanne Banfy de eadem, pro quibus idem fideiussit et promisit fidelitatem nobis cum eorum castris Lyndwa et Nempthy observandam, nuper pro adepcione corone et regni nostri Hungarie apud iusticiam nostram, quam ad id hereditariam habemus, diligenter exhibuit in futurumque, uti nobis se pro se ipso et suis heredibus inscribendo obligavit, exhibere debebit, eundem cum fratribus suis prefatis in familiares nostros, tamquam naturalis legittimus verusque regni pretacti princeps, cum omnibus bonis eorum ad castra prefata pertinencia, que nunc tenent familiaresque suos in nostram regiam proteccionem susci-

piendo acceptavimus acceptamusque per presentes hoc pacto, ut idem heredesque sui cum castris eorum prefatis et bonis eorundem nobis sicuti Hungarie etc. regi, domino suo et principi naturali posterisque nostris, veram obedienciam debeant perpetuo observare atque uti probos et fideles regni nostri iamfati incolas decet, nos recognoscendo subditi esse, fraude et dolo omni semotis. Quapropter sibi heredibusque suis per presentes verbo nostro regio promittimus, ipsos cum omnibus bonis suis prefatis contra quosvis impetitores manutenere, defensare atque tutare ac in iuribus suis, laudabilibus consuetudinibus, antiquis libertatibus, more dominorum regum predecessorum nostrorum confirmando observaturum. Si vero per inimicos aut emulos nostros illis per fraudem, potenciam aut quocumque modo de bonis suis prefatis contigerit alienari, tantum vel citra sibi resarcire, refundere in terris nostris hereditariis et recompensare, vel si nos cum rege Bohemie concordiam inibimus, aut unionem pacis fecerimus, eosdem in illam includere et in priorem graciam restitui similiter pollicemur graciose harum vigore et testimonio mediante. Datum in castris nostris prope Symegh in vigilia Omnium Sanctorum anno domini etc. LXXXX, regnorum nostrorum Romani quinto, Hungarie vero primo.

Commisio domini
regis propria.

69.

1. nov. 1490. Miklošu.

Srpski despot Đorđe Branković i brat mu Jovan Branković, braća Ivan, Stjepan i Janko Kis-Horvát Hlapčići te Berislavići Grabarski Ivan, njegov sin Franjo i Ivan sin pokojnoga Martina, priznaju Maksimilijana Habsburgovca kraljem Ugarske i Hrvatske nadajući se od njega pomoći protiv Turaka.

Original na papiru s tri viseća pečata u drž. arhivu u Beču.

Firnhaber, Beiträge zur Geschichte Ungarns. Wien 1849 str. 47—49.

Nos Georgius regni Rascie despotus et Iohannes frater eiusdem carnalis, item Iohannes Kys-Horwath de Halapchych, Stephanus et Iohannes fratres eiusdem carnales, item Iohannes Beryzlo de Grabarya, Franciscus filius eiusdem et Iohannes filius condam Martini similiter Beryzlo de dicta Grabaria, recognoscimus in memoriam revocantes inscriptiones et obligaciones, quas predecessores nostri, domini prelati, barones, nobiles ac proceres huius regni Hungarie, serenissimis principibus dominis Friderico Romanorum imperatori et Maximiliano nato eiusdem in eo fecissent, ut post mortem et decessum serenissimi condam domini Mathie regis fe-

licis memorie, domini nostri generosissimi, ipsum dominum Fridericum Romanorum imperatorem vel dictum dominum Maximilianum natum eiusdem, et neminem alium, in dominum eorum et regem Hungarie eligerent et acceptarent sibique tamquam domino eorum naturali et legittimo regi obedirent.[1] Sed quia prefatum, regnum hoc tempore eleccionis in divisionem deveniens, certi domini prelati et barones nobis irrequisitis contra voluntatem et consensum nostrum ac fratrum et amicorum nostrorum nonnullorum serenissimum dominum Ladislaum regem Bohemie contra iura eorundem dominorum Friderici Romanorum imperatoris et Maximiliani nati eiusdem ac eciam obligaciones et inscripciones prefatas, tanquam honoris fideique et fidelitatis eorum inmemores, taliter qualiter elegerunt et introduxerunt et per hoc regnum istud in aliquibus partibus quam graviter per emulos laceratum sit et indies continue laceretur manifeste, cum anxietate cernimus et omnibus constare credimus. Nunc vero certificati sumus, qualiter dictus dominus Fridericus imperator pro recuperacione sacre corone et huius regni sui serenissimum dominum Maximilianum, natum suum, valida cum potencia elegisset et ad hoc regnum misisset. Nos qui fidem etiam inimicis servandam arbitramur, memores huiusmodi inscripcionum et obligacionum dictorum predecessorum nostrorum, bene nominatum principem dominum Maximilianum, Romanorum et Hungarie regem legittimum et dignissimum, in dominum nostrum naturalem et regem huius regni Hungarie, prout eciam divino et humano lege astricti sumus, elegimus et acceptavimus. Nichilominus quidem ipsi domino Maximiliano et heredibus suis simulcum capitibus (!), castris, civitatibus, fortaliciis et bonis nostris universis unacum fratribus et amicis nostris, presertim venerabili et magnifico domino Bartholomeo priore Aurane, pro quibus respondemus,[2] et bona fide nostra christiana tanquam domino nostro naturali ac regi generosissimo omnem fidelitatem tenere et observare promisimus et obligamus, tali condicione mediante, ut prefatus dominus Maximilianus dominos prelatos, barones nobilesque et totum regnum Hungarie in antiquis iuribus et libertatibus conservare eeque (!)[3] per emulos et inimicos quoscunque, et presertim per immanissimos Turcos, a regno Hungarie prescripto qualitercumque distincta auxilio dei omni posse recuperare et in eisdem protegere et deffensare teneatur et sit astrictus, ymmo elegimus, acceptamus, promittimusque et obligamus, dolo et fraude quibuslibet semotis, harum nostrarum sigillis nostris consignatarum vigore et testimonio literarum mediante. Datum in Nard Zenth Myklos[4] in festo Omnium Sanctorum anno domini millesimo quadringentesimo nonagesimo.

[1] Ugovorom sklopljenim između kralja Matijaša i cara Fridrika III. (gl. gore br. 5 bilj. 9).

[2] Bartol Berislavić Grabarski, rođak onih gore pomenutih Berislavića, bio je prior vranski od 1475. do smrti 1512.

[3] Tako u originalu mjesto eosque.

[4] Nard Szent-Miklós, tada [1490.] u križevačkoj županiji, zove se danas Mikloš — selo istočno od Voćina (nedaleko od Slatine), ranije u virovitičkoj županiji, a sada u Savskoj banovini. Ovo je mjesto nekoć bilo svojina grofova Gorjanskih, a poslije njihova izumrća (1481), došlo je u posjed Ivana Kiš-Horvata Hlapčića.

70.

4. dec. 1490. Stolni Biograd.

Kralj Maksimilijan daje svomu vrhovnom konjušnjiku Ivanu Dešiću grad Lipovac.

Drž. arhiv u Beču, Maksimilians Registraturbuch der ungarischen Ausfertigungen Nr. 48.

Firnhaber, Beiträge str. 55—56.

Maximilianus etc. tenore presencium profitemur, quod nos consideratis fidelitate et servitiis egregii fidelis nostri dilecti Iohannis Deschitz,[1] consiliarii et stabuli nostri magistri supremi, per eum nobis hactenus iuxta sue possibilitatis exigentiam fideliter exhibitis et impensis, eidem Iohanni Deschitz suisque heredibus castrum Lippowatz,[2] prope castrum et forum Jesterwerszky[3] in provincia Podgarii[4] et in confinibus Croacie, Carniole et Sclavonie situm, cum omnibus subditis, agris, pratis, fenilibus, aquis, silvis, fructibus, redditibus, utilitatibus, libertatibus, privilegiis, iuribus et pertinentiis suis, tamquam eorum bonis et rebus hereditariis utendo atque fruendo dedimus et concessimus, damus concedimusque per presentes. Quapropter universis et singulis capitaneis, belli ductoribus, rotarum magistris ceterisque subditis fidelibus nostris dilectis presentis requisiti districte precipiendo mandamus, quatenus his visis mox sepefato Iohanni Deschitz possessionem prefati castri cum singulis pertinentiis suis instituant [et] intromittant, et eum et suos cum omnibus et singulis eiusdem bonis, possessionibus, prediis, libertatibus, iuribus, privilegiis et pertinentiis pacifice, quiete et tranquille absque omni perturbacione et molestatione contra quosvis impetitores aut perturbatores defensando (!) conservent, manuteneant et protegant, in hoc nostram seriosam adimplentes voluntatem, harum testimonio literarum.[5] Datum in civitate nostra Alba Regali in festo sancte Barbare anno domini millesimo quadringentesimo nonagesimo, regnorum nostrorum Romani quinto, Hungarie vero primo annis.

[1] Dešići bili su Hrvati primorci iz Novoga Vinodolskoga. U Novome živio je Lucijan Dešić; on je obdario i osnovao ondje 1445. godine crkvu Sv. Filipa i Jakova *(Arhiv Jugoslav. Akad.)*. Po smrti kralja Matijaša pristali su uz Maksimilijana Blaž i Ivan Dešić. Potomci Ivana Dešića bili su docnije u službi Zrinskih i Frankopana (Kukuljević, *Acta croat. 274)*. Potkraj XVII. st. bilo je Dešića i u Šopronskoj županiji.

[2] Grad Lipovac nedaleko od Samobora.
[3] Jastrebarsko.
[4] Podgorje.
[5] Ivan Dešić jamačno nije nikad primio u vlast grad Lipovac. Već na Badnjak 1490. darovao ga je herceg Ivaniš Korvin jajačkom banu, svome vjernom privrženiku, Emeriku Derencsényju (up. niže br. 73).

71.

8. dec. 1490. Vesprim.

Andrija Bot Bajnski i braća mu Ambroz i Ivan priznaju Maksimilijana Habsburgovca kraljem Ugarske i Hrvatske.

Drž. arhiv u Beču, original s utisnutim pečatom.

Firnhaber, Beiträge str. 60—61.

Andreas Both de Bayna capitaneus civitatis Montisgrecensis et castri Medwe etc. memorie commendamus universis, quod nos in memoriam revocantes fidem et obligaciones, quas predecessores nostri, domini prelati et barones ac proceres huius regni Hungarie, serenissimis dominis, Friderico Romanorum imperatori ac Maximiliano nato eiusdem in eo fecerant, ut dum serenissimum condam dominum Mathiam regem felicis memorie, dominum nostrum graciosissimum, ex hoc seculo absque heredum solacio decedere contingeret, extunc prefatum dominum Fridericum imperatorem vel dominum Maximilianum natum eiusdem in regem et dominum eorum eligerent et acceptarent, et sibi tanquam domino eorum naturali obedienciam solitam facerent. Meminimus, enim qualiter certi domini prelati et barones, immemores fidei et obligacionum huiusmodi, contra ius prefatorum dominorum Friderici imperatoris et Maximiliani nati eiusdem serenissimum dominum Ladislaum regem Bohemie ad hoc regnum importassent et in regem elegissent et acceptassent. Nos vero unacum fratribus et amicis nostris, videlicet Ambrosio et Iohanne carnalibus, Gregorio de Labathlan fratribus nostris ac generosa domina Elena relicta condam Georgii Worst de Zenth Ersebeth, fidem et obligaciones premissas necnon eciam iura dicti domini Maximiliani Romanorum et Hungarie regis domini nostri naturalis ac graciosissimi recognoscimus, conpacientes eciam regno huic Hungarie, cum aperte videamus in multis partibus per emulos et alios quoque lacerari, prefatum dominum Maximilianum, prout ex lege eciam tenemur, unacum prenominatis fratribus et amicis nostris in personis quorum nos respondemus in dominum et regem nostrum naturalem et graciosissimum acceptamus eligimusque et nominamus, nosque ad mandata eiusdem simulcum omnibus castris, fortaliciis, domibus, municionibus bonisque ac subditis et familiaribus nostris ac ad nos pertinentibus paratos offerimus puramque fidelitatem et obedienciam tanquam regi et domino nostro naturali et dignissimo sub honore

et humanitate ac bona fide nostra mediante observare spopondimus, ymmo acceptamus offerimusque et promittimus harum nostrarum sigillo nostro consignatarum vigore et testimonio presencium mediante. Datum in castro Wesprimiensi in festo Concepcionis beate Marie Virginis anno domini millesimo quadringentesimo nonagesimo.

72.

24. dec. 1490. Komarno.

Herceg Ivaniš Korvin zove Baltazara Batthyányja u svoju službu.

Original s utisnutim pečatom u arhivu hercega Batthyány-Strattmann u Körmendu; Memorabilia Nr. 22.

Ioannes Corvinus Sclavonie, Lypthovie et Oppavie dux etc. Egregie fidelis sincere nobis dilecte.

Litteras vestras aperte intelleximus, ad quas breviter respondemus, quod semoto omni timore et formidine ad nos veniatis. Premittimus autem vobis fide nostra christiana mediante presencium per vigorem, ut absque omni impedimento et turbacione vos et omnes ad vos pertinentes tenebimus secureque et sine omni molestia nobiscum agere valebitis. Veniatis igitur in fidem nostram. Datum in castro nostro Komaron in vigilia Natalis domini anno domini MCCCCXC.

Ioannes Corvinus dux
manu propria

Veniatis in fidem nostram et pacifice ac sine omni molestia nobiscum morari et iterum abire poteritis.

(A tergo) Egregio Balthasar de Batthyan, fideli nobis sincere dilecto.

73.

24. dec. 1490. [Komarno].

Herceg Ivaniš Korvin, daruje jajačkom banu Emeriku Derencsényju grad Lipovac i utvrdu Vivodinu s brodom na Kupi.

Regest u elenku zbirke Acta irregistrata (miscelanea) u arhivu hercega Batthyányja u Körmendu. Originala ove isprave nisam našao.

Iohannes Corvinus dux confert Emerico de Derencsen castrum Lipowcz in comitatu Zagrabiensi et fortalitium Vywodina, item vadum in fluvio Cuppa.

74.

9. jan. 1491. Enns.

Kralj Maksimilijan potvrđuje Jakovu Bánffyju posjede.

Original s tragovima u crveni vosak utisnuta pečata u madž. drž. arhivu u Budimpešti M. O. D. L. 19.613.

Maximilianus divina favente clementia Romanorum rex semper augustus ac Hungarie, Dalmacie, Croacie etc. rex, archidux Austrie, dux Burgundie, Brabancie, Lotharingie, Gheldrie etc., comes Flandrie, Tirolis etc. tenore presencium recognoscimus quibus expedit universis, quod nos consideratis fidelibus obsequiis, que nobis magnificus Jacobus Banfy de Alsolyndwa, fidelis nobis dilectus, pro adipiscenda regni nostri Hungarie prefati sacra corona iusticia nostra maturius quam ad ipsum regnum iure tum divino cum humano hereditario habemus, pensata iuxta inscripcionem serenissimi quondam Mathie regis, fratris et predecessoris nostri dive memorie, ac tocius regni iamfati serenissimo et invictissimo principi et domino domino Friderico Romanorum imperatori etc., domino et genitori nostro carissimo factam, tamquam vero et naturali principi et domino suo cum animi constancia, persona, bonis rebusque suis non parcendo, ymo fortune casibus et periculis nos recognoscentes se submittendo fideliter exhibuit in futurumque exhibere debebit, eidem heredibusque suis universa castra, castella, fortalicia, municiones, oppida, villas, possessiones et bona cum eorum pertinenciis, Johannis Banfy germani ipsius, ubivis in regno nostro Hungarie constituta et existencia qualitercumque nuncupatis, cum universis proventibus utilitatibus, fructibus, emolumentis et obvencionibus tamquam infidelis, inimicique nostri specialis, nobis iusticieque nostre quam (ut premisimus) ad sepefatum regnum iure hereditario habemus, resistentis et repugnantis dedimus et contulimus, ymo damus et conferimus per presentes eidem perpetuo tamquam bonis suis proprie hereditariis utendum atque fruendum. Quocirca singulis capitaneis genciumque nostrarum belliductoribus, rotarum magistris, stipendiariis, castellanis, officialibus ac omnibus subditis nostris ad nos pertinentibus harum serie firmissime precipiendo mandamus et comittimus, prelibatum Jacobum Banfy heredesque suos in bonis pretactis per nos sibi ex gracia et favore maiestatis nostre specialiter datis et collatis, conservare atque contra quosvis impetitorum et perturbatores suos eundem protegere, tueri ac defensare teneamini et debeatis. Aliud in premissis habere nolentes. Harum vigore literarium mediante, quas pro maiori cautela sigillo maiestatis nostre duximus roborantes muniendo. Datum in civitate nostra Anaso dominica proxima post festum Epyphaniarum (!) domini anno eiusdem etc. nonagesimo primo, regnorum nostrorum Romani quinto, Hungarie vero primo.

75.

29. jan. 1491.

Đuro biskup bavarske dieceze Chiemsee javlja Franji kardinalu i nadbiskupu Siene, kako se kralj Maksimilijan sprema na rat protiv Turaka.

Arhiv u Admontu, Formelnbuch fol. 145 v nr. 445.

Beiträge zur Kunde steiermärkischer Geschichtsquellen 17 Jahrg. str. 74—75 (Zahn o. c.).

Serenissimus Romanorum rex est cum cesarea maiestate in Lynz, propediem discessurus, sed incertum, quoniam sit profecturus, in Athesimve[1] an Grecium[2] Stirie.

(Caeteris exmissis).

Maiestas sua regia habet ferventissimum atque ardentissimum animum compositis rebus[3] arma sumendi contra Thurcos. Scit maiestas ad unguem (ut aiunt) ex crebra et diligenti percontacione omnes vias per quas Thurcus facilius oppugnari possit, tenet quoque memoriter omnes arces, montes, rupes, fluvios per quos ad eos penetrari potest, non secus ac si omnem etatem suam inibi contrivisset. Ferunt, quod depingat suis ducibus bellorum omnes vias et aditus instar mappe; tam fervens est sibi desiderium instituendi expedicionem contra Thurcos. Cuperet maiestas sua pacatis aliquantulum rebus Hungaricis cingere obsidionem castri Sinedro[4] (nescio nunc quo alio nomine appellatur), quo daretur sibi occasio confligendi et manus conferendi cum Thurcis. Audivit enim maiestas sua, Thurcos nullo pacto ferre posse obsidionem dicti castri, sed quamprimum eos cogere exercitum, ut nostros ab obsidione depellant.

(Caeteris exmissis).

Datum XXVIIII ianuarii anno (14)91.

[1] Iznakaženo od prepisivača po svoj prilici za Attersee.
[2] Graz.
[3] Hungaricis.
[4] Očito Smederevo u Srbiji.

76.

2. febr. 1491. Zagreb.

Kaptol crkve zagrebačke obavezuje se, da će banu Ladislavu Egervarskom i njegovim baštinicima besplatno izdavati spise.

Original s utisnutim pečatom u arhivu madž. narodnog muzeja u Budimpešti (u temeljnoj zbirci).

Nos capitulum ecclesie Zagrabiensis memorie commendamus tenore presencium significantes quibus expedit universis, quod nos

attentis et consideratis multiplicibus et gratuitis beneficiis favoribusque et conplacenciis magnifici domini Ladislai de Egerwara, regnorum Dalmacie, Croacie et Sclavonie bani, per eiusdem nobis et ecclesie nostre predicte impensis et quibus sua magnificencia nos et eadem ecclesiam nostram sub locorum et temporum qualitatibus et varietatibus summa cum diligencia semper prosecuta extitit, condignumque habentes respectum ad futura eiusdem beneficia favoresque et complacencia nobis et dicte ecclesie nostre impendencia; quorum intuitu et saltem in aliqualem illorum reconpensam, nos volentes et cupientes eidem aliquo nostro remunerativo [actu] occurere, favore ac libertatis prerogativa promittimus et pollicemur, quod nos universas et quaslibet literas ac privilegia sub quibusvis verborum formis, eidem domino Ladislao bano et suis heredibus universis tociens quociens necessarias et opportunas, et pro parte eiusdem dictorumque suorum heredum universorum in nostro capitulo iuxta regni consuetudinem emanancium, eisdem gratis et sine omini solucione extradabimus et extradari faciemus, harum nostrarum vigore et testimonio literarum, quibus sigillum nostrum est appensum, mediante. Datum in festo Purificacionis beate Marie Virginis anno domini millesimo quadringentesimo primo.

77.

25. febr. 1491. Senj.

Senjanin Bartol da Castiliano javlja poslaniku ugarsko- hrvatskoga kralja u Veneciji novosti iz Hrvatske.

Suvremeni, vlagom dosta oštećeni prijepis u drž. arhivu u Milanu; Potenze estere, Ungheria.

1491 a di 25 februarii, in Segna.

(Caeteris exmissis).

Più la M-tà del Signor Re manda in le parte de Xagabria et de Schiavonia Chines Pavalo con sei milia cavali et altratanti fanti con Grebi Mathias. Et se dice che Sua M-tà ha donato a lhor dui tuto quello, [che] aquistarano de quelli, che erano rebellati alla corona. Et se dice che oramai hano tolto da s(ignoria) a Chis Corvato, et al prior de Laverana la mazor parte, et veneno retroiando tuti quelli lochi, [che] havea tolto S[e]cel Jacob. Et lo dicto Chines Pavalo zà ha passato con la sua gente la Drava, et dicese che al recuperare de uno castello havea tolto Todeschi al vesco(vo) de Xagabria: sono stati alle mane per modo che Chines Pavalo ne ha preso et morto assai, et hano mandato a presentare 300 alla M-tà del Signor Re.

Turchi me pare serano per volere scorrere el paese in Hungaria alle confine de Servie et era passato circha mille Turchi fioriti la Drava; et Grebi Matias l'intexe et li havi per spia, et ge

tolsi, li passi per modo che niuno de quelli [che] havevano la fiumara passato, è scampato, et tutti sono stati prexi et morti.

El ban de Covarazia questi dì se sospecto che fosse acordato con Todeschi; ma questi [giorni venono] li ambasatori de la M-tà del Re et de Maximiliano più volte; ultimamente me pare sia romasto d' acordo con la M-tà del Signor Re.

Lo conte Bernardino non se sa anchora como se stia. Tuti li altri Franchapani sono con el Re Maximiliano. El Signor domino Io(anne) Corvino et lo duca Lorenzo et el conte Stephano tuti sono con la M-tà del Signor Re, et tuti ge dano soccorso.

(Caeteris exmissis).

In questo dì è (!) venuti dui merchadanti de Bregagio (!) et diseno che era zonto nova al ban, como Todeschi erano andati a campo a Xagabria (et) che se dicea che la M-tà del Signor Re Maximiliano hè venuto in persona con uno grosso campo; se questo fusse, seria una mala no(v)a, se prendesse Xagabria.

Più se dice che Turchi se meteno imponto et aparechiano uno grando exercito per terra, et che fa fare asai barche grande apresso a una fiumara, la quale fiumara mese nel Danubio. Se dubita, non vada a campo a Sabazo per aqua et terra, et a Belgrado; che Dio li scunfundi!

Bartholamio da Castiliono
vestro servitore.

(A tergo) Reverendo in Christo patri domino Biancha (?), ministrello oratori illustrissimi r(egis) V(ngariae) apud illustrissimum d(ucem) V(enetiarum), domino suo honorando. In Venesia al bancho de li garzoni in Rialto.

78.

27. febr, 1491. Košice.

Kralj Vladislav II. prašta nevjeru braći Nikoli i Jakovu Bánffy Donjolendavskim i potvrđuje im posjede u križevačkoj i vukovskoj županiji.

Original s tragovima u crveni vosak utisnuta velikog kraljevskoga pečata u madž. drž. arhivu u Budimpešti M. O. D. L. 33.451.

Nos Wladislaus dei gracia rex Hungarie etc. Bohemie etc. memorie commendamus tenore presencium significantes quibus expedit universis, quod nos attentis et consideratis fidelitate et serviciis fidelium nostrorum magnificorum Nicolai Banfy de Lyndwa, ianitorum nostrorum regalium magistri, et Jacobi similiter Banfy de eadem, fratis carnalis eiusdem, per eos imprimis sacre dicti regni nostri Hungarie corone ac deinde maiestati nostre iuxta ipsorum possibilitatis exigenciam exhibitis et impensis, totum et omne ius illud, quod magnificus Laurencius dux de Wylak in castro Soplon-

cza[1] et castello Boroh[2] vocatis ac opidis Bodogazzonfalwa et Zenthmyhal necnon possessionibus Iwancz, Porechye, Kopachzycha, Craton, Kopyncz, Alsothurya, Kewzeepthurya, Felsewthurya, Porechye, Therdyncz, Mylowa dol, Chakan dol, Klethkow dol, Zagayancz, Falahey, Kopyncz, Pwschancz, Nyancz, Benedykowychfalva, Chakan dol, Wercanywcza, Wokow dol, Podbukowyna, Hozawlafalwa, Kwkchafalwa, Laczkofalwa, Kozthanowecz, Radewenye, Syproych, Samson dol, Obrek dol, Nemchowcz, Zkonbach dol, Zagonycza, Rayna hegh, Zandolewcz, Byrofalwa, Gregoryancz, Wokonyncz, Podgrachnycza, Andras dol, Kokorych, Zobonyew dol, Swmethecz et Crisow dol vocatis, omnino in comitatu Crisiensi ad dictum castrum Soploncza, item in opido Boroh nuncupato ac possessionibus Lowazy, Polgary, Igregh, Warassy, Wakadal, Pwlya, Wyfalw, Mykola, Hothysyncz, Saskowcz, Bodanowcz, Madaras, Kosarewcz, Zobynch, Morynch, Hashagh, Halmos, Azonfalwa, Wayda Somogh, Pawlowcz, Mylkowcz, Bachyncz, Lepsynfalwa, Kyslypowcz, Utholyncz, Pazadasyncz, Kozyncz, Gwdrowcz, Gozdasyncz, Naasfalwa, Bodofalwa, Arpazo, Andrasfalwa, Bwchkowcz, Wayda Urbanfalwa, Petherkyncz, Monyaros, Pehanowcz, Naghlypowcz, Zawalaseg, Dombo, Chatafalwa, Thehal, Dwkyncz, Kasyne et Hery nuncupatis, ad prescriptum castellum Boroh pertinentibus, in comitatu de Walko existentibus habitis, qualitercunque habuisse scilicet per notam infidelitatis eiusdem, quam ex eo incurrisse dinoscitur, quod ipse nostris et regni nostri rebellibus et infidelibus, qui ad serenissimum principem dominum Maximilianum regem Romanorum, nostrum et tocius regni nostri predicti diffidatum et manifestum hostem defecerunt, adhesisset et cum eis conspirasset, eosdem consilio, favore et opera plurimum adiuvantes amisisse, idque per hoc ad nos consequenterque collacionem nostram regiam iuxta antiquam et approbatam eiusdem regni nostri Hungarie consuetudinem rite et legittime devoluta esse perhibentur et condescense simulacrum cunctis suis utilitatibus et pertinenciis quibuslibet terris utputa arabilibus, cultis et incultis, agris, pratis, pascuis, campis, fenetis, silvis, nemoribus, montibus, vallibus, vineis vinearumque promontoriis, aquis, fluviis, piscinis, piscaturis aquarumque decursibus, molendinis et molendinorum locis, generaliter vero quarumlibet utilitatum et pertinenciarum suarum integritatibus, quovis nominis vocabulo vocitatis sub suis veris metis et antiquis existentibus premissisque sic, ut prefertur, stantibus et se habentibus, memoratis Nicolao et Jacobo Banfy de Lyndwa ipsorumque heredibus et posteritatibus universis dedimus, donavimus et contulimus, immo damus, donamus et conferimus iure perpetuo et irrevocabiliter tenendum, possidendum pariter et habendum, salvo iure alieno, harum nostrarum vigore et testimonio literarum mediante, quas in forma nostri privilegii redigi faciemus, dum nobis fuerint in specie reportate. Datum Cassovie in dominica

Reminiscere anno domini millesimo quadringentesimo nonagesimo primo, regnorum nostrorum anno Hungarie etc. primo, Bohemie vero vigesimo.

Wladislaus rex
manu propria subscripsi.

[1] Danas Stupčanica kod Daruvara.
[2] Danas Borovo kod Vukovara.

79.

15. maja 1491. Višegrad.

Kralj Vladislav II. oprašta nevjeru Baltazaru Batthyányju, Petru Bočkaju Rasinjskome i magistru Petru Gudovečkomu i vraća im opet posjede i časti.

Original s utisnutim kraljevskim pečatom u crveni vosak u madž. drž. arhivu u Budimpešti M. O. D. L. 19.718.

Commissio propria domini regis.

Nos Wladislaus dei gracia rex Hungarie et Bohemie etc. memorie commendamus tenore presencium significantes quibus expedit universis, quod quamvis nuper fideles nostri egregii Balthasar de Bathyan, Petrus Bochkay de Razyna et magister Petrus de Gwdowcz viceprothonotarius regni Sclavonie, coram nostra maiestate ac dominis prelatis et baronibus regni nostri in eo delati et accusati fuerint, ut ipsi, contempta nostra maiestate ac fide nobis et sacre corone debita postposita, serenissimo principi domino Maximiliano Romanorum regi necnon nostro ac tocius regni nostri hosti precipuo eiusque gentibus et ceteris suis sequacibus in periculum et destruccionem eiusdem regni nostri adheserunt ac eisdem in expugnacione fortaliciorum episcopatus ecclesie Zagrabiensis, sed et ceterorum fidelium nostrorum in regno Sclavonie habitorum, consilium simul et auxilium, quantum in eis fuit, prestiterint,[1] tamen prout nunc certorum fidelium nostrorum declaracione certificati sumus, prefati Balthasar et uterque Petrus nichil tale aut contra maiestatem nostram aut regnum nostrum et regnicolas moliti extitissent, sed pro temporis qualitate dumtaxat non adherendo eisdem Alemanis suisque partibus, sed cautelis quibusdam et verbis eosdem tractando, quo se suaque bona et iura possessionaria a periculo potuissent conservare, cum his colloquia miscuissent. Nam cum diebus superioribus nos pro ineunda pace et concordia cum illustrissimo domino Johanne Alberto duce etc., fratre nostro, ad partes regni nostri superiores cum omnibus viribus et gentibus nostris concessissemus aliisque partibus regni nostri subvenire et gentibus ipsius Romanorum regis, qui tunc Sclavoniam hostiliter ingressi fuerant, obstare non sufficeremus, cum iidem Balthasar et uterque Petrus ad Jacobum Zekel, capitaneum gencium eiusdem

domini Romanorum regis, sub illa amicicie fiducia, quam tempore serenissimi quondam domini Matthie regis, predecessoris nostri, cum eodem habuissent, pari voto accessissent cum eoque tantisper egissent, quo cum castris, castellis, fortaliciis ac possessionibus et bonis suis ab impeticione ipsius Jacobi Zekel et ceterorum gencium ipsius domini Romanorum regis potuissent preservare. Super quo nos, habita nobiscum imprimis matura deliberacione, deinde eciam requisito et accepto consilio prefatorum dominorum prelatorum et baronum nostrorum, nolentes eosdem Balthasarem et utriusque Petrum ex premissa iniusta et sinistra delacione aliqua nostra illustrari, ipsos in huiusmodi indebita accusacione ac ipsi domino Romanorum regi adhesione prescriptorumque fortaliciorum expugnacione penitus et per omnia innocentes et immunes fuisse et esse decernimus, et imperpetuum pronunciamus, neque de huiusmodi indebita accusacione unquam reminisci, sed eam perpetua oblivione deleri, et nec de cetero, si qui forsitan superinde quitquam coram nobis proponerent, quibuscunque fidem prebere volumus. Ubi autem premissis vel aliis quibuscumque ex causis moti, possessiones et bona ipsorum Balthasaris et utriusque Petri simul vel divisim quibuscunque fidelibus nostris donassemus, literas nostras donacionales et statutorias hactenus per quoscunque a nostra maiestate obtentas et in futurum obtinendas (*razderano*), cassamus et annullamus .... roboris et efficacie esse volumus. Quocirca vobis fidelibus nostris illustri domino Johanni Corvino, Sclavonie, Oppavie ac Lipthovie duci etc., necnon reverendissimis in Christo patribus dominis Strigoniensis et Collocensis ecclesiarum archiepiscopis etc., item reverendis in Christo patribus dominis Urbano episcopo Agriensi etc. ac in causis in presencia palatinali vertenti iudici deputato, nec non Thome similiter episcopo Jauriensi, summo et secretario cancellario nostro, preterea magnificis futuro palatino ac iudici curie nostre banisque ac vicebanis dicti regni Sclavonie, cunctis eciam aliis iudicibus et iusticiarum regni et curie nostre ecclesiasticis et secularibus vestrasque in iudicatu vicesgerentibus firmiter mandamus, quatenus amodo prenominatos Balthasarem et utrumque Petrum occasione premissorum in personis, castris, castellis, possessionibus rebusque et bonis suis ubicunque intra ambitum regni nostri et in quibuscunque comitatibus existentibus impedire, turbare, molestare aut de iudicio donacionum nostrarum quarumcunque usque ad hec tempora emanatarum, aut in futurum racionibus ex premissis emanandarum, sese intromittere nusquam et nullo unquam tempore presumatis nec sitis ausi modo aliquali, gracie nostre sub obtentu. Presentibus perlectis exhibenti restitutis. Datum in palacio nostro Wissegradiensi die dominico proximo post festum Ascensionis domini anno eiusdem millesimo quadringentesimo nonagesimo primo, regnorum nostrorum Hungarie etc. anno primo, Bohemie vero vigesimo.

Wladislaus rex manu propria.

[1] 7. marta 1491. izdaje zagrebački kaptol ispravu o nagodi koju sklopiše »Andreas Both de Bayna, capitaneus castri Medwe« i neki kalnički plemići. Rasprava — kaže se — nije se mogla juče (6. marta) održati kod Kaptola u Zagrebu »propter metum Alemanorum, qui n u n c in sede nostra capitulari commorarentur«, već su tri kanonika pošla »ad civitatem Montisgraecensis«, gdje je onda posao završen *(Arhiv Jugosl. akad.)*. 25. juna 1492. kaže Čazmanski kaptol u jednoj ispravi: »quod egregius Stephanus Chupor de Monozlo, coram nobis personaliter constitutus, vive vocis sue oraculo spontaneaque et libera voluntate dixit et confessus est in hunc modum: quomodo idem matura intra se deliberacione et recognicione prehabita, quod totalis porcio sua possessionaria in possessione Ramachawelghye vocata habita, per progenitores eiusdem et ipsum Stephanum Chupor potencialiter occupata et hucusque detenta et conservata, omni equitate et iuris tramite, pertinet pertinereque debet nobili Paulo filio Emerici de Raven; considerans eciam ipse Stephanus Chupor diligenciam et assiduitatem serviciorum eiusdem Pauli per eundem possessionem *eotunc, quo Almani cum ingentibus exercitibus regnum Sclavonie vastandum ingressi fuissent et bona ipsius Stephani Chupor spoliassent ac combussissent ac castellum suum in eadem Monozlo habitum obsidione constrinxissent idque expugnare moliebantur,* ipsi Stephano Chupor fideliter exhibitorum et impensorum«, vraća mu stari posjed. Datum feria secunda proxima post festum Nativitatis beati Iohannis baptiste anno etc. 1492« *(Arhiv Jugosl. akad.)*.

80.

9. a u g. 1491. P a l o t a.

Kralj Vladislav II. ubaviješćuje grad Bartiov o svojim ratnim podvizima.

Original s utisnutim pečatom u arhivu grada Bartiova.

Commissio propria domini regis.

Wladislaus dei gracia rex Hungarie et Bohemie etc. Prudentes et circumspecti fideles nobis sincere dilecti. Non dubitamus vos propter novam illam guerram novamque hostilitatem, quam nonnulli capitanei et magistri rottarum cum gentibus suis penes illustrissimum dominum Johannem Albertum ducem et fratrem nostrum preter omnem quidem nostram spem et expectacionem in partibus illis superioribus inceperunt, plurimum esse perturbatos et metu perculsos. Quare fidelitates vestras adhortandas et requirendas duximus, istis boni amici et omnem prorsus formidinem et turbacionem abiiciatis; nos quippe partes illas non negligemus nec ulla racione deseremus et ut sciatis iam commodius, quam hyeme transacta vobis succurrere poterimus, quandoquidem civitatem nostram Albam Regalem e manibus serenissimi domini Romanorum regis cum dei auxilio recuperavimus et plura insuper castra expugnavimus et his diebus eciam castrum Wesprimiense in dedicionem capiemus et universas hostium reliquias de hoc regno exterminabimus. Preterea eciam castrum Zagrabiense expugnari fecimus et totam illam Sclavoniam liberavimus. Ceterum in Austria quoque certa castra ad portum Danubii expugnari fecimus, propter que omnia iam eciam serenissimi domini Romanorum imperator et rex nobiscum de pace et concordia agere ceperunt et his diebus

oratores et consiliarii utriusque partis convenire debebunt. Certi autem sitis, quod postquam novam in illis partibus guerram preter nostram opinionem et expectacionem, ut premisimus, exortam, vademus cum eisdem serenissimis dominis, imperatore et rege Romanorum, utcunque poterimus concordabimus, ut postea liberius cum universis viribus nostris contra illos hostes nostros agere possimus. Sed ne interea vos et partes illas negligamus, deputavimus iam pro vestra defensione certam partem exercitus nostri et his diebus eciam spectabilem et magnificum dominum Stephanum de Zapolya, comitem Scepusiensem, cum pluribus gentibus remittemus et insuper eciam personaliter eum subsequemur. Proinde fidelitates vestras rogamus et hortamur, sitis, ut premisimus, boni et constantis animi et nolite turbari neque timere, sed estote memores honoris vestri et perseverate erga sacram coronam et erga nos in prestita fide et fidelitate, prout semper fecistis sitisque parati penes egregium Paulum Darhowcz, capitaneum Scepusiensem etc., ad resistendum pro virili vestra et omnia faciatis, que idem dixerit. Quod erga vos omni certa favore, gracia et benevolencia recognoscere curabimus, et pro certo ac constanti teneatis, quod vobis, ut premisimus, succurremus et nullo pacto vos derelinquemus. Aliud igitur iterum rogamus non facturi. Datum in castro Palotha in vigilia festi beati Laurentii martyris anno domini millesimo quadringentesimo nonagesimo primo.

(A tergo) Prudentibus et circumspectis iudici et iuratis ceterisque civibus ac toti communitati civitatis nostre Barthphensis, fidelibus nobis sincere dilectis.

81.

20. aug. 1491. Palota.

Kralj Vladislav II. daje hrvatskom banu Ladislavu Egervarskom zbog obrane Hrvatske grad Steničnjak i zalaže mu gradove Bihać i Krupu za 20.000 for.

Original s utisnutim kraljevskim pečatom u crveni vosak u drž. arhivu u Budimpešti; M. O. D. L. 19.746.

Nos Wladislaus dei gratia rex Hungarie et Bohemie etc. memorie commendamus tenore presencium significantes quibus expedit universis, quod nos cum fideli nostro magnifico Ladislao de Egerwara, regnorum nostrorum Dalmacie, Croacie et Sclavonie bano etc., medio egregiorum Georgii Orlo[w]chych et Stephani Capitan, nunciorum suorum, ad talem devenimus disposicionem. Imprimis, quod exquo idem Ladislaus banus serenissimo condam domino Matthie regi, predecessori nostro bone memorie et post eiusdem obitum eciam nobis fideliter servivit et prefata regna Dalmacie, Croacie et Sclavonie pro nobis et sacra corona hoc guerra-

rum et disturbiorum tempore cum maximis suis laboribus et expensis fideliter item conservavit, idcirco nos eidem pro huiusmodi serviciis proque meritis et laboribus suis castrum Sthynysnyak in comitatu Zagrabiensi habitum simul cum oppido ceterisque universis pertinentiis et utilitatibus omnibus eidem suisque heredibus in perpetuum dare, donare et conferre debeamus et teneamur, prout ex nunc et vigore presencium damus, donamus et conferimus, ita tamen, quod si tractu temporum pro aliqua nostra vel regni nostri urgente necessitate pretactum castrum cum pertinenciis ab eodem, vel heredibus suis repetere et recuperare cogeremur, aliud castrum proventibus et fructuositate equivalens sibi aut heredibus suis dare teneamur, et interim donec huiusmodi aliud castrum daremus, hoc suum ab eodem vel dictis suis heredibus auffere nequaquam valeamus et neque ipse aut sui heredes remittere nobis teneantur. Ceterum quia hoc disturbiorum tempore certa castra et fortalicia a certis comitibus prefati regni nostri Croacie, qui scilicet contra nos et sacram coronam serenissimo domino Maximiliano Romanorum regi adheserunt et non solum in ipso regno Croacie, sed eciam in ceteris dominiis nostris penes eundem dominum Romanorum regem plurima spolia, incendia, rapinas et alia malorum genera commiserunt, expugnavit et alia eciam nonnulla bona ab eisdem via armorum obtinuit, idcirco eciam omnia illa castra, fortalicia et bona similiter iure perpetuo duximus eidem et suis heredibus dandum, donandum et conferendum, hac tamen lege et condicione, si tempore concordie et pacis cum prefato serenissimo domino Romanorum rege et serenissima maiestate domini genitoris sui castra et fortalicia atque bona huiusmodi resignare poterimus, et de ipsa pace et concordia excludere atque eisdem comitibus remitti facere non cogemur, quod si eisdem comitibus et dictis bonis eorundem graciam facere nos oporteret, et aliter concordare non possemus, idem banus aut heredes sui castra et fortalicia atque bona huiusmodi absque omni penitus difficultate et renitencia atque quesita occasione ad mandatum nostrum eisdem simpliciter remittere debeant et teneantur. Preterea, quia idem banus asserit sallarium suum per hos duos annos sibi minime fuisse persolutum, sed opportuisset predicta tria regna sumptibus suis propriis conservare et defendere, et etiam alioquin ultra sallarium suum multa in alendis conservandisque stipendiariis exponere habuisset, in recompensam igitur huiusmodi sallarii sui et aliarum expensarum suarum, castra nostra Bihegh et Cruppa simul cum oppidis et universis aliis pertinentiis et utilitatibus pro viginti millibus florenorum auri eidem duximus obligandum, inscribendum et impignorandum obligamusque inscribimus et impignoramus tali modo, quod dum nos aut successores nostri reges castra ipsa ab eodem vel heredibus suis rehabere voluerimus, aut voluerint, non aliter reddere aut remittere teneantur, nisi prius de huiusmodi summa

viginti millium florenorum eidem vel dictis suis heredibus satisfactum fuerit cum effectu, hoc tamen per expressum declarato et nullo modo pretermisso, quod eciam idem banus, prout medio prefatorum nunciorum suorum promisit, pro his nostris benefactis proque hac nostra liberalitate nobis et sacre corone fideliter servire et regna pretacta nobis et nemini alteri fideliter item conservare banatumque eorundem a nobis tamquam vero et coronato rege Hungarie tenere debeat et teneatur. Super quibus omnibus premissis, dum idem banus ad nostrum conspectum venerit nobisque fidelitatis et obediencie homagium sive iuramentum prestiterit, speciales literas prout sibi necessarium videbitur eidem dare promittimus et pollicemur harum nostrarum vigore et testimonio literarum mediante. Datum in castro Palotha in festo sancti regis Stephani anno domini millesimo quadringentesimo nonagesimo primo, regnorum nostrorum Hungarie etc. anno secundo, Bohemie vero vigesimo primo.

Wladislaus rex
manu propria subscripsi.

82.

24. aug. 1491. Palota.

Kralj Vladislav II. daje hrvatskom banu Ladislavu Egervarskomu sve posjede nevjernoga Davida de Dombó.

Original s utisnutim kraljevskim pečatom u crveni vosak u madž. drž. arhivu u Budimpešti M. O. D. L. 19.747.

Commissio propria domini regis.

Nos Wladislaus dei gracia rex Hungarie et Bohemie etc. memorie commendamus tenore presencium significantes quibus expedit universis, quod nos debitum, ut decet, habentes respectum ad preclaram fidem et fidelitatem ac serviciorum gratuita merita fidelis nostri magnifici Ladislai de Egerwara, regnorum nostrorum Dalmacie, Croacie et Sclavonie bani, que ipse sacre imprimum huius regni nostri Hungarie corone ac deinde maiestati nostre in hoc regiminis nostri exordio constantissime et fidelissime exhibuit et impendit, universa castra, castella et oppida necnon possessiones porcionesque et quolibet iura possessionaria egregii Davidy de Dombo ubivis et in quibuscunque comitatibus huius regni nostri existentes et habita; sed ex eo, quod idem David, postposita fide et fidelitate, qua nobis et sacre dicti regni nostri Hungarie corone, instar aliorum fidelium regnicolarum astringebatur, ad serenissimum principem dominum Maximilianum Romanorum regem et nostrum et huius tocius regni nostri capitalem et diffidatum hostem defecisse sibique adhesisse ac inde plura spolia, rapinas, depredaciones et alias hostilitates, quantum in eo est, regno et regnicolis nostris inferre

dicitur, ad sacram dicti regni nostri Hungarie coronam consequenterque collacionem nostram iuxta antiquam et approbatam eiusdem regni nostri consuetudinem rite et legittime devoluta esse prohibentur et redacta simulcum cunctis suis utilitatibus et pertinenciis quibuslibet, terris scilicet arabilibus, cultis et incultis, aquis, pratis, pascuis, campis, fenetis, silvis, nemoribus, montibus, vallibus, vineis vinearumque promontoriis, aquis, fluviis, piscinis, piscaturis, aquarum decursibus, molendinis et eorundem locis, generaliter vero quarumlibet utilitatum et pertinenciarum suarum integritatibus, quovis nominis vocabulo vocitatis, sub suis veris metis et antiquis existentibus, premissis sic videlicet fertur stantibus et se habentibus, memorato Ladislao de Egerwara suisque heredibus et posteritatibus universis hac tamen lege et condicione, quod si temporum in successu ad intercessionem serenissimorum principum, imperialis maiestatis aut domini Maximiliani Romanorum regis vel autem ex disposicione seu concordia inter nos et ipsas maiestates fienda, eidem per nos graciam facere contingeret, extunc dictus Ladislaus de Egerwara, huiusmodi bona ad nostram commissionem eidem simpliciter remittere teneatur, dedimus, donavimus et contulimus, immo damus, donamus et conferimus iure perpetuo et irrevocabiliter tenendum, possidendum pariter et habendum salvo iure alieno harum nostrarum vigore et testimonio literarum mediante, quas in forma nostri privilegii redigi faciemus, dum nobis in specie fuerint reportate. Datum in castro Palotha in festo beati Bartholomei apostoli anno domini millesimo quadringentesimo nonagesimo primo, regnorum nostrorum anno Hungarie etc. secundo, Bohemie vero vigesimo primo.

83.

5. sept. 1491. Rakovec.

Herceg Ivaniš Korvin daruje Emeriku Derencsényiju i sinu mu Pavlu Túr i Tisza-Varsány, eventualno i grad Lipovac.

Original s tragovima u crveni vosak utisnuta pečata u madž. drž. arhivu M. O. D. L. 19.751.

Nos Johannes Corvinus Sclavonie, Lypthovie et Oppavie dux etc. memorie commendamus tenore presencium significantes quibus expedit universis, quod nos ad preclara fidelium obsequiorum merita fidelium nostrorum egregiorum Emerici de Derenchen et Pauli filii eiusdem, que iidem primum genitori nostro carissimo, demum nobis in diversis expedicionum generibus, et presertim in presenti expedicione nostra in regno Sclavonie, ducatu videlicet nostro, contra Alemanos, hostes nostros et regni huius capitales, non parcendo vite et rebus suis pro exaltacione nostri honoris atque regni huius defensione viriliter et constanter sese opponendo exhibere curarunt; respectum, ut decet, habentes perpetuitatis, directarum et equalium medietatum opidorum nostrorum Thwr et Thy-

zavarsan vocatorum in comitatu Zolnok exteriori habitorum cum cunctis suis utilitatibus et pertinenciis quibuslibet, terris utputa arabilibus, cultis et montis, agris, pratis, pascuis, fenetis, silvis, nemoribus, vallibus, aquis, fluviis, piscinis, piscaturis, aquarum decursibus, lacubus, molendinis et locis molendinorum et generaliter quarumlibet utilitatum et pertinenciarum suarum integritatibus, quovis nominis vocabulo vocitatis ad easdem de iure et ab antiquo spectantibus et pertinenere, debentibus sub suis veris metis et antiquis limitibus, memorato Emerico de Derenchen et Paulo filio eiusdem ipsorumque heredibus et posteritatibus universis imperpetuum duximus dandum et concedendum tali lege et condicione subsecuta, ut si memoratum Emericum de Derenchen et Paulum filium eiusdem in dominio dictarum possessionum et opidorum nostrorum memoratorum tueri et conservare non possemus quoquo modo, extunc castrum nostrum Lipowz vocatum in regno Sclavonie, ducatu videlicet nostro habitum, simul cum universis pertinenciis eiusdem memorato Emerico de Derenchen et Paulo filio eiusdem ipsorumque heredibus et posteritatibus universis vigore presencium consimiliter redimus, donavimus et contulimus, imo damus, donamus et conferimus iure perpetuo et irrevocabiliter tenendum, possidendum, pariter et habendum harum nostrarum vigore et testimonio literarum mediante. Datum in opido nostro Rokolnok feria secunda proxima ante festum beatissime Virginis gloriose anno Christi etc. LXXXX° primo.

Iohannes Corvinus
dux manu propria scripsi.

84.

30. dec. 1491. Ostrogon.

Nadbiskup ostrogonski Hipolit javlja ocu, ferrarskomu hercegu Herkulu, o provali Turaka u Hrvatsku.

Original u drž. arhivu u Modeni; Canc. Duc. Lett. di Princ. Est. Busta 52. Ippolito.

(*Caeteris exmissis.*)

Da li Turchi non se sente altro al presente, li quali a dì passati, correndo per la Croatia, furono molto male tractati dali nostri et furono morti et presi de epsi grande quantitate, per virtute del bano[1] et del conte Bernardino Frangipani, il quale se portò degnamente in quello conflicto et ha ne acresciuto sua extimatione assai apresso questo Signore Re et de tuto il regno.

Strigonii die XXX° decembris MCCCCLXXXXI.

[1] Ladislav Egervarski; up. niže br. 89—92.

85.

6. jan. 1492. Budim.

Herceg Ivaniš Korvin daruje Emeriku Derencsényju, jajačkom banu, njegovoj ženi Uršuli i sinovima Pavlu i Đuri, posjede Túr i Tisza-Varsány u solnočkoj županiji.

Original, s kojega visi na šarenoj svilenoj vrpci hercegov pečat, u arhivu madž. narodnoga muzeja u Budimpešti, zbirka: Archivium Rakoczianum, Capsa 47, fasc. 5, nr. 2.

Nos Iohannes Corvinus Sclavonie, Lypthovie et Oppavie dux, etc. memorie commendamus tenore presencium significantes quibus expedit universis, quod quia fidelis noster egregius Emericus de Derenchen, alias banus de Jaycza, primum serenissimo principi condam domino Mathie dei gracia regi Hungarie etc., genitori nostro carissimo felicis reminiscencie, tandemque nobis multa preclara et laudedigna exhibuit et impendit serviciorum obsequia, in continuacionem siquidem ipsorum serviciorum, scilicet defensione et conservacione certorum castrorum nostrorum, magnas fecit expensas, quequidem expense fere octo milium flor. auri sumpmam facerent et attingerent; ob hoc nos totales porciones nostras possessionarias in opidis Thwr et Warsan vocatis, in comitatu Zolnok exteriori existentibus habitas, directas utputa et equales medietates eorundem opidorum pariter cum cunctis ipsarum utilitatibus et pertinentiis quibuslibet, terris scilicet arabilibus, cultis et incultis, agris, pratis, pascuis, campis, fenetis, silvis, nemoribus, montibus, vallibus vinearumque promonthoriis, aquis, fluviis, piscinis, piscaturis aquarumque decursibus, molendinis et molendinorum locis, generaliter vero quarumlibet utilitatum et pertinenciarum suarum integritatibus quovis nominis vocabulo vocitatis ad easdem de iure et ab antiquo spectantibus et pertinere debentibus, memorato Emerico de Derenchen ac generose domine Ursule consorti necnon Paulo et Georgio filiis eiusdem ipsorumque heredibus et posteritatibus universis, tum pro premissis serviciis dicti Emerici de Derenchen, tum vero expensis suis, puta dictis octo milibus flor. auri, per eum, ut premissum est, in dictis nostris serviciis factis et consumptis, dedimus, vendidimus et inscripsimus, ymmo damus, vendimus, appropriamusque et inscribimus iure perpetuo et irrevocabiliter tenendum, possidendum pariter et habendum assumpmentes eosdem et ipsorum posteritates in pacifico dominio dictarum porcionum possessionariarum, medietatum scilicet prefatorum opidorum Thwr et Warsan, futuris semper successivis temporibus contra quoslibet legittimos impetitores, causidicos et actores tueri, protegere et conservare propriis nostris laboribus et expensis. Ubi autem eosdem in eisdem porcionibus possessionariis tenere et conservare nollemus, non possemus seu non curaremus quovis modo, extunc iamfati Emericus de Deren-

chen, domina Ursula consors et Paulus et Georgius filii eiusdem seu ipsorum heredes, solum vigore presencium mediante in dominium opidi nostri Debreczen vocati ac pertinenciis eiusdem in comitatu Byhoriensi existentibus, introeundi et condescendendi idemque opidum cum suis pertinenciis pro se ipsis occupandi ac in perpetuum tenendi et possidendi omnimodam habeant potestatis facultatem, ad quos nos sponte obligamus harum nostrarum, quibus sigillum nostrum est appensum, vigore et testimonio literarum mediante. Datum Bude in festo Epiphaniarum domini anno eiusdem millesimo quadringentesimo nonagesimo secundo.

Iohannes Corvinus
dux manu propria scripsi.

86.

10. jan. 1492 Budim.

Kralj Vladislav II. potvrđuje darovanje hercega Ivaniša Korvina jajačkom banu Emeriku Derencsényiju od 6. jan.

Original s kojega visi na šarenoj svilenoj vrpci veliki kraljevski pečat u arhivu madž. narodnog muzeja u Budimpešti, zbirka: Archivium Rakoczyanum Capsa 47, fasc. 5 Nr. 3.

Nos Wladislaus dei gracia rex Hungarie et Bohemie etc. memorie commendamus tenore presencium significantes quibus expedit universis, quod fidelis noster egregius Emericus de Derenchen, alias capitaneus castri Jaycza, nostram veniens in presenciam exhibuit nobis et presentavit quasdam literas illustris domini Iohannis Corvini ducis in pargameno privilegialiter sub sigillo eiusdem confectas, quibus mediante idem dominus dux totales porciones suas possessionarias in oppidis Thwr et Warsan habitas, directas utputa et equales medietates eorundem oppidorum simulcum cunctis ipsarum utilitatibus et pertinentiis quibuslibet, eidem Emerico de dicta Derenchen ac generose domine Ursule consorti necnon Paulo et Georgio filiis suis ipsorumque heredibus et posteritatibus universis pro octo milibus floren. auri, modo, ordine et condicionibus inferius in tenore earundem literarum clarius contentis, imperpetuum dedisse et inscripsisse dinoscitur tenoris infrascripti supplicansque maiestati nostre, ut easdem literas et omnia in eisdem contenta ratas, gratas et acceptas habentes literisque nostris privilegialibus de verbo ad verbum inseri facientes eisdem donacioni et inscripcioni nostrum regium consensum prebere dignaremur. Quarum quidem literarum tenor talis est:

(Up. ispravu Ivaniša Korvina od 6. jan.)

Nos igitur premissa supplicacione prefati Emerici de Derenchen maiestati nostre modo quo supra porrecta, regia benignitate exaudita et clementer admissa, prescriptas literas annotati do-

mini Iohannis Corvini ducis, non abrasas non cancellatas nec in aliqua sui parte suspectas, sed omni prorsus vicio et suspicione carentes, presentibus literis nostris privilegialibus de verbo ad verbum sine diminucione et augmento aliquali insertas, quo ad omnes earum continencias, clausulas et articulos eatenus, quatenus eedem rite et legittime existunt emanate viribusque earum veritas suffragatur, ratas, gratas et acceptas habentes, premissis donacioni et inscripcioni omnibusque et singulis in tenore earundem superius clarius contentis, nostrum regium consensum prebuimus, immo prebemus, benivolum pariter et assensum, hac tamen lege et condicione adiecta, quod in casu superius expresso idem Emericus de Derenchen ac heredes sui prefatum oppidum Debrechen et eius pertinencia non iure perpetuo et hereditario, sed tantummodo nomine et titulo pignoris pro summa prescriptorum octo milium flor. auri, pro se occupandi et infra tempus redempcionis retinendi et habendi habeat suique heredes habeant facultatem, et nichilominus attentis et consideratis fidelitate et fidelibus serviciis eiusdem Emerici de Derenchenii per eum imprimis sacre dicti regni nostri Hungarie corone consequenterque maiestati nostre cum summa fidelitatis constancia exhibitis et impensis, totum et omne ius nostrum regium, in quod in prescriptis medietatibus dictorum oppidorum Thwr et Warsan qualitercunque haberemus, aut nostram ex quibuscunque causis, viis, modis et racionibus concernerent maiestatem simulcum cunctis suis utilitatibus et pertinenciis quibuslibet, terris scilicet arabilibus, cultis et incultis, agris, pratis, pascuis, campis, fenetis, silvis, nemoribus, montibus, vallibus, vineis, vinearumque promontoriis, aquis, fluviis, piscinis, piscaturis, aquarumque decursibus, molendinis et locis eorundem, generaliter vero quarumlibet utilitatum et pertinenciarum suarum integritatibus quovis nominis vocabulo vocitatis, sub suis veris metis et antiquis existentibus, memoratis Emerico Derencheny et domine Ursule consorti, Paulo et Georgio filiis suis ipsorumque heredibus et posteritatibus universis dedimus, donavimus et contulimus, immo damus, donamus et conferimus iure perpetuo et irrevocabiliter tenendum, possidendum pariter et habendum, salvo iure alieno, harum nostrarum, quibus secretum sigillum nostrum, quo ut rex Hungarie utimur, est appensum, vigore et testimonio literarum mediante. Datum Bude feria tercia proxima ante festum beati Anthonii confessoris anno domini millesimo quadringentesimo nonagesimo secundo, regnorum nostrorum anno Hungarie etc. secundo, Bohemie vero vigesimo primo.

87.

10. jan. 1492. Budim.

Herceg Ivaniš Korvin poziva Jakova Székelya, da preda gradove u zagorskoj županiji kralju Vladislavu II.

Original s tragovima u crveni vosak utisnuta pečata u madž. drž. arhivu u Budimpešti M. O. D. L. 19.784.

Iohannes Corvinus Sclavonie, Lypthovie et Oppavie dux etc. egregio Iacobo Zekel capitaneo Rakwspurgensi etc., nobis sincere dilecto. Quoniam in tractatibus pacis et concordie inter imperialem et regiam Romanorum maiestates ac inter serenissimum dominum Wladislaum Hungarie et Bohemie regem, dominum nostrum graciosissimum, hys diebus initis et confectis, inter cetera hoc aperte conclusum esse constat, prout iamdudum ad aures vestras pervenisse certo tenemus, quod castra, civitates, oppida et alia omnia loca in districtu sive comitatu Zagorie existencia, que aliter magnificorum Georgii et Wilhelmi comitum de eadem Zagoria fuerunt, ad manus fideles prefati serenissimi et graciosissimi domini nostri Wladislai regis tradantur, et tandem sua maiestas inter nos et eosdem comites in facto eorundem castrorum et civitatum, quod iustum fuerit, iuxta huius regni legem ac consuetudinem decernat, nos vero nolentes tractatibus huiusmodi contravenire et prefatis maiestatibus sic, ut prefertur, concordatis ulterioris belli et discordie occasionem prestare, decrevimus castra illa omnia ad manus sue maestatis tanquam tercii, iuxta huiusmodi tractatus, condescendere. Sed quoniam castra illa apud manus vestras habentur, scitis autem quod vivente adhuc condam genitore nostro, serenissimo domino Mathia rege felicis memorie, iureiurando nobis promisistis et sub fide christiana ac honore et humanitate vestris vosmet ipsos tam viva voce in presencia duorum episcoporum, quam eciam per patentes literas vestras obligastis, quod civitates et castra illa omnia post obitum prefati condam serenissimi domini genitoris nostri nobis servabitis et quandocunque voluerimus et vobis commiserimus absque omni penitus tergiversacione et difficultate atque pactacione nobis aut cui conmiserimus restituetis et resignabitis cum effectu, quare rogamus, hortamur, monemus et requirimus vos per has patentes literas nostras, velitis esse memores huiusmodi fidei promissionis, iuramenti, honoris et humanitatis vestre et prenominata castra et civitates aliaque omnia loca ad manus prefati serenissimi et graciosissimi domini nostri regis Wladislai aut cui eadem mandabit absque omni penitus recusacione, tergiversacione, difficultate vel quesita allegacione aut excogitato colore sive mora et cunctacione cedere, dare et assignare nomine et in persona nostra debeatis et teneamini. Et aliud nulla racione faciatis. Presentes autem significantes restitucionem huiusmodi castrorum et civitatum ceterorumque locorum, pro vestra quittancia et absolucione apud vos

reservetis. Datum Bude feria tercia proxima post festum Epiphaniarum domini anno eiusdem millesimo quadringentesimo nonagesimo secundo.

Johannes Corvinus
dux manu propria scripsi.

88.

13. febr. 1492. Zsámbok.

Herceg Ivaniš Korvin Emeriku Doczyju de Zádorlaka o turskoj opasnosti.

Original s tragom u crveni vosak utisnuta pečata u madž. drž. arhivu u Budimpešti; M. O. D. L. 19.793.

Iohannes Corvinus Sclavonie, Lypthovie et Oppavie dux etc.

Egregie fidelis nobis sincere dilecte. Literas vestras hodie hac ipsa hora post solis occubitum accepimus, in quibus scribitis, ut iam ad servicia nostra vos movissetis. Si nova infelicia ex parte adventus Turcorum non retinuissent et cunctarum quoniam itinerum vos attingere oporteat, dicimus, ut profecto iocundo animo vidissemus, si hodie hic essetis et die crastino nobis ingrederetis. Si casus is arduus hactenus vos retinuit, rogamus ut iam cumprimum ad nos Budam veniatis, quia presencia vestra nobiscum necessaria est. Datum in oppido nostro Sambok[1] in profesto beati Valentini martiris anno etc. LXXXX^mo secundo.[2]

(A tergo) Egregio Emerico Doczy de Zadorlaka fideli nobis sincere dilecto.

[1] Zsámbok kod Vaca (županija Pest-Pilis-Solt-Kun).
[2] Potpisa hercegova na ispravi nema.

89.

24. marta 1492. Budim.

Kralj Vladislav daruje hrvatskom banu Ladislavu Egervarskom zbog nedavne pobjede nad Turcima grad Steničnjak.

Original s velikim kraljevskim pečatom utisnutim u crveni vosak u madž. drž. arhivu u Budimpešti M. O. D. L. 34.145.

Commissio propria domini regis.

Nos Wladislaus dei gracia rex Hungarie, Bohemie etc. memorie commendamus tenore presencium significantes quibus expedit universis, quod nos debitum (ut decet) habentes respectum ad grata et accepta preclare fidelitatis obsequia fidelis nostri magnifici Ladislai de Egerwara, regnorum nostrorum Dalmacie Croacie et Sclavonie bani, que ipse huic regno nostro et eius sacre corone

primum regnante adhuc serenissimo condam domino Mathia rege, predecessore nostro dive memorie, et deinde nobis et huic item regno fidelissime constantissimeque exhibuit et impendit; attendentes preterea et animo revolventes, quam constanti invictaque fide et devocione, quamve forti et infracto semper animo idem banus noster nobis in tot et tantis guerris ac temporum disturbiis rerumque nostrarum et huius regni nostri maxima fluctuacione adhesit, quanta eciam industria et virtute huiusmodi tria regna nobis et sacre corone salva conservavit, nam tametsi a pluribus et potentissimis quidem principibus christianis, qui hoc regnum ambiebant, maximis interdum oblacionibus et promissionibus, interdum vero minis tentatus et incessanter sollicitatus vocatusve fuerit, tamen nunquam a nobis et sacra corona avelli distrahique potuit, sed rebus nostris et regni huius eciam quantumvis afflictis et turbatis adherere, quam ad illorum partem declinare maluit, sicque ipsa tria regna nostra cum maximis suis laboribus et expensis pro nobis et sacra corona fideliter servavit et eadem non modo a christianorum principum hostilitatibus, verum eciam a Turcorum frequentissimis incursionibus magna semper virtute tutatus est, prout eciam hoc proxime exacto tempore Turcorum non mediocrem exercitum de Carinthia, onustum quidem revertentem et iam illa quoque regna nostra abducere et evacuare conantem, fudit et prostravit atque regna ipsa ab eiusdem infanda rabie liberavit, in cuius quidem victorie signum banus ipse eciam magnum numerum Turcorum captivorum cum vexillis et banderiis eorum huc Budam usque nobis misit. Cupientes igitur eidem gratificari et regiam nostram benivolenciam aliqua in parte declarare, castrum nostrum Sthynysnyak vocatum, in comitatu Zagrabiensi habitum, simulcum oppido ac possessionibus, villis porcionibusque et iuribus possessionariis ad idem castrum de iure et ab antiquo spectantibus et pertinere debentibus ac pariter cum cunctis suis utilitatibus et pertinenciis quibuslibet terris, scilicet arabilibus, cultis et incultis, agris, pratis, pascuis, campis, fenetis, silvis, nemoribus, montibus, vallibus, vineis vinearumque promontoriis, aquis, fluviis, piscinis, piscaturis aquarumque decursibus, molendinis molendinorumque locis et generaliter quarumlibet utilitatum et pertinenciarum suarum integritatibus quovis nominis vocabulo vocitatis, sub suis veris metis et antiquis memorato Ladislao de Egerwara bano nostro suisque heredibus et posteritatibus universis de consensu et voluntate atque maturo superinde prehabito consilio dominorum prelatorum et baronum huius regni de manibus nostris regiis dedimus, donavimus et contulimus tali modo, quod si tractu temporum pro aliqua nostra vel regni nostri urgente necessitate pretactum castrum cum pertinenciis ab eodem vel heredibus suis repetere vel recuperare cogeremur, aliud castrum in fructuositate et proventibus equivalens sibi aut heredibus suis dare teneamur, et interim donec huiusmodi aliud castrum daremus, hoc suum ab eodem vel dictis suis heredibus

aufferre nequaquam valeamus et neque ipse aut sui heredes remittere nobis teneantur, ymmo damus, donanus et conferimus iure perpetuo et irrevocabiliter tenendum, possidendum pariter et habendum salvo iure alieno harum nostrarum vigore et testimonio literarum mediante, quas in forma nostri privilegii redigi faciemus, dum nobis in specie fuerint reportate. Datum Bude in profesto Anuncciacionis (!) beate Marie Virginis anno domini millesimo quadringentesimo nonagesimo secundo, regnorum nostrorum anno Hungarie etc. secundo, Bohemie vero vigesimo secundo.

S polja pripis (savremeni) Donacio perpetualis domini Wladislai regis super castro Sthynischnyak d(omino) Egerwary facta.

[1] To je bitka koju su zabilježili i neki ljetopisci (Bonfini, Unrest i Tomašić), ali je nisu ni hronološki ni lokalno tačnije fiksirali. Bonfini je stavlja u mjesec oktobar (1491) kod rijeke Une u Hrvatskoj (Eodem quoque mense [oct.] ad Wnam amnem in Croatia . . .), dok Unresti samo kaže, da je ban (Ladislav Egervarski) nanio Turcima težak poraz, kad su bili na povratku iz Kranjske, ali ne kaže — osim 1491. — ništa izbliže ni o vremenu borbe ni o mjestu sukoba u Hrvatskoj. Još najviše zna docniji t. zv. Tomašić (Kukuljević, Arhiv IX); on stavlja turski poraz u godinu 1491. i kaže, da se zbio kod Vrpila (in Verpilla prope Udvinam), a osim toga zna još i ime komandanta turske pljačkaške čete, »Skayn paša«. Vrpile su i danas poznato mjesto nedaleko od Korenice, dakle u neku ruku između Une (Bonfini) i Udbine (Tomašić), to jest na putu između Kranjske i Bosne (otkud su Turci došli), gdje je negdje oko Bihaća bio prelaz preko Une. Stoga može se ovo lokalizovanje Tomašićevo uzeti kao tačno. »Skain paša« očito je Hasan beg Mihaloglu Šahin paša, kako je to dobro objasnio turkolog Olesnicki (K historiji Krbavskoga razboja. *Hrvatska revija* 1934, 32). Ovim ispravama kralja Vladislava II. od 24. marta 1492. sada je taj hrvatsko-turski sukob potvrđen, a naročito i neki detalji Bonfinijevi. Turke pobijedio je hrvatski ban Ladislav Egervarski, i to negdje pretkraj oktobra 1491. (ili u prvoj polovini novembra), i to baš onda, kad su se oni vraćali puni plijena iz Kranjske u Bosnu. Budući da su Turci još u prvoj polovini oktobra bili negdje blizu Ljubljane, do sukoba kod Vrpila nije nikako ni moglo da dođe prije kraja oktobra. Što kralj Vladislav II. 24. marta 1492. u ispravama govori o »nedavnoj« pobjedi bana Egervarskoga, ne znači mnogo, jer u ono vrijeme — zbog sporih komunikacionih sredstava — razmak od nekoliko mjeseci nije se računao kao nešto davnoga (up. govor lucerinskoga biskupa Petra Ranzana, u aug. 1488., u kojem se vjenčanje princeze Blanke s hercegom Ivanišem Korvinom (25. nov. 1487.) označuje kao »nedavni« (nuper) događaj (str. 248 = 60 i bilj. 6 na str. 249 = 61).

90.

24. marta 1492. Budim.

Kralj Vladislav II. naređuje zagrebačkom Kaptolu, da uvede bana Ladislava Egervarskoga u posjed grada Steničnjaka.

Citirano u aktu zagrebačkoga Kaptola od 14. jula 1492. u madž. drž. arhivu u Budimpešti M. O. D. L. 34.146.

Wladislaus dei gracia Hungarie, Bohemie etc. rex fidelibus nostris capitulo ecclesie Zagrabiensis salutem et graciam. Cum nos debitum, ut decet, habentes respectum ad grata et accepta preclare

fidelitatis obsequia fidelis nostri magnifici Ladislai de Egerwara, regnorum nostrorum Dalmacie Croacie et Sclavonie bani, que ipse huic regno nostro Hungarie et eius sacre corone primum regnante adhuc serenissimo condam domino Mathia rege, predecessore nostro dive memorie, et deinde nobis et huic item regno fidelissime, constantissimeque exhibuit et impendit; attendentes preterea et animo revolventes, quam constanti invictaque fide et devocione, quamve forti et infracto semper animo idem banus noster nobis in tot et tantis guerris ac temporum disturbiis rerumque nostrarum et huius regni nostri maxima fluctuacione adhesit, quanta eciam industria et virtute huiusmodi tria regna nobis et sacre corone salva conservavit, nam tametsi a pluribus et potentissimis quidem principibus christianis, qui hoc regnum ambiebant, maximis interdum oblacionibus et promissionibus, interdum vero minis tentatus et incessanter sollicitatus vocatusve fuerit, tamen nunquam a nobis et sacra corona avelli distrahique potuit, sed rebus nostris et regni huius quantumvis afflictis et turbatis adherere, quam ad illorum partem declinare maluit, sicque ipsa tria regna nostra cum maximis suis laboribus et expensis pro nobis et sacra corona fideliter servavit et eadem non modo a christianorum principum hostilitatibus, verum eciam a Turcorum frequentissimis incursionibus magna semper virtute tutatus est, prout eciam hoc proxime exacto tempore Turcorum non mediocrem exercitum de Carinthia, onustum quidem revertentem et iam illa quoque regna nostra abducere et evacuare conantem, fudit et prostravit atque regna ipsa ab eiusdem infanda rabie liberavit, in cuius quidem victorie signum banus ipse eciam magnum numerum Turcorum captivorum cum vexillis et banderiis eorum huc Budam usque nobis misit. Cupientes igitur eidem gratificari et regiam nostram benivolenciam aliqua in parte declarare, castrum nostrum Sthynysnyak vocatum, in comitatu Zagrabiensi habitum, simulcum oppido ac possessionibus, villis porcionibusque et iuribus possessionariiis ad idem castrum de iure et ab antiquo spectantibus et pertinere debentibus ac pariter cum cunctis suis utilitatibus et pertinenciis quibuslibet, vigore aliarum literarum nostrarum donacionalium exinde consecutarum, memorato Ladislao de Egerwara bano nostro suisque heredibus et posteritatibus universis imperpetuum contulerimus, velimusque eundem in dominium eiusdem, et eorundem per nostrum et vestrum homines legittime facere introduci. Fidelitati igitur vestre harum serie firmiter precipientes mandamus, quatinus vestrum mittatis hominem pro testimonio fidedignum, quo presente Simon Aythych aut Nicolaus vel Georgius Rezych dicti, sive Georgius Plawychewzky aut Woyko Marethych, sive Sydan Othmych de Klokoch, aliis absentibus homo noster ad facies dicti castri ac oppidi possessionumque et villarum conctarumque suarum pertinenciarum vicinis et commetaneis eorundem universis inibi legittime convocatis et presentibus accedendo, introducat prefatum Ladislaum banum in dominium eorundem statuatque idem et easdem eidem premisse

nostre donacionis titulo sibi incumbentes perpetuo possidendum, si non fuerit contradictum, contradictores vero, si qui fuerint, evocet eosdem contra annotatum Ladislaum banum in curiam nostram regiam, nostram scilicet personalem in presenciam ad terminum conpetentem racione contradictorum eorum reddituros, et post hec huiusmodi introduccionis et statucionis seriem cum contradictorum et evocatorum, si qui fuerint, vicinorumque et commetaneorum, qui premisse statucioni intererunt nominibus terminoque assignato, eidem nostre personali presencie fideliter rescribatur. Datum Bude in profesto Annunciacionis beate Marie Virginis anno domini millesimo quadringentesimo nonagesimo secundo.

91.

24. marta 1492. Budim.

Kralj Vladislav II nagrađuje hrvatskoga bana Ladislava Egervarskoga gradom Bihaćom na Uni.

Original pri kraju veoma oštećen vlagom, pečat potpuno otpao, u kr. madž. drž. arhivu u Budimpešti M. O. D. L. 19.817.

Commissio propria domini regis.

Nos Wladislaus dei gracia rex Hungarie, Bohemie etc. memorie commendamus tenore presencium significantes quibus expedit universis, quod nos debitum (ut decet) habentes respectum, ad grata et accepta preclare fidelitatis obsequia fidelis nostri magnifici Ladislai de Egerwara, regnorum nostrorum Dalmacie Croacie et Sclavonie bani, que ipse huic regno nostro et eius sacre corone primum regnante adhuc serenissimo condam domino Mathia rege, predecessore nostro dive memorie, et deinde nobis et huic item regno fidelissime constantissimeque exhibuit et impendit; attendentes preterea et animo revolventes, quam constanti invictaque fide et devocione, quamve forti et infracto semper animo idem banus noster nobis in tot et tantis guerris ac temporum disturbiis rerumque nostrarum et huius regni nostri maxima fluctuacione adhesit, quanta eciam industria et virtute huiusmodi tria regna nobis et sacre corone salva conservavit, nam tametsi a pluribus et potentissimis quidem principibus christianis, qui hoc regnum ambiebant, maximis interdum oblacionibus et promissionibus, interdum vero minis tentatus et incessanter sollicitatus vocatusve fuerit, tamen nunquam a nobis et sacra corona avelli distrahique potuit, sed rebus nostris et regni huius eciam quantumvis afflictis et turbatis adherere, quam ad illorum partem declinare maluit, sicque ipsa tria regna nostra cum maximis suis laboribus et expensis pro nobis et sacra corona fideliter servavit et eadem non modo a christianorum principum hostilitatibus, verum eciam a Turcorum frequentissimis incursionibus magna semper virtute tutatus est, prout eciam hoc proxime exacto tempore Turcorum non mediocrem exercitum de Carinthia, onustum quidem revertentem et

iam illa quoque regna nostra abducere et evacuare conantem, fudit et prostravit atque regna ipsa ab eiusdem infanda rabie liberavit, in cuius quidem victorie signum banus ipse eciam magnum numerum Turcorum captivorum cum vexillis et banderiis eorum huc Budam usque nobis miserat. Cum igitur ex eo, tum vero quia idem banus salarium suum per hos duos preteritos annos sibi minime persolutum fuisse asserit, sed necessarium fuit eidem huiusmodi tria regna propriis suis sumptibus et impensis conservare, et ab impeticione hostium, tam scilicet christianorum, quam Turcorum defendere et alioquin ultra salarium suum multa in alendis conservandisque stipendiariis exponere coactus fuit, in recompensam igitur huiusmodi salarii et refusionem expensarum per eum modo premisso factarum, castrum nostrum Byhegh vocatum in comitatu Tininiensi habitum simulcum oppido ac possessionibus porcionibusque et iuribus possessionariis ceterisque cunctis pertinenciis et utilitatibus ad idem castrum de iure et ab antiquo spectantibus et pertinere debentibus ac pariter cum cunctis suis utilitatibus et pertinenciis quibuslibet terris, scilicet arabilibus, cultis et incultis, agris, pratis, pascuis, campis, fenetis, silvis, nemoribus, montibus, vallibus, vineis, vinearumque promontoriis, aquis, fluviis, piscinis, piscaturis, aquarumque decursibus, molendinis, molendinorumque locis et generaliter quarumlibet utilitatum et pertinenciarum suarum integritatibus, quovis nominis vocabulo vocitatis, sub suis veris metis et antiquis, memorato Ladislao de Egerwara bano nostro suisque heredibus et posteritatibus universis de consensu et voluntate atque maturo prehabito consilio dominorum prelatorum et baronum huius regni pro duodecim millibus florenorum auri tali modo duximus obligandum, inscribendum et impignorandum, quod dum nos aut successores nostri reges castrum ipsum ab eodem vel dictis suis heredibus rehabere voluerimus, aut voluerint, non aliter reddere et remittere teneantur, nisi prius de huiusmodi summa duodecim millium florenorum eidem vel dictis suis heredibus satisfactum fuerit cum effectu, hoc tamen per expressum declarato et nullo modo pretermisso, quod eciam idem banus pro hac nostra erga eum benevolencia et liberalitate nobis et sacre corone fideliter servire et regna pretacta nobis et nemini alteri fideliter item conservare banatumque eorundem a nobis tanquam vero et coronato rege Hungarie tenere debeat et teneatur, immo obligamus, inscribimus et impignoramus harum nostrarum, quibus secretum sigillum nostrum, quo ut rex Hungarie utimur, est appensum, vigore et testimonio literarum mediante. Datum Bude in profesto Annunciacionis beate Marie Virginis anno domini millesimo quadringentesimo nonagesimo secundo, regnorum nostrorum Hungarie etc. secundo, Bohemie vero vigesimo secundo.

92.

24. marta 1492. Budim.

Kralj Vladislav II daje banu hrvatskomu Ladislavu Egervarskom za zaostalu plaću u iznosu od 8000 for. (octo millia flor.) i uz iste uslove kao grad Bihać »castrum nostrum Kroppa[1] vocatum in comitatu Zagrabiensi habitum.« Tekst je isprave od riječi do riječi — dabome mutatis mutandis — isti kao i u ispravi od istoga dana 24. marta 1492. o gradu Bihaću.

Isprava je vrlo rđavo sačuvana, pečat je sa šarene svilene vrpce otpao; u ker. madž. drž. arhivu u Budimpešti M. O. D. L. 19.818.

[1] Krupa na Uni (Vrbaška banovina).

93.

14. aprila 1492. Budim.

Budimski Kaptol potvrđuje, da hercegu Ivanišu Korvinu ima 19 godina.

Prepis citiran u aktu državnoga suca Petra Szentgyörgya od 5. aug. 1507. u madž. drž. arhivu u Budimpešti M. O. D. L. 37.674 (tri jednaka egzemplara).

Nos capitulum ecclesie Budensis memorie commendamus per presentes, quod illustris dominus Iohannes Corvinus de Hwnyad, tocius Sclavonie regni Oppavieque et Lypthoviensis dux etc., nostram personaliter veniens in presenciam nos cum instancia debita requisitos habuit, ut considerata elegancia et puerili eius etate, quattenus nobis fore videretur, revidere, conspicere et discernere dignaremur. Unde nos requisicionibus eiusdem iustis et racionabilibus acquiescentes, prout animo metiri et considerare certisque aliis iudiciis verisimilibus experiri potuimus, eum iam vivere decimum nonum nativitatis sue annum, iudicabimus. In cuius rei evidenciam et efficax testimonium per presentes nostras literas patentes eidem domino duci concedendum duximus iusticia suadente. Datum sabbato proximo ante dominicam Ramispalmarum anno domini millesimo quadringentesimo nonagesimo secundo.

94.

27. apr. 1492. Linz.

Car Fridrik III. daje hercegu Ivanišu Korvinu »salvum conductum«, da može sa stotinu konjanika nepovređeno doći k njemu i vratiti se kući.

Original u arhivu hercega Batthyányija u Körmendu; Memorabilia nr. 24.

Ad mandatum domini imperatoris proprium.

Wir Friderich von Gots gnaden Römischer kaiser, zu allen zeiten merer des reichs, zu Hungern, Dalmacien, Croacien etc. könig,

herzog zu Oesterreich, zu Steyer, zu Kernten und zu Krain etc., bekennen, als der hochgeborn Iohannes Corvin, herzog zu Liptau, sich mit hundert personen und so viel pferd oder dabei an unsern hof fugen wirdet, dass wir im unser sicherheit und glait darauf geben haben, wissentlich mit dem brief an unsern hof zu komen, sein sachen bei uns auszuwarten und widerum von dann an ir gewarsam diesmals ungeverlich. Davon gebieten wir den edlen unsern lieben getrewn allen unsern hauptleuten, grafen, freinherren, rittern und knechten, pflegern, burggrafen, landrichtern, burgermaistern, richtern, reten, burgern, gemainden und allen andern unsern amtleuten, untertanen und getrewn ernstlich, und wollen, dass sie den obbenannten herzog stannsen und sein diener in berurter anzal bei dieser unser sicherheit und dem glait, wievor stet, gänzlich und berublich beleiben lassen, und sie noch ihr hab und gut dawieder nicht anfallen, bekumbern noch beswern, noch sie jemands andrem zu tun gestalten in der weise ungeverlich mit urkund des briefs. Geben zu Lyntz an freitag nach dem heiligen Ostertag nach Christi geburde vierzehenhundert und im zweiundneunzigisten, unsers kaisertums im einundvierzigsten, unser reiche des Römischen im dreiundfünfzigsten, und des Ungerischen im vierunddreisigisten jare.

Ad mandatum domini imperatoris proprium.

95.

17. juna 1492. Bela.

Herceg Ivaniš Korvin naređuje sabiračima ratne daće u Slavoniji, Baltazaru Batthyányju i Petru Bočkaju Rasinjskom, da isplate građanima Jajca i Jezera 300 for. za nabavu hrane, jer se na njih sprema velika turska vojska.

Original u arhivu hercega Batthyány-Strattmann u Körmendu; Diplomata 9.

Egregii nobis sincere dilecti. Meminisci potestis, qualiter superioribus diebus serenissimus princeps dominus Ladislaus Hungarie, Bohemie etc. rex, dominus noster gratiosissimus, civibus et toti communitati de Jaytcza et de Ezarou,[1] medio vestri subsidium victualium dare iussit, trecentos videlicet florenos, qui petunt nos, ut litteras ad vos daremus, ut otius huiusmodi subsidium victualium redderetis. Nostis peroptime, quale periculum civitatis et arci Jaytcza imminet. Nam clarius ab eis intelligetis, quod imperator Turcorum iam se movit cum tota sua copia et quidem movitur versus Jaytcza;[2] quibus nisi in tempore huiusmodi subsidio provideritis, civitas illa et per cuncta omnia castra regni Boznensis[3] periculo subiicientur. Efficiatis igitur, ut opera vestra cives illic ad civitatem Jaytcza ingrediantur, ne occasionem tante periclitacionis pre-

beatis. Datum in Bela[4] in die Sancte Trinitatis anno Christi MCCCC^mo LXXXX^mo secundo.

Iohannes Corvinus,
Sclavonie, Lypthovie et Oppavie dux.

(A tergo) Egregiis Balthasari de Batthyány et Petro Bochkay, dicatoribus regni Sclavonie, nobis honorandis.

[1] To je grad Jezero nekoliko kilometara zapadno od Jajca na Plivi. Grad je definitivno pao u turske ruke 1518., dakle deset godina prije Jajca.
[2] To je bila pretjerana vijest. Turci su došli pod Jajce tek u jesen (u okt.), njih oko 2000 ljudi, razumije se bez sultana Bajazita II.
[3] Zapravo jajačka banovina, u kojoj su bili gradovi: Bočac, Greben, Jezero, Kamengrad, Komotin, Krupa, Prusac, Sokol, Vinac i Zvečaj.
[4] U hrvatskom Zagorju.

96.

20. juna 1492. Budim.

Kralj Vladislav II. papi Inocentu VIII. o turskoj opasnosti. Original u drž. arhivu u Veneciji.

Beatissime in Christo pater, domine clementissime, post humilem mei commendacionem et oscula pedum Sanctitatis Vestre beatorum.

Quos apparatus cesar ille Thurcorum, hostis ecclesie et fidei, contra plebem catholicam per hos dies fecit, quare illius mens sit et consilium, et quid adversum hoc regnum, iam externa domesticaque contencione pene attritum ac viribus magna ex parte confractum moliatur, tametsi vel fama ipsa rumoreque nuncio, et alias ex certis satis auctoribus Sanctitatem Vestram clare iamdiu cognoscere potuisse, non dubito. Tamen ut illa me quoque significante cercius intelligat, quorsum comune hoc periculum vergat, pro meo debito statui eidem Sanctitati Vestre veluti capiti apostolice religionis, vel per litteras significare et rem hactenus forte dubiam iam certissimam perstringere ac eventura pericula acclamare.

Rediere siquidem speculatores mei ad unum usque ex aula illa cesarea, rediit et orator ille, quem istic in finem publice commoditatis habui, qui omnes uno ore referunt, hostem illum advenisse et arcem Thaurinam seu Belgradum innumerabili multitudine hominum manuque incredibili aut iam obsedisse aut infra hos dies absque omni dubio obsessurum. Adduntque non ad expugnacionem arcis huius dumtaxat et reliquorum locorum finitimorum, a quibus salus regni huius et universe pene christianitatis dependet, verum eciam ad dominium tocius regni temere aspirari et sedem imperii sui istic in Belgrado velle figere et collocare, quem, accipio, supra ducenta milia hominum et nullo adhuc evo superiore, tantam vim multitudinis contra hoc regnum comparasse sicque futurum regni huius excidium constantissime acclamant.

Ego vero, pater beatissime, tametsi in hoc principio mee assumpcionis, non possum non magnopere moveri et ex visceribus turbari, tanta hostis potencia totque eventuris periculis, tamen pro virili mea et relicta facultate regni huius rebus fidei et religionis catholice non deero, sed me tanto hosti cum dei auxilio opponam et per hos dies, scuto fidei munitus, contra illum proficiscar. Nam si arcem illam regnum hoc ammittet, facile postea hostis ille ad viscera regni penetrabit facileque omnia sue dicioni subiiciet; quod si fiet, non video certe, quo tandem muro et clipeo catholica ecclesia et plebs christiana in hac orbis parte defensabitur. Patebunt certe omnia hosti ferocissimo et instar efferi rabidique et siticulosi leonis, longe lateque eidem depopulari vastareque licebit et populi huius diuturna belli mole, hoc parum sanguinis relicti, consueta immunitate certe eminget atque exhauriet, quibus malis hisque eventuris casibus erit, est quod eidem Sanctitati Vestre sapientissime et simul religiosissime providere.

Et idcirco exsimis (!) visceribus eidem Sanctitati Vestre consueta humilitate supplico, dignetur pro suscepta pastorali cura proque fidei conservacione, horum casuum et periculorum racionem habere, ecclesie et simul casure (!) cruci et eam colentibus, plane consulere, se verum et solidum Petri successorem atque pervigilem pastorem ostendere, huic regno, utpote antemurali et scuto indubitato huius orbis parti, opem ferre et tam periculosis rebus sua divina sapiencia occurrere, consilio res communes paterne adiuvare presidiisque apostolicis instar suorum antecessorum citissime et sine procrastinacione providere, ne si forte arx ipsa et subsequenter regnum hoc machometico subicietur imperio; sero auxilia missa christianis, fidelis iste populus postea causetur et aut Sanctitatis Vestre tarditatem aut meam negligenciam merito tandem accuset. Quod si Sanctitas Vestra, ut spero et confido, pro magnitudine instantis periculi, provisionem necessariam facere dignabitur, non dubito, quin dei ope ac munere, pro sancta fide auspicio Sanctitatis Vestre boni aliquid facere potero, ultra autem humanam illam laudem et gloriam, quam Sanctitas Vestra hac sua provisione apud suas oves consequentur et idem immortali illud premium, quod apud Deum, cuius vices in terra gerit, sine dubio emovebitur, me et hoc regnum Sanctitati Vestre et illi sancte sedi alioquin deditissimum et obedientissimum ad sempiterna obsequia sempiternamque servitutem facile devinciet. Quam altissimus pro indemnitate ecclesie et fidei proque salute plebis christiane diu sanam et incolumem conservare dignetur. Datum Bude XX die mensis iunii anno domini millesimo quadringentesimo nonagesimo secundo, regnorum nostrorum anno Hungarie etc. secundo, Bohemie vero vigesimo secundo.

Eiusdem Sanctitatis Vestre devotus filius

W l a d i s l a u s dei gracia rex Hungarie et Bohemie etc.

(A tergo) Sanctissimo in Christo patri et domino domino Innocencio divina providencia sacrosancte Romane ac universalis ecclesie summo pontifici, domino meo clementissimo.

97.

Zagreb, 14. jula 1492.

Kaptol zagrebački uvodi bana Ladislava Egervarskoga u posjed grada Steničnjaka.

Original s dobro sačuvanim pečatom, koji visi na šarenoj svilenoj vrpci, u madž. drž. arhivu M. O. D. L. 34.146.

Nos capitulum ecclesie Zagrabiensis notum facimus tenore presencium significantes quibus expedit universis, quod nos literas serenissimi principis domini Wladislai dei gracia Hungarie, Bohemie etc. regis, domini nostri graciosissimi, introductorias et statutorias nobis perceptorie loquentes et directas summa cum reverencia recepimus in hec verba.

(gl. ispravu kralja Vladislava II. od 24. marta 1492. br. 89).

Nos itaque mandatis ipsius domini nostri regis semper obedire cupientes, ut tenemur, una cum prefato Georgio Plawychewzky de Plawychewo, homine sue maiestatis predicto, nostrum hominem videlicet discretum dominum Stephanum de Roycha, chori dicte ecclesei nostre prebendarium, ad premissas introduccionem et statucionem fideliter facientes nostro pro testimonio transmisimus fidedignum, qui tandem exinde ad nos reversi et per nos requisiti, ipse videlicet homo regius, prestito prius coram nobis corporali suo iuramento, annotatus vero dominus Stephanus homo noster in puritate sue consciencie de et super huiusmodi fideli eorum execucione nobis pariformiter retulerunt eo modo, quomodo prefatus homo regius ipso nostro testimonio presente feria sexta in festo videlicet beatorum Petri et Pauli apostolorum proxime preterito, ad facies dicti castri ac oppidi possessionumque et villarum cunctarumque suarum pertinenciarum, vicinis et commetaneis eorundem universis inibi legittime convocatis, signanter vero nobilibus Thoma Thomasych, Stephano Benkowych, Michaele et Iwano Barylowych, Georgio Ieskowych de Gorvza; Woykone Marethych et Sydan Othmych de Klokoch presentibus, accedendo introduxisset prefatum Ladislaum banum in dominium eorumdem statuissetque idem et easdem eidem premisse regie donacionis titulo sibi incumbenti perpetuo possidendum; ipsis itaque regio et nostro hominibus in facie dictorum castri et oppidi possessionumque et villarum cunctarumque suarum pertinenciarum congruis et legittimis diebus iuxta regni consuetudine permanentibus et moram facientibus, nullo penitus contradictore apparente. In cuius rei memoriam firmitatemque perpetuam presentes literas pendenti et autentico sigillo nostro communitas iamfato Ladislao bano duximus concedendum. Datum sexto decimo die diei introduccionis et statucionis predictarum anno domini millesimo quadringentesimo nonagesimo secundo supradicto.

98.

19. okt. 1492. Senj.

Senjski kapetan Emerik Derencsényi uzajmljuje od nekih Senjana 120 forinti (= dukata).

Arhiv Jugoslavenske akademije u Zagrebu, original u kome je prstenom u tamnozeleni vosak utisnut pečat Derencsényjev (dvoglavi sokol raširenih krila).

Nos Emericus Derencheni, capitaneus Segniensis necnon comes castrorum Medwe et Rakonok etc., notum facimus per presentes universis et singulis quibus expedit, quod nobiles (!) Iohannes de Jadra, iudex civitatis Segniensis, unacum aliis nobilibus et civibus eiusdem civitatis Segniensis dederunt et acomodaverunt in negociis nostris florenos centum et viginti in presenti die, quos ipsis suprascriptis promittimus dare et econversu reddere predictam summam peccunie (!) ad unum mensem proxime futurum sub fide nostra christiana. In quorum fidem has nostras patentibus iussimus fieri sigillo nostro speciali mediante. Datum in castro Segniensi feria sexta[1] proxima post festum beati Luce evangeliste anno domini etc. 1492.

[1] Najprije bilo je napisano quinta, onda precrtano i napisano sexta.

99.

8. nov. 1492. Budim.

Kralj Vladislav II. moli dužda, da propusti senjske lađe u Italiju.

Original u drž. arhivu u Veneciji; Pacta, Senato, secreta, doc. 48.

Wladislaus dei gratia rex Hungarie et Bohemie etc. illustrissimo principi domino Augustino Barbadico, duci Veneciarum etc., amico nostro charissimo salutem et prosperorum successuum incrementa. Illustrissime princeps. Cum accolas locorum maritimorum dicionis nostre ob aeris inclemenciam et celi turbines non parum hoc anno detrimenti in vinetis et fementis ipsorum suscepisse intelligamus, optemus quod eisdem in tanta verum penuria aliquali nostra provisione subveniri. Egimus cum Bartholomeo de Castellione, cive nostro Segnensi, quo ipse ex Marchia Anconitana et regno Apulie nonnullas res quottidiano usui necessarias ad loca nostre dicionis navigio perferat, quod sine permissione illustrissime dominacionis vestre contra ius suum et illius illustrissimi dominii, quod habet in illo mari, minime illum facere posse intelligimus. Eam itaque rogamus ex animo, velit habita racione annui incommodi nostri causa et contemplacione decorticatorum duo item milia libre currentis et capparis tantundem navigio Segniam convehi permittere et curatori rerum maritimarum edicere, quo nostri illi civi cum rebus

huiuscemodi, in toto illo pelago tutus remigandi cursus concedatur et ab eo nulla in re pro isto cursu aut turbetur aut impediatur. Qua quidem re non mediocria certe signa bone vicinitatis illustrissima dominatio vestra erga nos est ostensura et re ipsa ius nacte vicine declaratura, que sciat nos quoque ex locis nostro imperio subiectis a suis, similes convectiones vicissim fieri, in pari causa ingenue certe passuros ac permissuros. Quam et bene feliciterque valere semper optamus. Datum Bude VIII die novembris anno domini M° CCCC° LXXXXII, regnorum nostrorum anno Hungarie etc. tertio, Bohemie vero vigesimo tercio.

Commissio propria domini regis
T [h o m a s][1] secretarius.

(A tergo) Illustrissimo principi domino Augustino Barbadico, duci Veneciarum etc., amico nostro charissimo.

[1] Toma Bakócz Erdődy, docniji nadbiskup ostrogonski i kardinal.

100.

12. nov. 1492. Kličevacgrad.

Karlo grof Krbavski i sin mu Ivan nagrađuju Ivana Pavlovića.

Original u arhivu Jugoslavenske akademije u Zagrebu.

»Karolus filius bone memorie olim Karoli, comes Corbavie etc. ac Iwan filius eiusdem Karoli izdaju ispravu, kojom potvrđuju Ivanu Pavloviću sinu Pavlovu (Iohannes filius condam Pauli, Pawlowich vocatus) »de Ramna comitatus Lwke« posjed »Bonscha in dicto comitatu Lwke« et districtu castri nostri Klychewaz vocati. U ispravi pominje se »quondam magnificus dominus Iohannes similiter comes Corbavie, frater noster carissimus.« Karlo grof Krbavski čini Ivanu Pavloviću tu milost najviše zato, jer ga je »signanter in aquisicione dicti castri nostri Klychewacz« pomagao krvlju i imetkom. »Datum in castro nostro predicto Klychewacz sequenti die festi beati Martini confessoris anno domini millesimo quadringentesimo nonagesimo secundo.«

101.

24. nov. 1492. Budim.

Herceg Ivaniš Korvin papi Aleksandru VI. o svome vojevanju protiv Turaka.

Original s tragovima pečata u drž. arhivu u Veneciji.

Post oscula pedum Sanctitatis Vestre, beatissime pater et domine domine mi clementissime.

Accepi litteras Sanctitatis Vestre per hunc nuncium quamque obedientissime, quas cum lectitassem mirum in modum eadem oblectarunt, quoniam virum dignissimum genitori meo carissimo, serenis-

simo domino Mathie regi Hungarie etc., sancte reminiscencie, amicissimum pontificali dignitate, visus sum sublimari. Gratulor admodum, quod sacrosancta universalis ecclesia institutione sacri collegii cardinalium Sanctitatem Vestram dignata sit nancisci, eam certe devocionem, quam genitor meus carissimus ad Sanctitatem Vestram sincere gerebat fixo teneo pectore, exemplo cuius obsequenter voluntatem ad Sanctitatem Vestram gero et supplex oro, velit ipsa ob memoriam tanti principis, cuius virtutes apud eandem Sanctitatem Vestram elucescere non ignoro, me commendatum habere et rebus meis opportunis semper graciosissime favere.

Ubi autem ad calcem literarum suarum Sanctitas Vestra michi mandare videtur fidem catholicam et apostolice sedis auctoritatem, honorem et libertatem ecclesiasticam defendere, religiosissime patris exempla imitatus ab ineunte etate semper catholice dogmati fide sinceriori astiti, et quantum post mortem genitoris mei carissimi Mathie regis invictissimi, hostibus nominis christiani Turcis infestus fuerim, gens ipsa crudelis vires meas iure attestare potest; et si pietas divina solio paterno dignabatur me esse meritum, nedum huius Pannonice gentis, verum regnorum confinium christianorum vires cummulaturus contra Machometum convertere enitebar, sicuti tamen deo placuit, ita factum est, sit nomen Domini benedictum.

Extremo omninum supplico et fusa oracione ad altissimum deum, et data opera Sanctitas Vestra dignetur de sobole tanti regis invictissimi condam amantissimo sui reminisci, quatenus dignacione beatudinis vestre augendam feliciore statu Sanctitati Vestre et sacrosancte Romane ecclesie cumulacius obsequi valeam.

Datum Bude in palacio nostro XXIIII[a] die mensis novembris anno domini millesimo quadringentesimo nonagesimo secundo.

Eiusdem Sanctitatis Vestre devotus filius et servitor deditissimus

Johannes Corvinus, Sclavonie, Oppavie, Liptovie et Olesynczensis dux etc.

(A tergo) Beatissimo in Christo patri et domino domino Alexandro, divina providencia sacrosancte Romane ac universalis ecclesie summo pontifici dignissimo, domino meo clementissimo.

102.

25. nov. 1492. Budim.

Neki ugarski i hrvatski biskupi čestitaju papi Aleksandru VI. prigodom izbora i krunisanja.

Original s tragovima osam pečata u biblioteci Marciani u Veneciji; Lat. Cl. X. cod. 178 Nr. 24.

Beatissime pater et domine domine clementissime. Post pedum oscula sanctitatis vestre beatorum.

Tametsi felicem assumcionem sanctitatis vestre ad culmen illud pontificale vel rumore ipso nuncio antea cognoveramus et e

vestigio (ut par fuit) gracias egimus deo immortales, apostolicam sedem ministerio sacri illius collegii tali columna firmari voluisse, tamen in adventu nuncii sanctitatis vestre, cuius bullas super ipsius exaltacione nobis singulis singulas restituit uberiores, tandem per nos deo inmortali gracie acte sunt tantaque nos subito incessit animi letitia, ut illam vel signis quibusdam exterioribus palam declararemus. Nos certe, qui sumus devotissime oves sanctitatis vestre, congratulamur illius exaltacioni assidue et quidem peculiarius forte quam ceteri quippe, qui sanctitatis vestre patrocinio dum adhuc illa in minoribus ageret, scimus nos longo satis tempore usos fuisse, cui habemus eciam gracias accumulatas, ut videlicet hunc gregem suum inter reliquos harum rerum cerciorem reddere dignata est. Ceterum iuxta sanctitatis vestre imperium indiximus per dioceses nostras publicas supplicaciones precatique sumus unacum clero et universo grege, cure nostre subiecto, altissimum et precari assidue non cessamus, ut is pontificatus sanctitatis vestre pro fidei et universe christiane reipublice incremento denique pro huius regni uberiori salute felix faustusque sit illi futurus, diuturno tempore sperantes in celesti maiestate cura et ministerio sanctitatis vestre sane illam rebus fidei provisuram et consulturam. In cuius graciam et pedum pulveres nos humiliter commendamus. Datum Bude XXV novembris anno domini etc. LXXXX secundo.

Eiusdem vestre sanctitatis devotissimi servitores et creature: Thomas postulatus Agriensis, Osvaldus Zagrabiensis, Valentinus electus et confirmatus Varadiensis, Ladislaus Gereb Transsilvanensis, Sigismundus Quinqueecclesiensis, Johannes Wesprimiensis, Stephanus Sirmiensis et Lucas Boznensis ecclesiarum episcopi.

(A tergo) Sanctissimo in Christo patri et domino domino Alexandro, divina providencia sacrosancte Romane ac universalis ecclesie summo pontifici, domino nostro clementissimo.

103.

Pretkraj 1492. Budim.

Novosti javljene iz Hrvatske u Milano.

Nedatovani i nepotpisani savremeni prijepis u drž. arhivu u Milanu; Pot. est. Ungheria.

Et Signor duca Zoanne Corvino è a Buda et è instancia in castelo de Buda apresso alla Maestà del Signor Re. Et dicto de bona voluntà dà alla Maestà del Signor Re Segna con tutte quelle terre [che] lui teneva alla marina, et Jaiza ch' è alla confine de Turchi. Et la Maestà del Re dà a lui altri paesi in Slesia. Più el Signor duca dà alla Maestà del Signor Re Tatta et Comar[om] et Posonia, che sono apresso a Buda. Queste cosse lui le haveva impegno per ducatos 60.000. El Signor duca [h]a donato alla Maestà del Signor Re ducatos 40.000, 20.000 ne paga et tutto ge restituisse.

(Caeteris exmissis.)

De Turchi se aspectava li ambassatori soi a Buda a concludere la pace.